

Neerlandia. Jaargang 24

bron

Neerlandia. Jaargang 24. Geuze & Co, Dordrecht 1920

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/_nee003192001_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de [gebruiksvoorwaarden](#).

Werk voor het buitenland.

Zoolang het oorlog was, bleken alle pogingen ijdel om onze verbindingen met het buitenland aan te houden, en in het binnenland heerschte politieke drijfverij. Dat waren twee kwade kansen, die bij misschien velen den onjuisten indruk hebben gevestigd, alsof eenerzijds alle werkkraft bij het Hoofdbestuur was uitgedoofd, anderzijds een geharrewar in Groep Nederland was ontstaan, strijdig met het welbegrepen belang van ons Verbond. Nu wordt geleidelijk het volkerenverkeer weer opengesteld en ook bij huis de noodzakelijkheid ingezien om, met behoud van verscheiden inzicht, hinderlijk opzien te vermijden. Dat is de onafwijsbare voorwaarde voor blijvende samenwerking tusschen de innerlijk zoo uiteenlopende deelen van Groep Nederland.

Niet dat het Hoofdbestuur als vóór den oorlog vrijelijk weer met het buitenland verkeert: een deel slechts der vraagbrieven in het begin van het afgelopen jaar verzonden, heeft zijn bestemming bereikt. Vandaar dat nog tal van antwoorden worden verwacht, al meent het Hoofdbestuur thans reeds een begin te moeten maken met de behandeling der ontvangene. Een voorloopig overzicht daarvan moge thans volstaan, de bedoeling is om het zakelijke in alle rapporten te zijner tijd in Neerlandia op te nemen.

Op de vraag aan onze buitenlandsche verbindingen, waartoe natuurlijk in dezen niet de groepen worden gerekend, in hoever ons Consulaatwezen ter plaatse aan de behoeften der Nederlanders voldoet, of het gemis daarvan de Nederlandsche belangen schaadt, wordt, voor zoover de ingekomen rapporten betreft, de samenwerking tusschen de consuls en onze landgenooten in enkele gevallen als niet bevredigend voorgesteld, in andere daarentegen geroemd, terwijl in eveneens enkele gevallen de vreemdeling als consul, in plaats van een Nederlander, minder gewenscht wordt geacht, of waar een consulaat ontbreekt, op de leemte daarvan wordt gewezen.

Dringende behoefte blijkt in verscheiden plaatsen te bestaan aan een Nederlandsche Kamer van Koophandel. Uit verschillende plaatsen berichten onze vertegenwoordigers de mogelijkheid van afzetgebied of de wenschelijkheid van het oprichten eener fabriek. Dit is voor de zakenmensen een vingerwijzing, dat ons Verbond wel degelijk de stoffelijke belangen mede ontgint. Kortzichtigheid is het te meenen, dat die met de geestelijke in tegenspraak zijn. Juist ook zakenmensen van breeden kijk hebben gelukkig in den laatsten tijd het nut van het pionierswerk van ons Verbond metterdaad erkend. Waar markten rijzen en dalen, ondernemingen bloeien en vergaan, daar blijft het A.N.V. zich zelf en behoudt de Nederlandsche geest zijn standvastige waarde. Onze arbeid over de geheele wereld heeft bij zijn nut zoo groote bekoring!

In aansluiting daarmee volsta thans een blik op hetgeen op het gebied van kunst en wetenschap nog kan worden gedaan. Wie zou b.v. hebben gedacht, dat uit een stad als Hamburg de verzuchting komt, dat beide daar zoo weinig bekend zijn? Samenwerking in dezen met de Vereeniging tot Verbreiding van Kennis over Nederland in den Vreemde ligt voor de hand. Venterstad vraagt dringend een Nederl. arts. Aan ons kantoor zijn op dit gebied inlichtingen te verkrijgen. Kenschetschetsend is ook, dat uit Singapore gevraagd wordt om geschriftjes over beroemde Nederlandsche mannen en vrouwen. Het Hoofdbestuur overweegt zulk een uitgaaf, vooral ook als prijzen voor Nederlandsche scholen buiten ons land, maar ook daarbinnen.

Aan Buitenlandsche Zaken en aan Onderwijs zal voorzoover zij daartoe geëigend zijn, mededeeling worden gedaan van antwoorden omtrent de mate van behoefte aan Nederlandsch onderwijs. Uit den aard der zaak komen buiten Afrika en Amerika voor geregelde scholen tot nu toe geene, voor Nederlandsche cursussen slechts enkele plaatsen in aanmerking. Zuid-Afrika toont steeds nog groote behoefte aan Christelijke onderwijzers met hoofdacte en acte Engelsch en land- en tuinbouw. Een klacht, dat de aanstelling van Nederlandsche onderwijzers tegenwerking van predikanten in de Kaapkolonie ondervindt, zal worden na-

gegaan, welk onderzoek evenwel grootendeels van historische waarde zal kunnen zijn, omdat, indien de klacht juist blijkt, de opheffing van dit ongewenschte verschijnsel slechts in Afrika zelf kan worden beproefd. Met nadruk wijst het Hoofdbestuur op de vooruitzichten in Transvaal van onmiddellijke plaatsing van streng Gereformeerde predikanten, op een beginwedde van 350 pond en vrije pastorie. Inlichtingen verschaft het A.N.V.

Voor onze Boekencommissie blijft werk aan den winkel, zoowel voor het stichten van nieuwe, als voor de aanvulling van bestaande boekerijen. In overleg met den Directeur zal het Hoofdbestuur aan de plaatselijk zeer verschillende wenschen zooveel mogelijk voldoen. Korthedshalve volgt hier slechts een geval, n.l. dat van Whitinsvill (Mass), waar voor de Friesche kolonie een afzonderlijke Friesche boekerij wordt gevraagd.

Ook wat de Nederlandsche belangen in de Pers betreft, zijn wenken en verlangens geuit, evenals op het gebied van Nederlandsche Vereenigingen. Ook hiervan volgen de bijzonderheden later.

Het A.N.V. gaat dus 1920 met moed en vertrouwen in. Moge de bestendige goede samenwerking tusschen de deelen een waarborg zijn voor nuttigen en onverdroten arbeid. En brenge het voor Vlaanderen de verwezenlijking van zijne rechtmatige eischen; nog is dit in het lichaam van ons Verbond een gapende wonde.

Stilzwijgen verklaard.

Toen ik zeventig jaar werd, hebben velen zich vereenigd om mij een gelukkigen dag te bezorgen, door mij een door Jan Veth te schilderen portret aan te bieden. Dat portret is geruimen tijd geleden door de commissie, bij monde van den heer P.J. de Kanter, te mijner beschikking gesteld. Sinds heb ik herhaaldelijk getracht aan de verschillende bijdragers zulk een bewijs van dankbaarheid te zenden, als mij voorkwam in overeenstemming te zijn met hunne en mijne bedoeling. Ik had namelijk ieder een afdruk willen sturen van het portret, zooals het door den schilder is afgeleverd. Maar tot mijn spijt hebben de omstandigheden dat niet gewild. Er was en is nog steeds geen geschikt karton te krijgen. Zoo spoedig als dit weer beschikbaar is, hoop ik mijn plan te volvoeren. En waar ik steeds heb uitgesteld om enkel door een gedrukt woord mijn dank te betuigen, daar komt mij thans het oogenblik geschikt voor, nu ik uit het Bestuur van het Verbond ben getreden, voorloopig op deze wijze althans iets van mij te laten hooren.

De gevers mogen verzekerd zijn van mijne blijvende erkentelijkheid. Velen van hen zijn mij persoonlijk bekend, velen ook niet. Van beiden heeft de vriendelijke daad te mijnen opzichte een eigen bekoering.

H.J. KIEWIET DE JONGE.

Handeldrijvende en zaken doende leden van het A.N.V. plaatst Uw aankondigingen in Neerlandia!

Beknopt Overzicht der Hoofdbestuursvergadering van 29 November 1919 te Dordrecht.

Aanwezig: Dr. H.J. Kiewiet de Jonge, voorzitter; mej. E. Baelde, onder-voorzitster; Mr. B. de Gaay Fortman, secr.-penningmeester, Ch.R. Bakhuizen van den Brink, Prof. Dr. P.J. Blok, P.J. de Kanter, J.S.C. Kasteleyn, Th. Lens, Dr. W. van Lingen, C. Stadius Muller, Th.G.G. Valette en Jhr. Mr. J.L.W.C. von Weiler.

De Voorzitter opent de vergadering te 11 uur met een woord van welkom, in het bijzonder aan de heeren Stadius Muller en Lens, die voor de eerste maal als nieuwe afgevaardigden der Groep Ned. Antillen een Hoofdbestuursvergadering bijwonen. De derde nieuwe afgevaardigde, Dr. Correa is door ambtsbezigheden verhinderd. Het is spr. ook aangenaam den heer Kasteleyn weder te midden der Hoofdbestuurders te zien na zijn West-Indische reis, die hem gelegenheid gaf ook voor de belangen van het Verbond werkzaam te zijn. Voor zijn medewerking aan de heroprichting der Groep Suriname zegt spr. hem hartelijk dank.

Punt I. Notulen der vergadering van 16 Mei.

Deze worden onveranderd goedgekeurd.

Punt II. Mededeelingen.

Aan de Afdeeling Nijl stroom is eene toelage verleend, gelijkstaande aan hare bijdrage aan de kas van het Hoofdbestuur over 1919, ten behoeve van de aanschaffing van boeken.

Derolprent: de Koningin in Limburg en Zeeuwsch-Vlaanderen is voor rekening der Groep Suriname aangekocht en zal van daar naar Groep Nederl. Antillen gezonden worden.

Het Hoofdbestuur heeft eene afwijzende beschikking ontvangen op het verzoek aan den heer Minister van O., K. en W. om aan Vlaamschestudenten aan Nederlandsche Hoogeschole vrijstelling van collegegelden te verlenen. De Minister meent, dat sinds de vrede is tot stand gekomen, hiervoor geen termen meer zijn.

De heer Prof. Dr. J. Boeke is wegens drukke werkzaamheden afgetreden als vertegenwoordiger van Groep Nederl. Antillen in het Hoofdbestuur.

Namens het Hoofdbestuur is aan Prof. Boeke eene dankbetuiging voor zijn arbeid ten behoeve van het A.N.V. gezonden.

Gedurende 6 maanden is f 50. - per maand ter beschikking van de Nederl. Z.-Afrik. Vereeniging gesteld ten behoeve van den heer Boshoff, die h.t.l. in den geest van beide vereenigingen werkzaam is.

Punt III. Begrooting 1920.

Na toelichting door den Algem. Penningm. en verschillende besprekingen, wordt zij aangenomen in den vorm als hierachter vermeld.

Punt IV. Verkiezing van een voorzitter.

De voorzitter deelt mede, dat hij reeds in het begin van het jaar zijn ontslag heeft ingediend.

De vergadering verzoekt den voorzitter nog te blijven, het geheele Hoofdbestuur zou hem gaarne in zijn midden houden.

De voorzitter zegt, dat hij vast besloten is, hoewel hij zeer noode zijn ontslag heeft ingediend. Spr. voelt zich gelukkig nog gezond, maar zijn leeftijd maant hem de taak aan jongere krachten over te geven, vooral nu nieuwe toestanden zijn geboren.

De uitslag der stemming is, dat 9 stemmen zich op den heer De Kanter vereenigen; de heer Bakhuizen v.d. Brink krijgt 1 stem.

De heer De Kanter is dankbaar voor het in hem gestelde vertrouwen en wil de taak voorwaardelijk aanvaarden.

Punt V. Rapport over de Nederlandsche belangen in den vreemde (antwoorden op de vragenlijst uit het Febr.-nr. van Neerlandia).

De voorzitter zegt, dat het Dagel. Bestuur de antwoorden heeft bestudeerd en geordend en plan heeft een rapport in Neerlandia openbaar te maken en aan het Hoofdbestuur maatregelen voor te stellen om aan de wenschen uit verschillende oorden der wereld gehoor te geven. - Dit wordt goedgekeurd.

Punt VI. Uitgaaf van het geschrift van den heer A. Oosterheerdt te Chicago over het Nederlandsch kerkelijk leven in Amerika.

De voorzitter deelt mede, dat het plan voor uitgaaf weder is opgevat, waarvoor de tijd, nu de oorlog voorbij is, ook gunstiger is geworden en overleg met den schrijver gemakkelijker. De heer Oosterheerdt is gaarne bereid tot herziening van het handschrift naar de tijdsomstandigheden. De bedoeling is het werk tegen kostenden prijs te verkoopen, zoodat bij algeheelen verkoop der oplaag de kosten gedekt zijn.

De vergadering kan zich met dit plan vereenigen.

Punt VII. Motie van den Groepsraad van Groep Nederland.

Deze luidt:

‘Het Dagel. Bestuur van Groep Nederland wordt gemachtigd het Hoofdbestuur uit te noodigen plannen te beramen en de Afdeelingen en het bestuur van Groep Nederland geldelijk in staat te stellen zich krachtig en zooveel mogelijk zelfstandig te bewegen.’

Het bevreemdt de vergadering, dat de Groepsraad deze motie zonder toelichting heeft gezonden aan het Hoofdbestuur. Een nadere verklaring van wat men bedoelt met krachtig en zelfstandig bewegen ware wel gewenscht geweest. Groep Nederland zal in 1920 door de reglementswijziging over meer geld te beschikken krijgen. Voor bijzondere werkzaamheid kan ze een beroep doen op het Hoofdbest., evenals andere Groepen.

Besloten wordt de motie in dezen geest te beantwoorden.

Punt VIII. Vlaanderen.

Van den heer De Kanter is een rapport ingekomen, betreffende den toestand der Groep België, ook werden enkele brieven van oud-bestuurders ontvangen. Zij stemmen hierin overeen, dat een voorbarig herstel van het A.N.V. in België zou zijn

te veroordeelen en dat het tijdstip moet worden afgewacht, waarop Vlaanderen zelf zich openlijk opnieuw inricht.

Inmiddels bestaat er geen bezwaar, dat de Vlaamsche vrienden in onzen geest werken aan volksoontwikkeling. Hoe minder Nederland zich in den onderlingen strijd der Vlamingen mengt, zooveel te eer zullen de tegenstrijdige Vlaamsche partijen elkaar weder vinden.

Punt IX. Nederl. Antillen.

Uit een brief van het Groepsbestuur blijkt, dat er in de Kolonie plannen bestaan om het Nederlandsch als voertaal bij het onderwijs van de laagste klassen af in te voeren.

Er wordt aan herinnerd, dat op het laatste Koloniaal Onderwijscongres het inrichten van voorklassen in de Koloniën is aanbevolen, om daar door middel der inlandsche taal de beginselen van het Nederlandsch 'aan te leeren.

Gewezen wordt op het Papiamentsch, dat tot heden veelal als voertaal voor het onderwijs dienst deed.

Een lid raadt aan een eenigszins uitvoerig antwoord over deze belangrijke kwestie aan het Groepsbestuur te geven en daarvoor het stenografisch verslag van het Koloniaal Onderwijscongres af te wachten.

Gewezen wordt nog op Oost-Indië, waar toch ook door middel van het Maleisch Nederlandsch aan de Inlanders wordt geleerd.

Een lid ziet als doel der invoering van bedoelden maatregel, dat men de plaatselijke taal, hier het Papiamentsch, wil doen vergeten. Maar kennis dier volkstaal is noodig voor de Europeanen, omdat men zich anders moeilijk met het bedienend personeel kan onderhouden. Het medium zal dus op de scholen aanvankelijk wel het Papiamentsch moeten blijven, maar het Nederlandsch zal zoo spoedig mogelijk moeten worden aangeleerd. Trouwens de laatste jaren wordt er inderdaad veel meer werk van het Nederlandsch gemaakt.

Een paar leden wijzen op het belang der invoering van de Vereenvoudigde Spelling om de aanleering van het Nederlandsch te bespoedigen. De Regeering wil dien kant wel op. Men denkt over invoering van het systeem-Muller, d.i. een gematigd Kollewijnsch. Het tweede onderwerp uit den brief betreft het belang der h u i s v l i j t .

Aangeraden wordt zich daarvoor in verbinding te stellen met de dames-commissie door 'Oost en West' in het leven geroepen om de kunstnijverheid der Koloniën te bevorderen. Men acht afzet in Nederland zeer wel mogelijk, mits het vervaardigde een eigen stempel drage. Hoewel de kunstnijverheid der Antillen over het algemeen geen eigen karakter heeft, wordt toch in kant- en filigreinwerk iets eigens gemaakt. Een der voornaamste takken van huisvlijt is de hoedennijverheid, die zich thans geheel aan de Europeesche eischen heeft aangepast. De meubelen van kostbare houtsoorten zijn ook opmerkelijk, degelijker en goedkooper dan in Nederland. Ten slotte verdienen nog vermelding het schildpad en inlegwerk. De verkoop dezer voortbrengselen van W.-Ind. kunstnijverheid in Nederland verdient bevordering.

Punt X. Zuid-Afrika. Voorstel van het Dag. Bestuur om aan Afd. Kaapstad £ 50. - als extra bijdrage over 1920 te schenken.

De voorzitter verdedigt dit voorstel. Met de grootste moeite en opoffering behartigen daar enkele goede vrienden van het A.N.V. de Nederlandsche belangen, vooral in Kaapstad. Daarvoor is heel wat geld noodig. - Het voorstel wordt goedgekeurd.

Punt XI. Vertegenwoordigers.

C h e f o o . Voorstel tot tijdelijke waarneming van het vert.schap door ingenieur Huisman, in plaats van den heer Van Exter, die met verlof naar Nederland komt. - Aangenomen.

H o n g k o n g . De heer Mulder heeft zijn benoeming als vertegenwoordiger aangenomen, in plaats van den heer Jonckheer. - Kennisgeving.

H u m p a t a . Voorstel om vertegenw. Herm. Smit aldaar ook te benoemen voor geheel Portug. W.-Afrika.
Aangenomen.

L e y s i n . Bedanken van den heer Dr. Overdiep, wegens vertrek.
Besloten wordt den vertegenwoordiger te Davos uit te noodigen zoo mogelijk een plaatsvervanger aan te bevelen.

P a n a m a . Mededeeling van het overlijden van den heer Pinedo. Voorstel omtrent nieuwe vertegenwoordigers in W.-Indië en omstreken.
Besloten wordt den raad in te winnen van het Bestuur der Groep Nederl. Antillen.

S a n F r a n c i s c o . Voorstel tot benoeming van den heer Droste, oud-vertegenw. te Melbourne, en in laatstgenoemde plaats als zijn opvolger te benoemen den heer J. Hoppe, door hem aanbevolen.
Aangenomen.
* * *

c.	Drukwerk, kantoorbehoeften, porti	f 800. -
d.	Verschotten Bestuursleden	f 600. -
Kantoorinrichting (nieuw kantoor)		f 1500. -
Neerlandia		f 10000. -
Boeken-Commissie		f 2400. -
Druk en herdruk uitgaven		f 500. -
Lidmaatschappen en kleine bijdragen		f 400. -
Rente legaat Ridders		f 79.85
Nederl. onderwijs in den vreemde		f 2000. - ¹⁾
Pensioenpremie		f 1003.85
Arbeid van het A.N.V. in het buitenland		f 10000. - ²⁾
Buitengewone uitgaven		f 1500. -
		—————
		f 36883.70

Buitenland.

Hollandsche Feestavond te Zürich.

Sedert het optreden van onzen nieuwen Consul schijnt er in de Nederlandsche Kolonie te Zürich een nieuwe, frissche geest gevaren te zijn.

Voor de tweede maal in 1919 waagde althans de Nederlandsche Studenten-Vereeniging 'Hollandia', in samenwerking met de 'Nederlandsche Kamer van Koophandel voor Zwitserland' het 29 Nov. j.l. een feestavond in grootschen stijl op touw te zetten.

Ongeveer twaalfhonderd personen hadden aan de uitnoodiging van het feestcomité, die tot de hier aanwezige Nederlanders en de voornaamste Züricher families gericht waren, gevolg gegeven.

Onze Gezant, Jhr. Van Panhuys, Nederland's bekwame vertegenwoordiger te Bern, was met zijn gade, evenals de Gezantschaps-Secretaris, de heer Mosselmans, met diens echtgenoot, overgekomen. Z.Exc. werd door onzen energieken, vollijverigen Consul, den heer T. Gerth van Wijk, verwelkomd.

Na voorlezing van een telegram van hulde aan onze Koningin verzonden, bood de Consul mevr. Van Panhuys een prachtigen ruiker witte rozen, versierd met oranjelint, aan.

De Gezant dankte daarop in welgekozen bewoordingen.

1) Hieronder begrepen £ 50. - voor den Nederl. leerstoel in Londen.

2) Hieronder begrepen de steun aan Groepen en Zelfstandige Afdeelingen.

Intusschen hadden in de zaal, die smaakvol met de Nederlandsche, Zwitsersche en Kantonale vlaggen, als mede met de vaandels der Züricher Studenten-Vereenigingen was versierd en waarbij, natuurlijk de groote portretten van Hare Majesteit en den Prins der Nederlanden niet ontbraken, de feestgangers hun plaatsen ingenomen.

Onder de aanwezigen bemerkte men, behalve den Deenschen, Noorschen en Zweedschen Gezant uit Bern, nagenoeg het geheele Züricher consulaire corps, alsmede de officieele vertegenwoordigers van de Universiteit en Polytechnische Hoogeschool.

Professor Dr. C. Schröter, hoogleeraar aan de Universiteit, een Zwitser, die vloeiend onze taal spreekt, heette hierop in met zorg gekozen bewoordingen onzen Gezant en diens gade welkom en bracht een welverdiende hulde aan onzen algemeen beminden Consul, den heer Gerth van Wijk.

De hierop door het orkest vlot gespeelde Zwitsersche hymne en het ‘Wien Neêrlands bloed’, werden door de aanwezigen staande aangehoord en toegejuicht.

Het programma voor den avond, voor welks samenstelling onze landgenoot, de heer Mees Boogaerts, regisseur aan het Züricher Stadstheater, zich belangeloos de meest mogelijke moeite had getroost, bestond uit een operette en een Javaansche schets: ‘s Avonds in de Dessa’, door den heer Boogaerts in elkaar gezet.

Tegen half een vond onder leiding van den heer F. Hagen, den werkzamen onder-voorzitter der Nederlandsche Kamer van Koophandel, een dans-wedstrijd plaats.

Een uiterst smaakvol met batik-draperiën in Oosterschen stijl versierde zaal ‘Societeit te Weltevreden’ vormde voor de niet-dansers, een niet gering aantrekkingspunt: Hoe warm er het was en hoe vol!

De opbrengst van den feestavond was bestemd voor het Nederlandsch Sanatorium te Davos, de ondersteuningskas voor behoeftige landgenooten te Zürich en de ‘Vereinigung geschädigter Auslandsschweizer’.

Met groote voldoening mag de Nederlandsche Kolonie op het feest, het ‘Holländer-Bal’ begint een gebeurtenis in Zürich te worden, terugzien en het draagt er zeker toe bij, de banden van goede verstandhouding tusschen Nederland en Zwitserland te versterken.

L.

Nederland.

Beknopt overzicht van den Groepsraad op Zaterdag 13 December 1919 te Utrecht.

A a n w e z i g : S.v. Lier Ez. (Burger-Afd. Amsterdam); mej. Z. Prak (Afd. Apeldoorn); S. Reynders (Afd. Arnhem); E.v. Everdingen (Burg.-Afd. Delft); H.G.C. Cohen Stuart (Stud.-Afd. Delft); W.J. Lugard (Burger-Afd. Deventer); P.J. de Kanter (Afd. Dordrecht); K.E. Oudendijk (Burg.-Afd. Den Haag);

F.L.v.d. Leeuw (Jongel.-Afd. Den Haag); F.K.v. Ommen Kloeke (Burger-Afd. Groningen); H.P. Schaap (Stud.-Afd. Groningen); Dr. J.B. Schepers (Burg.-Afd. Haarlem); E.B. Moolenaars Jr. (Jongel.-Afd. Haarlem); Mr. K.M. Phaff (Afd. 's-Bosch); Dr. S.A. Waller Zeper (Afd. Leeuwarden); Mr. Dr. J. Eysten (Afd. Nijmegen); D.J. Tyssens (Burger-Afd. Rotterdam); C. Visser Jr. (Jongel.-Afd. Rotterdam); Mr. W.H.M. Boers (Burger-Afd. Utrecht); J.H. Sebus (Stud.-Afd. Utrecht); P. Vellinga (Jongel.-Afd. Utrecht); Prof. Dr. J. Valckenier Suringar (Burger-Afd. Wageningen); Dr. F. Buitenrust Hettma (Afd. Zwolle); benevens de plaatsvervangende Groepsraadsleden Mr. A.C.v. Daalen (Wageningen); Jac. Post (Utrecht) en C. van Son (Dordrecht), secretaris.

Voorzitter: P.J. de Kanter.

Punt I. Notulen der vergadering van 4 October 1919.

Deze worden onveranderd goedgekeurd.

Punt II. Ingekomen stukken en mededeelingen, o.m.:

Voortaan zullen plaatsvervangende leden ook vrijheid hebben ter vergadering te verschijnen, doch buiten bezwaar der Groepskas, indien het Groepsraadslid ook is verschenen.

In plaats van den heer M. Emants is tot lid van den Groepsraad voor Afd. 's-Gravenhage benoemd de heer Kapt. K.E. Oudendijk.

De heer Oudendijk wordt in plaats van den heer Marc. Emants benoemd tot afgevaardigde van den Groepsraad in de Vereeniging Nederlandsch Fabrikaat.

Door de bemoeiingen der heeren L.L.W. van Soest en H.G.C. Cohen Stuart, is de Stud.-Afd. Groningen wederom opgericht, onder leiding van den heer H. Schaap.

Mededeelingen over de afdracht der Afdeelingen en aanvragen om subsidie.

De secretaris hangt een droevig beeld op der achterstallige schulden van verscheiden Afdeelingen, die, zich niet storend aan de bepaling, dat de verplichte afdracht vóór 31 Maart moet zijn gezonden, zelfs nu in December nog niet alles, sommigen zelfs niets hebben afgedragen en ook over vorige jaren nog schuld hebben. Het zijn: Amsterdam (Stud.-Afd.); Amsterdam (Stud.-Afd. Vr.-Univ.); Delft (Stud.-Afd.*); Enschedé; 's-Gravenhage (Burg.-Afd.); Groningen (Burger-Afd.); Haarlem (Jongel.-Afd.); Helmond; Utrecht (Burger-Afd.); Utrecht (Stud.-Afd.); Utrecht (Jongel.Afd.); Wageningen (Stud.-Afd.).

*) Heeft inmiddels voldaan.

Het behoeft geen betoog, dat daardoor de werkzaamheid der Groep zeer wordt belemmerd, ook dat aan aanvragen om subsidie van werkzame Afdeelingen moeilijk kan worden voldaan.

Een ordelijke gang van zaken eischt: eerst volledige afdracht, dan zoo noodig subsidie vragen, niet eerst het geld opmaken en dan zich onmachtig verklaren.

Na eenige gedachtenwisseling spreekt de Groepsraad zijn teleurstelling uit over het niet nakomen harer verplichtingen door verschillende Afdeelingen en draagt het Dagel. Bestuur op de nalatigen te sommeeren vóór 1 Maart a.s. aan hun verplichtingen te voldoen, opdat in de volgende Groepsraadsvergadering ten opzichte dezer Afdeelingen een besluit kan worden genomen.

Aan de Afdeeling Nijmegen wordt een subsidie van f 100. - en aan de Jongel.-Afd. Den Haag een crediet van f 100. - toegestaan.

Punt III. Verkiezing van het Dagel. Bestuur.

De voorzitter deelt mede, dat een aanbevelende kandidatenlijst van het waarn. Dagel. Bestuur is rondgezonden en een eenigszins afwijkende door Den Haag en Delft namens een 10-tal Afdeelingen. Spr. verklaart de keuze van het Dagel. Bestuur, dat daarbij de belangen van verschillende partijen en oorden des lands in het oog hield.

De heer Oudendijk wenscht bij de aanbeveling der tweede lijst een enkel woord over den strijd in Groep Nederland in het midden te brengen en meent, dat er niet zulk een groot verschil tusschen beide partijen bestaat. Hij brengt daarvoor in herinnering de bijeenkomst te Noordwijk in den zomer van dit jaar, toen het Dagel. Bestuur een adresbeweging op touw wilde zetten tegen het annexionisme. Toen is daar aan het stormige strand in het kleine comité, onder voorzitterschap van den heer De Kanter gebleken, dat er eenswillendheid bestond, ook dat als goedwillenden bij verschil van meening eens openhartig met elkaar spreken, meestal veel wordt opgehelderd. Spr. leest een fragment voor uit het rondschrijven van het waarn. Dagel. Bestuur over het doel van het A.N.V. en onze verhouding tot de stamverwanten, waarmede zelfs de meest weerspannige Afdeeling het eens moet zijn. Wat ons scheidt is meer een misverstand, een verschil over de middelen, niet over het doel. Voor de inwendige zending, den strijd tegen de dreigende 'vreedzame doordringing', heeft Groep Nederl. meer geld noodig dan waarover zij beschikt. Ook moet zij meer zelfstandig worden. Hoofdbestuur en Groepsbestuur zijn niet voldoende uit elkaar gehouden. Zoo had b.v. de ongetwijfeld geslaagde anti-annexatie-betooging te Utrecht in Maart van het Groepsbestuur, niet van het Hoofdbestuur moeten uitgaan. Het Nederlandsche volk moet bewerkt worden en daarvoor is zelfstandigheid der Groep noodig.

De voorzitter zegt, dat zijn streven altijd is geweest de besprekingen bij verschil van meening in aangenamen toon te houden en hij verheugt zich, dat Kapt. Oudendijk veel overeenstemming en gelijkgestemdheid heeft opgemerkt. Voor Nederland is thans een mooie taak weggelegd, politiek, intellectueel en economisch, maar dan moet het zijn bekrompenheid, te zonderlinger bij een zoo groot koloniaal bezit, laten varen en vooral breed handelen. Wij staan op een tweesprong en moeten weten te grijpen. Als het volk zich angstvallig oprolt in een hoekje komt daar niets van. Laat Groep Nederland van het A.N.V. het voorbeeld geven, de leiding te nemen in de nationale beweging. Maar laat men dan niet peuteren aan de verhouding tusschen

Hoofd- en Groepsbestuur. Er staan te groote belangen op het spel ten opzichte onzer nederzettingen en koloniën. Daar ligt de hoofdrol van het Hoofdbestuur en Groep Nederland moet het daarbij tot ruggesteun zijn. Dat sluit niet het werken aan een eigen programma uit. Maar eerst moet het ten opzichte van het Hoofdbestuur doen wat de Afdeelingen verplicht zijn tegenover de Groep. De finantiëele eischen moeten gehandhaafd blijven en men moet geen vrijheid krijgen te grijpen naar de kas. Wil men het A.N.V. zuiver houden, dan beperke men de bemoeiingen van Groep Nederland binnen hare grenzen en bemoeie zich b.v. niet met de binnenlandsche politiek van België.

De heer Oudendijk constateert, dat we hoe langer hoe dichter bij elkaar komen. Alleen acht hij het te behooren tot de roeping van Groep Nederland en de Afdeelingen om belangstelling te toonen in het lot der stamverwanten over de geheele wereld. Maar het geschiede onpartijdig.

De uitslag der stemming is, dat tot Groepsbestuurders worden gekozen de heeren:

W.C. Schönstedt, Doesburg, voorzitter;
D.J. Tijssens, Rotterdam, secretaris;
Dr. J.F.M. Sterck, Heemstede;
W.J. Lugard, Deventer;
Mr. K.M. Phaff, 's-Hertogenbosch;
F.K.v. Ommen Kloeke, Groningen;
H.G.C. Cohen Stuart, Delft.

Punt IV. Verkiezing van den Raadvan Bijstand.

Deze wordt als volgt samengesteld:

- C.J.K. van Aalst, President Nederl. Handel-Maatschappij, Amsterdam;
 Mej. E. Baelde, Onder-Voorzitster A.N.V., Rotterdam;
 Prof. Dr. H. Bavinck, Hoogleraar aan de Vrije Universiteit, Amsterdam;
 Mr. A.J.L. van Beeck Calkoen, Referendaris O.K. en W., Den Haag;
 E. Bergsma, Voorzitter A.N.W.B., Lid der Eerste Kamer, Enschedé;
 Prof. Dr. P.J. Blok, Hoogleraar, Leiden;
 Mevr. D. Bogaert-De Stürler de Frienisberg, oudlid Groepsbestuur A.N.V., Utrecht;
 Mr. J.P. Fockema Andreae, Burgem. van Utrecht;
 Mr. B. de Gaay Fortman, Algem. Secretaris-Penningmeester A.N.V., Dordrecht;
 F.M.L. Baron van Geen, Part. Secr. van H.M. de Koningin, Den Haag;
 Jhr. Mr. D.J. de Geer, Lid Tweede Kamer en Gedep. Staten, Den Haag;
 Mr. J.J.I. Harte van Tecklenburg, oud-Minister van Financiën, Den Haag;
 Mr. A.J.A.A. Baron van Heemstra, Burgemeester van Arnhem;
 Mr. Dr. E. van Ketwich Verschuur, Burgemeester van Groningen;
 Mr. F.J. van Lanschot, Burgemeester van 's-Hertogenbosch;
 Mr. J. Limburg, oud-lid Tweede Kamer, Lid van Gedep. Staten van Z.-H., Den Haag;
 Jhr. H. Loudon, Directeur der Kon. Petroleum-Mij., Den Haag;
 Prof. Dr. W. Martin, Direct. Mauritshuis, Den Haag;
 Jhr. Mr. G.A.K. Michiels van Kessenich, Lid Hoofdbestuur A.N.V., Roermond;
 Mr. F.S. van Nierop, Directeur der Amsterdamsche Bank, Amsterdam;
 Ds. J.N. Pattist, Predikant, Aardenburg;
 Mr. J.A.N. Patijn, Burgemeester van 's-Gravenhage;
 Prof. Mr. D.G. Rengers Hora Siccama, Hoogleraar, Utrecht;
 Jhr. J.C.C. Sandberg, Directeur Landverhuizing, Den Haag;
 Jhr. Mr. W.H. de Savornin Lohman, President Hoogen Raad, Den Haag;
 Dr. A.A. van Schelven, Hoogleraar Vrije Universiteit, Amsterdam;
 D.W. Stork, Industrieel, Hengelo;
 Mr. G. Vissering, President Nederl. Bank, Amsterdam;
 Dr. F.G. Waller, Industrieel, Delft;
 Th. van Welderen Baron Rengers, Oenkerk;
 Mr. J.A. de Wilde, Wethouder, Den Haag;
 Mevr. W. Wynaendts Francken-Dyserinck, Den Haag;
 I. IJssel de Schepper, Industrieel, Gouda.

Besloten wordt hem in de volgende Groepsraadsvergadering, desverlangd, aan te vullen.

Punt V. Verkiezing van 5 afgevaardigden in het Hoofdbestuur.

Uitgesteld tot de volgende Groepsraadsvergadering (Maart 1920).

Punt VI. Begrooting voor 1920.

Na verdediging door den waarn. secretaris-penningmeester, wordt zij onveranderd aangenomen. (Zie hierachter).

Punt VII. Mededeelingen van Mr. H. van de Rivière over het Nationaal Secretariaat.

Medegedeeld wordt, dat de heer v.d. Rivière bericht heeft niet ter vergadering aanwezig te kunnen zijn.

De onderhandelingen over samensmelting van het Nationaal Secretariaat met Groep Nederland van het A.N.V. zullen worden voortgezet.

Punt VIII. Huishoudelijk Reglement.

Dit wordt na enkele opmerkingen goedgekeurd.

Na nog eenige besprekingen brengt de heer Lugard dank aan de heeren De Kanter en Van Son, die het scheepje van Groep Nederland in veilige haven hebben geloofd.

De voorzitter spreekt zijn vertrouwen uit in het nieuwe Groepsbestuur en doet een beroep op den Groepsraad, om zich te scharen om Groeps- en Hoofdbestuur, ten einde de eenheid in het Verbond te bevorderen.

De secretaris spreekt ook een woord van dank voor het vertrouwen, dat men 18 jaar lang in hem heeft gesteld en voor de medewerking, die hij van de meesten mocht ondervinden. Als administrateur van het Hoofdbestuur hoopt hij nog vaak gelegenheid te vinden de belangen der Groep Nederland mede te blijven behartigen.

C. VAN SON.

Begrooting van Groep Nederland voor 1920.

Ontvangsten:

1. Bijdragen der Afdeelingen, f 9688.75
berekend naar het aantal leden op 1 Dec. 1919
2. Bijdragen algem. leden in Nederland, berekend naar het aantal leden op 1 Dec. 1919 f 1658.50
3. Bijdragen der algem. leden in het buitenland, berekend naar het aantal leden op 1 Dec. 1919 f 2252.75

f 13600. -

Uitgaven:

1.	Afdracht aan het Hoofdbesuur.	f 7000. -
2.	Bureaugeld secretaris en penningm.	f 400. -
3.	Tegemoetkoming voor kantoorwerkzaamheden aan het Hoofdbestuur	f 2000. -
4.	Drukwerk, kantoorbeh., porti, enz.	f 1000. -
5.	Reis- en verblijfkosten bestuursleden en afgevaardigden en vergaderingkosten	f 1500. -
6.	Geldelijke ondersteuning aan Afdeelingen en afschrijvingen	f 1400. -
7.	Lidmaatschappen	f 100. -
8.	Crediet Taalcommissie	150. -
9.	Onvoorzien	50. -
		—————
		f 13600. -

Van de Afdeelingen.

Amsterdam.

De in het vorig nummer aangekondigde Vlaamsche avond is uitgesteld tot 9 Januari a.s.

Arnhem.

Bestuur: P. Ribbius, voorzitter; Jhr. J. Beelaerts van Blokland, plaatstverv. voorzitter; W.G. Wieringa, secretaris; Jhr. F.W.L. de Beaufort, penningmeester; S. Reynders, afgev. Groepsraad; mej. M.M. Couvee; H.J.M. Baumann.

Delft. (Stud.-Afd.)

De tweede secretaris schrijft:

Woensdag 26 November sprak voor onze Afdeeling Adam Boshoff, de vurige Zuid-Afrikaansche nationalist, die twee keer, in 1900 en in 1914 voor Zuid-Afrika's vrijheid gevochten heeft.

De heer Boshoff vertelde van de jongste poging om Zuid-Afrika los te maken van Engeland, van den opstand in '14. Hij vertelde hoe het kleine groepje 'rebellen' ten slotte voor de Engelsche overmacht moest wijken en hoe hij en anderen naar Duitsch Zuid-West-Afrika vluchtten. Boshoff sprak van zijn aandoe-

ningen bij het verlaten van zijn geboorteland, van zijn wanhoop op dat oogenblik na het verliezen van zooveel kameraden in den oorlog zonder nog een resultaat bereikt te hebben. Toch zijn die menschen niet voor niets gesneuveld, vond Boshoff, het zaad, daar in den grond gevallen is een boom geworden. Was voor '14 de nationale beweging in Zuid-Afrika vrij slap, nu is ze sterker dan ooit. Zelfs in de Kaapkolonie streeft men geestdriftig naar onafhankelijkheid.

Zeer boeiend was Boshoff's verhaal van zijn tocht dwars door donker Afrika. De hoorders gingen met Boshoff mee, toen hij vertelde van zijn avonturen in de wildernis, van zijn ontmoetingen met wilde dieren en met boesmans. Ze waren allen blij toen Boshoff na vele ontberingen geleden te hebben ten slotte toch zijn doel, Portugeesch West-Afrika bereikte. Minder ingenomen waren ze met Boshoff's interneering in Portugal. Ook daaraan echter kwam een eind en zoo is Boshoff nu in Holland, waar hij zijn best doet om de banden die Holland en Zuid-Afrika verbinden, nauwer aan te halen. Toch zou de heer Boshoff nog het allerliefst dadelijk naar zijn land, het zonnige Transvaal, terugkeeren, als hij, banneling, dat maar kon. Bij het sluiten van de vergadering sprak de voorz. de hoop uit, dat aan Boshoff gauw amnestie mocht verleend worden, opdat hij en zijn vaderland, niet langer van elkaar gescheiden zouden blijven. Dat de vergadering daarmee instemde, bleek wel uit de krachtige toejuichingen, die hierop volgden.

's-Gravenhage.

27 Nov. had de tweede Dietsche kunstavond plaats. Hij was gewijd aan Peter Benoit, den grooten Vlaamschen toonkunstenaar. Er was wederom veel belang. stelling. Eveneens 27 Dec. toen Dr. Tenhaeff sprak over Frans Hals bij mooie lichtbeelden.

Utrecht (Jongel.-Afd.).

Zaterdag 22 Nov. feestavond in het gebouw voor K. en W.

De voorzitter, P.J. Vellinga, opende den avond met een hartelijk welkomstwoord en zette voor de aanwezigen het doel van 't Verbond uiteen. Nadat 't Wilhelmus en 't A.N.V.-lied gezongen waren, gaf de voorzitter het woord aan Dr. René de Clercq; terwijl deze naar 't podium ging zette het strijkje de 'Vlaamsche Leeuw' in, dat door allen geestdriftig werd meegezongen. Dr. De Clercq hield toen een prachtige, boeiende lezing over zijn gedichten na 1914.

Na Dr. De Clercq zong de heer Goossens Nederlandsche liederen, waarbij hij door den heer Van Oort werd begeleid.

Tenslotte bracht de heer Burlage nog een paar komische voordrachten ten tooneele.

De avond, die over 't geheel goed geslaagd mag heeten, werd besloten met een gezellige danspartij.

Tenslotte nog een woord van hulde aan onzen dirigent v.d. Meij, die 't pas opgerichte A.N.V.-strijkje na korte oefening wist te brengen tot wat het 22 November was.

Vlaanderen.

Uit de Vlaamsche Pers.

Boudewijn Maes.

Over dezen Vlaamschen voksvvertegenwoordiger schrijft Robbeknol in *Ons Vaderland*:

Maes plaatste zich van het begin af aan op zuiver passief standpunt: 't is te zeggen, hij oordeelde, dat voor den duur van den oorlog, alle Vlaamsche actie onvoorwaardelijk moest geschorscht blijven en ging daarbij uit van de meening, dat de eerste daad van de Belgische Regeering bij haar terugkeer zou zijn aan de Vlamingen volle recht te verleenen.

Toen, reeds rond het einde van 1914 enkele jongere vooruitstrevende Gentsche flaminganten, den strijd wilden hernemen, vonden zij ook een onverzoenlijken tegenstrever in Boudewijn Maes. Met Sevens trad deze op tegen de Vlaamsche Post en wees op het gevaar, dat dergelijke taktiek moest opleveren.

Het kan vijftien, en misschien al wel twintig jaar geleden zijn, dat ik Boudewijn Maes voor het eerst heb ontmoet. Hij hield toen in de Gentsche Afdeeling van het Algemeen Nederlandsch Verbond, een voordracht over Louis Couperus; en ik was verre van te vermoeden, dat de jonge man, die met fijn litterairen smaak een der mythologische romans van den meest precieusen onzer Nederlandsche schrijvers ontleedde, eenmaal de hartstochtelijke strijder van de Vlaamsche Nationale Gedachte zou worden.

Toch is de afstand niet zoo groot als men bij het eerste opzicht wel denken zou.

De Gentsche Afdeeling van het Verbond was toen reeds een midden van stambewuste Vlamingen, die, door bescheiden, stillen, onverpoosden arbeid, meer dan door luidruchtig optreden naar buiten, de ontvoogding van hun volk poogden te dienen.

De ziel van die groep was Hippoliet Meert, dat type van den stoeren werker, die, met Lodewijk de Raet, de spil van de tweede Hoogeschoolkommissie en van heel dezer uitgebreide werking vormde. Toen reeds was Boudewijn Maes een van zijn ijverigste medewerkers; en het schildert aanstonds dezes edel karakter, dat hij, dan wanneer thans zooveel Vlamingen hun oude vrienden verloochenen in hun hoogsten nood, in zijn eerste redevoering na zijn verkiezing, hulde heeft durven brengen aan den veel gesmaden balling, 'den eerlijken en heerlijken Meert'.

Voor dat alles was het Nederlandsch Verbond een goede school; de namen van hen die men daar aantrof hebben een goeden klank; naast Meert en Maes vond men er Rosa de Guchteneere, Professor Speleers, Professor Mac Leod, en zooveel anderen nog, wier namen men thans slechts behoeft te noemen om het schuim der woede bij onze patriotards op den mond te zien komen.

Nieuwe aanhoudingen.

‘L'Action Nationale’ vraagt, naar wij vernemen, vervolgingen tegen Van Peborg, Fl. Prims, Pater Callewaert, Dr. Van de Perre, Fr. Van Cauwelaert en Jul. Hoste. Reden: defaitisme.

Hadden wij Picard's talent, wij zouden ook door Vlaanderen's vlakten, in de straten zijner steden den kreet laten weergalmen:

Gerechtigheid! Machtigen der aarde. Gerechtigheid. In besturen, school, leger en rechtbank! Gerechtigheid! Voor zwakken, armen, vrouwen, kinderen, voor piotjes, voor werklieden, zelfs voor hen die de eer, maar het ongeluk hebben... Vlaming te zijn. Gerechtigheid! Genoeg onschuldigen vervolgd en gestraft! Genoeg angst, tranen! Genoeg! Gerechtigheid! Het is tijd.’

(Uit een hoofdartikel in *O n s V a d e r l a n d* van 16 Dec. '19).

Hoe de Nederlanders de Vlaamsche Beweging bevorderen.

Een onzer lezers schrijft ons:

Ik ben op het leven verzekerd bij een groote Nederandsche Maatschappij, die in België vertegenwoordigd is door echte Hollanders, en mijn Vlaamschgezindheid is bij de heeren bekend. Dat belet niet, dat ik reeds een paar maal verplicht ben geweest mijn verzoek te vernieuwen om me Vlaamsche kwijtschriften te bezorgen en de Fransche terug te zenden. Indien zulks

met mij het geval is, moet ik veronderstellen, dat deze Nederlandsche Maatschappij, die nochtans hare zaken bijna uitsluitend bedrijft in het Vlaamsch gedeelte van ons land, zich bijna uitsluitend bedient van de Fransche taal in hare betrekkingen met het publiek.

Ik vestig de aandacht op dit geval, omdat het bewijst, dat onze Noord-Nederlandsche taalgenooten ook nu nog volharden in de slechte gewoonte om in Vlaanderen hun goed Nederlandsch door slecht Fransch te vervangen, want de Maatschappij waarvan sprake is is dan nog een van de minst verfranschte Hollandsche ondernemingen in België. Voelen dan de Hollanders niet dat zij aldus schaden aan hun eigen aanzien en ons Vlamingen krenken?

Hetzelfde verschijnsel doet zich voor op het gebied van het advertentiewezen. Als een Hollandsche onderneming in België haar waar wil aan den man brengen, dan gaat ze negenmaal op tien met haar aankondiging naar Brusselsche bladen, waar ze op de eerste bladzijde elken dag op minne wijze worden bejegend. Ik zou het nog eenigszins verklaarbaar vinden indien de Vlaamsche bladen, vooral sedert den wapenstilstand, geen doelmatiger propagandamiddel waren voor de meeste Hollandsche handelsartikels dan de Fransche; maar onze vrienden van over den Moerdijk zitten zoodanig vast in den ouden sleur, dat zij niet alleen hun landseer vergeten, maar zelfs hun stoffelijk belang over het hoofd zien. Hoe geheel anders gaan de andere volken te werk!

(De (Belgische) S t a n d a a r d van 7 Dec. '19).

Het Vlaamsch in het Belgisch Parlement.

Nadat de heer Woeste nijdig de bel geluid en, natuurlijk in 't Fransch, de zitting geopend heeft, leest de sekretaris de bezwaarschriften voor in 't Fransch en in 't V l a a m s c h .

Helder, duidelijk en zuiver klinkt onze taal boven de hoofden der leden, en verdooft een gemompel, dat misschien ontevredenheid uitdrukte, maar ook de gewone babbelachtigheid geweest kan zijn van eenige leden die nooit willen zwijgen.

Onze taal.... Een nieuw begin en een goed. Een nieuw geluid, dat hier reeds lang doorlopend had moeten klinken.

A. HANS,

in Het Laatste Nieuws van 10 Dec.

* * *

M. Helleputte (katholiek) uit klachten naar aanleiding van het feit, dat de Vlaamsche parlementaire stukken soms maanden na de Fransche in handen der volksvertegenwoordigers komen.

De voorzitter doet de belofte, dat hierin verandering zal komen, opdat ieders recht geëerbiedigd worde.

M. Troclet. - Dat laatkomen vindt zijn oorzaak in materiële oorzaken.

De voorzitter. - Materiële oorzaken mogen geen beletsel vormen.

* * *

M. De Greve (katholiek; in 't Vlaamsch). - Het kan wel de oude gewoonte zijn, dat ministerieele verklaringen alleen in 't Fransch worden voorgelezen, doch dat is in strijd met de belangen en met de rechten der Vlamingen. De verklaring moet billijkheidshalve ook in 't Vlaamsch vertaald worden. (De franskiljons maken gerucht) en volledig in 't Vlaamsch in 't Beknopt Verslag verschijnen. Het is onze wensch, dat voortaan dergelijke verklaringen ook in 't Vlaamsch zullen worden afgelegd! (Luide toejuichingen op verschillende banken).

M. Pastur (in 't Fransch en met een onbenullig gezicht). - Ik heb u niet verstaan. (Men lacht om 't pover figuur van M. Pastur).

M. Delacroix. - De Vlaamsche tekst is te uwer beschikking.

De voorzitter. - Er zullen maatregelen worden genomen, opdat de stukken in 't vervolg in de beide talen tegelijk zullen worden gegeven.

* * *

In dezelfde Decemberzitting, waaruit bovenstaande brokjes zijn opgenomen, werd een Regeeringsverklaring afgelegd, die over het taalvraagstuk het volgende bevat:

De oplossing van het taalvraagstuk moet zonder uitstel en onbevooroordeeld nagestreefd worden. Hoe meer men ze verschuift, hoe grooter komen de bezwaren voor, die daaraan zijn verbonden, wegens de verbitterende redetwisten, waartoe zij aanleiding geeft. Voldoening moet geschonken worden aan hen, die er rechtmatig om bezorgd zijn zich te ontwikkelen en te leven in en door hunne moedertaal. Het ware een fout de gewichtigheid van het vraagstuk te onderschatten.

Alle goede burgers, al mochten hunne gevoelens omtrent de modaliteiten zeer uiteenlopend zijn, moeten zich eerlijk vereenigen om het Vaderland te behoeden voor een smartelijke scheuring en voor aan deszelfs her-oprichting schadelijke woelingen.

Voor alles, om de betwiste punten op te lossen, dient een rustige en kalme atmosfeer tot stand te worden gebracht. Aan eene parlementaire commissie, benoemd door de verkozenen der Natie, waarin al de schakeeringen der tegenstrijdige strekkingen zullen vertegenwoordigd zijn naar verhouding van het getal verkozenen, zal de taak moeten opgedragen worden, de rechtmatige verlangens in overeenstemming te brengen en ze uit te drukken bij wijze van besluitschriften uitgaande van de bezorgdheid om de eenheid van de Natie en van het Leger te handhaven.

Oost-Indië.

In het Dec.-nr. van Neerlandia werd opgenomen een portret van den nieuwen Minister van Koloniën, den heer S. de Graff.

Naar aanleiding daarvan ontving de redactie

een verzoek van een lid van het A.N.V. te Berlijn.

Genoemd lid schreef het volgende:

‘Ik ontving zoo even “N e ê r l a n d i a ” van December en moet ik mij zeer verwonderen, dat dit nr. het portret brengt van onzen nieuwen Minister van Koloniën, z o n d e r eenige beschrijving daarbij. Wij lezen hier geen Hollandsche kranten en ware toch een kleine levensbeschrijving bij het portret zeer gewenscht; eenvoudig er onder te schrijven “Z. Exc. S. de Graaff, de nieuwe Minister van Koloniën”, is te kort; wij wenschen een kleine nadere beschrijving omtrent dezen nieuwen Minister.’

De redactie verzocht mij, aan dien wensch te voldoen, wat ik gaarne doe [in 't voorbij gaan Nederlanders in den vreemde den raad gevende, zich te blijven abonneeren op een degelijk Nederl. dagblad, want uiteraard kan N e e r l a n d i a slechts in enkele opzichten de weetgierigheid bevredigen].

De nieuwe Minister van Koloniën

is een Oost-Indisch ambtenaar met een schitterende loopbaan achter zich. Geboren te Lisse is Z.Ex. thans 58 jaren oud. Als ambtenaar van Binnenlandsch Bestuur naar Indië vertrokken, wist hij zich spoedig zoo te onderscheiden, dat hij achtereenvolgens met tal van belangrijke opdrachten werd belast. Hier volgt een opsomming van deze opdrachten:

1890: Onderzoekingen in zake de heerendiensten;

1892-'96: Proefneming met eene nieuwe landrenteregeling voor de Preanger-Regentschappen (aanslag op kadastralen grondslag);

1898-1905: Belast geweest met het toezicht op en de uitvoering van wettelijke en administratieve bepalingen betreffende agrarische regelingen;

1905: Adjunct-dircteur van Binnenlandsch Bestuur;

1906: Directeur van Binnenlandsch Bestuur;

1910-1915: Belast met de werkzaamheden ter voorbereiding **van eene reorganisatie van het Bestuurswezen** in Nederlandsch-Indië (de verdeeling van Indië in zelfstandige gouvernementen, waarvan tot dusverre niets gekomen is);

1915: Gepensioneerd na dertigjarigen dienstitjd.

Na dien tijd was de heer **De Graaff op allerlei wijze** nuttig werkzaam, o.a. laatstelijk (sedert 1917) als president-commissaris der Nederl. Uitvoer-Maatschappij (N.U.-M.).

* * *

Het ligt niet op onzen weg de vraag te beantwoorden of de nieuwe Minister in de huidige moeilijke tijden de meest geschikte persoon is. Wel is 't zeker ook aan onzen Berlijnschen lezer duidelijk, dat, zoo er ooit een Minister goed voorbereid is en goede waarborgen geeft voor de richtige volbrenging van zijn hooge taak, dit gezegd kan worden van den heer **De Graaff**.

Hoe 's Minister houding zal zijn in deze troebele dagen tegenover den onstuimigen aandrang van een deel van Insulinde naar Zelfbestuur?

Het is zeer waarschijnlijk, dat de nieuwe Minister den middelweg zal bewandelen en zeer voorzichtig voortschrijden, omdat Z.Exc. de Indische toestanden door en door kent.

‘Het verleden van dezen bewindsman’ - aldus de tot oordeelen zeer bevoegde hoofdredacteur van de Indische Gids - ‘kan aanleiding geven tot het geloof, dat hij een geleidelijke uitbreiding van het medezeggenschap van de bevolking niet in den weg zal staan, dat hij echter die uitbreiding zal doen loopen over een parlementaire scholing, die geen enkel volk kan ontberen.’

* * *

Met deze korte mededeelingen meen ik aan 't verzoek van onzen Berlijnschen lezer voldaan te hebben.

's-Gr.

v.L.

Nederl. Antillen.

Algemeene Vergadering.

Begin November had in de Raadzaal de 1ste Algemeene Vergadering plaats.

Het was met uitzondering van de heeren Baiz, Boom en Eijbers, die in het buitenland vertoeven, voltallig aanwezig.

De heer Gouverneur met zijn adjud. was aanwezig, terwijl iets later bij den aanvang der lezing ook mevr. Helfrich door den adjudant in de zaal werd binnengeleid.

Nadat de voorzitter den heer Gouverneur hartelijk verwelkomd had, de notulen der vorige vergadering waren voorgelezen, en eenige ingekomen stukken afgehandeld, kwamen twee punten uit de nalatenschap van het vorige Bestuur ter sprake: oprichting van een Openbare Bibliotheek en Leeszaal en van een Ambachtschool.

Het tegenwoordig Bestuur plaatst zich op hetzelfde standpunt in deze kwesties als het oude, en is van oordeel, dat het Groepsbestuur niet kapitaalkrchtig genoeg is om zulk een groote onderneming alleen en zelfstandig te kunnen tot stand brengen en meent dat de uitvoering ervan aan het Gouvernement moet worden overgelaten. Wel zal 't Bestuur zijn best doen, wanneer die Leeszaal wordt opgericht, om te zorgen, dat deze ook een zuiver Nederlandsch karakter zal dragen en ook dat op die Ambachtschool het Nederlandsch de voertaal van het onderwijs zal zijn.

Een heele gedachtenwisseling ontspoon zich over de vraag van den voorzitter aan de vergadering om zich uit te spreken over den uitleg te geven aan art. 10 van de statuten: (zitting en verkiezing van bestuursleden).

Om verschillende redenen verzocht de voorzitter de verkiezing tot het volgend jaar December uit te stellen.

Aldus werd besloten onder protest van den heer Vooren, die zich met deze afwijking van de statuten niet kon vereenigen.

Alsnu kwam het Bestuur met eenige nieuwe voorstellen voor den dag:

1e. Een bijdrage te geven aan de pasopgerichte Vereeniging Huisvljijt.

Niemand had daartegen bezwaar.

Van de toevalige omstandigheid, dat mevr. v. Breemen - Kruyt, zoowel lid van het Groepsbestuur, alsook bestuurslid van Huisvljijt is, maakte de heer Scholtens gebruik om aan mevr. Van Breemen de vraag te stellen of de vrouwen het geld voor hun werkstukken, die zij aan Huisvljijt verkoopen, zelf in handen krijgen. De secretares van Huisvljijt antwoordde zeer terecht, dat Huisvljijt juist daarvoor was opgericht, om te zorgen, dat de vrouwen t e r s t o n d het geld voor hun werkstukken in handen kregen, zonder te moeten wachten, om hen zodoende uit hun armoede op te heffen.

Daarna kwam het tweede voorstel van het Bestuur ter tafel, en vroeg de voorzitter, naar aanleiding van het rapport van de Staatscommissie, het vorig jaar uitgebracht over de Vereenvoudigde Spelling het Bestuur machtiging te verleenen om de noodige stappen te doen tot invoering dezer Vereenvoudigde Spelling ook hier in de Kolonie. Het bleek al heel spoedig, dat niet alle aanwezigen vurige voorstanders van de Nieuwe Spelling waren; er kwamen zoowel gematigde als heftige tegenstanders van het Kollwijnsch aan het woord*).

*) De Amigoe, waaraan wij de gegevens voor dit verslag ontleenen, teekent hierbij aan:

Geheel afgezien van de vraag of men voor- of tegenstander is van de Vereenvoudigde Spelling, gehoord de uiteenlopende opinies op Maandagavond, staat het nu reeds vrij zeker vast, dat het positie nemen van het Bestuur in deze kwestie en het eventueel propaganda maken hier in de Kolonie voor het nieuwe systeem een groote verwarring in de taal en oneenigheid onder de leden van het Verbond na zich zal sleepen. Het Nederlandsch is hier nog min of meer te beschouwen als een vreemde taal. Wanneer dan die taal door den eenen zus en door den anderen zóó geschreven wordt, wekt dat verwarring en spotlust onder al degenen, die deze taal nog niet volkomen machtig zijn.

Ook daarmee komt men niet verder, zoo men ieder vrij laat, de oude of nieuwe spelling te volgen. De verwarring en oneenigheid wordt er niet minder door. Eerst dan wannneer de Regeering de nieuwe spelling op de scholen en in alle officieele stukken v e r p l i c h t e n d stelt, zooals indertijd ook met de spelling van De Vries en Te Winkel plaats vond, kan de verwarring ophouden. Dat besluit der Regeering moeten wij afwachten.

Het derde voorstel van het Bestuur gold: Een eigen Vergaderlokaal.

Aanleiding tot dit voorstel was een brief van het bestuurslid mevr. Van Breemen - Kruyt, waarin deze dame aan het Bestuur het plan ontvouwde, hoe de band tusschen Hollanders en Curaçaoenaars hier in de Kolonie hechter en inniger en de Nederlandsche stambelangen beter gepropageerd konden worden, n.l.:

a. Door een eigen vergaderzaal; b. door gezellige bijeenkomsten, b.v. eens per maand; c. door jongelieden-afdeelingen te vormen; d. door geregelde foto-

wedstrijden onder amateurs; e. door reclame-wedstrijden onder winkeliers te organiseren; f. door inlichtingen te verstrekken aan ouders voor hun kinderen, die naar Holland gezonden worden, enz.

De uitvoering van vele dezer plannen hangt nauw samen met een eigen vergaderlokaal. Bovendien zou Huisvlucht met het Verbond in die richting in de toekomst kunnen samenwerken, wanneer ze beiden over een groot gemeenschappelijk verenigingslokaal konden beschikken.

Dr. Möller was over al deze plannen zoozeer opgetogen, vooral omdat de aanstichting daartoe van de eerste dame, die in het Bestuur zitting had gekregen, was uitgegaan, dat spr. haar daarover hulde bracht, waarmede de vergadering hartelijk instemde.

De heer Scholtens stelde nog voor, ook hier taal-examens af te nemen voor Nederlandsch, in den geest van den Taalbond in Zuid-Afrika.

De voorzitter verleende ten slotte het woord aan den heer A.G. Mörzer Bruins, die ook reeds vroeger de Kolonie bezocht als inspecteur van de sisal-onderneming op St. Eustatius en Mont-Pleasant.

De spreker hield een rede over: De ontwikkeling van den Nederlandschen landbouw sedert 1880 en de opkomst van den landbouw in Nederlandsch-Indië en wat daaruit voor Curaçao te leeren is.

Zuid-Afrika.

De Nederl. Stoomvaartlijn op Zuid-Afrika.

Mr. J.D. van Ketwich Verschuur, de consul-generaal van Nederland te Pretoria, schrijft in de *Econ. Stat. Berichten* van 17 Dec.:

Het zou een miskenning zijn van den thans ten onzent heerschenden geest, de oprichting enkel en alleen toe te schrijven aan de gunstige conjunctuur, die thans, na het voorloopig verdwijnen van de concurrerende Duitsche stoomvaartlijnen uit de Afrikaansche vaart en na het ontstaan van een bijzondere belangstelling in Hollandsch-Afrikaansche kringen voor het aanknoopen van rechtstreeksche verbindingen met het Europeesche vasteland - die op haar beurt voor een deel haar oorsprong vindt in de steeds toenemende productie van de Unie van Zuid-Afrika, voor welke een ruimer afzetgebied dan het Vereenigd Koninkrijk kan bieden, een steeds meer gebiedende noodzakelijkheid wordt - aan een Holland-Zuid-Afrika-lijn een zeer bijzondere kans op welslagen belooft. Er is, zegt de schr. iets van de oud-Hollandsche energie en ondernemingsgeest in het optreden van de jonge scheepvaartmaatschappij, die met jeugdigen durf op eigen houtje (daarbij weldra door een oudere onderneming gesteund) de zaak aanpakt, terwijl de deftige, zooveel oudere en grootere maatschappijen alle tezamen zwaartillend wikten en wogen en... den last te zwaar achtten.

Voor de ontwikkeling van onze economische belangen in Zuid-Afrika in het algemeen zal de nieuwe lijn een factor van beteekenis kunnen worden. Zoo zal daardoor b.v. de uitvoer en dus ook de fokkerij van het Friesche en Hollandsche stamboekvee, dat in Zuid-Afrika steeds meer gevraagd wordt, naarmate de

zuivelbereiding een grooteren omvang aanneemt, doch waaraan het gemis aan directe scheepsgelegenheid in den weg stond, er krachtig door worden bevorderd. Tal van boeren in de Unie zien verlangend uit naar het oogenblik, dat de invoer van het Friesche melkvee weer mogelijk zal worden en in afwachting daarvan zijn de prijzen zoowel van fokstieren als van koeien in Zuid-Afrika tot fantastische - hoogte opgelopen. Ook aan de voornaamste Nederlandsche instellingen in de Unie, de Nederlandsche Bank voor Zuid-Afrika (met hoofdkantoor te Pretoria en een twaalfstal over de Unie verspreide bijkantoren), die door sterke persoonlijke banden met het bestuur der Nederlandsch-Zuid-Afrikaansche Stoomvaartmaatschappij is verbonden, zal, zegt mr. Verschuur, ongetwijfeld door de nieuwe onderneming nieuw, krachtig, leven worden ingegoten.

Het zijn echter per slot van rekening niet de Nederlandsche oeconomische belangen alleen, welke de oprichting van de nieuwe scheepvaartlijn tot zulk een heugelijk feit voor ons maken; het is bovendien, en voor velen in de eerste plaats, het bewustzijn, dat aan gene zijde van den Evenaar een jong volk, onder leiding van een handjevol mannen van Dietschen stam, bezig is om onder tal van moeilijkheden zich en hun land op te werken tot een eervolle plaats in de rij der naties van het Britsche Imperium, dat daarbij hulp van buiten onontbeerlijk is en Nederland, de bakermat van den stam, zich niet afzijdig mag houden als het geldt bij te dragen tot de ontwikkeling van den jongen broederstaat. Zoowel hier als ginds breekt zich het denkbeeld meer en meer baan, dat Nederland en Zuid-Afrika in het wederzijdsch belang op nauwere aansluiting, oeconomisch en cultureel, zijn aangewezen. Van den wensch dien band van sympathieke belangstelling nauwer aan te halen, is, naar de schr. ten slotte opmerkt, de oprichting van de nieuwe stoomvaartmaatschappij de energieke en welsprekende uitdrukking. In Zuid-Afrika zal die ongetwijfeld luiden weerklank vinden en zoo zal de eindelijke totstandkoming van de lang gewenschte verbinding de opening kunnen inluiden van een geheel nieuwe era in de Nederlandsch - Zuid-Afrikaansche betrekkingen.

Ingezonden.

De toekomst van het Algemeen Nederlands Verbond.

Nu ik in het Algemeen Nederlands Verbond van geen bestuur meer deel uitmaak en binnenkort voor geruime tijd het land zal verlaten, kan ik eindelijk eens zonder enige terughouding mijn mening over dit Verbond uitspreken, ongehinderd door de vrees verdacht te worden van op te treden tegen personen en gedreven te worden door de begeerte om zelf in het Verbond een rol van meer betekenis te mogen vervullen dan de bescheiden rol(len), die ik tot nog toe als mijn aandeel in de werkzaamheden heb beschouwd.

Reeds betoogde ik in meer dan één vergadering, dat het Verbond niet presies geworden is wat de stichters er van zich hadden voorgesteld. De bedoeling was aanvankelijk enkel een Verbond te stichten tot instandhouding en versterking van de banden, die Nederlanders buiten Nederland verenigden met Nederlanders binnen Nederland. Onder Nederlanders buiten Nederland verstond men: hen, die de Nederlandse nationaliteit bezaten, maar tijdelijk buiten Nederland verbleven; hen, die buiten Nederland verbleven; maar die zelf of wier kinderen de Nederlandse nationaliteit hadden verloren en ten slotte ook de stamverwante Vlamingen en Zuid-Afrikaners, die de Nederlandse nationaliteit nooit hadden bezeten.

Ofschoon dit doel ontegenzeggelijk mooi en goed was, bleek het allengs, dat het Verbond wel in een behoefte voorzag; maar dat deze behoefte toch niet uitsluitend, ja, niet in de eerste plaats was een behoefte om de genoemde banden in stand te houden en te versterken. Reeds in de Statuten, die in 1905 werden goedgekeurd, staat in artikel 2 te lezen, dat het Verbond beoogt: ‘verhooging van de zedelijke en stoffelijke kracht van den Nederlandschen stam.’

Voor velen werd al gauw dit laatste de taak, waaraan het Verbond zich vooral moest wijden. En zij, die aldus dachten, konden er zich op gronden, dat in Nederland op dit gebied nog heel veel te doen viel. Bij tal

van Nederlanders ontbrak (en ontbreekt nog) elk besef van nationaal karakterbezit, elk gevoel van nationale eigenwaarde. De Nederlandse taal wemelde (en wemelt nog) van vreemde woorden, die uit achteloosheid of aanstellerij zonder blikken of blozen uit andere talen werden overgenomen; de naïperij van vreemde zeden en gewoonten, de verering van al wat vreemd is vierden (en vieren nog) hoogtij; ja, men schaamde zich niet prat te gaan op een zogenaamd kosmopolitisme, dat op de keper beschouwd niets anders was dan onmacht of onwil of gebrek aan durf om zich zelf te zijn.

Tegen deze ontaarding wilde menigeen krachtadig optreden en men stelde de vraag: hoe kunnen Nederlanders buiten Nederland er op gesteld zijn de banden aan te houden en te versterken met Nederlanders in het moederland, die op dusdanige wijze hun nationale eer te grabbelen gooien.

Het Hoofdbestuur had er destijds geen bezwaar tegen, dat Groep Nederland aan de ‘verhooging van de zedelijke en stoffelijke kracht van den Nederlandschen stam’ haar krachten wijdde; maar zelf bekommerde het zich enkel om de genoemde banden en het bleef de mening toegedaan: dat instandhouding en versterking van die banden nog altijd het hoofddoel vormden van het Verbond. En daarvoor moest Groep Nederland in de eerste plaats werken; daarvoor moest het bijeengebrachte geld in de eerste plaats worden bestemd.

Toen brak de oorlog uit en bleek het plotseling, dat het Verbond al heel weinig voor die banden kon uitrichten. De grootste voorzichtigheid is geboden zei de Algemene Voorzitter op elke vergadering en hij had volkomen gelijk; want bemoeiingen onzerzijds met Zuid-Afrikaans; en vooral met Vlaamse zaken hadden ons volk in de grootste moeilijkheden kunnen brengen. Maar... voorzichtigheid betrachten en niets-doen is niet hetzelfde en het Hoofdbestuur deed niets, althans het bleek niet, dat het Verbond wel iets deed. Dus werd er geroepen: waartoe dient een Algemeen Nederlands Verbond, dat de stamverwante broeders in de steek laat, zodra het die moest helpen? Ook daarin lag waarheid. De Voorzitter antwoordde: komt eens naar Dordrecht en neemt daar kennis van al 't geen er in stilte voor die stamverwante broeders wordt gedaan. Ongetwijfeld had hij het recht aldus te spreken: maar dit laat niet na, dat een Verbond, waarin enkel stil en stiekem gehandeld wordt om nog enigermate het doel te kunnen bereiken waarheen men eenmaal gerekend had met volle zeilen op de open zee koers te zetten, niet geschikt is om de algemene belangstelling te winnen. Tal van leden en niet de slechtste vielen af en het Verbond daalde in de achting, werd door velen uitgemaakt voor lijk. En nu komt het mij voor, dat het Verbond maar één middel heeft om weer geheel uit het moeras te geraken, waarin het tijdelijk verzonken ligt. Het moet breken met de opvatting, waaraan het Hoofdbestuur nog altijd vasthoudt, dat in het aanhouden en versterken der banden met Nederlanders buiten Nederland het hoofddoel ligt van het Verbond. Integendeel moet erkend hoofddoel worden: de verhoging van de zedelijke en stoffelijke kracht van de Nederlandse stam, dat is van de stam, die wortelt in Nederland, en de aanhouding en versterking der genoemde banden moet een bijdoel worden, waarvan de bereiking van zelf voortvloeit uit het naderen tot het eerste doel.

Van een kracht- en karakterloos Nederlands volk zal iedere Nederlander in de vreemde en iedere stamverwante broeder zich allengs gaan afwenden; tot een fier Nederlands volk, dat zich weet te doen gelden, waar het daartoe gelegenheid vindt,

zal ieder, die buiten Nederland Nederlands voelt, zich hoe langer hoe meer voelen aangetrokken.

Zolang echter in het Verbond een Hoofdbestuur blijft bestaan, dat meent boven de groepen te moeten tronen, zie ik niet in, dat deze ommekeer tot stand kan komen. Daarom dringt voor mij de noodzakelijkheid zich op het bestuur van Groep Nederland en het Hoofdbestuur tot één te maken; met andere woorden: het Hoofdbestuur in het bestuur van Groep Nederland te doen opgaan. Van een Algemeen Nederlands Verbond moet Groep Nederland hoofd, hart en ziel zijn. Dat ik met deze bewering niets bedoel tegen de personen die het Hoofdbestuur vormen, wil ik voor alle zekerheid uitdrukkelijk vaststellen. Aan hun belangstelling in en hun toewijding aan de zaken des Verbonds twijfel ik geen ogenblik; in de Groepsraad en in Afdelingsbesturen kunnen hun krachten uitstekend worden gebruikt.! Maar Groep Nederland mag niet langer onder toezicht staan. Integendeel komt aan Groep Nederland de leiding van alle Verbondszaken toe en de beschikking over alle geldmiddelen. En wat de Groepen Vlaanderen en Zuid-Afrika betreft, zou ik wenschen, dat in beide landen zelfstandige vertakkingen van het Verbond werden opgericht, die naar het bestuur van Groep Nederland vertegenwoordigers kunnen zenden ten einde aldaar de algemene verbondsbelangen en zo nodig ook hun eigen afwijkende belangen te bepleiten.

Tijdens de beraadslagingen over het nieuwe Groepsreglement heb ik herhaaldelijk betoogd, dat een nieuw reglement niets zou baten, indien zich niet tegelijkertijd in het Verbond openbaarde een nieuwe geest. Blijft die nieuwe geest weg, laat ons dan het ganse Verbond maar opdoeken; want dan is het inderdaad... een lijk.

Nu zijn er tekenen, waaruit men kan afleiden, dat werkelijk een nieuwe geest in wording is; maar krachtig doet deze nieuwe geest zich vooralsnog niet gelden. Mij dunkt echter, dat er geen beter middel bestaat om die geest tot ontplooiing van zijn krachten te prikkelen dan het stellen van Groep Nederland voor de grote en grootse taak: de behartiging van alle Nederlandse belangen, die op het bondsterrein liggen, op haar schouders te nemen en voor die behartiging dan ook de verantwoordelijkheid te dragen. Het gaat niet langer aan in dit Verbond de hoofdleiding te laten aan een Hoofdbestuur, dat enkel een begrip vertegenwoordigt en alleen verantwoording verschuldigd is aan een algemene vergadering, die zo goed als nooit bijeenkomt. Het tegenwoordige Hoofdbestuur, dat alles in het Verbond ondergeschikt maakt aan het verlenen van subsidies en het uitreiken van ondersteuning buiten Nederland, mag geen belemmering voor de vrije ontwikkeling van Groep Nederland blijven en Groep Nederland moet tot het besef komen, dat zij de levende kern is van het Verbond en de toekomst van dit Verbond in haar handen heeft.

MARCELLUS EMANTS.

Een bijdrage van den heer Emants is elke redactie welkom. Hoeveel te meer die van Neerlandia, die in hem altijd heeft gezien en nog ziet, een der allertrouwste vrienden van ons Verbond. In haar oog is dit zelfs moeilijk denkbaar zonder hem. Moge de verdere ontwikkeling van onze Vereeniging hem in den vreemde de overtuiging schenken, dat een goed bestuurde Groep Nederland, die vóór alles vrede behoeft als voorwaarde voor nuttigen arbeid, uitstekend bestaan kan naast het Hoofdbestuur, en dat die twee wel verre van tegenover elkaar te staan, zich bewust zijn wederzijds elkaar ten zeerste nodig te hebben. Het nieuwe reglement en de oude statuten beide, laten onvoorwaardelijk een vruchtbare samenwerking toe. De geschiedenis van Groep Nederland in de laatste jaren wekt allermint de zekerheid, dat met vertrouwen aan haar alleen de leiding van het geheele Verbond zou kunnen worden opgedragen.

Red.

Uit Kaapstad.

Heden ontving ik een brief van iemand uit Den Haag, die mijn naam in Neerlandia gelezen heeft en zich nu tot mij wendt met een verzoek, waarmee men zich gewoonlijk tot een consul wendt. Maar men had hem verteld, dat aan den consul te Kaapstad in het Engelsch geschreven moest worden en dus deed hij het liever aan mij in het Hollandsch.

Hoe ongegrond zijn toch de 'men zegt's'. In Kaapstad is op het oogenblik Dr. H.J. Lorentz, consul voor de Kaapkolonie, waarn. consul-generaal voor de Unie van Z.-Afrika. Hij heeft een geboren Hollander tot sekretaris. Vice-consul voor Kaapstad is de heer J. Loopuyt, terwijl te Port Elisabeth, Durban, Bloemfontein, Pretoria en Johannesburg enz. overal geboren Hollanders consul of vice-consul zijn. Hoe komt men er aan zoo iets te zeggen?

Bovendien weet men in Holland te weinig, dat in geheel Zuid-Afrika volgens de Grondwet Hollandsch en Engelsch gelijke rechten hebben, en dat dus door de geheele Unie correspondentie in het Hollandsch gevoerd kan worden.

Officieel is het een recht, dat men eischen kan. In handelskringen heerscht nog dikwijls het Engelsch. Maar de Hollandsch-sprekende bevolking stelt zich tegenwoordig op het standpunt, dat zij als koopend publiek de taal kan kiezen, waarin de verkooper in de handelssteden haar moet beantwoorden.

Zoo ontstaat er hier in Kaapstad langzamerhand ook in handelskringen behoefte aan Hollandschschrijvenden. En dit komt het onderwijs in het Hollandsch weer ten goede.

Hollanders weest nu eens mannen. Uw taal zal niet geacht worden, als gij zelf er niet trotsch mee voor den dag komt.

Hier is een half werelddeel, waar een aan Uw taal zeer naverwante strijdt om zijn bestaan. Helpt haar en Uzelf. Nu 'kop in de hoogte, de borst vooruit'. En schrijft beleefd en zakelijk, maar schrijft Hollandsch.

E. LOOPUYT - MAAS.

K a a p s t a d , 28 Sept. 1919.

Het Nederlandsch Tooneel.

De Kon. Ver. Het Nederlandsch Tooneel is van plan te Londen eenige voorstellingen te geven. In stede, dat men daar Nederlandsche stukken voor gekozen heeft, staan uit het Engelsch vertaalde stukken op het repertoire. Mij dunkt het is de taak van het Alg. Ned. Verbond hier tegen te protesteeren. De K.V. Het Ned. Tooneel heeft in 40 jaren tijds van H.M. de Koningin f 1.000.000. - (een millioen) subsidie genoten. Z.K.H. de Prins der Nederlanden is beschermheer. De gemeente Amsterdam gaf subsidie in den vorm van verlaagde schouwburghuur.

De K.V. werd opgericht door een Nederlandsch schrijver (H.J. Schimmel) en een Nedelandsch financier (A.C. Wertheim). Onze moedertaal heeft in Z.-Afrika en België een harden strijd te voeren. Daarom is het niet onbillijk, als gevraagd wordt, dat de K.V. te Londen een paar oorspronkelijke Nederlandsche stukken opvoert, een in dichtmaat en een in proza.

De Engelschen komen in Nederland ook met oorspronkelijke Engelsche stukken en niet met in 't Engelsch vertaalde Nederlandsche stukken. Het kan slechts respect bij de Engelschen verwekken, wanneer wij van onz  zijde toonen, dat wij onze moedertaal niet wenschen te verloochenen.

Hoogachtend,

Uw dw.,

BERNARD CANTER,

R o t t e r d a m , Dec. 1919.

lid van het A.N.V.

Wij komen hierop terug.
Red.

Leden van het A.N.V.!

Beseft toch welk een grooten dienst gij de administratie van het A.N.V. bewijst en van hoe groot gewicht het voor een goeden gang van zaken is, als gij bij verhuizing onmiddellijk Uw nieuw adres opgeeft met vermelding van het oude?

Aan de post zijn daarvoor briefkaartformulieren te verkrijgen, die slechts 1 1/2 cent aan verzending kosten.

Mededeelingen en Allerlei.

Buitenlandsche leden

zendt a.u.b. spoedig Uw bijdrage over 1920 en mogelijke achterstallige aan het kantoor A.N.V. te Dordrecht.

West-Indische belangen.

De heer Van Kol heeft den Minister van Koloniën, in zake behartiging der economische, handels- en scheepvaartbelangen van Nederland en zijn Koloniën in en om de landen der A m e r i k a a n s c h e M i d d e l z e e de volgende vragen gesteld:

Hoe denkt de Minister, in samenwerking met de koloniale maatregelen tot verhooging van de welvaart onzer West-Indische volksplantingen (verbetering der haveninrichtingen, uitbreiding van het Nederlandsche stoomvaartgebied in de Caraibische Zee), van zij nentwege de behartiging der economische, handelsen scheepvaartbelangen van Nederland en zijn koloniën in en om de belangen der Amerikaansche Middellzee verder voor te staan?

Acht de Minister in die landen, welke een nieuw tijdperk van bloei en internationale beteekenis te gemoet gaan, de behartiging dier belangen in voldoende mate verzekerd bij het consulaire korps, hetwelk slechts één bezoldigd lid in Venezuela telt en voor het overige uit honoraire leden bestaat, meestal van vreemden landaard?

Zoo neen, zou de Minister dan niet kunnen bevorderen, dat reeds in 1920 het consulaatwezen in West-Indië, althans op de Groote en Kleine Antillen, tusschen welke beide economische milieu's onze Bovenwindsche eilanden gelegen zijn, versterkt wordt, zij het dan niet met beroepsconsuls, dan toch met een of meer Nederlanders van gelijke beweging als de Imperial Trade Commissioner van Britsch West-Indië?

Jaarbeurs te Brussel.

Het Gemeentebestuur van Brussel heeft eene Internationale Jaarbeurs ingesteld onder beschermheerschap van Z.M. den Koning der Belgen en met medewerking van het Gouvernement en van de Provincie Brabant.

Zij zal voor de eerste maal te Brussel gehouden worden van 4 tot 21 April 1920.

De Ned. Kamer van Koophandel te Brussel vestigt de aandacht op deze instelling, welke eene voortreffelijke gelegenheid biedt om de Nederlandsche fabrikaten in

België bekend te maken en aan den Belgischen handel en nijverheid te toonen, wat Nederland thans op industrieel gebied vermag.

Overtuigd van het groot nationaal belang, dat hiermede gepaard gaat, heeft de Kamer, op verzoek van het Uitvoerend Comité der Jaarbeurs, den geheelen propaganda-dienst tot deelneming van Nederland op zich genomen.

Verschenen.

Pro Flandria Servanda - Vlaanderen's recht en eisch tot Zelfstandigheid gesteld, toegelicht, gestaafd. Uitgegeven door Het Vlaamsch Comité.

De Nederl. Vereeniging 'Landverhuizing' (adres: Bezuidenhoutscheweg 30, 's-Gravenhage), gaf in haar reeks vlugschriften uit:

42. De Argentijnsche 'homesteadwet' van 25 Sept. 1917.
43. Landverhuizing naar Britsch Nieuw-Guinea.
44. Vestiging van Nederlandsche landbouwers in Frankrijk.

Afrikaansche liederen.

Op verzoek van Afrikaansche vrienden heeft de bekende toondichter J.P.J. Wierts een album voor gemengd koor à capella samengesteld, composities op Afrikaansche gedichten van Jan Celliers, Totius en A.D. Keet.

Het zal binnenkort verschijnen.

Ontbrekende nummers van Neerlandia

kunnen de leden van het A.N.V. aan het kantoor te Dordrecht steeds aanvragen. Vele leden hebben gedurende den oorlog ons maandblad zeer onregelmatig of in het geheel niet ontvangen. Zij zijn nu in de gelegenheid hun onvolledige jaargangen kosteloos aan te vullen.

Vraag om inlichting.

Wie kan het juiste adres meedeelen van:

- H.G.v.d. Hoek, vroeger Nachtegaalstraat 54bis, Utrecht.
- B. Disbergen, vroeger Hülsberg 74, Bremen.
- C.v.d. Steeg, vroeger Reconquista 250, Buenos-Aires.
- J.P. Takken, vroeger Calle Balcarce 185, Buenos-aires.
- G.C. Joekes, ingenieur, vroeger Calle Cordoba 1026, Buenos-Aires.
- P. Zimmerman, vroeger Maq. de la, La Draga 209 c, M.O.P., Boca del Riacuelo, Buenos-Aires.
- H. Scholtens, vroeger res.-Luit. Infanterie.
- J.A. Dorrenboom, vroeger Zeekant 58, Scheveningen.
- Dr. W.v. Eden Jr., vroeger leeraar H.B.S., Alkmaar.
- Jhr. H.J.J.v. Rensselaar Bowier, vroeger Campbell Str 3122, Kansas City.

Secretariaat Groep Nederland.

Alle stukken voor Groep Nederland moeten voortaan gezonden worden: Aan den heer

**D.J. TIJSSENS, -
secretaris-penningmeester van het Groepsbestuur, Hoflaan 20, Rotterdam.**

Ledenlijst.

Groep suriname.

Beschermend lid.

Z. Exc. J.J. Staal, Gouverneur, Paramaribo.

Begunstigende leden.

A. van Amson, apotheker, Paramaribo.
Mr. J.J.W. Eekhout, Gouv.-Secretaris, Paramaribo.

Gewone leden.

M.A. Abrahams, goudsmid, Paramaribo.
L.C. Aletrino, off. v. gezondh., Paramaribo.
W. Arntz, direct. Plant. Voorburg.
E.C. Alvarez, onderwijzer, Paramaribo.
Algem. Plantersbond, p/a. J.C. Vallée,
Plant. Jagtlust.
Mej. Dr. v. Amstel, Paramaribo.
landbouwscheikundige,
J. Abendanon, comm. Parket Paramaribo.
Proc.-Gener.,
H.E. Aletrino, koopman, Paramaribo.
J. Bos, afdeelingchef bij de Sur. Bank, Paramaribo.
W. van Bellen, leeraar M.O., Paramaribo.
E.J. Beens, mijn-ingenieur, Paramaribo.
Mevr. A. Begeman, directr. Mil. Paramaribo.
Hospitaal,
H. Bielke, zendel.-leeraar, Leliëndaal.
J.A. Bruyning, opzichter Boschwezen, Paramaribo.
E.A. Brunings, direct. Plant. Rust en
Werk.
H.J. Bosch, vert. Comp. des Mines d'or, Paramaribo.
H. Benz, procuratieh. firma Ter Laag, Paramaribo.
Mr. P.A.A. Bucaille, lid Hof van Justitie, Paramaribo.
D.A. Benjamins, koopman, Paramaribo.
F.H. Buillab, hoofdinsp. van politie, Paramaribo.
G. Calkoen, direct.-voorz. Sur. Bank, Paramaribo.
A.A. Calje, inspect. v.h. onderwijs, Paramaribo.
F.C. Curiel, oud-lid Kol. Staten, Paramaribo.
A. da Costa, comm. Dep. Openb. Werken, Paramaribo.

I. da Costa, Pres. Hof van Justitie,	Paramaribo.
D. Coutinho, landspractizijn,	Paramaribo.
Mej. S.G.J. Conradi, bewaarsch.-onderw.,	Paramaribo.
G.v. Dien, direct. Balata Comp. Suriname.	
F. Oudschans Dentz, adm. Mil. Hospitaal,	Paramaribo.
A.A. Dragten, firma F.C. Curiel,	Paramaribo.
C.v. Drimmelen, Agent-Gener. der Immigr.,	Paramaribo.
A.W. Drost, landbouw-assist.,	Paramaribo.
J.H. Doesburg, onderwijzer,	Paramaribo.
W. Douglas, planter Plantage Waterloo Nikerie,	Paramaribo.
M. Daalen, schoenmaker,	Paramaribo.
J.A. Dragten, geneesheer,	Paramaribo.
H. Dennert, p/a. C. Kersten & Co.,	Paramaribo.
H.F. Esser, comm. Gouv.-Secretarie,	Paramaribo.
J.J. Esser, hoofd-inspect. van politie,	Paramaribo.
D. Ellis, med.-stud.,	Paramaribo.
mej. E.H.C. Emanuels, Gouv.-Secretarie,	Paramaribo.
mej. M. Everts, onderwijzeres,	Paramaribo.
N.H. Edcius, inspect. van politie,	Paramaribo.
A.S.J. Fernandes, griffier Kol. Staten,	Paramaribo.
Mej. S. Fernandes, geneeskundige,	Paramaribo.
M. le Fèvre, onderwijzer,	Paramaribo.
H.R. Ferrier, boekhouder,	Paramaribo.
S. Frymersum, onderwijzer,	Paramaribo.
G. de la Fuente, apotheker,	Paramaribo.
Jacq. C. Gomperts, koopman,	Paramaribo.
R.C. Gonggrijp, direct. Plant. Clevia.	
J.W. Gonggrijp, direct. Plant. De Morgenstond.	
Hend. Geerling, direct. Plant. Wederzorg.	
C.J. Godeken, schoenmaker,	Paramaribo.
Ds. H. de Haan, pred. Ned. Herv. Gem.,	Paramaribo.
J. Haas, koopman,	Paramaribo.

P. Hilfman, Godsdienstl. Port. Isr. Gem.,	Paramaribo.
R. Hiemcke, surnumerair,	Paramaribo.
W.P. Hering, apotheker,	Paramaribo.
Hoogendam,	Paramaribo.
J H. Hennep, opzichter begraafplaats,	Paramaribo.
Mej. P. Hermelijn, onderwijzeres,	Paramaribo.
H.L. Hirschfeld, industrieel,	Paramaribo.
Mej. P.J. Hofman, hoofdverpl. Mil. Hosp.,	Paramaribo.
A. Heckers, hoofd Oranjeschool,	Paramaribo.
Mej. Ho. Me. Lung, onderwijzeres,	Paramaribo.
R.A. Isselt, griffier Hof van Justitie,	Paramaribo.
Th.E. Juda, hoofd Sypensteynschool,	Paramaribo.
B.W. Juta, agent Ned. Handel-Mij. Mariënburg.	
Mevr. A. Janssen, Plantage Peperpot.	
Johan Jong,	Nickerie.
W. Kraan, redacteur van De West,	Paramaribo.
C.K. Kesler, leeraar M.O.,	Paramaribo.
J.G. Kaersenhout, apotheker,	Paramaribo.
E.J. Kempees, direct. Openb. Werken,	Paramaribo.
A.F.W. Kampens, comm. Dep. Openb. Werken,	Paramaribo.
J.W. Lobato, hoofd Emmaschool,	Paramaribo.
J.J. Leys, wnd. direct. v.d. Landbouw,	Paramaribo.
H.J. Levie, koopman,	Paramaribo.
J.J. Levie Iz., koopman,	Paramaribo.
J.A. Liems, landbouwleeraar,	Paramaribo.
D. Lashley, industrieel,	Nickerie.
Mej. J. Lisse, onderwijzeres,	Paramaribo.
Th.A. de Miranda, notaris,	Paramaribo.
P.A. May, informatiekantoor,	Paramaribo.
Mej. H.J.J. May,	Paramaribo.

H.C. Merton, monteur,	Paramaribo.
J. Mastenbroek, direct. Landskoffie-Ondern.	Slootwijk.
E. Bueno Mesquita, gep. ambtenaar,	Paramaribo.
D.J.v. Meerendonk, contr. belastingen,	Paramaribo.
J.J. Monkou, onderwijzer,	Paramaribo.
Wed. H.E. Meyers, De Holl. Winkel,	Paramaribo.
A.J. Monsanto, post-directeur,	Paramaribo.
F.A. Munder, gep. distr. comm. Grond Vaderszorg.	
Militair Tehuis, p/a. C.K. Kesler,	Paramaribo.
J.F. Morren, comm. van politie,	Paramaribo.
J.A. Bueno de Mesquita, comm. ter Gouv.-Secretarie,	Paramaribo.
H.R. Nye, p/a. C. Kersten & Co.,	Paramaribo.
J.F. Nassy, geneesheer,	Paramaribo.
H.J.v. Ommeren, redact. van De Suriname,	Paramaribo.
A.T. Oliviera, referend. Gouv.-Secretarie,	Paramaribo.
J.H. Oliviera, drukker en uitgever,	Paramaribo.
Ds. J.W.C. Ort, pred. Ned. Herv. Gem.,	Paramaribo.
J. Pool, planter,	Paramaribo.
S.H. Pos, koopman,	Paramaribo.
J.H.N. Polanen, hoofd Westerschool,	Paramaribo.
L. de la Parra, planter Plantage Borel.	
G. Pinas, onderwijzer,	Paramaribo.
J.H.F. Petzoldt, betaalm. Openb. Werken,	Paramaribo.
A. Reyne, insectenkundige,	Paramaribo.
L.J. Rens, arts,	Paramaribo.
A.H.G. Rustwijk, klerk,	Paramaribo.
J.E. Rosheuvel, letterzetter,	Paramaribo.
W.E. van Romondt, koopman,	Paramaribo.
Surinamer Redactie,	Paramaribo.

L. Schutz, inspect. onderw. Morav. Broedergemeente,	Paramaribo.
Chr. Simons, distr.-comm.,	Groningen, Saramacca.
R.D. Simons, practiz. Hof van Justitie,	Paramaribo.
Mej. J. Simons, onderwijzeres,	Paramaribo.
Surinaamsch Studentencorps,	Paramaribo.
A.Ph. Samson, apotheker,	Paramaribo.
Abr. Salomons, koopman,	Paramaribo.
G.v.d. Schroeff, koopman,	Paramaribo.
Alex. Samuels, koopman,	Paramaribo.
W.A. de Sturler, chef verkeer te water,	Paramaribo.
F.P. Schuitemaker, arts,	Paramaribo.
A.M. Samson, comm. landmeter,	Paramaribo.
M. Tama, ijker, ambt. Gouv.-Secretarie,	Paramaribo.
N.A. Treurniet, magazijnm. Mil. Hosp.,	Paramaribo.
J.R. Thomson, hoofd Willemschool,	Paramaribo.
Izaak Themen, onderwijzer,	Paramaribo.
Johan Themen, onderwijzer,	Paramaribo.
J.F.C. Vonk, mil. apotheker,	Paramaribo.
Vereeniging van Bureauambtenaren,	Paramaribo.
J.C. Vervuurt, comm. Landbouw-Dep.,	Paramaribo.
C.A. Verhey, Gouv.-Accountant,	Paramaribo.
A.R. Vigilantzoon, boekhouder,	Paramaribo.
E. de Vries, verificateur belastingen,	Paramaribo.
Johan Yff, p/a. Kon. West-Ind. Mail,	Paramaribo.
W.K. Veenendaal, schoenmaker,	Paramaribo.
H. van der Voet, koopman,	Paramaribo.
A. van der Voet, koopman,	Paramaribo.
R.G. Vervuurt Jr., koopman,	Paramaribo.
P. Westra, sub-agent Immigratie,	Paramaribo.
Th. Waller, directeur Plantage Berlijn.	
M.C.J. Welle, agent Nederl. Handel-Mij.	Mariënburg.
J. de Wilde, Godsdienstl. Hoogd. Isr. Gem.,	Paramaribo.
C.v. Wachem, hoofdmachin. Kol. Vaart.,	Paramaribo.

H.F. Wesenhagen, comm. Immigr.-Dep., Paramaribo.
 Mej. A.R. Wong, onderwijzeres, Paramaribo.
 J.v.d. Zee, 1ste Luit.-Adj. v.d. Paramaribo.
 Gouverneur,
 G.P. Zaal, districts-secretaris, Paramaribo.
 H.R. Yda, directeur Plantage la Liberté.
 L.J. van Amson, onderwijzeres, Paramaribo.
 A.G.F. Anys, industrieel, Nickerie.
 Mej. P. Baarn, onderwijzeres, Paramaribo.
 A.G.E. Bang Afoe, Nickerie.
 A.J.C.v.d. Feen, distr.-commissaris, Nickerie.
 H.J. Rack, hoofdcomm. postkantoor, Paramaribo.
 S.J. de Vries, auctionnair, Paramaribo.
 Albert Stuger, planter, Plantage Zoelen (Beneden-Commewijne).
 W. van Genderen, opzichter
 Vestigingsplaats 'Hecht en Sterk'.
 R.R.W. Fränkel, planter, Plantage
 'Jagtlust'.
 L. Albert, kassier Surinaamsche Bank, Paramaribo.

Comité voor Nederl. kinderen in den vreemde.

(Hoofddoel: Verzorging in Nederland).

37ste opgave (1 tot 30 November 1919).

Onder-Comité, Zwolle: f 11.75; maakt met vorige opgaven f 4464.50.

Bijdragen ouders: Ontvangen door Onder-Comité, Dusseldorp, Mrk. 285.
 J.H.H. f 10. -, M.J.H. f 15. -, C.B. f 30. -, A.M. f 100. -, J.H.F. f 2.50, v.d.E. f 25.
 -, J.A. f 50. -, B Br. de A. f 25. -, L. & Co. f 50. -, G.M. f 25. -, D.C.K. f 25. -, M.G.
 & Co. f 25. -, H. de L'E. f 25. -, B. de P. & P.B. f 25. -, A.S. f 50. -, K. & Co. f 25.
 -, v.d.B.M. f 25. -, S. & Co. f 25. -, D.G. Mij. f 25. -, D.G. f 25. -, n.v.L.E.T. & Co.
 Hij. f 50. -, H.F. f 25. -, A.B.M. f 25. -, D.M. & C.W. f 25. -, B.F. f 25. -, H.J. & Zn.
 f 10. -, V.K.M. f 25. -, n.v.Z.K.S. f 25. -, H.B. Br. Mij. f 25. -, B. & Co. f 25. -, L.v.N.
 & Co. f 25. -, mevr. C.J.D.t.M. f 25. -, Gebr. T. f 25. -, S.P.W. f 25-, T.B. f 50. -,
 Mij. M.K.F. & Co. f 25. -, Mij. E.B.D.H. f 25. -, M.S.E.G.F. Mij. f 10. -, V.C. f 25.
 -, Gebr. F. & C. f 25. -, A.M. f & Co. f 25-, W. f 20. -, allen te Amsterdam.

D.C.S. f 50. -, J.G. en C.N. f 100. -, J.M. f 60. -, C.H. f 10. -, A.C.N. f 25. -, allen
 te Rotterdam.

E.E.M. f 30. -, J.S. f 7.50, Mr. J.N.v.d.V. f 5. -, allen te Den Haag.

A.C.V. Az. f 90. -, Dames De C. f 10. -, beiden te Scheveningen; J.W. f 30. -, te Coevorden; Dr. S.A.W.Z. f 5. -, te Leeuwarden; M.J.F.H. f 5. -, te Apeldoorn; L. Mij. A. f 2.50, te Rozendaal; L.P.O.t.N. f 30. -, te Baarn; J.M.V. f 5. -, te Bussum; J.L. f 25. -, te Kinderdijk.

Totaal werd ontvangen in November f 1659.25 en Mrk. 285. -; maakt met vorige opgaven f 231.396.11 en Mrk. 28.268.68. Tegenover de ontvangsten van ongeveer f 1600. - in de afgelopen maand stonden uitgaven van f 3535. -, zoodat ook nu weder onze middelen met bijna f 2000. achteruitgingen. Te veel in een maand! Overall in den lande zijn Comité's gevormd om gelden voor Weensche kinderen bijeen te brengen, om personen op te wekken tot het verleenen van huisvesting, tot inzamelen van kleeding enz. Grootte bedragen, duizenden en duizenden guldens worden verzameld, talrijk zijn de woningen, die gastvrij geopend worden, de hulp in natura is machtig. Wij juichen dit van harte toe, onze pleegkinderen gunnen het hun lotgenootjes van ganscher harte, doch zij vragen **ook hulp** voor hun Nederlandsche broertjes, zusjes en makkertjes, die in den vreemde evenzeer lijden en met verlangen naar onze hulp in het vaderland uitzien. Men kan het eene doen, doch behoeft daarom het andere niet laten! Men steune de Weensche kinderen en alle kinderen van vreemde nationaliteit, **doch stelle de kinderen van Nederlandschen bloede in den vreemde niet ten achter**. Wij vragen Uwen steun in geld, in huisvesting, in kleeding, om die kinderen naar het vaderland te brengen en daar te verzorgen. Deze kinderen, later weer in den vreemde teruggekeerd, zullen nimmer vergeten, dat toen zij in ellende verkeerden, het vaderland hun de reddende hand toestak. Dit is een **nationaal belang!**

- De Penningmeester:

S. VAN LIER Ez.,

Nassaukade 358, Amsterdam.

Bericht.

Het kantoor van het A.N.V. te DORDRECHT is verplaatst naar BLAUWPOORTSPLEIN 3.

Ten Afscheid.

‘Het zal de roem blijven van het A.N.V. en zijn leidsman Kiewiet de Jonge, dat zij de banden tusschen ons volk en zijn stamverwanten in den vreemde voor goed hebben aangehaald en versterkt; dat de ader der stamgemeenschap, die - om met Da Costa te spreken - “verstikt en vergeten” was, door hun toedoen “in den zandgrond geraakt, weder uitschoot en zwol”. Het A.N.V. mag hier genoemd worden, ook omdat de samenhang tusschen geestelijk en economisch leven op het veld zijner werkzaamheid duidelijker zichtbaar is dan elders. Stamverwantschap is een geestelijk verschijnsel, maar niemand zal de economische beteekenis er van onderschatten.....’

Deze ongevraagde uiting van waardeering van Prof. Dr. G. Kalff in de ‘Vragen des Tijds’ van December 1919, alzoo van zeer bevoegde, maar ook volkomen onbevooroordeelde zijde, moet allen, die de groote beteekenis van het A.N.V. voor Nederland en den Nederlandschen stam begrijpen, goed doen. Maar hoe moet zij in 't bijzonder den man treffen, die juist te zelfder tijd, waarin het bovenaangehaalde wordt gezegd, de teugels vrijwillig overdraagt, na van de oprichting van het Verbond - mede zijn werk! - daarvan de ziel te zijn geweest. Hoe moeten die woorden hem treffen na jaren van groote zorgen, van miskennis ook; jaren waarin met groote kracht op de grondslagen van het Verbond werd gebeukt; zonder twijfel met de eerlijke bedoeling om iets beters er voor in de plaats te stellen, maar met het noodlottige gevolgware de aanval gelukt - dat het Verbond zou zijn uiteengevallen. Nòg hoort men overal het narommelen van den oorlogsdonder; nòg is het allerminst zeker dat de bui niet opnieuw komt opzetten, zij 't onder anderen vorm dan van een oorlog tusschen volken. En ook in ons Verbond zijn wij nog midden in de naweëen van de ellende en is de ontevredenheid over het beleid van het Hoofdbestuur niet tot zwijgen gebracht.

Onwrikbaar hield Dr. Kiewiet de Jonge ook tijdens den oorlog vast aan den eisch, dat het Verbond zich niet zou mengen in de binnenlandsche politiek der Staten, en hij oogstte daarvoor de instemming van de overgrootte massa der leden van het Verbond. Maar zulk een standpunt handhaaft men tegenover eene krachtig opdringende groep niet zonder inwendigen strijd, zonder groote zorg voor de toekomst der instelling, die men zelf in 't leven riep.

Dr. Kiewiet de Jonge heeft het groote voorrecht, dat onder zijne leiding de groote gedachte van het Verbond: versterking der banden tusschen de verspreide deelen van het Nederlandsche volk en van den Nederlandschen stam, vrij van politieke bedoelingen, is gegroeid; dat deze gedachte meer en meer in daden werd omgezet; dat bij een grooter deel van ons volk de overtuiging veld won, dat men niet een volk, groot in aantal en in grondgebied behoeft te zijn om op geestelijk en economisch gebied een rol van beteekenis in de wereld te vervullen.

De hand van den leider moge soms wat zacht zijn geweest, dat doet niet af aan de groote verdiensten van Dr. Kiewiet de Jonge.

De leden van het Verbond zullen in de gelegenheid worden gesteld Dr. Kiewiet de Jonge te toonen, dat zij zijn levenswerk waardeeren en hem dankbaar zijn voor alles wat hij voor ons land en onzen stam heeft gedaan. Mogen velen aan de roepstem gehoor geven!

Het werd reeds gezegd, de omstandigheden zijn niet zonder zorg. Maar waar is dat anders? De moeilijkheden zijn er om overwonnen te worden en wanneer allen, die daartoe geroepen zijn, willen samenwerken, eerlijk en met den ernstigen wil om het Verbond te doen arbeiden in het belang van ons volk en onzen stam, zal het algemeen vertrouwen wederkeeren.

De oorlogsjaren dwongen tot beperkten arbeid. Zoo goed mogelijk werd alles gaande gehouden. Maar thans, nu elk volk zijn uiterste krachten inspant om de groote schade, die allerwege werd aangericht, te herstellen, nu moet ook de Nederlandsche stam zijn plicht begrijpen, opdat door vaste aaneensluiting, door onderlingen steun in de eerste plaats van de verspreide deelen van volk en stam, de eervolle plaats wordt gehandhaafd, en kan 't zijn verbeterd, die Nederland met zijn koloniën en volks- en stamdeelen elders, in de rij der volken inneemt.

Het A.N.V. kan daarbij slechts voortgaan de geesten wakker te houden, de banden te versterken. Maar daaruit moet het verlangen naar onderling geestelijk en stoffelijk verkeer zich ontwikkelen. De ondernemingsgeest van onze kooplieden en industrieelen vindt zich aldus den weg geëffend.

En Nederland zelf? Zal Groep Nederland zich gevoelen als het nationaal zoo krachtige middelpunt, in de eerste plaats geroepen om als deel van het geheel met het Hoofdbestuur samen te werken aan de groote belangen, die om behartiging vragen? Zal deze Groep zich verder te weer stellen om lauwheid in eigen volk, de miskening van eigen geestelijke en economische kracht tegen te gaan?

De teekenen zijn gunstig.

Met kracht dus aan het werk, waarop de tijd voldoening moge geven.

P.J. DE KANTER.

Dordrecht, 17 Januari 1920.

Nederland.

Nederlands verzorging van vluchtelingen.

I.

Juist was uit het buitenland het verzoek tot de redactie van Neerlandia gekomen om haar lezers eens in te lichten over de werkzaamheden van het gastrijke, hulpvaardige Nederlandsche volk ten bate der vluchtelingen, die gedurende den oorlog over de grenzen kwamen, toen we het Verslag der Centrale Commissie tot behartiging van de belangen der naar Nederland uitgewekenen ontvingen, dat met woord en beeld*) een welsprekend overzicht geeft van den eerbiedwekkenden arbeid door meer dan 500 particuliere comité's en de Rijks Centrale Commissie, die aan het geheel leiding gaf, van 1914-1919 verricht.

Deze Commissie, waarvan voorzitter was de heer F.W.C.H. Baron van Tuyll van Serooskerken en secretaris de heer J.J.A. Knoote, beiden in gelijke betrekking reeds bekend als leiders van de Alg. Nederl. Vereeniging voor Vreemdelingenverkeer, had tot taak:

*) De hierbij gaande afbeeldingen stellen voor: Naaimachineschool, Verzorging van kinderen te Kloosterzande, Albert-dorp (bij Amersfoort), Onderwijzerswoning.

1e. aan vluchtelingen, die niet geheel van middelen van bestaan ontbloot waren, onderkomen en voeding te verschaffen tegen billijken prijs, en

2e. om vluchtelingen, die van alle bestaansmiddelen ontbloot waren en van Regeeringswege onderdak werden gebracht, zooveel mogelijk tegemoet te komen, en hunne belangen in alle opzichten te behartigen.

Door middel van een oproeping in de groote en plaatselijke bladen trachtte men een zoo groot mogelijk aantal adressen te verzamelen, waar vluchtelingen tegen billijken prijs konden worden ondergebracht.

De Commissie gewaagt met den grootsten lof van de medewerking en offervaardigheid, die zij van alle standen der maatschappij in dezen mocht ondervinden.

Niet alleen kwam zij, in enkele dagen slechts, in het bezit van duizenden adressen van personen, die zich bereid verklaarden kamers met pension tegen zeer billijken prijs aan de vluchtelingen af te staan, doch ook boden duizenden families aan vluchtelingen kosteloos op te nemen of voor weeskinderen tijdens den duur van den oorlog te zorgen.

Teneinde een denkbeeld te geven van den omvang van dezen tak van dienst zij vermeld, dat het toenmalige Bureau der Centrale Commissie, gevestigd in het Centraal Bureau voor Vreemdelingenverkeer, Lange Voorhout 45 te 's-Gravenhage, geopend was van 's morgens 8 tot 's avonds 12 uur en dat dikwijls tot laat in den nacht moest worden doorgewerkt, teneinde vluchtelingen, die nog met den laatsten trein aankwamen, van dienst te zijn.

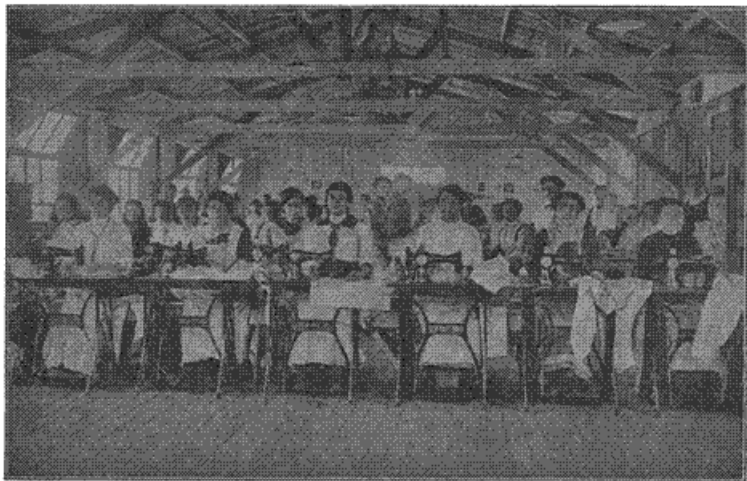
Dit laat zich trouwens begrijpen, als men bedenkt, dat in de eerste dagen van October 1914 meer dan een millioen vluchtelingen over de grenzen kwamen. Zij werden als volgt over de provinciën verdeeld:

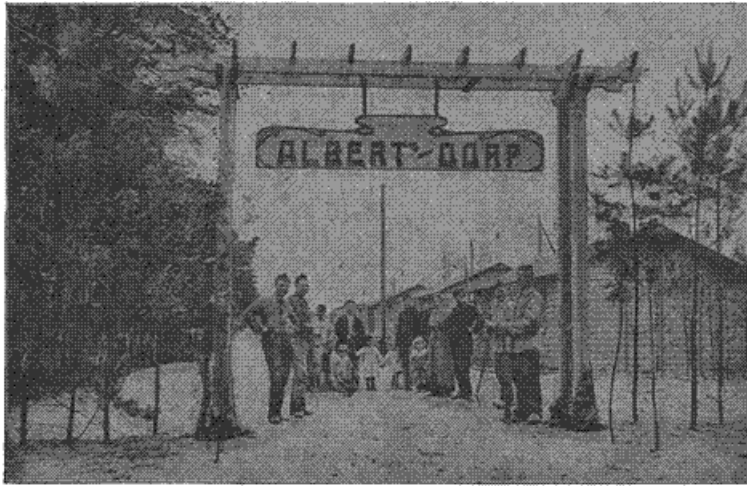
Noord-Brabant	410.000 in 176 van de 184 gemeenten.
Zeeland	156.000 in 103 van de 109 gemeenten.
Limburg	28.750 in 96 van de 103 gemeenten.
Zuid-Holland	57.000 in 122 van de 188 gemeenten.
Noord-Holland	34.000 in 90 van de 134 gemeenten.
Utrecht	7.450 in 30 van de 72 gemeenten.
Gelderland	12.800 in 66 van de 116 gemeenten.
Overijssel	4.700 in 35 van de 60 gemeenten.
Drente	3.000 in 18 van de 34 gemeenten.
Groningen	2.900 in 57 van de 57 gemeenten.
Friesland	2.500 in 38 van de 43 gemeenten.

Als plaatsen, die de meeste Belgen hebben geherbergd, worden genoemd: Amersfoort, Amsterdam, Axel, Baarle-Nassau, Bergen op Zoom, Breda, Dordrecht, Eysden, Ginneken, Gouda, 's-Gravenhage, Halsteren, Haarlem, Harderwijk, 's-Hertogenbosch, Hontenisse, Hulst, Kruijningen, Leiden, Maastricht, Middelburg, Oostburg, Roosendaal, Rotterdam, Sluis, Utrecht, Vlissingen, Zierikzee, bovendien de vluchtoorden Nunspeet. Uden en Ede, die respectievelijk 7050, 7020 en 5400 vluchtelingen als maximum hebben gehuisvest.

Vooral de bevolking van Zeeland en Noord-Brabant, gesteund door militair en burgerlijk gezag, heeft in ruime mate medegewerkt om de nooden der vluchtelingen te verzachten.

De Regeering harerzijds zorgde door bemiddeling van den etappendienst en krachtig gesteund door het Nederlandsche Roode Kruis, voor aanvulling van den voedselvoorraad, en trachtte door het zenden van dekens en van tenten en door 't afstaan van publieke gebouwen, zooveel mogelijk het gebrek aan onderdak en aan dekking te verminderen. Ook van particuliere zijde werd al het mogelijke gedaan om den druk te verlichten.

Na een bezoek van verschillende commissieleden aan alle plaatsen, waar meer dan 25 vluchtelingen onderdak vonden en na het rondzenden van vragenlijsten aan de burgemeesters, namen de werkzaamheden in het begin van 1915 vasteren vorm aan en werden als volgt gegroepeerd:

- a. Behartiging van de belangen der vluchtelingen in algemeenen zin;
- b. Statistiek, registratie en inlichtingendienst;
- c. Werkverschaffing aan de vrouwen en kledingverstrekking;
- d. Bouw van verplaatsbare woningen en vakonderwijs;
- e. Exploitatie van het Deensche dorp bij Ede;
- f. Voorziening in den woningnood van de gezinnen der geïnterneerde militairen;
- g. Ondersteuning van de gezinnen der geïnterneerde militairen.

De Commissie trad o.m. op als tusschenpersoon voor het overbrengen van familieberichten uit den vreemde naar België, waarbij zij de krachtige medewerking van het Nederl. Gezantschap te Brussel en het Nederl. Consulaat-Generaal te Antwerpen mocht ondervinden.

Ten behoeve van het lager onderwijs der vluchtelingen is werkzaam geweest een daartoe speciaal ingestelde Nederlandsch-Belgische Commissie, onder leiding van het **Tweede Kamerlid den heer P. Otto**. Zij heeft dit zoo gewichtige volksbelang in het geheele land geregeld en hare bemiddeling verleend tot het verkrijgen van bekwame Belgische onderwijzers, van schoollokalen en leermiddelen. De Commissie stond in verbinding met den toenmaligen Belgischen Minister van Wetenschappen en Kunsten, Z.Ex. Poulet, die meermalen hier te lande vertoefde.

De vakscholen stonden onder leiding van de Centrale Commissie.

Gelden werden bovendien beschikbaar gesteld voor de inrichting van bibliotheken in de vluchtoorden en die der vakscholen, uitstapjes voor de leerlingen der vakscholen en prijzen voor de jaarlijksche wedstrijden, voor het aanschaffen van gezelschapsspelen, voor sporten padvinderorganisaties, voor de St. Niklaas- en Kerstfeesten en voor de feesten, gehouden op den verjaardag van H.M. de Koningin.

(Slot volgt).

C. VAN SON.

Nederland op zijn best.

Op het gebied der Nederlandsche waterbouwkunde en met behulp der Nederlandsche nijverheid is een kranig stuk werk tot een gelukkig einde gebracht.

Te Oldenhove in het Noorden van de provincie Gronihgen is een boezemgemaal gebouwd, waarin de grootste maalpompen ter wereld zijn opgesteld en waarmede ongeveer 94000 H.A. land op het gewenschte waterpeil kunnen gehouden worden. De vijf in het gemaal opgestelde pompen zijn vervaardigd aan de fabrieken van Stork, worden gedreven door 550 P.K. motoren van Heemaf en kunnen ieder 950 kub. M. per minuut wegzuigen.

Wanneer men bedenkt, dat de eerste steen voor de aan het omvangrijke gemaal verbonden werken, gelegd is den 1sten April 1919, mag zeker met rechtmatigen trots gewezen worden op de schitterende resultaten, die hier in betrekkelijk korten tijd bereikt zijn door Nederlandsche durf, ondernemingsgeest en techniek.

Het bekende Lloyds-Register heeft ons weder de cijfers gebracht van de over de geheele wereld in aanbouw zijnde koopvaardij-schepen van ten minste 100 ton bruto.

Ofschoon Engeland en Amerika natuurlijk boven aan de lijst voorkomen, moet het den Nederlander toch aangenaam treffen, dat wij ten opzichte van den aanbouw in het 4de kwartaal 1919 als d e r d e in de opgave prijken.

In dat kwartaal bouwden wij 126 schepen met een inhoud van 328.338 ton bruto.

Ofschoon wij niet in vergelijking kunnen treden met Engeland (757 schepen - 2.994.249 ton bruto) en Amerika (647 schepen - 2.966.515 ton bruto) is het toch opwekkend te vernemen, dat wij zelfs Japan ten opzichte van den aanbouw van handelsschepen achter ons laten.

In Japan toch waren in het bedoelde kwartaal in aanbouw 64 schepen met 309.474 ton bruto. Dit eilanden-rijk bouwt dus - lettende op de vermelde getallen - veel grootere schepen, wat uit economisch oogpunt wellicht voordeeliger is. Op 31 Dec. j.l. telde de Nederlandsche koopvaardijvloot 858 schepen met 3808524 kub. M. bruto inhoud.

Van Groepsbestuur en Afdelingen.

Groepsbestuur.

De heer Dr J.F.M. Sterck te Heemstede heeft wegens drukke werkzaamheden bedankt voor zijn benoeming tot bestuurslid van Groep Nederland; de heer Mr. G. Vissering te Amsterdam om gelijke reden voor zijn benoeming tot lid van den Raad van Bijstand.

Amsterdam (Burger-Afd.).

De secretaris schrijft:

Op 9 Jan. waren leden en genoodigden der Afdeling Amsterdam bijeen in het Gebouw van de Maatschappij v.d. Werkendenstand, ter bespreking der Vlaamsche Beweging en hare Grondslagen. Nadat Prof. Dr. J. te Winkel de bijeenkomst met een verklarend woord had geopend, gaf Mr. P.W. de Koning, als inleider een hoogst belangrijke beschouwing over de Vlaamsche Beweging, van het ontstaan daarvan tot heden, die met groote aandacht en belangstelling door het gehoor werd gevolgd en luiden bijval verwierf.

De inleiding werd gevolgd door eene zeer opgewekte gedachtenwisseling, waaraan verschillende personen, zoowel Vlamingen als niet-Vlamingen deelnamen en welke eveneens onafgebroken belangstelling genoot.

De avond mag als bij uitstek goed geslaagd beschouwd worden; alleen was het te betreuren, dat het aantal aanwezigen betrekkelijk zoo klein was, want juist dergelijke bijeenkomsten brengen de leden meer te zamen en doen verkeerde opvattingen verdwijnen.

Vlaanderen.

Uit Vlaanderen.

De dagelijksche lezing van de drie groote Brusselsche bladen De Standaard, Het Laatste Nieuws en Ons Vaderland, biedt uiteenlopende gewaarwordingen: verheuging en ergernis. Verheuging, omdat er uit blijkt hoe de Vlaamsche pers sedert den oorlog is vooruitgegaan; zij is de onfeilbare getuigenis van degelijker beradenheid en grooter ernst in de leiding der Vlaamsche belangen. Ergernis, omdat elke dag weer nieuwe treiterende staaltjes aanbrengt van de wijze, waarop de Vlamingen in hun eigen land als tweederangsburgers worden gekoejeneerd. Een kind kan zien, dat het op die manier op den duur in België niet gaat; 't moet buigen of barsten. Pijnlijk daarenboven is in hooge mate de lezing der processen tegen de activisten. Niet omdat men de rechters van partijdigheid verdenkt of reden heeft de goede trouw der juryleden te betwijfelen, maar omdat het hooge rechtsgevoel zoo onbevredigd wordt gelaten. 't Is alles de abstracte Staat en het zielloos wetsartikel wat de klok

slaat; grof werk dus, dat Tolstoi's Opstanding bij den lezer als onthutsenden achtergrond oproept.

Middelpunt van den Vlaamschen strijd is op dit oogenblik alweer het Hoogeschoolvraagstuk. Er zijn twee Rijkshoogescholen in België, in Luik en in Gent. Dat is onrecht, zeggen de Vlamingen: eerlijk deelen; een voor de Franschen in Luik en een voor Vlamingen in Gent. Neen, zeggen de anderen, Gent krijg jullie niet, daar zijn wij vastgeroest sedert 1835; je kunt er desnoods een krijgen in Antwerpen. Daar denken we niet over, zoo weer de Vlamingen, wij willen in het hart van Vlaanderen een middelpunt van hooger Vlaamsch leven; daar hoort onze eigen nationale Hoogeschool, daar moet het geestelijk en daardoor stoffelijk verwaarloosde Vlaamsche volk zich opheffen in zijn vollen aanleg; daar moeten de dokters, de leeraren, de rechters, de advocaten worden gevormd in de landstaal, om later hun Vlaamsche omgeving mee omhoog te trekken uit de moedwillig gekweekte achterlijkheid. Dat gij sedert 1835 een Fransche Hoogeschool te Gent bezit, is waar, maar gij hebt die verkregen door onrecht; gij hebt toen een buitenlandsche politiek laten voeren door buitenlanders, die eens voor al Vlaanderen wilden onttalen. Wij Vlamingen hadden ons moeten verzetten, maar de meesten van ons waren de kluts kwijt en de helderzienden, wel er was een schrikbewind toen, zooals het nu is geweest na den oorlog; wie toen van Hollandsch kikte, was even melaatsch als de activisten nu. Wij waren met schrik en dofheid geslagen. Maar die schrik en die dofheid zijn verdampt; wij zien thans scherp en onvervaard, dus: geef ons wat van ons moet zijn als eisch van natuur.

't Is een ingewikkelde kwestie. Ook liberalisme en katholicisme komen er bij te pas, wat Vlaamsche en Hollandsche bladen mogen beweren. Maar daarom gaat het, wij zijn er van overtuigd, bij de tegenwoordige leiders niet; het gaat om het recht, in eigen tweevolkig land geestelijk en maatschappelijk onbeperkt zich zelf te kunnen zijn.

In 't Vlaamsche nest heeft een koekoek haar ei gelegd en het koekoeksjong speelt de baas over de inheemschen. Het moet den rand over, zoo is de leus; 't is het nest van de Vlaamsche gaai!

Daar voelen wij Hollanders alles voor, dat spreekt. Maar wij houden er ons buiten. Alleen, wij zitten op de eerste banken en 't zal er spannen! De Gentsche Hoogeschool is voor de Franschgezinden in België, als in Spanje voor de Engelschen de rots van Gibraltar.

Als Jericho zal de veste niet vallen; enkel de brullende Vlaamsche Leeuw zal het niet meer doen.

* * *

Emile Verhaeren, de dichter, is gestorven. En nu treft den lezer der Vlaamsche bladen hoe aan zijn nagedachtenis de hulde ruimschoots wordt geboden, zonder het pijnlijk te verzwijgen, dat hij, een zoon van Vlaamsche ouders, zijn taal en daarmee zijn land heeft afgezworen. Want al kan over de stelling worden geredetwist, dat wie zijn moedertaal van zich werpt, een vreemde wordt, in hoofdzaak is dit toch waar. Emile Verhaeren, die over Vlaanderen schreef in het Fransch, heeft getoond, dat niemand zich ongemerkt kan ontheemschen. Lemaître heeft - volgens de Standaard - gevraagd

om een Fransche vertaling van Verhaeren's Fransche werk. Dat zal echter wel een vluchtige geestigheid van den criticus zijn geweest.

Ziehier wat de Volksgazet van 19 Jan. o.a. schrijft:

‘Verhaeren voelde zich door en door Vlaming, maar zijn opvoeding, zooals die van de groote meerderheid zijner landgenooten, was Fransch. Het gevolg van zulk een regiem is, dat, als bij uitzondering een geniale geest oprijst in dit land, hij afgezonderd staat, zonder verband met het eigen volk, dat nog steeds zijn eigen taal niet verschopte. Dat is het tragieke in het leven van den dichter als Verhaeren, en wie weet hoe dikwijls hij het als iets pijnlijks gevoeld heeft. Georges Eekhout, een ontwortelde als Verhaeren, en evenals Verhaeren verteerd door een innige liefde tot het volk, heeft dat gevoel van vereenzaming en verwijdering van het volk zelf, waar hij voor schrijft, scherp uitgedrukt.’

K.d.J.

Oost-Indië.

H.M. la Chapelle.

Door het sterven van den heer La Chapelle, in Japan, ver van zijn vaderland en ver van de kolonie, waarin hij zoovele jaren is werkzaam geweest, heeft het Verbond weer een van de ouderen verloren, die het door den eersten moeilijken tijd hebben heengebracht. De heer La Chapelle toch was een van de oprichters van de Groep

Nederlandsch-Indië en heeft daarna lange jaren zitting gehad in het Groepsbestuur, waarvan verscheidene als secretaris en als penningmeester. En, zooals dat altijd was, wanneer hij zich voor eenig werk beschikbaar stelde, hij gaf zijn volle belangstelling en zijn geheele werkkraft. Deze eigenschap, gevoegd bij een bijzonder aangenamen omgang, maakte, dat hij bij allen, die met hem in het Groepsbestuur hebben samengewerkt, in dankbare herinnering zal blijven.

Wanneer men herdenkt wat de heer La Chapelle voor den Nederlandschen stam heeft gedaan, dan is het niet alleen het werk voor het Verbond, dat in de gedachte komt. Ook in andere 'eere-ambten' vond hij gelegenheid belangrijke diensten te bewijzen. O.m. is hij secretaris geweest van de Indische commissie voor de Parijsche tentoonstelling in 1900, alsmede secretaris en voorzitter van het Comité te Batavia voor wetenschappelijk onderzoek in Ned. Indië.

Het beschrijven van wat hij als zoodanig heeft gedaan en welke plaats hij heeft ingenomen in de Indische ambtenaarswereld, acht ik voor het doel, dat ik mij gesteld heb, niet gewenscht. Dat is een kort eerbiedig woord wijden aan de nagedachtenis van een achtenswaardig Nederlander, wiens toewijding en werkzaamheid een opwekkend voorbeeld blijven voor jongeren.

R.v.I.

* * *

De toekomstige verhouding tusschen Nederland en Oost-Indië.

De aanleiding, dat ik daarover een en ander in het midden wil brengen, is een bezoek, dat ik eenige weken geleden, op een kouden sneeuwavond, ontving van den heer Van Soest, student te Delft, een bijzonder wakker strijder voor 't A.N.V.

De heer v.S. was toen bezig met het oprichten van Studenten-Afdeelingen te Groningen en te Leiden.

Maar... nu zouden de Indische studenten te Leiden wel vragen - en dat hadden ze reeds gedaan -: 'welk standpunt neemt het A.N.V. in zake de verhouding tusschen Nederland en Indië'; en..... wat moest hij dan antwoorden.

Ik ontvouwde toen mijne meening over dit vraagstuk, daarbij evenwel doende uitkomen, dat die geheel persoonlijk is en dat, naar mijn weten, het A.N.V. op dit gebied geen scherp belijnde overtuiging heeft uitgesproken. Voorts noemde ik o.m. den naam van den heer C.R. Bakhuizen van den Brink, den voorzitter van 'Oost en West', die volgens mij in dezen meer recht van spreken heeft.

'Waar woont de heer B.v.d. Br.?'

'In Rijswijk.'

'O' - even 't spoorboekje geraadpleegd - 'dan kan ik in Rijswijk een of twee trams overblijven en er even aanwippen.'

Nu was 't al laat en heel koud en 't sneeuwde en mijn bezoeker had een groote handkoffer bij zich, zoodat ik niet weet of dat 'aanwippen' nog gelukt is - 't was bijna ondoenlijk.

Hoe 't zij - mijn avond was door dit bezoek goed gemaakt. Als men oud is, doet jeugdige geestdrift zoo heerlijk aan; en ik dacht: Neen, een Verbond, dat zulke jonge, geestdriftige kampioenen heeft, is niet dood - en gaat niet dood - maar zal steeds krachtiger optreden.

Dit laatste moest mij - in 't voorbij gaan - van 't hart.

Maar... nu richt ik mij langs dezen weg nog eens tot den heer Van Soest:

Wilt gij mijn standpunt leeren kennen, beter omschreven dan in ons vluchtig vraaggesprek, lees dan in het 'kort Kamerverslag' wat door

den nieuwen Minister van Koloniën

gesproken is in de Tweede Kamer op 22 Dec. j.l.:

‘Spreker kan niet diep ingaan op zijn plannen voor de toekomst. Hij kan alleen de hoofdlijnen aangeven van de te volgen politiek:

Ontwikkeling (van Indië) in het Nederlandsch Staatsverband.

‘Uitdrukkelijk wijst spreker op deze woorden. Hierbij is de beslissende overweging, dat een jarenlang samengaan tusschen de twee volken een onderlingen band heeft gesmeed, die het Nederlandsche bewind maakt tot het beste voor de staatkundige, maatschappelijke en geestelijke ontwikkeling van het Indische volk.’

‘In het feit van dit jarenlange samengaan wortelt ook een niet te miskennen hoogere beschikking. Op het Nederlandsch gezag ligt de plicht om de volken van den Archipel op te voeden op maatschappelijk en geestelijk gebied tot een hooger peil.

Ook in staatkundig opzicht. In aansluiting daarmee richtte spreker het oog op een ruimere sfeer. Wij moeten onze taak blijven vervullen, totdat wij daar kunnen verdwijnen. Spreker meent, dat er een verschiet zal komen, waarin ook voor koloniale verhouding tot Nederland geen plaats is. Hij is daarvoor niet bevreesd. Als er dan is geen vijandschap, maar een samenvoeging in een groot Nederlandsch staatsverband, is dat voor spreker geen schrikbeeld, maar de bekroning van het doel, waaraan de krachten worden gewijd.

Zal er verscheidenheid van meening bestaan - door allen, die niet gelooven in het destructieve denkbeeld van een vijandig Indië, kan, naar spreker meent, zijn opvatting in een nationalen plicht tegenover Indië worden aanvaard.’

Dit is duidelijke taal. En... de lezer, die mij de eer aandeed mijne artikeltjes in *Neerlandia* te volgen, zal willen erkennen, dat deze meening steeds door mij is verkondigd.

Ik heb geen recht te verklaren, dat 't ook de meening is van het A.N.V. Wel hoop ik, natuurlijk, dat de meeste leden, ook - en vooral - in Indië, deze verheven opvatting van Neêrlands roeping voor oogen mogen houden.

In dit verband moet beslist gewaarschuwd worden tegen

een ziekelijke opvatting van het ‘zelfbestemmingsrecht’,

dat in onze dagen door niet weinigen zelfs wordt toegepast op de Fröbelscholen. Er zijn er, die meenen, dat Nederland h e e l m o o i zou handelen door zich op eenmaal uit Indië terug te trekken. Een weinig nadenken zou doen zien, dat dit h e e l w r e e d zou zijn voor Indië zelf. De Nederlanders hebben daar de s c h e p p i n g s taak en geenszins de roeping om er een c h a o s van te maken. Het kan niet beter gezegd worden dan met de woorden des Ministers op 22 Dec. j.l.

Als alle leden van ons Verbond, ginds en hier, van die overtuiging doordrongen zijn, wordt de ruggegraat van den Nederlandschen stam weer meer gestevigd en wordt de verslappende invloed van een ontzenuwenden tijdgeest ten slotte overwonnen. Jong-Nederland vooral moge dit helder inzien!

Geen sprake dus meer van weggaan of (erger nog) verkoopen van Nederlandsche invloedssfeer in Oost of West, maar steeds de heilige overtuiging: Er is voor Nederland daarginds ‘wat groots te doen.’

Langzaam maar zeker voortschrijden op het pad

ontvoogding van Nederl. Oost-Indië.

Dat was ook de Regeeringstaak in 't jaar 1919, 't jaar dat herinnerde aan Jan Pietersz. Coen, die 300 jaar geleden de eerste aanleiding was van Nederlands voogdij over Indië.

De benoemingen van sommige Volksraadsleden getuigen van een alles behalve benepen zin, veeleer van een onbekrompen geest, die alle richtingen tot haar recht wil doen komen; met de uitspraken van dien Raad wordt door de Regeering steeds meer rekening gehouden, al zijn er velen, die de bevoegdheid van den Volksraad nog spoediger willen uitbreiden. De Regentschapsraden, reeds in enkele gewesten ingevoerd, brengen een deel van het gezag van het Europeesch Binnenlandsch-Bestuur over op Indonesische ambtenaren. [Dit is toch eigenlijk - maar in gewijzigden koers - een voortzetting van de eigenaardige Nederlandsche opvatting van koloniaal beheer, die menigmaal de bewondering van den vreemdeling wekte].

Wat in de laatste jaren gedaan werd voor 't onderwijs is door mij in menig artikel tje in *Neerlandia* gedurende de laatste twee jaren aangetoond en wat voortgezet, middelbaar en hooger onderwijs betreft, ga men in 't nr. van Dec. des vorigen jaars nog

eens na wat de w.d. Minister van Koloniën in zijne rede op het Onderwijscongres opsomde.

Ontvoogding dus van Indië, zoowel door bezadigde proefnemingen in 't regeeringsstelsel als door het verbreiden van kennis en wetenschap!

‘Men mag tevreden zijn’, schreef ik in ditzelfde Dec.-nr.

de uiting van een ‘bourgeois satisfait’,

zooals N.N. mij op een briefkaart schreef?

In geen deele! Gaarne wordt erkend, dat er nog zeer veel te verrichten valt vóór de ontwikkelingstaak op behoorlijk peil is gebracht. Maar... als ik overweeg, dat er gedurende de eerste 25 jaren van mijn verblijf in Indië zoo goed als niets op dat gebied werd tot stand gebracht en dan zie wat de laatste 10 (wilt ge 5?) jaren brachten, dan vindt de ‘oudgast’ de automobieltaarten van de jongste tijden behoorlijk snel en als ongeduldige mede-inzittenden onophoudelijk roepen en gillen: ‘nog harder, nog harder!’ dan zegt hij: ‘Past maar op dat we niet over den kop gaan of in een ravijn terecht komen.’

In trouwe, ik meen, dat men in de laatste jaren alles behalve stil gezeten heeft en, dat wij ook voor de naaste toekomst goede verwachtingen kunnen koesteren voor den geestelijken opbouw van Insulinde.

Er zijn alarmisten genoeg, die beweren, dat het goede werk van gestadigen vooruitgang zal worden omvergeworpen door ongeduldigen, onstuimigen, zelfzuchtige roervinken en dgl.

Naar mijne meening zal Insulinde de storm- en drangperiode, waarin dat eilandrijk thans verkeert, doorworstelen en zich geleidelijk blijven ontwikkelen tot hooger bloei - eng vereenigd met het Moederland. -

Laat ons dus, ook in *N e e r l a n d i a*, opgewekt voortgaan met 't wekken van

belangstelling in Oost-Indië.

Er is op dat gebied een belangrijke vooruitgang, maar 't kan zeker geen kwaad, als in 't begin des jaars nog eens de aandacht gevestigd wordt op de tijdschriften, die 't meest in aanmerking komen om kennis over Oost-Indië te verbreiden.

Dan noem ik eerst ‘*Nederlandsch Indië - Oud en Nieuw*¹⁾, een mooi uitgevoerd en verlucht maandschrift, in 1916 opgericht door eenige zeer kapitaalkrachtige personen. Het is geen tijdschrift voor iedereen, maar voor menschen van studie op 't gebied van wetenschap en kunst.

De administratie was zoo vriendelijk mij als proefnummer te zenden Afl. 1 van den derden jaargang. Deze afl., 40 blzn. groot, wordt geheel gevuld door twee bijdragen, de eene over *irrigatiewerken op Java*, de andere over *Oost-Indische weefsels*.

1) Prijs f 15. - 's jaars. Adres: Jan Luykenstr. 2, Amsterdam.

In de tweede plaats moet genoemd worden het Geïllustreerd weekblad Indië²⁾, bijzonder geschikt om door woord en beeld aan Nederland te toonen wat Indië eigenlijk is. Vóór mij ligt afl. 22, van 14 Jan. Men maakt daar kennis met de prachtige gebouwen van Indië's meest Europeesche stad Medan (Oostkust van Sumatra); die kennismaking zal menigeen ten hoogste verbazen: alles even rijk, kunsten smaak-vol.

Zoo geeft iedere aflevering een nieuwen, belangwekkenden kijk op Insulinde. Ten slotte Oosten West³⁾, koloniaal weekblad.

De verdienste van dit blad is, gelijk reeds vaak werd meegedeeld, dat het den lezer in aanraking brengt met den stroom van het Indische leven, al 't wetenswaardige wat daar geschiedt meedeelt en ook een overzicht geeft van de lectuur over Indië.

Niet zelden werken Afdeelingen van 't A.N.V. samen met die van de Vereeniging Oosten West. Die samenwerking moet toegejuicht worden; vooral in kleinere plaatsen maakt dan eendracht macht.

Wat men aldus vereenigd kan doen?

De redactie van O. en W. schrijft onder het hoofd: Het koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang, 't volgende:

‘Het ligt op onzen weg om aan deze onwetendheid een eind te maken. Al werkt het “Comité voor Indische Lezingen en Leergangen” met macht en kracht, ook wij moeten in dezelfde richting medewerken.

Mevrouw de Douairière Jhr. W.C. Clifford Kocq van Breughel - Roelofs, te Breda, de heer P.J. Heesterman, van de Leidsche Studenten-Afdeeling, organiseerden reeds filmavonden, thans hield mevrouw P.H. Limburg-Kooy te Leeuwarden op 16 en 17 Dec. j.l. filmavonden en den 17en een matinée voor schoolkinderen.’

Jammer, dat ook deze zinsnede moest volgen:

‘Het beoogde doel: meerdere kennis omtrent onze koloniën te verspreiden, werd bereikt, echter van versterking van den band, dien Nederland met de koloniën verbindt, bleek weinig; slechts één nieuw lid trad toe, een ander trad terug, toen het offertje van een dubbeltje per week gevraagd werd.

Uit die laatste, eenigszins ontmoedigende mededeeling blijkt weer zonneklaar, dat een voorzichtige Nederlander niet zoo gemakkelijk overgaat tot een lidmaatschap dat f 5. - 's jaars kost. Daaraan is nu eenmaal niets te doen, vooral in deze benauwend-dure tijden.

Wèl is bereikbaar dat de bovengenoemde drie tijdschriften steeds meer worden opgenomen in lees kringen en -portefeuilles.

Toevallig bespeurde ik nu en dan tot mijn genoegen, dat mijn aansporing daartoe van nu twee jaren geleden niet geheel te vergeefs is geweest.

Zij dit nu ook 't geval!

's-Gr.

v.L.

2) Prijs f 11. - 's jaars. Adres: Groote Houtstr. 93. Haarlem.

3) Prijs f 5. - 's jaars. Adres: Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

Suriname.

De rolprent en de Belgische inlijvingsplannen.

Blijf één, blijf één, mijn Vaderland
Blijf één en ongeschonden.

Nic. Beets.

Toen het in Mei bekend werd, dat van den zegetocht van H M. de Koningin door Zuid-Limburg en Zeeuwsch-Vlaanderen een opname was gemaakt door Willy Mulens, besloot de Groep Suriname onmiddellijk pogingen in het werk te stellen deze rolprent in Suriname te krijgen. Door vriendelijke bemiddeling van den heer S. van Lier Ez., werd zij ook ontvangen en het Hoofdbestuur van 't Algem. Nederl. Verbond verleende daarbij zijn tusschenkomst.

Een drietal vertooningen ervan hebben in Paramaribo plaats gehad. Van deze gelegenheid maakte het bestuur gebruik om op onafhankelijkheidsdag, 17 Nov., een rondschrjven, No. 3, uit te zenden aan zijne leden, waarin voor hen, die Neerlandia niet hadden ontvangen - en dat waren de meesten - een overzicht werd gegeven van de aanvallen van België, en eindigende aldus:

De Historische zegetocht, door Zuid-Limburg en Zeeuwsch-Vlaanderen, werd door Willy Mulens, de bekende bioscoop-operateur opgenomen met bijzondere vaardigheid. De moeite van den opnemer, om op deze snelle autotochten van de Vorstin haar steeds overal vooruit te blijven, zoo, dat hij in de volte en in de spanning van al die opgetogen menschen, telkens nog juist tijd had om vliegens vlug zijn 33 kilo zware toe-

stel voor de gunstige oogenblikken op te stellen en te verplaatsen, is beloond door een fraaie beeldenreeks van zeven honderd meter.

De rolprent bestaat uit ongeveer dertig verschillende opnamen van bijzondere punten, tezamen gevormd door 35000 foto's. De fabriek 'Die Haghe' liet er een groot aantal afdrucken van maken, die ook naar Amerika, Engeland, Frankrijk, België en onze koloniën werden gezonden. De Groep Suriname van het Algem. Nederl. Verbond heeft gemeend te moeten zorg dragen, dat ook in Suriname de rolprent wordt vertoond.

En als reeds miljoenen deden, zullen ook wij met eigen oogen kunnen zien hoe de bevolking van de door België begeerde gewesten spontaan hun trouw aan het vaderland en de Koningin hebben uitgejubeld. Deze rolprent is innig Nederlandsch en vol van karakteristieke Nederlandsche beelden, die haar voor het buitenland en de koloniën des te aantrekkelijker maken. Inderdaad zal geen referendum welsprekender kunnen zijn dan deze naar het leven genomen beelden van geestdriftige vaderlandsliefde.

Zij er nog aan herinnerd, dat op 16 Sept. 1919 H.M. de Koningin de Staten-Generaal opende met een Troonrede, waarin o.m. deze woorden:

'Alleen werd bij de regeling van de uitkomsten van den oorlog ons land gewikkeld in een geding, waarvan onze verhouding tot België den invloed onderging, en waarbij ik geroepen werd voor de rechten en de belangen van den Staat en voor zijne zelfstandigheid met nadruk op te komen.

In innige gemeenschap met Mijn gansche volk gaan Mijne gedachten uit naar Limburg en Zeeuwsch-Vlaanderen, in wier trouw en onafhankelijkheid de hechtheid en de kracht van onzen nationalen eerbied ondubbelzinnig tot uitdrukking kwamen.'

Voor een groot aantal belangstellenden had op 18 Nov. de eerste vertooning plaats, Gouverneur Staal, die op den vooravond van zijn vertrek stond, had den wensch te kennen gegeven de bijeenkomst bij te wonen.

Aangezien de rolprent te klein was om een avond te vullen, werd zij afgewisseld door eenige andere kleinere prenten: De Onafhankelijkheidsfeesten te Utrecht, een paardenwedstrijd en het vijfjaarlijksche feest der Groningsche studenten, welke welwillend waren afgestaan door de Hollandsch-Amerikaansche Bioscoop.

De tweede vertooning had 20 Nov. plaats in een ander gebouw en de laatste op Vrijdag 28 Nov. als kindervoorstelling.

Deze laatste bijeenkomst is bij uitstek geslaagd. Meer dan 1200 personen - bijna allen kinderen - vulden het gebouw. Er was stemming. Men zag kinderen met oranjastrikjes en linten. De volksliederen werden goed medegezongen.

Het volk echter heeft men met deze film niet bereikt. Het is te veel gewoon aan drama's en sensationeele vertooningen, dan dat deze eenvoudige rolprent het in grooten getale zou trekken. Dat is jammer. Toch heeft de rolprent zijn doel bereikt, door velen de geestdriftige betoogingen te laten zien tegen elke scheuring van Nederlandsch grondgebied en hen onze Koningin en twee provinciën van zeer nabij te laten zien.

Nog wordt overwogen om ze zonder betaling te laten vertoonen aan kinderen der kosteloze scholen, opdat die ook gelegenheid zullen hebben hun Koningin te zien. Dan gaat ze deze maand naar Curaçao; naar de zustergroep.

Mogen de woorden van Albert Verwey, welke als zinspreuk boven het rondschrijven van deze Groep stonden, ook voor Suriname gelden: 'Ik weet er hier,

niet-opgewonden, en niet naïef-verblinden, die de aarde van dit land met hun vuisten in zee zouden dragen eer dan te dulden, dat ze onthollandscht werd.’

FRED. OUDSCHANS DENTZ.

Paramaribo, 4 Dec. 1919.

Zuid-Afrika.

Een voortreffelijk boekje.

De wereld wordt hoe langer hoe kleiner en de overwegingen om blijvend van honk te gaan hoe langer hoe ernstiger. Overal, ook in ons land, is een tekort aan bestaansmogelijkheid, en enkelingen of groepen zien zich genoopt om verweg te zoeken wat zij dichtbij niet kunnen vinden. Amerika heeft zijn grootsten trek gehad: 't raakt ook al vol. Ons Indië roept steeds dringend: komt toch jonge Nederlanders, ik heb u zoo noodig en al vindt gij ook bij mij niet het volmaakte, ik bied u toch zooveel moois en goeds! Australië en Canada lokken op hun wijze, vaak met schoonschijnende beloften. Zuid-Afrika niet het minst heeft flinke Hollanders noodig.

Zoo komt het, dat wie denkt over emigratie, niet op een tweesprong staat, als Hercules deed, maar in de kom van een zevenster. Welken kant moet hij uit? En tot voor kort zijn velen den verkeerden kant opgegaan, voorgelicht door beroepsmannen, die er een flink slaadje uithaalden, of hetgeen minder slecht maar toch ook falikant uitkwam, door welmeenende kortzichtigen, die hun beperkten gezichtskring hielden voor de ruimte. Wat al landgenooten zijn met de heerlijkste verwachtingen hun ongeluk tegemoet gegaan, doordat zij niet zijn terechtgekomen bij volkomen betrouwbare gidsen. Menigeen heeft het oogenblik gezegend, dat hij zich voor verheemsching tijdig tot ons Verbond heeft gewend om voorlichting en raad, en ondervonden, dat voor elk afzonderlijk geval afzonderlijke overwegingen gelden. De kwestie is: wie zijt gij zelf, die den vreemde in wilt; welke is uw persoonlijkheid, uw ontwikkeling, uw doel? Wat zoekt gij voor u zelf, voor uw vrouw en uw kinderen? En zooveel meer. En dan blijkt het altijd, dat een Nederlander, die weet wat hij wil, die niet verwacht in een land van overzee moeders pappot te zullen terugvinden, die karakter en levenswijsheid genoeg bezit om te beseffen en in praktijk te brengen de noodzakelijkheid van aanpassing - dat zoo'n Nederlander overal de rechte man op de rechte plaats kan blijken te zijn. Bovenal echter in die landen, waar hij zich op nieuw als onder landgenooten kan gevoelen. Het gebied van den Nederlandschen stam staat voor alle Nederlanders open. Het is het Algemeen Nederlandsch Verbond geweest, dat de deuren van ons stamhuis wagewijd heeft opengegooid en sindsdien is er leven en beweging. Maar nog lang niet genoeg.

Een prachtige instelling is het Informatiebureau, door en door Nederlandsch, al zou de naam Inlichtingskantoor ook verstaanbaar zijn geweest, van de Nederl. Vereeniging **Landverhuizing**, Bezuidenhoutseweg 30, Den Haag. De bedoeling van dat kantoor spreekt uit den naam: het wil zijn de volledig ingelichte en volstrekt betrouwbare raadsman voor ieder die er uit wil. En als blijk van zijn opvatting en werkwijze heeft het samen met de Zuid-Afrikaansche **Voorschotkas**, Keizersgracht 389, Amsterdam, het boekje uitgegeven, dat hierboven als voortreffelijk is aangeduid, getiteld: De Unie van Zuid-Afrika; Inlichtingen en Wenken voor hen, die over Landverhuizing denken. Het is 'gratis' - kosteloos ware even duidelijk geweest - verkrijgbaar. Wie er belang in stelt, ook al heeft hij geen plannen, vrage het aan,

zonder vrees te worden gelokt. Niets is verder van de bedoeling: ieder moet voor zich zelf weten wat hij doet, maar weten moet hij; weten kan hier redding zijn.

Inderdaad is Nederland aan den directeur van die Haagsche Vereeniging Landverhuizing grooten dank verschuldigd voor de wijze waarop hij zijn veelomvat-

tende gegevens tot een prachtig geheel heeft verwerkt. Hij en zijn medewerkers verdienen onbeperkt welslagen van hunne hoogstnuttige onderneming.

Vraagt het aan! En blijft er onverhoopt en onverwacht nog iets ter opheldering noodig: omtrent Zuid-Afrika en de kans, die het biedt aan hen, die er voor deugen en er over denken, krijgt gij schriftelijk en mondeling verder bescheid.

En ons Verbond is desgewenscht bereid als uw bemiddelaar en verdere raadsman op te treden.

K.d.J.

Amerika.

Americana.

Men weet, dat ook in Amerika de taalstrijd is begonnen: Amerikaansch altijd en overal. Het ziet er dus niet naar uit dat de levenskansen der overige talen, als voertuig binnen de grenzen eener bepaalde volksgroep, er op zullen vooruitgaan. Nu, het A.N.V. heeft zich daaromtrent voor het Hollandsch geen illusie meer gemaakt, sedert Dr. Kuyper in zijn *V a r i a A m e r i c a n a* de toestanden ter plaatse aan het oordeel zijner zegsmannen heeft getoetst.

Het kan daarom van belang zijn te vermelden wat de Hoofdredacteur van *The Christian Journal*, een 'Holland-American Weekly' van Grand-Rapids, Mich., de heer H.J.G. van Andel, in het nummer van 13 Dec. schrijft.

Opmerking verdient in dit verband, dat *The Christian Journal* een vervanging is van het vroegere zuiver Nederlandsche blad *De Calvinist*, en Hollandsche zoowel als Engelsche artikelen opneemt.

De heer Van Andel schrijft onder het hoofd Hollandsch of Amerikaansch? het volgende:

Als vroeger, zoo komen er ook nu weer klachten over het Hollandsch gewaad van ons blad. Een Amerikaansch blad behoort in de Amerikaansche taal te verschijnen, zoo redeneert men. Doch twee vragen zouden we graag beantwoord zien, vóór we aan dezen drang toegeven: 1e. Is het meerendeel onzer lezers beter gebaat met het Amerikaansch dan met het Hollandsch? 2e. Is ons Amerikaansch-sprekend gedeelte even leesgraag als ons Hollandsch-sprekend? Van de beantwoording dezer vragen zal afhangen wat we doen. We stellen het antwoord van iedereen op prijs.

Tegen deze richting treedt de heer A.v.C.P. Huizinga van Thompson, Conn. met overtuiging op:

Wij moeten daarom onszelf blijven, getrouw aan de beginselen onzer vaders. Trots dragende op onze afkomst mogen we deze niet verloochenen of maar roekeloos ter zijde zetten om mee te doen aan het holle Amerikaansche marktgeschreeuw, dat hier zooveel opgeld doet. De '(Dutch) Reformed Church of America' heeft het woord *D u t c h* geschrank. Toch moeten de wijsten en besten der leiders weten, dat *D u t c h*

Reformed om vele redenen het beginsel der reformatie beter en dieper kan vertolken dan Amerika. Waarom bleef het echt Dutch karakter der kerk niet in woord en daad behouden, Amerika ten zegen!

Waar het wezen en de daad vervreemd werden van de oorspronkelijke reformatiebegrippen onzer voorvaderen, bleef ook de naam Dutch niet in eere. Dat is jammer en ook schande.

Amerika geeft veel vooral in aardsche dingen, maar het moet ook veel ontvangen, vooral van uwe geestelijke bijdragen. Gij doet uwen plicht tegenover uw nieuw vaderland niet door de Nederlandsche eigenaardigheden willekeurig af te leggen en Amekaansche zeden en gewoonten aan te nemen, om maar met de groote hoop hier mee te doen. Gij zijt personen, die elk als enkeling allereerst verantwoordelijk staan voor het levensgedrag in uwe omgeving voor den God der vaad'ren! Wat de andere Amerikanen doen en daarvan denken gaat u ten slotte weinig aan. Gij moet hier evenals in Nederland uw godsdienst en uw Nederlandsche zede handhaven, uwe eigenaardigheden hoog houden ten bate van de gemeenschap, als een zuurdesem, het zout der samenleving, dat behoudend, sterkend, het dikwijls verdwaasd en oppervlakkig Amerika ten goede komt. Gij moet in uwe beste eigenschappen aan den opbouw der groote republiek meewerken, niet weekhartig het Nederlandsch sermoen voor Amerikaansch marktgeschreeuw verzaken.

Het goede voorbeeld van den Noorschen dominee, Johannes Bothne, verdient behartiging. Toen men in de jongere kringen der Noorweegsche Luthersche Kerk van Amerika er op aandrong door dwaze en slecht begrepen Amerikanizatie, om het woord Noorsch weg te laten, zooals dit bij de Dutch Reformed Church of America geschiedde, riep deze wakkere zoon van Noorwegen uit: 'Moge God dit verhoeden en de Kerk beschermen voor de valsche Amerikaansche godsdienstbegrippen, die de geestelijke kracht der kerk wel spoedig zullen verslappen, indien wij de kerk Amerikaniseeren.'

Door het krachtig optreden van den fieren Noor is het gelukkig de Noorweegsche Luthersche Kerk van Amerika gebleven. Het nageslacht zal den fieren, eerlijken Noor dank weten voor het behouden der Noorsche invloeden in de Noorsche Luthersche kerk hier; ook zullen de Yankee Amerikanen dankbaar zijn voor de bijdragen van het geestelijk leven der Noren.

De Zweedsche zustervereniging van het 'Algemeen Nederlandsch Verbond', 'Forenigen for svensk-hetens bevarende i utlandet' (Vereeniging voor het bewaren van den Zweedschen eigenaard in het buitenland) is krachtig werkzaam.

Laten wij Nederlanders het goede voorbeeld der Skandinavische volken volgen en het goede in onzen Nederlandschen aard, en zoolang wij kunnen, onze taal hier handhaven, onzen stam ter eere en Amerika ten zegen! Steunt overall het Algemeen Nederlandsch Verbond en richt zoo mogelijk Afdelingen op. Zooals gij u den Christus niet moogt schamen, moogt gij ook uzelf en het talent Gods in uw stam niet verzaken.

In hetzelfde nummer schrijft de heer Huizinga een artikel 'The Flemish Movement', waarin hij op rustige wijze aan zijn Amerikaansche medeburgers het onrecht aantoonst, dat Vlaanderen van geslacht op geslacht in eigen land door de regeerende machten is aangedaan, een onrecht, dat nog steeds voortduurt. En dat niettegenstaande 'de glorie van België geheel Vlaamsch is, niet Fransch: Fransch is ingevoerd, veroverd, aanvaard of verspreid over Vlaanderen als uiting van een politiek program, niet in overeenstemming met den geest van het Vlaamsche volk'.

Schrijver bepleit ook het onvervreemdbaar recht der Vlamingen op de geheele vervlaamsching der Gentsche Hoogeschool. Onjuist echter is de voorstelling dat Prof. Fredericq een van de voorvechters daarvan is.

**Handeldrijvende en zaken doende leden van het A.N.V. plaatst Uw
aankondigingen in Neerlandia!**

Ingezonden.

Het oorspronkelijk hoofddoel van het Algemeen Nederlandsch Verbond.

Geachte Redactie,

Het zal U niet verwonderen, dat men de aandacht van iemand, die zich eenige jaren geleden veel moeite gegeven heeft om aan te toonen, dat het Hoofdbestuur van het A.N.V. zich allesbehalve behoorlijk van zijn taak kweet, gevestigd heeft op het artikel van Marcellus Emants in het Jan.-nr. van 'Neerlandia', waarin aanmerkingen op het beleid van het Hoofdbestuur worden gemaakt. Bij de lezing ervan bleek mij echter, dat de heer E. zich allermintst als een - te laat - in het strijdperk komend medestander van den ondergeteekende heeft ontpopt, al richt hij ook zijn pijlen op het Hoofdbestuur.

Geen deel meer uitmakend van het A.N.V., zou het onbescheiden van mij zijn, als ik uitvoerig ging uitweiden over de vraag, of het w e n s c h e l i j k is, dat wat aanvankelijk voor het Verbond bijdoel was, hoofddoel wordt. De heer Emants meent deze vraag bevestigend te moeten beantwoorden, ik ontkennend. Intusschen is 'de nieuwe geest', die den heer E. verheugt, in wording, en het staat niet aan een niet-lid, over deze zijns inziens droevige verwording in dit blad een afkeurend oordeel uit te spreken. Ze kan hem slechts weerhouden wederom tot het Verbond toe te treden.

Wel zal het mij veroorloofd zijn aan te toonen, dat de heer Emants den door hem gewenschten ommekeer mijns inziens niet geheel juist voorstelt en het feit verdoezelt, dat men door het bijdoel tot hoofddoel te maken, geheel i n s t r i j d k o m t met de bedoelingen van de oprichters van het Verbond, en dat het Verbond er een g e h e e l a n d e r k a r a k t e r door krijgt. Want veel te zwak is het uitgedrukt, dat de bedoeling aanvankelijk is geweest enkel 'een Verbond te stichten tot instandhouding en versterking van de banden, die Nederlanders buiten Nederland (daaronder ook de Vlamingen en Zuid-Afrikaners te verstaan) vereenigden met Nederlanders binnen Nederland'. Om dit te bewijzen moet iets verteld worden van het ontstaan en de oudste geschiedenis van het Verbond. En opdat men er mij niet van zal verdenken, dat ik de feiten verdraai, schrijf ik hieronder letterlijk over - eenige minder ter zake doende bijzonderheden weglatend - wat in het propagandaboekje van het A.N.V., samengesteld door den administrateur (de 3e duk ervan verscheen in 1913)* daarover werd medegedeeld.

'3 Februari 1893 bevatte "de Nederlander" van Chicago een artikel: Heeft de Nederlandsche taal een toekomst? door J. Hoddenbach, die er op wees, hoeveel grooter ons taalgebied is, dan velen denken: Nederland, Vlaanderen, Curaçao, Suriname, Ned. Oost-Indië, Zuid-Afrika, Nederl. volksplantingen in de Ver. Staten van N.-Amerika.

Naar aanleiding daarvan zond de heer H. Meert, leeraar in Vlaanderen, een artikel aan "de Nederlander", waarin hij uitvoerig het Nederlandsch Taalgebied beschreef en inlichtingen gaf omtrent de verspreiding van onze stam- en taalgenooten, de

*) De 4de in 1917.
Red.

Boeren, over Zuid-Afrika; niet alleen in de Kaapkolonie, den Oranje-Vrijstaat, de Z.-Afrik. Republ. en Natal, maar van de Kaap tot aan de Sambezie en den Evenaar. De heer Meert stelde voor: de oprichting van een Verbond, dat zou omvatten alle ontwikkelde stamgenooten over de wereld, die gehecht zijn aan hun taal en zelfstandigheid en deze willen handhaven. Indien alle ontwikkelde Nederlanders, Vlamingen en Zuid-Afrikaners zich daarbij aansloten, zou men een invloedrijke vereeniging krijgen, die stellig veel zou kunnen doen tot handhaving en verspreiding van onze taal^{*)}. Deze gedachte vond bijval in Amerika.....

27 April 1895 trad de heer Meert op als spreker in het Kunstgenootschap "De Distel" te Brussel, met het onderwerp: "de uitgebreidheid van het Nederlandsch taalgebied." Daar werd toen besloten tot oprichting van het Algem. Nederl. Verbond. 11 Juli 1896 verscheen te Gent het eerste nummer van Neerlandia, orgaan van het Verbond.... 26 Aug. 1896 werd op het 23e Nederl. Taal- en Letterkundig Congres te Antwerpen het Hoofdbestuur van het A.N.V. samengesteld als volgt.....

Zonder iets van het A.N.V. te weten, tot welks ontstaan de stoot te Chicago was gegeven, schreef de heer Beauchez uit Soerabaia een opstel in Vragen van den Dag, onder den titel *Onze Taal*, waarin hij den wensch van Veth tot den zijne maakte, dat er een genootschap mocht tot stand komen, dat alle Nederlanders over de wereld in één stambroederbond zou vereenigen, dat zou ijveren voor de verspreiding van de Nederlandsche taal overal waar zulks doelmatig kon geschieden en dat er voor zorgen zou, dat geen Nederlandsch gezin, het moederland verlatend om zich elders neer te zetten, aan onzen stam zou ontvallen.

Eindelijk deed, op het Nederl. Congres te Dordrecht in Aug. 1897, de voorzitter Dr. H.J. Kiewiet de Jonge, nog onbekend met de ontwikkeling van het bestaande A.N.V., het voorstel om een Algemeen Nederlandsch *Taalverbond* op te richten.... 3 April werden op het stadhuis te Antwerpen de Statuten besproken en vastgesteld.⁷

Tot zoover het propagandaboekje. Die statuten van 1898 zijn niet in mijn bezit, het zal voor Neerlandia niet moeilijk zijn ze af te drukken. Maar reeds uit het hierboven aangehaalde blijkt voldoende, dat men niet slechts 'banden' tusschen Nederlandsch-sprekenden wilde 'instandhouden en versterken', maar dat men een strijdbaar lichaam wilde oprichten, dat in de eerste plaats opkwam voor de belangen van de Nederlandsche taal 'overal waar deze kwijnt of bedreigd wordt', zooals ook de omslag van Neerlandia tot voor eenige jaren (toen al te duidelijk bleek, dat men dit juist als het 't meest noodig was niet deed, omdat het.... zoo moeilijk was) op een in het oog loopende plaats te lezen gaf.

Na de verplaatsing van den zetel van het A.N.V. naar Dordrecht is langzaam aan het oorspronkelijk doel verwaterd. Ik meen dit te moeten wijten aan den lust, om spoedig vele N.-Nederlanders tot het lidmaatschap te kunnen overhalen, en aan den invloed van Friezen als Dr. Schepers en Dr. Buitenrust Hetteema, die in het A.N.V. niet thuis zouden hebben behoord, als slechts met taal- niet met landsgrenzen werd rekening gehouden. Deze verwatering, deze verwording, had kunnen en moeten tegengegaan zijn. In dit tijdperk zijn al te veel leden toegetreden, die voor het hoofd doel slechts matige belangstelling hadden.

Toch bleef het behartigen der taal- en stambelangen hoofddoel (al werd dit doel nu juist niet met kracht nagestreefd); daarnaast hield Groep Nederland zich in mindere of meerdere mate onrechtstreeks bezig met de verhooging van de zedelijke en stoffelijke kracht van den Nederlandschen stam, door te pogen de kracht van het

*) Spatieeringen van mij.

A.L.

Nederlandsche volk te verhoogen, wat het m.i. aan anderen had moeten overlaten. Stam en volk werden verward; vergeten werd, dat bedoeling en statuten van het A.N.V. Groep Nederland rechtstreeksche behartiging der taal- en stambelangen voorschreven. Het A.N.V. werd halfslachtig.

De oorlog breekt uit en het bleek plotseling, dat het Verbond al heel weinig voor het instandhouden en versterken van de banden tusschen de Nederlandsch-sprekenden kon uitvoeren, meent de heer Emants. In tweeërlei opzicht onjuist gezegd, naar mijn oordeel: in de eerste plaats had - zooals ik hierboven reeds aantoonde - het Hoofdbestuur nog wel iets anders te doen dan zich met die 'banden' bezig te houden; in de tweede plaats lijkt het mij juist te zeggen, dat bij het uitbreken van den oorlog het Hoofdbestuur niet bij machte bleek te zijn, zijn, het worde toegestemd, zeer moeilijke taak te vervullen. Men weet de treurige gevolgen van het stilzitten en lijdelijk toezien: het activisme ontstaat, en geen leiders van Groot-Nederland beteugelen zijn goedbedoelde, maar ontaktische en door gevoelsoverwegingen ingegeven dwaasheden....

Ziehier een stukje geschiedenis van het A.N.V., dat leert hoe de leiding het Verbond halfslachtig liet worden, en toen het meer dan ooit geroepen werd het hoofddoel te behartigen, dit naliet; de treurige gevolgen van deze nalatigheid had ik voorzien, vandaar mijn felheid in 1915.

Wel begrijpelijk, dat men thans wil beproeven het hoofddoel tot bijdoel te maken. Halfslachtig blijft het A.N.V. dan min of meer, doch thans wordt het een halfslachtigheid, die aan het Verbond, zooals ik reeds in den aanvang zeide, een geheel ander karakter geeft.

Natuurlijk heeft men hiertoe alleszins het recht. Mij was 't er slechts om te doen het verschil met den 'nieuwen geest' en de oude bedoelingen scherper te belichten dan de heer Emants deed.

Indertijd heb ik mij er hoofdzakelijk toe bepaald personen aan te vallen, wier invloed op de leiding ik verderfelijk achtte voor het Verbond, omdat eerst na hun verwijdering uit het Hoofdbestuur verbetering zou kunnen intreden, niet noodzakelijk zòu intreden, natuurlijk. Het zal misschien sommigen leden belang inboezemen - o, ik zeg het waarlijk niet om nog propaganda te maken voor mijne denkbeelden - dat ik mij de reorganisatie van het Verbond aldus, in enkele groote trekken geschetst, had voorgesteld: 'de leiding van het Algemeen Nederlandsch Verbond berust bij een bezoldigd algemeen secretaris, wiens macht in door de statuten nauwkeurig omschreven gevallen beperkt wordt door een uit afgevaardigden der groepen samengesteld Hoofdbestuur, en die tevens het orgaan redigeert, daarin bijgestaan door een commissie van redactie, welker leden door de groepen worden aangewezen. Elke groep mag zich slechts bezighouden met het r e c h t s t r e e k s behartigen der t a a l - e n s t a m b e l a n g e n en alleen met goetvinden van het Hoofdbestuur gelden afdragen aan Vereenigingen, wier werk naar de meening van het Groepsbestuur onrechtstreeks die belangen ten goede komt. Uitdrukkelijk wordt in de statuten verklaard, dat het Verbond strijd voert voor de Nederlandsche taal en dit als zijn hoofddoel heeft te beschouwen. Alles wordt met zorg uit de statuten geweerd, waaruit kan worden opgemaakt (zooals het Hoofdbestuur tijdens den oorlog deed), dat het Verbond zich niet op politiek terrein mag begeven. Het Groepsbestuur mag zich slechts bezig houden met vraagstukken welke uitsluitend zijn gebied betreffen; bij verschil van meening beslist het Hoofdbestuur.'

Zooals men ziet vrijwel het tegenovergestelde van wat de heer Emants wil en van de richting, die men reeds ingeslagen is. En men zal mij willen toegeven, dat op die wijze méér de oorspronkelijke bedoeling van het Verbond tot haar recht zou zijn gekomen. Maar dáárom zou men er nog niet de voorkeur aan moeten geven hebben;

maar wèl omdat het een Verbond, als ik schetste, reden van bestaan geeft en een Verbond, als de heer Emants er van maken wil.....?

Het antwoord op die vraag geeft m.i. de lange lijst van vereenigingen, welke reeds ter verhooging van de zedelijke en stoffelijke kracht van het Nederlandsche volk werkzaam zijn.

Moge blijken, dat ik mij vergis, en dat het van zijn oorspronkelijke bedoelingen afgedwaald Verbond nog nuttig werk kan verrichten, al trekt het mij niet aan.

Hopend dat de bovenstaande regelen van iemand, die het A.N.V. zéér heeft liefgehad (het A.N.V. dat zoo schoon had kunnen zijn, doch zoo misvormd werd), wel zult willen plaatsen in het eerstvolgend nummer van 'Neerlandia',

teekent, met dank voor de verleende gastvrijheid,

A. LOOSJES,

oud-lid van het A.N.V.

Amsterdam, 12 Januari 1920.

Aan den heer Loosjes wordt gastvrijheid verleend, evenals aan den heer Emants, die een gansch ander geluid deed hooren. Wij vreezen de critiek niet, zien daarin integendeel een heilzamen prikkel tot krachtig handelen.

De heer Loosjes althans ziet zeer goed in, dat de centrale leiding van het Verbond moet berusten bij het Hoofdbestuur, samengesteld uit de afgevaardigden der Groepen, zooals thans ook het geval is. De heer Emants daarentegen wenscht de leiding van het Verbond te zien overgebracht bij Groep Nederland, eene gedachte die, werd zij werkelijkheid, ongetwijfeld in den kortst mogelijken tijd het Verbond te gronde zou richten. Het is immers onaannemelijk, dat men in Oost- en West-Indië, in Vlaanderen en andere streken der aarde zich zou neerleggen bij de leiding van eene organisatie, waarin de verschillende groepen van het Verbond niet hunne vertegenwoordigers aanwijzen. De zucht om de macht te geven aan Groep Nederland is een nieuw bewijs, dat de oude bedilzucht der Nederlanders, die onder land- en stamgenooten in het buitenland de sympathie voor Nederland zooveel kwaad gedaan heeft, nog altijd niet is uitgedoofd.

Ten onrechte meent de heer Loosjes, dat het arbeidsveld van het Verbond ook door anderen wordt betreden. Wij kennen althans geen andere Vereeniging, die zich ten doel stelt de banden tusschen de verspreide deelen van ons volk en onzen stam te versterken, ter bevordering van het gevoel van saamhoorigheid en de daaruit voortvloeiende ontwikkeling van de economische en geestelijke betrekkingen. Wij doen daarmee niet te kort aan den arbeid van de N.Z.-A.V., die echter slechts een onderdeel tot arbeidsveld heeft en die daarbij hoofdzakelijk de belangen van de stamverwanten in Zuid-Afrika op het oog heeft, terwijl het A.N.V. naar wisselwerking streeft.

Dat het bestaansrecht van het Verbond ook door buitenstaanders wordt erkend, bewijst het sterk opgeleefde gevoel van nationaal bewustzijn en saamhoorigheid, zoo hier te lande als ver in den vreemde. In ons hoofdartikel in dit nummer vindt men eene aanhaling uit een artikel in de Vragen des Tijds, van Prof. Dr. G. Kalff, waarin men ongevraagd eene bevestiging vindt van dit oordeel.

Ongetwijfeld zijn er fouten gemaakt, en fouten zullen ook in 't vervolg niet kunnen vermeden worden. Maar er zal gewerkt worden, met kracht om nader te komen aan het doel: het leggen van sterke, geestelijke en economische banden tusschen Nederland en alle Koloniën, nederzettingen en volken, waar het Nederlandsche stamleven dat mogelijk maakt.

Red.

Een Franskiljon.

Wat is een Franskiljon?
Een die in vreemde talen
Op de eigen spraak gaat smalen,
In 't Zuiden les gaat halen
Een bastaard 'court et bon'
Dat is ne Franskiljon!

Em. Hullebroeck.

Mededeelingen en Allerlei.

Het Nederlandsch Tooneel.

Onder het stukje van den heer Bernard Canter in het Jan.-nr. schreven we, dat we op de door hem aangerode kwestie zouden terugkomen. We hadden ons daartoe gewend tot den heer Verkade, die schreef, dat wel degelijk in de bedoeling lag ook een oorspronkelijk Nederlandsch klassiek stuk en een oorspronkelijk Nederlandsch nieuw werk op te voeren en ons beloofde zijn standpunt en dat van den heer Grein nader uiteen te zetten.

Nu die uiteenzetting denkelijk tengevolge der tooneelsteking achterwege is gebleven, geven wij hier onze meening.

In het algemeen heeft de heer Canter gelijk, dat we, als we in het buitenland willen toonen wie we zijn, met het beste eigene voor den dag moeten komen. Maar ook waar is, dunkt ons, dat onze tooneelspeelkunst, mits vertegenwoordigd door de beste krachten, meer kans heeft in Londen gewaardeerd te worden, wanneer een in Engeland algemeen bekend klassiek of modern stuk der Engelsche tooneelletterkunde wordt gespeeld, dan wanneer een, zij het nog zoo voortreffelijk Nederlandsch stuk in proza of verzen zou worden vertoond.

Nederlandsche tooneelspelers te Londen zullen nu eenmaal door een veel kleiner aantal schouwburgbezoekers verstaan, en dus gevolgd kunnen worden dan Engelsche collega's in ons land.

De uitlevering van den Duitschen Keizer.

Voor Neerlandia zou er geen reden zijn melding te maken van het antwoord, dat onze Regeering heeft gegeven op de vraag namens eenige leden der Entente, tot uitlevering van den Duitschen Keizer, ware het niet, dat dit antwoord voor alles wat van Nederlandschen bloede is, een uiting is geweest van den echt Nederlandschen geest. Van welke zienswijze ook op staatkundig en maatschappelijk gebied, geen Nederlander, die in dezen niet één is met zijn Regeering. Getwijfeld aan de strekking van het antwoord is er bij ons nooit: verzaking van ons asylrecht, dat nimmer! Dat recht is opgerezen, bewust en onbewust uit onze volksziel, eeuwen her. Geen overleg behoeft het meer; het is ons ras- en volksinstinct.

Nederland heeft een internationale rechtstaak, tot zegen der menschheid. Karaktervastheid in rechte lijn van roemvol verleden tot roemvolle toekomst. Maar geestelijke roem in vrede en vriendschap met allen, die het niet belagen.

Sprekers voor de Afdeelingen.

Alsnog heeft zich aangemeld voor Afdeelingsavonden de heer Bernard Canter, Houttuin 47a, Rotterdam; onderwerp: Nederlandsch Tooneel, met voordracht van eigen tooneelwerk.

Een prachtige schenking.

De heeren R. Mees & Zoonen, bankiers te Rotterdam, hebben ter gelegenheid van het 200-jarig jubileum hunner firma een fonds gesticht, dat ten doel heeft de belangen van de Nederlandsche Handels-Hoogeschool in den ruimsten zin te bevorderen. Dit fonds dat, naar zij zich voorstellen, zal werken in den geest van het Leidsche Universiteits Fonds, kreeg den naam van 'Handels-Hoogeschool Fonds 1920'. Uit dit fonds zullen inzonderheid die uitgaven, welke niet ten laste van de gewone exploitatierekening kunnen worden gebracht, als b.v. buitengewone uitgaven voor het onderwijs, tegemoetkomingen aan minvermogende studenten, bijzondere aankopen voor de bibliotheek, kunnen worden bestreden. Als grondslag voor het kapitaal stelden zij een bedrag van **honderd duizend gulden** beschikbaar.

Voor noodlijdende Vlamingen.

Te Amsterdam heeft zich een commissie gevormd, om gelden bijeen te brengen ter leniging van den bitteren nood, waarin vele gezinnen van Vlamingen verkeerden, tengevolge van verbanning, straf of ontslag der gezinshoofden.

De vervolging, waaraan vele Vlamingen, ook zij, die zich niets te verwijten hebben, blootstaan, beteekent voor de verwanten veelal ontbering en ellende.

De schuldvraag moge hier achterwege blijven. Waar geleden wordt staat ons volk steeds vooraan om te helpen. Dat bewees het dezer dagen nog bij de noodkreten uit Weenen. Maar de stamverwanten mogen daaronder niet lijden.

Een lijst van vooraanstaande mannen en vrouwen van allerlei richting zet kracht bij aan de oproeping, die uitgaat van de Amsterdamsche heeren Dr. E. Besse, Hondecoeterstraat 17 I, Dr. A.J. Hofman, Nassaukade 174 (Rijkspostgiro 23176) en Dr. A. Zijderveld, Joh. Vermeerstraat 75.

Dat ieder steune naar zijn krachten.

Het Hollandsch in Amerika.

Mr. G van Peski, redacteur van het weekblad Granen en Meststoffen, te Rotterdam, zond ons ter inzage een brief van 'The North Western Miller' te Minneapolis, waarop een Engelsch handelsmerk staat afgebeeld met den Nederlandschen leeuw en de spreuk 'Vorwaerts immer vorwaerts'.

Het Nederlandsch op de schepen onzer Stoomvaartmaatschappijen.

Een belangstellend lid schrijft ons:

1e. Bij de landing in Engeland moesten door alle binnenkomenden kaarten worden ingevuld, aanwijzing gevende omtrent naam, woonplaats, nationaliteit enz.

Zeer begrijpelijk stond op die kaarten het Engelsch bovenaan en het Nederlandsch daaronder.

Bij de landing te Vlissingen moesten voor de Nederlandsche autoriteiten geheel dergelijke kaarten worden ingevuld, maar ook in deze kaarten stond het Nederlandsch onderaan en het Engelsch daarboven. Waar deze laatstbedoelde kaarten uitgaan van en bestemd zijn voor de Nederlandsche autoriteiten en vermoedelijk haar ontstaan danken aan de Vreemdelingenwet van 17 Juni 1918, Stbl. 410, in verband met het Vreemdelingenreglement, Kon. Besluit 18 Aug. 1918, Stbl. 521 en het Kon. Besluit, houdende de aanwijzing van autoriteiten van 24 Juli 1918, Stbl. 470, vermeen ik,

dat daarbij door die autoriteiten aan onze taal is te kort gedaan. Eenig wettelijk voorschrift omtrent de inrichting dier kaarten heb ik toch niet kunnen vinden.

2e. Er werden in de boot uigereikt een soort landingskaarten, die ook voor het binnenkomen in Nederland waren bestemd. Deze kaarten waren geheel in het Engelsch. Ik weet echter niet waarop ze steunen en van wie ze uitgaan, maar vermeen, dat ook hier de Nederlandsche taal kon worden gebezigd.

3e. Op de boot, 'de Oranja Nassau' van de Maatschappij Zeeland, eene, zooals U bekend is, zoo bij uitstek Nederlandsche Maatschappij, staan bijna alle aankondigingen, zooals 'smoking room', 'saloon', bepalingen betreffende het afgeven van waarden enz. enz. òf alléén in het Engelsch òf in het Engelsch met het Nederlandsch daaronder vermeld.

Op mijn vraag waarom dit aldus was, werd mij op de boot medegedeeld, dat in gewone tijden slechts 10 pCt. van de reizigers Nederlanders zijn.

Dit laatste kan dunkt me een reden zijn om onder de Nederlandsche aankondigingen een Engelsche vertaling te plaatsen, maar niet om het Nederlandsch geheel weg te laten of onderaan te zetten.

Nieuwe leden.

Groep Nederland.

Buitengewone Leden.

M.C. Mallée, Ger. Reijnstr. 44,	Den Haag.
Mevr. Mallée, Ger. Reijnstr. 44,	Den Haag.
Beiden opg. door het Best. der Afd.	Den Haag.

Gewone Leden.

Prof. Mr. G.W.J Bruins, Calandstr 62,	Rotterdam.
Dr. S. Elias, Mauritsweg 33,	Rotterdam.
Opg. door den Heer Prof. Dr. N Ph Tendeloo,	Oegstgeest,
Dr. Th Lens,	Aerdenhout bij Haarlem.
K. Reinhard Jan Steenstr 14,	Zandvoort
Opg. door den Heer E B Molenaars Jr.,	Haarlem.
Dr A A.v. Schelven, Kenaupark 20,	Haarlem.
L.R. Doorman Kerkplein 3,	Den Haag.
Opg door den Heer C. Plokhooy,	Den Haag.
Mevr Logger, Joan Maetsuyckerstr. 20,	Den Haag.
J. Th Pilaar, 2e Schuytstr. 147,	Den Haag.
Beiden opg. door Kapt K.E. Oudendijk	Den Haag.
Mevr W Wijnaendts Francken-Dyserinck,	Den Haag.
S H Stoffel, N Plantage 71	Delft
Mevr. A Stoffel - Huong N Plantage 71,	Delft
P. Tutein Noltheius, N. Plant ge 54,	Delft
Allen opg. door het Bestuur der Afd.	Delft
Jan de Reyghere, Marnixstr. 360111,	Amsterdam
Opg door den Heer v.d Velde,	Amsterdam
M.A.F.v.d. Velde J c. Catskade 4911,	Amsterdam
Mej. Mr G.H.C Breesnee, Buitenhaven 7,	's-Hertogenbosch.

Dr. L J v Klinkenberg J. Heinsstr 8,	's-Hertogenbosch.
V Rouppe v d Voort. J. Heinsstr 8,	's-Hertogenbosch.
F.J.F. Vismans, J Heinsstr. 30,	's-Hertogenbosch.
H. Gostelie, Z. Willemsvaart 47,	's-Hertogenbosch.
J v. Swaay, Jan Hein-str. 36,	's-Hertogenbosch.
C A.J. Brandijes, Postelstr. 2,	's-Hertogenbosch.
Allen Opg. door het Bestuur der Afd.	's-Hertogenbosch.
B M v. Vugt Kanaal 106,	's-Hertogenbosch.
A G.W. Smits Kanaal 106,	's-Hertogenbosch.

Comité voor Nederl. kinderen in den Vreemde.

(Hoofddoel: Verzorging in Nederland).

38ste opgave van ontvangen bijdragen van 1 tot en met 31 December 1919.

H.M. de Koningin-Moeder: f 60. -.

Algem. Nederl. Verbond, Afd. Dordrecht: f 25. -.

Financieel Hulp-Comité: f 6400. -.

Onder-Comité Deventer: f 5. -.

Bijdragen ouders, ontvangen door Onder-Comité Dusseldorf: Mrk. 325. -.

J.H.F.R. f 1. -; J.H. f 10. -; L.D.D.o.t.N. f 30. -; Mr. E.F. f 30. -; een boterham voor Nederlandsche kinderen f 1. -; de bureu van Nassaukade 358 f 2.50; in plaats van stoffelijk St.-Nicolaascadeau van de leerlingen van de 4e klasse der Fredrikschool aan hunne onderwijzeres f 16.50; W. en M. f 25. -; P.H. Mij. f 25. -; Hand. Vg. voorh. R. en Co. f 25. -; M. en L.P. f 25. -; Mr. J.E.V. f 25. -; B. en C. f 25. -; v.M. en M. f 25. -; v.K. en Co. f 25. -; E.M.L. f 50. -; H.v.L. f 50. -; A.M. f 100. -; Ch.P.v.E. f 25. -; K.T.I. Mij. M.G.K. f 25. - A.P. en Co. f 25. -; H.B.v.Z.A. f 25. -; P. en v.N. f 25. -; D.B. en S. f 20. -; H.E. en Co. f 25. -; J.P. f 25. -; G.H.C. f 25. -; B. en S. f 25. -; A.P. f 25. -; C.S. Mij. f 25. -; D. en E. Bank f 5. -; K. en V. f 25. -; K. f 25. -; J.L.S. en Co. f 25. -; K.H. Lk. f 2.50; J.S. f 1. -; W.S. f 200. -; V.W. f 25. -; J.H.I.J. f 2.50; H.C. f 5. -; mej. N.P. f 10. -; ongeorganiseerd arbeider 4 uur loon f 2.56; C.E. f 3.50; S. en Co. f 25. -; n.v.R. f 25. -; d.K.v.H. f 20. -; Hand. Mij. M. f 20. -; Hand. Mij. D.A. f 25. -; E.R. f 100. -; P.B. f 10. -; L.L. f 2.50; E.J.D. f 2.50; n.v.S. en Co. f 2.50; H.J.t.W. f 2.50; L.H.M.O. f 10. -; A.E.D.H. f 2.50; H.A.B. f 1. -; E.H.B. f 2.50; J.D.v.H. f 50. -; S.S. f 100. -; O.W.G.B. f 50. -; H.d.V.R. f 20. -; D.A.K. f 10. -; S.N.S. f 1. -; P.P.K. f 5. -; mevr. S.H.H.B. f 5. -; G.E.B. f 5. -; L. en Co. f 10. -; W.H. f 2.50; W.M. en Co. f 5. -; E.J.v.L. f 5. -; W.J.K.J.S. f 10. -; P.J.H. f 10. -; d.V.v.B. en Co. f 5. -; F.A.B. f 100. -; W.F.A.M. f 100. -; S. en E. f 100. -; J.L.F. f 5. -; n.v. St. H. f 100. -; Dr. H.F.R.H. f 25. -; Prof. R.C.B. f 20. -; Prof. v.L. f 10. -; mevr. L.v.L. 7.50; M.B.A.S. f 5. -; L.T. f 5. -; S. en Co. f 5. -; A.G. f 2. -; K.M.M. f 1. -; W.V.T. f 10. -; allen te Amsterdam.

T.G. f 10. -; A.C.M. f 25. -; mej. A.L.H. f 1. -; C.L.H. f 10. -; L.M. f 2.50; F.M. f 10. -; H.D.E. f 25. -; Dr. J.S.v.H. f 100. -; A.E.d.J. f 25. -; L.J. Hz. f 25. -; E.D. f 25. -; P.G.B. f 10. -; W.A.K. f 10. -; F.A.V. f 10. -; n.v. Hand. Mij. J.v.A. f 10. -; L.G.D. f 2.50; N.N. f 2.40; D.M.K. f 2.50; v.d.W. f 50. -; E.D. f 25. -; mevr. C.W.B.v.H. f 25. -; J.A.v.Z. f 10. -; Ph.d.S. f 5. -; A.J.v.G. f 2.50; W.M. f 2.50; C.W.B.v.H. f 25. -; J.A.v.Z. f 10. -; wed. C.B. f 2.50; G.K. Jr. f 2.50; N.H. v/h. J.A.B. f 1. -; G.J.P. f 10. -; L.A.S. f 10. -; wed. J.B.C.v.S. f 10. -; A.d.H. f 10. -; R.S.S.G. f 50. -; n.v.I.S. en G.B.C.M.d.M. f 10. -; M.d.S. f 5. -; H. f 10. -; A.W.v.d.B. f 10. -; mevr. H.d.K. f 25. -; Dr. J.P.G. f 15. -; D.A. f 2.50; J.S. f 10. -; J.d.H. f 10. -; Mr. S.W.D.H. f 2.50; A.s. Br. G.G. f 1. -; allen te Rotterdam.

E.E.M. f 25. -; J.S. f 7.50; mevr. v.R.H.R. f 5. -; W.M.G. f 5. -; J.F.P. f 5. -; P.V. f 5. -; J.v.B.K. f 2.50; C.B. f 10. -; Fr. S.v.d.O. f 100. -; S.D. f 2.50; C.S. f 10. -; F.H.M.K. f 50. -; allen te Den Haag.

Waalische Diaconie f 50. -; mej. B. f 15. -; Mr. J.R.v.B.K. f 2.50; Dr. C.H.K. f 2.50; Prof. K. f 10. -; wed. P.S. en Zn. f 5. -; Fa. M. f 5. -; W.K. f 3. -; Joz. S.C.H. f 2.50; C.v.R. f 1. -; J.H.M.B. f 30. -; H.H. f 2. -; Dr. C.C.v.d.G. f 2.50; Dr. J.H. f 5. -; T. f 5. -; M.H. f 10. -; mevr. V.D. f 1. -; Gebr. N. f 10. -; A.M. f 2.50; A.v.d.K. f 5. -; Prof. C.G.W.d.V. f 12.50; Mr. P.R.H. f 10. -; dames v.H. f 10. -; allen te Utrecht.

J.S. f 2.50; Dr. R.L. f 10. -; O.T.T. f 5. -; Fa. A.J.H. f 5. -; L.M. f 5. -; R.R. f 25. -; F.S.M. en Co. f 5. -; Th. f 10. -; B.H. f 10. -; U.O.S. f 25. -; C.A.B.D. f 25. -; Dr. J.A.J.T. f 2.50; J.O. Wij. f 10. -; allen te Groningen. W.L. f 2.50; Mr. P.D.P. f 25. -; H.v.T.H. f 25. -; Mij. H.J.M. f 2.50; allen te Helmond. J.L.B. f 5. -; G.J.O.L. f 2.50; A.J.L. f 5. -; mevr. 's J. f 5. -; J.M.V. Jr. f 10. -; mevr. L.B.R. f 2.50; allen te Bussum. G.M. f 10. -; G.M.v.I. Mr. f 2.50; dames d.C. f 10. -; L.B. f 50. -; A.L.S.O. f 10. -; Ch.M.M. f 5. -; R.v.d.H. f 1. -; W.v.d.H. f 1. -; A.B.C.v.L. f 25. -; J.H.G. f 50. -; mej. S. f 5. -; Jhr. H.S. f 5. -; M.W.v.O. f 10. -; T. f 10. -; M. f 25. -; Th.G.v.H. f 5. -; mej. C.L.v.H. f 2. -; wed. P.O. f 5. -; allen te Hilversum. Dr. C.S.L. f 5. -; Mr. H.H.S. f 2.50; Prof. Dr. P.Th.L.K. f 180. -; L.A.R. f 30. -; Prof. Dr. C.S.N.H. f 10. -; B.J.K. f 5. -; Dr. W.F. f 10. -; C.B. f 5. -; N.V.R. f 2.50; E.D. f 10. -; Dr. W.E. f 2.50; H. f 2.50; J.W.v.L. f 5. -; Prof. Mr. L.v.H. f 5. -; W. en d.O. f 5. -; Prof. H. f 5. -; Dr. K. f 5. -; C.C.R. f 10. -; J.E.S. f 10. -; allen te Leiden. F.C.A.B. f 5. -; A.H.W. f 2.50; A.A.L. f 10. -; L.A.L. f 1. -; J.D.W. f 1. -; mevr. P.P.v.A. f 10. -; Mr. P.A. f 5. -; wed. Dr. C.E.P.M. f 2.50; Mr. L.J.v.F.v.d.

K. f 2.50; W.v.R. en A.R. f 50. -; v.d.V. f 2. -; Mr. A.H.M. f 5. -; H.d.K. f 2.50; allen te Haarlem. S.L. f 5. -; Fr. V. f 2.50; beiden te Zutphen. A.P.d.J. f 1000. -; te Eindhoven. d.P. f 10. -; S.W.M. f 2.50; B.v.L. f 5. -; allen te Amersfoort. A.H.W.v.L. f 3.50; C.H. f 10. -; beiden te Schiedam; L.H.N. f 1. -; F.H. f 2.50; J.D. f 1. -; H.v.M. f 25. -; allen te Maastricht. Mevr. V.R.H. f 50. -; D.v.d.S. f 10. -; D. en S. f 25. -; E.L.S. f 25. -; L.C. en E. f 5. -; Ds. J. f 10. -; W.J.B.S.F. f 25. -; J.K. f 25. -; B.B. f 1. -; allen te Nijmegen. C.R.B. f 2.50; mevr. N.A. f 5. -; J.J.d.G. f 5. -; G.J. f 2.50; H.W.H. f 10. -; allen te Leeuwarden. Wed. E.v.B. f 25. -; H.W.A.b.d.M. f 5. -; mevr. K. f 3. -; D.E.B.R. f 25. -; S. f 10. -; Mr. C.P.v.K. f 25. -; A.V. f 5. -; N.N. f 2.50; mej. A.v.E. f 5. -; allen te Zeist. J.J.B. f 2.50; Fa. J.K. Sz. f 1. -; C.J.K. f 1. -; beiden te Breda. J.L.S. f 10. -; L.R.V. f 1. -; J.V.V. f 5. -; F.A.v.d.B. f 5. -; C.D.v.H. f 2.50; C.D.v.H. f 30. -; allen te Zwolle; G.B.P. f 1 -; d.R. f 10. -; S.D.P.v.L. f 10. -; K.A. f 5. -; J.B. f 1. -; allen te Deventer. M. f 1. -; J.M.R. 2.50; J.E.I.S. f 5. -; P.R. f 10. -; C.v.S.v.d.H. f 10. -; mej. H. f 10. -; Mr. v.L. f 2.50; Dr. B. f 1. -; mej. N.M.S. f 10. -; v.H. f 10. -; A.M.M. f 10. -; Dr. W.R. f 10. -; mevr. de wed. Dr. E.T. f 5. - J.C.D.R.D. f 10. -; Jhr. L.P.S.v.d.G. f 1.50; allen te Arnhem. E.H.L. f 100. -; Mr. P.W.v.O.W. f 5. -; C.D.W. Cz. f 2.50; Dr. T.D. f 25. -; B.c.E. f 2.50; mevr. C.v.R. f 2. -; C.C.U. f 1. -; Fam. G. f 10. -; V.v.M.B. f 5. -; S. f 1. -; H.H.U. f 1. -; C.A.S. f 2.50; K.M.C.L. f 1. -; allen te Dordrecht. Dr. J.M.v.D. f 25. -; V.S.O. f 1. -; P.N. f 5. -; J.H.S. f 2. -; allen te Alkmaar. H.S. f 2. -; C.v.S. f 2.50; G.L.M. f 2. -; Christelijke Vrijzinnige Studentenbond f 75. -; allen te Venlo. Gebr. M. f 2.50; H.M. f 1. -; G.v.W. f 1. -; allen te Tilburg. Mr. G.J.S. f 10. -; W.F.S. f 50. -; Dr. H.J.F. f 5. -; J.F. f 5. -; allen te Middelburg. W.J.D.v.R. f 2.50; Dr. M. f 10. -; beiden te Gouda. S.W.d.C. f 10. -; E.H.M. f 50. -; H.M.S. f 25. -; A.S. f 100. -; W.d.C.C.A.D.d.W. f 25. -; allen te Bloemendaal. M.L.F. f 25. -; Fa. wed. G.J.B. en Zn. f 5. -; beiden te Bergen op Zoom. M.W. f 15. -; G.J.v.d.L. f 1. -; H.W.-V. f 5. -; allen te Den Helder. H.M.d.V. f 1. -; te Wormerveer. P.G. f 1. -; te Kwadijk. Ds. H.G. f 1. -; te Dalfsen. M.G.T.H. f 5. -; dames d.B.K. f 5. -; E.v.d.O. f 50. -; Mr. H.T.F.W. f 25. -; mevr. A.M.G.v.W. f 1. -; C.J.B. f 2.50; L.J.M. f 1. -; allen te Apeldoorn. B.U. f 10. -; te Eijsden. H.J.A. f 5. -; te Rijen. G.E. f 5. -; te Lemmer. M.J.H. f 10. -; A.H. f 2.50; Dr. W.D. f 1. -; allen te Sneek. N.J.M. f 10. -; A.W. f 2.50; beiden te Enschedé. O. f 0.50; te Harlingen. M. f 25. -; D.W.v.W. f 25. -; beiden te Hengelo. B.d.C. f 5. -; te Zandvoort. H.M. f 2.50; te Zwagedijk. J.A.W. f 2.50; te Dokkum. J. Brn. v.L.v.H. f 50. -; te Hemmen. G.C.E. f 2.50; te Bolsward. G.T. f 25. -; te Dieren. M.K. f 30. -; te Ellekom. v.D. f 30. -; te Hansweert. A.v.d.W. Az. f 1. -; L.P.W. f 5. -; J.v.G. f 10. -; S.J. en J.P. f 5. -; allen te Almelo. O.P. f 12. -; te Maassluis. A. f 10. -; te Zuid Laren. J.W.I.R. f 10. -; J.v.D. f 12.50; beiden te Heerlen. A.W.M.K. f 50. -; Mariastichting f 2.50; te Haaren. Ds. A. f 1. -; te Drachten. Dames W. f 2.50; te Blaricum. H.J. f 1. -; Bolsward. Mr. G.F. en G. f 2.50; te Eibergen. Wed. J.E.A.B. f 10. -; te Oudermolen (Fijnaard). A.E. f 5. -; te Bosch en Duin. Th.A.S. f 10. -; P.J.C.v.d.H. f 2.50; Fa. J.N. f 2.50; beiden te Groenlo. J.V. f 5. -; te Oosthuizen. Gebr. T. f 1. -; te Katwijk. Mr. J.C.R. f 2.50; te Lochem.) U.M.S. f 2. -; H.P.d.K. f 60. -; beiden te Bilthoven. A.H.W.v.L. f 3.50; L.E.W. f 5. -; beiden te Hornhuizen. N.v. Ned. L.T. f 25. -; te Kouwenaar. N.N. f 10. -; te Workum. S.L.H. f 5. -; te Heusden. A.S. f 10. -; te Appingedam. P.M.S. f 2.50; te Dinteloord. F.S. f 2.50; te Stadskanaal. C.F.K. f 10. -; te Franeker. L.A.B. f 1. -; Fa. K. f 1. -; beiden te Boxtel. H.V. f 3. -; Fa. M.J. f 1. -; beiden te Venlo. A.v.B. f 20. -; J. en S. f 5. -; beiden te Valkenswaard. Kerstgave f 2.50; te

Heteren. S.G.E. f 5. -; te Enkhuizen. F.A.K. f 2.50; te Monnikendam. L.d.W.H. f 10. -; te Brielle. C.C.v.I. f 10. -; te Wedden. Mevr. v.d.I.S. f 40. -; Mij. d.R. f 5. -; beiden te Doorn. S. en K. f 5. -; Ds. K.H.v.R. f 10. -; beiden te Renkum. W.V. f 2.50; A.M.D. f 5. -; beiden te Meppel. A.W.v.E. Jr. f 25. -; F.H. f 10. -; beiden te Ede. G.L. f 25. -; mevr. wed. G.M.d.R. f 2.50; beiden te Laren. J.H. en C.v.V. f 10. -; te Harderwijk. P.C. f 25. -; Ds. v.d.V. f 2.50; beiden te Poortugaal. Dr. K.S. f 10. -; te Hoornaar. F.V.I.J. f 100. -; te Staverden. R.W.R. f 10. -; te Delftzijl. Dr. J.V.K. f 15. -; te Wageningen. Bn. S.t.M. f 100. -; te Huis ter Heide. R.K.R. f 10. -; te Kolk. Jhr. Mr. G.C.W.T. f 5. -; L.G. f 10. -; te Wassenaar. Dr. I. f 5. -; te Drimmelen. V.L. f 5. -; Kerkeraad Ned. Herv. Gem. f 7.50; beiden te Rijswijk. A.D.C.S. f 2.50; te 's-Heerenhoek. P.W.v.R. f 5. -; te Hoenderloo. H.H. en Co. f 5. -; mevr. T. f 2.50; beiden te Tiel. A.M.W. f 7.50; te Ooltgensplaat. C.W.B.A. f 10. -; te Velp. N.N. f 1. -; te Goes. W.t.G. f 1. -; te Amerzoden. M.d.C.B. f 2.50; te Oosterbeek. P.L. f 25. -; te Wemeldingen. Mr. J.L. f 25. -; te Koudekerke. J.B.S. f 1. -; te Aerdenhout. T.T. f 5. -; te Brummen. J.d.J. f 5. -; K.P. Jr. f 10. -; beiden te Sliedrecht. L.W. f 5. -; v.E.V. f 2.50; dames B. f 7.50; allen te Delft. H.v.V. f 5. -; te Ter Apel. N.Z. f 3. -; te Noordwijk aan Zee. J.E.G. f 3. -; te Alfen. C.A.V. f 2.50; te Scherpenzeel. C.E.v.M. f 2.50; te Drummen. F.d.S. f 2.50; te Terneuzen. R.v.S. f 2.50; te Veenendaal. B.J. f 2. -; te Heerde. J.K. Wz. f 10. -; te Midwoud. K.D. f 10. -; te Lunteren. H.G.D.C. f 10. -; te Wapenveld. W.d.B. f 50. -; J.T.P. f 5. -; beiden te Roden. Dr. L.v.B. f 2.50; te Zetten. K.V.H. f 25. -; te Overveen. Mr. F.J.H.d.W.P. f 180. -; te Driebergen. C.L. f 10. -; te Zuidland. N.N. f 5. -; te Krabbendijke. A.J.N. f 10. -; te Zegwaard. Ds. J.S. f 2.50; te Kollum. Ds. B. f 2.50; te Ilpendam. S.Z. f 2. -; te Suurhuizen. J. en B. f 1. -; te Aardenburg. A.A. f 10. -; te Oegstgeest. D.v.d.H. f 10. -; A.d.J. f 10. -; G.v.B.v.H. f 25. -; allen te Vlaardingen. H.B. f 10. -; te Hoogeveen. D.F. f 25. -; te Doodenwaard. G.V. f 10. -; te Hulst. F.K. f 10. -; te Nunspeet. E.I. f 10. -; te Slikkerveen. J.A.H. f 5. -; te Gorinchem. D.B. f 5. -; J.C.P. f 25. -; D.B. f 5. -; J.C.P. f 25. -; allen te Vlissingen.

Krachtig was in de afgelopen maand de steun, dien wij van alle zijden ontvingen. Zoowel uit de hoofdplaatsen des lands, als uit de kleinste en meest afgelegen oorden, voornamelijk dank aan de krachtige medewerking van de pers, kwamen giften tot ons. Dankbaar vermelden wij opnieuw een bijdrage van H.M. de Koningin-Moeder. Men heeft begrepen, dat de kinderen van Nederlandschen stam niet mochten ten achterstaan bij die van andere nationaliteiten.

Totaal werd ontvangen f 15330.50 en Mrk. 475. -, maakt met vorige opgave f 246726.67 en Mrk. 28743.68. De inkomsten werden deze maand niet door de uitgaven overtroffen. Wij zagen zelfs onze middelen toenemen, zoodat wij onzen arbeid eenigen tijd kunnen voortzetten, doch wij zijn nog lang niet aan het einde van ons werk.

Men blijve ons steunen, want er is schrikkelijk veel leed te lenigen.

Men zende zijne bijdragen aan den Penningmeester,

S. VAN LIER Ez.,

Nassaukade 358, Amsterdam.

Nieuwe Samenwerking.*)

In het voorjaar van 1919 hebben wij aan een groot aantal Nederlanders en stamverwanten in den vreemde, Afdeelingen van ons Verbond, Zelfstandige Vereenigingen en personen, een rondschrijven gericht, waarin wij de algemeene medewerking gevraagd hebben om, nu de oorlog het geregeld verkeer niet langer belemmert en men zich allerwege opmaakt om den wederopbouw te beginnen, ook voor de behartiging van de belangen, die het A.N.V. voorstaat, te komen tot nieuwe samenwerking.

De uitkomst heeft ons niet ten volle bevredigd.

Tegenover het groot aantal adressen, tot welke wij ons hebben gewend, was het aantal antwoorden tot dusverre bescheiden. Wij wagen derhalve opnieuw een poging om de voor onzen arbeid onmisbare medewerking van Nederlanders en stamverwanten in den vreemde te verkrijgen, opdat het A.N.V. zich krachtig kan zetten aan de bevordering van de zedelijke en stoffelijke kracht van volk en stam.

In het hoofdartikel van het Jan.-nr. werden reeds verschillende ons verschafte belangrijke gegevens aangestipt.

Onder de antwoorden, die wij ontvingen, waren er ook, die getuigden van gebrek aan vertrouwen in den arbeid van het Verbond.

Er zijn er, die de hulp van het Hoofdbestuur inriepen voor eene bepaalde zaak en moesten ervaren, dat deze hulp faalde. Gevolg: teleurstelling en de onrechtmatige gevolgtrekking, 'dat 't Verbond toch niets doet', zonder derhalve te bedenken, dat ook 't Hoofdbestuur niet almachtig is.

Er zij er ook, die meenen, dat 't A.N.V. in 't algemeen doorlopend deed blijken van gebrek aan kracht; die verlangden, dat 't Hoofdbestuur partij gekozen zou hebben in den strijd der oorlogvoerenden, waar onze stamgenooten daarbij in 't gedrang kwamen. Dezen vergeten, dat het A.N.V., aldus handelende, altijd een aantal stamgenooten zou hebben te kort gedaan en ongetwijfeld zeer terecht als staatsgevaarlijk zou zijn behandeld, wanneer het zich gemengd had in de internationale vraagstukken en aldus de Regeering ten zeerste bemoeilijkt had. De Statuten van het A.N.V. zouden zulk een optreden ook verbieden. Immers beoogt het slechts het versterken der zedelijke en stoffelijke banden tusschen de verschillende deelen van volk en stam, het steunen van Nederlanders en stamverwanten in den vreemde, opdat zij hun eigen volksaard zoo zuiver mogelijk bewaren, en door bevordering van eigen zedelijke en stoffelijke belangen eene eervolle plaats in hun vreemde omgeving innemen.

Ook zijn er echter, die 't Hoofdbestuur verwijten in den oorlog zich te hebben geschaard aan de zijde van een der oorlogvoerende partijen. Bewijzen worden niet geleverd, maar worden met belangstelling tegemoet gezien. Het Hoofdbestuur gevoelt zich op dit punt volkomen zuiver.

't Kan zijn, dat dit alles heeft samengewerkt om velen, tot wie wij ons wendden, te doen besluiten ons rondschrijven maar onbeantwoord te laten. Menigeen heeft de vragenlijst wellicht niet eens ontvangen.

Er kwamen ook vele antwoorden, waaruit het verlangen naar medewerking blijkt, en waarin uitstekende gedachten naar voren worden gebracht.

*) Van deze oproeping, uitgaande van het Hoofdbestuur, zijn afzonderlijke exemplaren ter verspreiding verkrijgbaar aan het Kantoor van het A.N.V., Blauwpoortplein 3, Dordrecht.

In het in den aanvang genoemde rondschrijven werden de volgende vragen gesteld:

- 1 Wat kan het A.N.V. doen om de taal-, stam- en handelsbelangen in uw omgeving te bevorderen?
- 2 Is de Nederlandsche consulaire dienst in uw omgeving tot samenwerking bereid?
- 3 Zou de stichting van een Afdeeling of Groep van het A.N.V., zoo die nog niet bestaat, in uw omgeving mogelijk zijn?
- 4 Kan een Nederlandsche Kamer van Koophandel in uw omgeving nut stichten?
- 5 Is er behoefte aan een Nederlandsche leestafel of boekerij?
- 6 Heeft een Nederlandsche cursus of school in uw omgeving reden van bestaan?
- 7 Is de Nederlandsche kunst er bekend en geëerd?
- 8 Hebt U gelegenheid in de pers op te komen voor de eer en den goeden naam van ons volk en onzen stam?

De antwoorden houden natuurlijk verband met de omgeving, waarin de schrijver leeft. Zoo wordt er uit stamverwante landen, waar het Nederlandsch door de bevolking wordt gesproken, op aangedrongen, dat de Nederlandsche boekhandel zich zal inspannen om Nederlandsche leesstof in die landen in te voeren, en wordt van daar de wenschelijkheid uitgesproken, emigratie van degelijke Hollandsche werkkrachten te bevorderen.

Anderen wijzen op de groote behoefte aan een weekblad, waarin een overzicht wordt gegeven van hetgeen er in de afgelopen week op allerlei gebied in Nederland is voorgevallen; dringen aan op de uitgave van geschriften, waarin het leven van beroemde mannen en vrouwen van den Nederlandschen stam wordt beschreven.

Wenken worden gegeven om de vestiging in den vreemde van bepaalde handelszaken en fabrieken en den uitvoer van bepaalde handelsartikelen te bevorderen. De wenschelijkheid wordt betoogd om mede te werken aan de oprichting van ontmoetingslokalen voor Nederlanders en stamverwanten, alsook om in openbare uitvoeringen de Nederlandsche muziek bekend te maken.

Het Hoofdbestuur heeft dankbaar van dit alles kennis genomen en stelt zich voor het gewenschte geleidelijk te verwezenlijken voor zoover de uitvoering mogelijk blijkt. Het is verder van plan zich in verbinding te stellen met belanghebbenden, wier medewerking voor het tot stand komen van verschillende zaken onmisbaar is.

Het ligt voorts in de bedoeling, zoodra de omstandigheden dat mogelijk maken, dat een of meer onzer persoonlijk op verschillende plaatsen met onze vrienden overleg gaan plegen over de maatregelen, die genomen moeten worden om den besten vorm van samenwerking te vinden.

Eindelijk is in overweging het vormen van bijzondere commissiën van voorbereiding voor de verschillende plannen.

Nu wenden wij ons opnieuw tot de vele Nederlanders en stamgenooten buiten Nederland, die ons nog zonder antwoord lieten, maar thans een duidelijk beeld zullen hebben, welken kant 't uit moet en wier medewerking onmisbaar is om te bevorderen, dat 't A.N.V. naar alle zijden zijn vleugels uitslaat.

De vermoeidheid, waarvan de menschheid in dezen zorgvollen tijd blijk geeft, moet met kracht bestreden worden, opdat het herstel zoo spoedig mogelijk intreedt. In den strijd om lotsverbetering ligt een onmisbare levensprikkel.

Dat geldt voor den enkelen mensch, maar ook voor de volken.

Wij doen een krachtig beroep op allen, die voor de belangen van ons volk en onzen stam willen medewerken, om ons te steunen. Met vertrouwen wachten wij hun antwoorden af.

Boeken-commissie

Directie:

Beijersoord,
Bilthoven (U.).
Boekenhuis:
63 v.d. Duynstraat,
Rotterdam.

Sedert onze laatste opgave in het Dec.-nr. werden kisten boeken verzonden voor de afstammelingen der Nederlandsche kolonisten in Suriname. Dat maakte voor 1919 (waarvan wij alleen de laatste 4 maanden konden werken) een ge tal van 45 kisten, tegen 26 in '18 (het laagste getal, dat wij ooit bereikten) en 37 in '17. Alles tezamen van 1902 tot en met 1919: 1822 kisten. Nu zijn de Zeemanshuizen aan de beurt, waarvoor wij tientallen kisten gereed maken.

* * *

Dezer dagen ontvingen wij het eerste antwoord op de in October naar **Oost-Indië** gezonden kisten voor **Militaire Tehuizen**, tevens het eerste antwoord uit verre gewesten na 5 jaren niets te hebben kunnen verzenden. De voorzitter van een dier Tehuizen berichtte in de volgende woorden de goede aankomst: 'Onze huisvader is terstond tot openen van No. 1800 overgegaan..... en hij, met z'n kennis van hetgeen door de Militairen, hier in garnizoen, ter lezing wordt gevraagd, verheugde er zich bijzonder over, onder de verzameling heel wat boeken aan te treffen, die reeds meermalen gewenscht waren. Wij, het Bestuur, verheugen ons mèt hem over deze aanwinst en veroorloven ons de vrijheid, bij dezen Uwe Boeken-Commissie hartelijk dank te zeggen voor de gedane zending en de daaruit blijkende lust tot behartiging van de belangen der Militairen. In de laatste jaren worden wij hoe langer hoe meer getroffen door de tegenstelling tusschen de levendige belangstelling der Militairen voor de Bibliotheken in de Tehuizen en het slechts-matige bezoek, uit anderen hoofde aan die inrichtingen ten deel vallend; zoodat, als wij dan niet in de gansche, door ons gewenschte, richting iets voor die Militairen kunnen zijn, wij gaarne trachten, op dat terrein, hetwelk het meest door hen wordt gewaar-

deerd, zooveel mogelijk voor hen te wezen en daarin heeft Uwe Commissie door hare zending ons een welkome ruggesteun gegeven.'

* * *

Dezer dagen had in het Boekenhuis een eigenaardige voordracht plaats: onder leiding van mevr. wed. Mr. Cohen Stuart - Abendanon, bestuurslid van de Burger-Afdeeling Delft, bracht een twaalftal leden der Studenten-Afdeeling aldaar een bezoek aan het Boekenhuis te Rotterdam, waar ondergeteekende met behulp der bekende platen, foto's en grafische voorstellingen, het werk verklaarde. Na afloop werden allen, Hollanders, Vlamingen en een Afrikaner, begunstiger der B.-C. Een goed voorbeeld! Mej. N. Hannik, lid van den staf van de B.-C. en lid van genoemde Stud.-Afd., had dit bezoek voorbereid - dat, naar wij hopen, door meer Afdeelingen gevolgd moge worden.

* * *

Met den grootsten aandrang moeten wij ons **verzoek om wekelijksche toezending van pakken couranten** herhalen. Tot ons leedwezen is onze oproep in het Dec.-nr. slechts door enkele lezers beantwoord, die wij daarvoor hartelijk danken. Met verwijzing naar dat nummer verzoeken wij opnieuw om adressen: wij kunnen anders onmogelijk alle 80 Zeemanshuizen geregeld leesstof toezenden. Men wende zich tot de Directie te Bilthoven voor nadere inlichtingen. Hier is ook een dankbaar arbeidsveld voor Afdeelingen, zooals Haarlem, Zutphen en Amsterdam (Vrije Univ.) al jaren lang in toepassing brengen. Ook administraties van dagbladen kunnen misschien wat voor ons doen: die van 'De Nederlander' steunt ons reeds van lang vóór den oorlog met dagelijksche toezending van een aantal exemplaren: wij zijn daarvoor zeer erkentelijk! En waar blijven de uit de couranten geknipte feulletons? Ook kinderboeken hebben we noodig!

VAN EVERDINGEN,
Bilthoven, 13 Febr. '20.
Dir. B.-C.

Nederland.

Nederlandsche Wetenschap.

Er is herhaaldelijk gewezen op het gevaar, dat er gelegen is in het veelvuldig gebruik van D u i t s c h e studieboeken in ons vaderland, voor het zuiver houden onzer taal bij wetenschappelijk gevormde menschen.

Deze min of meer deftig klinkende aanhef, zal den lezer misschien afschrikken om verder zijn aandacht te schenken aan dit onderwerp, - maar vrees niet, wij zullen niet op die wijze voortgaan bij u een mooi werk in te leiden, dat zoo geheel ligt in de lijn van ons Verbondswerk.

Spreek eens met een arts, een ingenieur, een plantof dierkundige, een beoefenaar der sociale wetenschappen en zet met hem een boompje op over zijn vak - in minder dan geen tijd heeft hij een groot aantal Deutsche uitdrukkingen en germanismen over

zijn lippen laten gaan en vraagt gij hem dan met een schalksch lachje (ook mannen kunnen wel eens schalksch lachen): 'Toe, zeg dit nu ook eens in zuiver Nederlandsch' - dan lacht hij verlegen terug en.... kan het niet of slechts met moeite en met horten en stooten.

Het Duitsch, waarin ons zoo veel van het wetenschappelijk voedsel wordt voorgediend is ons zoo eigen, wij lezen en spreken het vaak - al is het dan niet taalkundig juist - zoo gemakkelijk, dat wij er vaak ook in denken, als wij wetenschappelijk denken.

Dat dit een gevaar oplevert voor het zuiver houden van onze taal, schijnt niet iedereen te beseffen; 't verwonderde ons niets onlangs iemand, wiens oordeel wij in vele zaken op prijs hadden leeren stellen, te hooren beweren: 'Och, dat Alg. Ned. Verbond is zoo eenzijdig in zijn taalstrijd, het is altijd tegen het Fransch, maar schijnt de gemakkelijke overwinningen van het Duitsch op taalgebied buiten beschouwing te laten'. Wij wezen den man wel terecht, maar konden ons zijn opmerking wel begrijpen; vooral in de laatste jaren lijkt het gevaar uit het Zuiden zooveel grooter, omdat het er strijd lustiger en strijdvaardiger uitziet, omdat een Alliance française haar openlijke propaganda voert, omdat er een zoo'n verwoede strijd gestreden wordt even over onze zuidgrens tegen het ons zoo nauw verwante Vlaamsch.

Maar juist het gevaar, dat ons besluipt zonder dat wij het zien, zonder dat wij zijn aanwezigheid gewaar worden, een gevaar, dat wij als een Trojaanschen klepper binnenloodsen, met gejuich en welkomstkreten, zoo'n gevaar is een grooter gevaar, is gevaarlijker.

Daarom zullen wij zoo gaarne met gejuich en vreugdekreten het streven begroeten van de mannen, die onder leiding van Prof. Dr. J. de Zwaan, als voorzitter en Dr. H.H. Zeijlstra Fz., als secretaris, de Volks-Universiteits-Bibliotheek uitgeven.

Wetenschappelijke werken, van gedachte en van woord zuiver Nederlandsch, bestemd voor menschen, die uitsluitend, of bij voorkeur, in hun moedertaal willen of kunnen lezen, zij zullen ons geworden als welkome strijders tegen dien uitheemschen invloed op wetenschappelijk gebied.

Wij meenen, dat de leden van het Algem. Nederl. Verbond goed zullen doen deze uitgaaf met kracht te steunen. 't Is wel jammer, dat het A.N.V. er zelf niet zijn stempel op kon drukken; maar wij zullen hopen, dat, nu de oorlog met zijn naweeën op ons gebied grootendeels voorbij is, het A.N.V. ook weer eens aan den slag zal gaan en zich zal laten gelden overal waar verwacht mag worden, dat het Algem. Nederl. Verbond aan de spits zal gaan of wel de spits zal afbijten.

* * *

Van deze werkjes, in handig formaat, verschenen bij de Erven F. Bohn te Haarlem: Prof. Dr. J.J. Salverda de Grave: 'Italië's letterkunde'; Prof. J.C.v. Eerde: 'Inleiding tot de volkenkunde van Nederl.-Indië'; Prof. Dr. F.J.J. Buytendijk: 'Psychologie der dieren'.

Weldra zullen volgen: Dr. G. Holst: 'Electrische lichtbronnen en haar eigenschappen'; Dr. E.B. Kielstra: 'De vestiging van het. Nederlandsche gezag in den Indischen Archipel'; Prof. Mr. A.H.M.J. van Kan: 'Inleiding tot de Rechtswetenschap'; Prof. Dr. Th.J. Stomps: 'Erfelijkheid en Chromosomen', 'Bevruchting en generatiewisseling in het plantenrijk', 'Afstammingstheorieën'; Dr. K.H.E. de Jong: 'De magie bij de Grieken en Romeinen'; Prof. Dr. N.C. Hesseling: 'Nieuw-Grieksche letterkunde'; Prof. Dr. H.T. Colenbrander: 'Groote mannen uit onze koloniale geschiedenis'; Ds. J.J. Thomson: 'Inleiding tot den Russischen roman';

Dr. H.J.F.W. Brugmans: 'Psychologische methoden en begrippen'; Prof. Dr. G.J. Thierry: 'Beknopte geschiedenis van Vóór-Azië in de Oudheid; 1. tot aan de 10e eeuw voor Christus; 2. van de 10e eeuw tot aan de 6e eeuw voor Christus'; Dr. D.H.Th. Vollenhoven: 'Moderne stroomingen in de Fransche Wijsbegeerte. Natuurwetenschappelijke Denkers. Cultuurphilosophische Denkers; Dr. J.D. Bierens de Haan: 'Nieuwere geschiedenis der wijsbegeerte'; Prof. F. de Haan: 'Spaansche Letterkunde'; Prof. Dr. J.D.v.d. Waals: 'Ruimte en Aether'; Prof. Dr. Tj. de Boer: 'Wijsbegeerte der Moslimsche volken'; Just Havelaar: 'Nederlandsche schilderkunst van Bosboom tot op heden'; Prof. Dr. K.H. Roessingh: 'De moderne richting in Nederland'.

Er zijn zes afdelingen: Godsdienst, Wijsbegeerte en Kunst, Geschiedenis, Sociale Wetenschappen, Natuur-

wetenschappen, Koloniën en omgeving, Productie, Techniek, Verkeer.

Hier wordt een goed Nederlandsch werk verricht, wij, als goede Nederlanders, moeten het steunen.

W.J. LUGARD.

Van de Afdeelingen.

's-Gravenhage en omstreken.

Marcellus Emants.

Marc. Emants gaat ons verlaten. Dat is de droeve mare, die ons opgewekt verbondsleven komt storen.

Een groot verlies voor onze Afdeeling, welke wij ons moeilijk zonder haar ijverigen onder-voorzitter kunnen voorstellen.

Van de oprichting af lid van het Verbond, was hij mede-onderteekenaar van den rondzendbrief, dien de toen juist opgerichte Haagsche Afdeeling in Mei 1900 aan de burgerij zond om tot toetreding als lid van het Verbond op te wekken. In de ledenvergadering van 11 Mei 1903 tot bestuurslid gekozen, werd de heer Emants aanstonds tot onder voorzitter benoemd, welke betrekking hij tot heden heeft vervuld. Nooit deed het bestuur vergeefs een beroep op zijn kennis en werkkraft.

Een troost is er voor ons; er bestaat alle kans, dat wij onzen scheidenden onder-voorzitter binnen enkele jaren weder in ons midden zullen zien terugkeeren.

En dan zal hij zeker, met dezelfde belangstelling voor het A.N.V. bezielde, weder een werkzaam aandeel nemen in ons bestuur.

Wij roepen hem dan ook geen vaarwel, maar een hartelijk tot weerziens toe.

Namens het Afdeelingsbestuur:

K.E. OUDENDIJK, Voorzitter.

W.F. GERDES OOSTERBEEK,
Secretaris.

- Vrijdag 17 Jan. heeft de heer C.K. Elout voor deze Afdeeling gesproken over: 'De verhouding van Nederland tot den Volkenbond'.

Dinsdag 21 Jan. sprak de heer Adam Boshoff over Zuid-Afrika.

- Vrijdag 20 Febr. voerden enkele Vlaamsche sprekers het woord over Guido Gezelle en werden liederen van den grooten dichter gezongen.

De zesde Dietsche Kunstavond zal gehouden worden 6 Maart, 8 uur, in Pulchri Studio en gewijd zijn aan Zuid-Afrika.

De heer Van Brugge, een volbloed Zuid-Afrikaan, zal spreken over 'De zoo schoone en nog te weinig bekende Zuid-Afrikaansche dichtkunst'.

Het à Cappella-Koor 'Die Haghe', directeur P. Mostert, en de Afrikaansche zangeres mevr. Deys-Draayer, zullen den avond met zang opluisteren. Onze toondichter J.P.J. Wierts schreef **nieuwe Zuid-Afrikaansche Lieder** voor gemengd koor à Cappella, welke onder zijn leiding op dezen kunstavond **voor het eerst** zullen worden **gezongen**.

Van wege deze Afdeeling wordt op **Vrijdag 19 Maart 1920**, wederom te klokslag **8 uur n.m.**, in de groote zaal van den **Dierentuin** gegeven een **Uitvoering van Liederen van Groot-Nederland**, door Coers' Liederkwartet.

Deventer en omstreken.

Deze Afdeeling hield Woensdag 10 Febr. haar jaarlijksche algemeene vergadering in het Koloniaal Landbouwmuseum, onder voorzitterschap van den heer W.J. Lugard.

In het jaarverslag wordt o.m. melding gemaakt van de uitnemend geslaagde Betooging voor Limburg-Zeeuwsch-Vlaanderen. Het aantal leden der Afdeeling bedroeg op 1 Jan. 1920, 110.

De rekening en verantwoording over 1919, bedragende in ontvangst en uitgaaf f 647.55½, wordt goedgekeurd.

Op voorstel van het bestuurslid Dr. H.H. Zeijlstra Fzn., oprichter en voorzitter van den Ontwikkelingsraad te Deventer, besluit de vergadering, dat de Afdeeling zal toetreden als buitengewoon lid tot het Instituut van Volksontwikkeling te Deventer. Als vertegenwoordiger der Afdeeling in den Ontwikkelingsraad wordt aangewezen Dr. A.J. Luyt, secr.-penningmeester.

Leeuwarden.

Bestuur: Dr. S.A. Waller Zeper, voorzitter; A.C. van Valkenburg - Gerdes Oosterbeek, secr.-penningmeesteres, Wilemskade 13; Mr. C. Uiterwijk, mej. S. Tigler Wybrandi, mej. R. Visscher.

Utrecht (Jongel.-Afd.).

Bestuur: Th.A. van Oort, voorzitter; N.G.J. Huigen, 1ste secr., Weistraat 43b; B.A.v.d. Bosch, penningmeester, Singeldwarsstraat 4; mej. Chr. Wicart, 2de secr.; A.v.d. Velde, onder-voorzitter; mej. J.v.d. Reijnd en G.P. Nanninga.

Tot eere-lid is benoemd de heer P.J. Vellinga, die gedurende een viertal jaren op uitmuntende wijze het voorzittersambt bekleedde.

Zutphen.

Bestuur: F.J.v.d. Hoeven, mej. A.A. Labrijn, penningmeesteres; mej. A.A. Henny, mevr. J.C.A. Wildervanck de Blécourt van Royen, C.J.G.L.v.d. Berg van Saparoea, D. Toekamp Lammers, secr., te Eefde.

Nederlandsche verzorging van vluchtelingen^{*)}.

*) De drie afbeeldingen stellen voor: Vakschool te Gouda, Vluchthuizen-Park te Uden en Spijziging van vluchtelingen in Fongers' Rijwielfabriek te Groningen.

II (Slot).

Van alle comités, die aan de verzorging der vluchtelingen gedurende den oorlog hebben meegewerkt, heeft het Bureau voor Registratie en Inlichtingsdienst almeê de voornaamste taak gehad; leiders ervan waren achtereenvolgens de heeren R. Baron Clifford en Jhr. A.J.C. van Suchtelen van de Haere.

Groote dank is de Commissie evenzeer verschuldigd aan de Haagsche dames, die onder leiding van mevr. Kleijn - Eschauzier, geholpen hebben de vluchtelingen op de daarvoor bestemde kaarten in te schrijven. Het kaart-register bevatte 210.000 namen. Met voldoening kan op de resultaten worden gewezen. Het totaal aantal aanvragen, dat een maximum bereikte van 500 per dag, heeft bedragen 30338, omvattende 91783 personen. Van deze werden 21235 aanvragen betreffende 65930 personen met goed gevolg beantwoord.

Van de instellingen, die zich in het bijzonder verdienstelijk hebben gemaakt voor wat betreft de werkverschaffing aan de Belgische vluchtelingen hier te lande, worden genoemd de 'war Victims' Relief Committee of the Society of Friends'.

De dames en heeren aan de S.o.F. verbonden maakten zich bovendien hoogst verdienstelijk door socialen arbeid, het inrichten van eene padvindingsorganisatie in alle vluchttoorden en het aanmoedigen van lichaamsoefeningen, die het hare er toe hebben bijgedragen de jonge Belgen lichamelijk en geestelijk te ontwikkelen.

Het degelijk vakonderwijs in de vluchttoorden is velen jongen Belgen ten goede gekomen. Er werden 9 vakscholen gesticht met 45 leeraren en ruim 1000 leerlingen. De werkverschaffing aan de vrouwen en meisjes in de naai- en breiklassen was van niet minder belang. Enkele cijfers mogen dat ook weer staven. Het aantal klassen in beheer geweest bij de Commissie bedroeg 34, waarbij 4840 vrouwen als maximum aantal werkzaam zijn geweest, met 570 naaimachines.

Aan grondstoffen werd gedurende vier jaren betaald f 1.278.838..58, de totale onkosten der naai- en breiklassen

beliepen f 639.066.88½. Aan naaiwerk en breiwerk werden 1.3389.617 stuks afgeleverd.

‘Het spreekt vanzelf’ - aldus eindigt het uitvoerige met tal van statistieken toegelichte verslag - ‘dat deze cijfers slechts een klein beeld geven van wat er in het algemeen door de Nederlandsche Regeering en door het Nederlandsche volk voor de Belgische vluchtelingen is gedaan, daar zij alleen betrekking hebben op datgene wat door de Centrale Commissie is verricht.’

De Commissie spreekt den wensch uit, een weinig te hebben bijgedragen tot leniging van den nood van dat deel der Belgische Natie, dat in Nederland een veilig onderkomen heeft gezocht en tot **bestendinging der goede verstandhouding tusschen twee naburige volken, die in vertrouwen en vriendschap naast elkander moeten leven en elkander behooren te waardeeren.**

Wij meenden de slotwoorden te moeten vet zetten, omdat ze na de ondankbare houding door een, gelukkig klein, deel van het Belgische volk aangenomen, dubbele beteekenis hebben.

C. VAN SON.

Vlaanderen.

Een der zwaarste verwijten, die mate van straf en schuld aanzienlijk verzwaaarden, is in het oog van den Belgischen rechter tegenover de zoogenaamde activisten, steeds de poging geweest tot benadeeling van het vaderland. Vaderlandsliefde immers was de hoogste burgerdeugd en burgerplicht; afwijking daarvan groot politiek misdrijf.

Inderdaad echter staat het begrip vaderland niet vast. Verdrukte groepen als de Ieren, de Polen, de Finnen en de Vlamingen kunnen zich onmogelijk opwinden tot een liefde voor het vaderland, even groot als die echt of geveinsd wordt beleden door de vreemde overheerschers. Wanneer een groep der volksgemeenschap lang achtereenvolgens en stelselmatig zich zelf, met uitsluiting van de andere groep, het vaderlanderschap toeigent, dan spreekt het van zelf, dat slechts in theorie en uitwendig van een gemeenschappelijk vaderland sprake kan zijn. Geleidelijk scheidt zich het officieele vaderland van het natuurlijke; het eerste wordt gevierd krachtens voorschrift en overlevering; het laatste heeft het hart.

Overwegingen van dien aard zijn door de Vlamingen lang verzwegen. Daarom treft het artikel van Dr. A. van de Perre aan het hoofd van ‘De Standaard’ van 1 Jan., waarin de vraag wordt beantwoord ‘Waar zijn de Vijanden van het Vaderland?’ Bij een groote groep van ambtenaren heeft volgens hem het vaderland de beteekenis ‘van den panache, den degen, decoraties en gunstbewijzen’. Die gunstbewijzen zijn de verklaring van het overloopen van eerzuchtigen en behaagzieken uit de gekleineerde groep naar die der regeerenden; gelijk alle overloopers zijn die in den regel de onverzoenlijkste haters van hun vroegere omgeving. In Vlaanderen heeten zij Franskiljons; met de Walen zou voor de Vlamingen te spreken zijn; met de Franskiljons nooit.

Volgens Dr. Van de Perre is de democratische opvatting van vaderlandsliefde in de eerste plaats volksliefde, eenheidsgevoel. Waar dit ontbreekt, kan de Staat met zijn gezag zijn rechten verweren, maar Staat en Vaderland zijn niet hetzelfde. Vaderlandsliefde is niet te vergen van een die in de volksgemeenschap achteruitgezet

wordt. ‘Waar rechtvaardigheid heerscht daar is vrede. Hij, die zich in zijn recht stelselmatig gekrenkt gevoelt, wordt en is verbitterd. Liefde, dus ook vaderlandsliefde, zoekt geen schuilplaats in verbitterde harten. Eens komt een verdrukt volk in opstand. Die opstand kan tijdelijk door geweld onderdrukt worden. Maar zoo zeker als de dag van morgen, wordt eens de opstand te machtig’. Rechtvaardigheid alleen kan onheil afwenden, maar die rechtvaardigheid moet niet worden afgesmeekt; zij moet worden geschonken uit volle plichtbesef. ‘t Is niet aan de Vlamingen, dat de taalvrede moet worden gevraagd. Aan hen hoort het integendeel hun tegenstrevers daarover te vragen, want het zijn de Vlamingen, die altijd op dit gebied de ontferden der wet blijven en vooral van de bestuurlijke toepassing’.

* * *

Verwant aan het artikel van Dr. Van de Perre is het hoofdartikel in ‘Het Laatste Nieuws’ van 1 Febr., getiteld: De Ware Schuldigen. ‘Vlamingen, heet het daar, die door grondwettelijke middelen aan hun volk zijn volle recht willen verzekeren, zijn slechte burgers, oproerlingen enz. De kaste, die met den steun van eenige misleide Walen, de Vlamingen er onder wil houden en daartoe middelen voorstaat, zooals de tsaar van het uiteengespatte Rusland er op nahield in Siberië, zijn patriotten en mannen van orde’!

‘Het onrecht voelen de Vlamingen inderdaad aan den lijve in het bestuur, het onderwijs, het leger en tot zelfs in het gerecht’.

‘Aan de Vlamingen den indruk geven, dat zij zullen behandeld blijven als een minderwaardig ras, is olie gieten op het vuur; de oplossing der Vlaamsche kwestie willen tegenhouden door een bondgenootschap van Walen en Franskiljons, is werken voor de bestuurlijke scheiding; de gevangenis vol steken met Vlamingen, is werken voor een soort Vlaamsch Sinn Fein.

Vrede en recht moeten samengaan, want zonder recht is er geen vrede denkbaar.

En geraakt de vrede ooit verstoord - wat een ramp ware voor iedereen en allen - dan zullen de grootste schuldigen zijn de heeren van de anti-Vlaamsche kaste, die hier een rol trachten te spelen, zooals de zelfzuchtige en bekrompen hovelingen van het tsaristische rijk.’

* * *

Ziehier eenige uitingen van zoogenaamde passivistische bladen, die van Cauwelaert en Hoste. Verder dan zij, maar niet zoo heel ver, gaat ‘Ons Vaderland’ van de Frontpartij.

Toch zijn er ook Vlamingen, die volstrekt niet vinden, dat de behandeling der Vlamingen in België anders dan tijdelijk veel te wenschen overlaat. Uit een brief de volgende aanhaling: ‘Ook de berichten over onze toestanden alhier in de Nederlandsche pers zijn onbegrijpelijk. Men schijnt bij u te denken, dat de Vlamingen en meer bepaald de Vlaamschgezinden hier zuchten onder een schrikbewind als in den tijd van den hertog van Alva’. Maar de ernstig belangstellenden in Nederland steunen slechts op Vlaamsche bladen, niet op correspondenties in Hollandsche. De waarheid is voorts volgens den schrijver, dat de Vlaamsche Beweging bij velen tijdelijk impopulair is geworden door de schuld der activisten. Daarvan maken de Franskiljons natuurlijk gebruik om victorie te kraaien. Van die activisten kan de schrijver geen goed hoegenaamd hooren. Men ziet daaruit hoe gevaarlijk het voor ons Nederlanders is ons rechtstreeks in dien strijd te mengen. Immers wij worden geslingerd tusschen uitersten; hier iemand, die de positie der Vlamingen in België

volstrekt zoo kwaad niet vindt, en aan den anderen kant een woord van bijvoorbeeld het gematigde blad 'De Gazet' van Antwerpen, die zijn hart moet luchten over de 'onmenselijke behandeling waar dikwerf de Vlaamsche soldaten het slachtoffer van waren'.

De feiten door het Kamerlid Marck ('De Standaard' 2 Febr. '20) ter staving bijgebracht, werden door den Minister van Justitie erkend als te zijn juist,

maar volgens de wet geoorloofd. Dit gaan boë ons vuurmaakplek. Evenzoo in de Kamer de verbijsterende uitroep, die dan toch maar een gesteldheid verraadt, toen er Vlaamsch gesproken werd, dat het wel leek of men hier in een vreemde Kamer zat. Een **vreemde** Kamer! En dat, omdat er Vlaamsch gesproken werd, een der beide grondwettige landstalen! Maar als Vlaanderen voor een Waal vreemd land is, dan ligt het immers niet in België!

Van de Gentsche Hoogeschoolkwestie nog geen beslissend nieuws. Deze zaak is niet samengesteld dan alleen voor hen, die de vervlaamsching niet willen. Voor de voorstanders is zij zoo helder als glas: simpel en alleen een kwestie van recht.

K.d.J.

Oost-Indië.

De Jan Pietersz. Coen-Stichting.

Indië richt een gedenkteeken op ter herinnering aan den 300-jarigen gedenkdag, gewijd aan den man van het bekende ‘en de *s e s p e r e e r t* *) niet’. Een gedenkteeken... niet van marmer of brons, neen, een beter, een levend gedenkteeken! Men heeft een half miljoen bijegebracht voor een grootsch opgezet

‘Leerlingentehuis’ te Batavia.

Waarom juist dit?

Omdat het opkomend geslacht in Nederl. Indië behoefte heeft aan opvoeding, schier meer nog dan aan onderwijs.

Aan den niet-Indischen lezer van ‘Neerlandia’ worde in herinnering gebracht, dat de opleiding der jeugd in Indië na de schooljaren zeer bezwaarlijk is; ten eerste voor de Europeanen, thans ook voor de Indonesiërs, Chineezers enz., die in het laatste decennium als gelijkgerechtigden op den voorgrond treden.

Slechts in de grootere plaatsen: Batavia, Soerabaia, Semarang, later ook in Bandoeng en Djocjacarta, zijn inrichtingen van voortgezet ook vak-onderwijs te vinden. Heeft ieder burger in Nederland een H.B.S., ambachtschool of andere dergelijke onderwijsinrichting om zoo te spreken naast de deur, geheel anders in het uitgestrekte eilandenrijk Insulinde, dat in zijn vollen omvang gansch Europa bijna bedekt. Overal verstrooid wonen de huisgezinnen, die genoodzaakt zijn de kinderen reeds op jeugdigen leeftijd weg te zenden om ze tegen algeheele verwildering te behoeden.

Gewoon lager onderwijs is tegenwoordig binnen het bereik van de groote meerderheid (behalve b.v. van de planters en opzieners in de binnenlanden), maar daarmede houdt dan ook alles op.

Men moet de kinderen wegzenden.

Europeanen, die 't eenigszins kunnen doen, hakken den knoop maar door en zenden de kinderen reeds vrij vroeg naar Europa... waar ze niet altijd goed terecht komen. Of... ze doen ze eerst eenige jaren in den kost in een der Indische steden, waar gelegenheid is tot voortgezette opleiding. Kunnen ze daarvoor goed betalen, dan

*) J.P. Coen was nog geen lid van een A.N.V.; ‘en w a n h o o p t niet’ zou ook goed geklonken hebben.

vinden de kinderen doorgaans nog al een goed tweede tehuis, maar de groote meerderheid verkeert niet in dat geval. En toch moet diezelfde groote meerderheid in een land, waar zoo geheel andere levensvoorwaarden bestaan dan in Nederland (en in Europa in 't algemeen) - als er i e t s van de kinderen zal terecht komen - voor hen een voortgezette opleiding zoeken. Vandaar de zucht naar goed voortgezet onderwijs, ook voor dien breeden kring, die dat in Nederland minder zou noodig hebben, waar immers duizenden en tien duizenden een bestaan vinden in grooten en kleinen landbouw, ambachten of ongeschoolde bedrijven. Een o n g e s c h o o l d Europeaan (om ons in dit verband daartoe te beperken) is in Indië niet meer dan een verworping.

Geen wonder dan ook, dat b.v. de twee nuttige onderwijsinrichtingen in Weltevreden (de W i l h e l m i n a school, voor technische vakken en de P r i n s H e n d r i k s c h o o l voor opleiding tot handel, zeevaart enz.) door leerlingen van veelzijdigen landaard bestormd worden.

Nu is de groote moeilijkheid voor dien grooten stroom van leerlingen van buitenaf kosthuizen te vinden. Men heeft in Weltevreden familie of kennissen, die aan de jongens den kost geven tegen f 20. - tot f 25. - 's maands (ik spreek van eenige jaren geleden). Maar als men dan ziet, waar de jongens vaak terecht komen, hoe armzalig ze zich moeten behelpen, hoe het aan iedere opvoeding ontbreekt, hoe ze geheel zijn prijsgegeven aan den verderfelijken kamponginvloed, die de vroeg geslachtsrijpe jongens verslapt en bederft op lichamelijk en geestelijk gebied, dan klaagt men terecht: Ja, 't onderwijs is er en is goed, maar... waar blijft de opvoeding.

En nu is de Jan Pieterszoon Coen-Stichting een poging om te strijden tegen het groote bederf, dat een belangrijk deel van het opkomend geslacht ondermijnt.

Wat men eigenlijk wil?

Dr. G.L. N i e u w e n h u i s gaf in het 'Bat. Nbl'd' eene uiteenzetting van hetgeen met de oprichting van dit 'leerlingentehuis' beoogd wordt*).

Het moet zijn een woning, welke aan jongens van alle rassen en standen, die in Batavia verdergaand onderwijs genieten, het gemis van het ouderlijk huis zooveel mogelijk wil vergoeden. Niet één reusachtig gebouw, naar westerschen trant; men wil - gelijk dat in Indië gebruikelijk is - het paviljoensysteem volgen.

Er wordt dus gedacht aan een complex van gebouwen, evenals ziekenhuizen en kweekscholen nu reeds hebben; ook de Technische Hoogeschool te Bandoeng wordt aldus ingericht.

Op een oppervlakte van 100.000 vierk. M., waarvan 40.000 vierk. M. bestemd voor speelvelden, wordt opgericht de directeurswoning, waarbij ontvangkamer, kantoor; zaal voor gymnastiek, vergaderingen, muziek; leeszaal met bibliotheek; werkloodsden; centrale keukens; waschrichting, zwembassin.

Daar rondom verschillende logeerhuizen (stel 12), ieder voor 50 jongens; ieder zoodanig huis heeft een huisvoogd, die als een vader voor de opvoeding van zijn vijftigtal heeft te zorgen; zodoende wordt de gezinsvorm eenigszins behouden en kan de opvoeding meer vertrouwelijk en innig zijn. De ouders kunnen dan zelf het huis kiezen, waaraan zij hun kinderen toevertrouwen; men zal dus kunnen hebben huizen voor Katholieke en voor Protestantsche Europeanen, voor Chineezers, voor Indonesiërs, enz. Zodoende kan, meent men, de gemoedsvorming of godsdienstige opvoeding geheel in de zelfverlangde sfeer plaats hebben, terwijl daarnaast de aanraking met de kostjongens uit de andere huizen op de gemeenschappelijke plaatsen

*) Overgenomen in de 'Ind. Gids', Aug. 1919, blz. 199 v.v.

(speelvelden, vergaderzalen enz.) en de algemeene leiding een mogelijke afzondering en onverdraagzaamheid voorkomen. De jongens eten in hun huis in een gezellige eetzaal, waarbij de huisvoogd met zijn gezin aanwezig is; in die eetzaal zijn overal ‘zitjes’ ingericht, gelijk in de galerijen aan weerskanten¹⁾ en platen, planten en muurversieringen geven alles een gezellig, huiselijk voorkomen; de eetzaal is dus tevens de huiskamer, waar de jongens zich geheel thuis moeten gevoelen.

Zij slapen in drie slaapzalen met 24²⁾ bedden, wor-

- 1) Men denke aan den Indischen bouwtrant.
- 2) De cijfers kloppen niet altijd in de schets van Dr. N.

den daarbij onder oppertoezicht van den huisvoogd aan het onderlinge toezicht overgelaten. Ontkleeden doen ze zich, uit een hygiënisch oogpunt, in kleedkamers. Op de bovengalerijen zijn kleine werkafdeelingen ingericht, ieder voor 4 jongens; daar leeren deze hunne lessen en maken hun huiswerk.

De verschillende huizen worden bediend uit de centrale keukens en de waschinrichtingen; die beslommeringen zijn dus aan den huisvoogd onttrokken, zoodat hij zijn geheele kracht kan wijden aan de opvoeding van zijn jongens.

Wat den vrijen tijd betreft, is het wenschelijk, dat de jongens van alle huizen niet noodig hebben elders ontspanning te zoeken; zij behoeven niet uit te gaan, maar moeten alle afleiding in hun onmiddellijke omgeving vinden.

Zij hebben hun speelvelden, hun sport en gymnastiek. Ten minste tweemaal 's weeks is ergeorganiseerd spel; dit om eenzijdigheid te voorkomen, zoodat ze b.v. niet geheel opgaan in 't voetbalspel. Dit alles onder stevige deskundige leiding, weshalve een moreel hoogstaande spelleider aan de inrichting zal verbonden worden; deze heeft met den arts te zorgen voor de lichamelijke ontwikkeling der leerlingen. En die zorg is bij knapen van dien leeftijd, die in hun tijdperk van sterken groei veel hoofdarbeid moeten verrichten, zoo dubbel noodig. Wordt die verzorging trouw behartigd, dan 'geeft alles groote kans op ongehinderden groei en moreele ontwikkeling.'

Verdere ontspanning moet hun verschaft worden door bibliotheek en leeszaal, door vergaderingen, voordrachten en muzieksuitvoeringen; en dan is er de handenarbeid in de werkplaatsen, waar steeds een paar ambachtslieden, noodig voor de herstellingen in de gebouwen, aanwezig zijn.

De opvoeding zal dus een veelzijdige zijn.

De lichamelijke opvoeding zal allicht beter zijn dan in de gezinnen. Voor de verstandelijke opvoeding verwacht men veel van de groepeeringsclubjes: 'de groepeeringsclubjes tijdens de studie-uren is zoodanig, dat de gunstigste gevolgen voor verstand en karakter mogen verwacht worden'. Voor de zedelijke opvoeding is alles goeds te wachten van den invloed van directeur, huisvoogd en spelleider. Is er in een tropisch land bij 't opkomend geslacht neiging tot lijdelijkheid en traagheid, de aanraking met de kameraden in die jongens-maatschappij zal hen levendig en wakker houden. De gemoeids opvoeding zouden zij misschien in 't ouderlijk huis beter ontvangen, maar van de vriendelijke omgeving in hun tweede t'huis kunnen zij toch ook de aangenaamste indrukken ontvangen, die in hun verder leven niet worden uitgewischt. De godsdienstige opvoeding kan tot haar recht komen, waar de jongens groepsgewijze zijn ingedeeld onder een huisvoogd, die door hunne ouders is uitgekozen. Voorstanders van neutraliteit op dit gebied spraken hunne vrees uit, dat dit zou kunnen leiden tot afzondering en onverdraagzaamheid. Edoch, dewijl zij een groot gedeelte van den dag in aanraking komen, omgaan en spelen met jongens van een anderen godsdienst of van een ander ras bestaat er voor onverdraagzaamheid geen gevaar. Nog moet gewag gemaakt worden van de verpozings opvoeding; Indië acht men een land van lagen genotsstandaard en de jongens moeten worden opgeleid tot een hoogere geluksbevrediging. De sfeer buiten het gezin is in Indië vrij bedorven en dus weinig opvoedend: dus wil men de pupillen zoo lang en zoo sterk mogelijk daaraan onttrekken; zij moeten een eigen omgeving, een eigen zedelijke beïnvloeding hebben; men moet trachten ze buiten vermaakparken, bioscopen en kampongs te houden door ze binnen eigen omheining, maar toch buiten

het enger gezin volop gelegenheid tot veelzijdige verpoozing te geven. Ten slotte wordt nog genoemd de sociale opvoeding. Hier wordt men opgevoed voor de Indische maatschappij, door reeds vroeg in aanraking te komen met de verschillende volkselementen. Steeds wordt de kring uitgebreid: Men werkt met 4, slaapt met 24, eet met 50 en komt dagelijks min of meer in aanraking met tal van jongens uit de andere huizen; zoo worden de pupillen van zelf voorbereid voor de groote maatschappij, die ze straks zullen binnentreden.

Dr. N. besluit zijne schets aldus:

‘Waar een groot deel onzer jongens later geen onderwijs meer geniet, is deze voorbereiding tot het leven in de maatschappij even noodzakelijk als voor anderen. Zoo kan door een harmonisch opvoedingssysteem met gebruikmaking van alle daartoe vereischte middelen het Leerlingentehuis van onberekenbaar nut zijn voor de Indische maatschappij en een blijvend en waardig aandenken zijn van Jan Pietersz. Coen's 300-jarigen gedenkdag.’

* * *

Ziedaar het plan van het Indische ‘Leerlingentehuis’.

Als het uitgevoerd wordt, zal het ongetwijfeld wel zijn ‘mutatis mutandis’; d.w.z. de practijk zal wel aantoonen wat bereikbaar is en wat niet. Misschien zijn de verwachtingen wat rooskleurig; maar... slaagt men erin al dat - of een deel van dat - goede tot stand te brengen, dan zal deze stichting een bron zijn van volkskracht, waar toch een deel van Indië's jongelingschap geleid zal worden in goede banen. De pupillen zullen dan geenszins te klagen hebben, dat zij 't ouderlijke huis moesten verlaten; zij zullen (ik meen vele Indische gezinnen te kennen) in hun tweede tehuis flinker worden dan t'huis 't geval kon zijn.

Naar ik uit goede bron verneem, is een opvoedkundige belast met de taak, in Europa van zoodanige inrichtingen studie te maken; men wil dus de zaak zoo degelijk mogelijk aanpakken. Nog vernam ik, dat in Nederland reeds eene commissie gevormd is om gelden voor de nieuwe stichting in te zamelen; in verband evenwel met de Kloetramp trok die commissie zich tijdelijk terug.

Moge zij, als de tijd gekomen is om bij 't Nederlandsche publiek - in de eerste plaats bij de Indische oudgasten - aan te kloppen, een welwillend gehoor vinden.

Want opvoeding der Indische maatschappij, opdat daar allereerst gevormd worde, onder alle rassen, een degelijke middenstand, is de beste feestgave, die men aan Insulinde kan schenken.

's-Gr.

v.L.

Nederl. Antillen.

Algemeene Vergadering.

Zaterdag 3 Jan. had in de zaal van het Raadhuis een algemeene vergadering plaats der leden van de Groep Antillen.

De eerste mededeeling van den voorzitter betrof de vaderlandsche film, die de vorige week met de ‘Prins Willem I’ uit Suriname ontvangen was. Zooals reeds bekend is gemaakt, vertoont deze film de tocht van H.M. de Koningin door Limburg en Zeeuwsch-Vlaanderen.

Het bestuur zal alle maatregelen treffen om deze film zoo spoedig mogelijk te laten vertoonen.

Algemeen was men van oordeel, dat de voorstelling veel in belangrijkheid zal winnen, wanneer deze door een lezing zou worden voorafgegaan, warin ook de politieke kant der kwestie behandeld zou worden, n.l. het stoken en intrigeeren van Belgische zijde.

De voorzitter vroeg of het misschien ook niet gewenscht zou zijn, dat die lezing bij de opvoering der film voor het eigenlijke volk in het Papiamentsch werd

gehouden, waarop de heer Scholtens antwoordde, dat hij zich daar volstrekt tegen verklaarde, zich beroepend op het hoofddoel van het Algem. Nederl. Verbond, 'het bevorderen van de kennis van het Nederlandsch bij de bevolking der kolonie'. Hoe minder steun het Papiamentsch van de zijde van het Verbond ondervindt, des te beter. Pater Euwens bracht hiertegen in, dat deze opvatting wel wat éézijdig is, want dat niet alleen de bevordering der Nederlandsche taal op het program van het Verbond staat, maar evenzeer en zeker niet minder de stambelangen en de liefde voor ons Vorstenhuis. Wil men dit doel in dit geval met méér succes bereiken, dan zou er zeker heel veel voor te zeggen zijn, die lezing ook in de volkstaal te houden. Het gesprokene zal dan ongetwijfeld beter tot de bevatting van het volk doordringen. De heer Vooren, ofschoon met dit laatste instemmend, was echter van meening, dat de voorzitter en zeer veel anderen eigenlijk door dat voorstel de kennis van het Nederlandsch bij een groot deel der bevolking aanmerkelijk onderschatten. Ook al kunnen velen het Hollandsch niet vloeiend en zonder fouten spreken verreweg de meesten kunnen het toch vrijgoed verstaan, zoodat zij best in staat zijn zoo'n lezing te volgen.

Met deze gelukkige oplossing, die de tegenstrijdige meeningen der vorige sprekers met elkander wist te verzoenen, was de vergadering het eens en liet verder aan het beleid en de voortvarendheid van het bestuur over, de verdere onderhandelingen en de voorbereiding tot uitvoering met spoed tot een gelukkig einde te brengen.

Uit het jaarverslag van den secretaris stippen we alleen aan, dat het Verbond op het einde van 1919 in deze kolonie bestond uit 246 leden.

De voorzitter stelde nu voor art. 4 te wijzigen. Art. 3 noemt ook *e e r e - l e d e n*, doch art. 4 verzuimt te noemen, wie eere-leden zijn en hoe ze gekozen moeten worden. Besloten werd deze aanvulling aldus te formuleeren, dat het bestuur of minstens 10 leden der Groep een voorstel tot benoeming van een eerelid kunnen indienen, waarover daarna in de algemeene vergadering bij stemming beslist wordt.

Bij rondvraag vroeg de heer Vooren of het bestuur ook niet genegen is een kleine subsidie toe te kennen aan het Zeemanshuis, evenals zij dit aan Huisvljijt gedaan heeft. Volgens verklaring van den spreker werd het Zeemanshuis tegenwoordig vrij druk bezocht. De voorzitter stelde dit in het vooruitzicht, zoodra de stand der kas zulks veroorlooft.

Zuid-Afrika.

Het insluiten van de Boeren-Republieken *)

Dit nieuwe en grootsche werk van Dr. Leyds voor onze lezers aan te kondigen - dat is tegelijk het te roemen - mag haast overbodig heeten. In onzen kring is zijn persoon, zijn leven, zijn werkkraft, zijn onbaatzuchtig strijden voor de zaak onzer stamgenooten, die eens zijn landgenooten waren, overbekend. Toch moeten wij er hier even de aandacht op vestigen, omdat zelden een dergelijke uitgave van historische documenten van een zoo ontstellende werkelijkheid was, waardoor het drama van de worsteling tusschen Britsch imperialisme en Boeren-zelfbehoud een aangrijpende

*) Door Dr. W.J. Leyds. - 2 dln. - Uitg. Allert de Lange, Amsterdam.

schildering is geworden, die ver buiten de grenzen van Z.-Afrika de aandacht trekken zal, al is het werk alleen in een Hollandsche uitgave verschenen.

‘En telkens zal men stuiten op gebeurtenissen, die ongelooflijk zouden zijn, als zij niet gestaafd waren door officiële bescheiden. Zooveel is zeker: wij zien in de jaren tusschen 1884 en 1900 in Zuid-Afrika een reeks van gebeurtenissen voorvallen, zóó buitensporig van karakter, dat men in de nieuwere geschiedenis ternauwernood de wedergade zal vinden’. Met deze woorden besluit Dr. Leyds zijn voorrede en wij onderschrijven die van harte. Hij schreef ze in Juni '14, dus nog vóór het uitbreken van den wereldoorlog, die in zoovele opzichten alles, wat op deze aarde vroeger is voorgevallen, zou overtreffen in buitensporigheid, wreedheid, leugenachtigheid en valsheid. Doch Dr. Leyds zou ten opzichte van zijn werk in '19 - toen de uitgave eerst kon plaats vinden wegens den oorlogstoestand in '14 - die slotwoorden gerust opnieuw hebben kunnen bezigen: een gruwelijke loftuiting! Men heeft den schrijver eenzijdigheid verweten: omdat hij partij is geweest in vele der door hem beschreven episodien. Maar dat is onverdiend. Hij overstelpt u haast met zijn onweerlegbare, letterlijk uit alle archieven of verzamelingen bijeengezochte stukken van officieelen aard, liefst van Engelschen oorsprong, en verzuimt nimmer de stemmen te doen hooren van die Britten, welke voor het goed recht der Boeren opkwamen, of - minder edelmoedig, maar even zakelijk en eerlijk - Engeland waarschuwd op den eenmaal ingeslagen weg niet voort te gaan. En wie anders zou een werk van dezen aard hebben kunnen schrijven, wanneer hij, als Dr. Leyds, zulke brieven van meesterschap kan overleggen? Want altoos blijft de stijl sober, in overeenstemming met den droevigen inhoud, hoog en onaandoenlijk haast is de toon van den schrijver, wiens doel geen ander was dan in deze wereld-van-bedrog in Z. Afrika met bewijzen, onomstootelijke bewijzen vast te stellen, dat de Boeren letterlijk het onmogelijke beproefd hebben om zich den eeuwig-intrigeerenden buurman van het lijf te houden. Zeker, zij zullen hun fouten gehad hebben: zij hadden misschien vroeger het non possumus moeten uitroepen - doch zouden zij het daarmee gewonnen hebben? Volstrekt niet.

Maar laten wij niet gaan polemiseeren. Laten wij den wensch mogen uitspreken, dat alle waarachtige vaderlanders, die in staat zijn zich dit werk aan te schaffen, den schrijver beloonen voor den moed en de moeite, die hij zich voor dit levenswerk getroost heeft, door kennis te nemen van zijn prachtige arbeid!

v.E.

Taalcommissie.

Adres: 2de Schuytstraat 247, Den Haag.

Indien belangstellenden in de Taal-Commissie haar dood hebben geloofd, waren ze niet zoo heel ver van de werkelijkheid. Want het kost moeite haar in leven te houden. In 1919 verloor ze haar voorzitter, Prof. Dr. J. Verdam; nu is de heer Marc. Emants door familieomstandigheden gedwongen in het buitenland te verblijven en kan onze ijverige en gastvrije onder-voorzitter tot zijn groote spijt - en niet minder tot de onze - niet meer aan onze werkzaamheden deelnemen. We zochten en zoeken dus vervangers voor hen; gemakkelijk gaat dit niet. Den een ontbreekt het aan tijd; een ander meent - tegen onze meening in - dat hij in de Taal-Commissie niet op zijn plaats is, omdat hij zijn moedertaal niet genoeg kent; weer een ander, dat we den vreemde-taleninvloed maar lijdelijk moeten aanzien. Zelfs een onzer hoogleeraren weigerde op den laatsten grond medewerking. Voor nog anderen geldt het bezwaar,

dat de Commissie wel niet **moet** zetelen in Den Haag, maar inderdaad zulks **doet**, doordat 5 van de 6 leden er woonden en het 6de lid dus altijd daarheen voor vergaderingen moest reizen. Toch hebben we gemeend dezen toestand te moeten bestendi-

gen, omdat we daardoor de onkosten zoo gering mogelijk maken. We gelooven, dat we nu binnen zeer korten tijd de Taal-Commissie in haar nieuwe volledige samenstelling kunnen bekend maken. Dan gaan we weer onvermoeid aan den arbeid en roepen daarvoor opnieuw de hulp van onze belangstellende leden van het A.N.V. in. Moge deze oproeping veel belangstelling in onzen arbeid opwekken.

Wij meenden den lezers van 'Neerlandia' dit te moeten meedeelen, omdat we reeds van verschillende kanten vragen om inlichtingen omtrent ons stilzwijgen hebben ontvangen. Ons dunkt, dat we het hiermede voldoende hebben verklaard. Vooral tot hen, die ons schreven, dat ze ongaarne - sommigen zelfs met groote teleurstelling - de afdeeling 'Taal-Commissie' in 'Neerlandia' gedurende een paar maanden misten, richt zich ons verzoek ons zoo veel mogelijk gegevens te verstrekken. Wij zien noch hooren alle zonden, die tegen de taal, welke het voertuig der gedachten van ongeveer 40 miljoen menschen is, worden begaan.

Vreemde woorden.

In een geestig opstel, waarin hij begint, schijnbaar in allen ernst gewag te maken van een voorstel in den Amsterdamschen Raad om den nederigen en boerschen naam Kalverstraat te veranderen in Rue des Veaux of liever nog meteen in Rue Davos, schrijft Dr. H.C. Oort in het Stichtsch Vrijzinnig Protestantenblad het volgende:

Wat mij in den laatsten tijd telkens treft en ergert is het onzinnig gebruik van vreemde woorden in onze godsdienstige geschriften en toespraken, tot op den kansel toe. 't Wordt een ware mode om van 'cultuur' en van 'religie' van 'mystieke sentimenten' en 'mentaliteit' en honderd dergelijke meer te schrijven en te spreken.

En verder:

Een ander had het over 'cultureele concentratie'. Ik weet nog niet wat dit is. Ik hoorde, dat 'de serieusreligieuze mensch zich van de periferie naar het centrum heeft te bewegen'. Nu heeft dat natuurlijk een heel goeden zin; maar waarom nu toch zulk Bargoensch te gebruiken - voor de helft van de hoorders onverstaaenbaar, die het woord periferie, aan de medische wetenschap ontleend, niet begrijpen kunnen - in plaats van in goed Hollandsch te zeggen, dat de ernstig-godsdienstige mensch zich te bewegen heeft van dat wat aan den buitenkant van godsdienst ligt tot het innerlijk leven. Woorden als 'passiviteit', 'conflict' 'concessie', 'intolerantie', 'niveau', 'secularisatie', 'oriënteeren', - om maar zeven te noemen in plaats van zeventig maal zeven - worden belachelijke modewoorden, die niet alleen de taal bederven, maar ook menigeen uitsluiten van zuiver begrip. Menigeen.... ge meent minder ontwikkelden? Zeker, die in de eerste plaats, maar ik, die toch theoloog ben en er dus - ik zeg het bescheidenlijk - aan toe zou zijn, om de zinnen van mijn collega's te begrijpen, sta telkens voor raadsels. Wat beteekent het als iemand (ik zal namen en plaatsen maar weglaten) schrijft over 'ethisch symbolische cultuur'? Ik heb er geen flauw begrip van. 'De oriëntering van het christelijk humanisme maakt anti-oorlogzuchtig'?.... Dat 'oriënteeren' is een danig geliefd modewoord. 'Kultuurarbeid, georiënteerd aan wetenschap en techniek'. Anderen zijn misschien fortuinlijker dan ik, maar ik snap er niets van; evenals ik er naar moet springen, om te weten of ik een 'rijk gedifferentieerd Godsbesef' heb. Ik weet niet recht wat dat voor een soort van Godsbesef is, het zal wel heel diep zijn, dus hoop ik, dat ik er ook iets van heb. Ik zou zoo kunnen vervolgen.

Ter verklaring van het verschijnsel had Dr. Oort voor vele gevallen, met een kleine wijziging, het bekende woord kunnen aanhalen: 'Denn so Begriffe fehlen stellt zu rechter Zeit das Fremdwort sich ein'.

Het bovenstaande stukje nam de T.-C. over uit 'Het Vaderland'.

Wij stemmen van heeler harte er mee in, en wenschen alleen er bij te voegen, dat verstomping van gevoel voor het eigene òf de oorzaak òf het gevolg van dergelijke taalverknoeiing moet zijn. Met een kleine verandering van De Génestet's woorden, zouden we willen zeggen: 'Verlos ons van dien warboel, Heer! Geef ons natuur en waarheid weer!'

't Staat toch gekleed!

In een volksbuurt te 's-Gravenhage kondigt een zaak zich aan als **droguerie nationale!**

Waar zit hier het nationale?

Past op zakkenrollers.

'Tasschendieb' is het Duitsche woord voor zakkenroller. Maar daar geeft me waarachtig 'Het Handelsblad' op zijn eerste bladzijde een berichtje, waarboven heel deftig vet gedrukt staat: T a s s c h e n d i e v e n gearresteerd. En het was een stadsberichtje, hetwelk onder dit hoofdje werd verteld. Ook de verontschuldiging voor een haastige vertaling uit een Duitsche krant kon hier dus niet gelden.

('Kamper Courant').

Ingezonden.

De werking van het A.N.V.

Geachte Redactie,

Na de stukken van de heeren Emants en Loosjes zou ik, op mijn beurt, nog eens gaarne in het licht stellen, wat m.i. de toestand is en welke positie Groep Nederland noodzakelijk in het Verbond zal moeten innemen.

Een louter historische bespiegeling als van den heer Loosjes kan m.i. daarbij slechts betrekkelijke waarde hebben. Niet alleen omdat de verhoudingen en toestanden zich in den loop der jaren wijzigen, maar vooral ook de inzichten in het noodzakelijke. De Vlaamsche beweging is jarenlang louter gericht geweest op het wegnemen van **taal**grieven; nu breidt zich het inzicht voortdurend uit, dat zij in waarheid een sociaal-economisch-politiek-cultureele zijn moet, gericht op de alzijdige verheffing en bevrijding van het Vlaamsche volk.

Met de taalbeweging in Groot-Nederl. zin gaat het niet anders. Wij willen de buiten Nederland wonende Nederlandsch-sprekenden aan volk en stam verbonden houden. Dàt is nu een psychologische werking, die geheel berust op de **levenshouding** van het Nederlandsche volk; op zijn zelfbesef, kracht en fierheid; zijn toewijding aan de belangen der eigen gemeenschap; zijn stagen bouw aan versterking der alzijdige volkskracht; zijn ruimen zin voor internationale verplichtingen. Heel kenmerkend hiervoor was een dezer dagen gepubliceerd briefje van de oudste voorvechtster onzer Nederlandsche vrouwen-emancipatie, die jaren lang in Parijs woont: Mevr. Mina Kruseman, naar aanleiding van het antwoord onzer Regeering op het verzoek tot

uitlevering van den Duitschen Keizer. Zij was zoo verrukt over de fierheid van dat antwoord, dat het haar goed deed zich nog Nederlandsche te voelen.

Nu spreekt het vanzelf: een Verbond als het A.N.V. kan in dit alles slechts zijn: een levenwekkende, bewustmakende kracht, die onophoudelijk ons volk den goeden weg zoekt te wijzen. Het moet de banierdrager zijn van den geest, die ons volk te doordringen

heeft. De grief tegen het A.N.V. tijdens den oorlog was: dat het in zijn lijdelijkheid zijn leiderstaak verzaakte. En dat het Hoofdbestuur druk oefende op de Groep, om toch vooral aan de **ij** vast te houden voor de **ei**, zoowel in zijn houding naar binnen als naar buiten (tegenover Vlaanderen).

* * *

Dit inzicht, dat de uitkomst van den arbeid van heel het A.N.V. staat of valt met hetgeen Nederland is en doet (want voor een slap en achterlijk volk is het onmogelijk de trouw en gehechtheid der buitenwonende land- en stamgenooten te binden) bepaalt nu ook vanzelf de beteekenis, die Groep Nederland noodzakelijk in het Verbond moet innemen. Als de heer Emants betoogt, dat zij de kern van het Verbond moet uitmaken, stelt hij dus m.i. slechts een psychologisch feit vast, doch bedoelt daarmee natuurlijk niet, dat, dat de Groep nu ook de andere Groepen moet **overheerschen**. Integendeel. In ons Verbond moet niet één Groep, of een combinatie van Groepen andere **overheerschen**, maar de verschillende Groepen moeten in vrije en vrijwillige samenwerking, in een **federatief verband**, de gemeenschappelijke belangen behartigen, juist onder volkomen vrijlating van elke groep, om zelfstandig te doen, wat zij in eigen omgeving noodig vindt. Dit beteekent: **afschaffing** van een **Hoofdbestuur** dat zich boven de groepen als de aangewezen leiding over alles beschouwt, en zijn vervanging door een **Federatief Bestuur**, voor de gemeenschappelijke belangen der Groepen.

Bij dit stelsel loopt, wat de heer Loosjes wenscht, geenerlei gevaar in het gedrang te komen, terwijl de malaise, die Groep Nederland, onder den druk van het Hoofdbestuur, nog steeds niet heeft kunnen afschudden, dan vanzelf verdwijnen zal.
(w.g.) L. SIMONS.

Den Haag, 7 Febr. 1920.

Het verschil in karakter tusschen het Hoofdbestuur, zooals het volgens de Statuten bestaat, en een z.g. federatief bestuur, ontgaat ons.

De Groepen kiezen haar afgevaardigden in het Hoofdbestuur, dat uitsluitend door dezen wordt gevormd, alzoo eene zuivere federatie, en dat te meer, omdat de Groepen binnen de grenzen van hare reglementen en in binnenlandsche aangelegenheden volkomen zelfstandig zijn. De eisch is alleen, dat zij zich houden aan doel en middelen van het Verbond volgens de Statuten en Reglementen en zich niet mengen in de aangelegenheden van andere Groepen en Zelfstandige Afdeelingen van het Verbond.

Gaat men verder, dan tast men de zelfstandigheid van anderen aan, bemoeilijkt hun werk.

Het Hoofdbestuur verpersoonlijkt de eenheid in het Verbond, zorgt dat de zelfstandige deelen samen een onwrikbaar geheel vormen, en is door zijn samenstelling het aangewezen lichaam om de zelfstandige deelen bij de vervulling van haar taak te steunen.

Bedoelt de heer Simons met een 'federatief bestuur' een lossere band dan het Hoofdbestuur vormt, dan krijgt men feitelijk verschillende bonden, die aldus, door het gebrek aan een stevig onderling verband, belangrijk aan kracht moeten inboeten.

De spreuk onzer vaderen 'Eendragt maakt Magt' blijve onze richtsnoer.

Red.

Achterstelling van kleine Staten?

Is een bericht in de dagbladen juist ('N. Rott. Ct.' van 11 Febr. j.l., Ochtendblad) dan zouden de onderdanen van de groote mogendheden gelijke rechten hebben om op Spitsbergen te visschen, te jagen en ondernemingen te vestigen.

Nu is het bekend, dat tijdens het uitbreken van den grooten oorlog een conferentie gehouden werd te Christiana, waarop eene regeling zou worden vastgesteld ten aanzien van de rechten en verplichtingen van onderdanen der verschillende Staten, die eenig bedrijf of onderneming uitoefenden in de wateren of op het land van den archipel van Spitsbergen, dat toen niemandsland was.

De conferentie werd gestaakt, doch na het ophouden der krijgsverrichtingen werd die conferentie hervat en deze heeft geleid tot het verdrag omtrent Spitsbergen, waarbij ook Nederland partij was.

Ons land had oude rechten. Spitsbergen toch werd in 1594 door Barendsz., Heemskerk en Rijk ontdekt, doch onze heerschappij over land en wateren werd niet geproclameerd. Onze mededingers in de zestiende en zeventiende eeuw, de Engelschen, hebben er in die eeuwen, evenals wij, op groote schaal de walvischvangst uitgeoefend. In die jaren vertrok jaarlijks een aanzienlijke vloot in Mei uit Amsterdam en de opvarenden bezetten dan voor den korten zomer het uit houten keeten en huizen bestande station Smerenburg, op ongeveer 80° N.B. gelegen. De walvischvangst, toen op primitieve wijze uitgeoefend, leverde groote voordeelen op. Later verdwenen de walvissen, naar beweerd wordt, omdat zij nagenoeg uitgeroeid waren, doch in den laatsten tijd is men begonnen den onmetelijken kolenrijkdom te exploiteeren.

Het waren hoofdzakelijk Amerikaansche maatschappijen die dit deden.

Doch behalve kolen, bevat de bodem ertsen, in zeer groote hoeveelheden.

Er waren dus redenen te over om eene regeling te treffen en de oplossing is gevonden in eene opdracht der souvereiniteit aan Noorwegen, die ze aannam, terwijl de onderdanen der contracteerende partijen gelijke rechten zouden hebben.

Het komt mij daarom onbegrijpelijk voor, dat alleen de onderdanen der groote mogendheden, rechten op Spitsbergen zullen kunnen uitoefenen. Daardoor zoude ons land met zijne oude rechten deerlijk achtergesteld zijn.

Den Bosch, Febr. 1920.

K.M. PHAFF.

Mededeelingen en Allerlei.

Laster.

In 'Le Soir' van 13 Dec. 1919 wordt omtrent het Algemeen Nederlandsch Verbond gezegd:

'Cet organisme, dont les sentiments antibelges n'ont cessé de se manifester, surtout pendant la guerre', enz.

Wanneer men alleen de Walen en Franskiljons als Belgen erkent, kan er voor deze bewering een grond van verontschuldiging zijn, maar wanneer men ook de Vlamingen tot de Belgen rekent - en zij vormen de meerderheid van het Belgische volk - dan bevat de tirade een brutale leugen. Nooit heeft het Algemeen Nederlandsch Verbond zich tegen de Belgen gekeerd, maar het heeft altijd krachtig partij gekozen voor de

Vlamingen, voor hun recht om geheel en al dezelfde plaats in het Belgische Staatsverband in te nemen als de Walen, hun recht om het onderwijs in te richten naar de behoefte der Vlaamsche bevolking, om overal waar zij in aanraking komen met organen van de Belgische overheden, te worden aangesproken in en zich te bedienen van hun eigen taal.

Dat is een recht, maar voor België is het een plicht tevens; bovendien eischt 't het eigen belang van het land, omdat de Belgische Staat slechts voordeel kan hebben van eene goed onderwezene, en daardoor welvarende Vlaamsche bevolking.

Nooit heeft het Verbond partij getrokken voor de Vlamingen, die tijdens de Deutsche bezetting hunne rechten uit de handen der Duitschers hebben aangenomen. Wat hier en daar in eene Afdeeling van het Verbond of door enkelingen in strijd met deze houding van het Hoofdbestuur en het Verbond in 't algemeen werd gedaan, kan niet als maatstaf dienen voor de beoordeeling van het Verbond.

Het Verbond onthoudt zich streng van elke inmenging in de politiek der landen, waar Nederlanders en stamverwanten gevestigd zijn. Het strijdt echter voor de versterking der geestelijke en stoffelijke banden tusschen de verspreide deelen van het Nederlandsche volk en den Nederlandschen stam en werkt derhalve ook in dien zin voor de Vlamingen.

Niet bereid.

Onlangs werd ons een blaadje gezonden van een Instituut voor Zelfontwikkeling met het bericht, dat wij daaruit bijdragen konden overnemen 'zonder speciale toestemming'. Verder schreef men:

'Wij vertrouwen, ook U van meening zult zijn, dat de ontwikkeling van het volk en het streven naar zelfontwikkeling door dergelijke opname zullen worden gebaat, en U bereid zult wezen mede te werken aan de bevordering daarvan middels de U ten dienste staande middelen.'

Tot onze spijt moeten wij dit vertrouwen beschamen.

Wij zijn niet bereid mede te werken aan verspreiding van stukken, die in zulk slecht Nederlandsch worden aangeprezen.

Nationaliteitsgevoel.

De heer P.L. van Eck Jr., schrijft in het Febr.-nr. van 'Volksontwikkeling', maandblad van het Nutsinstituut:

Wat voor 'n mens is de individualiteit, z'n ikheid - dat is voor 'n volk z'n nationaliteit, ook z'n ikheid: z'n karakter. Nu weet ik wel, dat in onze tijd de ogen zijn opengegaan door de overdrijving, voor de uitwassen van 't nationaliteitsgevoel, en dat men vooral ook daardoor 't goede, beter gezegd 't onmisbare van nationaliteitsgevoel bij 'n volk over 't hoofd heeft gezien. Maar evenmin als men om egoïsme en eigenwaan de waarde van individualiteit bij 'n mens zal ontkennen of ook maar betwijfelen, evenmin behoorde men dit te doen met nationaliteitsgevoel bij 'n volk, al zijn er nu eenmaal ook verschijnselen, die worden aangeduid met de woorden nationalisme en chauvinisme

Ook voor 't geheel der menschheid is 't aankweken en onderhouden van dit gevoel bij elk van de volkeren afzonderlijk 'n voorwaarde van geluk. Ik denk nu aan de Volkerenbond - of liever, om geen misverstand te wekken: aan 'n Volkerenbond - die niet goed kan zijn, als niet al z'n leden ieder voor zich 'n ware nationaliteit zijn; dat is: krachtige, zelfbewuste naties vormen.

't Zijn bekende waarheden die ik hier neerschrijf om te komen tot 'n eveneens bekende waarheid; dat is namelijk deze: dat er geen beter middel is om bij 'n volk nationaliteitsgevoel op te wekken en aan te kweken, dus 't zichzelf te doen zijn, dan om dat volk zichzelf te doen kennen.

Nagasaki en Deshima.

Omtrent een bezoek, dat de Nederlandsche gezant in Japan, Baron Van Asbeck, tusschen 3 en 9 Nov. j.l. bracht aan Nagasaki en het eiland Deshima, wordt het volgende medegedeeld:

De reis droeg geen ambtelijk karakter, maar ging gepaard met alle mogelijke eerebewijzen.

Met het oog op het bezoek had de archivaris, Dr. Nagayama, een hoogst merkwaardige verzameling van voorwerpen, gedeeltelijk ook uit persoonlijk bezit, bijeengebracht, die alle betrekking hadden op het vroegere verblijf der Nederlanders in Nagasaki en hun werkzaamheid aldaar. Na de gebruikelijke bezoeken werden de in het rondom de Suwatempels gelegen park zich bevindende gedachtenisstenen, ter herinnering aan verscheidene Hollanders, in oogenschouw genomen.

Daarop werd een bezoek gebracht aan de Hoogere Handelsschool, die een Nederlander, den heer Dusseldorp, onder haar leeraren telt.

De bekroning van den dag was de Japansche maaltijd, den gezant door het provinciaal bestuur en het gemeentebestuur van Nagasaki aangeboden. Men had daarbij zooveel mogelijk getracht oude Hollandsche recepten te volgen.

De volgende dag werd besteed aan een bezoek aan het eiland Deshima. Elk huis was getooid met de Nederlandsche vlag, het geheele straatverkeer was tijdens de wandeling gestaakt en de bewoners stonden groetend voor hun huizen. Namens hen werd de gezant door den rijksten inwoner der straat ontvangen in zijn prachtig Japansch huis en met een geschenk van 12 porceleinen borden vereerd.

Na een bezoek aan het indertijd met Nederlandsche voorlichting opgerichte hospitaal en geneeskundige school en aan de oude Hollandsche begraafplaats, die thans op kosten der Nederlandsche Regeering geheel uit haar vroeger verval is hersteld en een goed aanzien toont, werd na het noenmaal de trein genomen om den volgenden ochtend vroeg het eiland Hirado te bezoeken, alwaar de Hollanders hun eerste nederzetting vestigden in 1609.

Ee groot gedeelte van den steenen muur, die de wijk afsloot, welke den Hollanders tot verblijf heeft gediend, bestaat nog. De hechte muren van vroegere Hollandsche woonhuizen op deze open kust zijn nog in de tegenwoordige Japansche huizen te herkennen. De welput der Hollanders geeft nog steeds het beste water. De in zee aangelegde golfbrekers bestaan nog en de zware, door de Hollanders aangelegde kaaimuur, die zich ter beschutting tegen wind en water op meer dan manshoogte boven den beganen grond verheft, houdt in weerwil van haar driehonderdjarigen ouderdom, nog stand.

Na het noenmaal van ongeveer veertig genoodigden in het kasteel van Graaf Matsura, werd de bibliotheek bezichtigd, met haar belangrijke verzameling van oude Hollandsche boeken, prenten en verscheidene andere merkwaardige voorwerpen met betrekking tot het vroegere verblijf der Hollanders.

De gezant herhaalde den volgenden morgen zijn bezoek aan het vroegere huis van den hoofd-koopman op Deshima en werd vervolgens voor het noenmaal genoodigd bij den heer Van Berkem, scheepsmakelaar te Nagasaki, die de onvermoeibare hersteller was der Hollandsche begraafplaats aldaar.

Den volgenden morgen verliet de gezant Nagasaki, uitgeleide gedaan, behalve door de overheden, door een ware menigte. Een overoud gebogen Japannertje, kleinzoon van een der tolken van Deshima, bood zichtbaar ontroerd in gebrekkig

Nederlandsch aan Baron Van Asbeck een Hollandsch vlaggetje aan, dat deze tot deschenkers vreugde gebruikte om bij het vertrek afscheid mee te wuiven.

De Minister van Buitenlandsche Zaken, Burggraaf Uchida, riep na het vernemen van de indrukken der reis uit: 'I was sure, they must have received you like a Grandpa'.

Ten slotte heeft de gezant voor zijn bemiddeling de vriendschapsbetuigingen der Nederlandsche Regeering overgebracht, die Minister Van Karnebeek zich gehaast had naar Japan over te seinen.

De belangstelling, die zoowel de Minister van Buitenlandsche Zaken als die van Marine persoonlijk betuigden en de ontvangst, die de gezant genoot, bewijzen, hoezeer een waardeering vanwege Nederland der eeuwenoude betrekkingen met Japan op prijs wordt gesteld.

Tienjarig bestaan der vereeniging van West-Indiërs te Nieuw-York.

‘The Orange Aid Society’, een Vereeniging bestaande uit voormalige bewoners der West-Indië, vierde haar tienjarg bestaan op Dinsdag 20 Jan. j.l. in St. Marks Hall. Mede aanwezig waren o.a. de waarn. Consul-Generaal D.J. Steyn Parvé, vice-Consul A.J. Schrikker, Prof. Dr. A.v.C.P. Huizinga, voorzitter Afd. ‘Nieuw-Nederland’ A.N.V.; D.G. Verschuur, voorzitter ‘Eendracht maakt Macht’, benevens een aantal andere genoodigden der genoemde Vereenigingen.

Het programma, dat zeer aantrekkelijk was, bevatte o.a. Hollandsche volksliederen, gezongen door het zangkoor der Vereeniging.

Tevens werden een aantal toespraken gehouden door vertegenwoordigers van Curaçao (de heer Rob 't Zeppenfeldt); Suriname (de heer Henry Smith); St. Martin (de heer Orlando Illidge); St. Eustatius (de heer Mussenden); Aruba (de heer J.H. van Putten); Bonaire (de heer Henry Dorner); Saba (mej. Vera Smith); waarbij bleek, dat de sprekers veel werk gemaakt hadden van hun studiën.

Het hoogtepunt van den avond werd evenwel bereikt toen de heer Steyn Parvé, wien bij den aanvang der vergadering door een der jonge dames een hartelijk welkom was toegeroepen, een toespraak hield en aanbood een telegram van hulde aan H.M. Koningin Wilhelmina te zenden.

Het feest, dat druk bezocht was en eindigde met een danspartij, was een succes voor deze jonge, over zeer goede krachten beschikkende Vereeniging.

J.d.V.

Nog eens het Nederlandsch en onze Stoomvaart-Maatschappijen.

Naar aanleiding van de aanmerkingen van een ‘belangstellend lid’ over dit onderwerp, schrijft de directeur der Maatschappij ‘Zeeland’ ons de volgende opmerkingen, waarin de tegemoetkomende houding aangenaam stemt:

Sub. 1. De kaarten, waarvan hier sprake is, zijn oorspronkelijk op voorschrift van de Engelsche autoriteiten gedrukt.

Toen de Nederlandsche passen-contrôle werd ingevoerd, heeft deze genoeg genomen met de bestaande kaarten. Hoewel onzerzijds niet wordt ingezien, dat het voor ons nationaliteitsgevoel vernederend is, welke taal voor een zeer internationale route onder of boven staat, willen wij overwegen bij een herdruk de Engelsche tekst beneden de Nederlandsche te plaatsen.

Sub. 2. Deze kaarten worden voor beide zijden gebruikt en moeten dus gesteld zijn in een taal, welke door menschen, die uit den aard der zaak de Nederlandsche taal niet machtig zijn, kan begrepen worden. Waar wij op een Engelsche haven varen, ligt het dan voor de hand, dat wij voor die kaarten de Engelsche taal gebruiken.

Sub. 3. Waar de plaats zulks toelaat, worden de aanwijzingen hier bedoeld in drie talen gesteld; waar de plaats, b.v. boven deuren, zulks niet toelaat, zijn wij gedwongen geworden van één taal gebruik te maken, doch moesten dan wel die taal kiezen, welke door alle nationaliteiten, die naar Engeland reizen, kan worden aangenomen, althans eenigszins begrepen te worden, n.l. de Engelsche taal. Waar de nadruk moet gelegd worden op een belangrijke mededeeling, plaatsen wij die bij voorkeur ook alleen in de Engelsche taal, opdat de grootere letters de belangrijkheid temeer zullen doen uitkomen. Eveneens is het op plaatsen, waar vele aanwijzingen hangen, ter

wille van de duidelijkheid gewenscht, deze in zoo min mogelijk talen te plaatsen. Waar zulks gemakkelijk mogelijk is, zullen wij met onze nieuwe aanwijzingsbordjes rekening houden met het Nederlandsche nationaliteitsgevoel en de Nederlandsche aanwijzingen boven de vreemde plaatsen.

Indruk van een Anglo-Hollander.

De heer Jack T. Grein, schrijft in 'Ons Nederland' o.m.:

Holland is een klein land, maar het is waarachtig groot. Haar schepen bevaren de oceanen der wereld, haar handel heeft zijn vangarmen uitgestrekt over al de vijf werelddeelen.

'Three cheers for Holland' zeg ik. De geest van Jan Steen en Frans Hals, de geest der De Witten, de energie der mannen van de Oost-Indische Compagnie, zij zweven over dit heerlijke stukje van God's aarde.

Nieuwe leden.

Groep Nederland.

Gewone leden.

Mej. A.J. Loman, Hoofdweg 80, Driebergen.

Mej. C.E. Vlas, Hoofdweg 80, Driebergen.

Beiden op. door mej. G.C. van Reeken, Driebergen.

Studenten-Afdeelingen.

Mej. Th.E.C. Micheels, Mijnbouwstraat 2, Delft.

G.C. Methorst, Vlamingstraat 72, Delft.

J.P. Berdenis v. Berlekom, v. Leeuwenhoeksingel 34, Delft.

W.A. Jansen, Noordeinde 2, Delft.

Mej. J. Balabrega, Voorstraat 45b, Delft.

A.J. Moormans, Coenderstraat 37, Delft.

G.A.V. Dufour, Piet Heinsstraat 9, Delft.

W. Rolder, Hugo de Grootstraat 21, Delft.

N. Rusting, Koornmarkt 60, Delft.

R.K. van der Nahmer, Noordeinde 39, Delft.

D.C.C. Baron v. Boetzelaar, Simonstr. 8, Delft.

R. Dufour, Choorstraat 25, Delft.

J.P.A.v. Lookeren Campagne, Nickersteeg 3,	Delft.
P.v.d. Wallen, Laan v. Overvest 34,	Delft.
V. Gijssen, Nieuwe Plantage 93,	Delft.
Mej. H.C.v. Brugge, Hooikade 10a,	Delft.
C.A.v. Diggelen, Koornmarkt 11,	Delft.
J. Schreuders, Leeuwenhoeksingel 51a,	Delft.
W.H. Kam, Spoorsingel 78e,	Delft.
A.E. Roest v. Limburg, v. Leeuwenhoeksing. 33,	Delft.
G. Jannink, Koornmarkt 53,	Delft.
J. Anema Zijlstra, Rotterdamscheweg 72,	Delft.
A.v. Rossen, Delfweg 40,	Delft.
B.J. Blom, Voorstraat 76,	Delft.
B.C. Kroon, Oude Delft 98,	Delft.
G.B. Wijs, Simonstraat 32n,	Delft.
Mej. J.C. Blok, Koornmarkt 9,	Delft.
Mej. I. de Boer, Nieuwe Plantage 65,	Delft.
Mej. W.L. Syrier, Nieuwe Plantage 65,	Delft.
R. Franken, Phoenixstraat 15,	Delft.
R. Snelthage, Phoenixstraat 15,	Delft.
W.C. Bedding, v. Leeuwenhoeksingel 19,	Delft.
G.A. Steenbergen, Poortlandlaan 26,	Delft.
H.H.v. Gorkum, Nieuwe Plantage 58,	Delft.
N.J. ten Bosch, Oude Delft 156,	Delft.
H.J. Rijks, Hooikade 4,	Delft.
B. Elema, Oude Delft 206,	Delft.
J.A. Boymans, Havenstraat 4,	Delft.
Th.P. de Haas, v. Leeuwenhoeksingel 12,	Delft.
J. Vertregt, Coenderstraat 17,	Delft.
A. Smelt, Spoorsingel 5,	Delft.
A.F. Visser, Voorstraat 87b,	Delft.
T.K. Huizinga, Koornmarkt 60,	Delft.
Mej. E.v.d. Hoek, Mijnbouwstraat 12,	Delft.
A.J. Rutten, Phoenixstraat 17,	Delft.

W.A. Terwogt, Simonstraat 10,	Delft.
G.H. Hoffmann, Piet Heinstraat 4,	Delft.
A.J.v. Brero, Oude Delft 12,	Delft.
J.C. Knoppers, Voorstraat 77,	Delft.
Th. de Klerck, Simonstraat 32m,	Delft.
G. Breukink, Achterom 15,	Delft.
M.C. Fritzlin, Oude Delft 12,	Delft.
J.J.F.W. Lingmont, Corn. Trompstr. 4,	Delft.
B.W. Colenbrander, Oude Langendijk 26,	Delft.
J.A. Koch, Oude Delft 136,	Delft.
J.L. de Weyer, Hugo de Grootstraat 74,	Delft.
Mej. G.E. Meesters, Markt 48b,	Delft.
Mej. J. Beckering Vinckers, Mijnbouwstr. 2,	Delft.
J.J.v. Wouw, Oude Delft 15,	Delft.
J.v.d. Vegt, Jacob Gerritstraat 26,	Delft.
C. Reedijk, Piet Heinstraat 4,	Delft.
D. Hoeffelman, Waldeck Pyrm.kade 140,	Den Haag.
J.M.v.d. Ent, v. Merlestraat 120,	Den Haag.
Mej. G.A. Neeb, W. de Zwijgerlaan 12,	Den Haag.
Jhr. L.C. de Jong v. Beek en Donk, Verhulststraat 16,	Den Haag.
C. Visser, Ant. Duyckstraat 175,	Den Haag.
P.A.v. Hecking Colenbrander, Dunklerstr. 14,	Den Haag.
J. Admiraal, v. Merlenstraat 88,	Den Haag.
J. Bloemsma, Oranjeplein 48,	Den Haag.
Ph. Schuurman, Verhulststraat 20,	Den Haag.
A.W.E. Weyerman, Stadhouderslaan 33,	Den Haag.
Mej. F. Korvezee, Regentesselaan 212,	Den Haag.
S.H.v. Kuyk, Leeuwendaellaan 3,	Rijswijk (Z.-H.).
Mej. E.E. Rosenboom, Haagweg 51,	Rijswijk (Z.-H.).
Mej. C.A. de Gelder, Coen Jolstr. 93a,	Scheveningen.

Maj. N. Hannink, 2^e Middellandstr. 34, Rotterdam.
 Allen opg. door het Bestuur der Stud.-Afd. Delft.
 Mej. A.M. Temminck, Huize 'Agatha', Bunnik.
 B.v. Genechten, Mulderstraat 5, Utrecht.
 Opg. door het Bestuur der Stud.-Afd. Utrecht.
 H.Th. Nieuwenhuysen, Maliebaan 106, Utrecht.
 Mej. H. Lebret, Oude Gracht 354, Utrecht.
 H.E. Ekker, Stadhouderslaan 35, Utrecht.
 G.F. Kotter, Nachtegaalstraat 29, Utrecht.
 J.C. Mulder Jr., Tolsteegsingel O.Z. 29, Utrecht.
 Mej. J. Giltay, Staalstraat 22, Utrecht.
 Mej. C.D.E. Kleinhoonte, Lange Nieuwstr. 2, Utrecht.
 Mej. M.v. Rijn, v. Humboldtstraat 10, Utrecht.
 Mej. R.S. Hamburger, W. Barentzstraat 3, Utrecht.
 Henri S. Lucas, Maredijk 139, Leiden.
 H.P. Schaap, Guyotplein 1, Groningen.
 C.L. Eldering, Jacobijnestraat 12, Groningen.
 B.Th. Tjabbes, Visscherstraat 34a, Groningen.
 Mej. A.M.M. Nijhoff, Ubbo Emmiussing. 33, Groningen.
 S.H.J. Wijnne, H.W. Mesdagplein 1, Groningen.
 B.J. Aris, Oude Boteringestraat 1, Groningen.
 G.S.v.d. Merwe, Nieuwe Weg 21, Groningen.
 P. Limburg, Turftorenstraat 13a, Groningen.
 J.M. Ydema, Verlengde Oosterstraat 3x, Groningen.
 J. Siertsema, H. de Aa 32a, Groningen.
 K.P.J. Versteete, Gelkingestraat 62, Groningen.
 Mej. S. de Muinck Keizer, H.W. Mesdagstraat 49, Groningen.
 Mej. A.v.d. Hout, Wassenberghstraat 11, Groningen.
 Mej. T. Nanninga, St. Lucasstraat 7a, Groningen.
 Mej. N. Meihuizen, Wassenberghstraat 11, Groningen.

Mej. M. Cohen ter Vaert, Groningen.
Wassenberghstr. 11,

Mej. A.v. Kreuningen, Turftorenstraat Groningen.
14a,

Mej. J. Bruyn, Korreweg 50, Groningen.

Mej. J.H. Joosting, H. Colleniusstraat 60, Groningen.

Mej. K. de Geus, Lupende Diep 4 Z.Z., Groningen.

Mej. T. Lançee, Verl. Heerenweg 2a, Groningen.

J. Postmus, Jan Luykenstraat 47, Amsterdam.

Jongelieden-Afdeelingen.

Mej. L. Augustijn, Oude Gracht 4b A, Utrecht.

Mej. C. Augustijn, Oude Gracht 4b A, Utrecht.

A. Baumberger, Oude Gracht 349, Utrecht.

Mej. A. Overbeek, Prins Hendriklaan 18, Utrecht.

G. Panhuizen, Stationstraat 8, Utrecht.

A.v. Welsenis, Weistraat 43b, Utrecht.

P. Mignon, Abstederdijk 293, Utrecht.

W.v.d. Lee, W.v. Noortstraat 70, Utrecht.

Mej. N. Schrieck, Steniaweg 22, Zeist.

Allen opg. door het Best. der Jongel.-Afd. Utrecht.

Mej. R. Udo, Singelstraat 12, Utrecht.

A.v.d. Heyden, Goudsche Singel 33, Rotterdam.

Ed. v. Noordwijk, Jericholaan 49a, Rotterdam.

C. Martens, Pr. Hendriklaan 18b, Rotterdam.

A. Broere, Oudendijk 108, Rotterdam.

Mej. T. Jurgens, Piet Heinplein 31, Rotterdam.

Mej. C. Jurgens, Piet Heinplein 31, Rotterdam.

Mej. S. Kramers, Ged. Slakade 70, Rotterdam.

Mej. G. Paulike, Mauritsweg 32, Rotterdam.

Mej. C. Glavimans, Ochterveldstraat 52a, Rotterdam.

Mej. S. Heymans, Lange Warande 44a, Rotterdam.

W.P. de Puy, Burgem. Meineszlaan 96, Rotterdam.

Mej. Annie Tiekstra, v. Alkemadeplein 27, Rotterdam.

Mej. Jo Lockhorst, Commandერიjstraat 35, Rotterdam.

A. Maasbommel, Zw. Paardenstraat 16, Rotterdam.

Mej. L.v. Gelder, Bergsingel 72b, Rotterdam.

Mej. S. Vermaes, Westzeedijk 38, Rotterdam.

Mej. T. Beukman, Witte de Wittstraat 30, Rotterdam.

Mej. J. Jurgens, Piet Heinplein 31, Rotterdam.

Mej. Jo v. Meeteren, Oppert 59, Rotterdam.

André v. Dijk, Stationsweg 36, Rotterdam.

Allen opg. door het Best. der Jongel.-Afd. Rotterdam.

Joh. Dil, Frederikstraat 20, Den Haag.

W.J. de Rapper, Anna v. Buerenstraat 143, Den Haag.

Mej. N.v.d. Moest v. Spijk, A.v. Buerenstraat 132, Den Haag.

J.J. Zeldenrust, Toussaintkade 50, Den Haag.

S. Zeldenrust, Toussaintkade 50, Den Haag.

Mej. M. Kerkhoff, Obrechtstraat 293, Den Haag.

Mej. M.E. Aaltsz, Verhulststraat 13, Den Haag.

W.M.v.d. Berge, Copernicusstraat 147, Den Haag.

Mej. J. Suringar, Buys Ballotstraat 87, Den Haag.

Mej. R. Elenbaas, Buys Ballotstraat 1, Den Haag.

J. de Groot, Laan v. Meerdervoort 384, Den Haag.

Mej. N. Pette, Fred. Hendrikplein 38, Den Haag.

Allen opg. door het Best. der Jongel.-Afd. Den Haag.

(Wordt vervolgd).

Comité voor Nederl. kinderen in den Vreemde.

(Hoofddoel: Verzorging in Nederland).

39ste opgave van 1-31 Januari 1920.

Onder-Comité Arnhem f 200. -.
 Onder-Comité Zwolle f 13.25.

Door bemiddeling van mevr. 's Jacobs te Bussum, 2 pCt. der bijdragen voor Oostenrijksche kinderen f 46.81.

Onder-Comité Dusseldorp, bijdragen ouders Mrk. 305. -.

Verschillende bijdragen (gesplitste opgave, verschijnt in het volgende 'Neerlandia'-nr.) f 7614.80.

In totaal bedroegen de ontvangsten f 7874.86 en Mrk. 305. -, hetgeen met vorige opgave maakt: f 254601.53 en Mrk. 29048.68. De uitgaven waren in Januari ongeveer f 5000. - en werden derhalve ditmaal door de inkomsten gedekt, echter, omdat wij onzen arbeid zeer moeten beperken, niet alleen uit gebrek aan middelen, doch ook uit gebrek aan plaats voor huisvesting. Toch is de nood onder onze Nederlandsche kinderen over de grenzen bitter groot. De aanvragen om onontbeerlijke hulp van het vaderland nemen weer zeer sterk toe. In één district wordt ons hulp voor **meer dan duizend kleine Nederlandertjes** gevraagd.

Vol vertrouwen herhalen wij ons dringend verzoek: Vergeet de Nederlandsche kinderen in den vreemde niet, wier eenige hoop op het vaderland gevestigd is! Naast middelen hebben wij adressen noodig van gezinnen, die onze kinderen, al dan niet tegen vergoeding, willen opnemen.

S. VAN LIER Ez., Penningmeester,
Nassaukade 358, Amsterdam.

De Redactie van Neerlandia.

Uit de in dit nummer opgenomen notulen der Hoofdbestuursvergadering van 28 Februari zal men kunnen zien, dat deze een regeling voor de leiding en samenstelling van Neerlandia heeft vastgesteld.

Dit bleek noodig, omdat bij velen onzekerheid bestond over de verantwoordelijke leiding van het orgaan.

Vroeger was op den omslag vermeld, dat het orgaan stond onder leiding van het Hoofdbestuur. Maar het was practisch niet mogelijk den geheelen inhoud elke maand door het geheele Hoofdbestuur te doen goedkeuren.

Een verantwoordelijke redactie bestond echter niet buiten het Hoofdbestuur.

Zoo men aan het hoofd op den omslag van dit nummer kan zien, is er nu een *redactie-commissie* ingesteld, waarin het Dagelijksch Bestuur en de Groepen zijn vertegenwoordigd en als wier secretaris de administrateur optreedt; hierdoor kunnen de belangen van het geheel en de onderdeelen ongetwijfeld meer tot hun recht komen.

Men weet nu, wie voortaan verantwoordelijk is voor den inhoud van Neerlandia en tot wien men zich te wenden heeft voor alles wat het orgaan betreft, d.i. tot den Secretaris van de Redactie.

Door deze regeling zal bovendien voorkomen worden dat hoofdbestuurzaken en Neerlandia-aangelegenheden dooreen loopen.

De Redactie sluit dit bericht met den wensch, dat vele leden in binnen- en buitenland haar geregeld op de hoogte zullen houden van hetgeen met betrekking tot ons stamleven in hun omgeving voorvalt.

Voor toezending van belangrijke mededeelingen, opstellen en afbeeldingen, die verband houden met ons streven, houdt zij zich te allen tijde zeer aanbevolen.

Afscheid van onzen Eerevoorzitter.

Toen het onherroepelijk vaststond dat Dr. H.J. Kiewiet de Jonge, een der geestelijke vaders van ons Verbond en vele jaren zijn voornaamste leider, zijn ontslag nam als algemeen voorzitter, heeft het Hoofdbestuur gemeend hem het Eere-voorzitterschap te moeten aanbieden, zich bewust, dat het daarmee slechts een klein deel der schuld delgde, die het A.N.V. behoudt tegenover den man, die er met groote onbaatzuchtigheid een belangrijk, wellicht het beste deel van zijn leven aan heeft gewijd, er zijn levenswerk van heeft gemaakt.

Het Hoofdbestuur heeft zijn blijvende erkentelijkheid in een door den heer Georg Rueter geteekende oorkonde vastgelegd, welke den Eere-voorzitter *Zaterdag 17 April*, des namiddags half 4, in *Hotel Ponsen* te Dordrecht zal worden aangeboden.

Alle leden van het Verbond, die daaraan behoefte mochten gevoelen en er toe in de gelegenheid zijn, zullen dan van onzen scheidenden leider afscheid kunnen nemen.

Dit afscheid zal een bescheiden feestelijk karakter dragen en besloten worden met een eenvoudigen gemeenschappelijken maaltijd, waaraan allen, die zich *vóór 12 April* bij het Hoofdkantoor, Blauwpoortsplein 3, Dordrecht, aanmelden, kunnen deelnemen.

HET HOOFDBESTUUR

Overzicht der Hoofdbestuursvergadering van 28 Februari 1920, te Dordrecht.

Aanwezig: de heer P.J. de Kanter, voorzitter; mej. E. Baelde, ondervoorzitster en de heeren Mr. B. de Gaay Fortman, secr.-penningm.; J.S.C. Kasteleyn, Dr. W.v. Lingen, C. Stadius Muller en W.C. Schönstedt.

De voorzitter opent te 2 uur de vergadering met een woord van welkom, in het bijzonder aan den heer Schönstedt, den nieuwen voorzitter van Groep Nederland.

Aan de orde wordt gesteld:

Punt I. Notulen der vergadering van 29 November 1919.

Deze worden met een kleine wijziging goedgekeurd.

Punt II. Ingekomen stukken.

Brief van Prof. Blok, waarbij deze bericht ontslag te nemen als lid van het Hoofdbestuur, daar hij bedankt heeft voor een nieuwe candidatuur van Groep Nederland.

Besloten wordt aan Groep Nederland te berichten dat het Hoofdbestuur zulks betreurt en ook aan prof. Blok dank te betuigen voor de hoogst aangename samenwerking, met verzoek of het Hoofdbestuur in bijzondere gevallen op zijn hulp mag blijven rekenen.

Bij de Vereeniging Nederland in den Vreemde zijn een paar brieven ingekomen, die zij aan het A.N.V. ter behandeling heeft gezonden. Zij betreffen:

a. Een plan van prof. dr. P. Geyl om te Londen een inlichtingendienst voor Nederlandsche en stamverwante studenten te stichten.

Besloten wordt daarvoor ons te wenden tot den heer Geyl, en dien te verzoeken overleg te plegen met onzen vertegenwoordiger aldaar, den heer J.E.A. Reyneke van Stuwe.

b. Klacht uit Stockholm over de moeilijkheid om daar een Ned. pasvisum voor Ned.-Indië te krijgen, hetwelk blijkbaar door een Ned. consul in het buitenland niet mag worden verschaft.

Besloten wordt deze klacht in handen te stellen der Indische afgevaardigden met verzoek een onderzoek in te stellen en aan het Hoofdbestuur bericht en raad te zenden.

Punt III. Voorstel van het Dag. Bestuur tot herziening van het Huishoudelijk Reglement.

Alle voorgestelde wijzigingen worden goedgekeurd.

Punt IV. Voorstel van het Dag. Bestuur betreffende het instellen eener Redactie-Commissie voor Neerlandia.

Na eenige samenspreking worden benoemd de heeren P.J. de Kanter, Mr. B. de Gaay Fortman, W.C. Schönstedt, voor Groep Nederland; Dr. W.v. Lingen voor Groep Ned.-Indië, Jhr. Mr. J.L.W.C.v. Weiler voor Groep Suriname, C. Statius Muller voor Groep Nederl. Antillen; en als red.-secretaris de heer C. van Son.

Punt V. Voorstel om toe te treden tot de Vereeniging voor tentoonstellingsbelangen.

Goedgekeurd.

Plan tot het stichten van een Ned. weekblad voor het Buitenland.

Dit plan is ter tafel gebracht naar aanleiding van een brief uit San Remo, een der antwoorden op de vragenlijst, waarin het volgende werd geschreven:

‘Ik ben en blijf van meening, dat het A.N.V. eindelijk het initiatief behoorde te nemen tot publicatie van een niet-geïllustreerd weekblad, waarin een beknopt doch volledig overzicht worde gegeven van de voornaamste gebeurtenissen op ieder gebied in ons land, al of niet over te nemen uit reeds bestaande nieuwsbladen, een weekblad, waarin geen buitenlandsch nieuws wordt opgenomen, dat geen feuilletons publiceert en weinig of geen werk maakt van advertenties, dat gedrukt wordt op gewoon krantenpapier in een gewoon formaat, met een postzegel van 2½ cent gefrankeero, binnen het bereik van ieders beurs valt.

Aan zulk een krant voor Nederlanders in het buitenland bestaat ontegenzeggelijk behoefte. Natuurlijk lezen zij in het algemeen dagelijks alles wat er in de wereld voorvalt in de couranten, die het licht zien in het land hunner inwoning, couranten, die echter hun weetgierigheid ten opzichte der gebeurtenissen en vragen van den dag in het verre vaderland lang niet bevredigen. Onze Nederlandsche dagbladen en hun z.g. “mail-edities” zijn voor hen in den regel veel te tijdroovend en daarbij vaak kostbaar. Wat hebben zij trouwens aan het buitenlandsch nieuws daarin, dat zij reeds lang in de couranten van het land, waar zij verblijven, gelezen hebben en dus voor hen waardelooze “oude kost” is? Wie voorziet in deze leemte? Zeker zou het blad de banden, die de Nederlanders in den vreemde nog aan het geliefde vaderland binden, heel wat nauwer aanhalen. Ik vertrouw dat U dit met mij eens is.’

Het plan wordt met instemming begroet en na eenige gedachtenwisseling over uitvoering en inkleeding wordt besloten dat het D.B. 't zij zelf, 't zij met bijstand eener commissie het plan nader zal uitwerken.

Verwacht wordt dat een blad als bedoeld aan vele Nederlanders in het Buitenland welkom zal zijn.

Er wordt nog op gewezen dat het niet wenschelijk is dat denkbeeld met Neerlandia te vereenigen, daar het weekblad zuiver een Nieuwsblad moet worden.

Punt VII. België.

Van gedachten wordt gewisseld over de herinrichting der Groep, voor welke de tijd echter nog niet gunstig is.

In overweging is het doen houden van voordrachten in België door Nederlanders, ten einde ook in België de Nederlandsche cultuur, kunsten en wetenschappen meer algemeen bekend te maken en juister denkbeelden omtrent ons land te verspreiden.

Nog wordt het denkbeeld geopperd om een Nederlandsche week te Brussel te houden, waarin het beste wat Nederland heeft aan kunst en wetenschap wordt geopenbaard, in den geest als de Nederlandsche weken te Kopenhagen en Stockholm, door de Vereeniging Nederland in den Vreemde ingericht.

Punt VIII. Oost-Indië.

Brief van de Secretares der Afd. Medan, waaruit blijkt dat de leden dezer Afdeeling nog nooit Neerlandia hebben ontvangen. Maatregelen zijn nu genomen voor rechtstreeksche zending, maar de staking werkt thans weer tegen. Ook is de klacht naar het Groepsbestuur in Batavia overgebracht.

Punt IX. Zuid-Afrika.

1. Brieven van Consul Baerveldt en mevr. Deys-Draayer (oud-secretares) over de herinrichting der Afd. Johannesburg.

Dezerzijds zijn pogingen aangewend om de vroeger zoo werkzame Afd. Johannesburg weder tot nieuw leven te brengen. Beide genoemde personen, thans in Nederland, hebben goeden raad gegeven. Zij hebben ook de moeilijkheden aangetoond, waarmee het Verbond in Zuid-Afrika te kampen heeft. Toch zal getracht worden de heroprichting tot stand te brengen.

2. Brief van Dr. G. Besselaar te Pieter Maritzburg over zijn plan om voordrachten betreffende Zuid-Afrika in Noord-Amerika te houden.

Hem zijn alle gewenschte inlichtingen en adressen gezonden.

Punt X. Zelfstandige Afdeelingen. Keulen.

Aan deze Afdeeling is een subsidie toegekend gelijk aan de verplichte afdracht, daar zij niet in staat is deze te voldoen. Het Dag. Bestuur heeft medewerking verleend bij de pogingen, die door de Afdeeling worden aangewend voor de benoeming van een Nederlandschen consul te Keulen.

Nieuw-York.

Aan den ijverigen voorzitter dezer Afd. Prof. A.v.C.P. Huizinga, is verzocht om maandelijks berichten over het Hollandsch stamleven in Amerika voor Neerlandia te schrijven.

Punt XI. Vertegenwoordigers. Emden.

De secretaris leest een brief voor van onzen vertegenwoordiger aldaar over de Nederlanders in Emden, die hoofdzakelijk arbeiders zijn. Een dezer heeft bij den Consul vergeefs om raad en steun gevraagd voor zijn drie moederlooze kinderen, die hij naar Nederland wilde terugzenden.

Besloten wordt hiervoor aan te kloppen bij den heer Van Lier, penningmeester van het Comité voor Ned. kinderen in den Vreemde, daar dit wellicht helpen kan.

Sydney.

Goedgekeurd wordt de tijdelijke benoeming tot vertegenwoordiger aldaar van den heer H. Eldering.

Punt XII. Mededeelingen.

1. Voorstel van het Dag. Bestuur om de jaarbijdrage aan de Vereeniging Nederland in den Vreemde te verhoogen tot f 25. -.

Goedgekeurd.

2. De Gebr. van Heek hebben bepaald dat hun gift van f 1000. - bedoeld is voor het vaste steunfonds.

Buitenland.

Jos. M. Schellekens †.

In het begin der vorige maand is te Berlijn overleden de voorzitter der Vereeniging Hollandia aldaar, Afdeeling van het A.N.V.

De secretaris dezer Afdeeling schrijft o.m.: Wij verliezen in hem een leider onzer Vereeniging en vaderlander van groote werkzaamheid.

De overledene is op Dinsdag 9 Maart ter aarde besteld. Onder de rouwdragenden, ongeveer 80 personen, waren ook aanwezig, Hr. Ms. Gezant Baron Gevers, Ridder van Rappard, Gen.-Consul Jean Georg, de voorzitter van de Vereeniging Nederland en Oranje, de heer Van Aken, en een afgevaardiging van de R.C.

Beambtenvereeniging, te Charl; waarvan de overledene lid was. Onze Afdeeling was bijna voltallig verschenen. Onder een schat van bloemen werd de kist ten grave gedragen, en na de kerkelijke ceremoniën, sprak de secretaris een woord van afscheid. De aanwezigen waren diep onder den indruk der droevige plechtigheid.

Afdeeling Leipzig.

Aan het jaarverslag over 1919 is het volgende ontleend:

Met genoegdoening kan weer melding gemaakt worden van beginnend nieuw leven. De oorlogsjaren hadden ons tot werkeloosheid gedwongen. Vergaderingen konden met het oog op bestaande politievoorschriften niet gehouden worden en verschillende leden waren gedwongen Duitschland te verlaten, zoodat wij ten slotte met een slechts klein aantal, dat echter trouw bleef volharden, overbleven. In den loop van het afgelopen jaar echter werden er eerst door het bestuur en dan door de leden onderling besprekingen gehouden en maatregelen genomen, waarvan de verwachting gekoesterd kan worden, dat daardoor onze vereeniging tot zijnen vroegeren bloei teruggebracht wordt. Reeds mochten wij eenige nieuwe leden zien toetreden en er bestaat gegronde hoop, dat wij in 1920 eene groote schrede voorwaarts komen.

Het Bestuur bestond uit de heeren: H.H. ter Meer, voorzitter, Otto Rompelman, secretaris, N. Jacobs, penningmeester, en Dr. A. Reclaire.

In den loop van het jaar moesten beide laatsten wegens vertrek naar Holland hun mandaat neerleggen. In de plaats van den heer Reclaire werd mevrouw G. Osswald geb. Driessen ter Meulen gekozen. Het penningmeesterschap was op het eind van 1919 nog niet bezet.

Het aantal der gewone leden bedroeg 31 December 1919 15. Onder deze zijn 3 Zuid-Afrikaners, waarmede wij, daar zij bij het begin van den oorlog Duitschland moesten verlaten, niet meer in verbinding konden blijven. Zij zullen wel voor ons verloren zijn, ofschoon zij voorloopig nog te boek staan, totdat wij zekerheid hebben, dat zij niet weer terugkeeren.

Donateurs zijn ook in het jaar 1919 gebleven: de heer Ch. de Liarge, Nederlandsch Consul en de heer Dr. F.O. Jummel.

B i b l i o t h e e k. Het aantal boeken onzer boekerij is ingevolge eenige schenkingen tot 285 gestegen.

Zürich.

Men meldt ons van daar:

De welbekende Nederlander, Professor J. Messchaert is sedert korten tijd tot leeraar in den solfègezang aan het Conservatorium voor Muziek te Zürich benoemd.

Den 8 Maart j.l. hield de heer L.G. Dom van Rombeek, leider van de Arbeidsbeurs bij het Departement van Koloniën te 's-Gravenhage, in de zaal van Hotel Glockenhof te Zürich eene zeer belangwekkende rede over de Economische beteekenis van Nederlandsch-Indië.

De door meer dan zeshonderd personen, Nederlanders zoowel als Zwitsers, bijgewoonde voordracht werd opgeluisterd door tal van fraaie lichtbeelden.

Onze Consul, de heer F. Gerth van Wijk, leidde den spreker met een kort woord bij het publiek in. Onder de aanwezigen merkte men op het Bestuur der Nederlandsche Kamer van Koophandel voor Zwitserland te Zürich, een aantal Consuls van vreemde natiën, verschillende universiteits- en technische hoogeschool-professoren, den Nederlandschen Gezant te Sophia, de heer Domela Nieuwenhuys, die met verlof hier te lande vertoeft, alsmede den vroegeren Zwitserschen Gezant te 's-Gravenhage, Dr. Paul Ritter.

Laatstgenoemde dankte, in welgekozen bewoordingen, den na afloop der lezing zeer toegejuichten spreker voor zijn belangrijke mededeelingen.

De heer Dom van Rombeek stelde zich tot het verschaffen van inlichtingen omtrent Insulinde gedurende eenige dagen ter beschikking in een der lokalen van de Nederlandsche Kamer van Koophandel te dezer stede, van welke gelegenheid een dankbaar en zeer druk gebruik gemaakt werd.

Naschrift der Redactie.

Wij verheugen ons zeer over het optreden van den heer D.v.R., dat zoozeer op prijs werd gesteld. Toch moet ook op de schaduwzijde worden gewezen: Het doel van dit optreden was mede, ingenieurs te vinden voor den dienst in Indië.

Nederlandsche jongelieden, studenten te Delft (er zijn er daar ongeveer 3000), waarom is dat noodig?

Nederland.

Adres.

Het Dagelijksch Bestuur van Groep Nederland van het Algemeen Nederlandsch Verbond heeft het volgend adres verzonden aan Z.Exc. den Minister van Buitenlandsche Zaken.

Doesburg, /Rotterdam, 16 Maart 1920.

Excellentie!

Het Dagelijksch Bestuur van Groep Nederland van het Algemeen Nederlandsch Verbond, neemt de vrijheid Uwe Excellentie zijn groote ingenomenheid te betuigen met de waardige en flinke wijze, waarop door U.Exc. de nota's van den Engelschen Minister Lloyd George, betreffende de uitlevering van den gewezen Duitschen Keizer beantwoord zijn.

Die beantwoording heeft niet slechts in den lande een uitnemenden indruk gemaakt, maar zal zeker in alle werelddeelen instemming en waardeering vinden, terwijl Nederlanders in den vreemde en stamverwanten zeker met groote ingenomenheid ontwaard zullen hebben hoe U.Exc. de eer en waardigheid van Nederland en het rechtsgevoel heeft hooggehouden.

Waar in de laatste jaren buiten onze grenzen zoo dikwijls handelingen plaats hadden, die slechts gedekt konden worden door het 'recht van den sterkste', zal zeker met instemming gewezen worden op de fiere taal door de Nederlandsche Regeering bij monde van U. Exc. - als waardig navolger van Hugo de Groot - in de droeve zoogenaamde uitleveringskwestie gevoerd.

En zulks zal Nederland en het Nederlandsche volk ten goede komen.

Namens het Dagelijksch Bestuur van Groep Nederland van het A.N.V.:

(w.g.) SCHÖNSTEDT, Voorzitter.

(w.g.) D.J. TIJSSENS, Secretaris.

Van de Afdeelingen.

Apeldoorn.

Bestuur: H.W.J. Sannes, voorzitter; J.W.Th.v. Konijnenburg, Ds. E.M. ten Cate, W.H.A.G. Baron van Ittersum, mejuffr. Z. Prak, secr.-penningm., Zwolscheweg 18.

Assen.

Bestuur: Dr. J.A. Gerth van Wijk Jr., voorzitter; R.W.I. Veenhuizen, P. Klinkenberg, secretaris, Beilerstraat 37; mevr. de wed. Aegedius Hanssen, penningmeesteres, Groningerweg.

Delft.

Het bestuur dezer afdeeling is als volgt samengesteld:

J.H. Sonne, voorzitter; mevr. Cohen Stuart, ondervoorzitster; F.G. Dürst Britt, secr.-penningm., Koningsplein 111; V. Haessaert; C.J. van Doorne.

's-Gravenhage (Burger-Afd.)

Tengevolge van vertrek naar elders, sterfgeval en bedanken moesten in het afdelingsbestuur drie nieuwe leden worden opgenomen. Gekozen zijn: Mej. Dr. A.J. Portengen, en de heeren E. van Everdingen en J.P.J. Wierts. Ook in de verdeling van de bestuursfuncties is verandering gekomen. In plaats van den heer Emants is de heer Dr. M.A. van Weel, ondervoorzitter geworden. De heer W.F. Gerdes Oosterbeek, die gedurende vele jaren, ik geloof wel 12, op voorbeeldige wijze de taak van secretaris-penningmeester heeft vervuld, heeft zich wegens zeer drukke bezigheden genoopt gezien, om die taak neer te leggen. Gelukkig blijft de heer G.O. lid van ons bestuur, zoodat hij ons te allen tijde met zijn raad en hulp kan bijstaan. Wij stellen dit zeer op prijs. In plaats van den heer Gerdes Oosterbeek treedt de heer C. Plokhooij als secretaris-penningmeester op.

K.E.O.

- 19 Maart gaf voor de leden dezer werkzame Afdeeling Coers' Liederkwartet (de dames Janna Brandsma en Dresden - Dhont en de heeren Louis den Tulder en Jac. Caro) in de groote zaal van den Dierentuin een welgeslaagde uitvoering. Ter voorbereiding van dezen avond was een eere-bestuur gevormd, waarin o.m. zitting hadden Z.Exc. Minister Dr. De Visser, Gen.-Majoor Dufour, Gouverneur der Hofstad en burgemeester Patijn.

Leiden (Stud.)

Nieuw Bestuur: Mej. F. van Lissa, voorzitter; mej. E.H. Korvezee, 1e secretares, Vreeswijkstraat 1; J. Roest Crollius, penningm.; mej. E. Prins, onder-voor-zitster; W.N. Kraal, 2e secretaris.

Zwolle.

Het bestuur der afdeeling is als volgt samengesteld:

Mr. H v.d. Vegte, voorzitter; mr. P. van Kleffens, secr.-penningm., Potgietersingel 5; A.A. Oosting; Jhr. C.J.A. Greven; H.H. Kok.

Vlaanderen.

De stand der Vlaamsche Beweging.

Het is uiterst moeilijk, zoo niet onmogelijk, op het oogenblik met beslistheid over den huidige stand der Vlaamsche Beweging te spreken, als men er niet middenin staat en leeft en, zooals ik, dag aan dag het Vlaamsche land doortrekt, in voeling met de bevolking van de Limburgsche heiden tot aan de oevers der zee, van de Hollandsche grens tot aan de Zuidelijke taalgrens.

De kranten en tijdschriften, behoorende tot de verschillende richtingen brengen den buitenstaander natuurlijk wel een leidraad, doch zij zijn in de onmogelijkheid een juiste voorstelling te geven van wat er in alle deelen van het Vlaamsche land aan 't worden is.

Men zou eerst de vraag kunnen stellen: 'Gaat de Beweging vooruit?' waarop ik geestdriftig met een klinkend 'Ja' zou antwoorden. Het is een verheugend verschijnsel, inderdaad, thans te mogen vast-

stellen dat de vloedgolf der Vlaamsche Beweging aan 't rollen is en dat zij zelfs dreigt, in afzienbaren tijd alles mee te trekken. Men beelde zich echter niet in dat het Vlaamsche volk in zijn geheel en overal in het Vlaamsche land wakker is geschud. Die zoo denken, laten zich door een al te groot vertrouwen verschalken en dat zijn dan meestal menschen, die voor hun beoordeeling afgaan op wat de bladen schrijven en niet op het algemeen wezen der Beweging. Het is zeker bemoedigend en een Vlaming voelt zich groot, fier en sterk, wanneer hij in een groote stad een Vlaamsche manifestatie ziet, die b.v. tienduizend deelnemers telt, doch het is onzin te denken, dat die tienduizend menschen, allen overtuigden, een klaren blik doen werpen op de heele beweging. Men moet de kracht van de Vlaamsche beweging niet zoeken in uiterlijk vertoon, men moet zien hoe diep de Vlaamsche gedachte in de menschen is gedrongen het geheele Vlaamsche land door, in alle lagen der bevolking om een juist beeld te verkrijgen en dat kan alleen degene, die voortdurend in aanraking is met allerlei menschen uit alle standen, uit alle gouwen, behoorende tot alle schakeeringen.... en hij alleen kan ook een gezaghebbend woordje zeggen over de kracht van die verschillende groepen.

***

Laat ons eerst een kijkje werpen in het Parlement en beginnen met onze officieëlen, de gekozenen van het volk. Over het algemeen zijn de afgevaardigden van het Vlaamsche land ervan doordrongen, dat zij er zetelen als de mandatarissen van het Vlaamsche volk en dat zij niet meer, zooals vroeger, hun eigen wil kunnen en mogen doen.

De katholieke groep, de belangrijkste, telt in haren schoot nog slechts enkele leden, die hebben kunnen weerstaan aan de volkseischen en die 't zij door hun groote autoriteit, zooals b.v. Woeste, 't zij door de goedgezakkigheid der Vlamingen van hun kiesomschrijving, zich niet hebben uitgesproken voor het zoogezegd minimumprogramma, dat vraagt: Vlaamsch in 't onderwijs van laag tot hoog, Vlaamsch in 't Bestuur, in 't Gerecht, in 't Leger.

De socialistische groep is meer verdeeld, helaas. Daar zijn de Gentsche socialisten met Anseele aan 't hoofd, die nochtans vóór den oorlog onderteekenaar was van het wetsontwerp tot de vervlaamsching der Gentsche Hoogeschool. Zij maken een droevig figuur en zijn veeleer tégen dan vóór. Daartegenover staat de Antwerpsche groep met Huysmans als leider, en die blijft met alle beslistheid op haar Vlaamsch standpunt. Er zijn echter van die typische feitjes, die meer dan dat alles den geest der bevolking weergeven. Zoo b.v. In de omschrijving Oostende werd een socialist gekozen, Van Vlaanderen, die in de afdeelingen tegen het in overweging nemen van het wetsontwerp tot de vervlaamsching der Gentsche Hoogeschool stemde. Onmiddellijk kwamen zijn kiezers bijeen en hij ontving de opdracht, dat hij de vervlaamsching m o e s t stemmen....

De liberale groep van 't Vlaamsche land is gewoonweg slecht. Enkele volksvertegenwoordigers gaan met het volk mee, het meerendeel blijft franskiljon. Daar is van Braun, Mechelynck en Cie. niets anders te verwachten dan tegenwerking tot het uiterste. Gelukkig is de groep weinig talrijk.

De vijf gekozenen der frontpartij staan op radikaal Vlaamsch standpunt, gaan verder dan de aanhangers van het minimum programma en eischen Zelfbestuur.

De oppositie bestaat uit de Walen en de verfranschte Vlamingen ofte Franskiljons en wanneer deze allen tegenstemmen, dan krijgen de Vlamingen er geen enkel wetsontwerp door. De vraag is: Wat zullen de Walen doen? Zullen er een zeker aantal van oordeel zijn dat, indien het meerendeel der Vlaamsche volksvertegenwoordigers ja stemmen, zij in geweten verplicht zijn mee te gaan of allerminst zich te onthouden? Dan komt het wetsontwerp er door... Ik ben echter pessimistisch gestemd. De Walen verstaan de Vlaamsche Beweging niet en willen er niet van weten. Zij doen zich niet de minste moeite om ze te begrijpen en laten zich aldoor maar voorlichten door de Fransch-Brusselsche pers, die steeds de toestanden tracht te vertroebelen en de zaken opzettelijk verkeerd voorstelt. De interpellatie Hubin heeft echter heel wat duidelijkheid gebracht en veel misverstand uit den weg geruimd. Men vereenzelvigthans niet langer meer de loyale en vaderlandslievende Vlamingen met de anderen en zelfs de gekozenen der frontpartij, die door sommigen als Bolsjewisten werden afgeschilderd, worden thans door een anderen bril bekeken.

Ziedaar voor wat het Parlement betreft. Ik ben van oordeel, dat er nog een verkiezing, misschien wel twee verkiezingen zullen moeten plaats grijpen, vooraleer de Kamer een Vlaamsche groep zal bezitten, sterk genoeg om zijn wil op te dringen en alle Regeering onmogelijk te maken die tegen den Vlaamschen volkswil in zou gaan.

***

Iets heel anders leert ons het 'volk'. Daar is werkelijk groote verandering te bespeuren. Het kookt en gist zooals nooit te voren en 'k ben ervan overtuigd dat, moest er thans weer een verkiezing plaats hebben, er meer dan één verrassing zou zijn aan te stippen. Het is echter, zooals ik hooger zegde, geen algemeen ontwaken. De hogere standen willen nog niet mee. Hier en daar treden ze schoorvoetend bij en ze zullen nog wat meer het vuur aan de schenen moeten voelen, alvorens te beseffen dat zij zonder het volk niets zijn. Van een zeker standpunt is hun traagheid te begrijpen, want de opkomende Vlaamsche Beweging doet al hun voorrechten te niet, ze blijven niet meer de autocratische heerschers, ze voelen, dat ze - door het gemis aan Vlaamsche cultuur en eenzijdige opleiding - minderwaardigen worden.

De intellectueelen gaan vooraan en dat is het schoonste van de heele beweging. De jonkheid is nagenoeg geheel gewonnen en staat in 't teeken van het radikalisme. De jongere clerus, b.v. - de groote macht der toekomst in Vlaanderen - is geestdriftig Vlaamschgezind, spijs tegenwerking en remming van de geestelijke overheid. Ook veel oudere geestelijken treden thans openlijk de gedachte bij. Bijzonderlijk in Limburg is dat hartversterkend: Jong en oud, 't is àl Vlaamsch! Dat is voor een groot deel te danken aan den Vlaamschgezinden bisschop van Luik, Mgr. Rutten, doch dat heilig vuur slaat ook over op andere diocezen en, indien Monseigneur Mercier werkelijk een klare blik heeft op de Belgische toestanden, zooals men het hem gaarne toeschrijft, dan kan het niet lang meer duren of ook hij moet beseffen, dat langer tegenstribbelen uit den booze is.

Een ander verheugend verschijnsel is de 'Meisjesbeweging', die thans overal is aan 't worden. Overal worden meisjes-studiekringen, vrouwenbonden, studentinnegilden gesticht en ze bloeien. Onze meisjes worden Vlaamschgezind en ze durven openlijk lucht geven aan hun Vlaamschgezinde gevoelens. Er wordt naar gestreefd om Vlaamsch te zijn van kop tot teen, Vlaamsch te denken en te voelen en... beschaafd te spreken. De dichter Wies Moens zegde in zijn lied der Vlaamsche Meisjes, zéér terecht:

Zij hebben zoolang vergeten

Maar keeren tot Vlaanderen weerom!

Onze werkersbevolking nu. Hier ook een ommekeer, hoewel langzaam. Naarmate die menschen leeren beseffen, dat Vlaamsche Beweging beteekent, niet alleen behoud van taal en zeden, maar ook stoffelijke welvaart, scharen zij zich in de gelederen. Zij beginnen te voelen dat, indien tien-honderdduizenden jaarlijks naar den vreemde moeten uitwijken of zich moeten gaan verbeesten in Waalsche steengroeven en ko-

lenmijnen om een schamele korste brood te verdienen, zulks alleen te wijten is aan gebrek aan degelijk onderwijs, bijzonderlijk vakonderwijs; dat al de goedbetaalde betrekkingen in fabrieken, nijverheidsgestichten enz., die nu door Walen en vreemden worden ingenomen, eigenlijk betrekkingen zijn waarop zij zelf recht hebben; dat beambten en bedienden, die de Vlaamsche taal niet verstaan, uit Vlaanderen moeten geweerd worden en dat zijzelf in de plaats moeten komen; dat de landbouw hooger kan worden opgevoerd, wanneer een degelijk Vlaamsch landbouwonderwijs zal worden gegeven.

En de handeldrijvende burgerij? Och, die zal wel meegaan..... als de Vlaamsche Beweging wat meer macht kan toonen, want bij de handelaars heerscht meer nog dan elders de vrees van het franskiljonsche 'boycot'. Vele van die menschen zijn Vlaamschgezind en voelen Vlaamsch, doch durven het voor den gang van hun zaken niet openlijk uitspreken. Ook dat zal veranderen.

Wat er mij nu de laatste maanden meest is opgevallen en mij meest heeft geërgerd, het is dat de provincie Oost-Vlaanderen ver achter staat bij de andere Vlaamsche provincies. Is het de invloed van Gent? Niet onwaarschijnlijk en daarom zullen alle krachten zich vereenigen op dit eerste groote doelwit: De vervlaamsching der Gentsche Hoogeschool. Wordt die vervlaamsching afgestemd, dan is daardoor het bewijs geleverd, dat er van het huidige stelsel n i e t s te verwachten is, dan worden de batterijen anders opgesteld.....

Gent vervlaamscht of niets! Dat is de leuze van het oogenblik!

EMIEL HULLEBROECK.

Br ü s s e l , 14 Maart 1920.

Het Algemeen Nederlandsch Studenten-Congres te Leuven.

Dit Congres is ondanks alle tegenwerking en verdachtmaking van 20-24 Maart gehouden, echter zonder de tegenwoordigheid van de Nederlanders en Afrikaners, die het gaarne hadden bijgewoond, doch tengevolge der officieele weigering om passen voor dit doel af te geven, aan hun voornemen geen gevolg hebben kunnen geven.

Meer dan 60 jaren zijn Noord- en Zuid-Nederlandsche taal- en letterkundige-, wetenschappelijke en andere Nederlandsche Congressen een gezocht en geoorloofd middel geweest voor geestelijke toenadering en ontwikkeling der stamverwante Vlamingen en Nederlanders; daartoe behoorden ook de Studenten-Congressen. En de Eereleden van het jongste Leuvensche, waaronder de algem. voorzitter van het A.N.V., waren een waarborg voor zijn zuivere bedoeling. Desniettemin heeft men van officieele Belgische zijde het weder aanknoopen der geestelijke banden tusschen de studeerende Nederlandsche en Vlaamsche jongelingschap tegengewerkt.

Tegen zulk een kleinzielig belemmeren van geestelijk verkeer teekent ook het Algem. Nederl. Verbond verzet aan.

Intusschen zal de te dezer zake door de Belgische Regeering aangenomen houding zeker ten gevolge hebben, dat de Nederlandsche en Vlaamsche jongelingschap nog meer dan tot nu toe zullen zoeken naar wegen, waarlangs geestelijk verkeer - dat zich immers nooit onderdrukken laat - zal kunnen plaats hebben.

Zoo gaat 't immer.

Vaak bleek censuur de beste propaganda voor menig goed werk en het jongste annexionistische drijven van sommigen in België had alleen **dit** ten gevolge, dat het Nederlandsche volk te hechter werd aaneen gesmeed.

Dus kunnen we ten slotte de officieele tegenwerking nog dankbaar zijn.

Als in België maar algemeen werd begrepen, dat geen enkele Nederlander één duimbreed gronds van België verlangt, dan zou men er niet zoo..... zenuwachtig zijn.

In Vlaanderen Vlaamsch.

In 'De (Brusselsche) Standaard' van 3 Maart werd het volgende opgemerkt over een van de Nederlandsche Kamer van Koophandel te Brussel uitgegane rondzendbrief:

'De "Chambre Neerlandaise de Commerce" te Brussel wil een handje toesteken om de Utrechtsche Jaarbeurs in België bekend te maken. Ze wendt zich natuurlijk eerst tot de anti-Hollandsche pers voor hare bekendmakingen, en om ook de Vlaamsche pers niet geheel te vergeten, stuurt ze ook aan het Vlaamsch "Handelsblad" van het Vlaamsche Antwerpen, een aankondiging in 't Fransch!

Wij vragen aan de Hollanders niet, dat ze ons helpen. We zullen ons zelf wel redden. Maar zouden ze niet een beetje meer ons eergevoel kunnen ontzien?'

Het A.N.V. heeft zich als lid der Kamer, maar in het bijzonder als Vereeniging, die strijdt voor de handhaving en verbreiding van de Nederlandsche taal, tot het Bestuur der Kamer gewend, met de meening, dat bedoelde aankondiging aan de Vlaamsche bladen in het Nederlandsch had behooren te zijn gesteld, daar Nederlandsche instellingen in het buitenland onze nationaliteit ook in haar openlijk optreden zoo veel mogelijk dienen hoog te houden.

Het Bestuur der Nederl. Kamer van Koophandel in België heeft daarop het volgende bevredigende antwoord gezonden:

'Wij kwamen in het bezit van Uw geacht schrijven dd. 11 dezer aangaande publiciteit in de Vlaamsche pers, naar aanleiding waarvan wij de eer hebben U het volgende mede te deelen.

Het budget, ons voor publiciteit door de Utrechtsche Jaarbeurs ter beschikking gesteld, werd door ons overhandigd aan een publiciteits-bureau, hier ter stede, met verzoek daarvan het meest doeltreffend gebruik te maken.

Dit bureau is voor dergelijke ondernemingen speciaal bevoegd, en ontving trouwens van het Uitvoerend Comité der Brusselsche Jaarbeurs dezelfde opdracht inzake publiciteit als van ons.

Wij waren verre van te vermoeden dat het onze advertenties, aan de Vlaamsche pers in het Fransch zou toevertrouwen.

Wij zijn het natuurlijk geheel met U eens, dat die aankondigingen in het Nederlandsch hadden behooren te zijn gesteld. O.i. hadden bedoelde Vlaamsche bladen zich wel de moeite kunnen geven ons hieromtrent te raadplegen.

Gedane zaken nemen geen keer, doch wij kunnen U de stellige verzekering geven, dat in het vervolg door ons zorg zal worden gedragen, dat zulke voorvallen zich niet herhalen, daar wij met U voelen, dat Nederlandsche instellingen in den vreemde

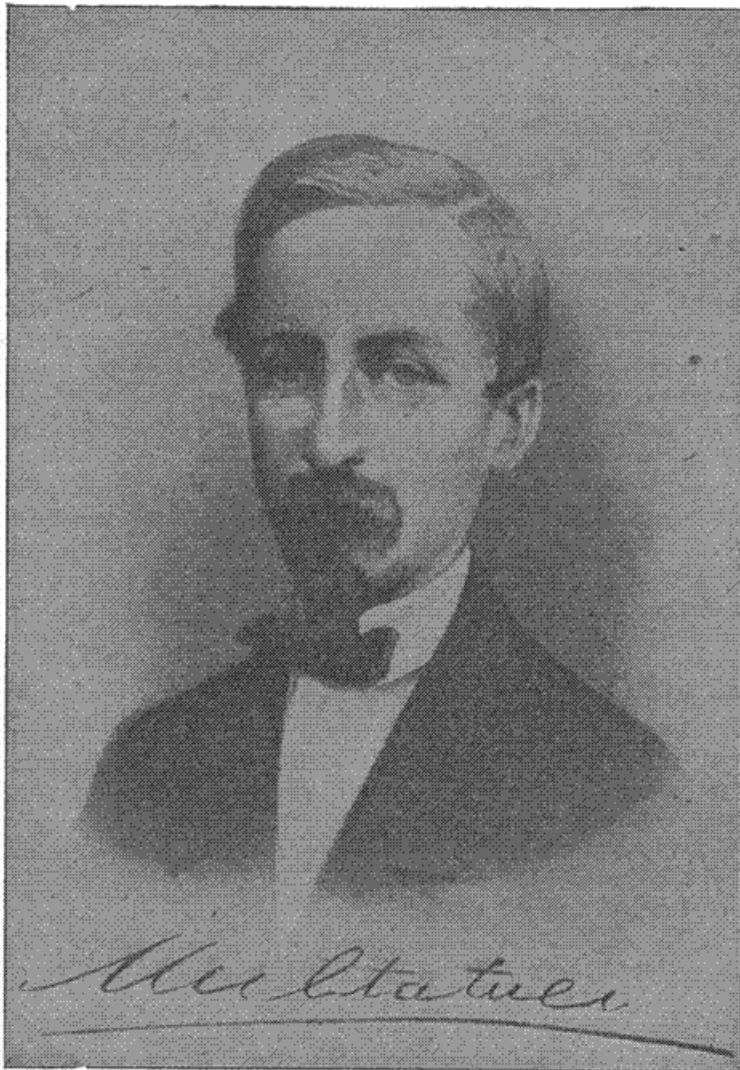
geroepen zijn de moedertaal hoog te houden, wat wij trouwens te allen tijde, zooveel in ons vermogen lag, hebben gedaan.'

Leden van het Algem. Nederl. Verbond.

Verzamel boeken, tijdschriften en kranten voor de Boeken-Commissie.

Adres: Van der Duynstraat 63, Rotterdam.

Oost-Indië.

Eduard Douwes Dekker.

Op 2 Maart j.l. was het 100 jaar geleden, dat Eduard Douwes Dekker in Amsterdam het leven binnentrad - het leven, dat voor hem wel heel moeilijk en zwaar is geweest, zoodat de naam

‘Multatuli’,

waaronder hij een reeks van zeer belangrijke geschriften de wereld in zond, wel gekozen moet genoemd worden. *M u l t a t u l i*..... veel heeft hij moeten dragen, worstelend met vervolging, tegenkanting, kleinzieligheid, ploertigheid, armoede, ziekte.... ook met zich zelve; ja, want hoeveel van het verdriet, dat hij dragen moest,

te wijten was aan zijn medemenschen en hoeveel aan zich zelven, wij wagen het niet een poging te doen om de grenslijn te trekken. Anderen hebben zich daaraan gewaagd en men zou de grenzen van een klein artikel verre moeten overschrijden om den lezer in staat te stellen een billijk oordeel te vellen.

Genoeg - hij was een zwerveling op aarde, dolend eerst in Nederland, later in den vreemde; tobhend met het vinden van een onderdak; verbitterd van wege de maatschappelijke toestanden en de behandeling hem door de Indische Regeering aangedaan. En als hij eindelijk in zijn laatste woonplaats *Nieder-Ingelheim* na een aanval van asthma dood op de kanapee gevonden wordt, was dat wel een droevig slot van een zeer verdrietig leven.

Men mag onderstellen, dat de meeste Nederlanders, - al is het reeds een menschenleeftijd geleden, dat de afgetobde balling in den vreemde het moede hoofd nederlegde - nog wel weten, wie hij was en wat hij beteekende. Edoch, de herinnering vervaagt bij velen allicht, waarschijnlijk het meest bij onze lezers in den vreemde, weshalve hier volgt een zeer beknopte schets van

zijn loopbaan.

Eduard Douwes Dekker werd op den 2en Maart van het jaar 1820 geboren te Amsterdam. Ouders: de scheepsgezagvoerder *Eduard Douwes Dekker* en *Sietske Eeltjes Klein*. Toen hij 19 jaren oud was, nam zijn vader hem mee naar Oost-Indië om hem daar zijn fortuin te doen zoeken. Dat ging in dien goeden ouden tijd nog al gemakkelijk; jarenlange voorbereiding en tal van examens, zooals thans 't geval is, behoeften niet te worden doorgeworsteld om daarginds een plaatsje te vinden; een gewoon geschoold jongmensch was ook in 't ambtelijke bruikbaar. Zoo werd hij in 1840 2e commies bij de Algemeene Rekenkamer en in 1842 controleur 2e klasse ter Westkust van Sumatra. Een karakter als dat van *Douwes Dekker* had nog al eens stribbelingen in zijn dienen als ondergeschikte. In 1846 werd hij op wachtgeld gesteld en huwt te Tjandjoer met *Everdine Herberte baronesse van Wijnbergen*, in zijne geschriften als *Tine* een zeer lieve, aantrekkelijke figuur.

In dat zelfde jaar wordt hij weer in dienst gesteld als commies op het residentiekantoor te Bagelen. In 1848 secretaris der residentie Menado; in 't zelfde jaar ontvangt hij het 'radicaal van Indisch ambtenaar', een bewijs dat men hem voor den dienst geschikt acht; trouwens de Gouverneur Generaal *Duymaer van Twist* getuigt later, na de hieronder te melden Lebaksche moeilijkheden, dat over zijn dienstwerk 'gunstige rapporten' bestonden. In 1851 volgde zijn benoeming als Ass. Res. te Ambon, welk ambt hij reeds in 1852 neerlegde om met buitenlandsch verlof naar 't Moederland te vertrekken - een verlof, dat 2½ jaar heeft geduurd. In 1856 in Indië teruggekomen, werd hij benoemd tot Assistent-Resident van Lebak te Rangkas-bitoeng en daar vond hij dra

't einde van zijn ambtelijke loopbaan.

In Rangkas-bitoeng bespeurde hij al zeer spoedig, dat de Regent van Lebak zich, door onwettige heerediensten als anderszins, bevoordeelde ten koste van de *orang-ketjil* (de 'kleine man'). Hij klaagt den Regent aan bij den Resident te Serang (hoofdplaats van de residentie), vraagt dat zijn klacht ernstig onderzocht zal

worden en dat de Regent naar Serang moge worden opgezonden, opdat het onderzoek vrijelijk zou kunnen plaats hebben.

Dat was makkelijker gevraagd dan ingewilligd.

Om dat goed te begrijpen moet men de Indische toestanden, vooral in die dagen, goed kennen. Het is door den vreemdeling vaak opgemerkt en bewonderd, dat het kleine Nederland, met een handjevol troepen, het zoo uitgestrekte Indië met zijn millioental van inwoners kon besturen. Dit geheim werd verklaard door de eigenaardige taktiek, dat men de Inlanders door hun eigen Hoofden liet besturen. Vazallen, min of meer afhankelijk, en ook de Regenten - een soort vorsten in 't klein, waar de zoon den vader opvolgde en met (toen ter tijde) zeer ruime inkomsten - moesten vaak met een zacht lijntje er toe gebracht worden, den wil van het Nederlandsche gezag uit te voeren. Het is dus begrijpelijk, dat men niet dan met de grootste voorzichtigheid met hen omging, want zij hadden grooten invloed op de kleine luyden, die hen als hun eigenlijke meesters gehoorzaamden en de nederigste hulde brachten; zij waren de steunpilaren van Nederlands invloed. Er was dan ook geen sprake van

dat b.v. kooplieden hen voor schulden hardhandig mochten aanpakken.

En nu komt daar op eens de nieuwe Assistent-Resident als ‘de kat in ‘t kegelspel’ en wil als ‘oudere broeder’ zijn ‘jongere broer’ een groot schandaal aandoen en wel in een residentie, waar ‘t vroeger en later moeilijk was ‘t gezag te handhaven!

De Resident (met den niet vleien den naam van ‘S l i j m e r i n g ’ genoemd in de ‘M a x H a v e l a a r ’) was verschrikt, durfde, kon het verzoek van zijn Ass.-Res. niet inwilligen en keurt het voorbarig optreden van zijn ondergeschikte af. Deze schrijft opgewonden aan den Gouverneur-Generaal om den Resident te gelasten de handelingen van zijn Ass.-Res. goed te keuren of hem zelven ter verantwoording te roepen. ‘t Was wel te verwachten, dat hij ‘t moest afleggen; ‘t antwoord was, dat hij eervol van zijn ambt ontheven werd met last, alsnog van al zijne bevindingen ter zake aan den Resident te rapporteeren. De ontevredenheidsbetuiging, die er bij gevoegd werd van wege zijn voorbarig optreden, werd verzacht door de mededeeling, dat, vanwege de gunstige rapporten over zijn vroegeren dienst, hij belast werd met de waarneming van het Assistent-Residentschap te Ngawi, wat dan later zou kunnen leiden tot eene weer definitieve benoeming.

Ziedaar een geval, dat duizendmaal in den dienst zoowel in Indië als elders voorkomt: De ondergeschikte eigenlijk in zijn recht - en daarvan ten volle overtuigd - moet de vlag strijken voor de inzichten zijner meerderen.

Als D o u w e s D e k k e r naar Ngawi was gegaan, zou hem allerwaarschijnlijkst een goede toekomst beschoren zijn geweest, niet alleen van wege zijn groote gaven, maar ook, omdat het vaak wordt gezien, dat een ontevredenheidsbetuiging, die eigenlijk niet verdiend is, later gevolgd wordt door een snellere bevordering; zóó bekend de hooger geplaatste zijn ongelijk.

Maar... een Douwes Dekker kon de ondergane behandeling niet verkroppen; hij vroeg en verkreeg eervol ontslag uit 's Lands dienst..... helaas, zonder pensioen. In 1857 vertrekt hij naar Nederland en nu vangt aan

zijne taak als aanklager.

Overall klopt hij, in armoede levende, aan om recht, bij den minister van koloniën in de eerste plaats; hij vraagt om herstel van onrecht en... een plaats in den Raad van N.-Indië; hij krijgt vrienden en beschermers, raakt weer met hen overhoop; hij trekt aan en stoot af en meer en meer ziet men in hem den dolenden ridder.

Eindelijk - in 1860 - gaat er een schok door ‘t Nederlandsche volk bij ‘t verschijnen van ‘t beroemde werk: M a x H a v e l a a r o f d e k o f f i e v e i l i n g e n d e r N e d . H a n d e l m a a t s c h a p p i j *). Dat was een nieuw geluid; een aangrijpende stijl en inkleeding - alles, alles heel vreemd en onbegrijpelijk voor de benepen-behoudzuchtige met zich zelf wel tevredene Nederlandsche burgerij. Een aanklacht: Daarginds worden millioenen onderdrukt en gekneveld onder de Nederlandsche vlag. Wat snerpende geeselsstriemen in dit werk voor de

*) Wij noemen alleen dit werk. De meeste lezers weten evenwel, dat wij aan zijn vruchtbaar brein (gemoed) veel meer te danken hebben. De minnebrieven (1861); ‘Wijs mij de plaats, waar ik gezaaid heb’ (1862); Duizend en eenige hoofdstukken over specialiteiten (1871); Millioenenstudiën (1873); Ideeën (1870-'77). Voorts zijn bekende tooneelstukken ‘De bruid daarboven’ en ‘Vorstenschool’.

‘droogstoppels’ en ‘slijmeringen’! 't Zonderlinge boek - we herinneren ons dat - werd druk gelezen - als verboden waar niet zelden; want 't was ‘zoo'n raar’ boek.

Ook dat bracht hem niet veel verder. Hij tobde voort, hield lezingen, walgde van de menschen (‘publiek, ik veracht u met groote innigheid’) werkte voor de pers, maar aldoor narigheid en ellende. Eindelijk verlaat hij Nederland en woont in den vreemde, waar 't ook al geen weelde is; lang in Wiesbaden, eindelijk in Nieder-Ingelheim, waar hij den 19en Februari 1887 door den dood van zijn lijden verlost werd.

Wat heeft Indië aan hem te danken?

Dat vragen wij ten slotte.

Wij spreken derhalve niet over de waarde van zijn talent (wilt ge ‘genie’) als schrijver in 't algemeen. Dit eene slechts: Hij greep aan door zijn oorspronkelijkheid, zijn bezielend woord; de voortbrengselen van zijn geest, zijn gemoed, zijn hartstocht, zijn haat hebben waarde voor alle tijden - evenals de werken der klassieken of o.a. van Israëls profeten.

Wij handelen ook niet over zijn denkbeelden in de Ideeën en elders verkondigd.

Evenmin treden wij in beschouwingen over zijn waarde als m e n s c h ; dat alles laten we terzijde, omdat wij hier alleen vragen wat ‘Multatuli’ voor Indië geweest is, zijn Insulinde, dat zich slingert om den evenaar als een gordel van smaragd.**)

En nu ons antwoord op de gestelde vraag.

Dat kan zeer kort zijn:

Het is aan M u l t a t u l i gelukt Nederland wakker te schudden; in ons volk de gedachte te doen ontwakken: Daar ginds wonen niet alleen apen, maar ook onze medemenschen en velen van hen worden onrechtvaardig behandeld*).

Van deze gedachte was hij

‘een zaaier die uitging om te zaaien’.

En nu zijn er, die meenen, dat hij ook onkruid zaaide; ook dat laten wij rusten. Onomstootelijk staat vast, dat hij voor Indië school gemaakt heeft. Dat zaad viel hier en daar in vruchtbaren akker, wies op en bracht vruchten voort. Velen van hen, o.a. die zich toen ter tijde en later te Delft voorbereidden voor een werkkring in Indië, ontgloeiden in geestdrift voor hun toekomstige taak. In Indië kon men jaren daarna o.a. controleurs aantreffen, van wie men eenigszins medelijdend zeide: ‘'n echte multatuliaan’. Dat waren zij, die - niet altijd verstandig - meer dan anderen den ‘kleinen man’ van dienst trachtten te zijn.

***) B. Ter Haar in zijn ‘St. Paulusrots’: O, Java, grootvorstin dier landen, die, als met esmerauden banden, zich slingeren om den evenaar.

*) Men versta dit niet verkeerd. Er waren genoeg Nederlanders, ambtenaren van het Binnenl. Bestuur; zendelingen; geneesheeren enz., die met groote toewijding trachtten den ‘kleinen man’ te steunen en vooruit te helpen. En - voor zoover dit onder 't oude stelsel mogelijk was - is deze ‘ethische’ taak door 't Nederlandsch gezag aldoor in 't oog gehouden. Ik geloof zelfs, dat zeer velen, toen en nu, in gestadige toewijding aan dat doel een M u l t a t u l i verre achter zich lieten. Maar h e m gelukte het de bazuin van het ‘J'accuse’ zóó te doen schallen, dat een slaperig volk ontwaakte.

M u l t a t u l i streefde niet naar ontvoogding van Indië - de tegenwoordige beweging zou hem vreemd aangedaan hebben - hij zei alleen tot Nederland: Wees een goed, eerlijk en rechtvaardig voogd.

Daarvoor pleitte hij op geniale wijze.

En daarvoor verdient zijn naam met lichtende letters te worden opgeteekend in de geschiedrol van Insulinde.

's-Gr.

v.L.

West-Indië.

Lezingen in Suriname.

Het Bestuur der Groep Suriname heeft besloten voor de leden een reeks geschiedkundige lezingen te doen houden, betrekking hebbende op belangrijke verschijnselen en gebeurtenissen van de kolonie Suriname.

De heer C. Kesler heeft ze geopend met een voordracht over de Hollanders in Amerika.

Een Surinaamsch blad schreef er o.m. dit over:

‘Het eerste deel was gewijd aan wat men zou kunnen noemen krijgsgeschiedenis, de verovering en het verlies van de verschillende gebieden, die Nederland in de Nieuwe Wereld heeft bezeten.’

Na de pauze gaf de heer K. bijzonderheden over de leefwijze der oude Hollanders.

Het publiek, dat met aandacht de lezing gevolgd had, keerde zeer voldaan naar huis.

De Nederlandsche film op Curaçao.

De Amigoe di Curaçao van 7 Febr. meldt:

Woensdagavond heeft in Het Kransje voor de leden van het Alg. Ned. Verbond de vertooning plaats gevonden der Nederlandsche Film: De zegetocht van H.M. de Koningin door Limburg en Zeeuwsch-Vlaanderen. De Film werd ingeleid door een lezing over de Belgische inlijvingsplannen door kapitein H.M.C. van Dijk, en afgewisseld door den zang van een gemengd koor van heeren en dames, onder leiding van den heer Fennsohn en van het jongenskoor van de kerk van de H. Familie, onder directie van fr. Augustinus. Het was de eerste maal, dat dit jongenskoor met zijn prachtige stemmen bij een dergelijke gelegenheid voor het publiek optrad.

Hun zang viel zeer in den smaak en werd zeer toegejuicht. De film werd algemeen geroemd. Zij gaf een aantrekkelijk beeld van land en volk en van de geestdrift der bevolking voor haar geliefde Koningin. Velen vonden deze film nog mooier en belangwekkender dan de vorige van Leger en Vloot.

Zuid-Afrika.

Aan Zuid-Afrika.

Daar neurde in mijn denken
 Een liedeken zacht,
 Dat, om 't u te schenken,
 Op 't woord heeft gewacht;
 De woorden, ze kwamen,
 Ze reiden zich dra
 Voor Uw zoete name,
 Zuid-Afrika.

Ik houd van jong leven,

Van al wat met kracht
Naar 't hoogste durft streven,
Geen tegenstand acht;
Wie dodend geen rouw is,
Hoe droef het ook ga,
Wie de oude weer gauw is,
Zuid-Afrika.

Ik houd van uw klanken,
Zo kinderlik mooi,
Al kon 'k er voor danken
Geen 'nichie', geen 'nooi';
Het woord van Uw dichters,
Dat brengt mij zo na
Uw land, dat zo licht is,
Zuid-Afrika.

Ik ken 't uit zijn zangen:
Het staat in mijn ziel
In gloed van verlangen.
O, dat het geviel
Het lot, mij te voeren,
Waar 'k dromend al ga,
Naar 't land van de Boeren,
Zuid-Afrika!
Haarlem, 13 Maart 1920.
J.B. SCHEPERS.

Afrikaansche poëzie^{*)}.

Het beste bewijs en de krachtigste uiting der wordende eenheid van het Afikaner volk vinden wij in het ontstaan en den groei van een eigen literatuur in een eigen taal.
Prof. Dr. G. KALFF.

In een blij-blauw bandje met goud bedrukt heeft de jonge Afrikaansche dichter Dr. A.D. Keet, die in Amsterdam heeft gestudeerd en zich thans als geneesheer in het Vrijstaatsche dorp Senekal heeft gevestigd, verscheidene zijner versjes gebundeld, die hij gedurende zijn studie h.t.l. en voor dien in Zuid-Afrika heeft gedicht.

Als wij Afrikaansche of Vlaamsche verzen lezen, dan krijgen wij altijd meer dan van Nederlandsche gedichten den indruk dat zij onmiddellijk aan het gevoel ontsproten zijn, meer natuurgeluid geven, zonder gekunsteldheid. En ook zonder de verzekering van den patriarchalen pastoor van Ingoyghem zouden we het gelooven dat in ieder waarachtige jonge Vlaming, en dat geldt ook voor den Afrikaanschen stambroeder, een dichter steekt.

De student Keet heeft de liefde voor

.....die land, waar koppie en rand
verrijs van die vlakke veld,

de liefde voor zijn moedertaal, voor 'die natuur', voor 'volk en vaderland' uitgezongen in eenvoudige liedjes, die technisch zeker niet alle rijp zijn; maar het is hem veelal gelukt

*) Gedigte van A.D. Keet. - Uitgave van Swets & Zeitlinger, Amsterdam. MCMXX.

.....digters taal
Diep uit die grond van sijn hart (te) haal
En hij voel(de) in sijn hart 'n heerlike drang
Om 'n vlugtige stemming in woorde te vang.

Met welk een poëtischen blik deze jonge Afrikaner Oud-Amsterdam aanzag, bewijst de volgende aan zijn vriend Eduard Karsen opgedragen teekening-in-woorden:

Ou Amsterdam is tog so mooi
Met al sijn liggies uitgetooi
In donker, donker nagte.
Dis liggies hier en liggies daar
In lange rje aanmekaar,
Wat flikker in die gragte.

En honderd duisend ogies loer
Op spieëgladde watervloer
Daar bowe uit die hemel.
Dis liggies hier en liggies daar
En bootjies, wat so saggies vaar,
Dat ligte golfies wemel.

Die liggies soek mekaar weer op
 In water, wat teën walle klop
 Op stormagtig' nagte.
 So toweragtig, lief en skoon
 Is liggies, wat op walle woon
 En flonker in die gragte.

Voor het Hollandsche 'noointjie', dat dit warm kloppend Afrikaner hart wist te veroveren, is stellig dit sonnet gedicht:

Bekoorlik kind! ik weet nie wat dit is
 Of hoe dit kom nie; 'k weet alléén maar dit:
 Dat ik nog altijd deur jouw beeld aanbid
 En steeds die tintel van jouw oge mis.

Is dit die glans, waarvan ik nimmer wis
 Dat dit 'n man aangriep, altemit?
 Of is dit net bekoring? Nee, daar sit
 Oneindig veel meer agter dan jij gis.

Dit is die krag, wat digters stil laat staan
 Voor al wat lief en skoon is op dees' aard;
 Dit is die siel, wat so sij wege baan
 Van hart tot hart, tot twee aanéén-gepaard
 Hul hele lewe same verder gaan....
 Lief kind, o maak mij lewe lewenswaard!

Naar Afrika trok echter altijd zijn hart en hoe vaak heeft hij zijn zonnig land in Amsterdam aan zijn dichterlijke verbeelding laten voorbijgaan.

In het voorwoord dat hij 'op see, huistoe' in Nov. 1919 schreef, verklaart hij: 'Hulle sê, bij wijze van 'n grap, dat die meeste gedigte oor die skoonheid van die lente geskrijwe word in die winter. So kan ook beweer word, maar dan is alle erns, dat die vaderlandse digter dikwels pas die eintlike skoonheid van sijn vaderland ontdek, als hij in die buitenland vertoef. So het dit b.v., met onse baanbreker, Jan Celliers, gegaan, terwijl hij in die Switserse gebergte sit. En so het die skrywer van hier die bundel pas in Holland, waarheen hij getrek het om vir dokter te studeer, gedigte oor volk en vaderland begin skrywe.'

Het vierde laatste gedeelte aan 'volk en vaderland' gewijd, is dan ook een verheerlijking van de vierkleur en de vrijheid, van de moedertaal en 'Suid-Afrika se helde'. Van den edelen Steyn getuigt hij:

Geen tietel kan sij bors versier,
 Hij is te hoog, te groot, te fier
 Om selfs so iets te dra.
 Daar is geen ster wat fraaier blink,
 Daar is geen naam wat soeter klink
 In heel Suid-Afrika.

Kom, Afrikaners, roept hij op de volgende bladzijde zijn landgenooten toe:

Hef aan 'n lied van heldedaad,
 Van mag teen owermag:
 'n Nasie, wat sijn helde eer,
 Sal niemand ooit verag.

Sing saggies van jul vrouwe-leed -
Maar wees op almaal trots:
'n Nasie, wat sijn vrouwe eer,
Staan vaster dan 'n rots.

Sing oor die vrede van die veld,
Van koppie en van rand:
'n Nasie wat sijn woonplaas eer,
Bouwt nooit op losse sand.

Dr. Keet is met een vollen geestelijken buidel, met jonge geestdrift die nog een heel leven van arbeid voor zich heeft, met een innige liefde voor die 'nasie in sijn lentetijd' teruggekeerd naar het land, dat hij als Groot-Suid-Afrika van Sambesie tot Tafelberg voor zijn verbeelding ziet oprijzen:

Ik sien wel duisend stede
Verrijs van uit die grond;
Ik sien ons volk tevrede,
Herenig en gesond.

Ik sien die Afrikaander
Regeerder van sij land;
Ik sien die buitenstaander
Reik hom die broederhand.

Maar deze volkomen herrijzenis kan alleen werkelijkheid worden, als het Afrikaansche volk aandachtig luistert en eendrachtig handelt naar den raad van zieners - dat zijn immers dichters - als de jonge Keet er reeds een is, die het voorhoudt:

O volk van mij, daar is nog arbeid,
Daar is nog roem, daar wag nog strijd -
Jij moet nie bang wees vir wat kom nie,
Wees slagvaardig, wees bereid!

Al deze verzen mogen niet den voldragen dichterlijken klank hebben, een enkele maal ontglipt den dichter zelfs een anglycisme als 'Ik wonder', ze zijn vooral belangrijk als nationale uiting van wat daar leeft en lieft in het hart der jonge Afrikaners, van wat er woelt en werkt in hun brein, van wat hun geestesoog ziet rijzen aan den horizon.

Dr. Keet droeg zijn eerste bundeltje poëzie op aan zijn moeder en toondichters als Kerrebijn en Hullebroeck hebben reeds verscheidene zijner versjes op muziek gezet. De laatste zal ze weldra in Zuid-Afrika zelve gaan voordragen en door het lied aan de beide krachtige loten van den Nederlandschen stam, Vlaanderen en Zuid-Afrika, hun verwantschap doen gevoelen.

Nationale dichters en zangers zijn onze beste en idieelste propagandisten.
C. VAN SON.

Taalcommissie.

Adres: Helenastraat 46, 's-Gravenhage.

Als uit den doode herrezen komt de Taalcommissie zich aandienen, nadat zij zich van de medewerking van een paar nieuwe leden mocht verzekeren.

Zij verheugt er zich buitengewoon over, dat zij tot zich zag toetreden Dr. Rademaker, omdat deze als dagbladschrijver ongetwijfeld onze zaak zeer kan steunen. We meenen daarvan zelfs al een bewijs te zien in het Zaterdagavondblad C van 'Het Vaderland', waar 'flatbouw' niet meer voorkomt, doch wel 'verdiepingsbouw'. En zoo biedt zich de gewijzigde Commissie aan de leden van Groep Nederland aan in de volgende samenstelling:

de Heer Kapt. K.E. Oudendijk,
de Heer W.F. Gerdes Oosterbeek,
de Heer Mr. C. Bake,
de Heer Dr. L.A. Rademaker,
Mej. Dr. A.J. Portengen
en de Heer Dr. M.A. van Weel.

Voorloopig kunnen belangstellenden hun mededeelingen zenden aan:
's-GRAVENHAGE - HELENASTRAAT 46.

Brievenbus.

A.B.D. te A'd a m . - Waarom zond U Uw brief niet naar de 2de Schuytstraat te 's-Gravenhage? Dan

had U in het Maart-nr. van 'Neerlandia' misschien al ons antwoord gevonden. Wij hebben het bovenstaande verzoek al menigmaal geplaatst, omdat berichten voor de T.-C. naar Dordt toch bij haar, doch met meer of minder groote vertraging, terecht komen.

Opmerkingen betreffende taalbederf.

Onder dezen naam komt in 'De Socialistische Gids' van Nov. 1919 een artikel voor van den heer Henri Polak, den bekenden leider van den Diamantwerkersbond en lid van de Eerste Kamer. Eerst nu kregen we het in handen; toch, hopen we, nog niet te laat, om met de hoofdzaak van het betoog onze instemming te mogen betuigen. Zelfs meer: we vinden het een buitengewoon verblijdend teeken, dat een zoo hoog staand man als deze vakbewegingsleider diep voelt het belang van zuiverheid van eigen taal. Met aandrang bevelen we onzen leden de lezing van het bovengenoemd artikel aan.

Onszelf veroorloven we enkele opmerkingen, die den heer Polak van onze ernstige kennisneming van zijn opstel en onze belangstelling in het geschrevene zullen overtuigen. Dat ons volk in al zijn lagen onze rijke en schoone taal verhaspelt, beamen we volkomen natuurlijk. De oorzaak daarvan schuilt o.i. bij het Lager Onderwijs. Al staat op den lesrooster van een lagere school geen enkel uur voor Fransch, dan is het vaak - zoo niet meestal - de onderwijzer(es), die het 'gekleed' vindt, indien hij van vreemde, liefst Fransche, woorden gebruikt maakt, ook waar toch goede, soms betere Nederlandsche zijn. Waar dat in ons heele lager onderwijs te vinden is, kan het, gevoegd bij den Nederlandschen volksaard, niet de minste verbazing wekken, dat het niet 'van boven af reeds begint', doch hier uit den aard der zaak in nog sterker mate zich vertoont. Wij wezen er herhaaldelijk op, hoe in ambtelijke stukken Nederlandsch staat, dat volstrekt niet op dien naam aanspraak mag maken. Wij gaven zelfs een vreemde-woordenlijst uit, welke we aan zoo wat alle ons bekende regeeringslichamen van hooger en lageren rang toezonden; in onze afdeeling (waarom **rubriek?**) vroegen we zelfs al een paar maal, of er dan niet één Minister van Financiën (waarom niet **geldwezen**) eens de bron van vreemde opschriften enz. zou aanboren, om daaruit vooral in dezen tijd van belastingverhooving, een aardige bate voor de schatkist te halen. Zelfs een Gemeentebestuur mag geen verordening maken, gelijk Rome er al lang een heeft en Rio de Janeiro het vorige jaar invoerde: alle opschriften enz. moeten in de landstaal duidelijk zichtbaar zijn; wie er nu nog in vreemde talen hetzelfde bij wil zetten, mag dit, als hij er belasting voor betaalt. En hierin is Rio de Janeiro niet kreenterig: pl.m. f 700 naar den huidigen koers voor één vreemde taal! Wij veronderstellen, dat de heer Polak met zijn sterk uitgesproken voorliefde voor het eigene, ook in de taal van zijn volk, dit niet wist en er ook niet aan heeft gedacht, evenmin als wij vermoedden, dat we een medestander in hem kunnen begroeten. Misschien weet de heer Polak een of meer leden van zijn partij in de Tweede Kamer te bewegen tot het initiatief (de **aanstichting**) tot een wetsontwerp op het gebruik van vreemde woorden: tot onze spijt mist Z.Ed. als Eerste Kamerlid het bovengenoemde recht, want dan zouden wij het hem rechtstreeks verzoeken.

Aan onze ministeriën zijn vele woorden en uitdrukkingen in gebruik, die even goed, vaak beter, in goed Nederlandsch te zeggen zijn. We weten, dat een enkele

Minister en een enkele medestander-hoofdbambtenaar ons streven en onze hulp (vreemde-woordenlijst) welgezind was en is, maar een algemeene maatregel van bestuur bestaat tegen dit ambtelijk euvel niet. We geven den moed niet op met onzen strijd er tegen en nu minder dan ooit. Staatkunde zit er toch zeker niet achter. Want het zal toch wel al te gek zijn, dat hij gelijk heeft, die onlangs beweerde, hoe Frankrijk het ons euvel duiden zou, indien Fransch van den lesrooster onzer lagere school werd geschrappt. Z. Ex. De Visser had zijn voorstel omtrent de toelatingseischen voor H.B.S. enz. nog niet bekend gemaakt. Tot heden is het ons niet gelukt de ontstemming in Frankrijk over dat voorstel te vernemen. Zou die ooit wel komen? Hoe weinig moeite toch zou het kosten, die ontstemming te veranderen in een vriendelijke stemming! Met de enkele vraag: Wat zou de Fransche wetgever doen, als datzelfde misbruik in Frankrijk ten opzichte van Nederlandsch bestond?

Bovendien staat Fransch als l e e r v a k slechts op den rooster van die lagere scholen, welke voorbereiden voor H.B.S. enz. of van U.L.O. - en Muloscholen. Doch niet alleen in het onnoodig gebruik van vreemde (vooral Fransche) woorden bij bijna alle Nederlanders zit de fout, maar ook in den zinsbouw. Of heeft een zin als de volgende: 'Het was in den zomer van 1919, dat ik enz' niet geheel en al den vorm van een Franschen zin? En zoo gewoon vinden velen dien vorm, dat ze vreemd opkijken, als een deskundige hem niet Nederlandsch vindt!

Dat dit alles een verwarrenden invloed op de uiting der gedachten heeft, stemmen we den heer Polak volmondig toe. Maar dan ook niet halve maatregelen tegen dit euvel! Heeft niet indertijd Multapator geleerd, dat alleen geheelonthouding den mensch bindt? Zoo ook hier: kom overeen met elkaar of, zoo dit niet afdoende helpt, dwing door voorschriften althans het gebruik van het eigene, ook dus van eigen taal.

Het andere kwaad, dat ons dreigt, komt, zooals ook de heer Polak opmerkt en met voorbeelden aantoot, uit het Oosten. Naar we meenen, heeft Prof. Dr. Hector Treub eenige jaren geleden in een rede bij de aanvaarding van het rectoraat zijn gerechtvaardigd misnoegen en ergernis uitgesproken over de slordige, vooral door Germanismen ontsierde taal (en stijl?) van vele proefschriften op geneeskundig gebied. Terecht wijst de heer Polak er op, dat de arbeidersbladen en -tijdschriften er ook van wemelen. Tevens wijst Z.Ed. de oorzaken er van aan. Die verklaren, verontschuldigen misschien zelfs veel, maar rechtvaardigen het misbruik toch niet.

En, als nu de heer Polak zegt, dat 'ik meermalen heb ervaren, dat lezers van zulke rubrieken niet eens begrepen, waarin de dwaasheid der gehekelde fragmenten gelegen was', meenen wij daarvoor als verklaring te moeten geven, dat de Nederlander, voordat hij zijn e i g e n taal eenigszins goed kent, in de verste verte nog niet machtig is, zijn hersens moet laten verwarren door de aanleering van andere talen. Niemand minder dan wijlen Prof. H. Kern zei toch, dat hij, toen hij één taal goed kende, de andere, over welker kennis hij beschikte (maar een kleine 60), heel spoedig aanleerde.

Waar ons nu zoo ongedacht en van dien kant steun wordt aangeboden, zeggen we met Coen: 'Dispereert niet'. Met diens lijfspreuk voor oogen werkten we stil door en boekten, zij het dan meestal kleine, overwinninkjes in onzen strijd. Maar dan ook op de Nederlandsche volksschool alles geweerd, wat niet het eigene is; evenzoo in regeeringsstukken, in tijdschriften en in dagbladen, in winkelschriften, eethuizen, enz. En dan ook in tijdschriftartikelen, als belangstellenden in dezen rechtmatigen strijd hun gedachten er over uiten: alles 'van vreemde smetten vrij', tenzij wij zelf er niets of niets beters voor hebben.

Seinpost af!

Onder dit opschrift vinden wij een stukje in 'De Avondpost' van 5 Maart, waaruit blijkt, dat het voornemen bestaat om de inwendige inrichting van het bekende theater te Scheveningen 'De Seinpost' te verbeteren en te verfraaien en tevens het theater te herdoopen in 'Théâtre des Ambassadeurs'.

Het blad teekent daarbij aan:

't Was ook wat gek, zoo'n ouderwetsche Hollandsche naam op de badplaats. De 'Burcht' mag ook wel een ander naampje krijgen.

Als de eigenaar van de Burcht dit nu maar niet voor goede munt opneemt en den spot van het blad voelt.

't Is al erg genoeg, dat ons Badhuis Kurhaus heet en dat 'De Oude Doelen' haar inrichting te Scheveningen 'Pavillon du Vieux Doelen' noemt.

De Taalcommissie zal trachten het kwaad nog tijdig te keeren.

Mededeelingen en Allerlei.

Eere wien eere toekomt.

Jhr. J.C.C. Sandberg, directeur der Ned. Ver. Landverhuizing, verzoekt ons het volgende te melden:

'In de Februari-aflevering van 'Neerlandia' wijdde K.d.J. een waardeerdend woord aan ons geschrift: 'De Unie van Zuid-Afrika' waarin mij lof wordt toegezwaard voor de samenstelling.

Ik moet helaas die loftuiting afwijzen, aangezien het ontwerp werd geschreven door den heer J. Visscher, redacteur van het Maandblad der Nederlandsch Zuid-Afrikaansche Vereeniging en dat ontwerp behoudens enkele wijzigingen en aanvullingen geheel werd overgenomen.

Aan den heer Joh. Visscher komt dan ook alle eer toe voor de samenstelling.

Het eenige wat ik ten mijnen gunste mag boeken is de aanstichting om het geschrift te doen samenstellen en uitgeven.

Zonderling.

Het 'Handelsblad van Antwerpen' bericht onder dit opschrift het volgende:

'Wij hebben gemeld dat de Raadskamer der rechtbank van Charleroi tot niet-vervolgung heeft besloten ten bate van advokaat Carlier, die tijdens de bezetting een manifest onderteekende om zelfbestuur voor Wallonië.

De gunstige uitspraak is te wijten aan het feit, dat Mr. Carlier tevens onderduims, een anti-Duitsch schriftje verspreidde, waarin hij tegen de Duitschers pleitte voor de inlijving van Wallonië... bij Frankrijk.

Verbetering.

In de bespreking van Dr. Leyds' boek 'Het insluiten der Boerenrepublieken' stond o.a. dat het werk alleen in een Hollandsche uitgave verschenen is. Dat is een vergissing. Zooals reeds uit het naschrift van Nov. 1919 van den schrijver blijkt, is er ook een Engelsche uitgaaf verschenen, iets later dan de Hollandsche en wel bij Fisher Unwin onder den titel 'The Transvaal surrounded'.

Ingezonden.

Nederlandsche tooneelkunst te Londen.

Rotterdam, 11 Febr. '20.

Geachte Redactie.

Het spijt mij, dat uw antwoord op mijn pleidooi voor Nederlandsche tooneelkunst, mij niet vóór de plaatsing ter inzage werd gezonden. Thans, een maand later, volgde dit antwoord, ik hoop niet te laat.

Uw meening, 'dat onze tooneelspeelkunst, mits vertegenwoordigd door de beste krachten meer kans heeft te Londen gewaardeerd te worden, wanneer een in Engeland algemeen bekend klassiek of modern stuk der Engelsche tooneelletterkunde wordt gespeeld, dan wanneer een, zij het nog zoo voortreffelijk Nederlandsch stuk in proza of verzen zou worden vertoond', berust op een vergissing.

Waarom heeft deze beweging van wederzijdsche wisseling van kunstenaars op tooneelgebied plaats? Om **wederzijds** elkaar te leeren waardeeren. Het tooneelstuk waarmede de Engelschen hier kwamen 'Mid-Channel' werd zeker niet dadelijk door de meeste toeschouwers goed begrepen en verstaan. Daarom verschenen dan ook in de dagbladen vrij uitvoerige overzichten van den inhoud van het stuk. Dat desondanks deze tournee niet het verwachte succès heeft gebracht, **lag aan de keuze van het stuk**. Wij weten in Nederland te goed, dat het Britsche volk, als het zijn kunstenaars uitzendt om Britsche beschaving te verspreiden, iets anders heeft aan te bieden, dan met dit werk van Pinero werd getoond.

Daardoor kwam ook de **tooneelspeelkunst** der Britsche kunstenaars niet volkomen of genoegzaam tot zijn recht.

Nu zouden wij verkeerd doen, in de fout der Engelschen te vervallen. Zenden wij nu een paar paradestukken met parade-rollen, dan toonen wij het Engelsche publiek **niet** wat wij zijn. En zelfs als wij een oorverdoovend applaus in de Londensche schouwburgen behalen, kan ons dat geen ware bevrediging schenken. Want wij Nederlanders zijn een volk, dat afkeerig is van vertoon en onze deugd is, dat wij het wezen der dingen zoeken op te sporen en te eerbiedigen. De Nederlandsche tooneelkunst (dus schrijf- en speelkunst) is er niet mede gebaat, wanneer te Londen getoond wordt, hoe ver wij zijn in het vertoonen van vertaalde stukken. Daarmede wordt alleen getoond, hoever wij het (helaas) in aanpassingsvermogen en verbastering hebben gebracht. Ik meen, dat het Alg. Ned. Verbond juist mede de roeping heeft, die assimilatie en verbastering zooveel mogelijk tegen te gaan. Vergis ik mij hierin, dan zou ik mij verplicht gevoelen, mijn lidmaatschap op te zeggen.

Wanneer men te Londen vroeg, een beeld te geven van de Nederlandsche pijpenindustrie, dan zouden wij geenszins meerschuijmen pijpen met barnsteen mondstuk zenden, hoe fraai die overigens ook in Nederland alom te koop zijn en gebruikt worden, maar onze eenvoudige Goudsche pijpen. Die zijn niet zoo kostbaar en niet zoo fraai bewerkt en gepolijst, maar het zijn onze eigen Nederlandsche pijpen.

Op kunstgebied is het nu niet anders. Shakespeare is een fraaie, meerschuijmen pijp, rijk met figuren bebeeldhouwd, maar zullen de Engelschen ons nu werkelijk bewonderen, omdat wij die pijp geïmporteerd hebben en bijna zoo fraai, ja misschien zelfs fraaier doorrooken dan de Engelschen zelf?

Wel neen, het eerste wat de Engelschman zal vragen is, of wij thuis niet gewoon zijn, uit zulke aardige lange pijpen te rooken en waarom wij geen neusbrandertie voor hem hebben medegebracht.

Wilt gij het beeld wat verhevener? Welnu, wij voelen ons geëerd, dat in de National Gallery te Londen aan Rembrandt en Ruysdael eere-plaatsen zijn verleend. Maar als wij de Engelschen uitnoodigden in Nederland een tentoonstelling van schilderijen te organiseeren, zouden wij als zij met Gainsborough's Romney's en Turners kwamen, toch meer van de Engelsche schilderkunst leeren waardeeren, dan wanneer zij met de Nederlandsche meesters uit de National Gallery kwamen, hoezeer wij ook dankbaar zijn, dat de werken van die meesters daar op de eereplaatsen hangen.

Buitendien, en dit beginsel kortelings door Dr. Walch en door mij onafhankelijk van elkaar verde digd (door Dr. Walch in een vergadering van de Leid-

sche Maatschappij voor Letterkunde, door mij, één dag vroeger, in de Ver. van Letterkundigen), overdenke men wel, **een Nederlandsch tooneelspeler kan slechts zuiver Nederlandsche tooneelspeelkunst geven in een werk van een Nederlandschen tooneeldichter of schrijver**. De Engelschen zelf kunnen hiervoor het bewijs leveren. Zij blijven, met alle waardeering voor de pogingen van Possart, Reinhardt, Sarah Bernhard e.a. buitenlandsche tooneelstukken, er van overtuigd, dat alleen Engelsche tooneelspelers Shakespeare goed vertolken. En dit is volkomen juist. Men kan de ziel van een ander volk goed leeren kennen, leeren eeren en liefhebben, maar het blijft altijd bij een pogen om er geheel in door te dringen. De groote aanhang, die het Algem. Nederl. Verbond in het buitenland heeft is een schitterend bewijs er voor, dat onze ziel, hoe ook bekoord door de ziel van een ander volk, altijd zal blijven gevoelen, dat zij elders aardde.

Onze geheele Nederlandsche kunst heeft slechts in zooverre waarde, als zij afspiegeling is van de Nederlandsche ziel, van de ziel van het Nederlandsche volk met haar kenmerkende eigenschappen. Wat blijft van Rembrandt over als men zijn kunst ontdoet van zijn kenmerkende Nederlandsche eigenschappen als: breedheid, innigheid, godsvrucht, vrijheidsliefde, afkeer van vleierij (in tegenstelling met zooveel buitenlandsche hofschilders, mondaine schilders enz.)? Hoe ouder Rembrandt wordt, hoe meer hij tot de eigen ziel doordringt, hoe grooter ook zijn **eenvoud** wordt, die grootste aller Nederlandsche deugden. Eenvoud staat in direct verband met godsvrucht, hij is er de schoonste bloem van. Want godsvrucht leert nederigheid, leert dat ook de meest begaafde onder ons menschen, niets is tegenover de Almacht Gods.

De Nederlandsche tooneelspeelkunst nu is ten deze geen uitzondering. Haar deugd bestaat ook in de harmonische oplossing van de speciale Nederlandsche deugden. Komen deze ten volle uit in werken van niet Nederlandschen aard? In de werken van den paradoxalen Ier Shaw? In den Shylock van Shakespeare? Maar het is immers juist de roem van Nederland, dat het niet Shylock als kenmerkend Joden-type heeft, doch Spinoza, den man, die alle materieel gewin verzaakte om naar zijn beste weten den geest der dingen na te speuren.

Wat hebben wij er aan, of Louis Bouwmeester te Londen gaat vertoonen hoe virtuoselijk hij een Jood uit het Venetiaansche ghetto kan uitbeelden, die een pond vleesch levend uit het hart van een Christen gesneden, die hem geld schuldig is, eischt? Het land van Spinoza, Da Costa, Asser, Jozef Israëls en Querido walgt van die vertooning. De Nederlandsche tooneelschrijfkunst en de Nederlandsche tooneelspeelkunst heeft andere karakters te toonen, als het buitenland haar uitnodigt van haar wezen te getuigen.

Reeds toonden de organisators van de wederzijdsche tooneelvertooningen door het opnemen van vijf oorspronkelijke tooneelwerken op de lijst, nadat ik in 'De Telegraaf', helaas weer alleen, had geprotesteerd tegen het aanvankelijke plan, een paar acteurs te Londen in paraderollen te doen optreden, dat men tot inzicht komt. Het past de redactie van 'Neerlandia' geenszins om in stede van dit toe te juichen, toch weder de Engelsche tooneelletterkunde boven de Nederlandsche te verheffen. Zij sterkt op deze wijze, vaderlandslooze lieden, die een millioen gulden door Oranje voor den bloei van **Nederlandsche** tooneelkunst geschonken, hebben misbruikt, de Nederlandsche schrijvers eerst in 't eigen land veertig jaren verguizend en thans hen in 't buitenland aan karakterlooze, uiterlijke acteurs-virtuositeit opofferend. Dat wij Nederlanders een eigen tooneelschrijfkunst en daarop gebouwde tooneelspeelkunst

bezitten kan ik o.m. aantonen door te wijzen op het repertoire van de ‘Nederlandsche Tooneelvereniging’, onder leiding van Adriaan van der Horst. Van 1 Sept. 1893 tot 1 Sept. 1908 speelde dit gezelschap stukken van de volgende Nederlandsche schrijvers: Bernagie, Bredero, Asselyn, Hooft, Langendijk, Multatuli, Marc. Emants, J. van Maurik, Glanor, Joosten, Faassen, Vink, Westenberg, Hora Adema, Meerkerk, Abel, Booms, Van Leer, L. Simons - Mees, Lod. Mulder, Brandt van Doorne, Jo van Sloten, H. Heijermans, M. Ternooy Apèl, Verbruggen, Reyding, Fabius, Paap, Van Lennep, Davidofsky, Ina Boudier - Bakker, Fred. van Eeden, T. Mijnsen, F. Rompel, C. Buysse, A. van Sprinkhuizen, Van der Vinder, Kesnig, Meinhardt, Heins, Top Naef, Jules Schürmann, Tersteeg, Van Elten, Van Riemsdijk, Metz - Koning, Van Gogh - Kaulbach, Carl Corvey, J. van Stuwe, J.B. Schuil, J. Steynen, M. van Zanten, Michiel de Swaen.

‘Het Schouwtooneel’ (dir. A. van der Horst en Jan Musch), voerde thans weder in de vijf maanden van zijn bestaan vijftig maal ‘De Paradijsvloek’, 15 maal het ‘Wederzijdsch Huwelijksbedrog’, 18 maal de ‘Meteoor’, alle weder oorspronkelijke Nederlandsche stukken, op.

Het maandschrift ‘Groot Nederland’ (red. Mr. Fr. Coenen, Cyriël Buysse en Louis Couperus), geeft sedert jaren 's maands geregeld een bijvoegsel met een oorspronkelijk Nederlandsch tooneelwerk.

En ondanks dat alles zouden wij te Londen niets anders te toonen hebben dan vertaalde werken met zekere eigenschappen, welke den acteur gelegenheid geven met ijselijke grimassen aan zijn puntbaard te trekken of nogeens den groven renaissance-draak te vertoonen, waarin een vermoorde koning **uit de andere wereld** zijn zoon tot wraak aanspoort, tengevolge waarvan die zoon zijn oom, zijn aanstaanden schoonvader, zijn meisje, zichzelf en wie al meer, na allerlei godslasteringen vermoordt of in den dood drijft, als waarna verteld wordt dat Hamlet zoo'n edelaardig jongeling was.

Wat heeft de Nederlandsche volksziel met deze moord-tafereelen te maken? Ons Nederlanders is geleerd, hebt uw vijanden lief, vergeef hen, die u haten.

Oranje heeft geen millioen gulden geschonken om twijfel en ongelooft, om moordtooneelen en gruwelscènes in 't buitenland te doen vertoonen, omdat er toevallig een acteur is, die al deze doellooze schennis en gruwelen nog eens op zijn manier zoo gaarne voorstelt. Wat heeft het Nederlandsche volk er aan, zelfs indien het Londensche publiek en de Londensche pers komen verklaren, dat de gruwelijke Jood, die den Christen, wiens gastvrijheid hij geniet, een pond vleesch uit 't hart wil snijden om een geldzaakje en de walgelijke Deensche prins, die de tien geboden en het Evangelie van Jezus Christus als nietswaardig terzijde schuift, zoo ‘mooi’ zijn vertoond?

Nederland heeft op kunstgebied een andere roeping dan rassenhaat en wraak- en moordzucht te propageeren. In 't binnenland stellen wij commissies aan om uit de bioscopen gruwel-filmen te weren. En naar het buitenland zouden wij import-gruwelen weer tot export-gruwelen moeten maken, ter verhooging van den eerbied voor de Nederlandsche kunst?

Wij hebben wat anders, wat beters, wat hoogers aan het Engelsche volk aan te bieden. Wij hebben het mede te deelen, dat wij Shylock en Hamlet **niet** wenschen te spelen, omdat wij een Christelijke natie zijn. Wellicht, dat dan de oogen van het Britsche volk óók opengaan.

En wij zullen daarna het Britsche volk onze eigen tooneelkunst brengen, een Goudsche pijp, goed als gij wilt, maar in haar eenvoud en zuiverheid dan toch hooger

te schatten dan de uitlandsche meerschuijmen pijp, al is er de naakte Venus zelve op gebeeldhouwd ter 'versiering'.

Dankend voor de plaatsing,
BERNARD CANTER.

Naschrift der Redactie.

Met alle waardeering voor het krachtig pleidooi van den heer Canter, komt het ons voor, dat zijn vergelij-

kingen, zooals trouwens alle, mank gaan. Hij vergelijkt tooneelstukken met kunstvoortbrengselen, waarvan het genieten niet aan een taal gebonden is. Rembrandt wordt genieten door alle kunstgevoeligen, onverschillig welke taal zij spreken. Vondel genieten kunnen slechts zij ten volle, die de Nederlandsche taal machtig zijn.

De schrijver vergist zich ook, als hij beweert, dat wij de Engelsche letterkunde boven de Nederlandsche hebben verheven. Wie ons stukje in het Febr.-nr. er op na leest, zal daarin vergeefs zulk een bewering zoeken. Allermintst is ook uit onze opmerkingen af te leiden, dat wij het zouden toejuichen, wanneer onze tooneelgezelschappen in het buitenland 'draken' gingen vertoonen.

Wij zullen het natuurlijk van harte toejuichen, wanneer onze uitnemende echt Nederlandsche tooneelstukken in het buitenland niet alleen kunnen worden opgevoerd, maar ook door het publiek kunnen worden begrepen. De heer Canter gaat, en te recht, niet in op onze bedenking, dat dit laatste groote moeilijkheid oplevert. Wanneer 't mogelijk blijkt, zal het A.N.V. van harte medewerking verleen.

Comité voor Ned. Kinderen in den Vreemde.

De gezamenlijke bijdragen, in de vorige opgave vermeld, bestonden uit:

J.D.M.M. f 1.50; Ch.W.K. f 1.50; Kinderpartij mevr. J.d.M. f 21. -; G.E. f 2. -; H.W. f 2.50; Mr. d.M. f 2.50. Mr. H.J.B. f 5. -; C.J.W. f 10. -; G.V. en Co. f 30. -; D.A. f 5. -; N. en Zn. f 25. -; n.v.H. Mij. v.I. en E. f 25. -; n.v.N.I.L.S. f 25. -; L.A. f 2.50; J.H.F.R. f 1. -; A.M. f 100. - J.H.H. f 30. -; W.C.D. f 5. -; J.C.G.B. f 25. -; L.E.J.B. f 10. -; Dames H. f 10. -; J.E.J. f 25. - N.V.C. f 10. -; Mevr. A.S. f 10. -; S.N.L. f 10. -; L. en Co. f 10. -; mevr. S.E.v.d.S.B. f 100. -; B.N. f 100. -; R.A.B. f 10. -; N.V.A.I.M. f 30.80; J.H.F.S. f 2.50; E.v.D. f 2.50; N.N. f 1. -; G.H.d.M.O. f 5. -; H.G.S. f 50. -; W.O.F.v.H. f 50. -; L. en Co. f 50. -; F.H. f 50. -; N.I.E.M. f 50. -; G. en Co. f 50. -; H.v.M. f 50. -; P.H.M. f 50. -; J.A. f 50. -; H.M.F. f 25. -; D.M.K. f 25. -; Tw. Bnk. f 25. -; B. en Co. f 100. -; P.S.v.M. f 25. -; St. Mij. N. f 50. -; J.C.J.L. f 25. -; S.Th. f 25. -; V. en Co. f 50. -; M.V. en Co. f 50. -; I.B. f 25. -; W.F. f 25. -; Z.A.H. f 25. -; M.H. f 50. -; M. en Co. S. f 25. -; P.P.W. f 10. -; G.H.B. f 100. -; P.P.Z. f 10. -; R.H.D.M. f 25. -; H.d.G. f 10. -; Wed. C.d.T. f 50. -; B. en F. f 25. -; R. en Co. f 25. -; W.D.S.G. f 25. -; T. en C. f 25. -; M.G. en Co. f 25. -; M.d.L.P. f 25. -; Zusters v.O.L.K. f 3. -; A.N.D.B. f 100. -; B.P. f 15. -; E.W. f 2.50; H.M.v.d.K. en Co. f 25. -; K.B. f 25. -; M. en Co. f 25. -; P. en C. f 50. -; Wed. H.B. f 25; E.S.L. f 25. -; S.S.M. f 25. -; N.N. f 1. -; C. f 5. -; H.B.v.Z.A. f 25. -; F.L. f 100. -; F. en C. f 25; N.V.O.I. f 50. -; Geb. V. f 25. -; C.K. en Co. f 25. -; T. f 10. -; A.K. f 10. -; W.v.L. f 2.50; ontvangen door het Nieuws van den Dag f 5. -, allen te Amsterdam.

L.E.v.S. f 5. -; N.N. f 10. -; K.O. f 1. -; C.H.v.d.L. f 25. -; M.D. en Co. f 5. -; B.d.P. f 25; A.B.Z. f 5. -; Mr. J.H. f 25. -; J.v.G. f 5. -; A.v.d.V. f 2. -; N.N. f 2.50; M.C.V. f 10. -; N.J.P. f 30. -; mevr. M.d.M. f 25. -; B.d.K. f 25. -; A.v.K. f 10. -; M.V. f 5. -; C.d.S. f 5. -; L.W. f 5. -; G.A.B. f 2.50; Dr. J.O.M.N.N. f 1. -; K.v.d.Z. f 10. -; E.P. f 10. -; B. en S. en C.F. f 10; H.P. en Co. f 2.50; J.P.N. f 25. -; L.L. f 10. -; J.v.d.M. en Zn. f 15. -; Wed. A.G.v.C. f 10. -; mej. A.F.v.R. f 200. -; mej. E.v.W. f 50. -; F.v.H. f 10. -; M.A.S. f 10. -; E.B. f 10. -; L.J.C. f 5. -; A.E.O.K. f 25. -; Ph.P.O. f 50. -; J.M.B. f 10. -; Mr. Th.E. f 10. -; D.v.d.H. f 10. -; J.P. f 2.50; H.S. f 2.50; C.C.B. f

2.50; Mr. F.B.F. f 2.50; J.C. f 30. -; L.H.K. f 30. -; mej. M.J.v.d.M. f 25. -; A.C.M. f 25. -; C.A.P. f 10. -; V.v.d.H. f 100. -; personeel Pure Oil Cy of Holland f 64. -; Mr. R.M. f 200. -; dames N. en F.H. f 5. -; allen te Rotterdam.

H.C. f 2.50; J.S. f 7.50; E.E.M. f 30. - te 's-Gravenhage.

Mevr. C.E.v.R.M. f 500. -; Mr. G.v.d.F. f 40. -; Pr. Dr. J.R.K. f 10. -; Jvr. E.A.v.P. f 100. -; Dre. W.v.D. f 5. -; mevr. G. f 2.50; Dr. J.E.v.M. f 4. -; J.C.v.G. f 50. -; dames f 2.50; J.F.N. f 5. - te Utrecht.

Mevr. D. f 30. - te Alkmaar; mevr. A.G.K.W. f 100. - te Apeldoorn; M.V. f 20. - te Appingedam; F.L.v.d.V. f 2.50 te Aerdenhout; H.C.M. f 25. -; mej. J.G.L. f 2.50; Fr. d.V.v.S. f 50. -; Dr. C.B.S. f 10. -; Mr. C.J.P. f 10. -; X.Y.Z. f 5. - te Arnhem; L.P.D.o.t.N. f 30. -; C.v.K. f 25. -, te Baarn; N.N. f 25. - te Bilthoven; mevr. G.Z.v.d.S. f 50. -; J.M.V. f 10. - te Bussum; mevr. H.M. f 5. - mevr. P. f 2.50; R. f 5. - te Bloemendaal; A.H.G. f 1. - te Culemborg; H.H. f 25. -, Den Dolder; N.N. f 10. -; Club van leerlingen en oud-leerlingen H.B.S. f 36.21; A.J.L. f 500. -; Dr. A.O. f 30. - te Dordrecht; H.A.S. f 10. -; C.F.d.H. f 10. -; te Eefde; B. f 1.50 te Egmond; v.D. f 25. - te Charlois; J.D.O. f 2.50 te Fijnaar^d; J.K. f 5. -; J.T. f 1. -; G.E. f 10. -, te Groningen; P.C. f 5. -, te Ginnewken; J.V. f 2.50, te Gouda; M.V.d.J. f 2.50; J.C.J. f 25. -; V.D. f 10. -; W.S. f 2.50; C.A.v.W.C. f 5. - te Haarlem; Mr. D.v.D. f 5. - te Hattem; J.H.M. f 2.50 te Heemstede; wed. G. f 2.50; te Heerde; C.d.H. f 10. - te Heerlen; Dr. K.H.J.B. f 30. -; J.H. f 250. -; G.M.d.C. f 10. -, te Hilversum; G.G.B. f 10. - te Hoogkarspel; mej. B.H. f 10. - te Klundert; B.A.W.K. f 2.50 te Losser; S.N. f 2.50; C.H. f 25.0 -; Mr. J.v.O. f 10. -; L.R.L. f 30. - te Leiden; Gebr. J. f 5. - te Meppel; N.H. f 5. - te Middelburg; v.W. f 25. - te Nederhorst; mej. E.B. f 5. -; Mr. M.M.L. f 500 te Oosterbeek; D.J.M.L. f 10. - te Oud-Garstel; L.S. f 1. - te Ruurlo; K.v.H. f 2.50 te Sliedrecht; Br. A.C.v.H. f 5. - te de Steeg; R.R.v.J. f 5. - te Sexebieren; H.v.D.S. f 10. - te Tilburg; Mr. J.G.W. f 25. - te Worth Rheden; N.N. f 1. -; mevr. v.R. f 25. -; D.J.v.R.v.R. f 30. - te Zeist; J.S.S. f 10. - te Zuidhorn; Mr. J.P. Br. v.H. f 5. -; Jkvr. Br. v.H. f 10. - te Zwolle.

In totaal werd in Februari ontvangen f 2167.545 en Mrk. 1310, hetgeen met de vorige opgaven maakt f 262116.475 en Mrk. 30358.68. De uitgaven bedroegen in de afgelopen maand f 3275.

Zeer veel leed hebben wij in ruim drie jaar kunnen verzachten, en veel jonge levens hebben wij kunnen redden, door meer dan **duizend** jonge Nederlandertjes naar het Vaderland te kunnen terugbrengen, en nagenoeg **alles** te geven, wat flinke Nederlandsche kinderen stoffelijk en geestelijk noodig hebben. Wij deden echter, ten opzichte der vele duizenden, die onze hulp zoo dringend noodig hebben, slechts een klein deel, want nog een zeer groot aantal ziet vergeefs naar de hulp van het Vaderland uit, en vele ouders wachten reeds maanden en maanden op ons bericht, dat er plaats voor hunne kinderen is. Voor kinderen van vreemde nationaliteit worden honderden woningen gastvrij en kosteloos geopend; diezelfde woningen blijven, ook al geven wij vergoeding, **ongastvrij gesloten voor kinderen van eigen stam**. Wanneer wij den ouders moeten schrijven 'Wij hebben nog geen plaats' dan klinkt tegenwoordig veelvuldig de noodkreet: 'Help ons ten minste aan wat melk, opdat wij onze kinderen niet voor onze oogen zien verkwijnen!' Deze smeekbede brengen wij het Nederlandsche volk over. Wie zendt ons bussen melk, of geld om die te kopen? Wie zendt ons volgbriefjes om bij zijn kruidenier bussen melk in ontvangst te nemen? Welke fabrikant stelt kisten melk beschikbaar?

S. VAN LIER Ez., Nassaukade 358, Amsterdam.

Afscheid van Dr. H.J. Kiewiet de Jonge.

De omstandigheid dat onze eerevoorzitter Dordrecht gaat verlaten, waar nu bijna een

AFBEELDING NAAR HET PORTRET DOOR PROF. JAN VETH.

kwart-eeuw het hart van het A.N.V. heeft geklopt, was het Hoofdbestuur een gereede aanleiding om er een feeste lijk afscheid voor te bereiden.

17 April 1920 sluit het tijdvak der twintigste eeuw af, waarin Dr. Kiewiet de Jonge onze beweging tot eer en aanzien heeft gebracht.

De heer De Kanter, de eerste woordvoerder op dien Zaterdagmiddag, toen de met groen en bloemen versierde zaal van Hotel Ponsen gevuld was met een groot gezelschap dames en heeren, vertegenwoordigers van oud en nieuw Hoofd- en Groepsbestuur en van verscheiden Afdeelingen, heeft doen uitkomen, wat Groot-Nederland aan den scheidenden leider verplicht is, hoe thans na moeilijke jaren de groote lijn is bereikt en in wijden kring de verplichting wordt gevoeld, de Nederlandsche beschaving te brengen aan al onze stamgenooten, buiten bemoeiing met de staatkunde van andere landen. Ook mevrouw Kiewiet de Jonge werd gehuldigd voor den steun, dien zij altijd haar echtgenoot gaf bij de behartiging der aan hem toevertrouwde groote belangen.

De nieuwe voorzitter bood daarop namens het Hoofdbestuur een prachtige oorkonde aan, door den sierkunstenaar Georg Rueter op perkament geteekend en in roodlederen met goud bewerkten band besloten, vermeldend:

Het Hoofdbestuur van het Algemeen Nederlandsch Verbond heeft in zijn zitting van 29 Nov. 1919 te Dordrecht met algemeene stemmen tot zijn eere-voorzitter benoemd, den heer

Dr. HERMANNUS JACOB KIEWIET DE JONGE,

als erkenning voor de onschatbare diensten, die hij onafgebroken, sedert de stichting, 1 Mei 1898, achter-

eenvolgens als secretaris, onder-voorzitter en voorzitter van het Hoofdbestuur, aan het Algemeen Nederlandsch Verbond, zijn levenswerk, heeft bewezen.

Al die jaren heeft hij onvervaard gearbeid aan groei en bloei van den Nederlandschen stam, was hij een vraagbaak voor duizenden en duizenden land- en stamgenooten, steunde hij met raad en daad Nederlanders en stamverwanten in alle oorden der wereld. Hij was de ziel van de beweging, die beoogt de verhooging der zedelijke en stoffelijke kracht van den Nederlandschen stam en handhaving en verbreiding van de Nederlandsche taal.

Het Nederlandsche volk dankt ook Dr. Kiewiet de Jonge een verhoogd gevoel van eigenwaarde en nationaal zelfbewustzijn.

Het Hoofdbestuur van het Algemeen Nederlandsch Verbond eert in hem een der beste zonen van onzen stam.

De heer E.A. Veen overhandigde namens de Afd. Zaanstreek, 20 jaar geleden door den gehuldigde gesticht, een in zilver gedreven voorstelling van een windmolen, dragende de zinrijke spreuk:

Zie hoe de molen maelt in storm en windt,
Waar is het, dat men nob'ler werker vindt.

Mevrouw Veen, pas benoemd tot lid van het Hoofdbestuur, bezegelde de toespraak van haar echtgenoot met de voordracht van een door haar gedichte hulde, waarin op treffende wijze de stamverwanten verzinnebeeld zijn:

Aan Dr. H.J. Kiewiet de Jonge bij zijn afscheid als Voorzitter van het Hoofdbestuur van het Algemeen Nederlandsch Verbond 17 April 1920.

Wanneer wij voor een afscheid staan, dan rijzen
Vaak beelden voor ons op van vroeg en spa.
En peinzend staren wij die beelden na,
Die de herinnering ons aan komt wijzen.....

Met helm en speer, de leeuw aan hare voeten,
Zien wij nu 't blonde Neerland voor ons staan.
Wie komt in sarong en kabaai daar aan?
't Is een Javaansche, die haar komt begroeten.

Daar naad'ren ook, met breedgerande hoeden,
De helden uit den Vrijstaat en Transvaal.
Ze vechten steeds nog voor hun eigen taal,
Een feller strijd, dan menig kan vermoeden!

Dan komt een zusterpaar van uit de tropen:
't Is 't zonnig Suriname en Curaçao.
En daar, de Blauwvoet op de vuist, treedt gauw
De jonge Vlaming aan, die nauw durft hopen....

En Noord, Zuid, Oost en West, zij strekken de handen -
Dan wenden zij zich weer en willen gaan

Weer ieder d'eigen weg, - maar onvoldaan,
Met onvervulden wensch naar d'eigen landen.

Maar wie heeft toen die handen vastgegrepen,
En heeft ze saamgevoegd met gulden band?
Wie maakte dat het blonde Moederland,
Haar zongebruinde docht'ren heeft begrepen?

Wie gaf Zuid-Afrika weer zelfvertrouwen,
En sterkte in zijn worsteling om Recht
Den Vlaamschen strijder, die, gehoond, geknecht
En mingeacht zich zelf tracht vrij te klauwen?

Kiewiet de Jonge bracht die handen samen
In broedergreep: in 't Nederlandsch Verbond,
En vormde zoo een krachtig, machtig front.
Waar tegen Dietsche taal men kwaad durft ramen.

Nu wil hij gaan; of is hij soms gebleve'?
Ons blijft zijn voorbeeld, en ons blijft zijn werk,
Ons blijft zijn ideaal, zoo fier en sterk,
Ons blijft de Vader van 't Verbond! Hij leve!

Dr. J.J. Prins, de voorzitter der Afd. Dordrecht, schonk namens deze een gouden potlood, een geschenk, dat verband houdt met Dr. Kiewiet de Jonge's voorgenomen reis naar Oost-Indië, want 'nu de patroon zelf de klanten gaat bezoeken, zal hij heel wat hebben aan te teekenen'.

Na deze toespraken en geschenken zongen eenige Dordtsche dames het montere echtbaar een door Top Naeff gedichten afscheidsgroet toe, een vriendenwoord, waarin voor het A.N.V. vooral deze strofen beteekenis hebben:

Geen dag gaaft gij verloren,
Geen uur..... schoon de avond daalt,
In schoven staat het koren
En de oogst kan ingehaald.

Groet de verre landen,
Gij, mensch, aan mensch verwant;
Met toegestoken handen
Dankt U Groot-Nederland.

Gedurende de aanbieding der thee kwamen velen den heer en mevrouw Kiewiet de Jonge de hand drukken.

Het tweede gedeelte van den middag was gewijd aan zang en muziek.

Mejuffrouw Henriette Schlüter zong een oud-Hollandsch, een Indisch, een Afrikaansch en een Vlaamsch lied, verzinnebeeldend de stamgebieden; mejuffr. Van Son ontlokte aan haar vedel eenige boerendansjes en het H.B.S.-strijkje vulde den ganschen middag de tusschenpoozen aan met vaderlandsche liederen.

Aan den gemeenschappelijken maaltijd, waaraan o.a. mejuffr. Baelde (de afgetreden ondervoorzitster); Dr. Leyds, Ds. Van de Merwe (schoonzoon van Pres. Steyn), de heer Van Zanten, loco-burgemeester van Dordrecht en verscheiden oud-Hoofd- en Groepsbestuurders aanzaten, werd nog menig woord van waardeering en dankbaarheid gesproken. Ook werd daar gewag gemaakt van de vele telegrammen en brieven, die waren binnengestroomd tot zelfs uit Brussel, van waar twee oud-Hoofdbestuurders

schreven: Onder uw tactvolle leiding heeft ons Verbond de beteekenis gekregen, die het thans in ons stamleven geniet.

Voor de Hollandsche wenschen mogen deze beide volstaan:

Oenkerk: Bij Uw afscheid van het Algemeen Nederlandsch Verbond breng ik U mijn oprechten dank en warme hulde voor het schitterende werk dat gij ten dienste van den Nederlandschen stam hebt verricht. Rengers,

's-Gravenhage: Door ambtswerk verhinderd tegenwoordig te zijn, sluit ik mij van harte aan bij hulde aan eere-voorzitter, met beste wenschen voor Indische reis, die kroon zal zetten op veeljarigen arbeid voor stambelangen. Moresco, Secretaris-Generaal Koloniën.

Dordrecht, 21 April 1920.

Des Zangers Macht.

Toen ik Max Kloos hoorde in de ‘Odysseus’, uitzingend met ontroerende schoonheid den jubel van den terugkeer in het vaderland, toen voelde ik weer sterk de meeslepende macht van het gezongen woord.

Zeg niet, dat alleen de zang, de stem als instrument, die schoonheid geeft, - een groot zanger als Kloos geeft méér, geeft ook de kunst van het woord.

Zijn zeggingskracht, zijn innig doorvoelde uiting van hetgeen de dichter heeft willen leggen in zijn verzen, verheffen de kunst van zijn zang verre boven wat het instrument vermag te geven.

De barden, de dichters der oude tijden, zongen hun verzen bij luit of gitaar, zij gaven aan het woord meerdere schoonheid door hun zang, verinnigden de stemming, die den hoorder, veelal de hoorderes, meer toegankelijk maakte voor den zin hunner woorden.

Zangers hebben in alle tijden het volk weten te boeien, weten mee te sleepen, aan te vuren tot den strijd, op te wekken tot verdediging van zijn rechten of te troosten in droeve dagen, te bemoedigen als 't noodlot sloeg met geweldige slagen; zij hebben het de liefde en den haat, den vrede en den krijg, het geluk en de ellende, de vreugde en den kommer doen ervaren.

Maar dat was in oude tijden, van eeuwen her; nu trekken de zangers niet meer rond, nu zijn het de dagbladen, de sprekers, de boeken, die hun taak hebben overgenomen, - de zanger is niet meer dichter, niet meer ziener, niet meer leider van het volk.

Zijn rol is bescheidener geworden, hem is de muziek alles, hij geeft de schoonheid zijner zangkunst; als hij zijn hoorders weet te ontroeren, dat er iets zachters, iets edelers, iets hoogers wordt gewekt in hun ziel, is hij dankbaar en looft in zijn binnenste de gaven hem geschonken.

Maar, waarom groote zangers van ons vaderland, uw kunst niet gesteld in den dienst, waaraan zich wijdden zij, die in de grijze oudheid uw kunst beoefenden?

Waarom niet met uw gezongen woord gesproken tot de menschheid, tot het volk, dat zich zet aan uw voeten om te luisteren naar uw stem?

Niet alles, wat er leeft in uw hoofd en uw hart, zult gij aldus tot de menschen willen brengen; maar, ik vraag u, is niet de liefde tot ons geboorteland, de liefde tot de volken van onzen stam, de schoonheid van ons land, de hooge waarde van ons recht, onze vrijheid, onze trouw aan wat meer is dan macht en aanzien, - kan dat u niet bezielen, het voetspoor te volgen van de oude barden?

Wanneer mogen wij u begroeten aan onze zijde in den strijd om ons volk zichzelf beter te leeren kennen, ons land, onze taal, onze zeden en gewoonten meer lief te hebben, hier in ons vaderland en ginds in den vreemde, ver van onze landspalen verwijderd?

Welk een blijde boodschap zult gij kunnen brengen aan onze stamgenooten, die onze taal liefhebben, meer dan wij zelve het doen, omdat zij haar slechts kunnen behouden in voortdurenden strijd, - als gij tot hen gaat, in onze taal hun zult zingen van het moederland, het oude stamland.

Komt, zangers, in dien schoonen strijd wachten u lauweren, den kunstenaar en den trouwen Nederlander tot eer.

Het Nederlandsche lied, zóó gedacht, zóó gedicht, zóó gezongen, zal van Holland getuigen binnen onze grenzen en over de gansche wereld, waar onze taal gesproken wordt en ook daar, waar door den vreemdeling eerbied en bewondering geschonken worden aan dit kleine volk met zijn oude, echte beschaving*).

Onze zangers zullen in Nederland, in Indië, in Vlaanderen, in Zuid-Afrika, in Amerika een grootsche taak kunnen vervullen.

Zouden wij tevergeefs een beroep op hen doen?

Wij gelooven het niet; aan ons dan om het hun mogelijk te maken hun kunst te stellen in den dienst onzer idealen.

Twello, 14 April 1920.

W.J. LUGARD.

Holland en de Groot-Nederlandsche Beweging.

De 'N.R. Ct.' van 8 April (avondbl.) had een hoofdartikel: *Holland en de Groot-Nederlandsche Beweging*, dat behandelt de gemeenschappelijke belangen van Vlamingen, Afikaanders en Hollanders. Schr. stelt met nadruk voorop, dat daarbij van *politieke toenadering* geen sprake behoeft te zijn, maar wij, Nederlanders moeten wenschen een krachtig ontwikkeld Vlamingenvolk, een bloeiend Afrikanerdom. Door den grooten oorlog is deze overtuiging krachtiger herleefd. 'Een overwegend Dietsch denkend Zuid-Afrika, dat zoo groot is als een derde deel van Europa, een in Dietsche beschaving opgevoed Vlaanderen, dat met zijn 4 miljoen inwoners geografisch met ons land één geheel uitmaakt - deze beide factoren kunnen niet nalaten Holland's invloed te verhoogen.'

'Holland moet stijgen of verzinken.

Holland moet leven en streven naar een nieuwen dag of het zal zijn vlag moeten afleggen.'

Het Dagel. Bestuur van het Hoofdbestuur heeft in een ingezonden stuk zijn ingenomenheid betuigd met

*) Welk een bijval vond Jac. Urlus met zijn liederen in de Scandinavische landen!

bedoeld hoofdartikel, dat zoo juist het streven van het A.N.V. weergeeft en alle Nederlanders en stamverwanten aangespoord zich aan te sluiten bij onze beweging.

Als bewijs van het doordringen onzer denkbeelden kan ook gelden het volgende artikel, ongeveer gelijktijd in de 'Haagsche Post' verschenen:

Groot-Nederlandsch Denken.

Er zijn niet genoeg Nederlanders, die in den besten zin van den term waarlijk Groot-Nederlandsch denken, die de gedachte, nedergelegd in het bekende 'wij zijn maar een klein volk' als onwaar en onwaardig verwerpen, en zich duidelijk rekenschap geven van de plaats die Nederland werkelijk inneemt, en die het werkelijk toekomt, in de gemeenschap der volkeren. Niet lang geleden zeide iemand, die het zeer wel kan weten ons, dat de Koningin vooraan staat onder de weinigen, die de cultureele, staatkundige en economische beteekenis van het Rijk, in Europa, Azië en Amerika, en van den Nederlandschen stam en al zijn vertakkingen, klaar begrijpen. Ook dengenen wien het lot van ons Rijk is toevertrouwd, ontbreekt dat besef doorgaans niet; maar het volk blijft zich zelf nog steeds beschouwen als klein. Ten onrechte; en het is zaak die neiging tot zelf-kleineering te bekampen. Zij is bijna even erg als haar antithese, nationale zelfoverschatting.

In de Groot-Nederlandsche gedachte ligt geen jingoïsme, geen chauvinisme. Zij heeft gelukkig niets agressiefs, en de eerste zorg van ieder, die haar wil bevorderen en voortplanten, moet zijn, dat zij immer vrij blijft van die kwade eigenschappen. Zij moet zich houden binnen de perken van een fier zelfbewustzijn, dat behoedt tegen zelfonderschatting, zonder over te hellen naar verwatenheid. Zij mag, in termen van politiek, nooit ontaarden in een soort Pan-Batavisme, welks discipelen des burens wingerd begeeren. Zij moet zich, bijvoorbeeld, onthouden niet alleen van elke neiging tot gebieds-vergrooting, maar ook van elke bemoeiing met de staatkunde van stamverwanten. Zij dient zich niet te mengen in de verhoudingen tusschen Vlaming en Waal, tusschen Boer en Brit. Zij mag, in het kort, niet ontaarden in agressie. Haar uitingen mogen niet verder gaan dan tot hetgeen wordt vereischt tot behoud, versterking en uitbouw van het Rijk, van zijn hulpbronnen, van zijn onafhankelijkheid, en van zijn plaats onder de natiën. Zij mag ons wel opwekken tot al hetgeen cultureele stambelangen bevordert, maar mag ons nooit verleiden tot meer. Zij moet er zich toe bepalen Nederland op te heffen, maar mag dat niet doen ten koste van anderers invloed of belang. Zij mag zich verzetten tegen al hetgeen ons belemmert; maar zij mag zelf niemand hinderen.

De loop der gebeurtenissen sedert 1914 moedigt de Groot-Nederlandsche gedachte aan. Hij heeft de positie van het Rijk, politiek en economisch, relatief veel sterker gemaakt, zij het dan ook, helaas, voornamelijk door de verzwakking der meeste andere gladiatoren in het strijdperk der natiën. In de jaren, die onmiddellijk achter ons liggen, dreigden ons land meer gevaren dan de meesten nog weten; en niet uitsluitend van over de oostgrens. Door goed beleid, ook wel door wat geluk, kwamen wij door die gevaren heen; en ook al dreigen nieuwe, mede in het verre Oosten, er is reden voor hoop, dat verder goed beleid hen zal ter zijde weten te schuiven, zonder dat wij op meer goed geluk behoeven te vertrouwen. Het succes van dat beleid zal er echter van blijven afhangen of onze regeerders voortgaan op den weg dien de Nederlandsche politiek heeft ingeslagen onder de Kabinetten Cort van der Linden

en Ruys de Beerenbrouck. Onder den drang der tijdsomstandigheden heeft zich, naast onze binnenlandsche politiek, hier ook weder eene buitenlandsche ontwikkeld. Het is deze laatste, die tot taak heeft de Groot-Nederlandsche gedachte op gezonde wijze uit te bouwen en te doen respecteeren. Zij heeft de satisfactie, dat tot op heden te hebben gedaan. Maar de taak wordt moeilijker naarmate de toestanden, in ons werelddeel en daarbuiten, meer verward raken, en een meer dringend aanzien krijgen. En daarom moet ons volk haar grondgedachte leeren begrijpen; want slechts daardoor kan het bijdragen tot het bereiken der doeleinden, welke de Nederlandsche staatkunde zich heeft gesteld. Het Nederlandsche volk moet leeren Groot-Nederlandsch te denken; de Groot-Nederlandsche gedachte moet zijn politiek denken gaan beheerschen; die gedachte moet de zon zijn, die al het kleine, dat ons verdeelt, doet wegsmelten als sneeuw, telkens wanneer wij staan tegenover eenig probleem van buitenlandsche staatkunde.

Nederland.

Beknopt overzicht der Groepsraadsvergadering van Zaterdag 27 Maart 1920.

Aanwezig: W.C. Schönstedt, voorzitter Dag. Bestuur; S. van Lier Ez. (Afd. Amsterdam), H.W.J. Sannes (Afd. Apeldoorn), S. Reynders (Afd. Arnhem), J.H. Sonne (Afd. Delft), H.G.C. Cohen Stuart (Stud.-Afd. Delft), W.J. Lugard (Afd. Deventer en Jongel.Afd. Deventer), C. van Son (Afd. Dordrecht), K.E. Oudendijk (Afd. 's-Gravenhage), F.L. van der Leeuw (Jongel.Afd. 's-Gravenhage), F.K. van Ommen Kloeke (Afd. Groningen), Dr. J.B. Schepers (Afd. Haarlem), W. van Linge (Jongel.-Afd. Haarlem), Mr. K.M. Phaff (Afd. 's-Hertogenbosch), Dr. S.A. Waller Zeper (Afd. Leeuwarden), mej. F. van Lissa (Stud.-Afd. Leiden), D.J. Tijssens (Afd. Rotterdam), Jac. Post (Afd. Utrecht), J.H. Sebus (Stud.Afd. Utrecht), P. Vellinga (Jongel.Afdeeling Utrecht), Prof. Dr. J. Valckenier Suringar (Afd. Wageningen), Dr. F. Buitenrust Hettema (Afd. Zwolle).

De voorzitter van het Dagel. Bestuur opent te half 12 de vergadering met eene korte rede, waarin hij te kennen geeft, dat z.i. de statuten van het Verbond en het reglement van Groep Nederland te samengesteld zijn en herziening behoeven.

Punt I. Notulen vergadering van 13 December 1919.

Deze worden na een kleine aanvulling goedgekeurd.

Punt II. Ingekomen stukken en mededeelingen, o.a.:

Mededeeling, dat in plaats van Prof. Dr. J.W. Muller tot lid van den Groepsraad voor de Afd. Leiden is benoemd Dr. N.J. Beversen en tot zijn plaatsvervanger Prof. Dr. G. Kalff te Noordwijk a/Zee.

Mededeeling, dat tot lid van den Groepsraad voor de Stud.-Afd. Leiden is benoemd mejuffr. F. van Lissa en tot haar plaatsvervanger de heer J. Roest Crolius.

Mededeeling, dat het Dagel. Bestuur een ingezonden stuk aan de Nederlandsche bladen heeft gezonden om de lezers aan te sporen zich bij het A.N.V. aan te sluiten.

Mededeeling, dat het Dagel. Bestuur een schrijven heeft gericht aan den Minister van Buitenlandsche Zaken om Z.Exc. zijne ingenomenheid te betuigen naar aanleiding van het antwoord van Hr. Ms. Regeering op de nota's van den Engelschen Minister Lloyd George in zake de gevraagde uitlevering van den gewezen Duitschen Keizer, en dat daarop een dankbetuiging is ontvangen.

Naar aanleiding van een vraag of hierover niet eerst het oordeel van den Groepsraad had behooren te worden ingewonnen, wordt van de Bestuurstafel opgemerkt, dat het Dagel. Bestuur vrijheid moet hebben zoo noodig zelfstandig op te treden. De Groepsraad kan dan later altijd nog goed- of afkeuren.

Mededeeling van den algem. secretaris van de Stud.-Afdelingen, dat is opgericht de Stud.-Afd. te Groningen, en is heropgericht die te Leiden, terwijl te Rotterdam de poging voor alsnog niet is gelukt.

Mededeeling van den voorzitter, dat hij een verweerschrift heeft gericht tot de Redactie van 'l'illustration', naar aanleiding van een kaart in Jan. door dat weekblad openbaar gemaakt, waarop Maastricht en een groot stuk van onze provincie Limburg als Belgisch gebied waren aangegeven.

De secretaris zal trachten dezen brief in de Fransche pers geplaatst te krijgen.

Mejuffr. E. Baelde wordt herbenoemd tot afgevaardigde van Groep Nederland in de Centrale Nationale Commissie van de Nederlandsche Vereeniging tot verbreiding van kennis over Nederland in den vreemde.

Mevr. Hooff - Gualthérie van Weezel wordt herbenoemd tot afgevaardigde van Groep Nederland in het Comité voor Indische Lezingen.

Schrijven van de Afd. Delft, waarin deze voorstelt stappen te doen:

1e. Dat spoedig zeer groote verbetering worde gebracht in de verbinding tusschen Zeeuwsch-Vlaanderen en het overige Nederland;

2e. Dat de Mij. Zeeland niet alleen gevestigd blijve waar zij is, maar tevens dat alle moeite zal worden gedaan om haar in bloei te doen toenemen;

3e. Dat van het boekwerk 'The Dutch Discovery and Mapping of Spitsbergen' door Dr. F.C. Wieder en uitgegeven door het Ministerie van Buitenlandsche Zaken, eene beknopte en goedkoope uitgave verschijne, gesteld in de Nederlandsche taal.

Ad. 1 en 2 wordt besloten een afwachtende houding aan te nemen, omdat hierover sinds dien uitvoerig in de Tweede Kamer der Staten-Generaal is gesproken.

Ad. 3 wordt besloten de aandacht van Z.Exc. den Minister van Buitenlandsche Zaken hierop te vestigen.

Mededeelingen van mejuffr. E. Baelde en Prof. Dr. P.J. Blok, dat zij zich niet meer als afgevaardigden voor het Hoofdbestuur herkiesbaar stellen.

Wordt besloten aan mejuffr. Baelde en Prof. Blok een schrijven van dankbetuiging te richten voor al wat zij voor het A.N.V. hebben gedaan.

Schrijven van het Hoofdbestuur, met verzoek naar aanleiding van eenige in het 'Utrechtsch Dagblad' verschenen artikelen over 'Landverhuizing', deze tot uitgangspunt te willen nemen voor een onderzoek en behandeling van dat vraagstuk.

Besloten wordt een Commissie daarvoor te benoemen. Aangewezen worden de heeren S. van Lier Ez., Johan Visscher en de schrijver der artikelen, de heer H.C. van Nieuwenhuzen, terwijl aan de Nederl. Vereeniging 'Landverhuizing' en de Nederlandsch Zuid-Afrikaansche Vereeniging verzocht zal worden ieder een lid aan te wijzen.

De oud-secretaris doet mededeeling van den uitslag van het verzoek, gericht tot in den vreemde in de Nederlandsche taal verschijnende bladen om ten behoeve van leeszalen in ons land exemplaren af te staan. Wegens de hooge kosten moet van het plan worden afgezien.

Besloten wordt echter de Nederlandsche Openbare Leeszalen aan te schrijven om te trachten te verkrijgen, dat aldaar Nederlandsche couranten uit den vreemde ter lezing komen te liggen.

Aan de aanwezige Groepsraadsleden wordt opgedragen hunne Afdeeligbesturen aan te sporen couranten en boeken te verzamelen voor de Boeken-Commissie.

Punt III. Rekening en verslag over 1919

uitgebracht door den oud-secretaris-penningm. Deze worden onveranderd goedgekeurd.

Punt IV. Voorstel van de Jongel.-Afd. 's-Gravenhage in zake Steunfonds voor de Afdeelingen.

Ingetrokken op raad van het Dagel. Bestuur uit geldelijke overwegingen.

Punt V. Verkiezing van 5 afgevaardigden in het Hoofdbestuur.

Gekozen worden: mevr. A.C. Veen - Brons te Zaandam; Kapt. K.E. Oudendijk te 's-Gravenhage; Mr. B. de Gaay Fortman te Dordrecht; P.J. de Kanter te Dordrecht; Jhr. Mr. G.A.K. Michiels van Kessenich te Roermond.

Punt VI. Verkiezing van een lid van het Dagel. Bestuur.

Gekozen wordt Dr. L.N. Deckers te 's-Gravenhage. Besloten wordt mevr. Veen - Brons, Dr. L.N. Deckers en den heer K.C. Elout, alsnog gekozen te verklaren als lid van den Raad van Bijstand.

Punt VII. Nationaal Secretariaat.

De samensmelting is nog niet tot stand gekomen. Het Dagel. Bestuur blijft in dezen werkzaam.

Punt VIII. Wijzigingen in het Huishoudelijk Reglement.

Besloten wordt dit punt aan te houden.

Punt IX. Groepsdag 1920.

Het Dageel. Bestuur stelt voor dezen te houden te Rotterdam. Anderen voelen meer voor Maastricht.

Besloten wordt, dat de voorzitter zich in verbinding zal stellen met eenige vooraanstaande mannen in Limburg.

Indien dezen het niet gewenscht achten den Groepsdag te Maastricht te houden, dan wordt het Dageel. Bestuur gemachtigd plaats en datum te bepalen.

D.J. TIJSSENS.

Jaarverslag 1919 van Groep Nederland.

Inleiding.

Voor Groep Nederland is 1919 wellicht het moeilijkste jaar van haar bestaan geweest.

Reeds lang te voren was er een strooming merkbaar geworden naar meer zelfstandigheid, zich uitend o.m. in het verlangen, dat het Dageel. Bestuur van Hoofd- en Groepsbestuur niet aan dezelfde personen zou worden toevertrouwd, ook in vervanging van het oude Groepsbestuur door een Groepsraad, samengesteld uit afgevaardigden van de Afdeelingen. Lang duurden de voorbereidende werkzaamheden vóór de nieuwe toestand in een nieuw Groepsreglement kon worden vastgelegd.

Het Groepsbestuur, dat nog vele oud-gedienden telde, liquideerde 29 Maart te Utrecht in de Algem. Vergadering, die zonder feestelijke bijkomstigheden plaats had, ook al een teken, dat de geest van eenswillendheid niet meer vaardig was over de schare en de stemming ontbrak.

Daar nog geen geschikte personen waren gevonden om de taak van het aftredend Dageel. Bestuur over te nemen, werden de heeren Emants en Van Son verzocht hun betrekkingen van voorzitter en secretaris-

penningmeester nog te blijven waarnemen, waartoe deze 'oud-gedienden' zich bereid verklaarden, tevens op zich nemend pogingen aan te wenden een bekwaam voorzitter te vinden.

Verschillende pogingen faalden tot de waarn. voorzitter iemand in Den Haag bereid vond, die echter de voorwaarde stelde, dat hij een bezoldigde kracht naast zich zou krijgen. Het Hoofdbestuur wilde daartoe niet meewerken, omdat er met deze regeling een te groote uitgaaf gemoeid was. De heer Emants vond daarin aanleiding zijn ontslag in te dienen, wat voor het Verbond een groot verlies was. De waarn. secretaris-penningmeester bleef toen feitelijk alleen als Dagel. Bestuurder over.

Tot herstel van den vrede werd 28 Juni te Utrecht, onder leiding van Mr. K.M. Phaff, een Groepsraadsvergadering belegd, waartoe ook afgevaardigden van het Hoofdbestuur werden uitgenoodigd. Zij werd bijgewoond door Dr. H.J. Kiewiet de Jonge, voorzitter; mej. E. Baelde, onder-voorzitster; Mr. B. de Gaay Fortman, secretaris-penningmeester en Jhr. Mr. J.L.W.C. von Weiler, lid van het Hoofdbestuur.

In de middagvergadering werden de degens gekruist, zetten Groeps- en Hoofdbestuurvoorzitter hun standpunt uiteen in vredelievenden geest. De heer P.J. de Kanter, Groepsraadslid voor de Afdeeling Dordrecht en lid van het Hoofdbestuur, hield een krachtig pleidooi voor eenheid in het Verbond en handhaving zijner oorspronkelijke beginselen.

Het gevolg was, dat tot tijdelijk voorzitter werd benoemd de heer P.J. de Kanter en als tijdelijk secretaris-penningmeester werd gehandhaafd de heer C. van Son, waarmee de vergadering uiting gaf aan den wil om met Dordrecht, den hoofdzetel van het A.N.V. te blijven samenwerken.

Aan beiden is het ten slotte gelukt door de Dec. vergadering een vast Dagel. Bestuur te doen kiezen. Hun candidaten werden op één na gekozen, ook al omdat de meesten door wat nog altijd de tegenpartij heette (als wier woordvoerder de heer Kapt. Oudendijk, voorzitter der Afdeeling Den Haag optrad) waren overgenomen.

Het gevolg was, dat in het nieuwe jaar als Dagel. Bestuur konden optreden de heeren: W.C. Schönstedt, Doesburg, voorzitter; D.J. Tijssens, Rotterdam, secretaris-penningm.; H.G.C. Cohen Stuart, Delft; W.J. Lugard, Twello; F.K. van Ommen Kloeke, Groningen; Mr. K.M. Phaff, 's-Hertogenbosch. Zoo men zal opmerken vertegenwoordigers uit verschillende deelen van ons land. Het 7e lid moet nog worden benoemd*).

Ook in die Dec.-vergadering bleken de geschillen nog niet ten volle beslecht, maar de verbeterde stemming van toen doet verwachten, dat de oude eenswillendheid niet ver meer is.

De grootste twistappel was ook in het afgelopen jaar de Vlaamsche Beweging in zijn politiek karakter. Dat kwam o.m. uit in de herdenking van den Guldensporenslag, volgens het programma door de Stud.-Afdeelingen van het A.N.V. op touw gezet, in werkelijkheid door de minderheid dezer Afdeelingen. Het waarn. Groepsbestuur heeft gemeend te moeten ontraden er aan deel te nemen om het niet denkbeeldig politiek gevaar. Een kleine meerderheid keurde deze houding goed.

*) Inmiddels gekozen. Zie het verslag der Groepsraadsvergadering.
Red.

Waar de storm der verdeeldheid sedert is gaan liggen en een mildere weersgesteldheid reeds merkbaar is, meenen we met het bovenstaande de geschiedenis van den strijd in de Groep voldoende te hebben vastgelegd.

Dat deze 'dagen van strijd' echter minder geschikt waren om vruchtbaren arbeid te verrichten, laat zich begrijpen. De werkzaamheden van het bijna doorlopend onvolledig Bestuur konden dan ook niet belangrijk zijn.

Werkzaamheden.

Aan den Minister van Binnenlandsche Zaken werd een adres gezonden, waarin aangedrongen werd op aanneming der voorstellen van de Staatscommissie voor Vereenvoudiging der Spelling; aan den Minister van Justitie een adres tot hervorming van ons handelsrecht, overeenkomstig de eischen van den tijd.

De welgeslaagde vaderlandsche betooging door 't Hoofdbestuur 14 Maart te Utrecht belegd en waaraan Groep Nederland medewerking verleende, had een naklank in eenige Afdeelingen, wat noodig bleek, omdat de annexatie-zucht van een deel van het Belgische volk nog lang nawerkte. Deze laatste omstandigheid deed het waarn. Bestuur op voorstel van het Groepsraadslid voor Leeuwarden, ook besluiten over het geheele land een adres beweging op touw te zetten, ten einde tot algemeene uiting te brengen den onverzettelijken wil van het Nederl. volk om één en ondeelbaar te blijven. De spoedvergadering, daartoe belegd met vertegenwoordigers van enkele groote Afdeelingen, heeft niet tot het gewenschte resultaat geleid, omdat de beweging is afgestuit op den onwil der S.D.A.P., nadat alle andere politieke partijen haar medewerking hadden toegezegd.

Voor de oprichting van het Gedenkteeken voor Land- en Zeemacht, waartoe 'Ons Leger' den stoot gaf, droeg Groep Nederl. f 25. - bij.

Het onderwijsrapport, oorspronkelijk bedoeld als adres inzake verbetering van het onderricht in de Nederlandsche taal, maar uitgezet tot een algeheele hervorming van het lager onderwijs, werd door de meerderheid van den Groepsraad niet geschikt geoordeeld om er openlijk mee op te treden.

Van de uitgaaf 'The Campaign against Holland', ook in het Nederlandsch en Fransch verschenen, werd in 1919 de laatste oplaat verspreid. Herhaaldelijk kwamen nog aanvragen in.

De Groepsraad trachtte kort na zijn optreden voeling te krijgen met twee belangrijke zusterverenigingen, de Vereeniging Nederland in den Vreemde en het Nationaal Secretariaat. Eerstgenoemde bleek niet bereid tot samensmelting, waartegen zich haar aard en werkwijze verzet, wel tot samenwerking waar mogelijk. Het Nationaal Secretariaat verklaarde zich wel bereid tot samensmelting, waaraan voor het A.N.V. ook geldelijk voordeel verbonden zou zijn, mits het doel van het N.S. door onze Groep ook tot zijn recht werd gebracht. Ondanks samenspreking en schriftelijke pogingen gelukte het nog niet met den secretaris, den heer Mr. Van de Rivière, tot overeenstemming te komen.

Als vertegenwoordiger der Groep in de Vereeniging Nederl. Fabrikaat werd in de plaats van den heer Emants benoemd de heer Kapt. K.E. Oudendijk; mej. Baelde bleef gehandhaafd als vertegenwoordigster in de Centrale Nationale Commissie; mevr. Van Hooff - Gualthérie van Weezel in het Comité voor Ind. lezingen.

Een plan om uitgevers van buitenlandsche Nederl. bladen uit ons stamgebied (Vlaanderen, Zuid-Afrika, West-Indië, Amerika) te bewegen exemplaren kosteloos of tegen geringe vergoeding af te staan voor de openbare leeszalen in Nederland, stuitte af op gebrek aan medewerking van de meesten en op te groote kosten.

De Groepsraad bracht nog tot stand de herinrichting van den Raad van Bijstand, die in zijn oude samenstelling schier afgestorven was. Een 33-tal personen uit de voornaamste en invloedrijkste kringen werd bereid gevonden zitting te nemen in den nieuwen Raad van Bijstand. (Zie Neerlandia Jan.-nr. 1920, bladz. 6).

Taalcommissie.

Aanvankelijk kweet deze Commissie zich als vorige jaren van haar taak om als taalpolitie op te treden en

misbruik van vreemde woorden aan de kaak te stellen, maar langzamerhand verslapt haar aandacht en toen twee harer voornaamste leden haar ontvielen, Prof. Verdam, haar voorzitter, door den dood; de heer Emants, onder-voorzitter, door vertrek naar het buitenland, gaf zij al minder en minder blijken van werkzaamheid. Het is den overblijvenden echter gelukt de Commissie weer voltallig te maken en het volgend jaarverslag zal dan ook van nieuwe krachtige werkzaamheid kunnen getuigen. Haar nieuwe samenstelling is als volgt: Dr. M.A. van Weel, Kapt. K.E. Oudendijk, Mr. C. Bake, mej. Dr. A.J. Portengen, Dr. L.A. Rademaker en W.F. Gerdes Oosterbeek.

De Lijst van Nederlandsche Woorden en Uitdrukkingen ter vervanging van vreemde termen en germanismen bewijst zulke goede diensten, dat de tweede druk in 1919 geheel werd verspreid en een derde in bewerking wordt genomen. De oorspronkelijke samensteller, de overleden voorzitter, zal daaraan helaas niet kunnen meewerken. Als hoogste gezag in de geschiedenis onzer taal gaf hij beteekenis aan het werk der Taalcommissie, aan haar streven om het Nederlandsch zoo zuiver mogelijk te houden en te handhaven. Wij gedenken hem met den eerbied, die men verschuldigd is aan den Nederlander van zoo groote gaven als de samensteller van het Middelnederlandsch Woordenboek was.

Afdeelingen.

Het aantal Afdeelingen ging in 1919 iets achteruit, doordat enkele geen teeken van leven meer gaven en ten slotte als opgeheven moesten worden beschouwd. En verscheidene der nog in naam bestaande, vaardigden niet eens een lid naar den Groepsraad af, zoodat deze slechts uit 31 leden bestaat, hoewel het aantal Afdeelingen, gelijk uit de volgende lijst*) blijkt, officieel 50 bedraagt:

Burger-Afdeelingen: Alkmaar (58 leden), Amsterdam (608), Apeldoorn (39), Arnhem (226), Assen (24), Breda (46), Brielle (11), Delft (61), Deventer (110), Dordrecht (231), Enschedé (99), Gouda (32), 's-Gravenhage (942), Groningen (106), Haarlem (266), Harderwijk (31), Helmond (85), 's-Hertogenbosch (137), Hoogezand - Sappemeer (7), Hoorn (18), Leeuwarden (102), Leiden (129), Maastricht (32), Meppel (8), Nijmegen (109), Rotterdam (533), Schiedam (32), Sneek (9), Utrecht (200), Wageningen (64), Walcheren (40), Winschoten (9), Zaanstreek (88), Zutphen (42), Zwolle (69).

Stud.-Afdeelingen: Amsterdam (100), Amsterdam (Vrije Univers.) (19), Delft (163), Groningen (23), Leiden (38), Utrecht (105), Wageningen (13).

Jongel.-Afdeelingen: Alkmaar (Brinio) (56), Alkmaar (Cadettenschool) (81), Deventer (105), Den Haag (223), Groningen (5), Haarlem (93), Rotterdam (390), Utrecht (310).

Verscheidene Afdeelingen bleven in gebreke een jaar verslag in te zenden. Uit die welke inkwamen blijkt dat bijzondere werkzaamheid ontwikkelden: 's-Gravenhage door haar Dietsche avonden, Amsterdam door haar buitengewone werkzaamheid ten bate der Nederl. kinderen uit den vreemde, Nijmegen door zijn lezingen, de Stud.-Afd. Delft door de heroprichting der Stud.-Afd. Groningen en Leiden, Deventer hield de

*) Volgens den toestand op 1 Maart 1920.

eer van 't A.N.V. in het Oosten op, Leeuwarden in het Noorden, 's-Hertogenbosch in het Zuiden.

Eenige Afdeelingen klagen over totaal gebrek aan belangstelling der leden.

Uit de stad der oudste Alma mater kwam een jaarverslag, dat in zijn aanhef zoo juist den indruk schetst, die onze Groep op den toeschouwer heeft gemaakt, dat hier een gedeelte tot leering van velen worde overgenomen:

‘Op het groote wereldtooneel leven wij in een tijd van velerlei strijd en verwarring, waarbij het den aanschouwer niet zelden duizelt.

Daaronder doet hij de ervaring op, dat het woord “verbond” niet meer schijnt te wezen een middel om eendracht te bevorderen, maar juist tweedracht moet te voorschijn roepen.

Zoo is 't onder de volkeren, zoo is het ook in 't Algemeen Nederlandsch Verbond gedurende het afgelopen jaar geweest. Althans de portefeuille van de secretarissen der Afdeelingen van dit Verbond zijn gevuld geworden met tal van geschriften van Afd.-besturen, Groepsraad, Hoofdbestuur, leden en candidaatleden voor onderscheiden commissiën en besturen, waarin het voor en tegen van allerlei vraagstukken behandeld, onderscheidene personen aangevallen of aanbevolen worden voor onderscheidene werkzaamheden en ambten, terwijl de geschreven of gedrukte notulen van allerlei vergaderingen getuigen van velerlei strijdvoeringen, welke niet zelden werden vergeleken met die op Poolsche Landdagen.’

De wensch, dat uit den chaos een kosmos moge voortkomen, zij mede hier vermeld.

Ledental.

31 Dec. 1919 bedroeg het ledental der Groep 7751, waaronder 744 algem. leden in het buitenland. Dat be duidt eenige teruggang. De moeilijke tijden en de algemeene, nog steeds aanhoudende duurte werken altijd nog belemmerend op den groei van het ledental, hetgeen blijkt uit de redenen van bedanken, die maar zelden het Verbond zelf raken, hoewel enkele Afdeelingsverslagen ook de tweedracht in onze gelederen als oorzaak vermelden. Toch heeft ons Verbond zich te midden der woelingen staande gehouden en het zal ongetwijfeld zijn kracht weer herwinnen, mits de samenstellende deelen naar éénheid blijven streven, naar een krachtige samenwerking op den grondslag zijner beproefde beginselen.

Moge een volgend jaarverslag, dat zal worden uitgebracht door den zoon van hem, die 18 jaar geleden door ondergeteekende werd opgevolgd, de overvloedige bewijzen kunnen bijbrengen, dat Groep Nederland onder haar nieuw Bestuur tot nieuwen bloei is gekomen.

C. VAN SON,

Oud-Groepssecretaris.

Dordrecht, Maart 1920.

Van de Afdeelingen.

Amsterdam (Burg.-Afd.).

Voor leden en genoodigden der Afdeeling Amsterdam hield de heer Adam Boshoff uit Pretoria 12 April eene lezing over het onderwerp: 'De Nationale Beweging in Zuid-Afrika en het daaruit ontstaan streven naar economische onafhankelijkheid'.

Spreker schetste eenige belangrijke gebeurtenissen uit de geschiedenis van Zuid-Afrika en de feiten, die aanleiding gegeven hebben tot het zich steeds sterker ontwikkelend nationaal gevoel. Krachtig verdedigde hij de noodzakelijkheid van economische onafhankelijkheid en het gewicht van een nauwer verband tusschen Zuid-Afrika en Nederland, waarvoor het in de eerste plaats noodig is, dat die landen elkander beter leeren kennen.

Niet minder krachtig werd het groote belang van emigratie uit Nederland naar Zuid-Afrika op den voorgrond geplaatst. Voor flinke Hollandsche landbouwers, die over voldoende middelen beschikken, is er een goede toekomst. Zij vinden daar een sympathieke omgeving en blijven voor den Nederlandschen stam behouden. Zaakkundige en degelijke voorlichting is echter dringend noodig en daarom is het een eerste vereischte, dat eene commissie benoemd worde, die zich daarmede in het bijzonder bezig houdt, zoowel hier te lande als in Zuid-Afrika. De heer Boshoff juicht de plannen van het A.N.V. te dezen opzichte zeer toe.

's Gravenhage.

10 April gaf deze Afdeeling haar zevenden Dietschen kunstavond in de volle wederom gastvrije Pulchri-zaal. Mevr. Franzie - Heimann speelde, begeleid door mevr. Moscoviter - Wolf, viool. Mejuffr. Mies C. Zwierzina, leerares in de voordrachtskunst te Leiden, sprak over den Javaansch-Nederl. dichter Raden Mas Noto Soeroto en droeg zeer mooi gedichten van Adema van Scheltema voor. De heer G.H. Goossens uit Utrecht zong oud- en nieuw-Nederlandsche lieren bij de luit.

De Afdeelingsvoorzitter, Kapt. K.E. Oudendijk, heeft dezen laatsten avond besloten met een dankbetuiging aan allen, die hebben meegewerkt tot het welslagen der Dietsche kunstavonden, welke de zielsgemeenschap van het Nederlandsche volk met zijn Dietsche broedervolken sterk heeft doen gevoelen. Spr. wees er op, dat de Nederlanders, buiten alle staatkunde om, zich bewust moeten zijn van de groote waarde der beschavingseenheid met de buiten onze grenzen wonende Dietsche volken. De belangstelling en de liefde voor de Nederlandsche kunst moeten vooral in deze, in menig opzicht neerdrukkende tijden, opbeurend op onzen volksgeest werken. Immers de sterkste burcht voor het zelfstandig volksbestaan is een gezonde, onuitroeibare liefde voor eigen beschaving, taal en kunst.

Haarlem.

Bestuur: Mr. A.J. Enschedé, voorzitter; H.E. Knappert, onder-voorzitter; E.B. Moolenaars Jr., secretaris, Prinsen Bolwerk 22; J. Winkler, penningmeester, Leidsche Vaart 88; Dr. J.B. Schepers, mej. W.J. Francken, J.C.A. Croin.

Rotterdam (Jongel.-Afd.).

20 Maart 1.1. gaf deze Afdeeling een Propaganda-Feestavond in Salon Doele, waartoe de leden met hunne genoodigden toegang hadden. Bovendien waren voor de leden der bevriende schoolverenigingen kaarten ter beschikking gesteld. Dat er veel belangstelling voor den avond bestond, bewees wel de ongeveer 180 aanvragen om toegangsbewijzen voor niet-leden. De avond heeft dan ook bijzonder aan het doel beantwoord. Ten gehoor werd gebracht na de openingsrede van den voorzitter, het Verbondslid, eenige muzieknnummers door het V.M.S.-strijkje, eenige zangnummers door mej. A. Schuld, eenige liedjes door Jo Daman Willems en door Ed. van Emde (zelf gemaakte), met begeleiding van Lou Bril Jr. Vóór de rustpoos vertoonden Jo Isaäcs en zijn zuster een oorspronkelijke schimmendans. Na de rustpoos werd 'Intermezzo' van J.B. Schuil opgevoerd. Het ten gehoor gebrachte vond bijzonder veel bijval. Een zeer gezellig bal besloot den uitstekend geslaagden avond.

Bestuur: J.A.L. Daman Willems, 1e voorzitter; G. Rosenthal, 2e voorzitter; J.H. Goemans, 1e secretaris, Jonker Fransstraat 87b; P.J. Willers, 2e secretaris; J.C.A. Isaäcs, 1e penningm.; C.H.v. Schooneveldt, 2e penningm.; mej. L. Swart, archivares.

Utrecht (Burger-Afd.).

31 Maart sprak voor deze Afdeeling de heer Mr. P.H. Ritter Jr., hoofd-redacteur van het 'Utrechtsch Dagblad', over 'De internationale beteekenis der Groot-Nederlandsche Gedachte'. Na een korte inleiding stelde spreker twee vragen: 1e. Is het Hollandsche volk (is de Nederlandsche stam), in staat zijn nationale gedachte in wijdsten omvang te beseffen, en er moeite en leed voor over te hebben? 2e. Is het beseffen en beleven dier nationale gedachte voor ons volk (en onzen stam) een wenschelijkheid, dan wel een noodzaak, een bestaansvoorwaarde?

De eerste vraag beantwoordend kwam spreker tot het besluit, dat de aard van den Dietschen stam voor de ontwikkeling der Groot-Nederlandsche Gedachte niet gunstig is, welke slotsom te pijnlijker klinkt, omdat de tweede vraag bevestigend moet worden beantwoord. Vervolgens toonde spreker aan, hoe ook voor de wereld het doordringen der Groot-Nederlandsche Gedachte noodzakelijk is, omdat zij streeft naar een oplossing van het nationaliteiten-vraagstuk: zelfregeering binnen het historisch staatsverband. Spr. wees er o.a. op, dat de Hollandsche Overheid gehouden is in beginsel Nederlandsch te zijn in al hare uitingen en gedragingen, waaruit bijv. voortvloeit, dat een verbond van Holland met België, zoolang België weigert Vlaanderen recht te doen, voor haar volstrekt onaannemelijk moet zijn. Zijne rede besloot spreker aldus:

'Vlaanderen en Zuid-Afrika zijn door stroomen van leed tot het Groot-Nederlandsche bewustzijn gekomen. Het is hun levensadem, hun bestaansvoorwaarde geworden. Voor ons, Hollanders is het geneesmiddel tegen kleinzielige enghartigheid.

Begrijpen wij dan het nieuwe leven voor ons volk, door het zijn historische en geestelijke waarden te doen beseffen!'

Vlaanderen.

Prof. Paul Fredericq †.

Te midden van het geestelijk strijdgewoel der Vlamingen om hun rechten en de vervolgingen, waaraan de activisten nog steeds bloot staan, is de beminnelijke geleerde, die karakter toonde tegenover den overweldiger van zijn land en daarvoor enkele jaren van zijn vrijheid beroofd werd, plotseling gestorven.

In de laatste jaren was hij geen voorman meer in de strijdlustige beteekenis van het woord, de stormpas

der Frontmannen was niets voor hem, den geestelijken aristocraat, die ook in Nederland vele vrienden had, want de oude beschaving der Noordelijke gewesten was hem dierbaar, ook het A.N.V. had zijn liefde en de wijze, waarop hij onze schoone taal sprak, strekte zelfs geboren Nederlanders ten voorbeeld.

Wie zijn groote verdiensten voor de Nederlandsche cultuur in Vlaanderen wil schetsen moet teruggaan tot den bloeitijd der Taal- en Letterkundige Congressen en vindt in zijn vele werken op geschiedkundig gebied bouwstof te over om zijn beeld te ontwerpen voor het pantheon der mannen van beteekenis in de Groot-Nederlandsche Beweging.

Neerlandia hoopt binnenkort een levensschets van hem te kunnen plaatsen.

Oost-Indië.

Alle rechtgeaarde leden van het A.N.V., die vurig hopen, dat de band tusschen Indië en Nederland, schoon lossier, toch sterker worde - lossier in den vorm, sterker inderdaad door wederzijdsch vrijwillig vertrouwen - worden in dezen troebelen tijd niet zelden in de war gebracht en vragen zich wel eens bezorgd af:

Hoe zijn nu toestand en stemming in Insulinde?

Is er voor- of achter-uitgang in de verhouding tot Nederland? Kan de rust er bewaard worden of moet men wanorde en chaos voorspellen?

Laat ons trachten een en ander hierover in 't midden te brengen, daarbij - overeenkomstig het karakter van ons Verbond - de doornachtige paden der politiek mijdende.

Sedert de overwinning van Japan over Rusland ontwaakte onder de Indische volkeren het gevoel van eigenwaarde, in tegenstelling met de zelfmiskening van vroegere eeuwen; de door Nederland geleidelijk meer aangebrachte verstandelijke ontwikkeling voedde geregeld dezen ontwaakten geest; de wereldoorlog, onder welks naweën de geheele menschheid zucht, schokte ook dáár de verhoudingen op buitengewone wijze; tegenover het gezag van den vreemdeling en dat van de Inlandsche vorsten en Hoofden ontwaakte eenigszins het bewustzijn van die 'kleine luyden' - bij eenige honderden in wat sterkeren, bij vele millioenen in zeer kinderlijken vorm.

Hartstochten, zelfzucht, dweepzucht maakten het optreden van enkelen lastig en ongewenscht. De moeilijke taak is nu om die millioenen in goede banen te leiden tot hun eigen geluk en ze te beschermen tegen raddraaiers en opruiers, die door valsche voorspiegelingen, 't verkoopen van toovermiddelen enz. enz. de groote menigte trachten uit te buiten onder 't mom van hen vooruit te willen brengen.

Zeer velen, die land en volk grondig kennen, meenen, dat een tijdlang de Indische Regeering tegenover volksmisleiders te zoetsappig - toegevend optrad. Eigen meening in dezen mij voorbehoudend, merk ik in 't algemeen op, dat overal, maar vooral in 't Oosten, het gezag moet zijn eerlijk, rechtvaardig en barmhartig, maar evenzeer..... stipt en gestreng. Slappe goedigheid wordt in 't Oosten aangemerkt òf als vreesachtigheid òf als dwaasheid en domheid.

Hoe 't zij - het verdient zeker toejuicing, dat de Regeering krasser is opgetreden en een 'tot hiertoe en niet verder' heeft uitgesproken. Uit de rechtsgedingen tegen opruiers is duidelijk gebleken, hoe jammerlijk vaak de Inlanders als groote kinderen zich alles lieten wijsmaken en zich later daarvoor als 't ware schaamden. Als zoo wordt voortgegaan met de afscheiding van het kaf van het koren, zal het blijken, dat onder de eenvoudige Indonesische bevolking veel goed koren te vinden is en kunnen wij de toekomst, mits flink en bedachtzaam vooruitstrevende, met vertrouwen te gemoet zien.

Er zijn er, die meer alarmeeren en over het boven uitgesproken goed vertrouwen minachtend glimlachen. Daarover valt niet veel te redeneeren; de een heeft een ander inzicht dan de ander; te b e w i j z e n valt er niets.

Zeker is het

gebrek aan rijst

een groot gemis voor de bevolking, dat natuurlijk de ontevredenheid opwekte en levendig hield. Dat is nog wel g e e n h o n g e r s n o o d - zooals velen 't wilden doen voorkomen - want aardvruchten, maïs en dergelijke waren er geregeld in overvloed; toch is die schaarschte en duurte zeer te betreuren, want rijst is vooral voor den Javaan h e t v o e d s e l b i j u i t n e m e n d h e i d - 'het heilige voedsel' zou men kunnen zeggen, wat mede blijkt uit de Animistisch-godsdiensstige vereering, waarmede de rijstgroei wordt gadegeslagen.

De oorlogsramp met zijne treurige gevolgen, door geen enkelen staathuishoudkundige in vollen omvang voorzien, heeft aan Insulinde den toevoer van rijst bemoeilijkt. Dat was een groot verdriet voor den 'kleinen man' en het is dit nog; maar er is toch dit voordeel aan verbonden, dat de groot-landbouw^{*)}, die er - evenals iedereen in Indië - aan gewoon was, dat de ontbrekende rijst gemakkelijk van elders kon betrokken worden, nu nieuwe wegen inslaat en de rijstaanplant, nevens het kweeken van voortbrengselen voor de wereldmarkt, ter hand heeft genomen. Hier en daar worden rijsthoeven opgericht van reusachtige uitgebreidheid en zoo is..... uit het verlies winst geboren. Nu Indië's Regeering en de groot-planters willen werken om er voor te zorgen, dat de bevolking een goed en niet duur bordje rijst heeft, is er al heel veel gewonnen; maar..... d a t m o e t d a n o o k v o o r d e t o e k o m s t m e t g r o o t e k r a c h t w o r d e n n a g e s t r e e f d .

Geen wonder, dat in zulk een moeilijken tijd de westersche planten van

vakverenigingen en stakingen

ook in Insulinde wortel beginnen te schieten. En dat niet alleen bij de Europeanen aldaar, maar evenzeer bij de Inlanders. Deze waren vroeger natuurlijk ook wel vaak ontevreden over 't loon en uitten die ontevredenheid min of meer onstuimig, maar zij misten de krachtige aaneensluiting van vakverenigingen en bereikten gewoonlijk

*) Ook wordt door vele landbouw-maatschappijen de zeer duur ingekochte rijst goedkoop aan de werklieden verstrekt (zeker een veel betere maatregel dan het verhoogen der loonen); voorts moedigt men het brood eten aan. Trouwens de Inlander waardeert het wittebrood (met wat suiker er in gebakken) als lekkernij reeds in hooge mate. Maar.... r i j s t i s h e t v o e d s e l .

niet veel, want werkwilligen waren er doorgaans in overvloed. Nu heeft die westersche strooming ook Indië beroerd en hier en daar ontstonden reeds tamelijk breed opgezette stakingen.

Nu de rijst en andere levensbehoefden ten gevolge van den oorlog zoo duur geworden zijn, moeten ook daar de loonen verhoogd worden. 't Is zeer te bejammeren, dat kapitalistische ondernemingen dit niet tijdig hebben ingezien. Het kapitaal vraagt trouwens doorgaans alleen naar rente en dividend en moet er nu en dan eens krachtig aan herinnerd worden, dat zooveel mogelijk ieder medearbeider in den vooruitgang der zaak moet deelen.

De loonen van mannen, vrouwen en kinderen - werkzaam bij landbouw en nijverheid waren doorgaans zeer laag; voor ons westersch oor soms onbegrijpelijk laag. Dat kon, omdat de levensstandaard zoo laag was. voeding voor eenige centen daags, aan woning en kleeding werden hoegenaamd geen eischen

gesteld; kreeg men wat meer geld in handen, dan werd er gefuifd, werden kleëren en sieraden gekocht, die evenwel spoedig weer in 't pandjeshuis belandden en dan begon het schamele alledaagsche leventje weer.

Om de waarheid te zeggen waren zeer vaak landbouw en nijverheid in Indië alleen winstgevend ten gevolge van de lage loonen.

Dat alles wordt anders; de westersche 'beschaving' en denkbeelden dringen door; de levensbehoeften vermeerderen; de levensstandaard wordt hooger; men zal zich in Indië in de werkgeverswereld daaraan moeten aanpassen.

Alt nu maar de werknemers in hun kinderlijke onnoozeiheid niet zooveel eischen, dat het bedrijf schade lijdt.

En.... dat kan al vrij spoedig 't geval zijn.

'Hoe nu', vraagt iemand, 'er worden toch zulke reusachtige dividenden uitbetaald'.

Men vergeet daarbij, dat dit bij lange na niet altijd en overal 't geval is. Hoevele ondernemingen zijn niet te gronde gegaan! Wie zal ze tellen de millioenen, die g e e n winst hebben afgeworpen. Maar.... de werkloonen aan de bevolking werden geregeld uitbetaald. In d e z e dagen triomfeeren de suikerlords weer, maar 't is alleen een gevolg van den oorlog; want vóór dien tijd sleepten tal van fabrieken een moeilijk bestaan voort en konden den wedijver op de wereldmarkt te nauwernood het hoofd bieden - toch gingen zij, al werkten zij met verlies, voort met hun millioenen aan de bevolking uit te betalen.

Wat zoo'n vaak gesmade 'kapitalistische' landbouw-onderneming voor de bevolking is, merkte ik vaak op, o.a. toen ik lang geleden eenige dagen toefde in een dezer in 't heerlijk gebergte van de Preanger.

Er zou een feestdag zijn om de een of andere reden. Gevecht tusschen een wild varken en een troep gladakkers.

[Een akelig gezicht, als de honden het arme dier afmaakten en uiteenscheurden; tijdens den jongsten wereldoorlog en vooral na den 'vrede' dacht ik telkens aan dat stuitende tafreel.]

Nu was het de groote vraag bij de doodarme desabewoners: 'zullen de "orang-perceel" (de opgezeten arbeiders van de naburige landbouw-onderneming) komen?' Men was in 't onzekere; het slagen van den feestdag hing er van af. En.... eindelijk, daar kwamen ze, met eenigszins zelfbewuste houding; zij hadden dubbeltjes, kwartjes, zelfs guldens; zij waren de heeren van den dag.

En.... of die landbouw-onderneming nu dividend gaf of niet, de bevolking had er welvaart door.

Lezers, die Indië niet kennen, moeten om een billijk oordeel over de toestanden aldaar te vormen ook die zijde van het vraagstuk goed overwegen, niet alleen denken aan soms zeer groote winsten, maar ook aan den geregelden stroom van millioenen, die, zij er winst of verlies, koopkracht en welvaart der bevolking doet toenemen.

Moet alles dan blijven zoo als 't was?

Verre van daar!

Werkgevers moeten niet alleen aan billijke eischen toegeven, maar die veeleer voorkomen. Zij moeten 'patroons' zijn in den waren zin van 't woord. Stroomen gelds in den vorm van verhoogde loonen maken hun werklieden niet gelukkig; integendeel zeer waarschijnlijk ongelukkiger. Vooral verbetering van woningtoestanden, steun en verpleging bij ziekte en ouderdom, onderwijs (zeer eenvoudig) voor de kinderen, enz., enz. De patroon (het woord duidt het reeds aan)

moet niet alleen de betaler zijn, maar iets vaderlijks bezitten. Gelukkig zijn er zoo in Indië.

Vaak mocht ik opmerken, hoe zoo'n eenzaam wonende landbouwkoning in 't gebergte de algemeene achting van 't landvolk genoot. 'De heer', zeide ze. is wel streng maar rechtvaardig en goed'.

Die gemoedelijke toestand is, helaas, zeer achteruitgegaan; overal wordt wantrouwen gezaaid door lieden van buitenaf en de Inlanders (grootte kinderen als ze zijn) luisteren er naar.

Als de band tusschen Indië en Nederland enger moet worden toegehaald, dan kunnen werkgevers in landbouw en nijverheid daartoe krachtig medewerken.

En..... daar deze door geheel Indië verspreid zijn, zullen ze nog meer kunnen doen dan de ambtenaren. 't Is maar jammer, dat er nog zoovelen zijn die, zool niet met het woord dan toch met de daad, toonen dat hun werklieden voor hen niet meer zijn dan machines.

Moge ook de loonstrijd in Indië een goed verloop hebben; mogen die millioenen 'kleine luyden' van berooide koelies worden veranderd in gezeten werklieden, die de onderlaag uitmaken van een welvarenden middenstand. De Oostersche tegenstelling van één rijke tegenover duizenden 'armoedzaaiers' moet plaats maken voor een beteren toestand.

* * *

Er is aanleiding, nog eens terug te komen op

de 'Jan Pietersz Coen Stichting',

waarover uitvoerig gehandeld werd in 'Neerlandia' van Maart j.l., blz. 35. De Commissie, die hier te lande zou optreden om ten bate der stichting werkzaam te zijn, is thans geïnstalleerd door den Minister van Koloniën, heeft tot voorzitter Mr. D. Fock, voorzitter van de Tweede Kamer en tot leden een groot aantal personen met ambtelijk- en geldelijk-klinkende namen.

Het geïllustreerde weekblad 'Indië', 7 April j.l., heeft een artikel van Prof. A.W. Nieuwenhuis om deze zaak krachtig aan te bevelen als juist in dezen tijd voor Indië dringend noodig.

'De tijden zijn voorbij, dat de bevolking in al hare schakeeringen tevreden bleef in de levensopvatting der vaders en ook niet veel aanleiding vond, een anderen weg in dezen te volgen. Nu moet voorzien worden in de uitwassen der geweldige cultureele ontwikkeling, die de Indische samenleving staat door te maken.'

Wat voorts ter opheldering en aanbeveling wordt in 't midden gebracht, komt vrij wel overeen met hetgeen 'Neerlandia' daarover schreef. Dat moet ook gezegd worden van een ander artikel in 't zelfde nr. van de hand van den heer J.G. Duyvetter, O.-I. ambtenaar van het Internaatswezen*) met verlof. Daaraan ontleenen wij nog, dat het in Indië bijeengebrachte kapitaal bedraagt f 438.160. -; dat het terrein van 100.000 vierk. M. is beschikbaar gesteld door de gemeente Batavia; dat van 700 leerlingen aan de inrichtingen van voortgezet onderwijs de ouders buiten de stad woonachtig zijn; dat het de bedoeling is, de verpleegkosten zoo billijk mogelijk te

*) Dat woord is alweer minder gelukkig. 't Doet denken aan krijgsgevangenen.
v.L.

berekenen; dat alles, wat naar weelde zweemt, streng zal vermeden worden en dat ook leerlingen van minvermogende ouders door de toepassing van een nieuw beurzenstelsel op de scholen, die zij bezoeken **), tot het leerlingentehuis toegang erlangen; dat de stichting zal zijn 'naar den aard van de groote Britsche en Amerikaansche onvoedingsinrichtingen'.

De Hoogl. N., bovengenoemd vestigt er nog de aandacht op, dat later ook voorzien zal moeten worden in de behoefte van Soerabaia en Semarang (waarom niet allereerst Bandoeng? v.L.) en dat er ook zulke tehuizen voor meisjes moeten komen.

Zoodat voor dat reuzen-C o e n -gedenkteeken nog heel wat geofferd zal moeten worden. Indië gaf een half millioen, Nederland, waar duizenden de vruchten plukken van Indië's landbouw en nijverheid, moge ten minste hetzelfde bedrag bijeenbrengen.

***) Dat zal dan wel zijn, dat de steun niet bestaat in gelduitkeering, maar in huiselijke verzorging; een uitmuntend denkbeeld, dat ook hier overweging zou verdienen.

Nu wij weder herinnerd werden aan den naam van Nederland's k o e n e n wegbereider in Indië, komen wij nog eens terug op de zoo vaak aan hem ontleende kernspreuk:

Desespereert (of 'dispereert') niet!

De heer H.D. B o s b o o m te 's-Gravenhage schrijft mij een vriendelijken brief, waarin:

'Het trof mij, dat zelfs U het meest bekende gevleugelde woord van C o e n verkeerd aanhaalde. Ik zend U daarom het artikel van den heer De B a l b i a n V e r s t e r, voorkomende in "Buiten", nr. 22 van 31 Mei 1919, waarin onomstootelijk is aangetoond, dat C o e n's geschreven woord was: D i s p e r e e r t n i e t'.

In 't voorbijgaan de opmerking, dat ik 't woordje 'zelfs' voor mij wel wat te vleiend vind, daar ik helaas geen autoriteit ben.... slechts een vluchtige causeur.

En dan breng ik gaarne den hoofdinhoud van het artikel des heeren d.B.V. onder de aandacht van de lezers van 'Neerlandia':

In den brief, door C o e n geschreven op 28 Sept. 1618, aan boord van 'het Wapen van Amsterdam', liggende voor Jacatra, aan de patroons in 't moederland (welke brief in originali in 't Rijks Archief in Den Haag bewaard wordt) vindt men 't volgende:

'D i s p e r e e r t n i e t, ontsiet Uwe vijanden niet, daer en is ter werelt niet, dat ons can hinderen noch deeren, wandt God met ons is en trect de voorgaende misslagen in geen consequentie, want daer can in Indiën wat groots verricht worden.'

D i s p e r e e r t n i e t..... gelijk men weet, zijn die gevleugelde woorden verminkt, verbasterd en verzwakt tot het langdradige: E n d e d e s e s p e r e e r t n i m m e r.

'Deze uitdrukking - aldus de heer d.B.V. - is zoo ingeroest, dat men ze telkens weer tegenkomt, dikwijls geheel te onpas gebruikt. Er is een roman in twee dikke deelen met dien ongelukkigen uitroep op den titel. In deze stad heeft eens een redenaar hem op naam gesteld van den Vader des Vaderlands (!) en een ander besloot de peroratie van een speech met den pathetischen uitroep:..... daarom zeg ik met Breero: "en desespereert nimmer!" Het zou niet verwonderlijk zijn, als een volgende redenaar, zonder eenig respect voor het vaderschap, kwam verzekeren: "t Kan verkeeren", zei Jan Pieterszoon Coen.'

Als sommigen zeggen dat C o e n zoo schrijvende bewees geen Latinist te zijn, toont de schr. aan, dat de woorden stammen uit 't Italiaansch: Coen n.l. ontving zijn opleiding voor den handel in Italië; in 1601 kwam hij te Rome op het kantoor van J u s t u s P e s c a t o r e en bleef er tot 1607, toen hij als onderkoopman in dienst van de Compagnie naar Indië vertrok.

Ten slotte vermeldt de schrijver de aardige bijzonderheid, dat door zijn invloed gelukkig de juiste woorden zijn gebeiteld onder C o e n's beeld op den hoek van de Graanbeurs. 't Was te elfder ure. De beeldhouwer E d u a r d J a c o b s begon reeds aan 't noodlottige 'Ende'.....; mannen als B e r l a g e en A l b e r t V e r w e y hadden 't goedgekeurd, maar lieten zich gelukkig ten slotte overreden; en zoo prijken daar nu de woorden: D i s p e r e e r t n i e t'.

* * *

‘Neerlandia’ heeft ten minste 15000 lezers. (Ja, sommigen zeggen wel, dat zij 't blad niet inzien, maar ze meenen dat zoo erg niet!). Er is dus veel kans, dat, ten gevolge van 's heeren B o s b o m 's schrijven, de jammerlijk verbasterde woorden geleidelijk zullen moeten plaats maken voor 't juiste, pittige woord, dat een zinnebeeld is geworden van Neêrlands kracht in moeilijke dagen.

's-Gr.

v.L.

Suriname.

Algemeene Vergadering.

26 Febr. werd in Het Park de eerste algem. vergadering gehouden sedert de herleving der Groep.

In het vrij uitgebreid verslag van den secretaris, den heer Oudschans Dentz, werd een overzicht gegeven van de wederwaardigheden der Groep, sedert hare oprichting in Suriname, het tijdperk van verval en van wederopleving.

Herinnerd werd voorts aan de kino-film, betreffende den zegetocht van Hare Majesteit de Koningin. Deze plaat wordt binnenkort terugverwacht van Curaçao, en zal dan voor de kinderen der armenscholen nog eens worden vertoond, voor rekening van het Gouvernement.

Aan de Boeken-Commissie te Rotterdam werd gevraagd in haren arbeid wederom Suriname van dienst te zijn. Er werden vier kisten boeken ontvangen, waarvan drie voor de Vereeniging van afstammelingen der Hollandsche boeren en een voor het Militair Tehuis.

De beide aan de beurt van aftreden zijnde bestuursleden, de heeren J. van der Zee en C. Kesler, werden met algemeene stemming herkozen. Voorts werd het reglement aangevuld op voorstel van het Bestuur, in dier voege, dat behalve dames en jongelieden - de laatsten beneden 18 jaar - eveneens militairen beneden den rang van onder-officier, buitengewone leden kunnen zijn, tegen eene jaarlijksch bijdrage van tenminste f 1. -.

Tegen 9 uur kwamen de waarn. Gouverneur en gade ter vergadering.

De heer Oudschans Dentz hield een lezing over de geschiedenis der stad Paramaribo. Hij paarde daaraan het verzoek om aan Paramaribo officieel het oude Surinaamsche wapen te verleenen en meer straten te noemen naar Surinamers en Nederlanders, die zich voor land en volk verdienstelijk hebben gemaakt.

Amerika.

De Taalstrijd in Amerika.

In verband met den taalstrijd in Amerika ten opzichte van het Nederlandsch hier, zijn enkele algemeene opmerkingen van belang. Het Febr.-nr. van ‘Neerlandia’ schreef: ‘Men weet, dat ook in Amerika de taalstrijd is begonnen: Amerikaansch altijd en overal’. Dit is inderdaad de strijdkreet der verdwaasde amerikanizeerders. De beschaafden en ontwikkelden, in dit immigrantenland wel is waar niet talrijk, vragen zich af, of het, indien mogelijk, wel gewenscht is, dit verhaastende taalproces aan de immigrantengroepen kunstmatig door dwangregelen op te dringen. De staat

Oregon heeft echter reeds een onbekookte wet aangenomen, die niet alleen het bestaan daar voor vreemde talen uiterst moeilijk maakt, maar zelfs briefwisseling in vreemde talen belemmert. Deze Staatswet is echter niet grondwettig en heeft reeds een storm van verontwaardiging verwekt. De secretaris van den Staat Oregon zond mij volgend opschrift van deze malle wet, die als voorbeeld van onbekookte wetgeving hier dient te worden weergegeven.

CHAPTER 17 AN ACT

(S.B. 49).

Making it unlawful to print, publish, circulate, dis-

play, sell or offer for sale any newspaper and periodical in any language other than the English, unless the same contain a literal translation thereof in the English language of the same type and as conspicuously displayed, and providing a penalty thereof.

BE IT ENACTED BY THE PEOPLE OF THE STATE OF OREGON:

SECTION 1. It shall be unlawfull for any person, firm, corporation or association of persons to print, publish, circulate, display, sell or offer for sale any newspaper and periodical in any language other than the English, in whole or in part, unless such newspaper, periodical pamphlet or circular shall contain a literal translation therefore in the English language of the same type and conspicuously displayed.

SECTION 2. Any person, firm, corporation or association of persons violating the provisions of this act shall be deemed guilty of a misdemeanor and upon conviction thereof shall be punished by imprisonment in the county jail not exceeding six months or by fine not exceeding five hundred dollars (\$ 500), or by both imprisonment and fine.

Approved by the governor January 20, 1920.

Filed in the office of the secretary of state January 20, 1920.

Het is echter niet zoozeer in de vreemde pers alleen, die toch al vrij snel achteruitgaat, vooral waar cultuurverband met de moederlanden der immigrantengroepen niet sterk is, dat de vreemde talen hier getroffen worden; de ernstige zaak is, wanneer het vreemde-talen-gebruik in school en kerk beperkt of zelfs uitgesloten wordt. Daardoor zal vooral de Nederlandsche immigrantengroep lijden, aangezien de kerkelijke organisatie eigenlijk het eenige vereenigingsleven hier onder de Nederlanders is, dat het groote meerendeel aller Nederlanders hier omsluit en overal werkzaam optreedt, om de leden bijeen te houden; kerken, scholen, hospitalen, zeemanshuizen enz. bouwt en het vereenigingsleven der Nederlanders hier eenigszins op Nederlandsche lijnen doet voortloopen. Ware het niet voor deze kerkelijke organisatie, die ook de bijzondere scholen en colleges sticht, de individualistisch geneigde Nederlandsche enkelingen zouden snel vervreemden van het groepsleven der nederzettingen, of het zelfs niet eens zoeken en van de Nederlandsche taal en pers ware in Amerika heel weinig te bespeuren geweest. Al is deze ook nu vrij onbeteekenend, ze is toch steeds voor elken rechtgeaarden Nederlander 'een rijke kroon van eigen schoon', die niet ongestraft afgelegd kan worden. Daarom zijn de Nederlandsche nederzettingen in Michigan dan ook uiterst bevreesd voor de beweging van 'Wayne County Civic Association', die alle bijzondere scholen in Michigan wil verbieden. Als men bedenkt dat meer dan een vierde der gezamenlijke Nederlandsche immigranten in Michigan wonen en de meest welvarende groepen zijn, zal men allicht het ongeruste gevoel onzer Nederlandsche nederzettingen in Michigan begrijpen.

A.v.C.P. HUIZINGA.

Thompson (Conn.).

Taalcommissie.

Adres: Helenastraat 46, 's-Gravenhage.

LEDEN. Zendt alles regelrecht naar de Taalcommissie. Gij bevordert daardoor de spoedige afdoening en vermijdt noodelooze uitgaven aan papier, zegels, enz.

Brievenbus.

A.A.V. te ..... - Met u verkiezen we **luchtman** boven het wel al ingeburgerde en leelijke **vliegenier**. Doch voor **rijman** i. pl. v. **chauffeur** voelen we niets.

P.L. te A'da m. - U vergist zich met uw opmerking over **inschrijven**. Het is heel goed Nederlandsch.

A. de K. te D. - Wij ontvingen ook de aanbeveling, waarover u ons schreef. Wat we daartegen moeten doen, weten we heusch niet. Kan u ons in dezen van raad dienen?

C.J.v.R. te K a a p s t a d . - De Taalcommissie stelde Groep Nederland in; deze benoemt de leden en wijst als hun gebied van werkzaamheid Nederland aan. Met onzen dank voor uw belangstelling in onzen arbeid vermelden we even, dat we **drukplaat** voor **cliché** niet zoo heel dwaas vinden. Dat de vakmensen het zullen gebruiken, betwijfelen we.

Dr. W.v.L. te 's-G r . - Wij zijn het volkomen met u eens. Kan u den weg wijzen, waarlangs we kunnen bereiken, wat u voorstelt?

M.L.v.d.S. te D. - Wij bewonderen zelf den door u gewraakten naam niet; mogelijk geeft de inwendige verandering, die het A.N.V. ondergaat, ons de gelegenheid aan uw en ons verlangen te voldoen. Maar wat vindt u van **adviseerend** ingenieur? Hier (in Den Haag) kennen we al **raadgevende** ingenieurs. Ons ergeren doen we niet zoo gauw, wel eens glimlachen. Zie b.v. dit nummer van 'Neerlandia'.

Taal en Tooneel.

De heer Emants schrijft ons uit Territet (Zwitserland):

Naar ik zie heeft Den Haag nu gekregen een **Residentie-Ensemble** met een **regisseur** en een **manager**. Als we nu aannemen, dat de eerste woorden burgerrecht hebben verkregen, dan is dat nog geen reden om er een bastaardwoord uit het Engels bij te halen. Onze tooneelgezelschappen bekommeren zich al heel weinig om onze taal. De genoemde manager, de heer D. Verbeek, was vroeger bij de Haghespelers en daar moest hij toch kennis hebben gemaakt met ellendig slechte vertalingen en een ongelofelijke verwaarlozing van de Nederl taal. Heeft dat hem niets geleerd?

In zelf gespannen valstrik!

Onlangs bevatte een der grootste Nederlandsche dagbladen een aankondiging, onderteekend door de Directie. Deze aankondiging wemelt zóó van onnoodige vreemde woorden, dat wij zeer bescheiden tot de Directie het verzoek richtten het kranten lezende publiek zulk een mengelmoes van talen ter aanbeveling van eigen blad niet voor te zetten. Wij ontvingen daarop het onderstaande antwoord.

'De Redactie overhandigt ons uw uitknipsel met kanteekeningen, uw correctie op den tekst eener advertentie die wij zelf opmaakten.

Wij kunnen zeer goed het streven van het Algemeen Nederlandsch Verbond apprecieeren en in een tijdschrift kunnen de lezers vergast worden op dergelijke

puriteinsche uitingen, maar in een dagblad zijn “hobbies” de meest gevaarlijke dingen. Men leest in een courant voor zijn genoegen en wordt daarin niet graag gedoceerd.

Het kan dus best voorkomen, dat U andermaal woorden als de gewraakte in mededeelingen van de Directie zult tegenkomen.

Wat wij bidden mogen: Erger U niet.’

Neen, wij ergeren ons niet aan zulke brabbeltaal, ook niet aan de onbeholpen taal, waarin de Directie ons antwoordt. Indien wij de leiding (och, neen, de directie) van een groot dagblad hadden, zouden we iemand er bij nemen voor de verbetering (och, correc-

tie) van onze aankondigingen (wel neen, advertenties, annonces). Dan zouden we ook dien helper naar waarde schatten. (Hé? Apprecieeren) en mogelijk ook genieten van zijn puristische (Wat? Puriteinsche!) neigingen. Weet ge dan niet, dat puriteinsch en puristisch hetzelfde is? Natuurlijk voert ge nu als verontschuldiging aan, dat puriteinsch uw pen ontvloeide, waar ge puristisch bedoeldet?? Het kleinste kind in Nederland kent immers het onderscheid in beteekenis tusschen deze woorden, lang voordat het zijn vaderlandsche geschiedenis leerde en zoodra het in de Engelsche geschiedenis van puriteinen had gehoord. Zeker, men leest in een courant voor zijn genoegen. Ook wij, vooral als we zulke dingen lezen, dingen, die dan toch niet in overijlde spanning geschreven werden. Dan wil men door de Koningin der Aarde niet gedoceerd worden. Neen, want juist als deze, haar vorstelijke roeping getrouw, gaat doceeren op het gebied van de taal, zou ze haar roeping missen. Indien ze dan op haar gebied wil doceeren, dan doceert ez zichzelf allereerst, dat het gebruik van eigen taal in eigen land niets met doceeren te maken heeft en dat ook in het boven aangehaalde antwoord doceeren ‘onwillekeurig’ uit de pen is gevloeid.

Bij zooveel ‘vermoorde onnooselheit’, als waarvan het bovenstaande antwoord getuigt, halen wij meewarig de schouders op, ons afvragend, of de pers van een volk, dat groot kan zijn ook in het kleine, haar vorstelijke roeping niet vergeet.

Was 't maar zoo!

‘**Data** van uitstедigheid **worden**, in verband met de inning der quitantie, tijdig **ter kennis** van het Rijkstelefoonkantoor **gebracht**’, meldt een briefomslag van het Rijkstelefoonkantoor te Dordrecht.

Wat brave Dordtenaars! Laten ze dat nooit na of bedoelt deze mededeeling, dat die **data moeten ter kennis gebracht worden**? Kent Nederland ook niet een woord voor **reclamatien** en **eventueele**? Laat de dienst der P. en T. dan eens bij ons om inlichtingen komen.

Hoeveel?

Regeeringsbureau te 's-Gravenhage vraagt 1 à 2 bekwame Administrateurs? Is er dat 1¼, 1½, 1¾ of misschien 1, ... (vul maar cijfers in!). Wij zouden zoo zeggen: 1 of 2 Administrateurs: één, als je er niet 2 kunt krijgen; anders 2. Die leuke vreemde korte woorden ook.

* * *

Een belangstellend lid schrijft ons:

Ik acht mij verplicht het volgende onder uwe aandacht te brengen. Verleden week Zondagmorgen ontmoette ik op mijn wandeling door de stad een troepje **Nederlandsche** padvindders, die zich blijkbaar verzamelden voor het houden van een oefening. Tot mijn groote verbazing voerden zij het opschrift ‘**Little Yankee**’ op hunne petten. Mijn vraag is nu maar alleen: wat doet een Hollandsch padvinder met een dergelijk opschrift op zijn pet? Dit is m.i. een dwaze vertooning; vandaar dan ook, dat ik ze onder uwe aandacht breng, vertrouwend dat uwe Commissie iets zal kunnen doen, om hieraan een eind te maken. Ik denk, dat er nog wel een passend opschrift in **onze eigen** taal voor deze padvindders te vinden zal zijn.

Wij meenen ook, dat zoo iets heel wel mogelijk is. Kan de belangstellende inzender hier niet meer bereiken dan wij?

Parfait d'armour?

Dat een fabriek **Veka** heet, is niet erg; 't kind (in dit geval de fabriek) moet een naam hebben. Maar dat ze bonbons hult in papier met zulk onzinnig Fransch er op, waar het Nederlandsch een likeur met den naam van **volmaakte liefde** kent, had haar tot het besef moeten brengen, dat ze dan uitgelachen wordt.

Ingezonden.

Nederlandsche Tooneelkunst te Londen.

Geachte Redactie,

Wat de heer Bernard Canter wenscht, en wat U onmogelijk acht, heb ik 40 jaar geleden in Londen zien geschieden.

In 1880 is n.l. het gezelschap Le Gras, Van Zuylen & Haspels naar Londen gekomen, en heeft er, in het Imperial Theatre in Westminster (sinds lang niet meer bestaand) een maand lang gespeeld, in het Nederlandsch, ook Nederlandsche stukken, o.a. naar ik me herinner Faassen's **Zwarte Griet** (met Cath. Beersmans in de titelrol) en Lodewijk Mulder's **Kiesvereniging van Stellendijk** (met de prachtbezetting: Dirk Haspels, Jaap Haspels, A.J. Le Gras en Willem van Zuylen).

Het succes van het waagstuk was artistiek zeer groot; finantieel, ook door de jammerlijke keus van het slecht gelegen en zeer ongaarne bezocht theater, minder. De kritiek erkende de groote eigenschappen der spelers, en vooral de waarde van hun stemmend samenspel: in het Londen van dien tijd vooral iets ongekennds. Wat het oordeel was over de stukken (we hadden toen nog weinig keus van oorspronkelijk werk!) herinner ik me niet meer.

Maar wel: de afscheidsvoorstelling op een Zaterdagmiddag, in een der beter gelegen theaters (ik meen The Lyceum of Her Majesty). Een gansch gevulde zaal. Het programma werd gevormd door één bedrijfje en fragmenten. Twee nummers weet ik nog: een sentimenteel éénbedrijf van Rosier Faassen: **Manus de Snorder**, en het 2e bedrijf van **De Kiesvereniging**. In het eerste speelde Willem van Zuylen de rol van een verlopen, dronken stalhouder, wiens laatste paard, dat hij nog als snorder ment en waaraan zijn hart hangt, geofferd moet worden. Van Zuylen was nog in zijn besten tijd en Manus werd tot een prachtschepping, waarin het gevoel het overgevoelige onderhield. En ik heb zelden een publiek zoo onder den indruk zien komen van een vertooning, waarvan de meerderheid niets meer verstond dan het program in een korte inhoudsopgaaf had aangegeven. Van den humor van **De Kiesvergadering** van Lod. Mulder konden natuurlijk alleen de Nederlanders genieten.

Ik geloof dus, dat het waagstuk om Nederlandsch werk in het buitenland te doen spelen, zoo groot niet is, mits onder 2 voorwaarden: het gekozene moet èn in algemeen menschelijk èn in nationaal opzicht zoo sterk mogelijk wezen: zóó zuiver Nederlandsch doorvoeld en doorleefd, dat het op den buitenlander den indruk moet maken, een andere wereld voor hem te openen dan zijn eigen schrijvers. En het moet, in dien geest, de voortreffelijkst denkbare vertolking vinden, zoodat ook deze haar Nederlandsch wezen aan den vreemdeling openbaart.

Den Haag, 6 April '20.
L. SIMONS.

Mededeelingen en Allerlei.

Nog eens Spitsbergen.

Naar aanleiding van het ingezonden stukje van Mr. K.M. Phaff in het vorig nummer, meldt men ons van de meest bevoegde zijde het volgende:

Op 9 Febr. j.l. heeft te Parijs de onderteekening plaats gehad van een verdrag tusschen de Vereenigde Staten van Amerika, Groot-Britannië en Ierland, Denemarken, Frankrijk, Italië, Japan, Noorwegen, Nederland en Zweden nopens de Souvereiniteit over den Spitsbergen-archipel, daaronder begrepen het Beeren-

eiland, en ter vaststelling van billijke regelen die geeigend zijn de ontwikkeling van den Archipel en de dienstbaarlijk daarvan aan vreedzame doeleinden te verzekeren. In dit verdrag erkennen de partijen, onder de voorwaarden daarin gesteld, de volle en ongedeelde Souvereiniteit van Noorwegen over den Spitsbergen-archipel. Het verdrag legt aan Noorwegen den plicht op bij de uitoefening van de Souvereiniteit zekere regelen in acht te nemen; die regelen hebben voornamelijk de strekking de verkregen rechten van onderdanen der Verdragsluitende partijen te waarborgen en voorts aan die onderdanen gelijke mogelijkheid tot het verkrijgen en uitoefenen van rechten binnen het gebied der eilandengroep te verzekeren.

Het Verdrag laat voor Mogendheden, die aan het sluiten daarvan geen deel hebben genomen, de mogelijkheid van toetreding open.

Uit het bovenstaande blijkt, dat in de onlangs gesloten overeenkomst aan Nederland ten aanzien van den Spitsbergen-archipel geheel dezelfde rechten worden toegekend als aan de groote Mogendheden.

Comité voor Ned. Kinderen in den Vreemde.

40ste opgave van 1 tot 29 Februari 1920.

Onder-Comité Zwolle: f 11.75; maakt met vorige opgaven f 4689.50.

Onder-Comité Dusseldorp: bijdr. ouders Mrk. 310.

Officieren Tooneelgezelschap 's-Hertogenbosch f 400.

Financieel Hulpcomité Den Haag Mrk. 1000.

A.M. f 100. -; C.J.W. f 30. -; J.H. f 30. -; J.H. f 10. -; J.H.F.R. f 1. -; W.R. f 10. -; Mr. C.H.G. f 10. -; H.R. f 25. -; E. en Co. f 50. -; V. en Co. f 25. -; K.N.S.M. f 50. -; H.S.M. f 25. -; N.S.M. f 25. -; O.W.J.S. f 25. -; F. f 10. -; M.E.V.B. f 10. -; J.H. f 10. -; D. en F. f 10. -; G.B. en Co. f 25. -; B.D.H. f 10. -; H.I.E. f 10. -; I en I. f 10. -; H.H. f 20. -; E.C. f 10. -; P. en C. f 10. -; K. en Co. f 10. -; D.E. f 10. -; M.M.J. f 25. -; C.C. f 10. -; K. f 10. -; J.B.E. f 10. -; C.S.M. f 25. -; A.A.K. f 30. -; J.G. en Zn. f 25. -; allen te Amsterdam.

Comité tot huisvesting voor vluchtelingen f 61. -; mevr. de B. f 10. -; N.N. f 3. -; A.L. f 5. -; jhr. F.E.I.S. f 10. -; N.N. f 10. -; C.I.F. f 2.50; R.A.C. f 5. -; J.H. f 5. -; A.F.B. f 5. -; mevr. C.W.J.K.B. v. F.P. f 2.50; F.M. f 2. -; mevr. S. f 1. -; J.B.B. f 5. -; Fr. v.W. f 5. -; mej. E.F. f 5. -; C.L.v.S. f 25. -; R.D.H. f 2.50; F.F.M.P. f 2.50; D.A.V. f 2. -; N.N. f 5. -; A.D. Jr. f 5. -; N.G.P.M. f 10. -; v.I.V. f 10. -; A.C.v.M.B. f 5. -; mr. D.v.H. f 5. -; I.B.H.V. f 10. -; H.A.M. f 5. -; dames M.D. f 5. -; Mr. W.J. f 2.50; J.S. f 1. -; mevr. C.E.M. f 5. -; J.Th.G. f 100. -; A.J.v.H. Jr. f 5. -; H.C.C.W. f 2.50; B.B. f 10. -; mevr. C.E.M. f 5. -; mevr. S.F. f 10. -; mevr. wed. R. f 25. -; R.v.I. f 5. -; wed. L. f 10. -; M.J.P. f 5. -; dr. K.F.S. f 2. -; dames W. en v.W. f 3.50; bar. v.P. f 10. -; W.J.G. f 10; H.L. f 5. -; C. f 5. -; dr. M.M.C.S. f 2.50; L.S. f 7.50; Pr. Dr. W.K.C. f 51.795; adm. M.W.H.C. f 5. -; C.S. f 5. -; J.W. f 5. -; J.A.S. f 1. -; Jhr. Bar. C.D.E. f 5. -; Jhr. J.D.S. f 10. -; B.d.W. f 10. -; mevr. v.d.K. f 1. -; wed. A.G.B. f 5; allen te Den Haag.

J.C.J. f 5. -; D.v.D.J. f 50. -; K.v.F. f 10. -; D.S. f 5. -; L.K. f 30. -; A.C.M. f 25. -; D.H. f 30. -, allen te Rotterdam; Dr. K.H.J.B. f 30. -; te Hilversum; mej. J.J.L. f 10. -, te Utrecht; J.M.J. Jr. f 10. -, te Bussum; P.J.d.J. f 5. -, te Haarlem; G.J.C.M. f 2.50, te Groningen; mej. M.M.C. f 10. -; te Arnhem; Fr. C.d.B.K. f 180. -; H.J.F. f

l. -, te Amersfoort; C.J.K.v.S. f 5. -; te Driebergen; I.P.D.o.t.N. f 30. -, te Baarn; n.v.A.N.E. vh. C.C. f 2. -; C.G. f 1. -, te Maassluis; J.N.v.d.V. f 1. -, te Scheveningen; S.B. f 5. -, te Zuidhorn; H.M.J.B. f 7.50, te Wapenveld; N.N. f 2.50, te Meersen; N.N. f 2. - te Grave.

41ste opgave van 1 tot en met 31 Maart 1920.

Financieel Hulpcomité Den Haag maakt met vorige opgave f 48.140. - en 1020 Mrk.

Comité tot steunverleening aan de noodlijdende Oostenrijksche en Hongaarsche kinderen Curaçao f 1461.30.

Algem. Nederl. Verbond, Afd. Zutphen f 25. -.

Onder-Comité Deventer f 40.75, maakt met vorige opgave f 4056.02.

Opbrengst voorstelling Rivertown Folies Utrecht f 216.89.

Onder-Comité Dusseldorp, bijdragen ouders 215 Mrk.

D.v.H. f 25. -, R.L.v.N. f 50. -, W.v.F. en Co. f. 10. -, N. f 10. -, I.H. f 10. -, d.W.K. en Co. f 10. -, D.M.d.W.D. f 10. -, L.v.L. f 10. -, A.S.P. f 10. -, J.H.F.R. f 1. -, A.M. f 100. -, J.H. f 30. -, C.W. f 30. -, J.H. f 10. -, Th.W.B. f 50. -, C.H.M. f 2.50, N.I.E. Mij. f 50. -, S. en Co. T. f 50. -, P. en Co. f 50. -, D. en R. f 25. -, D.v.H. f 10. -, C.K. f 10. -, A.C.D. f 5. -, C.S.E. f 50. -, C.V. f 50. -, P.v.N. en Co. f 250. -, M.S. f 10. -, allen te Amsterdam.

B'ss S.v.P. f 5. -, F.v.d.P. f 10. -, Fam. d.K. f 2.50, R.Z. f 25. -, G.W.d.R. f 2.50, mevr. W.d.B. f 2.50, B'ss W. f 5. -, S.J.V. f 2.50, D.v.O. f 2.50, O. f 2.50, Mr. H.Z. f 2.50, J.G.S. f 2. -, E.F. f 10. -, Mr. C.H.B. f 25. -, W.t.W. f 5. -, Dames C. f 5. -, H.P.B. f 2.50, d.G. f 25. -, M.C.S. f 25. -, A.E.C.J.v.H. f 2.50, D.K. f 5. -, F.W.G. f 5. -, L.C.v.D. f 2.50, B.v.M. f 10. -, A.v.G. f 10. -, Th.W.B.v.B. f 1. -, P.J.H.F. f 3. -, N.N. f 1. -, J.F.E. f 100. -, E.T. f 2.50, W.E.M. f 30. -, mevr. d.L.v.O. f 5. -, R.L.v.d.P. f 5. -, d.M. f 5. -, C.O.W.A.S. f 10. -, B.O. f 5. -, J.B. f 5. -, v.B. f 5. -, B.E.S. f 5. O -, F.S. f 7.50, mej. M.J.P.H. f 10. -, J.F.M.B. f 5. -, P.H.G.G. f 200. -, allen te Den Haag.

Mevr. v.d.H.v.d.I. f 10. -, A.C. f 25. -, L.H.K. f 30. -, D.H. Pz. f 30. -, N.N. f 4.50, allen te Rotterdam.

Mevr. J.M.V.H. f 1. -, te Hilversum; S.K. f 10. -, te Haarlem; J.R.V. f 10. -, te Bussum; Mr. D.S. f 10. -, Mr. Dr. S. f 10. -, mej. C.K. f 10. -, J.G.C.V. f 2.50, allen te Scheveningen; C.M.H. f 10. -, te Groningen; Mr. H.A.S. f 2.50, J.J.A.Q. f 5. -, beiden te Leeuwarden; D.J.C.R. f 30. -, D.J.v.R. f 30. -, J.S. f 2.50, allen te Velp; C.K. f 25. -, te Doorn; M.A.S.v.D. f 5. -, te Bilthoven; G.K. f 5. -, te Bennekom; C.A.W. f 5. -, te Zeist; Jhr. L.B.D.O.t.N. f 30. -, te Baarn; J.H.H. f 20. -, te Voorburg.

Dank vooral aan de krachtige hulp van het Financieel Hulpcomité, de blijken van belangstelling uit de Kolonie Curaçao, die zeer op prijs worden gesteld, en van vele andere zijden, konden wij ditmaal aan ontvangsten f 12384.84 boeken, waaronder begrepen f 253.40, in het bijzonder voor melkverstreking beschikbaar gesteld, en 215 Mrk., waartegenover stonden de uitgaven dezer maand van f 2718. -.

In het geheel werd tot nu toe ontvangen f 274501.31½ en Mrk. 30573.68.

Een groot aantal vermagerde en uitgeteerde Nederlandsche kindertjes, vooral in het Roergebied, ziet vol verwachting naar ons sein uit, dat zij komen kunnen. Wij hebben echter nog geen plaats en vragen zeer dringend aan het Nederlandsche volk opgave van gezinnen, waar wij onze pleegkinderen tegen vergoeding kunnen onderbrengen.

Aan ons verzoek melk beschikbaar te stellen om over de grenzen de kleinste kinderen voor geheelen ondergang te behouden, werd reeds voor een deel voldaan; gaarne vermelden wij de ontvangst van een aantal bussen en kisten melk, die binnen kort worden doorgezonden.

Voor verdere hulp houden wij ons dringend aanbevolen.

S. VAN LIER Ez., Nassaukade 358, Amsterdam.

Postcheque en Girodienst No. 22889.

Der zangers macht.

Neen, nu is het niet des zangers macht, waarover ik de vorige maand schreef, - deze regelen zijn gewijd aan de zangers, aan de zangkoren, die zich willen stellen in dienst van het Nederlandsche lied.

Het deed mij zoo goed, te hooren, dat velen instemden met het denkbeeld, dat de beste onzer zangers in den vreemde Nederlandsch, van en over Nederland zouden gaan zingen; nu wil ik trachten onze leden op te wekken, ook in eigen kring den Nederlandschen zang te bevorderen.

Onze mooie Nederlandsche liederen zijn nog veel te weinig bekend, worden nog veel te weinig gezongen.

Wel danken wij veel aan de onderwijzers, die daarin verbetering trachten te brengen, en is de invloed van zangverenigingen op vele plaatsen duidelijk merkbaar, terwijl men tijdens de mobilisatie uitnemend werk in die richting heeft gedaan bij de militairen, maar nog altijd moet men zich ergeren aan de onbenullige vreemde liedjes in slechte vertaling en de dikwijls weinig beschaafde liedjes van eigen bodem, die ons volk zingt.

Nu hebben in sommige plaatsen van ons land, o.a. in Leeuwarden en Gronnigen, leden van bestaande zangverenigingen, en ook in het Zuiden, naar ik meen, de Varende Zangers, de uitnemende gedachte gehad om als *straat-zangers* het Nederlandsche lied beter bekend te maken.

Het Nederlandsche lied, plechtig, ernstig, droef, gevoelig, lief, teeder, vroolijk, jolig, boertig, leuk, snaaksch, ondeugend, in alle toonaarden, voor alle stemmingen, voor den ouderdom en de jeugd, voor ernstige en vroolijke menschen, voor de feestzaal en daarbuiten, voor een jongeluisfuij en voor een jongemeisjeskransje.

Dat is het wat ons volk moet leeren van onze straatzangers.

Op gezette tijden gaan ze uit, - de straat op - en zingen hun liederen op de hoeken van de straten, op de pleinen, op binnenplaatsen; ze verkoopen of geven gratis - verkoopen is beter, wordt meer gewaardeerd - hun liederen, waarvan de wijs gewoonlijk vrij snel wordt overgenomen door de muzikale hoorders en de anderen leeren het weer van hen.

Zou het niet mogelijk zijn, dat in alle plaatsen van ons land, waar zangverenigingen bestaan - en wààr zijn die niet! - een aantal dames en heeren zich beschikbaar stellen, om zoo nu en dan één- of tweestemmige liederen te gaan zingen voor het volk op de straat?

De moderne woningbouw met zijn aardige pleintjes en binnenplaatsen leent er zich zoo goed voor.

Laat men begrijpen, dat men aldus zijn heerlijke gaven nuttig kan maken voor een schoon en edel doel.

De veredelende invloed ervan is grooter dan die, welke uitgaat van de concerten in zalen.

Hoewel begeleiding natuurlijk niet noodzakelijk is, kan deze toch den indruk verhoogen; er zijn er zoovelen, ook onder de jonge menschen, die een instrument bespelen; viool, gitaar, mandoline, kan men in Deventer o.a. door de 'Landbouwers' hooren bespelen, als zij voor het een of ander liefdadig doel zoo nu en dan de stad doortrekken en dan heel wat geld weten op te halen...

Zoo kan het instrument den zang stuur geven en zal het doel nog beter bereikt worden: ons volk zijn eigen liederen te leeren zingen, het warm te maken voor het Nederlandsche lied. Dàt is wat wij wenschen door der Zangers Macht.

Aan onze Afdeelingsbesturen om in die richting werkzaam te zijn; de voorbeelden zijn er, dat het kan en goed gaat.

Een mooi werk voor ons Verbond in eigen kring.

W.J. LUGARD.

N.B. Er zijn voor de kleinere plaatsen, die geen zankoren rijk zijn, andere middelen in voorbereiding bij het Bestuur van Groep Nederland om in dezelfde richting werkzaam te zijn.

Jaarverslag van het Hoofdbestuur over 1919.

Inleiding.

In een vereeniging als het A.N.V., welke belangen verband houden met de welvaart van ons volk en zijn verbindingen met het buitenland, in het bijzonder met zijn koloniën en stamverwante gebieden, spiegelt zich natuurlijkerwijze de toestand van volk en stam af.

Toen na den oorlog niet de vurig begeerde verbroedering der menschheid kwam; heeft de teleurstelling ook haar terugslag gehad op ons Verbond, dat op zijn weg tot algeheel herstel zijner vroegere organisatie in binnen- en buitenland nog allerlei belemmeringen vond. Vooral stond het Verbond voor een moeilijke taak in zijn twee voornaamste stamgebieden: Vlaanderen en Zuid-Afrika, ofschoon teekenen er op wijzen, dat het zwaarste leed geleden is. Bemoedigend is de herleving van het nationale bewustzijn in Nederland, dat door den loop der omstandigheden, en gesteund door de standvastige houding van Koningin en Regeering, gedurende de moeilijke jaren, die achter ons liggen, aan betekenis en invloed heeft gewonnen.

Hoofdbestuur.

In geen jaren heeft de samenstelling van het Hoofdbestuur zulk een groote verandering ondergaan als ditmaal. Niet zoozeer door het aantal leden, dat door andere afgevaardigden der Groepen vervangen werd, als wel door de hoedanigheid en betekenis dergenen, die terugtraden.

Wie denkt hierbij niet het eerst aan Dr. H.J. Kiewiet de Jonge, stichter en leider hoofd en hart van het Verbond sedert de stichting, de man wiens groote verdiensten voor de herleving van ons nationaal besef en stambewustzijn misschien eerst later ten volle zullen worden geschat. Reeds vóór den oorlog had hij den wensch te kennen gegeven de zware taak der dagelijksche leiding van een zoo omvangrijke beweging aan jongere krachten over te dragen. Toen de wereldorkaan zich ontketende, wilde hij echter als een goed kapitein het schip niet verlaten, beseffend welke ongekend moeilijke tijden er voor het Verbond zouden aanbreken en hoe het zou geslingerd worden tusschen velerlei tegenstrijdige belangen. Hij hield het roer in handen, belovend niet te rusten voor hij het schip wederom in veilig vaarwater wist. Nu weer nieuwe tochten ondernomen kunnen worden, heeft hij, die kapitein en stuurman tegelijk was, de leiding aan jongeren toevertrouwd, die trouwens het vaarwater door jarenlange studie en ervaring reeds kenden. Intusschen blijft het heengaan van Dr. Kiewiet de Jonge, wien het eerevoorzitterschap werd aangeboden, een groot verlies. Niet minder het aftreden van de onder-voorzitser, mej. Elisabeth Baelde, die 13 jaren lid van het Hoofdbestuur is geweest en nooit een vergadering, ook niet die van het Dag. Bestuur verzuimde. Zij was afgevaardigde van het Hoofdbestuur in vele bij ons aangesloten vereenigingen, vertegenwoordigde de vrouw in het Hoofdbestuur en toonde immer een onverflauwde belangstelling in al wat ons Nederlandsch streven, land, volk en stam ten goede kon komen.

Het verlies van zulke bestuursleden legt aan de opvolgers zware verplichtingen op. Gelukkig mag het Hoofdbestuur zich van beider blijvende belangstelling verzekerd houden.

Noode werd, ook gedurende 1919 de samenwerking gemist met de Vlaamsche afgevaardigden, die deels ontslag namen, deels in de verstrooiing zijn en met wien dus geen reglementaire samenwerking mogelijk was. De oude afvaardiging kon dan ook niet meer geldend worden geacht.

Nog leed het Hoofdbestuur een groot verlies door het bedanken der heeren Prof. Dr. J. Boeke en Prof. Dr. P.J. Blok, beiden sieraden der Nederl. wetenschap en reeds daardoor van waarde voor ons Verbond. Een woord van groote waardeering, voor wat zij ten bate onzer beweging deden vinde hier een plaats.

Hier moge ook nog worden herdacht het vroegere Hoofdbestuurslid Prof. Paul Fredericq, in welken beminnelijken geleerde een der waardigste vertegenwoordigers der oude Vlaamsche garde is heengegaan.

Het Hoofdbestuur is thans als volgt samengesteld:

Dr. H.J. Kiewiet de Jonge, eere-voorzitter; P.J. de Kanter, Dordrecht, voorzitter; Mr. B. de Gaay Fortman, Dordrecht, secretaris-penningmeester; Jhr. Mr. G.A.K. Michiels van Kessenich, Roermond; Kapt. K.E. Oudendijk, Den Haag; W.C. Schönstedt, Doesburg; mevr. A.C. Veen - Brons, zitting hebbende voor Groep Nederland; Ch.R. Bakhuizen van den Brink, Rijswijk; Dr. W. van Lingen, Den Haag; J.S.C. Kasteleyn, Den Haag; Th.G.G. Valette, Den Haag, zitting hebbende voor Groep Nederl. Oost-Indië; Mr. Dr. C.F. Schoch, Amsterdam; Jhr. Mr. J.L.W.C. von Weiler, Den Haag, onder-voorzitter, zitting hebbende voor Groep Suriname; Dr. M. Alvares Correa, Amsterdam; mevr. N.J.C. van Breemen-Kruyt, Den Haag; Dr. Th. Lens, Aerdenhout, C. Stadius Muller, Den Haag, zitting hebbende voor Groep Ned. Antillen.

Werkzaamheden.

Deze worden hier slechts vermeld voor zoover ze niet vallen onder een bepaalde Groep, Afdeeling of Commissie.

Bemiddelend en meermalen met gunstigen uitslag trad het Hoofdbestuur op, waar het gold de aanstelling te bevorderen van Nederlandsche consuls in het buitenland.

De oude Kamers van Koophandel bleef het A.N.V. steunen, tot nieuwe trad het als begunstiger toe.

Over een minder gelukkig optreden der Nederl. Kamer van Koophandel te Brussel met betrekking tot de Vlaamsche pers voerde het Dagel. Bestuur een bevredigende briefwisseling met het Bestuur dier Kamer*).

De bijdragen voor het lidmaatschap van het Nederlandsch Aardrijkskundig Genootschap en van de Vereeniging Nederland in den Vreemde werden verhoogd; van de Vereeniging voor Tentoonstellingsbelangen werd het A.N.V. lid. Vruchtbare samenwerking werd meermalen verkregen met de Vereenigingen Landverhuizing, Vreemdelingenverkeer, Volkszang, de Nederl. Zuid-Afr. Vereeniging, Nederland in den Vreemde, e.a.

*) Zie het April-nr. 1920, blz. 48.

Een nieuwe poging werd gedaan om den niet geheel bevredigenden uitslag van de vragenlijst voor het buitenland**), het vorig jaar gedaan, te verbeteren, ten einde reeds belangrijke gegevens over het Nederlandsche stamleven te vermeerderen. Van de beschikbare gegevens werd een rapport opgemaakt, dat als leidraad dient voor de bevordering van allerlei stoffelijke en geestelijke Nederlandsche belangen. Een der verstrekkendste gevolgen van deze terreinverkenning kan zijn het oprichten van een beknopt Nederlandsch Weekblad voor het buitenland.

Bijzondere steun werd verleend aan de werkzame Afdeeling Kaapstad en persoonlijk aan den heer Boshoff, die lezingen hield over de toenadering tusschen Nederland en Zuid-Afrika.

Het Nederl. onderwijs in het buitenland werd o.m. gesteund door een nieuwe bijdrage van £ 50. - aan den Nederl. Leerstoel te Londen.

De vele kleine diensten, die ons kantoor doorlopend verricht om Nederlanders en stamverwanten in alle oorden der wereld met raad en daad bij te staan, kunnen in een jaarverslag niet in bijzonderheden worden vermeld. Tengevolge van huuropzegging werden de dagelijksche kantoorwerkzaamheden nog al belemmerd. Tweemaal binnen een half jaar moest het kantoor met zijn groot archief verhuizen en aan de welwillendheid van de familie Roodenburg te Dordrecht is het ten slotte te danken, dat we niet maanden lang dakloos

**) Zie het hoofdartikel in het Febr.-nr. 1919 en dat in het Maart-nr. 1920. Gaarne worden nog antwoorden ingewacht.

werden. Thans is het kantoor gevestigd in een gebouw aan het Blauwpoortsplein 3, waar het lang moge gevestigd blijven als waarborg voor rustigen, regelmatigen arbeid.

Groep Nederland.

Deze Groep schijnt thans de crisis te boven, welke zij in den oorlog heeft doorgemaakt en die hoofdzakelijk het gevolg was van het verlangen naar meer zelfstandigheid, welke zich gelukkig niet tot het administratieve gedeelte uitstrekt, waardoor de toch reeds ingewikkelde regeling nog omslachtiger en kostbaarder zou zijn geworden.

Een nieuw kleiner Dagel. Bestuur trad op, thans bestaande uit de heeren: W.C. Schönstedt, Doesburg, voorzitter; D.J. Tijssens, Rotterdam, secretaris-penningmeester^{*)}; H.G.C. Cohen Stuart, Delft; Dr. L.N. Deckers, Den Haag; W.J. Lugard, Twello; Mr. K.M. Phaff, 's-Hertogenbosch; F.K. van Ommen Kloeke, Groningen.

Het ledental der Groep verminderde eenigszins, ook ten gevolge van de vrijwillige ontslagneming als propagandist van Jhr. Von Bose^{**)}.

Groep België.

Nog steeds is Groep België ontredderd en nog altijd stuit een herinrichting op groote bezwaren. De oude verstrooide garde kan op het oogenblik geen werkzaam deel meer hebben aan de beweging en net verzamelen blazen thans zou de toch reeds zoo geschokte verstandhouding tusschen Nederland en België geen goed doen. Zoo licht immers zou daarin worden gezien eene inmenging van Nederland in de binnenlandsche Belgische politiek, ofschoon het Hoofdbestuur zich daarvan met groote nauwgezetheid zal blijven onthouden. De in Belgie verspreide door niets gerechtvaardigde bewering, dat het Verbond partij zou hebben gekozen, noopt bovendien tot eenig geduld in dezen tijd van verhitting der gemoederen. Het Algemeen Nederlandsch Verbond heeft tot plicht om met de besten onder de Vlamingen samen te werken voor de geestelijke verheffing van de Vlaamsche bevolking, waarvan stoffelijke welvaart het gevolg zal zijn. De Vlamingen zijn een volk met onverwoestbare levenslust en werkkraft, dat, goed onderwezen en goed geleid, een waardevol element kan vormen om den Belgischen staat tot nieuw aanzien en nieuwen bloei te brengen. Het is van belang voor den Nederlandschen stam, en voor het Nederlandsche volk in de eerste plaats, daaraan zijn krachtigen steun te geven. Immers een hoog ontwikkeld welvarend Vlaanderen werkt in sterke mate mede tot den bloei van onzen stam, tot verhooging van de beteekenis van Nederland en zijn stamdeelen onder de volkeren.

*) Deze heeft inmiddels weer bedankt. Red.

***) Voor de werkzaamheden van Groep Nederland in '19 verwijzen we naar het in het vorig nummer verschenen jaarverslag van den oud-secretaris.

De Vlaamsche Beweging staat er gelukkig niet slecht voor. De verkiezingen hebben verscheiden kloeke strijders voor de Dietsche belangen in de Kamer gebracht en zoo blijkt, dat de verdrukking ook hier den palmboom doet groeien ***).

Mogen de goed-gezinde elementen in Vlaanderen dit jaar elkaar vinden om tot herinrichting der Groep over te gaan.

Groep Nederl. Oost-Indië.

Voor het eerst na jaren werden uit Oost-Indië weder verslagen ontvangen, die aantoonde, dat het Groepsbestuur, ondanks de verbroken verbindingen, niet stil had gezeten, dat nieuwe Afdeelingen waren gesticht te Medan, Padang en Malang, en dat andere in ledental toenamen. De Nederl. Volksleesgezelschappen en boekerijen bleven ten volle aan hun doel beantwoorden en de Nederl. Leergangen werden met een tiental op verschillende plaatsen uitgebreid. Deze laatste beoogen niet alleen bevordering van de kennis onzer taal maar ook om Europeanen, Inlanders en vreemde Oosterlingen gelegenheid te geven zich te bekwamen voor het klein-ambtenaars-examen.

Naast deze nuttige werkzaamheid in onze Oost zelf, blijft zeer gewenscht de verbreiding van juiste kennis omtrent Indië in ons land, voor wat Neerlandia betreft toevertrouwd aan de goede zorgen van Dr. v.L., die de teekenen des tijds verstaat, maar als ervaren oud-gast ook waarschuwt tegen alles wat de gezonde evolutie kan schaden in 'het land, dat zich daar slingert rond den evenaar als een gordel van smaragd'.

Suriname.

De verwachting in het vorige jaarverslag uitgesproken, dat deze Groep thans weer een werkzaam deel van ons Verbond mocht worden genoemd, is verwezenlijkt. Zij werd na jarenlange sluimering - de ontbinding in Nov. '13 is terecht door het Hoofdbestuur nooit als wettig erkend - weder tot nieuw leven gewekt. De terugkeer van den heer Oudschans Dentz in de kolonie is daar zeker niet vreemd aan. Ons Hoofdbestuurslid, de heer J.S.C. Kasteleyn, wist als leider van het Suriname-Studie-Syndicaat zijn bezoek aan Suriname dienstbaar te maken aan de herinrichting der Groep en na beider redevoevingen in een drukbezochte Juni-vergadering te Paramaribo, waarin de beteekening van het A.N.V. werd uiteengezet en gepleit voor een goede verstandhouding en samenwerking tusschen kolonie en moederland, werd een nieuw bestuur gekozen, dat sedert met ijver aan het werk is getogen. De medewerking en steun van Z. Exc. Gouverneur Staal worde met dankbaarheid vermeld.

Sedert werd door letterkundige en geschiedkundige lezingen, door de vertooning van de rolprent 'Zegetocht van H.M. de Koningin', een rondzendbrief aan de leden, nieuwe verbinding met de Boeken-Commissie, herstel der koloniale boekerij, belangstelling in de afstammelingen der Hollandsche kolonisten, het nut eener inrichting als het A.N.V. ook voor de kolonie aangetoond. Zelfs het

***) Palma sub pondere crescit.

volksuniversiteitsbeginsel is er doorgedrongen en vond uiting in den Studiekring met zijn wetenschappelijke cursussen.

Het aantal leden der Groep, dat na de herinrichting ongeveer 60 bedroeg, werd meer dan verdubbeld. Als afgevaardigden van de Groep in het Hoofdbestuur bleven gehandhaafd de heeren Mr. Dr. C.F. Schoch, de oprichter der Groep in 1902, en Jhr. Mr. J.L.W.C. von Weiler. Eerstgenoemde bracht de laatste maanden van 1919 in de kolonie door en had in dien tijd herhaaldelijk aanraking met het Groepsbestuur.

Nederl. Antillen.

In dit eilandenrijk van onze West bleef, ondanks de slechte verbindingen gedurende den oorlog, het Verbondsleven bestaan. Het eerste vredesjaar zag ook daar als in zoovele gebieden juist strijd ontbranden. Het optreden van een geheel nieuw bestuur was er het gevolg van onder voorzitterschap van den heer Meerdink. Wegens gebrek aan tijd om de vergaderingen bij te wonen, bedankte als afgevaardigde van de Groep in het Hoofdbestuur Prof. Dr. J. Boeke, die met den reeds het vorig jaar afgetreden stichter der Groep, Kapt. Snijders, jarenlang de raadgevers voor het Dagel. Bestuur in Antillen-aangelegenheden waren. Het nieuwe Groepsbestuur maakte van deze gelegenheid gebruik het getal afgevaardigden uit te breiden, dat thans vier bedraagt*).

Daar het Koloniaal Bestuur de zorg voor studiebeurzen zelf ter hand heeft genomen en aan onze Groep daarvoor geen subsidie meer verleent, werden ze van haar werkprogramma afgevoerd. Alleen ontving een onderwijzeres, die met goed gevolg van een A.N.V.-beurs studeerde, nog steun om haar studie in het moederland voort te zetten.

*) Zie onder Hoofdbestuur.

Het Groepsbestuur verleende voorts zijn medewerking bij het vertoonen van de leger- en vlootfilm en die van den zegetocht der Koningin door Zeeland en Limburg, het inrichten van Hollandsche avonden en de stichting van de vereeniging 'Huisvljht'. Ook komt het krachtig op voor de handhaving van het Nederlandsch en de verbetering van het onderwijs daarin, waarvoor invoering van de vereenvoudigde spelling wordt overwogen.

Mevr. Tymstra heeft de vertegenwoordiging voor de eilanden St. Eustatius en Saba op zich genomen.

Zuid-Afrika.

Nog altijd kon het in dit voornamste stamgebied niet komen tot Groepsvorming en dus was het Verbondsleven aangewezen op de Afdeelingen, die wegens de groote afstanden weinig voeling met elkaar houden. Een der voornaamste en werkzaamste blijft Kaapstad, waarmee geregeld verbinding bestaat en welke voor haar arbeid dan ook herhaaldelijk steun van het Hoofdbestuur ontvangt. Niet alleen in geld. Toen de ijverige secretares, mevr. Loopuyt - Maas, den wensch had kenbaar gemaakt het Nederlandsche lied meer in Afrika bekend te maken, heeft het Dagel. Bestuur een oproeping gedaan aan de voornaamste muzikuitgevers en liedercomponisten, met het gevolg, dat een rijke voorraad naar Kaapstad kon worden gezonden.

Ook Bloemfontein blijft zich weren, o.m. door het uitloven van prijzen voor de Taalbondexamens, hetgeen onze Groep Nederl. Antillen zelfs tot navolging prikkelt.

Pogingen worden aangewend om de eens zoo bloeiende Afdeeling Johannesburg tot nieuw leven te wekken. En daarbij hoopt het Hoofdbestuur het niet te laten. Ten gevolge van de opening van de rechtstreeksche stoomvaartlijn op Zuid-Afrika (Van der Eb & Dresselhuys) is er weer meer verbinding tusschen Holland en Zuid-Afrika gekomen; het Afrikaansch staat er na de verkiezingen, waarbij de Nationale Partij en haar leider Gen. Hertzog zeer aan invloed hebben gewonnen, beter dan ooit voor, en al past waardeering voor wat de in 1919 overleden Gen. Botha, onder moeilijke omstandigheden voor Zuid-Afrika deed, de drang der tijden en wereldgebeurtenissen voert thans ook de Afrikaners sterker dan ooit naar meer zelfstandige ontwikkeling, welke den Nederlandschen stam niet anders dan ten goede kan komen.

Boeken-Commissie.

Na jaren van steeds inkrimpende werkzaamheden is in Sept. 1919 de volledige arbeid in het Boekenhuis weer met kracht aangevat. In een paar maanden waren dubbel zooveel kisten verzonden als in heel '18, in het geheel 45, meest naar Oost- en West-Indië. In de eerste vijf maanden van '20 zijn niet minder dan 59 kisten gereed gekomen, bestemd voor de Zeemanshuizen over heel de wereld, welke door de Boeken-Commissie van boeken voorzien worden*). Tegelijkertijd is de wekelijksche verzending van dagbladen en de maandelijksche van maandschriften weer aangevangen. De arbeid op het kantoor is niet in diezelfde mate verhoogd, omdat

*) Sedert de oprichting werden verzonden 1881 kisten.

reeds jaren lang de voorbereiding van al het komende nieuwe werk was ter hand genomen. Toch is ook daar veel werk. Een der resultaten van dien voorarbeid is de groote voorraad boeken, die gereed ligt om over alle windstreken verdeeld te worden en die voor belangrijk mindere prijzen konden worden gekocht, dan nu het geval zou wezen.

De geldmiddelen baren zorg. De inkomsten zijn voortdurend gedaald, in tegenstelling met den toestand vóór den oorlog - en alles is duurder geworden! De baten bedroegen f 5788.00½, de uitgaven f 4421.97½. Dit jaar zal heel veel van de krachten der Boeken-Commissie vergen, in verschillende opzichten.

Het ledental bleef vrijwel gelijk: 298 begunstigers en 177 bijdragers, te zamen 475 leden. Vele leden verminderden hun bijdrage op ons verzoek, daar zij anders bedanken moesten.

Voor het eerst na vier jaren verschijnt dezer dagen weer een uitvoerig verslag in boekvorm, over 1916-1920. Dit moge mede een aansporing wezen voor alle belangstellenden om de Boeken-Commissie krachtig te blijven of te gaan steunen. Meer dan ooit zal zij in den nieuwen strijd om het Nederlandsch hoog te houden, te versterken of aan te kweeken een groote rol kunnen en moeten spelen!

Vlaanderen, Zuid-Afrika, Oost- en West-Indië en niet het minst al die nederzettingen, voorposten van onzen stam in de wijde wereld, rekenen op het werk der Boeken-Commissie.

Neerlandia.

Ons maandblad staat thans onder leiding van een redactie-commissie en een redacteur-secretaris, bij welke samenstelling de belangen van alle Groepen werden in acht genomen. Omvang en uitvoering van ons maandblad beantwoorden echter nog lang niet aan de eischen, die men aan het orgaan van een vereeniging als het A.N.V. mag stellen. De hooge kosten van papier en drukloon dwingen tot beperking. Daar het zich echter laat aanzien, dat deze niet meer goedkooper zullen worden, dienen maatregelen overwogen om tot een waardiger uitgaaf te komen, 't zij door heffing van een extra bijdrage per lid, 't zij door bijzonderen steun. Is er onder de vermogende leden van het Verbond niet een goed vriend van onze beweging, die zooals in meer vereenigingen het geval is, het bedrag voor die verbetering noodig, voor zijn rekening neemt? Een tijdschrift toch, dat de Nederlandsche gedachte met woord en beeld over heel de wereld moet verbreiden, dient door voornaam uiterlijk en rijken inhoud indruk te maken.

Door het zenden van mededeelingen en foto's betreffende hetgeen met betrekking tot ons stamleven in hun omgeving voorvalt, kunnen alle leden tot verbetering van ons maandblad bijdragen. Zijn rol van levenwekker en levenonderhouder zal het er des te beter door kunnen vervullen. Die rol mag nooit insluiten, dat Neerlandia een partijorgaan wordt, al zal de redactie zooveel mogelijk trachten een inzicht te geven in de wendingen, welke zich in de Nederlandsche beweging voordoen.

Geldmiddelen.

Dank zij de verhoogde Regeeringssubsidie en het Kapitaalfonds, behoeft het Hoofdbestuur niet meer bevreesd te zijn, dat het traag vloeien der bron van inkomsten van de leden den arbeid tot onbeduidendheid zou doemen. Zonder die extra-bijdragen zou het aan de duurdere levensomstandigheden niet het hoofd hebben kunnen bieden. De dankbare vermelding der namen van de stichters van het Steunfonds van f 100.000 had ten gevolge, dat de heeren Gebr. Van Heek te Enschedé uit eigen beweging een bedrag van f 1000. - zonden, een voorbeeld, dat vermogenden tot navolging moge prikkelen.

Met dankbaarheid wordt nog vermeld, dat nu en dan ook kleinere bedragen als extra giften werden ontvangen, o.a. van den heer Van de Wall te Parijs en van Mr. J.A. Nederburgh te 's-Gravenhage, welke laatste het batig slot van zijn uitgaaf 'Wordt Nederland billijk beoordeeld?' stortte in de kas van het A.N.V.

De rekening en verantwoording over 1919 bedraagt in uitgaaf en ontvangst f 23476.34, en sluit met een voordeelig slot van f 2499.61.

Ledental.

Groep Nederland	7007
Groep België (schatting)	.....*)
Groep Nederl. Oost-Indië	1400

*) Daar betrouwbare gegevens omtrent het ledental dezer Groep ontbreken, wordt er de voorkeur aan gegeven ook geen schattingscijfer te noemen, gelijk sedert 1914 geschiedde.

Groep Suriname	165
Groep Nederl. Antillen	281
Zelfst. Afdeeling Berlijn	52
Zelfst. Afdeeling Bloemfontein	47
Zelfst. Afdeeling Bremen	29
Zelfst. Afdeeling Chicago	40
Zelfst. Afdeeling Chicago-Roseland	193
Zelfst. Afdeeling Johannesburg	173
Zelfst. Afdeeling Kaapstad	97
Zelfst. Afdeeling Keulen	17
Zelfst. Afdeeling Leipzig	17
Zelfst. Afdeeling Nieuw-York	67
Zelfst. Afdeeling Nijlstroom	35
Zelfst. Afdeeling Potchefstroom	50
Zelfst. Afdeeling Rumenië	51
Zelfst. Afdeeling Smyrna	10
Zelfst. Afdeeling Stellenbosch	31
Zelfst. Afdeeling Ventersdorp	28
Algem. leden in het buitenland	744 ^{**})
	<hr/>
Samen	10534

Slotwoord.

Wie dit jaarverslag ten einde heeft gelezen zal moeten erkennen, dat ons Verbond zich wist te handhaven. Het Hoofdbestuur verlangt geen rust, die doet roesten, maar wel de afwezigheid van onderlinge oneenigheid, van de onrust, die een vaste krachtige leiding belemmert.

In eenswillende samenwerking ter verwezenlijking van de Groot-Nederlandsche gedachte ligt niet alleen de voorwaarde voor vruchtdragenden arbeid van het A.N.V., maar ook geneeskraft voor de ziekten onzer ontwrichte maatschappij.

Allerwege richt de Nederlandsche stam zich op. Het bewustzijn dringt door, dat krachtige aaneensluiting noodzakelijk is, wil onze stam niet ondergaan in den

^{**}) Deze zijn voornamelijk verdeeld over de 46 vertegenwoordigerschappen, verspreid over de geheele wereld.

maalstroom. Nederland en zijn stamdeelen hebben een taak te vervullen in het wereldgebeuren, niet door wapengeweld, maar door vredeswerk.

Duidelijker dan ooit hebben de ongeëvenaarde jaren, die achter ons liggen, dat aangetoond. De Nederlandsche geest van werkzaamheid, ernst en orde, de Nederlandsche beschaving en het Nederlandsche geestelijke peil, dat alles kan niet gemist worden dan tot schade van groote algemeene belangen. Nederland heeft in de oorlogsjaren als vast middelpunt voor internationaal overleg een sprong naar boven gemaakt. Maar de nieuwe toestand legt zware verplichtingen op aan alle Nederlandsche mannen en vrouwen, die een deel kunnen overnemen van de taak, waarvoor Nederland geplaatst is.

De mogelijkheid om die taak te vervullen, wordt op den duur beheerscht door de geestelijke ontwikkeling en welvaart van de Nederlandsche stamdeelen buiten het oude stamland.

Dat allen zich steeds meer van den ernst der veranderde verhoudingen mogen bewust worden, en in de eerste plaats in ons Verbond samenwerken om volk en stam van hun nieuwe plichten te doordringen!

Beknopt overzicht der Hoofdbestuursvergadering 4 Mei 1920.

A a n w e z i g : de heeren P.J. de Kanter, voorzitter; Mr. B. de Gaay Fortman, secretaris-penningmeester; de dames N.J.C.v. Breemen - Kruyt en A.C. Veen - Brons en de heeren Dr. M. Alvares Correa, J.S.C. Kastelevn, Dr. Th. Lens, Dr W.v. Lingen, Kapt. K.E. Oudendijk, W.C. Schönstedt. Th.G.G. Valette en Jhr. Mr. J.L.W.C. von Weiler.

A f w e z i g m e t k e n n i s g e v i n g : de heeren Ch.R. Bakhuizen v.d. Brink, Jhr. Mr. G.A.K. Michiels van Kessenich, Mr. Dr. C.F. Schoch en C. Stadius Muller.

Punt I. Installatie der nieuwe Hoofdbestuursleden.

D e v o o r z i t t e r opent de vergadering met een woord van welkom, in het bijzonder aan de nieuwe leden mevr. Van Breemen - Kruyt, mevr. Veen - Brons en de heeren Kapt. Oudendijk en Dr. Alvares Correa, die voor de eerste maal een Hoofdbestuursvergadering bijwonen.

Punt II. Notulen der vergadering van 28 Febr. 1920.

Deze worden onveranderd goedgekeurd.

Punt III. Jaarverslag over 1919.

Dit wordt na eenige wijzigingen goedgekeurd (zie hiervoor).

Punt IV. Rekening en Verantwoording over 1919.

Deze wordt na eenige besprekingen over middelen tot versterking der fondsen, goedgekeurd.

Punt V. Benoeming van een ondervoorzitter.

Benoemd wordt Jhr. Mr. J.L.W.C. von Weiler, die zijn benoeming aanvaardt.

Punt VI. Voorstel tot ontbinding der Reglements-Commissie en het opdragen harer werkzaamheden aan het Dagel. Bestuur.

Goedgekeurd.

Punt VII. Ingekomen stukken en mededeelingen, o.a.:

Bericht van het Gemeentebestuur te Dordrecht, dat in de plaats van den overleden heer H.J. Wichers tot bestuurslid van het Steunfonds is benoemd de heer F. Herman van Gijn.

Rekening en Verantwoording der Boeken-Commissie over 1919 (Ontv. f 5788.00½, uitg. f 4421.97½. Voordeelig saldo f 1366.03).

Omtrent eenige posten zal het Dagel. Bestuur een samenspreking hebben met den directeur.

Inlichtingen over het plan tot oprichting van een Nederlandsch weekblad.

Het Dagel. Bestuur stelt na inlichtingen van deskundige zijde voor, eerst een proef-nr. uit te geven en te verspreiden op ruime schaal onder de Nederlanders in het buitenland; ook te zenden aan de Nederl. Consulaten, benevens de groote maatschappijen voor hun buitenlandsche ambtenaren. Het vraagt daarvoor een crediet van f 500. -.

Het crediet wordt toegestaan. Vastgesteld wordt, dat de keuze der redacteuren aan de orde komt als het plan voor verwezenlijking vatbaar blijkt.

Voorstel om het hoofdartikel van de 'N. Rott. Crt.' over Holland en de Groot-Nederlandsche Beweging als propagandageschrift te doen drukken.

De bedoeling is ook het ingezonden stukje van het Dagel. Bestuur, dat er op volgde, en een gelijksoortig artikel in de 'Haagsche Post' verschenen, er bij op te nemen. - Goedgekeurd.

Voorstel om lid te worden der pas opgerichte Nederl. Kamer van Koophandel voor Zuid-Duitschland.

Goedgekeurd.

Voorstel om lid te worden van de Nederl.-Amerikaansche Kamer van Koophandel.
- Goedgekeurd.

Brief van hen heer Fijn van Draat te Utrecht, met verzoek om steun voor de oprichting eener Nederlandsche bibliotheek te Londen (Anglo-Batavian Society).

Het Dagel. Bestuur heeft hieromtrent inlichtingen ingewonnen en geeft er de voorkeur aan deze aangelegenheid rechtstreeks door de Boeken-Commissie te doen behandelen. De heer Fijn van Draat zal bedankt worden voor zijn wenken. - Goedgekeurd.

Punt VIII. Groep Nederland.

1. Mededeeling over de instelling eener emigratie-commissie.

Het Groepsbestuur is van oordeel, dat de stambelangen de richting moeten aangeven. Zoo zal men meer aandacht moeten schenken aan emigratie van Nederlanders naar Zuid-Afrika dan naar Amerika, omdat het eerste meer waarborg biedt voor behoud van het Nederl. stambewustzijn. Zij, die naar Amerika gaan, zijn meestal voor den Nederlandschen stam verloren. Jammer genoeg hebben de eerste samensprekingen met den directeur van Landverhuizing en een Afrikaner niet tot het gewenschte resultaat geleid, maar de zaak blijft onder de aandacht van het Groepsbestuur.

2. Aanstelling van een propagandist.

Besloten wordt deze zaak aan Groep Nederland over te laten.

Punt IX. Groep België.

Steun aan den Nederlandschen Boekhandel.

Na uitvoerige beraadslaging wordt besloten, dat het Dagel. Bestuur zich nader met de belanghebbenden in verbinding zal stellen.

Nog wordt ten opzichte van de Vlaamsche belangen de aandacht gevestigd op de volgende punten:

- a. Uitwisseling van Vlaamsche en Nederlandsche kinderen in de a.s. vacantie, zooals vroeger reeds geschiedde, een uitstekend propagandamiddel;
- b. De Vlaamsche Academie heeft zich beklaagd, dat de Nederl. Regeering in de Commissie voor vereenvoudigde spelling, alleen Nederlandsche deskundigen heeft benoemd, geen Vlaamsche;
- c. In de 'Toorts' van 1 Mei is een artikel van Mr. Van Es verschenen over Holland's weermiddelen, o.a. wordt gepleit voor toelating tot de Nederl. Hoogeschoolen van Vlaamsche studenten, wien in België wordt belet af te studeeren*).

d. Historisch schijnt bewezen te kunnen worden, dat de Unie van Atrecht, die een afscheiding der Unie van Utrecht beduidde, niet de instemming had der Vlamingen.

Het Dagel. Bestuur zal overwegen in hoeverre een en ander onder de bemoeiingen van het A.N.V. valt, nadat de punten schriftelijk zijn toegelicht.

*) Zie onder Mededeelingen.
Red.

Punt X. Groep Nederl. Oost-Indië.

Bijdrage voor de J.P. Coen-Stichting (Internaat te Batavia).

Aan de Indische Groep zal in overweging worden gegeven een bijdrage te schenken.

Punt XI. Groep Suriname.

Verslag der Groep over 1919.

De voornaamste gegevens hieruit zijn in het algemeen jaarverslag verwerkt.

De gedenkpenningen voor de afstammelingen der Hollandsche kolonisten.

Medegedeeld wordt, dat over deze zaak schriftelijk is gestemd. Thans zijn 55 zilveren penningen naar het Groepsbestuur ter uitreiking op 20 Juni verzonden.

Punt XII. Groep Nederl. Antillen.

Jaarverslag over 1919.

De voornaamste gegevens zijn in het algemeen jaarverslag opgenomen.

Punt XIII. Zuid-Afrika.

Verzoek der Ned. Z.-Afrik. Vereen. om hulp bij het stichten van een Z.-Afrik. Waarborgfonds.

Besloten wordt hierop niet in te gaan, daar het A.N.V. voor versterking van eigen fondsen moet werken.

Verzoek om steun (£ 50. -) van de Afrik. Wetenskaplike Vereniging te Kaapstad voor het drukken van haar Jaarboek.

Hierop wordt afwijzend beschikt, daar de toestand der kas een dergelijke uitgaaf voor dit doel niet gedooft.

Wenschelijkheid der vorming van een Groep Zuid-Afrika.

Het Dagel. Bestuur wenscht zich hiervoor in verbinding te stellen met den Nederl. Consul-Generaal, Mr. Van Ketwich Verschuur te Pretoria en den vertegenwoordiger van het A.N.V. aldaar, den heer Fred. Rompel. - Goedgekeurd.

Nieuwe inschrijving op de Nationale Pers.

Zij bedoelt bevordering der uitgave van Nederl. Afrikaansche leesstof. - Goedgekeurd.

Punt XIV. Zelfstandige Afdeelingen.

L e i p z i g . Verzoek om voor gevluchte in Duitschland vertoevende Vlamingen gemakkelijker voorwaarden van levensmiddelen-zending te verkrijgen.

Het Dagel. Bestuur oordeelt, dat het niet op onzen weg ligt de Regeering met bedoeld verzoek lastig te vallen, daar het hier niet-landgenooten betreft. En voor het stam-motief zal ze niet zwichten.

De vergadering blijkt deze meening te deelen.

Punt XV. Vertegenwoordigers.

T a m p i c o . Benoeming van den heer Ter Ellen tot vertegenwoordiger aldaar. - Goedgekeurd.

Punt XVI. Rondvraag.

Voorgesteld wordt aan mej. Baelde, afgetreden voorzitter een dankbetuiging te zenden voor hetgeen zij gedurende vele jaren voor het A.N.V. heeft gedaan.

Goedgekeurd.

Nog wordt de aandacht gevestigd op het feit, dat Afrikaansche studenten, die naar Holland komen, bij voorkeur gebruik maken van Engelsche booten, omdat die goedkoper passage berekenen.

Daarna wordt de vergadering gesloten.

Nederland.

Groepsdag.

Aangezien de Groepsraad in zijne vergadering van 3 Mei j.l. beslist had, dat de Groepsdag zoo mogelijk in Maastricht zoude gehouden worden, hebben twee leden van het Dagel. Bestuur een reis daarheen ondernomen.

Uit bezoeken, afgelegd bij te Maastricht op den voorgrond tredende personen, hebben zij de overtuiging verkregen, dat de Groepsdag aldaar slagen kan.

Een Groepsdag in Limburg's hoofdstad moet een succes worden, anders ware het beter geen bijeenkomst te houden.

Het Dagel. Bestuur dringt er dus bij de Afdeelingen op aan, reeds nu de propaganda voor deelneming aan dien op 4 Sept. a.s. te houden Groepsdag aan te vangen en zorg te dragen, dat van iedere Afdeeling ten minste een paar vertegenwoordigers aanwezig zullen zijn om getuigenis hunner gevoelens af te leggen. Overigens zal deze aangelegenheid het onderwerp uitma-

ken van een omzendbrief, die aan de Afdelingen spoedig zal worden toegezonden.

Propagandist.

Met genoegen kan het Dagel. Bestuur mededeelen, dat voor onze Groep vanaf 1 Juni a.s. een propagandist zal optreden.

De Tweede Luitenant-Adjutant der Infanterie M. Calmeyer te Doesburg, heeft zich bereid verklaard dien post op zich te nemen.

In overleg met het Dagel. Bestuur zal genoemde officier - in verband met zijn militairen dienst - aanvankelijk slechts de provincie Gelderland tot arbeidsveld nemen.

De heer Calmeyer voelt veel voor de nationale- en stambelangen. Velen zullen de belangrijke studie van zijn hand in de 'N. Rott. Crt.' betreffende de geschiedenis van de Nederlandsche nederzetting in Danzig gelezen hebben.

In andere bladen kwam hij krachtig op tegen een verkoop van onze West-Indische koloniën.

Mogen zijn werkzaamheden vruchten dragen, zoodat velen gewonnen worden voor medewerking aan vruchtdragenden arbeid in het belang van volk en stam.

Een groot succes.

Nadat de voorzitter van het Dagel. Bestuur de aandacht der directie van de N.V. Zuid-Afrikaansche Scheepvaart-Mij. gevestigd had op de omstandigheid, dat jongelieden, die vanuit Zuid-Afrika aan Nederlandsche Universiteiten wenschten te gaan studeeren, wegens de overtochtsprijzen door genoemde Maatschappij geheven, liever gebruik maakten van Engelsche stoomvaart-lijnen, heeft het bestuur van de Holland-Zuid-Afrika Lijn beslist, dat jongelieden als hierboven bedoeld, in den vervolge **kosteloos** zullen worden vervoerd.

Een 'hoezee' voor een dergelijke royale beschikking, die bewijst, hoezeer de directie van de Z.-Afrik. Scheepv. Mij. voelt voor onze stambelangen.

Van harte hopen wij, dat deze kranige daad algemeen bekend moge worden en geen enkel Zuid-Afrik. jongeling het in den vervolge nog in zijn hoofd zal krijgen om bij de overvaart naar Nederland, gebruik te maken van een Engelsche stoomvaartlijn.

Zegt het voort.

Nederlandsche muziek.

Hoe dikwijls moeten wij ontwaren, dat in Nederland op concerten en bij muziek-uitvoeringen aan buitenlandsche kunst een al te ruime plaats wordt toebedeeld.

En op muzikaal gebied is in Nederland toch zooveel schoons gewrocht.

Ten einde zoo mogelijk op dit gebied tot grootere waardeering van Nederl. toonwerken te geraken, zal het Dagel. Bestuur zich wenden tot verschillende in den lande op muzikaal gebied op den voorgrond tredende personen, met het verzoek wel hun medewerking te willen verleen, ten einde te geraken tot een verzameling van de schoonste Nederl. muziek, zoowel op vocaal- als instrumentaal gebied. Overwogen zal dan worden, die verzameling uit te geven, zoodat muziek-gezelschappen en

zangvereeningen hier en in den vreemde in het bezit kunnen komen van een leidraad, die zij bij de samenstelling van een concert-programma met vrucht kunnen volgen.

Zang.

Bij het Dageel. Bestuur zijn plannen in bewerking, om met behulp van de padvindere-organisatie te trachten het goede en mooie Nederlandsche lied meer te brengen onder het volk.

Zulks zal geschieden naar het voorbeeld van de A.N.V.-zangers te Leeuwarden. Omtrent een en ander hoopt het Dageel. Bestuur spoedig eenige mededeelingen te kunnen doen.

Expeditie naar Spitsbergen.

Het Bestuur heeft gemeend in den geest der leden te handelen, door aan de expeditie, die op 4 Juni naar Spitsbergen vertrekt en die weder een schitterend bewijs levert van Neêrlands durf en ondernemingsgeest (zie 'N. Rott. Crt.', Donderdag 20 Mei, ochtendblad B) aan te bieden den Zangbundel 'Kun je nog zingen, zing dan mee'. Wellicht zal een zanger, aanvankelijk aan boord en later op Spitsbergen's onherbergzame vlakten, door het zingen van een schoon Nederlandsch lied bij de koene deelnemers aan den tocht oproepen het beeld van het dierbare vaderland.

Secretaris.

Aangezien de heer. D.J. Tijssens wegens drukke werkzaamheden gemeend heeft niet langer als secretaris in het Groepsbestuur te kunnen arbeiden zal de voorzitter tijdelijk zijnen arbeid overnemen. Men zende dus stukken, bepaaldelijk voor den secretaris bestemd, aan het adres van den voorzitter te Doesburg.

SCHÖNSTEDT.

Buitenland.

De Zweedsch-Nederlandsche Vereeniging te Stockholm.

De groote belangstelling, welke van Zweedsche zijde getoond werd gedurende de in September, verleden jaar alhier gehouden 'Nederlandsche week', de bewijzen van sympathie waarin zich zoowel in de pers als in de algemeene gesprekken, ons land mocht verheugen, deed het denkbeeld ontstaan, in Zweden eene Vereeniging in het leven te roepen, die zich ten doel stelt de oude vriendschapsbanden tusschen Zweden en Nederland, beide z.g. 'kleine neutralen' vaster aan te knoopen.

Reeds gedurende de 'Nederlandsche week' werden op aanstichting der Vereeniging 'Nederland in den Vreemde', voordrachten gehouden over Nederlandsche kunst, letterkunde, nijverheid, enz.*). De bedoeling was, dat de op te richten Zweedsch-Nederlandsche Vereeniging het werk in denzelfden geest zoude voortzetten.

Door oproeping in de bladen werden belangstellenden uitgenoodigd tot eene vergadering den 17en Nov., aan welke uitnoodiging door een 25-tal Zweedsche en Nederlandsche heeren werd gevolg gegeven.

*) Zie Nov.nr. 1919, blz. 146.
Red.

Zij besloten tot de oprichting van eene Zweedsch-Nederlandsche Vereeniging met zetel in Stockholm.

Aan een voorloopig comité, bestaande uit de heeren Immink, Uggla, Meyes, Hirsch en Rippe, werd opgedragen de verdere werkzaamheden ter hand te nemen.

Besloten werd huldigingstelegrammen te zenden aan Z.M. den Koning van Zweden, aan H.M. onze Koningin en een begroetingstelegram aan de zustervereniging in Den Haag.

Van beide Majesteiten kwam antwoord in zeer waardeerende bewoordingen.

Kort daarop verscheen in de Zweedsche bladen de volgende oproeping, onderteekend door 35 Zweedsche en Nederlandsche heeren:

‘Reeds gedurende den wereldoorlog bleek het van het grootste gewicht te zijn, dat de kleine volken samenwerken tot bevestiging en ontwikkeling der gemeenschappelijke belangen, mede op handels- en intellectueel gebied.

Deze omstandigheid heeft er o.a. in hooge mate toe bijgedragen, de oude vriendschapsbanden tusschen Zweden en Nederland te hernieuwen en te versterken.

Het is dan ook van het grootste gewicht voor de toe-

komst, dat deze aangename verbinding niet alleen bevestigd, doch zoo hecht mogelijk wordt gemaakt.

Om dit doel te bereiken, is echter eene levenskrachtige organisatie noodig, steunend op de belangstelling zoowel van Zweedsche als Hollandsche zijde, m.a.w. eene "Zweedsch-Nederlandsche Vereeniging".

Deze organisatie is door de onlangs in Stockholm opgerichte Zweedsch-Nederlandsche Vereeniging werkelijkheid geworden.

Doel der Vereeniging is het bevorderen van aansluiting tusschen Nederlanders in Zweden woonachtig en de in Nederland belangstellende Zweden, het verspreiden van de kennis over Nederland en koloniën, van Nederlandsche kunst, wetenschap, letterkunde, zijne sociale toestanden, zijne handel, nijverheid en cultuur.

De Vereeniging wil dus zooveel mogelijk arbeiden voor wederzijdsche kennis over alles, wat de beide volken bezitten op cultureel en materieel gebied en wil daarom meer intiem samenwerken met de met hetzelfde doel vroeger reeds gestichte Zweedsch-Nederlandsche Vereeniging in Den Haag: trachten, verbinding aan te knopen tusschen de pers in beide landen, als bemiddelaarster op te treden bij het bezoek van representatieve mannen en korporaties, studiebezoek en wederzijdsche voorlezingen aan te moedigen; en verder in hoofdzaak haar aandacht te schenken aan een practisch georganiseerde propaganda met tastbare doeleinden.

De uitbreiding der verbindingen tusschen deze beide cultuurlanden met hun beider eervol verleden, met zoovele aanrakingspunten op geestelijk en materieel gebied, moet in deze dagen, waar de grond wordt gelegd voor de toekomstige internationale samenwerking voor het vredeswerk, van het grootste nut zijn.

De levendige belangstelling en de groote sympathie, waarmede het denkbeeld van eene toenadering tusschen Zweden en Nederland in de beide landen wordt begroet, bewijst, dat dit denkbeeld in goede aarde is gevallen.

Wanneer wij dus het Zweedsche publiek en de in Zweden wonende Nederlanders uitnoodigen, om door flinke aansluiting der nieuw-opgerichte Zweedsch-Nederlandsche Vereeniging te steunen, is zulks in de volle overtuiging, van het groote belang van de wederzijdsche verspreiding van kennis over beide landen, en het bevorderen der vriendschappelijke verbindingen.'

Het duurde ongeveer 5 maanden, alvorens de eerste vergadering kon plaats hebben. De tijd kort voor en na het Kerstfeest is in Zweden niet geschikt, om de algemeene belangstelling voor iets anders te boeien. Bovendien lag het in het plan van het voorloopig comité, bij die gelegenheid o.a. eene voorlezing te doen houden over Hollandsche schilderkunst en iets van Nederl. Indië, alles verduidelijkt door lichtbeelden. De tijdsomstandigheden hebben dit tot heden belet. De vergadering ging toch door op 19 April, den verjaardag van Z.K.H. den Prins der Nederlanden.

Zeer zeker kan het voorloopig comité met voldoening op haar werk terugzien. De Zweedsch-Nederlandsche Vereeniging telt thans ongeveer 125 leden, een flink aantal, wanneer men bedenkt, dat alleen de hoofden van gezinnen lid zijn en zij allen hunne dames kunnen medebrengen.

Onder de leden telt men van Nederlandsche zijde bijna de geheele Nederlandsche kolonie. Onder de Zweedsche leden zijn vertegenwoordigers uit wetenschaps-, handels-, nijverheids- en scheepvaartsringen, en op de ledenlijst vindt men mannen van Europeesche vermaardheid, zooals Prof. Montelius, Aartsbisschop Söderblom

en de beroemde ontdekkingsreiziger Dr. Sven Hedin, hetgeen bewijst, welk aanzien de jonge Vereeniging van Zweedsche zijde geniet.

Om nu op de samenkomst zelve terug te komen, werd, nadat de Consul-Generaal, de heer Immink de vergadering had geopend, door het voorloopig comité verslag gegeven over zijne werkzaamheid en daarna overgegaan tot de keuze van het bestuur. Gekozen werden de navolgende Zweedsche heeren:

Oud-Minister Kapt. ter Zee H. Ericson, voorzitter; Vice-Consul Chr. Uggla, onder-voorzitter; directeur H. Hirsch, secretaris; Prof. O. Montelius Prof. S. Anhenius, directeur-generaal K.A. Fryxell, directeur-generaal A. af Jochnick en de Nederlandsche heeren: Consul-Generaal G.M.E. Immink, directeur C.A. Meyes en Kapt. J. Rippe, penningmeester.

Eene aangename verrassing volgde: De heer H. Salomonson overhandigde den nieuwbenoemden ondervoorzitter (de nieuwbenoemde voorzitter was verhinderd de vergadering bij te wonen), na eene kernachtige, in het Zweedsch gehouden toespraak, uit naam der Vereeniging Nederland in den Vreemde, een met zilver beslagen voorzittershamer met inschrift, welke met dank werd aanvaard.

Nadat het officieele gedeelte was afgelopen, droeg de bekende opera-zangeres mevr. Skilondz eenige liederen voor. Het lid der Vereeniging Jhr. E. van Suchtelen boeide door zijn prachtig vioolspel, terwijl Prof. Montelius in korte trekken, de in het Zweedsch vertaalde voordracht van mevr. Van Rhijn-Naeff, voor de Nederl. letterkunde in Sept. 1919 alhier gehouden, weergaf.

Na een gezellig maal, waarbij feestdronken op H.M. de Koningin en Haar Huis, waarin ook Z.K.H. Prins Hendrik werd herdacht, zoomede op het Zweedsche Koningshuis, werden uitgebracht, noodigden de tonen der muziek tot dans uit, aan welke uitnoodiging door velen der aanwezige dames en heeren gaarne gevolg werd gegeven.

De jonge Zweedsch-Nederlandsche Vereeniging heeft met krachtige stem haar intrede in de wereld te kennen gegeven.

Moge zij zich tot een krachtig orgaan ontwikkelen; laat ons hopen, dat zij om de woorden van den heer Salomonson te bezigen, steeds bewijze, recht van bestaan te hebben, opdat zij hier in Zweden den Nederlandschen naam in alle opzichten eer moge aandoen.

Ook tot U, leden van het Algem. Nederl. Verbond, wendt de jonge Vereeniging zich, en verzoekt om Uwe waardeering en steun.

J. RIPPE,

Stockholm, April 1920.

Vert. A.N.V.

Het Nederlandsch elftal te Genua.

De heer G.H. van Straaten, onze vertegenwoordiger te Genua, schrijft ons:

Donderdag 13 Mei hebben we hier een bijna uitsluitend Hollandschen feestdag gevierd: Het Hollandsche voetbal-elftal heeft op het veld der Genua football cricket club 'n zeer belangwekkenden wedstrijd tegen het Italiaansche Nationale Elftal gespeeld, waarvan de uitslag 1 tegen 1 is geweest.

Waarschijnlijk zouden onze 'jongens' beter gespeeld hebben als het dien dag niet zoo smoorheet geweest was (waar ze natuurlijk niet aan gewend zijn) en het veld iets grooter.

Het publiek heeft getoond, het spel van onze landgenooten zeer op prijs te stellen. De spelers en hun leider werden schitterend ontvangen en daartoe hebben zoowel de Italiaansche sport- en officieele autoriteiten, alsook onze Consul-Generaal, de heer Hosang en andere leden der Hollandsche kolonie, ieder het hunne bijgedragen.

In 'n sportkrantje, 'Cronache Sportive', verscheen een heilgroet in onze taal. Behalve onze Consul-Generaal heeft ook de aanvoerder van ons Elftal 's avonds 'n feestdronk in 't Italiaansch uitgesproken, wat natuurlijk zeer in den smaak viel.

Het Elftal is 14 dezer naar Bazel vertrokken, om daar tegen 't Zwitschersche Elftal te spelen.

Leden van het Algem. Nederl. Verbond.

Verzamel boeken, tijdschriften en kranten voor de Boeken-Commissie.

Adres: Van der Duynstraat 63, Rotterdam.

Vlaanderen.

Dien weg moet het op!

De Oud-Hoogstudentenbond van West-Vlaanderen heeft 'met eerbiedige onderdanentrouw' aan den Koning en de Wetgevende Kamers van België den wensch kenbaar gemaakt dat er met het oog op 's Lands innerlijken vrede, verzoeningsmaatregelen zullen worden getroffen voor politieke misdrijven, gepleegd door eerlijke en onbaatzuchtige Vlaamschgezinden, die gehandeld hebben onder den druk van taaltoestanden, waarvan elkeen erkent, dat ze strijdig zijn met de gelijkheid in rechte en in feite.

Algem. Vlaamsch Studentenverbond.

Men meldt- ons de oprichting van de Afdeeling Nederland van het Algemeen Vlaamsch Studentenverbond. Het doel der Afdeeling is de Vlaamsche studenten, die aan Nederlandsche Universiteiten studeeren, te vereenigen en hunne gemeenschap met Vlaanderen in stand te houden. De Afdeeling is erkend door het Hoofdbestuur van het A.V.S.V. Het secretariaat is gevestigd: Mulderstraat 5 te Utrecht.

Vlaanderen in de Branding.

Onder dezen titel geeft de heer L. Simons in 'De Gids' van Mei een heldere uiteenzetting van den stand der Vlaamsche Beweging.

Het is als een vervolg te beschouwen op zijn 'Gids'-artikel van Sept. '18 over de *Bewustwording van Vlaanderen*.

Neerlandia mist de ruimte voor meer dan aandachtvestiging op dit belangwekkende artikel.

De schrijver betoogt ten slotte, dat Nederland veel voor Vlaanderen kan doen, zonder het iets op te dringen. Hij doelt op 'cultureele en economische hulp' buiten de politiek.

Taalliefde van een Vlaming.

Ik houd aan mijn taal, de taal van mijn ras, mijn Nederlandsch.

Ik houd er aan om zijn veelvoudige pracht, zijn rijkdom en weelde, zijn geschal, zijn geschetter, zijn kleur en zijn geur, zijn gedonder en geprevel, zijn klagen en jubelen.

Ik hield en houd er aan, omdat ik er niet van weg kan, omdat mijn taal, mijn Nederlandsch versmeed is met mijn ziel gestold in mijn bloed, geweven door mijn pezen, vervloeid met mijn denken. Ik houd er van, omdat zij gesproken is uit de aarde, waar ik op sta, waar ik in wentel tot in de diepten der eeuwen, grielend met al mijn voelen in de zielen mijner vaders.

Mijn taal is mijn eigen zelf.

(Uit 'In 't Gevang', muurkrabbels door Noordling).

Oost-Indië.

Innig overtuigd, dat mijne maandelijksche artikeltjes in 'Neerlandia' voor hen, die van Indische zaken goed op de hoogte willen komen, niet veel meer beteekenen dan één druppel in den oceaan, meen ik deze onvolledigheid 't best te kunnen aanvullen door telkens te wijzen op bronnen, waaraan men zijn kennisdorst beter kan laven. Zoo werd reeds eenige malen gewezen op de werkzaamheid van de groots opgezette vereeniging

Het koloniaal Instituut^{*)},

gevestigd te Amsterdam. De Vereeniging werkt grootscheeps, ontving groote giften (meerdere van f 100.000) van stichters, maar er zijn ook vele tonnen gouds noodig om af te werken wat men heeft aangevangen. Buiten de Muiderpoort zullen monumentale gebouwen verrijzen, waarvan de voltooiing mogelijk zal zijn ten gevolge van belangrijke toezeggingen op geldelijk gebied door belangstellenden en krachtigen steun van de Regeering; men hoopt dat dit Instituutsgebouw 'binnen enkele jaren' gereed zal kunnen zijn.

Over de werkzaamheden van 't Instituut gedurende 1919 stippen wij een en ander aan:

De oprichting, in samenwerking met het 'Historisch Genootschap', van het Comité voor Koloniale historische studiën.

Het foto- en lichtbeelden-archief der Vereeniging heeft aanzienlijke uitbreiding ondergaan.

Het uitleenbureau heeft vele vereenigingen en personen kunnen helpen aan aanschouwingsmateriaal voor lezingen. In 1918 werden 141 aanvragen (totaal 7137 lantaarnplaatjes) ontvangen, in het verslagjaar werd voldaan aan 244 aanvragen (totaal 11.909 plaatjes). Tot die aanvragen behooren ook verschillende van Nederlanders in het buitenland.

Het foto-materiaal van het Instituut heeft ook herhaaldelijk gediend voor publicaties en voor tentoonstellingen (o.a. de tentoonstelling-Batavia te Amsterdam, de Nederlandsche Week in Stockholm); mede voor studiemateriaal. In 1918 werden 633 foto's uitgeleend, in 1919 133.

Van de filmverzameling van het Instituut werd een ruim gebruik gemaakt, door vele instellingen in het geheele land; totaal 51 aanvragen, omvattende 446 films tot een gezamenlijke lengte van 86.848 M. (vorig jaar ongeveer 65.000 M.). Tegen het eind van het jaar kwam de, aan den gepens. kolonel van het Indische leger W.J. Giel, opgedragen correctie van de films gereed. Door van enkele films duplicaten te laten drukken, groeide de verzameling aan tot 76 stuks, over 56 verschillende onderwerpen. Er zijn nieuwe negatieven verkregen, inzonderheid van de cultures in Deli, Bataksche volksgebruiken, e.d.

Naar Amerika werden 27 films verzonden, voorzien van toelichtenden tekst in 't Engelsch.

*) Deze Vereeniging is door mij uitvoerig beschreven in 'Neerlandia' van 1917, bladz. 114 v.v.

De tentoonstelling te Amsterdam ter herdenking van het 300-jarig bestaan van Batavia werd door 't Instituut voorbereid en mag goed geslaagd heeten; de 'beschrijvende catalogus heeft blijvende wetenschappelijke waarde'.

De bibliotheek breidde zich zeer uit; 691 bezoekers; 1201 uitgeleende boeken; stond in betrekking met 110 boekhandelaren en leverde boekwerken aan 100 particulieren.

De afdeeling Handelsonderwijs werd versterkt door nieuw personeel (inlichtingsdienst voor betrekkingen bij de Indische cultures); het daarbij behorende Museum bezocht door 15000 personen. Er zijn 119 schoolverzamelingen afgestaan; de afdeeling nam deel aan de Jaarbeurs te Utrecht en aan de Nederlandsche week te Stockholm. De voorlichtingsdienst, het verspreiden en verrijken van kennis omtrent de Indische handelswaren, zal in drie afdeelingen worden gesplitst, elk onder een chef met ondergeschikt personeel. Vele onderzoekingen werden gedaan, warbij de wetenschap en de praktijk van de nijverheid samengingen.

De afdeeling Volkenkunde had weder groote aanwinsten, verleende medewerking aan tentoonstellingen en organiseerde er ook zelve. Twee onder medewerking van 't Instituut aan de Amsterdam-

sche Universiteit benoemde hoogleeraren geven college in anthropologie en volkenkunde; de laatste geeft deze lessen ook aan de Handelsschool te Rotterdam.

De Indologische leergangen van het Instituut, waarvan reeds de zesde gehouden is, werden steeds drukker bezocht.

Voorts zijn aan het Kon. Inst. verbonden verschillende onder-instituten ter verbreiding van kennis over Atjeh, Oostkust van Sumatra, Minangkabau, Zuid-Sumatra, Bali en de Molukken.

Ten slotte worde vermeld de afdeeling Tropische Hygiëne, die behartigd wordt door verschillende specialiteiten (twee hoogleeraren en drie doktoren), die ook elders, o.a. aan de Hoogeschool te Wageningen voordrachten houden.

Er wordt nog gemeld, dat 8 stichters, 3 donateurs en 36 gewone leden toetraden*).

In 't bovenstaande is kortelijk aangestipt wat door 't Kol. Inst. wordt gewrocht in 't belang van de verbreiding van degelijke kennis over Indië. Men zal gaarne erkennen, dat dit niet gering is; dat hier eerste krachten werkzaam zijn om op breeden grondslag het hoogste te volbrengen. Als nu onlangs een inzender in de 'Haagsche Post' meende, dat dit Instituut eigenlijk niets tot stand bracht en zich als 't ware terugtrok in eigen grootheid, dan zal die inzender, na kennismeming van dit verslag, zijn aanklacht toch moeilijk kunnen handhaven. 't Is in 't algemeen een feit, dat tal van zeer nuttige Vereenigingen, die met groote geestdrift zijn opgericht, eindigen met te arbeiden in steeds kleiner kring, zoodat de groote meerderheid van 't bestaan dier Vereenigingen hoegenaamd niets weet. Is 't zoo niet gegaan met de Zuid-Afrik. Vereen. en ook met het Algem. Nederl. Verbond?

Allen, ook 't Kol. Inst. zijn in 't belang der zaak verplicht om (men vergunne mij de niet mooie uitdrukking) 'reclame te maken' en het devies te voeren 'Pas op; ik ben er!'; als dit verzuimd wordt, kan men den schijn van inslapen moeilijk ontgaan.

'Den schijn'. Men kan uit 't boven vermelde leeren, dat de werkelijkheid geheel anders is.

Dat blijkt ook uit de bemoeienis, die 't Instituut heeft met het

Comité voor Indische lezingen en leergangen.

Dit Comité zond aan de redactie een artikeltje, waarin terecht er op gewezen wordt, dat 'ons schoolonderwijs in 't algemeen niet voldoende rekening houdt met de beteekenis van de Koloniën voor 't Moederland. Een schoone rol is aldus den onderwijzer toebedeeld; maar, helaas, stelt zijn eigen vooropleiding in den regel hem niet in staat deze rol te vervullen.'

Wat wil nu het Comité?

'Het Comité voor Indische Lezingen en Leergangen, voortbouwend op den arbeid van de Indische Commissie van het Nederl. Onderw. Genootschap, heeft zich o.m. tot taak gesteld, in dezen aanvullend op te treden, door in verschillende plaatsen des lands Indische leergangen, voor onderwijsgevenden in te stellen. In deze

*) Een 'stichter' moet ten minste f 25.000. - in eens betalen; een 'donateur' ten minste f 10.000. -; een 'gewoon lid' ten minste f 5000. - in eens of f 50. - jaarlijks. Dat 'zet zoden aan den dijk'! Voor 't A.N.V. om van te watertanden!

leergangen, bestaande uit omstreeks 12-15 tot één geheel vereenigde voordrachten, opgehelderd door demonstratie van producten en ethnographica, door vertooning van lichtbeelden en zoo mogelijk van films, wordt een overzicht gegeven van land en volk van Nederlandsch Oost-Indië, terwijl het mogelijk is, in een volgend jaar een klein aantal voordrachten te houden tot uitvoeriger behandeling van een of meer bijzondere onderwerpen. Deze leergangen en vervolgleergangen genieten vanwege het Rijk geldelijken steun, indien zij aan bepaalde eischen voldoen, terwijl den deelnemers desgewenscht vergoeding van reiskosten wordt toegekend.'

'Het Comité is er voorts in geslaagd voor de deelnemers aan deze leergangen, tot naslaan en verdere studie, eenige boekwerken over Indië, o.a. een atlas tegen zeer verlaagden prijs verkrijgbaar te stellen, waardoor de kern van een eigen koloniaal handboekertje gevormd kan worden, dat tot blijvende belangstelling zal leiden.'

'Het Comité voor Indische Lezingen en Leergangen is gaarne bereid zijne medewerking voor het tot stand komen van dergelijke leergangen te verleen op plaatsen, waar een of meer vereenigingen of eene tot dat doel gevormde commissie van belangstellenden zich met de locale regeling wil belasten, en verzoekt hen, die hieromtrent nadere inlichtingen wenschen, zich daartoe te wenden tot den secretaris van het Comité, **Dr. H.H. Zeijlstra Fzn.**, Zwolscheweg 65 te Deventer.'

Aan 't ontvangen jaarverslag over 1919 worde hier een en ander ontleend:

Bij het Comité hebben zich aangesloten de navolgende Vereenigingen:

Het Kol. Instituut, het Nederl. Onderw. Genootschap, de Vereen. Oost en West, de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen, de Vereen. van Christelijke onderwijzers en onderwijzeressen in Nederland en de overzeesche bezittingen, de Vereen. Volksonderwijs, het Koloniaal Landbouwmuseum te Deventer, de 'Groep Nederland' van het Algem. Nederl. Verbond, de Commissie van Advies inzake het Zendingsconsulaat en de Vereen. van Oost- en West-Indische Katholieken in Nederland, terwijl ook de Minister van Koloniën in het Comité is vertegenwoordigd.

In den afgeloopen winter werden op verschillende plaatsen gehouden 7 Indische leergangen voor onderwijzers en onderwijzeressen (waar, meen ik, ook andere belangstellenden kunnen toegelaten worden); voor deze voordrachten keert het Departement van Koloniën f25. - per voordracht uit; zooveel mogelijk wordt daarbij gebruik gemaakt van de films uit de verzameling van het Kol. Instituut. Dan werden gehouden 5 vrije voordrachten en lezingen. Deze gaan dan uit van een of meer der bovengenoemde Vereenigingen en hebben geen toelage van de Regeering. Voorts werd werk gemaakt van de Propaganda voor de kenniser koloniën op gymnasia, middelbare scholen en opleidingsinrichtingen voor onderwijzers. Zes voordrachten werden gehouden in Utrecht; de gemeente betaalde de kosten. In verband hiermede wordt nog gemeld, dat eene door het Comité ingestelde commissie een rapport*) uitbracht inzake kennis van de Nederl. koloniën op inrichtingen als de zoeven genoemde. Ten slotte had het Comité bemoeiingen inzake koloniale literatuur. Door een gunstige beschikking van den Minister van Koloniën werden van 6 voor de bestudeeting van Indië noodige boekwerken, de exemplaren tegen zeer verlaagden prijs beschikbaar gesteld. Ook werd bijeengebracht een Reizende Koloniale Boekenverzameling met een boekenrek, dat gemakkelijk kan verzonden worden.

*) Voor belanghebbenden worden exemplaren van dit rapport op aanvraag gaarne beschikbaar gesteld door Dr. Zeijlstra te Deventer.

Wordt er nu, blijkens het bovenstaande, zoo menige vriendelijke hand uitgestoken om kennis van Insulinde uit te reiken aan alle standen in Nederland, daarmede is 't pleit nog alles behalve gewonnen.

Er is wel vooruitgang in belangstelling, maar daar tegenover staat zoo menige

verdrietige ervaring.

In het verslag van 't Comité meen ik, de cijfers van hen, die de leergangen volgden nagaande, op te merken,

dat betrekkelijk een klein percent tot het einde volhield; de geestdrift scheen spoedig te verflauwen.

Een ‘verdrietige ervaring’ .... had ook de heer J.S.C. K a s t e l e y n , o.a. lid van het Hoofdbestuur van het Algem. Nederl. Verbond. De heer Kasteleyn, die een mooie loopbaan als Deliplanter achter den rug heeft, schijnt de nobele levensroeping te hebben gekozen om de tweede helft van zijn leven belangeloos te wijden aan 't welzijn van zijn vaderland. Een krachtige figuur, een man van zaken!

De zoodanigen heeft Nederland ook voor de koloniën noodig. De heer K. heeft als lid eener Studie-Commissie S u r i n a m e bezocht en gedurende een verblijf van eenige maanden een ernstig onderzoek ingesteld naar de oorzaken, waarom S u r i n a m e zoo treurig afsteekt tegen het Engelsche Demerara - daar vlak naast. In Nederland teruggekomen, huurt hij de groote zaal van het hotel ‘De twee Steden’ en noodigt leden van de Eerste en de Tweede Kamer en andere invloedrijke personen.... (samen 178!) vriendelijk uit, kennis te komen maken met zijne bevindingen.

Als men nu weet dat, tengevolge van een langdurig, bekrompen geknutsel en gedoe met die kolonie, er zoo goed als niets van terecht komt, en dat nog wel vlak naast het bloeiende Demerara, zou men van de zijde der genoodigden eenige belangstelling verwacht hebben.

Helaas!

Er kwamen er..... tien!

In zake de belangstelling in Indië, geldt het dus:

‘Wachter wat is er van den nacht? De morgen is gekomen maar... nog is 't nacht!’

's-Gr.

v.L.

Zuid-Afrika.

Afdeeling Bloemfontein.

Aan het jaarverslag van den sekretaris is het volgende ontleend:

Het afgelopen jaar heeft, vergeleken met de voorgaande jaren, wat meer leven in onze Afdeling gebracht en haar bestaan meer dan gerechtvaardigd. De inzameling van mielies voor noodlijdenden in Holland, in 1918 begonnen, werd in 1919 beëindigd. Een kommissie, te Bloemfontein opgericht en bestaande uit invloedrijke Afrikaners en Hollanders, had de Afd. sekretaris opgedragen de inzameling in de Vrijstaat te regelen en het is ons gelukt een £ 2000. - bijeen te brengen.

De gewoonte getrouw, hebben wij dit jaar de som van £ 5. - uitgegeven voor boekprijzen aan jonge Vrijstaters, die bij de taalbondksamens in Hollands en geschiedenis bovenaan op de lijst van geslaagde kandidaten voorkwamen. Verder werd £ 2. - bijgedragen voor de recitatiewedstrijd van de O.V.V. Voor dit geld werden Hollandse en Afrikaanse boeken aangeschaft.

Nu de oorlog voorbij was, meende het bestuur, dat het een geschikte tijd zou zijn om weer eens Koninginnefeest te vieren. Dit feest had plaats op Zaterdag 30 Aug.,

in de vorm van een gezellige avond, die zeer geslaagd kon worden genoemd. De gehele Hollandse gemeenschap was opgekomen naar de met oranje versierde Ramblerszaal, waar een zeer aangename geest heerste en toespraken en vaderlandse liederen elkaar afwisselden. De voornaamste spreker van de avond was ds. I.J. Kruger, die de geschiedenis van het Oranjehuis behandelde van de vroegste tijden af. Zijn diepe indruk makende toespraak werd daverend toegejuicht en spontaan gevolgd door het Wilhelmus.

Maandag 1 Sept., was er een feestje voor de Hollandse kinderen, dat dank zij de opofferingen van de Hollandse dames, heel mooi verliep.

Bij gelegenheid van de begrafenis van Genl. Botha, werd een krans door de Afdelingen van het A.N.V. op het graf gelegd. De kosten werden door de Afdelingen Kaapstad, Potchefstroom, Johannesburg en Bloemfontein gedragen.

Toen bekend werd, dat Prof. J.W. Pont naar Zuid-Afrika zou komen om namens het Studiefonds voor Z.-Afr. studenten inlichtingen te geven over de hogere studiegelegenheden in Holland en hoe dat Z.-Afrik. studenten daarvan het beste gebruik konden maken, is de Afdeling dadelik begonnen, samenwerkende met de O.V.V. en de Afrikaner Kring, plannen te maken Z.Ed. feestelik te ontvangen. In de Ramblerszaal had op 18 Nov. een ontvangst plaats, die door een biezonder groot aantal belangstellenden, vooral veel Z.-Afrik. oud-studenten en a.s. studenten, werd bijgewoond en een groot sukses was. De voorzitter, de heer J.S.M. Rabie, verwelkomde Z.Ed. namens de Afdeling en verwees er naar hoe Holland en Zuid-Afrika in de donkere lijdensdagen hadden saamgevoeld en men ook hier met belangstelling Hollands moeilike tijden had gadeslagen. Hij hoopte dat, als Prof. Pont in Holland teruggekeerd zou zijn, hij de aangename herinnering zou medegenomen hebben, dat hier in Zuid-Afrika nog warme harten voor Holland kloppen. De Professor antwoordde, dat zijn bezoek zeker een nieuwe band tussen Holland en Zuid-Afrika zou leggen. Veel dank komt toe aan de dames van de O.V.V., die die avond voor de verversingen en de regeling hebben gezorgd.

P. SCHUUR.

Amerika.

Afdeeling 'Nieuw-Nederland'.

Jaarverslag 1919.

Gedurende de eerste maanden van het jaar 1919 hebben zich twee met elkaar verband houdende gebeurtenissen voorgedaan, die van veel invloed op de Afdeeling zijn geweest, n.l.:

1e. Mr. H. Baron van Oldenneel, sedert de oprichting hier voorzitter, overleed, tot ons algemeen en innig leedwezen in Februari;

2e. Tot zijn opvolger koos de jaarvergadering, onder aller aanwezigigen bijval, Prof. Dr. A.v.C.P. Huizinga.

In overeenstemming met den l.l. voorjaar door het Hoofdbestuur in Neerlandia geopenbaarden geest van: 'Een Nieuw Leven, een Nieuw Begin', wenschte de nieuwgekozen voorzitter aan de Afdeeling zooveel mogelijk levenskracht en uitbreiding te verleenen, waartoe de op b.g. vergadering tegenwoordige leden gereedelijk medewerking toezegden.

Persoonlijk zorgde hij voor het samenstellen van lijsten, vermeldende tal van Nederlanders, in en buiten den zetel der Afdeeling, zijns inziens a.h.w. aangewezen om tot het Algem. Nederl. Verbond toe te treden. Bestuurs- en andere belangstellende leden voegden daaraan vele andere, tot lidmaatschap voorbestemde personen toe.

Gedurende de zomer- en najaarsmaanden ondervond dit streven bijzonder veel bijval en liet het zich aanzien dat de verwachting van den voorzitter in vervulling zou gaan, dat nog in 1919 het ledencijfer 1000 nabij zou komen. Immers lagen er nog aanwervingsterreinen open binnen het Afdeelingsgebied, o.a. Paterson, Passaic, Sayville, Garfield, Wortendyke, Clifton enz., waar zelfs tienduizenden land- en stamgenooten zijn gevestigd.

Ten einde aldaar met goed gevolg te kunnen optreden, vermeende het dagel. bestuur goed te doen door in Nederlandsche middelpunten als Paterson en Sayville, sedert lang plaatselijk welbekende leden in het bestuur op te nemen. De heer De Kruyff werd daarop voor Long Eiland als 2de onder-voorzitter aangewezen en als toezicht-commissaris vervangen door den orde-com-

missaris den heer P.E. van Twisk, welke laatstgemelde post den heer Jac. van Twisk ten deel viel. Voorts trad de heer C. Poelstra als 3de onder-voorzitter voor Paterson enz. op en de heer Joh. de Vroeg, wiens ijverige medewerking hem voor het bestuur onontbeerlijk maakte, als 2de secretaris.

Op de e.v. najaarsvergadering werden deze benoemingen bekrachtigd. Verscheiden nieuwe leden lieten zich schrappen, bevangen door misplaatsten schroom en uit vrees door het Algem. Nederl. Verbond te veel te ver-Nederlandschen en on-Amerikaansch te heeten(!).

Chauvinisten enz. onder de stamgenooten, welke o.a. te Paterson de verlangde medewerking van kinderen aan de voorbereide, grootsche zanguitvoering van een Nederlandsch toondicht bedreigden, meenden zelfs aldus hun tweede vaderland te dienen, ofschoon de betrokken ouders aanvankelijk meerendeels het plan steunden.

In spijt van zulke tegenvallers, stemt het bemoedigend, dat het ledental tot ongeveer 200 steeg.

J. VAN FOLKER.

Taalcommissie.

Onder eigen verantwoordelijkheid.

Brievenbus.

A.C.v.d. Vl. te 's-Gr. - Lees eens ons stukje in het April-nr. Misschien helpt dat ons bevrijden van aankondigingen als **Pain de amandel** (?!), **manege**, e.d. Dan zullen misschien ook in ambtelijke stukken **militaire autoriteiten** voortaan heeten **krijgsoverheden**, als in Vlaanderen, indien ze nog bestaan, want de ontwapening.....! Tegen het gebruik van **frère** en **soeur** op de R.K. scholen zullen we eens op een middel peinzen. Daarvan hoort u dan wel eens.

* * *

Aan het herhaald verzoek, om te zeggen, hoe het wèl moet, zullen we trachten zooveel mogelijk te voldoen. Dit in antwoord op veler vraag, waarom we een zinsbouw of woord brandmerken.

G.W.B. te U. - Gaarne laten we ons uw aansporing welgevallen, om niet voor de eerste maal er op te wijzen, dat Neerlandia vaak zeer slecht Nederlandsch bevat. We hopen, dat de Redactie uw opmerking in haar geheel laat plaatsn. 't Is voor haar meteen een bewijs voor de juistheid van onze bewering, dat wij af en toe moeten hooren, hoe wij wel waarschuwen of aanmerken, maar in Neerlandia zelf veel over onzen kant laten gaan. Maar mogen wij veranderen aan den vorm van ingezonden stukken, brieven, hoofdartikelen, enz.?

Mevr. C.H.C.B. - S. te 's-Gr. - Over **op de plaats** vindt U het een en ander in den jaargang 1919 van Neerlandia, over **vliegenier** in het Mei-nr.

Zaken-(knoei!) Nederlandsch.

‘De jas, welke U verleden week door ons liet halen, hebben wij voor U nagezien en kunnen U als resultaat van ons onderzoek adviseeren de pallot (?) te laten keeren’.

Dit staat er, ook **pallot!** Een verschrijving? Dat staat toch veel deftiger dan **jas** of **overjas** goed te schrijven. Wij zouden het bovenstaande maar vertellen als volgt: De jas, welke U verleden week door ons liet halen, hebben wij voor U nagezien; wij kunnen U aanraden ze te laten keeren.

* * *

In het Jan.-nr. van Neerlandia, blz. 8 staat een brief afgedrukt van een A.N.V.-lid uit Berlijn, waarin de volgende zinnen voorkomen:

‘Ik ontving zoeven Neerlandia van Dec., e n m o e t i k mij zeer verwonderen, enz’ en verder: ‘Wij lezen hier geen Hollandsche kranten, e n w a r e toch een kleine levensbeschrijving bij het portret zeer gewenscht’ (spatieering van mij. B.). Het is bedroevend, dat deze foutieve en zeer leelijke ‘Tante Betje’-schrijfwijze (in de spreektaal komt zij niet voor), die hier te lande al in zulk een schrikbarende mate ingang heeft gevonden, ook het Nederlandsch van onze in 't buitenland vertoevende landgenooten aantast, wier taalgevoel toch al geregeld aan felle aanvallen van vreemde zijde blootstaat. De redactie van Neerlandia moet toch in de eerste plaats zorg dragen, dat in haar kolommen onze taal zuiver gehouden wordt, en het had dus op den weg van den heer v.L. gelegen, nevens zijn andere opmerking bij bedoelden brief, ook hierop te wijzen. Uwe Commissie kan dit verzuim herstellen, waardoor landgenooten hier en in den vreemde voor het gebruik van ‘Tante Betje’ gewaarschuwd worden.

Hoogachtend,

Utrecht, 11 Jan. 1920.

G.W. BANNIER.

De heer v.L. meldt ons, dat hij wel degelijk had gelet op die woordvoeging, die, helaas vrij algemeen is (bij kooplieden en..... dames). Hij gevoelde evenwel geen roeping daarover in zijn afdeeling iets te zeggen.

Taalverarming.

Vroeger werd alles **in het leven geroepen**, zelfs een **kerkhof**. Niets werd **gemaakt, gesticht, ingesteld**. Nu **sneuvelt** er niemand meer in den strijd, niemand **komt** meer **om** bij een ongeluk; niemand **komt** meer **om het leven** bij een brand of eene overstroming. Wie niet aan eene ziekte sterft, die wordt **gedood**. Is dat niet taalverarming?

Mr. C.B.

Waren de Zweden even onhebbelijk tegen hun Koning?

Na de **oprichtings-** (kan dit in plaats van constitueerende^{*)} vergadering) van de jonge Zweedsch-Nederlandsche Vereeniging te Stockholm werd aan de Koningin der Nederlanden een huldigingstelegram gezonden in het..... **Fransch**, waarop toen natuurlijk een **Fransch** antwoord kwam; men kon in Den Haag toch niet veronderstellen, dat in de Zweedsch-Nederlandsche Vereeniging - waarin n.l. drie

*) Ja, zeker!
Taalcommissie.

Nederlandsche **bestuurs**-leden - ook wel Hollandsch verstaan wordt, waar men zichzelf zulk een getuigschrift van onkunde in die taal gegeven had.

Stockholm.

J.B.

Ook onze meening!

De taal der ingenieurs.

Dr. L.M. Metz, contrôleerend geneeskundige der Rijksverzekeringbank te Dordrecht, schrijft ons:

Het belangrijk artikel van den heer J.G. Ouweland in het 'P.W.' van 3 Oct. heeft zeer mijne aandacht getrokken; ik hoop, dat dit bij vele lezers zoo is: het doel van den schrijver zou dan bereikt zijn.

Als blijk van belangstelling in zijn opstel zou ik enkele opmerkingen willen maken:

De schrijver meent, dat het niet mogelijk zal zijn de barbarismen geheel te weren. Ik deel zijn meeningen; van zelf doet zich de vraag voor: wat moeten we aannemen, wat moeten we weren?

Ik zou meenen, dat we dankbaar moeten aanvaarden, al wat onze taal verrijkt en verwerpen, wat ze verarmt.

De vreemde woorden, die duidelijk het kenmerk hunner vreemdelingschap dragen, zijn weinig gevaarlijk. Zij verrijken, als ze met oordeel gebruikt worden, ze geven 'nuanceering'. Ik denk aan het antwoord, dat ik indertijd van een paar vluchtende Zuidafrikaansche Boeren kreeg, die zonder noodzaak 'pad gaven': 'Ons

gé nie pad nie, ons retireer'. Daartegenover staan dan de verraderlijken die de mom van Nederlandschap dragen en in werkelijkheid afwijkend van onze taal en spelregels zijn opgebouwd. Toen een taal gevormd werd, geschiedde dit alleen op gehoor en gevoel; andere invloeden waren er aanvankelijk vreemd aan: had men een nieuw begrip, de volksmond wist er een passend woord voor te vormen. Verrassend is het, hoe dit steeds naar vaste regels geschiedde. Later werden woorden door geleerden aan de schrijftafel gemaakt. En tegenwoordig? Nieuwe woorden worden door de volksmond ten onzent haast niet meer gevormd; het nieuwe woord, door den klerk, die de prijscourant opstelt, gemaakt, is er al eer dan het begrip. Taalgevoel komt er niet bij te pas; meest is het een soort woord, dat zooveel mogelijk met de klank van het buitenlandsche overeenkomt; de Nederlander kijkt even vreemd op, maar doet alsof hij het begrijpt en het misbaksel gaat als 'technische term' de wereld in.

Het vertalen van buitenlandsche opstellen en berichten heeft ook zeker veel kwaad gesticht en het is op merkelyk hoe weinig zorg onze kranten, zelfs die, welke toonen voor zuiverheid van taal te voelen, voor goede vertalingen over hebben. Zoo kan men meestal ook in de beste krant uit taal en zinswendingen opmaken, uit welke taal het stuk afkomstig is.

Het woord overzichtelyk, dat de heer O. noemde, zullen wij wel niet meer kwijt raken, hoe jong het ook is. Als de volksmond het woord gevormd had, zou men van 'overzichtig' (evenals 'doorzichtig') gesproken hebben.

Nog erger, jammerlyk zelfs, is het, als door die nieuwe woorden onze taal verarmd wordt, doordat men aan het nieuwe woord een andere beteekenis gaat geven, dan het in onze taal al heeft. Ik noem slechts: bemerken, rein, wezenlyk, frisch, bestemmen, afzonderen, oogenblykelyk, knol, knollyk, viltig, breiëg, wolstoffen, snelheid, koperpijp, lijden, weefgoederen, betonvloer, valsch, billijk, bodem, zekerheid, breekcokes, houdbaar, navolgen, die vaak in anderen zin gebruikt worden, dan in de Nederlandsche beteekenis en voor welken anderen zin men goede Nederlandsche woorden heeft.

Tegenover al die narigheid staat evenwel soms winst van woorden, die weliswaar uit een vreemde taal zijn overgenomen, doch die op Nederlandsche wijze gevormd zijn, of die wij vroeger wel gebruikten, maar die uit onze taalschat verdwenen zijn. Zulke zijn: belichten, voorverwarmen (verg. voorbereiden) benutten, aftasten, en zoo beschouw ik ook vuurgevaarlyk, kiemvrij, bacillenarm, steenkoolryk. Ook het achtervoegsel 'vol', in andere Germaansche talen zoo algemeen, kan soms dienen, maar niet als het onnoodig is, dus niet 'geheimnisvol', zooals onze letterkundigen meenden gevonden te hebben, waar 'geheimzinnig' reeds bestaat.

De Duitschers missen den belachelijken schroom om goede nieuwe woorden te maken. Deze zijn voor ons soms ook goed bruikbaar. Wij durven niet! Wij schreven aeroplaan en velen zeiden arioplaan. Maar toen de Duitschers 'Flugzeug' maakten, toen dorsten wij eerst van 'vliegtuig' spreken.

Zou het mogelijk geweest zijn om 'constante' stroom te vervangen? Dat kon onmogelyk. Maar zie, wat een durf, de Duitschers maakten een Duitsch woord 'Gleichstrom' en nu kon het bij ons ook. Men ging van gelijkstroom spreken en wij waren er geweest, zoo men gelijke stroom had gekozen, maar die stap was te groot! Het blijft bij gelijkstroom.

Ook ‘moeizaam’ zou men winst kunnen noemen. Het woord is door de ‘letterkundigen’ gevonden. Men is geen modern litterator als men niet eens een nieuw woord vindt en daar oorspronkelijkheid zoo moeilijk is, neemt men een Duitsch woordenboek te baat en men komt een heel eind. En zoo is ‘mühsam’ moeizaam geworden. De woorden op ‘zaam’ sluiten wel een eigenschap in, maar het oude vrouwtje, dat moeizaam haar last torst, is met het begrip vermoeidheid vereenzelvigd.

In andere gevallen, ook al was het woord vroeger bij ons in gebruik, is de invoering uit den vreemde als taalverarming te beschouwen, zooals de beruchte verboden ‘nederlaag’ voor opslag en ‘ellendeling’ voor ongelukkige.

Er zou over dit onderwerp veel te zeggen zijn. Ik wil mij bepalen tot een verdediging van het corps, waartoe ik behoer en erkennend, dat geneeskundigen veel met de taal geknoeid hebben, kan ik er op wijzen, dat de geneesheeren de ingenieurs vooruit zijn in hunne opvoeding tot zuiverder taalgevoel. Dit is geschied door de kracht van het ‘Nederlandsch Tijdschrift voor Geneeskunde’, waarvan de redactie sedert jaren een tamelijk fijne zeef gebruikt bij de verbetering van de handschriften. Niet alleen, dat de taal in het tijdschrift goed verzorgd is, maar de onderzoekers en voorgangers der wetenschap worden persoonlijk daardoor op de gebreken gewezen. Al mag de redactie zich soms beklagen, dat het werk hopeloos schijnt, zij heeft reeds zeer veel bereikt en tal van on-Nederlandsche vormen zijn door goede woorden vervangen en algemeen aangenomen!

Wanneer hoogstaande ingenieurs het voorbeeld geven, zal dit niet anders dan gunstig kunnen werken. Juist in de techniek bestaan zooveel verborgen goede Nederlandsche woorden onder het volk, die minachtend voorbij gegaan zijn. Ik denk aan het woord ‘heeft’, dat de boeren gebruiken voor een werktuig, waarmede de kap van den berg wordt opgewonden. Is dat geen prachtig woord voor ‘lift’? En ‘heul’, dat het begrip holte en overwelling insluit, had voor tunnel gekozen moeten worden.

Mededeelingen en Allerlei.

Des Zangers Macht.

De heer Lugard schrijft ons:

Ik ontving van verschillende zijden bewijzen van instemming met mijn denkbeeld, dat zangers van naam in den vreemde, waar men Nederlandsch denkt of iets voelt voor ons land onze taal, onze beschaving, Nederlandsche liederen zouden zingen.

Men vraagt echter, hoe dit het beste ware te bevorderen.

Ik zou daarvoor o.a. willen aanbevelen, dat door ons Hoofdbestuur en door alle leden, die in min of meer geregelde betrekking staan met Nederlanders in den vreemde en buitenlandsche vereenigingen, die de belangen bevorderen over en weer van haar land en ons vaderland, de aandacht worde gevestigd op het artikel ‘Des Zangers Macht’ in het Mei-nr., met de mededeeling, dat ons Hoofdbestuur gaarne zijn bemiddeling zal willen verleen bij het regelen van zangavonden in den vreemde door Nederlandsche kunstenaars.

Als in Indië, Zuid-Afrika, Vlaanderen, onze vrienden de schouders er eens onder zetten, om zulke kunstreizen van onze zangers voor te bereiden, dan zullen zij daarmede een uitnemend werk doen en zeker den dank oogsten van allen, die voor onze idealen voelen en er voor willen werken en strijden.

Het Nederlandsche lied moet klinken over den ganschen aardbodem, waar men voelt voor ons land en voor ons volk.

Onze Nederlandsche barden, de beste onzer zangers moeten het in den vreemde zingen, het dierbaar vaderland tot eere.

Wie steunt niet gaarne dit streven?

Zwolle.

Den 6den April j.l. gaf de Afdeeling Zwolle een propaganda-avond, waarbij medewerking werd verleend door mevr. Deys-Draayer, die, begeleid door mejuffr. Thoden van Velzen, Zuid-Afrikaansche liederen zong, mevr. Schimmelpenninck-Van Vloten en de heeren L. en P. Beekhuis, die eenige trio's uitvoerden.

Bij het helaas weinig talrijke publiek vond het ten gehore gebrachte zeer veel bijval. Vooral de Afrikaansche liederen vielen bizonder in den smaak, niet het minst door de voortreffelijke wijze, waarop zij werden voorgedragen.

Holland's weermiddelen.

In het 1 Mei-nr. van 'De Toorts' heeft Mr. Van Es een geestdriftig artikel geschreven over Holland's weermiddelen, dat alle aandacht verdient, al laten wij de verwachting, dat onze economische opbloei en de komende ontvoogding onzer Dietsche stambroeders in België en Afrika aan den Nederlandschen naam een glans zullen verleenen als sinds de 17e eeuw niet meer is voorgekomen, geheel voor rekening van den geachten schrijver.

De cultuurgemeenschap van Nederland met Vlaanderen en Afrika wil hij tot grooter eenheid brengen op de volgende wijze:

1e. Door een afdoend subsidie uit de Staatskas moet de Koninklijke Academie van Wetenschappen zich kunnen ontwikkelen tot een centrum van Groot-Nederlandsche Wetenschap, door aanzienlijke Afrikaners en Vlamingen onder hare leden op te nemen, terwijl aan dat lidmaatschap bepaalde voordeelen worden verbonden, waardoor het onzen stamverwanten mogelijk wordt eenigszins regelmatig de zittingen en vergaderingen bij te wonen;

2e. Daarnaast behooren er jaarlijks voor Afrika en België beurzen te worden beschikbaar gesteld voor afgestudeerden om gedurende een jaar kennis te maken met Hollandsche wetenschap en kunst. Omgekeerd zullen zij er toe bijdragen, dat onze wetenschap niet insluimert, daar zij als volleerden bij ons komen, voorzoover hun vak betreft;

3e. Van niet minder belang is het om nog niet afgestudeerden met onze hoogeschoolen te doen kennis maken, daar zij in het meest ontvankelijke tijdperk van het leven verkeerden;

4e. De vacantieleergangen, welke vóór den oorlog zulk een brandpunt vormden van kennismaking voor stamverwanten en zelfs vreemdelingen met Hollandsche wetenschap, dienen te worden ingericht op nieuwen voet, waarbij gebroken moet worden met het oude stelsel;

5e. Bij het ontwerpen dezer plannen zou men nog eenige beurzen beschikbaar kunnen stellen voor afstammelingen van Hollanders in het buitenland;

6e. Een leerstoel in de Nederlandsche taal en letterkunde te Parijs zou hetzelfde moeten doen wat reeds in Engeland en Amerika geschiedt: De belangstelling wekken van ons volk en kennis verspreiden van zijn taal.

De schrijver schat de kosten dezer plannen, die hij ook eenigszins uitwerkt, op f 230.000. - per jaar.

De zes punten van Mr. Van Es werden in de pers waardeerend besproken. Het is te hopen dat ook de Regeering en zij, die invloed op haar hebben, er aandacht aan wijden.

Consulaat te Bangkok.

Bij Koninklijk Besluit van 3 Mei 1920, No. 24, is de heer H.J.W. Huber, Consul der Nederlanden te Sydney, benoemd tot Consul-Generaal der Nederlanden te Bangkok met den rang van buitengewoon Gezant en gevolmachtigd Minister.

Een hoffelijk en loffelijk gebaar.

Het curatorium van de Handelshoogeschool te Rotterdam heeft tien vrijplaatsen voor onbemiddelde Z.-Afrikaansche studenten beschikbaar gesteld.

Hongaarsche hulde.

Op den verjaardag van Prinses Juliana hebben duizenden Hongaarsche kinderen onzen Concul-Generaal te Boedapest, den heer Clinge Fledderus en zijn echtgenoot op indrukwekkende wijze gehuldigd voor alles wat onze Regeering en ons volk voor de redding van vele Hongaren heeft gedaan.

Comité voor Ned. Kinderen in den Vreemde.

42ste opgave van bijdragen (1-30 April).

Onder-Comité Delft: f 25. -.

Onder-Comité Deventer: f 10. -, maakt met vorige opgave f 4066.02.

Onder-Comité-Zwolle: f 13.25, maakt met vorige opgave f 4702.75.

Onder-Comité Dusseldorp: bijdr. ouders Mrk. 265.

J.C.S. f 25. -, N.B.v.Z.A. f 50. -, L.E.T. en Co. Mij. f 25. -, v.d.G. f 25. -, H.B.B. f 25. -, J.T.F.B. f 50. -, R.L. f 100. -, K.v.L. f 25. -, E. Mij. v.L. en Co. f 50. -, C.S.L. f 25. -, K. en M. Co. Mij. f 25. -, v.d.G. f 25. -, H.B.B. f 25. -, J.M.v.D. f 10. -, F.N.N. f 25. -, J.H.H. f 30. -, J.H.F.R. f 1. -, B.v.M.K. f 50. -, A.M. f 100. -, E.H. f 25. -, A.L.K.L. f 10. -, Dagblad T. f 25. -, Dagblad d.C. f 25. -, Ofab. I. f 25. -, Mij. N. f 25. -, B.B.d.C. f 25. -, D.S.G. f 25. -, W.F. en Co. f 25. -, M.N.V f 25. -, I B. f 50. -, B.J.N. f 25. -, J.B. f 25. -, G. en K. f 10. -, n.v. Bl. H. Vr. V. f 25. -, L. en Co. f 25. -, Mij. v.N.K.M.v.H.L.F. en Co. f 25. -, Mij. E.K. f 25. -, W.M. f 25. -, S. en Co. f 25. -, L. en Co. f 25. -, K.H.L. f 25. -, H.C.R. f 50. -, v.M. en N. f 25. -, H. Ver. H. f 25. -, H. Ver. J. f 25. -, P.H.G.T. f 25. -, C.K. en Co. f 25. -, S. en S. Mij. 25. -, H. St. b. Mij. f 25. -, R. en C. f 25. -, S. en W.B. f 25. -, wed. C. f 10. -, K. en Co. f 10. -, v.E. en v.O. f 10. -, F. en T. f 25. -, J.S. f 1. -, allen te Amsterdam.

E.A.A. f 20. -, E.R. f 25. -, Topogr, Inr. f 24.75, C. f 10. -, Dr. Ph.G.G. f 300. -, G.J.W.K.B. f 10. -, M.J.v.D. f 10. -, H.C. f 250. -, E.E.M. f 30. -, J.J.T. f 5. -, mevr. J.A.V. f 10. -, allen te Den Haag.

J.B.v.H. f 2.50, L.H.K. f 30. -, Mr. J.C. f 30. -, D.H. Tz. f 30. -, A.C.M. f 25. -, allen te Rotterdam.

Dr. J.L. f 25. -, E. f 25. -, W.P. f 5. -, allen te Utrecht; de dochters v.O.L.V. f 2.50, te Nijmegen; Dr. A.v.O. f 30. -, te Dordrecht; dames B. f 5. -, J.N.V. Fr. f 10. -, beiden te Bussum; J.K. f 10. -, Brn C.L.v.H.F.S. f 10. -, N.O. f 25. -, allen te Leeuwarden; wed. A.E.v.K. f 10. -, te Assen; Dr. K. f 1. -, te Leiden; M.d.B. f 10. -, te Breda; Ir. A.E.J. f 100. -, te Scheveningen; J.B. f 10. -, te Stockholm; Kerker. Geref. Kerk f 25. -, te Leimuiden; H.v.F. f 45. -, te Aartswoud.

In de afgelopen maand werd ontvangen f 2458.50 (waaronder f 382.50 voor melkvoorziening) en Mrk. 265. -; maakt met vorige opgaven f 276959.81½ en Mrk. 30838.68. De uitgaven overtroffen de inkomsten dezer maand met ongeveer f 1500. - en bedroegen f 3993.10.

Wij konden, dank de hulp ons van vele zijden geboden, 90 kisten bussen melk, elk van 48 blik, 2 vaten en 7 kisten melkpoeder ter verzending gereed maken. Deze worden, ter verdeeling aan zuigelingen, zwakke kinderen en aanstaande moeders, aan de verschillende Nederlandsche Consulaten gezonden.

Ook deze wijze van steun wordt zeer hoog gewaardeerd. Men helpe ons dus dit werk voort te zetten en zende zijne bijdrage aan den Penningmeester:

S. VAN LIER Ez., Nassaukade 358, Amsterdam.

Postcheque en Girodienst No. 22889.

De Wielingen.

Toen onder de bepalingen van den vrede van Munster de directe vaart van Antwerpen naar de volle zee en omgekeerd aan de Zuidelijke Nederlanden was ontzegd, had alleen de Republiek der Vereenigde Nederlanden bij het vaarwater der Wielingen belang. De Zuidelijke Nederlanden maakten er toen geen aanspraak op, in maatregelen, in het belang der scheepvaart in dat zeegat genomen, te worden gekend. Die maatregelen vereischten uitgaven, en het zou natuurlijk geheel onredelijk zijn geweest, deze ook slechts voor het geringste deel ten laste te willen brengen van wie het vaarwater niet gebruiken mocht. Zoo ontwikkelde zich de toestand dat de Republiek, zonder iemands tegenzeggen, op de Wielingen deed wat zij verkoos. Dit doen bestond in het aanbrengen eener betonning tot voorbij Blankenberghe.

In 1814, toen Noord-Nederland als onafhankelijke staat was herleefd, nam het aanstonds wederom de zorg voor het vaarwater der Wielingen op zich. De reglementen op het loodswezen, toen uitgevaardigd, strekken ten bewijze dat men voorhad de betonning weder aan te brengen zooals zij vóór 1795 had bestaan, d.w.z. tot voorbij Blankenberghe. Dit voornemen is ook uitgevoerd, doch het was niet langer een bijzondere Noord-Nederlandsche staat, die er de kosten van bleef dragen. Na de vereeniging met België geschiedde de betonning voor rekening van het koninkrijk dat zoowel België als Noord-Nederland omvatte.

Na 1839 is het wederom Noord-Nederland dat in de betonning voorziet. Eerst later, toen behalve betonning ook verlichting met lichtschepen door het belang der scheepvaart werd gevorderd, heeft België er aanspraak op gemaakt in deze aangelegenheid te worden gekend.

De tijd, dat de Schelde door Noord-Nederland werd gesloten gehouden voor de directe handelsvaart op Antwerpen, behoorde intusschen lang tot het verleden. De Schelde van Bath naar zee was Nederlandsch watergebied, maar waarover België het recht van vrije doorvaart bezat. De bepalingen van 1839 maakten onmogelijk dat Antwerpen het genot dier doorvaart, dat het sedert de vereeniging met het Noorden had bezeten, na de afscheiding weder verliezen zou. Het was alleszins begrijpelijk dat België, dat op alle maatregelen in het belang der scheepvaart op de eigenlijke Wester-schelde genomen, krachtens art. 9 van het tractaat van 1839 het recht van medetoezicht had, ook medezeggenschap verlangde over het plaatsen van lichtschepen in de Wielingen, het zeegat dat door de scheepvaart van Antwerpen moet worden gebruikt, om de volle zee te bereiken.

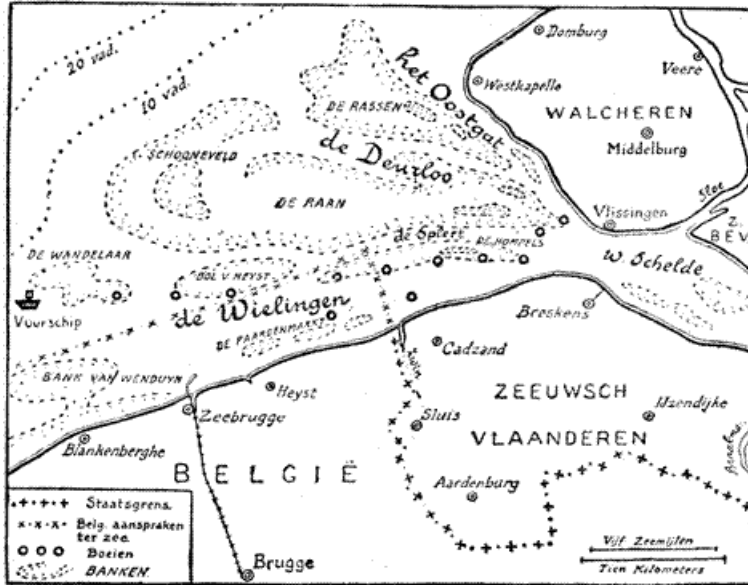
Intusschen, de Wielingen verleenen niet slechts - indirect - toegang tot de haven van Antwerpen, maar ook - direct - tot die van Vlissingen. Nederland was slechts bereid aan de wenschen van België in zake het plaatsen van lichtschepen tegemoet te komen 'onder voorbehoud van elke kwestie van souvereiniteit' (tractaat van 31 Maart 1866); het herhaalde dit voorbehoud, toen bij tractaat van 9 Febr. 1881 de verlichting der Wielingen werd uitgebreid met het lichtschip 'Wandelaar'. Gelijk voorbehoud werd, in beide tractaten, van Belgische zijde gemaakt. Nederland heeft dus geen Belgische souvereiniteit over de Wielingen erkend; België geen Nederlandsche.

De ervaring van 1914 heeft bewezen, dat het in het belang van beide landen is, dezen toestand niet te bestendigen. Nederland is in 1914 in het geval geweest, de

onzijdigheid van zijn watergebied te moeten verzekeren. Had het toen daaronder ook de Wielingen tot voorbij

Blankenberghe begrepen, het zou niet slechts den toegang tot Antwerpen, ook dien tot Zeebrugge hebben versperd, eene daad waarvoor het terecht is teruggedeinsd. Het is van België niet te verwachten dat het thans een recht zal erkennen, waarvan het reeds in 1866 en 1881 het bestaan geloofend heeft, en waarvan Nederland, wegens zijn betwist karakter, in den wereldoorlog geen gebruik heeft gemaakt. Omgekeerd is het van Nederland niet te verwachten dat het, zelf sedert 1839 in een aantal feitelijke beperkingen zijner soevereiniteit over de Westerschelde berust hebbende, en bereid bij de overeenkomst welke het tractaat van 1839

vervangen moet, die beperkingen nog te laten uitbreiden, aan België zou overlaten de volle soevereiniteit over den besten uitweg van Vlissingen naar zee. De ervaring van 1914 en volgende oorlogsjaren heeft ten overvloede geleerd, welk ongerief het geeft, zich tot het gebruik van Deurloo en Oostgat te moeten bepalen. Even onredelijk als het zou zijn, Zeebrugge verstoken te doen blijven van eene verbinding met de open zee over Belgisch watergebied, even onnatuurlijk is het, zoodanige verbinding over Nederlandsch watergebied aan Vlissingen te ontzeggen. Aan de Nederlandsche concessieën op de Schelde, die Antwerpen van alle gevaar van benadeeling door Nederland ontheffen, dienen Belgische concessieën op de Wielingen te beantwoorden, daar Vlissingen gelijke aanspraak heeft als Antwerpen, niet van de willekeur van een nabuur af te hangen.

Theoretisch komt in het Wielingen-geval het leerstuk van volkenrecht, dat België aanspraak geeft op de soevereiniteit over zijne kustwateren, in botsing met het andere, dat den soeverein over eene rivier ook de soevereiniteit over hare uitmonding verzekert. Practisch heeft 1914 bewezen, dat het onopgelost blijven van het vraagstuk, het moge dan in vredetijd geen ernstige gevolgen hebben gehad, moeilijkheid geeft zoodra, in oorlogsgeval, Nederland en België niet in dezelfde positie staan. Dat in vredetijd de zaak weinig moeilijkheid heeft opgeleverd, is ook enkel een gevolg hiervan, dat in het tijdvak (1866) 1881-1914, in het algemeen, België noch Nederland gepoogd hebben elkander het leven zuur te maken. Doch sedert 1918 hebben wij een ander België leeren kennen. Aan dit laatste België hebben wij voorzeker niet mogen toestaan, wat wij aan het België van 1866 en 1881 moesten weigeren. Met het de keus te laten tusschen *a.* herhaling van het wederzijdsch voorbehoud van toen; *b.*

verdeeling der Wielingen langs de lijn der grootste diepte, zoodat de naar België's kust gekeerde helft aan Zeebrugge, de naar de zee gekeerde helft aan Vlissingen zijn uitweg over Belgisch (resp. Nederlandsch) watergebied verzekert; *c.* arbitrage - hebben wij gedaan wat in redelijkheid van ons kon worden verwacht, en misschien, na de zonderlinge gedragingen van minister Hijmans in 1919, meer dan dat.

België koos eerst de herhaling van het wederzijdsch voorbehoud. Nederland en België zou-

den, door gelijktijdig af te leggen verklaringen, de mogendheden op het verschil tusschen beider gezichtspunt indachtig maken.

Onder welke inloeden is België te elfder ure van gedragslijn veranderd?

De uitingen der partij, die België door eene bijzondere overeenkomst aan Frankrijk ketenen wil, geven op deze vraag een ondubbelzinnig antwoord. De Wielingen-zaak is aangegrepen door elementen, die het er sinds lang op hebben toegelegd, den moreelen band tusschen Nederland en Vlaanderen zoo eenigszins mogelijk door te snijden. De Vlamingen vermoeden echter uit de mededeelingen van minister van Karnebeek iets van de ware toedracht der zaak, en loopen niet in den val. Zij eischen van de Belgische regeering openlegging van haar gansche beleid door volledige bekendmaking der gewisselde stukken; - de heer Hijmans wacht zich wel, aan dat verlangen gevolg te geven.

Hij weet te goed, dat de mededeeling der met de Nederlandsche delegatie te Parijs gewisselde stukken onmiddellijk de vraag zou doen rijzen, wat er achter de schermen mag zijn afgespeeld tusschen België en anderen, eer België in de zaak der onderhandeling met Nederland zijn zonderlingen draai nam.

Wij, die niets te verbergen hebben, zouden èn ons eigen belang èn dat van Vlaanderen dienen, zoo wij tot een ruime publicatie van stukken overgingen. Publicatie van stukken tot eene loopende onderhandeling behoorende, zou in strijd zijn met de gebruiken. Maar België verklaart immers de onderhandeling voor afgebroken? De heer van Karnebeek heeft gezegd, dat Nederland, 't welk de herziening der tractaten van 1839 niet gezocht heeft, die verklaring naast zich nederleggen kan. Het mag dit evenwel niet doen, zonder naar vermogen er tegen te waken, dat de valsche voorstelling, die de Belgische regeering omtrent de motieven der handelingen van de Nederlandsche aan het Vlaamsche volk zoekt op te dringen, bij dat volk geloof vinde.

H. T. COLENBRANDER.

Hoofdbestuur.

Rekening en verantwoording van het Hoofdbestuur Algem Nederl. Verbond over 1919.

Ontvangsten:

Opbrengst achterstallige bijdragen	f 647.56
Bijdragen der Groepen	f 8110.46
Bijdragen Zelfstandige Afdeelingen	f 296.86
Gekweekte rente	f 151.73
Rente Steunfonds	f 3384.02
Regeeringssubsidie	f 10000. -
Buitengewone ontvangsten	f 759.98

Opbrengst uitgaven A.N.V.	f 45.83	
Rente legaat-Rikkers	f 79.90	
		—————
		f 23476.34

Uitgaven:

Nadeelig saldo van 1918			f 265.25½
Algemeene onkosten:			
a.	Salarissen	½ f 2454.62½	
b.	Kantoorhuur, onderh. en verwarming	½ f 205.16½	
c.	Drukwerk, kantoorbehoefden, porti, enz.	f 1039.87½	
d.	Verschotten Bestuursleden	f 525.74½	f 4225.41
Neerlandia			f 9303.96½
Boeken-Commissie			f 2000. -
Lidmaatschappen en kleine bijdragen			f 323.34
Propaganda			f 390.50
Toelagen aan Groepen			f 700. -
Toelagen aan Zelfstandige Afdeelingen			f 99. -
Rente legaat-Rikkers			f 79.90
Nederl. onderwijs in den vreemde			f 600. -
Nederl. leerstoel te Londen			f 507.35
Pensioenpremie			f 1003.85
Bijzondere arbeid van het A.N.V. in het buitenland			f 300. -
Buitengewone uitgaven			f 1178.16
Voordeelig saldo			f 2499.61
			—————
			f 23476.34

De ondergeteekenden verklaren, dat zij op heden de rekening en verantwoording van het Hoofdbestuur van het Algemeen Nederlandsch Verbond over 1919 hebben nagezien, en na vergelijking met de betrekkelijke bescheiden in orde hebben bevonden.

W.F. GERDES OOSTERBEEK.
H.J.M. TIJSSENS.

L. WELLING.

Dordrecht, 25 Mei 1920.

Nederland.

De Groepsdag te Maastricht.

Aan de Besturen der Afdeelingen van Groep Nederland is het volgend rondschrijven verzonden:

Het is U bekend, dat de Groepsraad in zijne vergadering van 27 Maart j.l. besloot, dat de Groepsdag dit jaar zoude gehouden worden in Maastricht.

Het Groepsbestuur stelt al het mogelijke in het werk om dien Groepsdag aldaar te doen slagen, maar, zal die bijeenkomst een succes worden dan is algemeene medewerking van Afdeelingen en leden noodzakelijk.

De eerste zelfstandige Groepsdag en dat in een stad, die in de laatste jaren zoo dikwijls ons aller belangstelling trok, moet slagen, anders ware het beter in het geheel geen Groepsdag te houden.

Ons optreden in Maastricht moet worden tot een daad, die gedragen wordt door de krachtsuiting van alle Afdeelingen.

Zulks nader voor U uiteen te zetten, zal wel niet noodzakelijk zijn, maar wij doen een krachtig beroep op Uwe medewerking, ten einde het daarheen te leiden, dat zoo mogelijk vele, maar in ieder geval ten minste twee afgevaardigden van Uwe Afdeeling op den Groepsdag aanwezig zullen zijn.

Zeker, de reis is kostbaar; het verblijf in Maastricht zal eenige geldelijke opoffering eischen. Maar, nu de Groepsdag op **4 Sept.** zal plaats hebben, hebt U nog den tijd om de middelen te beramen, die een afvaardiging naar Maastricht mogelijk kunnen maken.

In 'Neerlandia' zullen telkens de noodige gegevens voor den Groepsdag worden bekend gemaakt.

Het bezoek aan Maastricht eigent zich ook uitstekend

om er een uitstapje (te voet of per rijwiel) in Zuid-Limburg aan vast te knopen en te genieten van de schoone dreven en landouwen, die het vaderland daar biedt, want Limburg is zoo mooi; te weinig Nederlanders richten nog hunne schreden daarheen en denken, dat het buitenland hen op het punt van natuurschoon meer kan bieden, maar hoe vergissen zij zich.

Vol vertrouwen richten wij ons tot U met het verzoek een Afdeulings-vergadering te beleggen en deze aangelegenheid te bespreken, met het besef, dat de Groepsdag slechts kan slagen, indien alle Afdeelingen bezielde zijn met den vasten wil om dien te doen worden tot een succes, waarvan de kracht zal uitgaan ten goede.

Het Groepsbestuur zal hierbij gaarne voorgaan, maar laat het niet alleen staan in den strijd tegen laksheid en onverschilligheid.

De Groot-Nederlandsche gedachte in dien zin, dat Nederland steeds grooter invloed verkrijge in de gemeenschap der volkeren, moet doordringen in alle lagen van het Nederlandsche volk.

Ook U kunt en moet daaraan medewerken door onverschilligen wakker te schudden, leden te werven, denkbeelden te ontwikkelen, artikelen te schrijven en wat al meer.

Bracht ieder lid - dank zij zijn geestdrift en bezieling - ieder jaar slechts, één nieuw lid aan, hoe spoedig zou Groep Nederland den invloed, dien het thans slechts in beperkte mate uitoefent, zien toenemen!

Helpt en steunt dan Uw Bestuur, want zonder steun, toewijding en geestdrift kan de invloed van Groep Nederland slechts toonen een dalende lijn.

En zulks mag toch niet het geval zijn, nietwaar?

U gelieve den voorzitter **vóór 1 Augustus a.s.** te berichten, hoeveel leden Uwer Afdeeling ongeveer aan den Groepsdag zullen deelnemen.

Namens het Groepsbestuur:

SCHÖNSTEDT,

Voorzitter.

Doesburg, Juni 1920.

's-Gravenhage.

21 Juni heeft Kapt. Oudendijk, voorzitter dezer Afdeeling, voor leden en genoodigden gesproken over de Groot-Nederlandsche beweging en de waarde der Ned. beschaving voor onze stamverwanten: Vlamingen en Afrikaners.

O.m. werd het plan-van Es (zie het Juni-nr. van Neerlandia blz. 86) waardeerd besproken en hulde gebracht aan Minister de Visser, de Rotterdamsche Handelshoogeschool en de Firma van der Eb & Dresselhuys (Nieuwe Stoomvaartlijn op Zuid-Afrika) voor hetgeen zij ten bate der studie van Afrikaners aan onze Hoogeschoolen reeds deden.

Na deze geestdriftige rede volgde een opgewekte gedachtenwisseling.

Buitenland.

Nederlandsche handelsbelangen in Angola.

In de plaatselijke bladen van Benguela wordt nog herhaaldelijk geklaagd over gebrek aan scheepsruimte. Sedert kort loopt een enkele maal een Union Castleboot bij Lobitobaai aan op zijn weg naar Zuid-Afrika, hoofdzakelijk voor aanvoer der artikelen van de pas opgerichte 'The Angola Engeneering & Trading Comp. Ltd.' Voor den oorlog had de 'Woermann-Linie' eene geregelde vaart op de havens van Angola. De meeste handelsartikelen werden door bemiddeling van agenten en handelsreizigers uit Duitschland betrokken.

Naar mijn oordeel verdient het ernstige overweging voor een stoomvaartlijn op Zuid-Afrika, om alle schepen, zoowel op de heen- als terugreis ook Lissabon en Lobitobaai te doen aanloopen. Ik veronderstel, dat de meeste Portugeesche handelsfirma's, bij eenige bekendheid, liever van de Hollandsche schepen zullen gebruik maken, omdat aan boord der Portugeesche schepen zoo verbazend gestolen wordt en voor vervoer naar Portugal is steeds voldoende vracht aanwezig, bestaande voornamelijk uit rubber, gom, huiden en de paar laatste jaren vooral ook maïs, maïsmeel en boonen.

Ondergeteekende is niet in staat meer inlichtingen dienaangaande te geven, doch deze zullen gemakkelijk ingewonnen kunnen worden door bemiddeling van den Hollandschen gezant te Lissabon of de voornaamste handelshuizen van Benguela en Lobito.

* * *

Ook de oprichting van eene handels-vereeniging door de Nederlandsche handelaren en fabrikanten, verdient ongetwijfeld ernstige overweging. Naar mijn inzicht zal het best zijn een groot warenhuis met hoofdkantoor te Lobito-baai of Benguela en filialen in het binnenland.

Kort geleden was van 'The Angola Engeneering & Trading Comp. Ltd.' te Lobito de heele bezending goederen in drie dagen tijd uitverkocht.

Ondergeteekende is gaarne bereid aan belanghebbenden over den handel hier nog enkele inlichtingen te geven.

* * *

Wat de Nederlandsche nijverheid aangaat, geloof ik, dat er ongetwijfeld goede kans van slagen zal zijn voor een fabriek om de r u w e r u b b e r te zuiveren. Daaraan zou ook verbonden kunnen worden een groote leerlooierij. Looibast is hier te lande aanwezig. Oprichting van dezen zal het best geschieden in het gezonde binnenland, op een van de punten aan de Benguela-spoorweg.

* * *

Angola kan ongetwijfeld een groote toekomst tegemoet gaan, vooral als eenmaal de groote spoorweg van Lobito-baai tot Katanga zal voltooid zijn en de rijkdom aan mineralen zal ontgind worden.

Voor nu nog biedt Angola aan den Nederlandschen reeder, handelsman en industrieel goede kans van slagen, nu de Duitschers zijn uitgeschakeld en de meeste firma's hier nog geen vaste nieuwe verbindingen hebben.

* * *

Voor den Nederlandschen landverhuizer van alle ambachten verdient Angola vooreerst nog geen aanbeveling.

Ondergeteekende, reeds jaren lang hier te lande gevestigd, heeft door een kleinen handel eenig geld verdiend en wijdt zich de paar laatste jaren aan de veeteelt en kaasmakerij in het klein. Zijn kleine 'Goudsche' kaasjes hebben reeds een goede reputatie en veel vraag verworven.

* * *

Mijn verwachting is, dat bovenstaande opgaven niet door den Nederlandschen ondernemingsgeest, zoo maar na lezing zonder meer zal terzijde gelegd worden, maar dat ondernemende mannen ze overweging en onderzoek zullen waardig keuren.

P.v.d. SMIT,
Vertegenw. A.N.V. te Mombolo-Luimbale
via Benguelá,

Uit Mexico^{*)}.

Een jaar van vooruitgang ligt achter ons! December zag de hervatting van de geregelde vaart der Holland-Amerika Lijn, door het vertrek van het s.s. 'Zijldijk' van Rotterdam naar Mexicaansche havens. Dat dit feit door de Nederlanders hier te lande met vreugde werd begroet, behoeft wel nauwelijks gezegd. Doch ook de

*) Dit artikel werd geschreven vóór het uitbreken der jongste omwenteling.
Red.

andere vreemdelingen verwachten veel van dezen dienst, nu de vroeger zoo belangrijke Duitsche vaart voorloopig niet meer meetelt, terwijl ook de andere lijnen van Europa nog niet weer zijn, wat ze vóór den oorlog waren. Liefst zag men hier een passagiersdienst naar Europa onder Nederlandsche vlag, wat zeker kans van slagen zou hebben; op vervulling van dezen schoonen wensch zullen we echter nog maar niet rekenen.

Het teekenen van den wereldvrede in Juni deed hier een bescheiden optimisme ontstaan, dat zoetjes aan toeneemt. Een jaar geleden zat Mexico nog geheel in de put, afhankelijk als het was, in elk opzicht, van de Vereenigde Staten, die zelf door den oorlog economisch sterk beïnvloed werden. Niets is bovendien onaangenamer voor een land dan voor handel en nijverheid, in- en uitvoer, geheel aangewezen te zijn op zijn buurman, wat hier nog verergerd werd door de ruzie, die beide landen steeds met elkaar hebben. En al kan Europa voorloopig niet al te veel leveren, de handel voelt hier toch reeds den weldadigen invloed van Europeesche mededinging.

Als eerste Nederlandsche goederen waren hier dadelijk weer eenige bekende likeurmerken op de markt. Een groote toekomst verwacht ik hier niet meer voor hen, daar de invoerrechten sterk verhoogd zijn, en dus het verbruik van zelf vermindert. Ook voor ons Hollandsch vee zie ik hier voorloopig nog geen kans, zoolang het in het binnenland zoo onveilig blijft. De revolutie heeft hier bar huisgehouden onder den veestapel en voor verbetering is toevoer van buitenaf een eerste vereischte. Hollandsch vee heeft hier een uitstekenden naam, en zonder twijfel zal men weer bij ons komen koopen. Als meest bekende Nederlandsche handelsartikel moet dan nog de kaas genoemd worden, waarvan na 5 jaren eindelijk weer de eerste bezendingen verwacht worden.

Dit alles is dus vooruitgang, die nog grooter zou kunnen zijn, als het leven niet zoo duur was, en daardoor de algemeene koopkracht gering. Het einde van den dollen strijd in Europa schijnt echter ook de Mexicanen iets tot bezinning te brengen en hen te doen inzien, welke schatten hun geweldig rijk land ter beschikking kan stellen van de uitgeputte wereld, tot profijt van het eigen economische leven. Alsdan zullen hier nog heel wat Nederlandsche goederen, na zorgvuldige bestudeering van de Mexicaansche markt, een uitstekend afzetgebied vinden. Mexico staat immers, net als ons land, op de goudbasis, en kan dus zeker meer koopen dan het verarmde Europa met zijn overvloed van papiergeld.

Nederlanders, die graag hun geluk in Mexico willen beproeven, nu het land vooruitgaat, moet nog steeds aangeraden worden, eerst zeer zorgvuldig inlichtingen in te winnen over de kans van slagen hier te lande in hun bepaalden werkkring. Schrijver dezès heeft daarover kort geleden eenige inlichtingen gegeven aan de Vereeniging 'Landverhuizing' te 's-Gravenhage. De zeer kleine Nederlandsche kolonie in de hoofdstad begroet natuurlijk met vreugde elke toeneming van haar aantal. Daar velen den laatsten zomer de lang-verschoven reis naar het vaderland maakten, werd Koningin's verjaardag in kleinen kring gevierd, waarbij de landgenooten op San Angel Inn de gasten waren van den waarn. Consul-Generaal, den heer P.A.v.d. Mersch, een welgeslaagd feest.

Bijzonder aangenaam waren voor ons de talrijke bezoeken der landgenooten uit Tampico, die met vacantie naar de hoofdstad kwamen. Wij hopen, dat door de overneming der Engelsche Eagle Oil Cy. door de Koninklijke een aantal Nederlanders naar hier zullen worden overgeplaatst; dit zou vooral ook het Vereenigingsleven ten

goede komen, daar dan op de clublokalen spoedig weer de gezellige toestanden zouden terugkomen van vóór de revolutie.

K. ANSOUL,

Vert. A.N.V.

Mexico D.F., Apartado 567.

Uit Roemenië.

Eerst in Mei bereikte ons een verslag van den op Nieuwjaarsdag plaats gehad hebbenden feestmaaltijd der Nederlandsche kolonie in Roemenië. Een 36-tal leden waren de gast van H.M. Gezant te Boekarest, Dr. Hendrik Muller.

Onder de gasten bevonden zich vele, welke er niet tegen opgezien hadden van de Petroleum-terreinen en de Bulgaarsche grens naar Boecarest te komen, hoewel de verkeersmiddelen en hotels nog zeer veel te wenschen overlaten.

Gedurende den maaltijd, welke op de meest aangename wijze verliep, hield Z. Exc. eene gloedvolle rede, waarin hij er o.a. op wees, dat Nederland op het oogenblik niet die kleine staat is, waar velen het voor houden en dat het Nederlandsche element met het oog op de vele millioenen menschen, die de taal spreken, wel degelijk eene macht ontwikkelen kan, welke op het wereldtooneel zich kan laten gelden, vooral als alle Nederlandsch voelenden medewerken tot de ontwikkeling van het verenigingsleven en de nationale eer hoog houden.

Ten slotte stelde hij voor, op het geluk en den voorspoed van het Nederl. Koningshuis en ons land te drinken, waaraan door allen met de meeste geestdrift gevolg gegeven werd en waarna verschillende volksliederen gezongen werden.

Aan H.M. de Koningin werd een hulde-adres verzonden.

De Consul der Nederlanden te Ploesti, Jhr. Van der Maessen de Sombreff, hield daarna eene rede, waarin hij Z. Exc. dankte voor het schitterend onthaal aan de kolonie gegeven, en voor de wijze, waarop hij in het algemeen de Nederlandsche belangen in Roemenië behartigt.

De avond werd verder in gezellig samenzijn doorgebracht.

Afdeeling Berlijn.

De secretaris der Afdeeling, de heer Joh. W. Weber, schrijft ons:

Door bijzondere omstandigheden kon eerst 13 Mei de verjaardag van Prinses Juliana gevierd worden.

Ongeveer half vijf werd de feestelijkheid geopend met een dansje, afgewisseld door mooie zangnummers en voordrachten. Onze nieuw gekozen voorzitter, de heer M.J. Knoops, hield een toespraak, welke eindigde met een driewerf hoezee! voor de Prinses.

Ambtsbezigheden verhinderden den Nederl. Consul-Generaal (ons eere-lid) in ons midden te zijn.

Mej. Knoops en de heer Steeksma zongen een paar aardige liedjes.

Voor het komische gedeelte zorgden de heeren Gebr. Kamerling en Paul v.d. Sande. De avond ging al te snel om.

Een paar geïsoleerde Hollanders onder de genoodigden lieten zich voor het lidmaatschap inschrijven.

Nederlandsche week te Genève.

Genève heeft zijn Nederlandsche week gehad. Het succes is groot en het doel bereikt: er wordt over Holland gesproken en geschreven en men krijgt een anderen kijk op wat wij zijn en wat wij kunnen.

Op uitnoodiging van de Kamer van Koophandel te Genève hield de heer Hagen, vice-voorzitter van de K.v.K. te Zürich, een lezing over Holland, met tal van lichtbeelden, welke zeer in den smaak vielen, vooral de geweldige oceaanstoomers, de molens en de grachten, de kleederdrachten en bloembollenvelden wekten groote bewondering van het publiek.

De heer Van Notten hield een hoogst belangwekkende, doorwrochte en rijk gedocumenteerde rede, waarin hij de wordingsgeschiedenis van onze havens schetste en eenig denkbeeld gaf van den omvang en de uitbreiding van onzen handel.

Vlaanderen.

De Leuze blijft: Gent vervlaamscht!

Onder dezen titel gaf 'De Standaard' van 9 Juni een hoofdartikel, waaruit we de volgende onverzettelijke verklaring overnemen:

Indien de Franskiljons voortgaan te trachten het bewijs te leveren, dat een België, zooals zij het opvatten, onvereinigbaar is met de volledige verwezenlijking van het Vlaamsch programma, dat o.m. de vervlaamsching van de Gentsche Hoogeschool bevat, dan hebben zij zelf de veroordeeling uitgesproken over het regiem, dat zij in hun hart dragen. Zij worden voor de keuze gesteld een België te aanvaarden, waarin de volledige gelijkheid van beide landsgedeelten de volledige harmonie bewerkstelligen moet, of een België, waarin door ongelijkheid en onrecht de verbittering zoo machtig wordt, dat een vreedzaam voortbestaan op den duur onmogelijk blijkt. Wij weten wel, dat die heeren liever het laatste zien dan het eerste, dat hun het lot van België vrij onbekommerd laat, als de Vlaamsche heropleving maar gefnuikt kan worden.

De Vlaamsche taalstrijd en de werkliedenbeweging.

Aan een beschouwing van J.J.v.d. Wey in de 'Vragen van den Dag' over bovenstaand onderwerp, zijn de volgende opmerkingen ontleend:

Volop woedt nu weer de Vlaamsche strijd, maar zullen de Vlamingen dien wel winnen?

Er zijn er, die dat gelooven, en in dat geloof de kracht vinden om door te zetten.

Ook ik wil daaraan gelooven, maar eerst dan, wanneer het geheele Vlaamsche volk goed wakker is geworden, als één man staat achter zijn aanvoeders. Maar zoover is het nog niet.

Ik durf te beweren, dat de massa van het Vlaamsche volk nog verdoken staat achter een nevel van onverschilligheid. Meer nog, dat de arbeiders-leiders, zelf Vlamingen, vijandig staan tegenover den strijd voor hun eigen taal.

De Vlaamsche arbeidersbeweging, met haar tienduizenden Vlaamsche leden, met haar Vlaamsch als voertaal en Vlaamsche organisatiebladen, is geen positieve steun voor den Vlaamschen taalstrijd, want indien het volk niet vastgegroeid was aan de taal en het die zonder natuurlijke bezwaren kon verwisselen met het Fransch, zouden de leiders daar geen bezwaar tegen maken.

De neiging om liefst Fransch te spreken, treffen we zelfs nog aan bij de z.g. Vlaamschgezinden, die in hun familie- en vrienden-kringen gewoonlijk zeer spoedig hun dierbare moedertaal zijn vergeten.

Staat de Vlaamsche werkliedenbeweging dan ook niet altijd vijandig tegenover den Vlaamschen taalstrijd, begunstigen doet zij dien zeker niet.

Dat verzwakt in niet geringe mate de kracht en den ernst der Vlaamsche beweging, waarvan de ideale leiders te weinig steun vinden bij het volk, voor welks taalbelangen zij opkomen.

Bij verkiezingen o.a. wordt er dan ook weinig gevraagd naar de Vlaamschgezindheid der kandidaten, maar meest en vooral naar de politieke gezindheid.

Zoolang de werkliedenbeweging onverschillig blijft voor de Vlaamsche beweging, kunnen we niet gelooven aan een spoedige overwinning der laatsten.

Sprekende cijfers.

Dat in de meeste Vlaamsche steden en gemeenten en op het platteland, het aantal inwoners, die verklaren gewoonlijk of uitsluitend Fransch te spreken, uiterst gering is, blijkt uit onderstaande lijst, opgemaakt naar officieele gegevens.

Ziehier deze cijfers (Brussel en voorsteden uitgezonderd) voor de zoogenaamde tweetalige steden van Vlaamsch-België:

Ronse	1 Fransch, tegen 5 Vlaamsch.
Leuven.	1 Fransch, tegen 7 Vlaamsch.
Tienen	1 Fransch, tegen 8 Vlaamsch.
Vilvoorde.	1 Fransch, tegen 8 Vlaamsch.
Oostende.	1 Fransch, tegen 10 Vlaamsch.
Antwerpen	1 Fransch, tegen 11 Vlaamsch.
Gent.	1 Fransch, tegen 12 Vlaamsch.
St. Truiden	1 Fransch, tegen 14 Vlaamsch.
Hasselt.	1 Fransch, tegen 15 Vlaamsch.
Brugge	1 Fransch, tegen 16 Vlaamsch.
Tongeren	1 Fransch, tegen 17 Vlaamsch.
Ieper	1 Fransch, tegen 19 Vlaamsch.
Meenen	1 Fransch, tegen 20 Vlaamsch.
Kortrijk	1 Fransch, tegen 24 Vlaamsch.
Mechelen.	1 Fransch, tegen 24 Vlaamsch.
Dendermonde.	1 Fransch, tegen 27 Vlaamsch.
Blankenberge	1 Fransch, tegen 27 Vlaamsch.
Oudenaarde	1 Fransch, tegen 42 Vlaamsch.
Geeraardsbergen	1 Fransch, tegen 44 Vlaamsch.
Aalst	1 Fransch, tegen 48 Vlaamsch.

Overall elders, in de Vlaamsche landstreek, is het percentage lager dan 1%, in de meeste gemeenten niet eens 1 per duizend!

Zuid-Afrika.

Het Hollandsch bij het hooger onderwijs.

Voor Nederland van groot belang, een belang, dat door uitgevers in Nederland nog lang niet genoeg beseft wordt, is de beweging der vele Zuid-Afrikaansche universiteits-colleges, opleiding gevende aan candidaten voor de Zuid-Afrikaansche universitaire examens, om Hollandsch of Afrikaansch, te maken tot voertuig van het hooger onderwijs. Reeds is deze beweging zoo sterk, dat Prof. Dr. Viljoen, super-intendant-generaal van onderwijs in de Kaap-provincie en vice-kanselier van de Zuid-Afrikaansche Universiteit, bij een officieele gelegenheid zich, in voorzichtige bewoordingen, heeft uitgelaten over de wenschelijkheid van twee afzonderlijke universiteits-colleges te Johannesburg en te Pretoria, de eerste met Engelsch, de tweede met Hollandsch (of Afrikaansch) als voertaal van het onderwijs.

Het Transvaalsche Universiteits-college, thans voor een gedeelte te Pretoria, voor een ander gedeelte te Johannesburg gevestigd, zou zich kunnen ontwikkelen tot twee gelijkwaardige colleges, in een waarvan het Engelsch, in het andere waarvan het Hollandsch geleidelijk de voornaamste, zoo niet de eenige voertaal van het onderwijs zou worden.

Intusschen gaan de studenten van Hollandsch-Afrikaanschen bloede met geestdrift voort, een groot gedeelte van het universitaire onderwijs, nog niet zoo lang geleden geheel door middel van het Engelsch als eenige voertaal gegeven, te verhollandschen. Te Stellenbosch is onderricht door middel van het Engelsch nog slechts een weinig voorkomende uitzondering. Te Bloemfontein (Grey Universiteits-college) is de toestand thans zoo, dat van de ongeveer 140 studenten er ten hoogste twee zijn, die geen enkel vak in het Hollandsch (Afrikaansch) bestudeeren. ‘Afrikaans het die hele sociale atmosfeer deurtrek’, schrijft een berichtgever. Uit de 18 vakken, die er gedoceerd worden, zijn er 9, waarbij uitsluitend gebruik gemaakt wordt van het Afrikaansch, n.l.: Grieksch, geschiedenis, staathuishoudkunde, Afrikaansch, wiskunde, scheikunde, geologie, dierkunde en opvoedkunde. Van de overblijvende vakken wordt Nederlandsch, Engelsch, Fransch en Duitsch natuurlijk

door middel van diezelfde talen gedoceerd. Er blijven dus maar vijf vakken over: Latijn, wijsbegeerte, toegepaste wiskunde, natuurkunde en plantkunde, welke door middel van het Engelsch worden gedoceerd. In het Normaal College (voor onderwijs) te Bloemfontein wordt de helft van de vakken door middel van het Afrikaansch onderwezen: methodiek, aardrijkskunde, vaderlandsche geschiedenis, bijbelsche geschiedenis, zielkunde, practische opvoedkunde en snelschrift. De ongeveer 150 leerlingen vragen dringend om meer.

(Z.-A.P.B.)

Bravo!

De Minister van Onderwijs, Dr. J.Th. de Visser, heeft een wetsontwerp tot verhooging van de begroting van Onderwijs ingediend, waarbij o.a. voor beurzen voor Zuid-Afrikaansche studenten f 10.000. - wordt aangevraagd. De Minister merkt hierbij op, dat de verbinding tusschen Holland en Zuid-Afrika, vooral wat het onderwijs betreft, steeds nauwer wordt. Daarom acht hij het gewenscht dezen stap te doen. Z. Exc. meent, dat het verleenen van steun, in den vorm van beurzen ten behoeve van Zuid-Afrikaansche studenten, die hier te lande een inrichting van hooger onderwijs wenschen te bezoeken, het meest bevorderlijk aan een toenadering zal zijn.

- In aansluiting hiermee vermelden we met groote ingenomenheid, dat Burgem. en Weth. van Zwolle besloten hebben twee plaatsen op het Gymnasium kosteloos ter beschikking te stellen van Zuid-Afrikaansche jongelieden.

Mogen andere Gemeentebesturen dit kloeke voorbeeld volgen.

Oost-Indië.

Door alle Vereenigen, die zich ten doel stellen in Nederland belangstelling te wekken voor Insulinde, werd in menige vergadering de vraag overwogen:

Welke plaats heeft de kennis van de koloniën op onze Nederlandsche scholen?

Ook het Hoofdbestuur van het Algem. Nederl. Verbond hield zich vaak met die vraag bezig.

Wij zijn nu op dat gebied niet langer zonder voorlichting; er is een grondslag gelegd, waarop kan worden voortgebouwd.

In 1918 stelde het in de jongste afl. van Neerlandia besproken Comité voor Indische leergangen en lezingen eene bijzondere Commissie in om een onderzoek in te stellen. Reeds aan het einde van dat jaar bracht deze Commissie een rapport uit in zake het onderwijs in de kennis van de Nederlandsche koloniën op gymnasia, middelbare scholen en inrichtingen tot opleiding van onderwijzers hier te lande.

Het oordeel over den bestaanden toestand is niet zeer gunstig:

‘Voldoet de school aan den eisch, den jongen Nederlander het besef van zijne verantwoordelijkheid bij te brengen? Het besef wakker te roepen van de zedelijke schuld, die het vroegere tijdperk van kolonisatie ons heeft nagelaten? De Commissie moet helaas deze vragen ontkennend beantwoorden; de oorzaken daarvan meent zij te moeten zoeken in de benepen plaats, die aan de kennis van de koloniën is ingeruimd op den lesrooster der scholen en, bovenal, in het ontbreken van waarborgen, dat de personen, aan wie dit zoo hoogst gewichtige onderwijs wordt toevertrouwd, zich de voor deze taak vereischte kunde hebben weten te verwerven.’

Met de uiteenzetting van deze grondgedachten houdt het korte rapport zich achtereenvolgens bezig en handelt ook nog over de hulpmiddelen bij het bewuste onderwijs.

Haar oordeel samenvattende, komt de Commissie tot de volgende voorstellen:

- 1 Het onderwijs op de gymnasia, middelbare scholen en inrichtingen tot opleiding van onderwijzers houde rekening met de beteekenis van de koloniën voor het moederland.
De school doordringe de leerlingen van den plicht, die op hen, als aanstaande staatsburgers, ook rust ten opzichte van de koloniën.
- 2 Aan de leervakken, bij welke in het leerplan der scholen de kennis der koloniën is ingedeeld, in het bijzonder aan de aardrijkskunde, worde eene ruimere plaats op den lesrooster toegewezen, terwijl dit onderwijs tevens zooveel mogelijk verplaatst worde naar de hoogere klassen.
- 3 Het bezoeken van koloniale instellingen, musea, tentoonstellingen, enz., worde opgenomen in het leerplan der scholen. Den leerlingen worde de gelegenheid verschaft tot het bijwonen van lezingen en voordrachten over de koloniën door personen, die deze van aanschouwing of door studie hebben leeren kennen.
- 4 Aan niemand worde het recht toegekend tot het geven van onderwijs betreffende de koloniën, wanneer niet de waarborgen aanwezig zijn, dat hij zich voor deze taak in voldoende mate heeft voorbereid.
- 5 Aan de universiteiten dient op breeden grondslag de gelegenheid te worden geschapen tot de studie in de verschillende takken van wetenschap, die zich bezig houden met de koloniën.
- 6 Men stichte een niet te klein aantal reisbeurzen, om leeraren en a.s. leeraren in de aardrijkskunde in de gelegenheid te stellen, eene reis naar en door Nederlandsch Oost- of West-Indië te maken.
- 7 Men opene voor leeraren aan Nederlandsche inrichtingen van onderwijs de gelegenheid om gedurende een beperkt aantal jaren gedetacheerd te worden bij het middelbaar onderwijs in de koloniën.
- 8 Het Koloniaal Instituut te Amsterdam stelle een jaarlijks terugkeerenden vacantieleergang over de koloniën in, voor leeraren aan Nederlandsche inrichtingen van onderwijs.
- 9 De verspreiding van officiële publicatiën, welke waarde bezitten voor den leeraar bij de voorbereiding zijner lessen, worde zoodanig uitgebreid, dat deze zijn te raadplegen in plaatsen, waar gymnasia, middelbare scholen of inrichtingen tot opleiding van onderwijzers zijn gevestigd.
- 10 Er worde samengesteld een catalogus van leermiddelen bij het onderwijs in de kennis der koloniën.
- 11 Men voorzie veelzijdiger en in ruimer mate in de behoefte aan hulpmiddelen bij het aanschouwelijk onderwijs, in het bijzonder wat betreft wandplaten,

verzamelingen van koloniale ethnographica en producten, lantaarnplaten en films voor bewegende beelden.

Men bevordere de uitgave van platenatlassen, leeren leesboeken over de Nederlandsche koloniën.

Ɔ Ten einde in plaatsen, waar geen koloniale musea gevestigd zijn, in dit gemis eenigermate te voorzien, richte men eene reizende koloniale tentoonstelling in.

Voor een deel zijn deze wenschen reeds vervuld; zullen zij alle vervuld worden?

En.... zal dan het doel worden bereikt: Aankweeken van 't gevoel van verantwoordelijkheid bij den Nederlandschen staatsburger? Zal dit geen herschenschim blijken?

Voorloopig is, dunkt ons, bij den doorsneê-staatsburger daarvan of niets of slechts een greintje aanwezig. Men vraagt hoofdzakelijk: Zal 't mij voordeel brengen - het gaan naar Indië?

Wat het opkomend geslacht betreft, het heeft leeren rekenen. Ging men vroeger nog naar Indië, geleid door

't denkbeeld: De wijde wereld in!, thans heeft de nuchtere rekenkunst de verbeeldingskracht overmeesterd. Men meent elders meer voordeel te kunnen behalen en dus... n i e t naar Indië; vreemdelingen nemen bij dozijnen (misschien honderdtallen) de plaatsen der Nederlandsche jongelui in*).

Dat verantwoordelijkheidsgevoel moge - wat wij hopen - onze R e g e e r i n g bezielen, de e n k e l i n g laat zich hoofdzakelijk leiden door de begeerte, zijn gezin tot welstand te brengen.

Er zal evenwel al veel gewonnen zijn voor de k e n n i s van Indië, indien bij de aardrijkskunde- en geschiedenislessen aan de Indiën evenveel aandacht geschonken wordt als aan Nederland zelf. Op dit gebied wordt tot op den huidigen dag toe zwaar gezondigd. Men vreeze niet, dat er alweer nieuwe lesuren en leervakken bij zullen komen. Als maar bij 't onderwijs in aardrijkskunde en geschiedenis de peuterige afdaling in kleinigheden eindelijk eens plaats kon maken voor onderwijs in breede trekken en als men maar goed kan vinden niet langer de onmogelijkste landen bij de behandeling boven Insulinde te stellen.

Het onderwijs op menige school in Nederland brengt een gewoon mensch met een beetje gezond verstand tot wanhoop.

Wij nemen van het verslag, bovengenoemd, afscheid met den wensch, dat 't iets moge helpen.

Misschien zou 't niet kwaad zijn als punt 8a nog op de verlanglijst te plaatsen:

Vacantieleergang voor Kamerleden.

Daarvan zou zeker druk gebruik gemaakt worden.

's-Gr.

v.L.

Suriname.

Verzuimd Suriname.

Wie het uitvoerig degelijk rapport van het Suriname Studie-Syndicaat, dezer dagen verschenen, doorleest, vat als vanzelf de niet opwekkende beschouwingen samen in het woord, dat we boven deze bespreking plaatsten, al zijn er verzachtende omstandigheden.

Vooraf een korte herinnering.

Het Suriname-Syndicaat heeft zijn ontstaan te danken aan een te 's-Gravenhage op 11 Oct. 1916 gehouden vergadering, bestaande uit de vertegenwoordigers van groote Indische cultuurmaatschappijen en enkele belanghebbenden bij Surinaamsche cultures, door den heer G.J. Staal, toen sedert kort benoemd tot Gouverneur van Suriname, bijeengeroepen om bij de eerstgenoemden belangstelling voor deze kolonie op te wekken.

*) Misschien kan later de Nederdietsche Academie te Gent ons Nederlandsch sprekende ambtenaren bezorgen, wat voor den dienst zeker zeer wenschelijk zou zijn.

De Gouverneur deed een beroep op het nationaliteitsgevoel der aanwezigen door er op te wijzen, dat ook Suriname een Nederlandsche kolonie is en dus aanspraak heeft op den steun van onze Nederlandsche kracht en dat wij toonen moeten in staat te zijn al wat het onze is te verzorgen en naar beste vermogen te ontwikkelen.

Het Studie-Syndicaat, stelde zich ten doel te onderzoeken, welke cultures van uitvoerproducten in Suriname op gezonden grondslag kunnen worden gevestigd.

Belangrijk materiaal ter voorbereiding harer taak putte de Commissie ook uit het breed opgezette rapport der z.g. Welvaart-Commissie, dat in 1911 in het licht werd gegeven. Ook wist men, dat het sedert de vrijmaking der slaven nog niet opgeloste arbeidersvraagstuk het alles overheerschende vraagstuk voor Suriname is en dat zonder een afdoende oplossing daarvan, alle pogingen om de kolonie door middel van den grooten landbouw tot bloei te brengen, vruchteloos zijn.

Reeds bij de voorstudie en eveneens bij haar verblijf in de kolonie zelf, kreeg de Commissie, bestaande uit de heeren J.S.C. Kasteleyn, B.J. Kluvers en E. Snellen, in sterke mate den indruk, dat zoo menige, vroeger van bevoegde zijde aanbevolen maatregel, die den economischen toestand in Suriname moest helpen verbeteren, onuitgevoerd gebleven is, uit hoofde van de overweging, dat daaraan groote uitgaven verbonden zijn voor de moederlandsche of koloniale kas.

Er werd en wordt ten opzichte van Suriname blijkbaar een zoo verkeerde zuinigheidspolitiek gevoerd, dat er van een vlugge economische ontwikkeling der kolonie, die tot geldelijke onafhankelijkheid voert, nooit sprake kan zijn.

Na uitvoerige voor onze eigenliefde vaak beschamende beschouwingen komt de Commissie tot het besluit, dat die ontwikkeling alleen kan tot stand komen door de volgende middelen:

1. het in goeden staat brengen van veel dat thans verwaarloosd is (wegen, loozingen, kanalen, enz. enz.);
2. het onverwijd invoeren van voldoende immigranten voor de door gebrek aan werkkrachten snel achteruitgaande plantages;
3. de bevordering der immigratie en kolonisatie in den uitgebreidsten zin des woords, door eigen werving op Java, speciaal voor het vervoer van immigranten ingerichte scheepvaartverbindingen, aanleg van irrigatiewerken voor de vestigingsplaatsen van immigranten;
4. de uitrusting van een aan alle eischen des tijds beantwoordend Departement van Landbouw, Handel en Nijverheid;
5. de verbreiding der communicatiemiddelen, zoowel in de kolonie als met de buitenwereld, door wegen, kanalen, draadlooze telegrafie, enz.;
6. verbetering van den hygiënischen toestand.

In het rijk geïllustreerd lijvig rapport, wordt het volgende gezegd over de verhouding van Nederlanders en Surinamers:

‘Zooals het verblijf in Nederland het einddoel van den Surinamer en van den dezerzijds daarheen getrokken ambtenaar of particulier is, zoo staat ook het leven daarginds in het teeken van het Nederlandsch. In Suriname spreekt het beste gedeelte der bevolking geregeld onze taal en heeft zich steeds één gevoeld met het volk van het moederland. Dat daarin in den laatsten tijd eenige verandering is gekomen, dat de verhouding tusschen een deel der daar aanwezige Nederlanders en de in Suriname geboren afstammelingen van Nederlanders en Israëlieten (z.g. Surinamers) minder goed is dan ze vroeger placht te wezen, vindt zijn oorzaak in verschillende

omstandigheden, die door schuld van beide kanten zijn ontstaan en wellicht van voorbijgaanden aard zullen blijken. Wanneer men zich eenerzijds minder kritisch en minder bewust van eigen voortreffelijkheid tracht in te leven in de daar aangetroffen vreemde omstandigheden, die in zoo menig opzicht van de Europeesche afwijken, en anderzijds meer waardeering toont voor de groote kennis en wetenschappelijke vorming, die de meeste der uitgezonden hoofdambtenaren meebrengen, dan ware men al een eind op den goeden weg. Nog dient vermeld, dat een groot deel der zwarte bevolking, wier taal het Neger-Engelsch is, zich goed in het Nederlandsch kan uitdrukken, dank zij het genoten onderwijs.'

Wij raden allen, die belangstelling voelen voor Suriname aan, kennis te nemen van het zeer belangrijk rapport.

Leden van het Algem. Nederl. Verbond.

Verzamel boeken, tijdschriften en kranten voor de Boeken-Commissie.

Adres: Van der Duynstraat 63, Rotterdam.

Loostrens met sluis aan de rivierzijde eener plantage.

Ontginning van gouderts in Suriname.

Nederl. Antillen.

Jaarverslag over 1919*).

a. Het ledental bedroeg einde 1919: 3 eereleden, 23 beschermende leden en 256 gewone leden, verdeeld als volgt: op Curaçao 214, op Aruba 20, op Bonaire 13, op Saba 2, op St. Eustatius 2 en op St. Martin 5. Er is dus eenige vooruitgang te boeken, al liep het aantal der beschermende leden door overschrijving naar Nederland terug: doch daartegenover staat, dat onze nieuw opgetreden landvoogd als beschermend lid toetrad.

b. Vergaderingen.

In den loop van het jaar werden 8 bestuursvergaderingen gehouden. Bovendien 3 algemeene vergaderingen: op 5 Febr. 1919, gevolgd door een lezing van den heer Holtappel over 'De draadlooze telegrafie'; op 29 April d.a.v. ter verkiezing van een nieuw bestuur en op 3 Nov., gevolgd door een lezing van den heer Mörzer Bruyns over 'De ontwikkeling van den Nederlandschen landbouw sedert 1880 en de opkomst van den landbouw in Nederlandsch-Indië. Wat is daaruit voor Curaçao te leeren?'

c. Bestuur.

Op de algemeene vergadering van 19 Sept. 1918 werd het ontworpen reglement goedgekeurd.

Het oude bestuur stelde zich in zijn geheel niet verkiesbaar. Aan de verkiezing voor een nieuw werd door 172 leden deel genomen.

Op een vereenigde vergadering van het oude en het nieuwe bestuur had de bestuurswisseling plaats, waarbij wederzijds wenschen tot verdere samenwerking werden geuit. Daarna verdeelde het nieuwe bestuur de werkzaamheden als volgt: voorzitter, de heer H. Meerdink; onder-voorzitter, de heer D. de Marchena Jr.; secretaris, de heer C.J. Krijt; penningmeester, de heer A.A. Boom; mevr. Van Breemen - Kruyt en de heeren J.H. Perret Gentil, Ds. G.J. Eybers, D. de Marchena Jr., J. Baiz en F.W.P. Winkel.

d. Vertegenwoordiging.

De beide vertegenwoordigers der Groep in het Hoofdbestuur, de heeren J.A. Sniijders Jr. en Prof. J. Boeke, zagen zich genoodzaakt hun mandaat neer te leggen. Het bestuur benoemde de heeren Dr. M. Alvarez Correa, Dr. Th. Lens en C. Stadius Muller, om de plaats der afgetreden, die jaren lang de belangen van de Groep in het moederland behartigden, in te nemen.

e. Geldmiddelen.

Ontvangsten f 1380.92, uitgaven f 450.03, batig slot f 930.89.

f. Studiebeurzen.

*) Eenigszins bekort.
Red.

Uit de koloniale geldmiddelen ontvangt de Groep geen steun meer tot het verleen van studiebeurzen, zoodat in het afgelopen jaar geen hulp aan studeerenden werd verstrekt, te meer daar het bestuur der kolonie deze zaak zelf ter hand genomen heeft. Het Groepsbestuur heeft evenwel gemeend aan een onderwijzeres, die met een beurs van de Groep haar eerste studiën had bekostigd, de noodige steun te moeten verleen, om voor verdere studie in het moederland een gouvernementsbeurs te krijgen.

g. Leeszaal en Bibliotheek.

Het is te verwachten, dat nu het Koloniaal Bestuur de oprichting van deze nuttige instelling ter hand gaat nemen, deze spoedig zal kunnen geopend worden. Het Groepsbestuur, dat zeer waarschijnlijk, omdat door den nieuw opgetreden Gouverneur reeds overleg gepleegd is met het Hoofdbestuur, bij die oprichting om voorlichting gevraagd zal worden, kan dan zijn best doen, dat het Nederlandsch karakter dier inrichting op den voorgrond treedt.

h. Verdere mededeelingen.

De Hollandsche zanger Paul de Groot heeft 6 Febr. 1919 voor rekening van de Groep een 'Hollandsche' avond gegeven en 8 Maart met welwillende medewerking van eenige dames en heeren ter plaatse het tooneelstuk 'In dienst van het Vaderland' opgevoerd voor de leden en hun dames, terwijl hij voor een anderen 'avond' ook geldelijke steun ontving.

Het tijdschrift 'Ons Thuis' werd geregeld aan de verschillende scholen verstrekt. Het Groepsbestuur zorgde voor ruilnummers van de op Curaçao verschijnende bladen ten behoeve van het Hoofdbestuur.

Overwogen wordt of in de naaste toekomst het verkrijgen van een eigen vergaderlokaal mogelijk is. Waarschijnlijk, dat door samenwerking met de vereeniging 'Huisvljht' dit plan spoediger verwezenlijkt kan worden. Bij de oprichting van genoemde vereeniging heeft het Groepsbestuur de noodige medewerking verleend.

Op de laatste algemeene vergadering werd op voorstel van het bestuur besloten de noodige stappen te doen om in het belang van de verbreiding van de Nederlandsche taal zoo spoedig mogelijk tot vereenvoudiging van de schrijftaal te geraken. Voorts zal worden nagegaan of het mogelijk is vanwege de Groep taalexamens, ongeveer in den geest van den Taalbond in Zuid-Afrika, af te nemen.

Het bestuur richtte tot de kooplieden en winkeliers te Willemstad het verzoek, de opschriften hunner zaak ook of zooveel mogelijk in het Nederlandsch te plaatsen.

Op het verzoek van het bestuur zond de Gouverneur in het begin van het jaar een aanschrijving aan alle landskantoren om tegenover het publiek en ook onderling de Nederlandsche taal te bezigen.

Door vertrek van mevr. Van Grol - Meyers naar Nederland en terugkeer van den heer W.A.C. Willemsen naar Curaçao, moest voorzien worden in de vertegenwoordiging op St. Eustatius en Saba. Mevr. Tymstra werd bereid gevonden als vertegenwoordigster voor beide eilanden op te treden.

C.J. KRIJT, secretaris.

Amerika.

Nederland en Amerika.

Onderstaand nieuwsbericht, dat ik kort geleden aan de Nederlandsch-Amerikaansche pers verzond, doet zien, dat de onbekookte wet van Oregon tegen het gebruik van vreemde talen in dien Staat door het hooger gerechtshof als ongrondwettig is verklaard.

Het is voor de Nederlandsch-Amerikaansche pers zeker verblijdend te vernemen, dat door den Attorney General van Oregon werd medegedeeld aan de Amerikaansche persafdeeling, dat 'De wet tegen de publicatie van dagbladen en brochures in vreemde talen ongrondwettig is verklaard door het federale Gerechtshof en dus niet uitgevoerd zal worden, tenzij in een hooger beroep de wet is goedgekeurd.'

De Foreign language Information Service heeft in deze zaak de vreemde talen-pers krachtig bijgestaan door groote publiciteit te geven aan de onzinnige wet.

De gegevens voor het artikel 'American by decree'

in 'the New Republic' werden door ons bureau verschaft. Wij gelooven, dat het grootste gevaar voor het aanvallen van de 'foreign press' en den 'foreigner' zachtjesaan overwaait, maar ter handhaving van wat er overblijft van de toepassing der vrijheidsbegrippen, waarmee de 'vaders dezer republiek' aanvingen, moeten we steeds protesteeren tegen de hysterische, dwaze dingen, die men wil doen voor 100 percent Amerikanisatie en kalm bedenken, zich houdende aan de oud-hollandsche machtspreuk, kort en kernachtig: 'Deugd verheugt'. Of wel: 'Wie wel doet, wel ontmoet'.

In Amerika zijn geest, methoden en omstandigheden zoo geheel anders dan die in 't oude Nederland, dat het moeilijk is zich een juist begrip te vormen van de Amerikaansche maatschappij voor den Nederlander, zelfs indien hij heel wat inlichtingsbronnen te hulp roept. Nog moeilijker is het zich in te leven in den geest der 'Nieuwe Wereld'. Vooral, indien de buitenlander eenigszins ontwikkeld is, blijft hij vrijwel 'alien' in den oorspronkelijken zin des woords, niettegenstaande al de dwaze amerikanisatieplannen, die overal beproefd worden. De Nederlanders lijden veel van den te goeden dunk, waarmee ze Amerika in 't algemeen begunstigen, door een verklaarbaar, maar geheel ongewettigd vertolken van het Amerikaansche in Nederlandschen zin. Het gaat toch niet aan, dit nieuwe reuzenland, hoofdzakelijk met eene immigrantenbevolking van allerlei slag en natie, meestal onder economischen druk hier saamgebracht, analoog te beschouwen met ons klein, eeuwenoud kultuurland bij de Noordzee, waar in het maatschappelijke leven eene beschaving is vastgelegd, die zelden elders wordt geëvenaard en die zich over de gansche wereld, (niet het minst ook hier) heeft doen gevoelen.

Uit een ruwe immigrantenmassa, in groote verscheidenheid uitgestrooid en volgens de groote hulpbronnen des lands verdeeld, dikwijls naar hier gekomen door heel iets anders dan economischen druk of de zucht naar vrijheid, bloeit maar niet voetstoots het beschaafd sociaal s a m e n l e v e n , dat oudere landen hebben en dat het gezellige in 't maatschappelijk leven meebrengt en vastere en hoogere beschavingsvormen op sociaal, politiek, wetenschappelijk en kunstgebied.

De Engelsche schrijvers, die Amerika bezochten, hebben hunne landgenooten oordeelkundig ingelicht. Dickens geeft fijne opmerkingen in zake landverhuizing in Marten Chuzzlewit. Ook zijne 'American Notes' bevat veel behartigingswaardige wenken. Matthew Arnold Kipling en vele anderen hebben 'American notes' als voorlichting gegeven, die, al erkennen ze de economische voordeelen des lands, toch Amerika niet gunstig schilderen in het sociale samenleven. Geld koopt geene beschaving. Zelfs indien individueele en volksbeschaving door rijkdom kon worden verworven, wordt door de geldjacht het verlangen ernaar verhinderd. Het ver-americanizeeren sluit veelal - wat er ook tegen beweerd wordt - een vermaterializeeren en vergroven in, dat natuurlijkerwijze in de bevolking, levenswijze en levensvoorwaarden van Amerika opgesloten ligt.

Het is van belang voor Nederlanders, die te rooskleurige gedachten, welke met de werkelijkheid strijden, over Amerika koesteren, eens eenige werken te lezen, door bekwame opmerkers daarover opgesteld. Ook zijn deze werken als actueele beschrijvingen lezenswaard. Allereerst een paar eenigszins verouderde, maar nog steeds waardevolle beschrijvingen van den beroemden Engelschen journalist

William T. Stead: 'If Christ came to Chicago' en 'Democracy despairing'.

De rechter Ben Lindsay, oprichter der kinderrechtbanken (Juvenile Courts) in Denver, schreef een soort biographie: 'The Beast of the Jungle', die in dit verband lezenswaard is.

Upton Sinclair's *Jungle* is terecht veel gelezen, maar ook zijn *The Brass Check* verdient aanbeveling hier. De beschrijvingen van Norris geven goede kijk op sociale verhoudingen, die veel droomende onschuld misschien voor het onheil van verkeerde begrippen over Amerika mogen behoeden. Het Nederlandsche geschrift 'De Vereenigde Staten' door H.A. Ritter van de Hollandia-Drukkerij te Baarn geeft een gezond algemeen oordeel over Amerika en een beter inzicht over Amerika, dan men gewoon is van Nederlandsche zijde. We bevelen de lezing ervan onzen Nederlanders aan!

A.v.C.P. HUIZINGA.

Thompson (Conn.).

Een nieuwe Holland-Amerika-lijn.

Onder dezen pakkenden titel heeft Prof. Dr. G. Kalff een vlugschrift het licht doen zien, waarin hij het ontstaan (Juni 1913) en de beteekenis uiteenzet van het Koningin Wilhelmina Lectoraat voor Nederlandsche taal, letterkunde en geschiedenis in de Vereenigde Staten van Noord-Amerika.

Die geestelijke Holland-Amerika-lijn wordt bestuurd door de wetenschappelijke reeders Prof. Dr. G. Kalff, voorzitter (Leiden); Jhr. Mr. H. Laman Trip, secretaris (Oosterbeek); N.G. Pierson, lid der firma Heldring en Pierson, penningmeester (Den Haag); Dr. H.J. Kiewiet de Jonge; Wouter Nijhoff, uitgever (Den Haag); Prof. Mr. C. van Vollenhoven (Leiden); Mr. D.W. Baron van Heeckeren, als vertegenwoordiger van het Departement van Buitenl. Zaken (Den Haag).

De lezers van Neerlandia zijn meermalen op de hoogte gehouden van de lotgevallen van het Queen Wilhelmina Lecture ship^{*)}. Het boekje van Prof. Kalff geeft een volledig overzicht ook van het werk van den eersten lector Leonard Charles van Noppen en zijn opvolger Dr. A.J. Barnouw. Hij noemt lectoraten als dat aan de Columbia University consulaten voor ons geestelijk leven in het buitenland, invloedscentralen van waar uit juister en vollediger kennis aangaande Nederland en zijn bewoners wordt verbreid.

Het geschrift gaat vergezeld van een Engelsche vertaling en bevat voor ons Verbond deze vleierende woorden van waardeering:

'Onze letterkunde en onze overige kunst mogen genoemd worden. Welk klein volk veroverde zooveel Nobelprijzen? Onze ingenieurs worden naar de verste landen geroepen. Wie tot de vaste lezers van Neerlandia behooren, weten, dat de voortbrengselen van de Nederlandsche nijverheid en handel in de gansche wereld aftrek vinden. Het zal de roem blijven van het Algem. Nederl. Verbond en zijn leidsman, Kiewiet de Jonge, dat zij de banden tusschen ons volk en zijn stamverwanten in den vreemde voorgoed hebben aangehaald en versterkt; dat de ader der stamverwantschap, die - om met Da Costa te spreken - "verstikt en vergeten" was, door hun toedoen "in den zandgrond geraakt, weder uitschoot en zwol". Het Algem. Nederl. Verbond mag hier genoemd worden, ook omdat de samenhang

*) Zie o.m. April-nr. 1916, blz. 90.

tussen geestelijken economisch leven op het veld zijner werkzaamheden duidelijker zichtbaar is dan elders’.

Taalcommissie.

Onder eigen verantwoordelijkheid.

Adres: Helenastraat 46, 's-Gravenhage.

Laatste Brievenbus.

Op vriendelijk verzoek van de Redactie zal met het oog op de duurte van het papier en de ruimte de Brievenbus vervallen. Vragen, die niet van algemeen aard zijn, zal de Taalcommissie voortaan rechtstreeks aan de vragers beantwoorden. Zij verzoekt hun daarom naam en woonplaats duidelijk te vermelden en **nog-**

maals dringt zij er op aan alles, wat de Taalcommissie betreft, haar regelrecht (en dus **niet** over **Dordrecht**) toe te zenden.

Op weg naar een.... badhuis?

In 'Het Vaderland' van 2 Juni j.l. komt het bericht voor, dat de grootste hotels te Scheveningen inwendig danig zijn verbeterd, o.a. door Nederlandsche woorden op badkranen, Nederlandsch op spijkskaarten, en Nederlandsch op de eerste plaats in prospectussen.

Zóó hoort het! Wordt nu dat leelijke woord **Kurhaus** (velen spreken het uit, zooals het hier staat) ook **Badhuis**?

Uit Stockholm:

Als lid van uw Verbond veroorloof ik mij de volgende ervaringen te uwer kennis te brengen:

'Te **Groningen** staat op de kaartjes van de Gemeentetram gedrukt: bij het afleggen van het tweede traject wordt deze strook door den conducteur **ingenomen**. Stakker papierslikker! M.i. zou het woord ingetrokken of teruggenomen op zijn plaats zijn. Ik zou u willen aanraden de aandacht van de "Prov. Gron. Courant" erop te vestigen, opdat verbetering niet uitblijve.

Verschillende groote Nederlandsche firma's schijnen zich te verbeelden, dat het noodig is, op alle poststukken naar het buitenland met buitenlandsche termen aan te duiden, hoe de verzending moet geschieden. Drukwerk wordt dus altijd verzonden als **Drucksache**; Aangeteekend wordt **Einschreiben**; Papieren en bescheiden (waarom niet "Zakenpapieren" genoemd, dat veel meer opgang zou maken) wordt steeds "**Geschäftspapiere**", enz. enz., om bij den Duitschen kant van het euvel te blijven. Naar ik meen, worden deze germanismen, ook die in de brieven zelf, in het bijzonder te Rotterdam gebruikt. Bovengenoemde termen zijn verklaarbaar - ofschoon natuurlijk onnoodig - voor zendingen naar Duitschland, maar ook voor doorgaande post naar Scandinavië b.v. vindt men het steeds noodig den Duitschers de noodige eer te bewijzen, ofschoon waarschijnlijk de postzakken in Duitschland verzegeld doorgaan. (?) De Taalcommissie zou m.i. goed doen, de "N.R. Ct." te verzoeken, propaganda te maken tegen het germaniseerende Rotterdam.'

Onnoodig. Dat doet de 'N.R. Ct.' zelf al. 't Kost heel wat moeite!

Het Zweedsche telegram aan onze Koningin.

Uit Zweden meldt men ons, dat het telegram aan onze Koningin, over welks taal wij ons ergerden, in het Fransch werd gesteld, omdat de voorzitter der Zweedsch-Nederlandsche vereeniging Nederlandsch niet verstaat en Nederlandsche telegrammen uit Zweden meestal verminkt overkomen. Onze onaangename opmerking in dezen was ongegrond; we nemen haar dus geheel terug.

Liflaf-Nederlandsch!

F.Ch.Th. Siesage, te 's-Gravenhage, Th.J.F. Siesage, te 's-Gravenhage, en J.J. Stigters, te Rotterdam zijn ter beschikking gesteld van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië, om daar te lande te worden geplaatst in tijdelijken dienst voor ten hoogste vijf jaren, ondersch. als **chef-kok**, **pâtissier** en **chef de reception** in het tijdelijk hotel Koningsplein, te Weltevreden.

‘St.crt.’

Flink zoo, Professor en Winterschoolleerlingen!

Bij een voordracht van Prof. Visser, hoogleeraar aan de Hoogere Landbouwschool te Wageningen, zeide deze onlangs: ‘Eénmaal wil ik het werktuig, waarvan ik wat zal vertellen, noemen met den door den voorzitter gebruikten vreemden naam **tractor**, maar verder zal ik spreken over den motortrekker of wel kortweg **trekker**, dat een goed-Nederlandsche naam is. Waarom dan een vreemden naam gebruikt?’

Deze woorden vonden geestdriftige instemming bij het talrijke publiek, dat voor het overgrootste deel bestond uit jonge landbouwers, die vakonderwijs hadden aan een Winterschool.

Is dit niet beschamend voor zoovelen, die uit hun studie vooral zoo goed bewaard hebben de vreemde namen en de bastaard-uitdrukkingen, waarmede het wetenschappelijk Nederlandsch zoozeer besmet is en waarvan het gebruik blijkbaar zoo'n streelend gevoel schenkt aan de gestudeerde menschen.

Wie helpt er onze Taalcommissie in dezen strijd? Onder onze wetenschappelijke menschen zijn er nog velen, wien bastaardtaal evenzeer een gruwel is.

Zoo dikwijls komt het gebruik dier vreemde woorden en zinswendingen voort uit onnadenkendheid, hersenluiheid en slordigheid.

Hier dient een goed voorbeeld gegeven te worden aan de minder begaafden!

W.J.L.

't Is in de hoofdstad ook bar! En dat nogal vlak bij Vondels standbeeld.

Carte des consommations du Bar Américain! - Pavillon Vondelpark à Amsterdam.

Het Fransch op de L.S.

Als de Eerste Kamer de nieuwe L.O.-wet aanneemt, zal het onderwijs in het Fransch op de L.S. bijna geheel vervallen, want alleen in het zevende (laatste) leerjaar is het dan toegelaten. Velen betreuren dat en sommigen zien er zelfs politiek in. Wij niet. Wij zijn integendeel van oordeel, dat, als de vrijkomende tijd aan het Nederlandsch besteed wordt, dit de kennis onzer moedertaal zeer ten goede kan komen en daardoor ook een betere grondslag gelegd wordt, om naderhand met meer begrip Fransch te leeren, dat geen beschaafd Nederlander toch zal willen ontberen.

Scheveningsch!

In ‘De Hotelhouder’ kondigt het **Pavillon Central Scheveningen** allerlei **aantrekkelijks aan**: Iederen Zaterdagavond **Supper by Candle-licht** (met **attracties**); in het **Tearoom** en **Bar** treedt een **ensemble op** en **On densera**.

Een Babelsche geschiedenis.

Een Nederl. Limburger schrijft in de 'Limburger Koerier' d.d. 1 Juni:

In de Kleine Straat komt een nieuwe zaak; geene banketbakkerszaak, neen geachte lezer, 't is eene 'patisserie'. De 'ouverture', die reeds lang 'prochainement' was, is nu 'gefixeerd' op 'Samedi'. De 'specialité' zal wel zijn 'tarte liègeoise'.

Of de Belgische franc voor vol zal genomen worden.....??? Na zulke 'sympatisserie' toch wel allerwaarschijnlijkst. En of ze een vriendelijk gezicht zullen zetten, als je onzen goeden Nederlandschen gulden aanbiedt.....???

Ingezonden.

De Goudkust in den Franschen tijd.

Naar aanleiding van het bezoek door een Nederlandsch smaldeel in Mei j.l. aan Japan gebracht, zijn in dagbladen en tijdschriften de verdiensten herdacht van Hendrik Doeff, die op onze factory aldaar de driekleur gehandhaafd heeft, in de dagen toen het moederland uit de rij der zelfstandige volkeren was verdwenen. Hierbij is mij opgevallen, hoe verspreid het onjuiste denkbeeld is, als zou Doeff hierin alleen hebben gestaan. (Zie zelfs: 'Overheersching en vrijwording', Haarlem 1909, door ons medelid mej. Joh. Naber, blz. 130).

Ook de commandant-generaal van onze nederzettingen aan de Goudkust, *A b r a h a m de Veer*, heeft geweigerd de overweldiging van het vaderland te erkennen. Hij was gesproken uit een oud koopmansgeslacht, dat twee Oostzeekolonies had helpen stichten (Danzig en Frederiksstad) en de zoon van een Gouverneur van Curaçao. Doordat hij zich op dit eiland in verschillende posten had onderscheiden en o.a. de welgeslaagde afweer der Engelsche overrompelingen in 1803 en '04 geleid had, werd hij in 1807 aangesteld tot commandant-generaal ter Kuste van Guinea met den rang van generaal-majoor. In 1808 zeilde hij op de 'Gelderland' de reede van Texel uit, maar dit fregat werd na hardnekkigen strijd door de Engelschen overmeesterd en ruim een jaar bleef *De Veer* krijgsgevangen. In 1809 werd hij uitgewisseld en kreeg last op eigen gelegenheid naar zijn gouvernement te vertrekken. Met veel moeite, gevaren en kosten bereikte hij over Nieuw-York reizende, ditmaal de Goudkust. Hier vond hij de grootst mogelijke verwarring; ons hoofdfort St. George d'Elmina werd door 30.000 Fantijnsche negers belegerd. Toch wist *De Veer* door een wisseling van beleid en kracht de orde te herstellen. In 1810 kreeg hij het bericht, dat het Koninkrijk Holland had opgehouden te bestaan, doch hij twijfelde niet aan de toekomst van zijn volk en besloot zijn bestuursgebied voor een herrezen vaderland te bewaren. De wissels, die hij tot betaling van ambtenaren en troepen trok, werden daarom door het Fransche bewind geweigerd en nadat hij in 1812 een opstand onder het eigen garnizoen had gedempt, betaalde hij alle soldijen uit eigen zak. Vijf jaar handhaafde hij zich, strijdende tegen Engelschen en inboorlingen, afgesloten van de wereld, onderhevig aan de invloeden van een moordend klimaat.

In 1816 was zijn hoop eindelijk in vervulling gegaan en kon hij het bestuur aan Daendels overgeven. Toen hij in 1838 als oud-gouverneur van Suriname stierf, kon van hem geschreven worden: 'Rijk was hij in 's lands dienst gegaan, arm heeft hij dien verlaten'. De nagedachtenis van dezen grooten vaderlander, over wiens bestuur aan de Goudkust ik binnenkort uitvoeriger mededeelingen hoop bekend te maken, verdient beter, dan, als zijn gouvernement, verloren te gaan en vergeten te worden.

Doesburg.

M.R.H. CALMEIJER.

Nederlandsche dichters in Amerika?

Aan de Redactie van *Neerlandia*.

M.H.

Een Deensch dichter, de heer Carl Kjersmeier, te Kopenhagen, een groot vriend van Nederland, vraagt mij of mij in de Vereenigde Staten, in Curaçao of Suriname Nederlandsche dichters bekend zijn en waar hun werken zijn uitgegeven.

Zou misschien een Uwer lezers mij in staat kunnen en willen stellen, deze vraag te beantwoorden?

Hoogachtend en bij voorbaat dankend,

P.W. DE KONING.

A m s t e r d a m , 21 Juni 1920.

Sarphatiekade 13 boven.

Mededeelingen en Allerlei.

Tekstverdraaiing.

De 'Etoile Belge' heeft uit hetgeen in het jaarverslag van het Hoofdbestuur over Groep Vlaanderen werd gezegd, munt willen slaan door het in een onjuiste vertaling te doen voorkomen of het A.N.V. van de Vlaamsche Kamerleden de verdediging verwachtte van de Nederlandsche belangen.

Het Laatste Nieuws, dat in onze schets van den toestand der Groep Vlaanderen 'de eenvoudige weergave der waarheid' ziet, brandmerkt de tekstverdraaiing der 'Etoile Belge' als laster.

Vraag.

Wie der leden kan ons helpen aan een of meer stuks van het Aug.-nr. 1908 van Neerlandia?

Welkom zijn ook de volgende nrs.: Juni 1902, Sept. 1903, Oct. 1903, Oct. 1906, Dec. 1907, Maart 1908. Oct. 1908.

Des Zangers Macht.

Als een bezegeling van wat de heer Lugard over de waarde van het Nederlandsch lied in de laatste Neerlandia-nrs. schreef, maakt de Nederl.-Indische pers gewag van de geestdrift, welke mevr. Krauss - Adema, die met den pianist Joh. Röntgen een kunstreis door onze Oost maakt, met haar voordracht van Hollandsche liedjes heeft gewekt. Telkens als die aan de beurt kwamen, was er stormachtige bijval.

Natuurlijk! Eigen kunst is immers eigen leven!

Duitsch en Nederlandsch.

Bij den uitgever Seemann te Leipzig zal een reeks werken het licht zien, onder den titel *Die Nachbarn*.

Het reeds verschenen eerste deel bevat monografieën, beurtelings geschreven door Duitschers, die in de gelegenheid zijn geweest ons land te leeren kennen, en Nederlanders van rijp oordeel en onafhankelijke meening.

Zo schrijft Marcellus Emants over *Deutsch und Niederländisch*.

Hij toont aan, dat de voorstelling, die nog steeds door de Alduitschers wordt verbreid, als zouden de tegenwoordige Nederlanders eigenlijk Duitschers zijn, volkomen scheef is; de oude Germanen toch drongen niet slechts in de Nederlanden door, doch ook in Engeland, Frankrijk, Spanje en Italië. Even goed, en misschien wel met meer recht, zou men kunnen beweren, dat een groot deel der Pruisische bevolking Slavisch is. Juister is het, als men van alle tegenwoordige Germaansche volken zegt: zij zijn van éénen stam, maar zij hebben zeer verschillende elementen in zich opgenomen en zich op zeer uiteenloopende wijzen ontwikkeld.

Emants wijst dan op de, vaak bedriegelijke, overeenkomst en de verschillen tusschen beide talen. Hij illustreert dat door een reeks van Duitse en Nederlandsche woorden op te sommen, die, op den klank af, gelijk zijn, doch een geheel verschillende beteekenis hebben en daardoor tot de zonderlingste vergissingen aanleiding geven.

Voor taalzwakke Nederlanders is de oppervlakkige kennis van het Duitsch fataal. Het is nu eenmaal een treurige eigenschap van ons volk, dat het zoo weinig gevoelt voor het zuiverhouden van zijn taal. Het Duitse leerboek heeft in dat opzicht veel

bij ons bedorven! Als men een wetenschappelijk of een technisch vaktijdschrift opslaat, dan stuit men niet alleen op germanismen zonder tal, maar ook op Duitsche zinswendingen en onnederlandsche verhaspelingen van Duitsche begrippen.

Erger en ergerlijker nog is het, dat er onder onze jonge schrijvers nauwelijks één is, die zich niet aan germanismen bezondigt.

Nederlandsche nijverheid.

Op de onlangs te Brussel gehouden tentoonstelling van voedingsmiddelen, hygiëne en nijverheid, is het Victoria Water bekroond met den grooten prijs en gouden medaille.

Holland's liefdadigheid geëerd.

Ter herinnering aan de vele diensten door Nederland aan de noodlijdende Weenske kinderen bewezen, is de Stefaniestrasze aldaar herdoopt in Holländische Strasze.

Nederland op zijn best!

De heer H.C.F. Hennig te San-Remo schrijft ons:

Onlangs trad ik hier een voornamen winkel van voedings- en genotmiddelen binnen, waar mijn oog alras viel op een pyramide van blikken beschuit, uit het vaderland afkomstig. Dat was iets nieuws!

Als goed patriot achtte ik het natuurlijk mijn plicht om er dadelijk wat van te bestellen. Bij het betalen maakte ik de opmerking, dat de prijs overeenkwam met die van het meestgezochte Engelsche fabrikaat.

Ja, zeide de winkelier, zij kosten even veel, maar die Engelsche biscuits zijn ontegenzeggelijk niet zóó lekker, niet zóó zuiver van smaak als het Nederlandsche produkt.

Ik had den man wel kunnen omhelzen!!

Hij had volkomen gelijk; hij heeft niet te veel gezegd,.... en ik koop geen Engelsche biscuits meer.

Verschenen.

Nederlandsche Gedachten, II. De Internationale Beteekenis der Vlaamsche Beweging, door G. Gossaert.

Verzoek.

Leden in het buitenland! Hebt gij Uw bijdrage over het loopende jaar reeds naar Dordrecht opgezonden?

En hoe staat 't met achterstallige bijdragen, die in de oorlogsjaren niet konden worden opgezonden?

Bedenk, dat ook voor het Vereenigingsleven de strijd om het bestaan hard is.

Vraag om inlichting.

Wie kan het juiste adres mededeelen van:

Mej. F. Kruijne, vroeger Alex. Hegiusstraat, Deventer (thans Indië).

H.v. Vreeswijk, vroeger Pothoofd 45, Deventer (thans Indië).

Mevr. J. Bergsma - v. Gorkom, vroeger Muziekschool de Toonkunst, Prins Mauritsplein, Den Haag (thans Indië).

S. van de Vreede, onderwijzer, vroeger Curaçao.

A.M.v. Hoek, vroeger Westersingel 31a, Rotterdam.

J. van Aalen, vroeger Oldenbarneveltkade 6, Amsterdam (thans Indië).

H. Hemmes, vroeger Helmond.

G.J. van Trigt, vroeger v. Welderenstr. 64, Nijmegen.

F. Drees, vroeger Holsteinischestr. 37, Berlijn-Wilmersdorf.

J. Dost, vroeger Philippistr. 11, Charlottenburg-Berlijn.

S. van Hoorn, vroeger Joz. Israëlstr. 22a, Groningen (thans in Indië).

J. Evers, vroeger Str. General Lahovary 64, Boekarest (Roemenië).

C.J.v.d. Feen, vroeger Soc. Orion, Arbanasi (Roemenië).

G.C. Meyer, vroeger p/a. Intern. Româna, Bustenari (Roemenië).

P. de Nijs, vroeger p/a. Expl. Petr. Levante, Campina (Roemenië).
 W.J.W.C. Bakker, electr. techn. ingenieur, vroeger v. Leeuwenhoeksingel 40, Delft.
 Mej. J. Hemmes, vroeger Nieuwe Langendijk, Delft (thans in Indië).
 Jhr. Mr. J.G. Westra van Holthe, adv. en proc., vroeger Nassaulaan 6, Assen.
 W. Merkens, vroeger 'The Limes', High View Avenue, Grays (Essex).
 Mevr. F. Bosch van Drakestein de Sonnaville, vroeger Woburn Road No. 1, East Graydon, Londen.
 P. van der Wal, vroeger 5 Greet Rd., Kilburn (Engeland).
 A. Pleysier, vroeger Bedford Road 31, Rock-Terry (Cheshire) Engeland.
 Charles Poitier, vroeger 8 Clarendon Road, St. Annes on the Sea (Engeland).
 J.J.P.C. van Kuyk, vroeger Denneweg 54, Den Haag.
 V. Lambrecht, vroeger Witte de Withstraat 3, Den Haag.
 G.H. van Senden, vroeger Charl. de Bourbonstraat 2, Den Haag.
 R. van Sint Jan, vroeger Stationsplein 10, Den Haag.
 J. de Vries, vroeger Rijswijk (Z.-H.).
 Dr. A.J. Barnouw, vroeger v. Blankenburgstraat 71, Den Haag.
 Jonkvr. J.M. de Geer, vroeger Prins Mauritsplein 3, Den Haag (thans in Indië).
 Kees Roovers, vroeger caligraaf, Rijswijk (Z.-H.).
 Jac. A.J.v. Haaren, vroeger Calle Santa Fé 670, Rosario (Argentinië).
 Theod. Zegers, vroeger Doventorssteinweg 12, Bremen (thans Hamburg).
 Mevr. Alice Kamerling, vroeger Mozartstr. 5, Bremen (thans Hamburg).
 J.J. Boersma, vroeger Orleanstr. 88a, Bremen.
 Dr. L.J. Klinkenberg, vroeger v. Nispenstraat 12, Nijmegen.
 Mej. Chr. Domnisse, vroeger St. Annadwardsstr. 6, Nijmegen.
 Mej. J. van Griethuysen, vroeger Bloemfontein.
 Dr. G. Knothe, vroeger Benoni.
 H.A. Tels, vroeger Breestraat 136, Leiden (thans in Japan).
 Jhr. Mr. H.G.v. Holthe tot Echten, vroeger 'Ebbenerve', Assen.
 K. Noordewier, sergeant Infant., vroeger Curaçao.
 Mevr. M. Kinberg, vroeger Joh. Verhulststraat 49, Amsterdam.
 G.D. Baron de Vos van Steenwijk, vroeger Malakastraat 133, Den Haag.

Comité voor Ned. Kinderen in den Vreemde.

43ste opgave van ontvangen bijdragen van 1 tot en met 31 Mei 1920.

Onder-Comité Zwolle f 15.75; maakt met vorige opgaven f 4718.50.

J.H. f 30. -, H.M. f 100. -, J.K.F.R. f 1. -, A.R.O. f 10. -, G.B.K.Z. f 5. -, M.L. f 20. -, F.F.W. f 25. -, H. en B. f 25. -, n.v.V.T. f 20. -, D.H.v.B.N. f 25. -, G.R. f 25. -, G.v.P. en Co. f 25. -, M. en Zn. f 25. -, S. en Co. f 25. -, M.P. Fab. f 10. -, S.A.O. f 10. -, E.F.K. f 10. -, J.H.A.G. f 25. -, A.C.M. f 25. -, J.D. f 37.50, allen te Amsterdam.

J.C.J. f 10. -, R.D.C. f 4. -, W.M.S. f 3. -, N.N.N. f 8. -, Mr. J.C. f 30. -, D.H. Pzn. f 30. -, A.C.N. f 25. -, Dr. J.J.G. f 5. -, J.B. f 2.50, allen te Rotterdam.

J.M.v.W.C. f 7.50, J.S. f 7.50, wed. v.R.H. f 2.50, E.E.M. f 30. -, Dr. P.H.G.G. f 300. -, allen te Den Haag.

J.M.V. f 10. -, te Bussum; J.R.V. f 50. -, te Hilversum; H. f 10. -, te Utrecht; G.F. f 10. -, J.G.L. f 1. -, beiden te Arnhem; Dr. A.v.O. f 30. -, te Dordrecht; L.P.D.O.t.N.

f 30. -, te Baarn; D.J.v.B.R. f 30. -, D.J.v.B.R. f 30. -, beiden te Zeist; W.P.M. f 5. -, te Gouda.

Totaal werd ontvangen in de afgelopen maand f 1165.25 (waaronder f 300. - voor melkvoorziening) en Mrk. 260. -, maakt met vorige opgave f 278116.65 en Mrk. 31098.68. De uitgaven bedroegen ongev. f 3600. -, zoodat die de inkomsten der maand zeer belangrijk overtroffen, een reden dus, om weer een krachtig beroep op de hulpvaardigheid te doen, vooral daar de zomermaanden in den regel zoo ongunstig voor onze kas zijn.

Zeer dankbaar is men in den vreemde voor de talrijke bussen melk (ruim 5000), die wij aldaar ter beschikking konden stellen.

Bijdragen worden gaarne ontvangen door den Penningmeester:

S. VAN LIER Ez.,

Nassaukade 358, Amsterdam.

Postcheque en Girodienst No. 22889.

Het A.N.V. en de politiek.

Onder dezen titel komt in 'De Toorts' van 29 Mei een artikel voor van de hand van den heer v. Es.

Het is inderdaad een zeer belangrijk vraagstuk, dat daarin wordt behandeld, ten volle waard om van alle zijden te worden belicht.

Vóór den oorlog, in de gelukkige jaren toen de menschheid leefde onder den invloed van een langdurig vreedstijdperk, kon er moeilijk strijd zijn over de vraag of het A.N.V. kon werken zonder zich te mengen in de politiek der staten, die tot het arbeidsveld van het Verbond behooren. In die staten had het Verbond zijne zelfstandige organen, die de belangen van het Verbond op eigen gebied behartigden. Aanleiding tot moeilijkheden was er toen weinig of niet.

Het kan zijn nut hebben hier met een enkel woord de leidende gedachte bij de inrichting van het Verbond uiteen te zetten. Aan het hoofd van het Verbond staat het Hoofdbestuur, dat in Nederland zetelt, maar niet is een bestuursorgaan voor Nederland. Teneinde de bijzondere eischen voor elk onderdeel van het arbeidsveld van het Verbond tot hun recht te doen komen, kunnen de leden van het Verbond in elk gebied, waar de belangen van het Verbond zulks vorderen, zich vereenigen in eene Groep of Zelfstandige afdeeling. De vrijheid van handelen van deze organen wordt niet verder beperkt dan noodig is om de eenheid in het Verbond te bewaren. Aldus werden Groepen gevormd in Nederland, België, Ned. Oost-Indië, Suriname en Curaçao, en werden eenige Zelfstandige Afdeelingen opgericht*).

Het Hoofdbestuur is samengesteld uit afgevaardigden van de Groepen. De eene Groep mengde zich niet in de zaken van de andere, en het Hoofdbestuur greep slechts in, wanneer een der organen van het Verbond zijn steun of voorlichting vroeg; het nam 't initiatief voor maatregelen ten behoeve van eene der Groepen of Zelfstandige Afdeelingen, maar altijd in den vorm van onderling overleg, waarbij het oordeel der Groep of Afdeeling bij de beslissing zeer zwaar woog.

Deze regeling bestaat nog en geen enkele Groep of Afdeeling zou anders wenschen.

De oorlog rukte echter Groep België uit elkaar, waarvan het gevolg is, dat daar thans geen orgaan is, dat de Verbondsbelangen behartigt.

En nu komen we tot de politiek!

Herhaaldelijk heeft de vraag of de heropricting der Groep thans moet worden ter hand genomen, een onderwerp van gedachtenwisseling uitgemaakt bij het Hoofdbestuur, dat tot dusverre deze vraag na ernstig onderzoek ontkennend beantwoord heeft.

De overwegingen, die tot dit besluit hebben geleid, houden, zooals ieder begrijpt, verband met den binnenlandschen toestand in België en de verhouding tusschen België en Nederland.

Vóór den oorlog was er onder de Vlamingen allerminst eenstemmigheid over de wijze, waarop de Vlaamsche belangen in den Belgischen Staat moesten worden bevorderd, maar na den oorlog zijn de meeningen op dat punt nog veel verder uiteengelopen. De Deutsche regeering heeft het tijdens de bezetting van België, natuurlijk in haar belang, goede politiek geacht de Vlaamsche beweging krachtig te steunen. De Vervlaamsching der Gentsche Hoogeschool, de bestuurlijke scheiding

*) Groep Zuid-Afrika werd door den Boerenoorlog ontredderd en is sedert als Groep nog niet hersteld, ondanks herhaalde pogingen daartoe.

tusschen Vlamingen en Walen, en zoovele andere maatregelen zijn daarvan de bewijzen. Er zijn Vlamingen, die gemeend hebben de bevrediging van deze wenschen, die door alle of vele Vlamingen worden

gedeeld, uit de handen van den vijand, die hun land veroverd had en bezet hield, te mogen aannemen. Dat zijn de activisten, eene benaming, die geheel ten onrechte door de felle Vlamingenhaters ook gegeven is aan vele Vlamingen, die zich nooit op het standpunt van bovengenoemden hebben gesteld.

Ook onder laatstgenoemden heerschte verdeeldheid, zoowel ten opzichte van het doel dat men wenschte te bereiken, als van de strijdmiddelen.

De heer Van Es en de zijnen verwijten nu aan het Hoofdbestuur, dat het niet onder alle omstandigheden de belangen van den Dietschen stam heeft voorgestaan.

Vraag: welke partij had het Hoofdbestuur moeten kiezen, die van de Fronters, van het Algemeen Vlaamsch Verbond, van de activisten?

Voor den heer Van Es moge dat geen vraag zijn, voor een bestuur dat de belangen te behartigen heeft van het A l g e m e e n Nederlandsch Verbond, is het dat wèl.

Zich mengende in de Belgische binnenlandsche aangelegenheden, had het Hoofdbestuur zich daar moeten scharen aan de zijde van een der Vlaamsche partijen, 't geen noodzakelijk zou hebben geleid tot vervreemding van de andere.

Wij nemen daarbij nog aan dat inmenging op zich zelf op onzen weg had gelegen, maar dat juist ontkennen wij ook met nadruk. Niet alleen zou dat de Nederlandsche Regeering moeilijkheden hebben bezorgd, maar de Vlaamsche Beweging zelve zou de verdenking niet ontlopen zijn, dat het werkelijke doel was versterking van den invloed van Nederland in de Belgische aangelegenheden, tot consequenties van vèrstrekkenden aard.

De heer Van Es omschrijft het 'opperste' doel van het Verbond aldus: ...het bestudeeren en voorbereiden van de mogelijkheid eenerzijds de stamdeelen recht te verschaffen binnen hun staatsorganisatie, anderzijds deze stamdeelen in samenwerking te brengen'.

Hierbij zij in de eerste plaats opgemerkt, dat het doel van het Verbond is omschreven in de statuten. Het in samenwerking brengen van de stamdeelen ligt ongetwijfeld in de lijn van het Verbond in overeenstemming met de statuten, mits die samenwerking zich bepale tot de cultureele, tot een geestelijke wisselwerking, waardoor de stamdeelen in hun staatsverband regelmatig een zuiverings- en ontwikkelingsproces doorloopen.

Ten aanzien van het eerste deel van het opperste doel, zooals de heer Van Es aangeeft, moeten wij er op wijzen, dat bestudeeren en voorbereiden geen zin heeft, wanneer het niet door *uitvoering* der noodig geachte maatregelen wordt gevolgd. Men moet om den arbeid der voorbereiding niet onvruchtbaar te doen zijn, tot die uitvoering ook de *macht* hebben.

Laten wij duidelijk zijn. 't Gaat bij den heer Van Es uitsluitend om Vlaanderen. Hij ontkent het bestaan van eene Belgische natie, en ziet in de voortzetting van den Belgischen staat de voortzetting der onderdrukking van de Vlamingen.

Hij meent, dat geleidelijk toeneemt het aantal aanhangers van de stelling 'dat God niet kan gewild hebben, dat Vlamingen verdrukte Belgen en Afrikaners slaven van Britten moesten zijn'.

Wij stellen daar tegenover, dat de groote waarde van een hoog ontwikkeld en zich vrij ontwikkelend Vlaanderen en Zuid-Afrika zoowel voor Nederland als voor den Nederlandschen stam algemeen in de Nederlandsche gezaghebbende kringen wordt beseft.

Maar... daar gaat het niet om. Wanneer de heer Van Es van het Verbond verlangt, dat het terstond *in studie* zal nemen de vraag, op welke wijs 'wij' het best de verwerkelijking van den eisch van zelfregeering van Vlaanderen en Afrika kunnen voorbereiden, dan wijzen wij er al weder op, dat deze studie, op zich zelf onschuldig, niets beteekent, wanneer men met de vruchten van die studie plukt door invoering der zelf-regeering, althans door krachtigen strijd om die zelf-regeering desnoods af te dwingen.

Om Afrika gaat 't natuurlijk niet. De beweging van den heer Van Es en de zijnen dagteekent uit de jaren van den oorlog, toen de Afrikaners zeker niet 'slaven van Britten' waren, want een zelf-regeering heeft Afrika reeds lang.

Neen, het is de Vlaamsche kwestie, en in 't bijzonder is het de jacht in België op de activisten, die in Nederland eenige beroering heeft gewekt, welke beroering een uitweg zocht in het A.N.V. en thans heeft geleid tot den eisch van inmenging van Nederland in de binnenlandsche zaken van België. Deze inmenging zal immers het gevolg moeten zijn van de 'studie', die de heer Van Es van het Hoofdbestuur verlangt. Wij zeiden reeds, dat anders slechts theoretisch werk zou worden gedaan.

Wij staan nu met beide voeten op den grond. Het is immers bij de tegenwoordige verhouding onder de Staten ondenkbaar, dat de inmenging van Nederland de Vlamingen zou kunnen helpen. Integendeel, zonder de macht om zijn eischen door te zetten, maakt men zich belachelijk en prikkelt men tot verdere maatregelen van de tegenpartij, waarvan zij, die men helpen wil, de slachtoffers worden.

Was Nederland de groote macht, die door alle Staten moest worden ontzien, dan zou zijn houding tegenover België dezelfde kunnen zijn als die van Frankrijk, zij 't met een tegenovergesteld doel.

Men denke niet, dat wij geen oog hebben voor de ondergeschikte positie der Vlamingen in het Belgische Staatsverband.

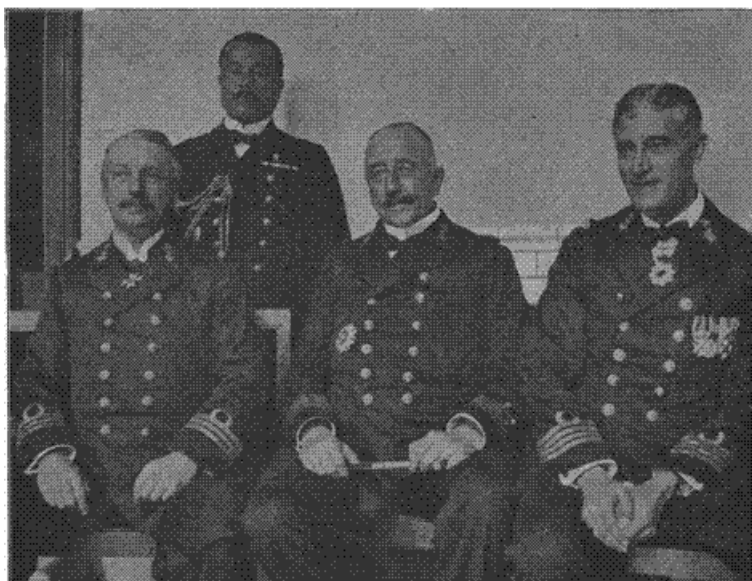
Wij lieten geen gelegenheid voorbijgaan om te doen uitkomen, hoe diep wij gevoelen, welke

groote belangen betrokken zijn bij eene krachtige verheffing van het Vlaamsche volk. De oude jaargangen van Neerlandia kunnen het bewijzen. Die belangen betreffen dat volk zelf in de eerste plaats, die betreffen ook België als Staat, die betreffen niet minder Nederland.

Onverschilligheid voor hetgeen in Vlaanderen gebeurt is voor Nederlanders misdadig.

Maar de Vlamingen hebben zelf uit te maken welk bestuur, welken vorm van bestuur zij wenschen. Zij moeten derhalve ook beslissen of en in hoeverre ze zelf-regeering verlangen.

Commandanten van het Hollandsche Eskader in Japan.

Hierbij komen wij echter op iets anders, wat voor de Vlamingen van 't grootste belang is, maar ook voor den geheelen Dietschen stam, en in 't bijzonder voor Nederland als stamland en buurman van Vlaanderen.

Om zelf-regeering tot zegen van het volk toe te passen, de algemeene welvaart, het geluk van het volk te bevorderen, is noodig algemeene ontwikkeling.

Daar komen wij op het gebied, waar Nederlanders en Vlamingen elkaar kunnen vinden: laten wij de cultureele banden zooveel mogelijk aanhalen. Eene drukke wisselwerking moet aan beide volken ten goede komen. Vlaanderen vecht thans met alle kracht voor *eigen degelijk* onderwijs. Aldus van alle zijden samenwerkende, kan het gelukken de geestelijke kracht en materieele welvaart van het volk op te voeren. Zelf-regeering komt dan van zelf, althans komt dan een einde aan de grievende achterstelling, waaraan thans Vlaanderen zich tracht te ontworstelen.

Het Hoofdbestuur van het A.N.V. zal voortgaan in den geschetsten geest te arbeiden, zooveel de ontwikkeling der verhoudingen en omstandigheden dat mogelijk maakt!

Het blijft daarbij dan binnen de grenzen van het doel van het Verbond, zooals dat in de statuten door de leden van het Verbond is omschreven.

De heer Van Es en de zijnen overschrijden die grenzen, teekenen het doel van het Verbond op *hunne* wijze, afwijkend van de bestaande grondregelen, en verklaren

dan: Gij hoofdleiding doet Uw plicht niet, gij houdt U niet aan het doel van het Verbond.

Wij vertrouwen thans het onredelijke van deze beschuldiging in het licht te hebben gesteld.

Buitenland.

Vlagvertoon in Japan.

Mevr. Henriëtte Holst - Hendrix schreef ons 20 Mei uit Yokohama:

Hierbij zend ik U een kiekje van de Commandanten, die met het Hollandsche Eskader hier waren van 3 tot 18 Mei. Het zijn de Kapitein ter zee J.C. Bentz van den Berg, Eskader-Commandant (in het midden), Kapitein ter zee J.F. Sluys, Commandant van Hr. Ms. Hertog Hendrik (links), Kapitein-Luitenant ter zee A.L. Boeser, Commandant van Hr. Ms. Maarten

Harpertsz. Tromp (rechts) en de Japanner Hattori (staand), die den Commandanten gedurende hun bezoek hier als adjudant was toegevoegd.

Ik heb dit kiekje genomen bij de afscheidsreceptie, door de Commandanten en Officieren ons (de Nederlandsche kolonie, vreemde Consuls, Japansche autoriteiten enz.) aangeboden op 17 Dec. Dien morgen waren zij juist in gehoor ontvangen bij de Keizerin van Japan, die hen met de ridderorden vereerde, die zij zichtbaar dragen: de Eskader-Commandant kreeg de 2de klasse van de Orde van den Heiligen Schat, Kapitein Boeser de 3e klasse hiervan, en Kapitein Sluys, die deze orde reeds bezat, de 3e klasse van de Orde van de Rijzende Zon.

Nederlandsche belangen in Patagonië.

In verband met de toenemende belangstelling, waarin Argentinië zich terecht mag verheugen, zullen enkele eenvoudige mededeelingen uit dit verre Zuiden den lezers van 'Neerlandia' waarschijnlijk niet onwelkom zijn.

Mij aansluitende aan mijn vorig schrijven, zij allereerst gemeld, dat het kerkelijke leven zich normaal ontwikkelde en voorts dat we in Sept. 1917 eene school in Salamanca konden openen. Ook in een andere wijk, n.l. Sierra Victoria, wordt door een Afrikaanschen onderwijzer school gehouden. Op dit gebied is dus reeds iets bereikt en we hopen voort te gaan met onze pogingen om aan de kinderen Hollandsch onderwijs te verstrekken. Het behoeft geen betoog, dat we, van alle enghartigheid vrij, ook andere talen onderwijzen, n.l. de taal des lands en Engelsch. Zoo werken dus thans kerk en scholen reeds samen, om onze kolonie haar nationaal karakter te doen behouden.

* * *

Nog steeds kunnen we beweren, dat het hier op maatschappelijk gebied goed is. We hadden niet minder dan vier droge jaren; het laatste jaar alleen was goed. Gevolg van de droogte is steeds, dat er in den winter veel schapen dood gaan en dat de aantelt gering is. Ondanks dit feit is hier volstrekt geen armoede. Vele boeren bezitten een auto en dit jaar schaffen velen een transportmotor aan. Dit wijst dus op vooruitgang!

In verband met het veebedrijf hier en in geheel Patagonië veroorloof ik mij iets te zeggen aan het adres van belanghebbenden in ons land. Het dorp Comodoro Rivadavia is een zeer belangrijke markt voor wol. Uit de omgeving, van de Cordilleras, ja van uit Chili komt hier de wol ter markt. Koopers zijn Duitschers, Franschen, N.-Amerikanen, maar geen Hollanders. Nu ben ik een leek op handelsgebied, maar toch komt de vraag gedurig bij mij op: zouden onze wolhandelaars of fabrikanten niet rechtstreeks ook van hier hun wol kunnen betrekken? Voor verdere mededeelingen stelt ondergeteekende zich gaarne beschikbaar.

* * *

In Sept. 1919 hadden we het voorrecht den heer J. Koster uit Heerlen te ontmoeten. Dit bezoek aan Patagonië stond in verband met de exploitatie der olievelden bij Comodoro. Zoo terloops kocht de heer Koster drie leguas grond. (1 legua = 2500 H.A.). Deze gronden werden aan landgenooten verhuurd. De heer Koster wordt in Augustus a.s. weer verwacht en dan zullen we zeker hooren, welke resultaten door hem zijn bereikt.

* * *

Zoo nu en dan trokken enkele families naar de Cordilleras, meenende daar betere grond en minder droogte te vinden. Dit 'trekken' liep, zooals te verwachten was, op teleurstelling uit. Wel zijn de voorwaarden voor de veeteelt daar beter, maar het bleek onmogelijk om als enkele familie onder de Indianen te wonen.

Zij kwamen dan ook spoedig terug. Thans is er echter een betere weg gevolgd. Er is n.l. weer aan de Regeering een kolonie aangevraagd aan den voet der Cordilleras, 8000 K.M. van hier, nog steeds in Chubut. Het is een stuk goede grond, 70 leguas groot, plaats biedend voor ongeveer 40 tot 50 families. Het antwoord der Regeering betreffende de voorwaarden, kwam nog niet af. Is dit gunstig, dan zullen velen daarheen trekken, vooral jonge boeren, die nog geen grond in eigendom hebben.

* * *

Een persoonlijke opmerking ten slotte. Naar aanleiding van mijn vorig stuk in 'Neerlandia', ontving ik brieven uit Nederland, N.-Amerika, Z.-Afrika, Indië en Rumenië. Ik stond toen aan het begin van mijn arbeid in deze groote kolonie en had daarom geen tijd om die brieven te beantwoorden. Trouwens, die brieven waren van geen nationaal belang. Thans beschik ik, vooral in de maanden Mei - September over voldoende tijd, om eventueele brieven te beantwoorden. Alleen brieven, waarin men slechts vraagt, of men hier in korten tijd rijk kan worden, zal ik terzijde leggen.

Met beste wenschen voor het Algem. Nederl. Verbond in zijn nieuwe periode.

A.C. SONNEVELDT.

Oficina Salamanca (Chubut), Argentina.

Nederland.

De Nederlandsche vrouw en het Nationaal bewustzijn.

Bij de gedachtenwisseling, die den 21sten Juni volgde op een lezing, welke Kapt. Oudendijk over de Groot-Nederlandsche Beweging voor de Afdeeling 's-Gravenhage en omstreken had gehouden, merkte Dr. Van Weel op, dat de vrouw in het algemeen zoo weinig deel neemt aan den strijd ter opwekking van ons nationaal bewustzijn. Hij stelde de vraag, wat tegen die lauwheid kon worden gedaan. Volkomen met zijn klacht instemmende, herinneren wij aan de welsprekende redevoering, die **Johanna Naber** verleden jaar heeft gehouden op het **Nationaal Congres voor de weerkracht van het Nederlandsche Volk**, te Scheveningen ingericht door de vereenigen **Onze Vloot, Ons Leger en Volkswaarbaarheid**.

Enkele gedeelten mogen hier alsnog een plaats vinden en nut doen:

Indien de ontwikkeling van ons volk in al zijn lagen, gedurende de laatste jaren, een ontwikkeling, waarbij de vrouwenbeweging zeker niet een der minst belangrijke cultuurverschijnselen is geweest, - ons iets heeft geleerd, dan is het wel dit, dat de oude onderscheiding in belangen, die meer bepaald de vrouw gelden en in belangen, die meer bepaald den man raken, heeft afgedaan, en dat man en vrouw te zamen, ook in het openbare leven, moeten streven naar bevordering van algemeen menschelijke belangen. En het is juist in den dienst dier algemeen menschelijke belangen, waaraan thans ook de vrouw meer en meer hare beste krachten gaat geven, dat wordt versterkt, ook bij de vrouw, het nationaal bewustzijn. Wie zich wijdt aan den dienst van het algemeen, op welk bijzonder arbeidsveld ook, leert zijn volk kennen, wordt vertrouwd met zijne nooden, met zijne verlangens, gaat schatten de latente krachten, welke nog in 't Nederlandsche volk sluimeren, komt tot waardeering

van zijnen schoonen aanleg, gaat droomen van onbegrensde mogelijkheden, die zich in de toekomst nog voor dit goede, krachtige volk zouden kunnen ontsluiten.

Want het is waarlijk niet enkel in het verleden, dat de deugden van het Nederlandsche volk, zijne veelzijdigheid van ontwikkeling, gedragen door eenen ontembaren vrijheidszin, rijke vruchten hebben gedragen. Zij doen dat in het heden nog. Nog altijd heeft onze kunst eenen goeden naam in het buitenland. Men luistert er naar onze zangers en zangeressen; men kroont er onze mannen van wetenschap met aandeel in de Nobelprij-

zen; men eert er onzen handel, onze nijverheid. Wie onzer ooit het voorrecht had, internationale congressen te gaan bijwonen, gevoelde steeds met trots, dat de Hollandsche congresleden er welkome gasten waren; en wie buitenlanders mocht rondleiden in onze scholen, in onze musea, in onze philanthropische stichtingen, in onze havensteden, - wie hun mocht verklaren onze staatsinrichting en nog veel meer, kon vaak met stille voldoening waarnemen de lichtelijk afgunstige bewondering, die veel van dit alles bij den vreemden bezoeker opwekte. Ook wij Nederlandsche vrouwen dragen er daarom roem op te behooren tot het Nederlandsche volk; en nu wij eindelijk ook voor de wet als leden van dat volk zijn erkend, zijn wij te fierder geworden in het bewustzijn van het vele uitnemende, dat ons volk steeds heeft gekenmerkt, willen ook wij vrouwen, dat ons land wat het in het verleden is geweest ook zal blijven in het heden en in de toekomst.

Zijn vrijheidszin, zijn kostelijkst bezit, heeft het nooit verloochend of prijsgegeven. In vrijheid is het gegroeid, in vrijheid zal het blijven wassen.

Het is niet genoeg, dat wij boven verdenking zijn, anderen lagen te leggen, - wij moeten voorkomen, dat ze ons worden gelegd. En wij kunnen dit, door niet alleen onze vriendschap begeerlijk te maken, maar ook onzen tegenweer te doen duchten. Mannen en vrouwen moeten daartoe samenwerken; moeten de jeugd maken gezond van lichaam, krachtig van wil, geoefend van spieren, bereid ook om zich te geven aan het algemeen belang, waar en wanneer de roepstem komt.

Zoo dit offers eischt, dan moeten wij die weten te brengen; ook wij vrouwen moeten dat.

Maar vergeten wij niet, dat het bij de versterking van Nederlands weerkracht, volstrekt niet enkel gaat om eenen strijd van geweld te keeren met geweld. Er is nog een andere soort van overweldiging dan gewapenderhand, de zoogen. *p é n é t r a t i o n p a c i f i q u e*, een gevaar, waaraan ons Nederlandsche volk in de eerste jaen dezer eeuw meer is blootgesteld geweest, dan wij toen bedachten. Hoe zijn toen onze kunst, onze wetenschap, ons onderwijs, onze armverzorging beïnvloed door uitheemsche voorbeelden, beheerscht door buitenlandsche methodes. Ook daartegen moet Nederlands weerkracht worden gestaald door een krachtig nationaal bewustzijn, opdat dit ons als een stralende fakkel voorlichte bij de waardeering van wat er goed en schoon is in het streven van andere volken. Wij mogen ons door hun voorbeeld laten bezielen, wij mogen van hen leeren, wij mogen bij hen ter schole gaan, - maar hen slaafs navolgen mogen wij niet. Ons eigen volkskarakter moeten wij tot zijn eigenaardige ontwikkeling brengen en althans wij vrouwen kunnen veel daartoe bijbrengen door de kinderen van ons volk vertrouwd te maken met onze vaderlandsche geschiedenis, met de historie van ons Vorstenhuis; door hen te doen ontgloeien van geestdrift voor zelfopofferende daden, van eerbied en liefde voor onze taal, van begrip en waardeering van onze nationale kunst.

Daartoe mede te werken is voor ons, Nederlandsche vrouwen, een schoone taak en als een eereschuld, die wij onzerzijds zullen hebben af te doen, nu het Nederlandsche volk ons metterdaad als volksgenooten heeft erkend. Door te helpen versterken het nationaal bewustzijn willen wij dan ook het onze toebrengen om waar te maken de schoone woorden, welke prijken op Nederlands nationale monument bij uitnemendheid, op het Rijksmuseum te Amsterdam:

Van Hollands heerlijkheid in 't vroegst verleden

Schiet rijke straal bij straal door deze muren heen,
Geen nabuur, die ons ooit 't geschiedboek heeft ontstreen,
Dat van een glorie tuigt, ongeëvenaard tot heden.
Van deze kleine plek, dit oost- en westerslib,
Werd aan Europe en de aard weleer de wet gegeven.
Schijnt naast der vaadren zon ons licht een vonk, die stip
Op hun azuren grond trilt nog van gloed en leven.

Studiebeurzen voor stamgenooten.

Aan het Bestuur der groote gemeenten is de volgende brief verzonden:

Doesburg, Juli 1920.

EdelAchtbare Heeren!

Het Bestuur van 'Groep Nederland' van het Algemeen Nederlandsch Verbond neemt de vrijheid zich tot U te wenden, ten einde Uwe welwillende belangstelling te vragen voor het navolgende:

Het zal U bekend zijn, hoe onze Groep steeds streeft naar versterking van de banden, die onze stamverwanten in den vreemde aan ons volk binden en het zal wel overbodig zijn, hier in den breede uiteen te zetten, hoe het voor het Nederlandsche volk van groot belang is, dat onze stamverwanten in Zuid-Afrika, Vlaanderen, enz. hun Dietschen aard hoog houden en aldus het aanzien van den Nederlandschen stam, die steunt op zoovele eeuwen van beschaving, kunst en wetenschap, in de wereld steeds toeneme en Nederland - al moge het klein zijn - groot zij als geestelijk middelpunt van millioenen Groot-Nederlanders, al wonen die buiten onze staatkundige grenzen.

Zulke overwegingen hebben zeker ook voorgezeten bij het Gemeentebestuur van Zwolle, waar B. en W. dier gemeente onlangs de beslissing namen, dat twee plaatsen op het Gymnasium kosteloos ter beschikking gesteld zouden worden van Zuid-Afrikaansche jongelieden 'ter bevordering van de Groot-Nederlandsche stambelangen'.

Ons Bestuur vindt in het bovenstaande aanleiding zich tot U te wenden met het eerbiedig verzoek, het zoo mogelijk daarheen te leiden, dat op de inrichtingen van onderwijs, welke onder het beheer van Uw College staan. eveneens een of meer plaatsen kosteloos beschikbaar gesteld zullen worden voor stamverwante jongelieden.

Mocht Uw College eenige beschikking in dit opzicht nemen, dan zouden wij daarvan gaarne bericht ontvangen, ten einde zulks aan de Vertegenwoordigers van het Algem. Nederl. Verbond in het buitenland te berichten, terwijl wij voor het overige een dergelijke beschikking, welke zeker het hare er toe zou bijdragen om de Groot-Nederlandsche aansluiting en ontwikkeling te versterken, ten zeerste zouden toejuichen.

Namens het Bestuur van Groep Nederland
van het Algem. Nederl. Verbond:
SCHÖNSTEDT, Voorzitter.

Groepsdag.

Omstandigheden, buiten den wil en de wenschen van het Dagel. Bestuur der Groep, hebben geleid tot de beslissing, dat de **Groepsdag** in Maastricht **niet zal doorgaan**.

Pogingen daarna aangewend om den Groepsdag in Rotterdam of Amsterdam te houden, hebben - gelet op den korten tijd van voorbereiding en de onzekerheid of de Groepsdag aldaar kans van slagen had - het Dagel. Bestuur geleid tot het besluit, dat dit jaar geen Groepsdag gehouden zoude worden.

De voorzitter van Groep Nederland:
SCHÖNSTEDT.

's-Gravenhage (Jongel.-Afd.).

Secretares dezer Afdeeling is geworden mej. Anita Prins, Suezkade 104, aan wie alle stukken de Afdeeling betreffende dienen te worden gezonden.

Rotterdam.

Het bestuur dezer Afdeeling is thans als volgt samengesteld: Dr. A.G. van Hamel, voorzitter; W.J. Roodenburg, mej. C. Hoogewerff, mej. Dr. H.C.H. Moquette, D.J. Tyssens en Louis Bril Jr., secretarispenningsmeester, Proveniersstraat 58.

Vlaanderen.

Vlaanderen gespoord!

Wat kan de blinde staatszucht brouwen,
Wanneer zij raast uit misvertrouwen.

V o n d e l .

11 Juli 1920 zal een gedenkdag blijven in de Vlaamsche Beweging, van grooter beteekenis dan alle processen tegen ware en vermeende activisten, dan de vervolgingen waaraan al wat Vlaamsch is sedert het sluiten van den wapenstilstand in 1918 in steeds feller hevigheid bloot staat.

De niet weg te redeneeren fout van die Vlamingen, welke met behulp van den overweldiger van België hun tachtig jaar uit eigen kracht tevergeefs geëischt recht, meenden te kunnen veroveren, blijkt meer en meer slechts een voorwendsel om alle Vlamingen over dezelfde kam te scheren en aanleiding om nu maar in eens heel dat volk te knechten; alsof een volk met zulk een grootsch verleden, dat in 1302 op het slagveld van Groeninge zijn zelfstandigheid bevocht, op den duur zulk een knechtschap zou dulden.

Vele jaren is de wereldvermaarde *Gulden-Sporenslag* door de Vlamingen herdacht; 11 Juli was de Vlaamsch-nationale feestdag bij uitnemendheid en toen de wereldoorlog uitbrak was het zelfs de Koning van Walen en Vlamingen, die zijn volk tot verdediging van den vaderlandschen grond opriep met den kreet: Gedenk den slag der Gulden Sporen!

En nu de Vlamingen, getrouw aan hun verleden, en getergd door de stelselmatige onderdrukking, die hun tot heden nog wordt aangedaan, op 11 Juli wederom wilden getuigen van hun onuitbluschbare liefde voor hun taal en zelfstandigheid en de meest loyale Vlaamsch Belgen daaraan hun zegel hechtten, heeft 'blinde staatszucht' een eeuw van onrecht bloedig bekroond.

Door heel Vlaanderen is de gedenkdag een zegendag geworden voor de Vlaamsche Beweging en de voor het Antwerpsche bloedbad verantwoordelijke magistraten hebben wederom een martelaar gemaakt, wiens vroege dood en koninklijke uitvaart velen ten leven zal wekken.

Dat een minderheid meent aan een meerderheid van medeburgers hun burgerrechten te kunnen onthouden zonder op den duur een burgeroorlog te ontketenen, is verbijsterende politieke kortzichtigheid.

En dan te weten, dat in de Vlaamsche natie een volkskracht sluimert, die, tot volle ontplooiing gebracht, België tot welvaart, eer en roem zal kunnen strekken.

Wie opent de verdwaasden eindelijk de oogen!

De vrouw en de Vlaamsche strijd.

Op de vraag, wat kan de vrouw voor Vlaanderen doen, antwoordt Erin in 'Storm' o.m.:

'Dat uw lippen de taal proeven, die Guido Gezelle noemt "zoo wonderzoet", en die u hooren, zullen haar zangerigheid verlangen. Paart verzorging van taal met

fijngevoelige kieschheid in omgang en woorden. Deze wezen een uitstraling van een Vlaamsch hart, een Vlaamschen geest, gesterkt door de kennis van zijn volk. Zooniet, draagt gij een masker van beschaving en zijt geen echte Vlamingen.

Gij zult door studie Uw volk leeren kennen in zijn geschiedenis, zijn kunst, en zijn letterkunde; gij zult inzien, dat uw volk in zich de kiemen draagt van macht en adel. Gij zult het dan ook beminnen. En als het hart veroverd is, volgen de daden gemakkelijk.

Als moeders en opvoedsters kweekt ge in geest en karakter de mannen, die eens in 't openbaar leven zullen treden, de vrouwen, die nieuwe huisgezinnen zullen vormen, en daar hun taak volbrengen.

Die verplichting hebt ge tegenover God, die u uit het Vlaamsche volk deed geboren worden; tegenover het verleden, dat de graven dekt van hen, die den roem van uw volk over landen en zeeën zonden; tegenover het heden, dat schreiend staart op een zóó diep verknecht en getergd worden van wat heilig is.'

Vlaamsche boeken.

Nu het koersverschil den uitvoer van Nederlandsche boeken naar België tegenwerkt, is het van te meer belang, dat de Vlaamsche uitgevers voor aanvulling zorgen. En daar wordt aan gewerkt. Zoo kwamen ons van 'De Sikkel' te Antwerpen, welke uitgeeft in samenwerking met Em. Querido te Amsterdam, verscheiden door Eug. de Bock en Lode Baekelmans verzorgde uitgaven van oude en nieuwe Vlaamsche gedichten, een boek over Hendrik Conscience en de opkomst der Vlaamsche Romantiek, met veel afbeeldingen en portretten enz. onder de oogen.

In de 'Uitgekozen Gedichten' van Theodoor van Rijswijck uit de Poëtische bibliotheek trof ons vooral in de inleiding deze aanhaling, uit een vers van 1842:

.....O! de tijd dien wij beleven
Drukt op Vlaamsche nekken zwaer.

Is er in Vlaanderen eigenlijk wel iets nieuws **onder** de zon?

Oost-Indië.

De aandacht van Insulinde en Nederland wordt in de laatste jaartientallen steeds meer gevestigd op B a n d o e n g ,

de villastad op de hoogvlakte^{*)}.

Dat is geleidelijk gekomen sedert het oogenblik, dat een spoorlijn West-Java met de Oostelijke helft van dat eiland verbindt. Vóór dien tijd kregen de kleine nederzetting van Europeanen ter hoofdplaats en de planters in de omgeving hunne benodigdheden per kar heelemaal uit Buitenzorg of Batavia. En nu is Bandoeng een groote stad met winkels, die er zijn mogen, met meerdere nijverheidsinrichtingen, met een min of meer grootstedesche beweging

*) Er is een propagandaboekje uitgegeven, waar men tal van kiekjes van Bandoeng's mooie gebouwen vindt. Ook in 't geill. weekblad 'Indië' wordt men geregeld op de hoogte gehouden van mooi-Indië en mooi-Bandoeng.

Sprak men vroeger alleen van de drie hoofdplaatsen van Java: Batavia (Weltevreden), Semarang en Soerabaia, in die zusterentrits is met volle instemming nu ook opgenomen de villastad op de hoogvlakte der Preanger-Regentschappen en niet onwaarschijnlijk zal de jongste zuster binnen afzienbaren tijd de andere drie overvleugelen. Lang - onbegrijpelijk lang - duurde het voor de taaie behoudzucht er toe gebracht werd, er een H. Burgerschool op te richten. 'n Kleine 25 jaar geleden pleitte de Schoolcommissie, waarvan ondergeteekende Secretaris was, te vergeefs voor een bescheiden inrichting of klasse voor meer uitgebreid onderwijs. En nu? De betrekkelijk pas opgerichte H.B.S. werd zoo door honderden leerlingen overstromd, dat er een tweede moest worden opgericht.

Na lange overwegingen begon de verhuizing van Regeerings-bureau's uit het heete Batavia naar de koele hoogvlakte; welke er nu al zijn behoefte hier niet opgesomd te worden; reeds woont er de leger-commandant in een vorstelijke woning en in 't nabijgelegen T j i m a h i ('n kwartier sporen) vindt een belangrijk deel

van 't Nederl. Ind. leger een gezond en versterkend verblijf.

Dat alles is een gevolg van den nieuwen tijd, ingeluid door de spoorwegklok!

Toen, lang geleden, de Nederlanders zich in Indië vestigden, was dat alleen om handel te drijven; hun vestigingen waren dus altijd aan de kust - in den modder. Daar leefden ze en maakten groote winsten, geurden en praalden als O. W.ërs en.... stierven ze als ratten en muizen, waar ze meer in dienst van B a c h u s , dan van H y g i e i a stonden. Toch.... kranige lui, die zich door niets lieten afschrikken in hun pionierswerk!

Aan 't einde der 19e eeuw begint de nieuwe tijd, begint men Indië uit een ander oogpunt te zien als een land, dat vooruit gebracht moet worden en bewoond door gezonde, krachtige menschenrassen. Van toen af de neiging om niet alleen gebruik te maken van de zegeningen van het hoogland, maar om ook de kustplaatsen, doorgaans broeinesten van malaria, gezond te maken.

Geen wonder, dat Bandoeng, gelegen op 2000 voet boven zeepeil, tot eer en welvaart kwam.

De Nederlandsche lezer denke niet aan een E u r o p e e s c h klimaat; midden op den dag steeds over de 80° Fahr. (in deze Julidagen gevoelt men hier wat dat is); maar.... 's avonds en 's morgens heerlijke afkoeling; in den regel 70° Fahr., wat in den Oostmoesson (de drooge tijd, de Indische winter) tot 60° kan dalen; voorts heerlijk frisch badwater (in de kustplaatsen is dit lauw - tot warm toe) en eindelijk van rondsomme het gebergte met nog koeler temperatuur, vroeger bereikbaar met vlugge karretjes en verder per rijpaard; tegenwoordig evenwel verplaatst men zich per auto en in een paar uur stijgt men tot 4 à 5000 voet en geniet de bergkoelte met frissche teugen. 'n Heerlijk land!

't Is dan ook te begrijpen, dat velen er niet meer aan denken, naar 't moederland terug te gaan, maar zich blijvend daar vestigen en onder hen vindt men stevige staatsburgers, die een chèque van f 100.000. - durven te geven voor een maatschappelijk doel.

De verwachting mag dan ook gekoesterd worden, dat 'Bandoeng-vooruit' de toekomstleuze zal zijn; zeker zullen de boven genoemde voornaamste drie steden hunne beteekenis houden, o.a. voor handel en scheepvaart; ongetwijfeld zullen ook nog andere plaatsen - ook in de 'Buitenbezittingen' - zich omhoog werken, maar de 'stad op de hoogvlakte' zal een der voornaamste bronwellen worden voor Insulinde's geestelijke zelfstandigheid.

Dit heeft dan ook wel den doorslag gegeven bij de oprichting der

Indische Technische Hoogeschool,

die op 3 Juli, j.l. - door den Gouvern.-Generaal plechtig geopend is met 35 studenten. Bij de keuze van de plaats der oprichting waren de meeningen in Indië verdeeld, maar de afgevaardigden uit Nederland, die de zaak kwamen regelen, sneden iedere bespreking af en, tot groote ergernis van andersmeenenden, werd de zaak als beklonken beschouwd: Te Bandoeng en niet elders zal de Hoogeschool verrijzen. En.... zoo is die school er en moge een middelpunt van geestelijke ontwikkeling worden, niet alleen voor Insulinde, maar ook voor een groot deel van Oost-Azië.

Misschien zouden andere steden in Indië in enkele opzichten meer geschikt zijn geweest, maar geen enkele plaats is zoo geschikt om professoren en studenten te bezielen met werkkraft en veerkracht als de ‘villastad op de hoogvlakte’.

Het aantal der studenten (35) is zeker nog niet groot, maar dat zal snel toenemen, als men met de toelating niet te vormelijk-bekrompen is; en de tijd komt dus, dat Nederland niet langer in den vreemde behoeft te gaan zoeken naar en bedelen om ingenieurs, ten gevolge van den onwil der Nederlandsche studenten om in Insulinde een werkring te zoeken.

Ten slotte willen wij niet vergeten, dat het een proeve geldt en dat het een zware taak zal zijn om het onderwijs en de wetenschap daar ginds op een hoog peil te houden; Nederland zal nog lang van zijn beste krachten moeten afstaan voor de voorlichting van Indoonesië, totdat de tijd aangebroken is, dat ook in Indië gevormden als hoogleraren kunnen optreden. En ten slotte verzuime men niet de gestadige voeling met het buitenland, waar ook voor Nederland zelf nog zooveel te leeren is.

In datzelfde Bandoeng werd in de maanden Mei en Juni j.l. ook gehouden

de eerste Indische Jaarbeurs.

Daarover handelt een correspondent van de ‘N. Rott. Crt.’ in het Avondblad van 12 Juli j.l. en geeft daarbij beschouwingen, die voor hen, die in het in Indië ontwakende leven belangstellen, ongetwijfeld waarde hebben.

De jaarbeurs wordt door hem aan een scherpe critiek onderworpen, o.a. de inrichting der gebouwen; en..... ‘wie aan de Nederlandsche of buitenlandsche beurzen gewend is, zal haar in 't eerst niet buiten gewoon imposant vinden. De massaliteit, het groote aantal concurreerenden in eenzelfde nijverheid, ontbreekt bijna overal. De eenige betrekkelijk massaal vertegenwoordigd zijn: de machinenijverheid en -fabricage en handel in bouw materiaal (steen en hout), de goud- en juweelhandel, het drukkersbedrijf, de sigaren-industrie’.

Dan klaagt deze ‘vriend, die de feilen toont’, ook over de zwakke vertegenwoordiging van den invoer en zegt daarover met het oog op Nederland:

‘Ten deele, voor wat de Nederlandsche nijverheid aangaat, mag de gebrekkige vertegenwoordiging een gevolg zijn der bekende Hollandsche eigenschap, nieuwe dingen voorloopig nog eens aan te zien Toch ware een ruime deelneming door Nederland aan de volgende Indische Jaarbeurzen nuttig en noodig. De Nederlandsche industrie heeft hier een groot afzetgebied te verliezen, en alle reden om te zorgen, dat de verschuiving, in den oorlog begonnen naar de de zijde van Amerika en Japan, niet wordt voortgezet. (Van Japanschen invoer bemerkt men op deze Jaarbeurs overigens niet veel; hij schijnt, gedeeltelijk ingevolge de boycot-beweging der Chineezers, gedeeltelijk ingevolge slechte kwaliteiten, voorloopig niet zeer gevaarlijk).’

Die ‘gebrekkige vertegenwoordiging’ van invoer-artikelen is volgens den correspondent mede een gevolg van onvermogen van Nederland en 't buitenland en zoo zal men in Indië er toe overgaan om zelf de hand aan 't werk te slaan en daar de werkkraften er b e t r e k k e l i j k goedkoop zullen blijven (niettegenstaande de huidige sribbelingen) zal men op menig gebied den invoer onnoodig maken. Wat de grootere bedrijven betreft ‘schijnt de natuurlijke ontwikkeling wel te zijn, dat de

Nederlandsche industrieën, om van de meer gunstige omstandigheden in Indië te profiteeren..... Indische dochterondernemingen stichten'.*)

In de kleine bedrijven zal het Chineesch kapitaal waarschijnlijk de naaste toekomst aan zich hebben. 'De pogingen', zegt de schr., van de Regeering en anderen om den Inlander tot klein-industriëel te vormen, hetzij zelfstandig, hetzij coöperatief werkende, zullen denkelijk te langzaam slagen, om een overheersching der nieuw te vormen kleine industrieën door het Chineesche kapitaal te voorkomen.

Men moge dit bejammeren, men dient althans te erkennen, dat dit Chineesche kapitaal, in tegenstelling met het Europeesche, Indië niet draineert, niet aftapt, doch met zijn winsten en accumulatie hier te lande blijft.'

Ik kon den lust niet weerstaan, het bovenstaande onder de aandacht van den lezer te brengen, omdat het naar mijne meening den toestand op juiste wijze schetst.

En zoo noemen wij de oprichting der Hoogeschool

*) Vele Nederlandsche firma's zijn daarmee reeds druk bezig.
v.L.

en het houden van de eerste Jaarbeurs, beide in de stad op de hoogvlakte

twee belangrijke teekenen des tijds.

Hier worden in de frissche gezonde berglucht nieuwe grondslagen gelegd voor 't zelfstandige leven der maatschappij in het Indische Gemeenebest. En wij hebben het vaste vertrouwen, dat dit nieuwe zich ontwikkelende leven de min of meer belangrijke ziekteverschijnselen van de Indische maatschappijen geleidelijk zal doen verdwijnen.

En als wij zien, dat 't wederom vreemdelingen, Chizen zijn, die 't meeste voordeel hebben van de nieuwe toestanden, dan zijn wij geneigd uit liefde voor Indië tot de aanmaning:

Indonesiërs, vereenigt U! -

niet om holle bespiegelingen te houden, niet om onwetenden op te ruïen, maar om - kennis verzameld hebbende - mannen te worden van de daad op 't gebied van landbouw, handel, nijverheid.

Gij hebt een schoone kans; waarom laat gij U door anderen de kaas van 't brood wegnemen. Jonge Indonesische ingenieurs, gesteund door Indonesisch kapitaal (dat is er genoeg!) kunnen nu gaan toonen wat er in hen zit.

's-Gr.

v.L.

Suriname.

De Hollandsche Boeren in Suriname.

Een Herdenkingsdag.

‘Ziet wat oud Hollandsche courage vermag’.

Maandag 21 Juni 1920 was het 75 jaren geleden, dat 384 Noord- en Zuid-Hollandsche boeren, vrouwen en kinderen medegeteld, zich als kolonisten in de kolonie Suriname gevestigd hebben.

Van dit aantal waren er in 't eerste halfjaar al 189 gestorven, de meeste aan koorts. Een 50-tal keerde naar Nederland terug. De overigen verlieten de nederzetting ‘Voorzorg’ in het district Saramacca. Zij vestigden zich dicht bij Paramaribo, waar hun kinderen en kleinkinderen nog wonen met den eenen overlevende, den ouden heer Tammenga, wiens voeten den moederlandschen bodem nog hebben gedrukt.

Sinds dien is kolonisatie van Europeanen in de tropen voor mislukt verklaard!

Doch de kolonisatieproeve van 1845*) is wederom een droeve bladzijde in de geschiedenis van Suriname, daar zij faalde door fouten van het bestuur en groote nalatigheid van overheidswege.

*) De kolonisatie van Guvana, Fred. Oudschans Dentz, Koloniaal Tijdschrift, Maart 1917, No. 3, bldz. 322-323.

‘De voordragt en Toelichting van een plan eener vrije colonisatie in de colonie Suriname’, 26 Juni 1841 door 3 predikanten den Koning aangeboden, was grootendeels ontleend aan hetgeen Dr. Horstman**), geneesheer in Suriname, over dit onderwerp in 1839 had geschreven in het tijdschrift ‘De Kolonist’.

Bij Kon. Besl. van 25 Januari 1843 werd het voorstel der predikanten A. van den Brandhoff Ez. te Elst, J.H. Betting te Beesd en D. Copyn te Wilnis, goedgekeurd voor eene vestiging van 200 boeren gezinnen, d.i. ongeveer 500 zielen, waarvan de kosten op f 127.000. - waren geraamd, waaronder alleen aan traktementen, gratificatiën, enz. der 3 predikanten bestuurders, ongeveer de helft of f 62.500. -!!!

Kolonisatie van onze overzeesche bezittingen was in dien tijd het aangewezen middel ter bestrijding van het toenemend pauperisme, maar toen men den achteruitgang van het plantageleven zag, in verband met de afschaffing van de slavernij en vreesde, dat de aanwezige negers binnen betrekkelijk korten tijd zouden uitsterven, meende men de kolonie van andere arbeidskracht te moeten voorzien en dacht men deze te kunnen vinden in boeren uit het moederland.

Deze kolonisatieproeve heeft aan het Rijk 6½ ton gouds gekost.

Langzaam maar zeker hebben de kolonisten, aan hun lot overgelaten, zich tot zelfstandige grondeigenaars en veeboeren opgewerkt. Een merkwaardig voorbeeld van wat oud-Hollandsche werkzaamheid, volharding en spaarzaamheid vermogen!

Vijf en zeventig jaar, voor een goed doel van lijden en strijden, maar ook van overwinning, is nu voorbij.

Rijk zijn ze niet, doch arm evenmin. Ze hebben een onbezorgd bestaan en zijn goede burgers van het land. Hun aantal bedraagt ongeveer 225.

Het hart moet warm kloppen bij de gedachte, dat deze eenvoudige, ongeletterde lieden, die een der belangrijkste vraagstukken van dezen tijd hebben beproefd op te lossen, deze echte pioniers, Nederlanders zijn en zich voortdurend Nederanders blijven voelen.

Aangevuld is hun aantal nimmer door nieuwe kolonisten uit het moederland. Zij bleven onder elkaar

Herhaald mogen worden de woorden van Prof. Stokvis*):

‘De vestiging eener Europeesche volksplanting van generatie tot generatie tot in meerdere geslachten in de tropen is mogelijk; de stichting eener echt Europ. exploitatiekolonie - zooals onze Oost en West die aanbieden - is, onverschillig of de stamhouders tot de Aziërs, dan wel tot de Semieten behooren, een voldongen feit.’

Prof. Stokvis zeide verder bewezen te hebben**):

- 1) dat Europeesche volkplantingen - van alle soorten - zoowel in de lage als in de hooge landen der tropische gewesten mogelijk zijn, en tot bloei kunnen geraken;
- 2) dat tot het doen gelukken dier nederzettingen een verstandige, langdurige voorbereiding van het terrein, eene verstandige keuze van het terrein en van de kolonisten, beleid en overleg, evenals bij elke menschelijke onderneming, absoluut noodzakelijk zijn;
- 3) dat tegenspoeden in den aanvang niet mogen afschrikken, en dat ook hier, evenals overal de aanhouder wint.

***) Frederik Wilhelm Rudolf Horstman, zie geschiedkundig overzicht van het onderzoek naar de Flora van Suriname, bulletin Koloniaal Museum Haarlem No. 38 en de aanvulling daarop van F.O.D.

*) De invloed van tropische gewesten op den mensch. Haarlem 1894, bldz. 57.

***) Alsvoren, bldz. 68-69.

‘Het is zeer zeker een hoogst opmerkelijk en belangrijk feit’, zegt Dr. Van der Plaats^{*)}, dat nog tegenwoordig in Suriname een kolonie Hollandsche boeren van blank ras en Arischen oorsprong leeft, die zijn aanzien dankt aan eene door de Nederlandsche Regeering gesteunde en in de jaren 1842-1845 ondernomen emigratie naar Suriname, met het doel aldaar, zoo mogelijk, een blijvende kolonie te vormen. Ofschoon de sterfte onder de toenmaals geëmigreerden in de eerste jaren hunner vestiging zeer belangrijk is geweest, en dientengevolge die poging tot kolonisatie, vermoedelijk door gebrekkige voorbereiding, keuze van een ongeschikte landstreek en onkunde van de eischen der gezondheidsleer in tropische gewesten, geheel mislukt moet worden geacht, zijn toch nog een zeker aantal menschen en gezinnen overgebleven, die zich door verplaatsing naar een ander deel van Suriname niet alleen hebben kunnen handhaven, maar ook later weder in

*) De acclimatisatie en kolonisatie in tropische gewesten. De ‘Amsterdammer’, weekblad voor Nederland, Nos. 1611 en 1612, van 10 en 17 Mei 1908.

aantal zijn toegenomen, zonder zich noemenswaard met andere min of meer gekleurde rassen te vermengen.

Men mag hieruit wel opmaken, dat de nog levende en in de nabijheid van Paramaribo wonende Hollandsche kolonisten in voldoende mate zijn geacclimatiseerd, om voor uitsterven te worden behoed.'

Wij brengen de afstammelingen dezer pioniers onze eerbiedige hulde.

Op 21 Juni 1895 vierden zij het 50-jarig jubileum, nu is het reeds een herinnering van drie kwart eeuw.

Het Bestuur van Suriname heeft besloten om enkele boerenzoons op Gouvernementskosten naar Nederland te zenden, teneinde daar eenige jaren op een boerderij te laten werken, om, verrijkt met kennis en ervaring, terug te keeren naar Suriname. Mogen er velen volgen en aldus worden goedgeemaakt aan de Hollandsche boeren wat men aan hen is te kort geschoten.

De Boeken-Commissie van het A.N.V. heeft gezorgd voor de tot standkoming eener eenvoudige boekerij. Zoo zullen zij geestelijk en materieel gesteund en gesterkt worden.

FRED. OUDSCHANS DENTZ.

Naschrift:

Even voor het afdrukken van Neerlandia bereikte ons omtrent de plechtigheid het volgend bericht:

Des ochtends had op de boerderij van den heer Van Brussel de feestviering plaats. Genoodigden waren, behalve de waarn. Gouverneur en gezelschap, het Bestuur van de Groep Suriname van het A.N.V. en de Kerkeraad van de Ned. Herv. Gemeente.

De heer Loor, voorzitter van de Vereeniging 'De Nederlandsche Kolonist' heette de aanwezigen welkom, waarna de heer Leys de feesterede hield.

De waarn. Gouverneur deelde de gedenkpenningen van het A.N.V. uit en nam daarna het woord om de Vereeniging te verrassen met de mededeeling, dat het Bestuur f 600. - zal bijdragen in de kosten van de loozing van terreinen, die de Vereeniging onder handen zal nemen.

's Avonds waren de kolonisten de gasten van het Algem. Nederl. Verbond.

Wij komen op de feestviering terug.

Red.

Nederl. Antillen.

Algemeene Groepsvergadering.

Algemeene vergadering, 29 Mei 1920.

Aanwezig 23 leden, waaronder Z.E. de Gouverneur van Curaçao en de 5 bestuursleden op het eiland aanwezig.

In aansluiting aan de voorgelezen notulen deelde de Voorzitter mede, dat uit de koloniale kas f 100 beschikbaar was gesteld ter bestrijding van de kosten voor de

kinderopvoering van de film: 'Zegetocht van H.M. de Koningin door Limburg en Zeeuwsch-Vlaanderen'. Voorts dat eenige aardige bedankbriefjes, aan het Verbond gericht, waren ingekomen van schoolkinderen, die genoemde opvoering hadden bijgewoond.

Vervolgens werd medegedeeld:

- a dat bij G.B. van 17 Maart 1920 no. 311 verschillende bepalingen zijn vastgesteld omtrent de openbare boekerij en leeszaal, o.a. dat in de Commissie van Beheer ten minste drie leden van het A.N.V. zitting zullen hebben; (N.B. De leden van de benoemde Commissie zijn allen lid van de groep, twee hunner zijn bestuurslid);
- b dat het bestuur Mevr. van Breemen-Kruyt heeft benoemd als vertegenwoordigster van de groep in het Hoofdbestuur in plaats van den heer Prof. J. Boeke, en dat zij de benoeming heeft aangenomen;
- c dat de Vereeniging Huisvlijt onder dankbetuiging voor den genoten steun van het Groepsbestuur een afschrift van de goedgekeurde rekening en verantwoording over het eerste vereenigingsjaar heeft gezonden.

De Voorzitter sloot de rij der mededeelingen met het voorlezen van een schrijven van den heer S. Duwaer te Maracaibo, die een zending boeken ter beschikking stelt voor een der boekerijen der Groep. De A.V. kon zich vereenigen met het voorstel van het bestuur om deze schenking over te dragen aan de openbare boekerij, omdat de groep meent daardoor te kunnen bijdragen tot het Nederlandsche karakter van deze boekerij. Den schenker zal de dank van de groep worden overgebracht. Zijn voorbeeld moge door velen worden gevolgd.

De rekening en verantwoording van den penningmeester over 1919 werd door de daartoe in de vergadering van 13 Jan 1920 benoemde commissie, bestaande uit de heeren P. Bart, A.B.J. Prakken en H. Scholtens Kzn. nagezien en in orde bevonden.

Hierna werd overgegaan tot de verkiezing van drie bestuursleden. De leden hadden van 8-22 Mei gelegenheid gehad hun stembriefjes in de bus te werpen; de leden van de overige eilanden waren in staat geweest hun stem uit te brengen, zoodat het slot van artikel 11 niet behoefde te worden toegepast. Er kwamen 109 stembriefjes uit de bus, alle geldig. De 6 door het bestuur gestelde kandidaten - door de leden waren geen kandidaten-lijsten bij het bestuur ingeleverd - verkregen het volgende aantal stemmen:

P. Bart 51; J.H. Bodenburg Hellmund 59; Jos. C. Henriquez 63; R.S. de Lannoy 56; W.R. Menkman 78; Sj. Mook 18.

Tot bestuursleden werden gekozen de heeren W.R. Menkman, Jos. C. Henriquez en J.H. Bodenburg Hellmund.

De heer P.A. Euwens wees op het verslag van het Hoofdbestuur in het April-nummer van Neerlandia en wel op punt VI. Hij stelde de vraag of zoo'n Nederl. weekblad ook op Curaçao, waar velen op nieuws uit Nederland gesteld zijn, zijn nut zou kunnen hebben en meende, dat de meeste hier gevestigde Nederlanders reeds een of meer Nederl. bladen lezen. Maar misschien kan dit weekblad wel van groot nut zijn voor een categorie van personen, n.l. de Curaçonaars, die zeker over het algemeen genomen maar zelden bladen uit het moederland lezen.

Door dit weekblad zouden deze lezers zeker nader tot het moederland kunnen gebracht en meer belangstelling bij hen kunnen gekweekt worden voor de zaken van den Nederlandschen stam.

Nu het Hoofdbestuur een dergelijk plan overweegt meent hij, dat het op den weg van de Groep ligt om voor Curaçao en Suriname nog iets beters te bereiken. Het zal iedereen opgevallen zijn hoe bitter weinig nieuws uit het Moederland ons hier per Fransche kabel zoowel als per draadlooze bereikt, ten hoogste enkele berichten, waarin de gewezen Duitsche keizer betrokken is. Eerst na drie, vier of vijf weken als we onze Nederlandsche bladen krijgen, vernemen we wat er in het Moederland is gebeurd, worden we gewaar, wat zich daar heeft afgespeeld, allerlei wat ons onthouden werd, omdat kabel noch draadlooze kan vermoeden, dat wij verlangend zijn naar zulk nieuws, en vooral ook, omdat zij die berichten niet krijgen. Spreker vroeg de medewerkng van het Hoofdbestuur van het A.N.V. en zoo noodig van het Koloniaal Bestuur in te roepen om in dien toestand verbetering te brengen en gaf in overweging bij de verschillende persbureaux in Nederland aan te kloppen om van deze te verkrijgen een geregelde mededeeling van het belangrijkste nieuws in het Moederland aan de Fransche kabel en de stations voor draadlooze, opdat deze ons die berichten kunnen overseinen. Voor de verspreiding in de kolonie kan gemakkelijk genoeg gezorgd worden.

In het algemeen had het door den heer Euwens voorgedragene de instemming van de vergadering. Eenige

leden meenden, dat het blad, in het April-nummer bedoeld, vooral voor Nederlanders in den vreemde bestemd zou zijn, dat het lezen er van op Curaçao wel aangemoedigd moest worden, doch dat de Groep, die nog zoo veel andere dingen te doen heeft, het niet geldelijk kon steunen. Het plan om te trachten sneller en uitvoeriger berichten uit het Moederland te verkrijgen, zou door het Bestuur zoo spoedig mogelijk aan het Hoofdbestuur worden meegedeeld. Het bestuur zal deze zaak tevens bij de Groep Suriname aanhangig maken.

De tweede spreker was de heer H. Scholtens Kzn. Hij wees op de taak, die kleine naties ook in den wereldoorlog vervuld hadden. Hij voerde aan, hoe wij Nederlanders als kleine natie groote dingen hadden gedaan, maar dat wij dan ook moesten zorgen voor ons ras, ons karakter en onze taal. Over de zorg voor de taal wilde hij het ditmaal hebben, omdat hij in het ontwerp der onderwijsverordening, thans bij den Kolonialen Raad in behandeling, een artikel gevonden had, waarin de Nederlandsche taal achtergesteld werd bij de Engelsche. In art. 103, zoo zeide hij, is sprake van het examen voor hulponderwijzer(es). De kandidaten kunnen dit examen naar verkiezing in het Engelsch of in het Nederlandsch afleggen. Waar nergens aangegeven is, dat die in het Engelsch afgelegde examens alleen bevoegdheid geven voor de Bovenwindsche eilanden, maar zelfs ook wanneer die hulponderwijzers, in het Engelsch geëxamineerd, alleen voor die groep van eilanden bestemd waren, zou nog tekort gedaan worden aan het goed recht der Nederlandsche taal. Er wordt wel geëischt: voldoende kennis van het Nederlandsch van hem, die het examen in het Engelsch aflegt, maar spreker meent dat geëischt moet worden, dat een aanstaand Nederlandsch ambtenaar, zooals ook de hulponderwijzer op de Bovenwindsche eilanden zal zijn, voldoende Nederlandsch kent om zijn examen in het Nederlandsch af te leggen, waarbij dan zeer zeker voldoende kennis van het Engelsch gevorderd mag worden.

Eenige leden betuigden hun instemming hiermede en sluiten zich bij spreker aan in zijn eisch, dat bij een dergelijke regeling als wordt voorgesteld, het Nederlandsch in het gedrang komt en er onderwijskrachten zullen zijn, die aan Nederlandsche kinderen die taal niet kunnen onderwijzen.

De Voorzitter zegt nog als Nederlander het evenzeer als spreker te betreuren, dat in een Nederlandsche kolonie dergelijke regelingen, die door de praktijk ontstaan zijn, moeten worden voorgesteld, maar wenscht als Inspecteur voor het Onderwijs op deze plaats niet verder daarop in te gaan, al wil hij er slechts op wijzen, dat vele bezwaren door spreker genoemd ondervangen zullen worden door de uitvoeringsbesluiten, doch daarover kan slechts in den Kolonialen Raad gesproken worden.

Besloten wordt in deze aangelegenheid zich tot den Kolonialen Raad te wenden.

De laatste spreker was de heer Van Roggen, die na een korte terechtwijzing aan het adres van het bestuur in zake de vertooning van de film een zeer belangrijk vraagpunt aan het oordeel der vergadering onderwierp. Het betrof een meisje, geboren op St. Eustatius uit een Nederlandsche moeder, die eenige jaren oud zijnde, bij het huwelijk van haar moeder door den vader, die Duitscher van geboorte, doordat hij in het Ned. Oost-Indische leger dienst genomen had, zijn nationaliteit verloren had, erkend werd, waardoor zij de nationaliteit van den vader - in dit geval geen - verkreeg, thans geen pas kan krijgen om de kolonie te verlaten, daar zij op geen enkele wijze volgens de wet op het Nederlanderschap als Nederlandsch onderdaan kan worden

aangemerkt. Spreker zegt, dat dit geen alleenstaand geval is, maar dat het meermalen voor zal komen, juist met kinderen van militairen. Hij vraagt of zoo'n regeling niet hard is, als men daartegenover plaatst, dat een op Curaçao geboren kind, waarvan vader en moeder onbekend zijn, dus beiden vreemdelingen kunnen zijn, als Nederlander wordt aangemerkt. Ten slotte meent spreker, dat het op den weg van het A.N.V. ligt te bevoegder plaatse te pleiten voor zoodanige wijziging van de wet op het Nederlanderschap, dat in dergelijke gevallen het kind de nationaliteit der moeder behoudt of naturalisatie gemakkelijker gemaakt wordt, want spreker voegde er aan toe: de onvermogene vader kan in zoo'n geval geen naturalisatie vragen.

De vergadering betuigde haar instemming met het gesprokene en aan het bestuur werd opgedragen deze aangelegenheid bij het Hoofdbestuur ter sprake te brengen.

Hierna sloot de Voorzitter de vergadering.

Zuid-Afrika.

Studie van Afrikaners in Nederland.

In Transvaal is dit jaar een 'Afrikaans-Hollandse Studie-Kommissie' gevormd, welke zich ten doel stelt de studie van Afrikaners aan Nederlandsche Universiteiten te bevorderen, o.m. door het beschikbaar stellen van beurzen.

'De Volkstem' wijdt aan dit belangrijk feit de volgende beschouwing:

'Hier die werksaamheid is in meer dan een opsig 'n feit van aansienlike betekenis vir ons volkslewe. Dit beteken vir eers, dat Suid-Afrika self vir die eerste maal sig werkdadig daarvoor beywer om ons landseuns hulle hoë¹⁾ ontwikkeling te laat deurmaak in die land, waarvan ons meer as van enig land ter wereld te leer het; die land, wat ons in die verlede meer gegee het as enige ander land ons ooit kan gee; die stamland van ons volksbestaan.

Dit is 'n hoogs bedenklige verskijnsel, dat die grootste gros van die gestudeerde Afrikaners hulle deurslag gewende²⁾ vorming deurgemaak het in lande, wat ons volksaard nie simpatiek is nie. Daardeer leef die Dietse bewussyn in ons lank so sterk nie as wat tog noodsaaklik is, wil ons eerlank geraak tot ontplooiing van 'n suiwer nasionale kultuur, wat regstreeks wortel in die volksaard en die nasionale tradiesie. Ons ganse volkslewe behoort deurdring te wees van die besef, dat ons deel uitmaak van die Dietse groep van nasies: Holland, Vlaanderen en Suid-Afrika. Daartoe moet ons die nouste aanraking soek met daar-die susterlande van ons, en elke stap, wat strek in die rigting van hegter maak van die bande met hulle, moet ons verwelkom.

So 'n stap is die optrede van invloedryke kommissies van Afrikaners in al vier provinsies, wat hulle ten doel stel om soveel toekomstige geestelike voormanne as moontlik die onskatbare voorregte, vir hulle self en vir hulle volk, van 'n Nederlandse universitêre vorming te laat geniet.

Maar behalwe die bewerkstelling van verkeer met die verwante, hoëre kultuur van Nederland, vorm die optrede van hier die kommissies die afdraging van 'n ereskuld van oue datum teenoor³⁾ die Nederlandse volk. Van die tagtiger jare af het die "Nederlandsch-Zuid-Afrikaanse Vereeniging", laatstelik onder leiding van sy voorsitter prof. dr. Pont, tienduisende ponde versamel om Afrikaners in staat te stel,

- 1) hoogere.
  - 2) gevende.
  - 3) teenover.
- Red.

party te trek van die ryke wetenskap van Nederland. Dit alles sonder ooit 'n oulap daarvan terug te kry of selfs terug te verwag. Baie van ons uitstekende manne het ons daaraan te danke, en dit het al snaaks begint word, dat ons al maar voortgegaan het met daarvan gebruik te maak, sonder dat ons zelf 'n kragtige poging doen om die fonds te sterk.

Uit die kringe van die hier studeerende jong Suid-

Afrika het verlede jaar 'n stem in dié sin hoorbaar geword: die “Afrikaanse Studentebond” het op sy tweede kongres op Bloemfontein opregte erkentelike betuig vir die Nederlandse edelmoedigheid. Nou het die Afrikaanse volk die kans om deur dae blyk te gee van sy waardeerling vir die mildelik gegewe steun al die jare.’

Taalcommissie.

Onder eigen verantwoordelijkheid.

Adres: Helenastraat 46, 's-Gravenhage.

Hollandsch bovenal.

Hollandsch, Hollandsch bovenal!

- Doch die leus baat niemendal,
Als men dagelijks met de daad
Zelf zijn moedertaal versmaadt.

Hollandsch, Hollandsch bovenal!

- Ach, wat wuft, brutaal gebral!
'k Zie zooveel, dat 't Hollandsch hart
Boos bedroeft en tergend tart.

Hollandsch, Hollandsch bovenal!

- 'k Hoop, dat 't weldra wezen zal;
Maar ik vrees, m a r c h a n d - t a i l l e u r
C u i s i n i e r, d e n t i s t, c o i f f e u r!

Hollandsch, Hollandsch bovenal!

- Doch bij 't worstelen om den bal
Klinkt geklets en 't ijl gezwets
V a n w e l l p l a y e d, o f f s i d e e n m a t c h!

Hollandsch, Hollandsch bovenal!

- Maar dat lijkt m'een gek geval,
Lieve L e t t y, H e t t y, B e t t y!
Beste B i l l y, W i l l y, M i l l y!

Hollandsch, Hollandsch bovenal!

- Rijdt met eigen paard van stal,
Brave T e d d y, F r e d d y, H e d d y!
Dierb're F a n n y, M a n n y, H a n n y!

Hollandsch, Hollandsch bovenal!

- Doch het raakt noch kant, noch wal
Met 't geraas v a n r u n e n r a c e
E n 't m a i s o n v o l n o u v e a u t é 's!

Hollandsch, Hollandsch bovenal!

- Sta voor eigen taal dan pal:
't Pronken met geleende veer
Strekt je waarlijk niet tot eer.

Hollandsch, Hollandsch bovenal!
Kind, maar doe dan niet zoo mal!
Baar je Moeder geen verdriet,
Houd haar hoog, maar trap haar niet!

BART v.d. VELUWE.

Vrome wensch?

Een lid van het A.N.V. woonde onlangs een uitvoering in het Concertgebouw te Amsterdam bij en schrijft ons daarvan:

‘Ik voeg hierbij een gedeelte van een programma. Het bestuur van deze Nederlandsche instelling moest, dunkt me, niet aan een man als Röntgen (die misschien al 30 jaar in ons land is en onze taal nog niet geleerd heeft) een dergelijke bespreking van de werken van een toondichter opdragen.’

Dietsch. (Op vriendelijk verzoek).

Dietsch = bijv.nw. van een verdwenen **diet** = volk; wij zouden kunnen maken: **volksch**. Evenzoo **Duitsch**, want dit heeft alleen **ui** in plaats van **ie**, omdat in de Noordel. en Oostel. streken van ons land **ui** moest ontstaan, waar in de Zuidelijke en Westelijke **ie** verscheen. Dus **Dietsch** = **Duitsch**, d.w.z. volkstaal, tegenover de taal van kerk en wetenschap, het Latijn. Mits.... de Nederlander aan **Duitsch** niet uitsluitend de beteekenis van **Hoogduitsch** hecht, zooals hij in de spreektaal stellig doet, nooit spreekt van Hoogduitsche taal, kunst, wetenschap, maar van Duitse taal enz.

De Haagsche Afdeeling van het A.N.V. noemde haar kunstavonden van den vorigen winter dan ook zeer terecht: **Dietsche kunstavonden**, omdat de leden er uitsluitend hoorden en zagen, wat ons **diet** (volk) op het gebied van kunst vermag. Wie uitvoerig(er) aangaande dit onderwerp ingelicht wenscht te zijn, verwijzen we o.a. naar Verdam: Uit de Geschiedenis der Nederl. Taal en Grundrisse der Germ. Phil. I², blz. 785.

Rouwdag.

‘Spuistrater’ schrijft in De Hofstad van 26 Juni:

‘Ik geloof, dat het Nederl. Verbond verplicht zal wezen een landelijken rouwdag uit te schrijven. Het huis van Emants*) de woning waarin hij toornde tegen taalbedervers, heet nu ‘Maison’ en op den gevel prijkt, in groote gouden letters, als een grafschrift voor het purisme, het opschrift ‘Robes et Manteaux’....

O tijden, o zeden!

Nederlandsch!

Deze kaart, vervaardigd in het einde van 1918, is niet m a a t g e v e n d voor de Export kwaliteit van de toekomst.

*) In de Parkstraat. - Red.

Een blad schrijft, dat de heer Schaper in zijn partij soms een zeer a p a r t e s t e l l i n g inneemt.

Uit een prijslijst van een Haagschen slager: 'Een flinke voorraad in onze c o e l c e l l e n waarborgen u steeds prima bestorven vleesch'.

Een aanschrijving van onze comm. mocht niet baten, ook in latere lijsten staat het fraaie 'Nederlandsche' woord coelcellen.

Mededeelingen en Allerlei.

Onze Eerevoorzitter op reis.

De heer en mevrouw Dr. Kiewiet de Jonge zijn 24 Juli met de 'Prinses Juliana' naar Indië vertrokken.

De laatste maanden verbleven ze op verschillende plaatsen in ons land. Toen ze enkele dagen in Apeldoorn vertoefden, heeft het bestuur der Afdeeling daar gezorgd voor een Padvinders-serenade en gezellig samenzijn.

Onze beste wenschen voor een goede reis, een aangenaam verblijf in de tropen en behouden terugkeer!

Een pleidooi.

Prof. G. Cohen schrijft in de Juli-afl. van 'Le Monde Nouveau' een artikel om nog eens de dwaze en onbillijke vooroordeelen der Franschen tegen Nederland te weerleggen en hun aan te toonen wat ook Frankrijk aan Nederland is verplicht.

Hollandsch-Vlaamsche Studentenlanddag.

15 en 16 Augustus zal te Tilburg een Studentenlanddag voor Vlaamsche en Hollandsche studenten worden gehouden.

Voor inlichtingen wende men zich tot den heer Rochus Franken, secretaris van het Inrichtings-Comité, Lange Nieuwstraat 271, Tilburg.

Pasvisum van Nederl. Consuls in 't buitenland.

Mededeeling van het Hoofdbestuur:

In de Hoofdbestuursvergadering van 28 Febr. j.l. was een der te behandelen punten (zie April-nr. Neerlandia, bldz. 44):

‘Klacht uit Stockholm om daar een Nederl. pasvisum voor Nederl. Indië te krijgen, hetwelk blijkbaar door een Nederl. Consul in 't buitenland niet mag worden verstrekt.’

Wij hebben ons met die klacht gewend tot het Departement van Koloniën. Met de grootste bereidwilligheid verleende de Secretaris-Generaal, Dr. Moresco, ons gehoor en wij mochten reeds den 7en Mei een schrijven namens Z.H.Ed.Gestr. ontvangen, waarin werd medegedeeld ‘dat terzake de noodige maatregelen getroffen zijn, zoodat de verzekering kan worden gegeven, dat moeilijkheden, als tot nu toe werden ondervonden, zich niet meer zullen voordoen’.

Wij meenen voor onze leden in 't buitenland de zaak nog eenigszins te moeten toelichten.

De klacht werd bij ons ingediend naar aanleiding van hetgeen ondervonden werd door een Zweedsch ingenieur, die van plan was, Nederl. Indië te bezoeken, maar - zooveel moeilijkheden ondervindende - er van afzag; wat jammer is.

Nu staat het met die zaak aldus:

In Nederl. Indië was zelfs in den oorlog geen pas noodig, maar natuurlijk weert de Indische Regeering personen, die zij gevaarlijk acht. Deze omstandigheid leidde tot misschien te groote voorzichtigheid in de aan de Consuls verstrekte instructiën; thans evenwel is hun weder de bevoegdheid geschonken om het pasvisum voor de Nederlandsche koloniën te verlenen.

Afdeeling Nieuw-Nederland.

Een van de welgestelde leden dezer Afdeeling heeft zijn buiten te Mount Beacon (90 mijlen van Nieuw-York) beschikbaar gesteld voor een propaganda-feestdag op 31 Augustus. Het plan bestaat het landgoed, aan de Hudson gelegen, per boot te bereiken.

- Op den onafhankelijkheidsdag (5 Juli) hebben leden der Afdeeling in het N.-Y. Stadion Nederl. liederen gezongen. In September volgt een muziekfeest.

- Tot voorzitter in de paats van Prof. A.v.C.P. Huizinga, op wiens medewerking men echter mag blijven rekenen, is benoemd de heer Anton J. Schrikker, vice-consul der Nederlanden.

- Ten opzichte dezer in bloei toenemende Afdeeling, hebben we nog een fout te herstellen. Haar ledental in het jaarverslag van het Hoofdbestuur (zie Juninr.) op 67 gesteld, is veel hooger en bedroeg toen reeds 180.

Groep Nederl. Indië.

In de plaats van den heer H.J.C. Brunet de Rochebrune, die tijdelijk in Nederland vertoeft, wordt het secretariaat der Groep waargenomen door den heer E. Perné, ambtenaar bij den dienst der S.S.T. te Batavia.

Voor Afdeelingsavonden.

Regeeren is vooruitzien.

Dat geldt ook voor het Afdeelingsleven. Besturen, die dit willen onderhouden, dienen reeds in den zomer plannen te beramen voor degelijke winterbijeekomsten, zooals b.v. Afdeeling Den Haag dat doet.

Wij openen hierbij een lijst van sprekers, voordragers en zangers en noodigen allen, die meenen met gunstigen uitslag en in den geest van ons streven voor Afdeelingen te kunnen optreden, uit, hun naam, adres en onderwerp aan de Redactie te melden.

Reeds lieten zich inschrijven:

Richard de Cneudt, Jan Blankenstr. 46, Den Haag.

Lezing van eigen dichtwerken. De Vlaamsche Beweging.

Sofie Deys-Draayer, Schiebroekschelaan 38b, Rotterdam.

Zuid-Afrika-avond (zang), ook het Nederlandsche lied.

Gerard Dils, kunstzanger der Vlaamsche Opera te Antwerpen, Eemnesserweg 38, Baarn.

Mej. Veer de Vère, N.Z. Voorburgwal 33, Amsterdam. (Lijst van meer dan 100 lezingen en voordrachten met en zonder lichtbeelden, wordt ter keuze gaarne toegezonden).

Hollandsche kunst in den vreemde.

Friedrich Marcus Huebner vertelt in de 'Kunstchronik' een en ander omtent het kunstleven in Holland en over hetgeen Holland doet om in den vreemde zijn naam door zijn kunst nieuw aanzien te geven. In Venetië had Holland dit jaar een eigen paviljoen, in Parijs zal binnenkort een Hollandsche tentoonstelling van prenten gehouden worden, te Brighton was een Hollandsche schilderijen-tentoonstelling. Door Scandinavië liet 'Nederland in den vreemde' een tentoonstelling van Hollandsche kunstnijverheid reizen, een onderneming, die in Spanje herhaald zal worden. Huebner juicht dit zeer toe en gelooft, dat men ten onzent met recht de kunst houdt voor een eerste-rangs-propagandamiddel om de volken weer tot elkaar te brengen.

Nederlandsche Vereenigen in Duitschland.

Te Düsseldorf is opgericht de Bond van Nederl. Vereenigen in Westelijk-Duitschland. Doel:

a. het opwekken en levendig houden van het nationaal bewustzijn der in Westelijk Duitschland gevestigde Nederlanders;

b. de algemeene belangen van zijn leden naar krachten te steunen en bij het intreden van noodtoestanden zooveel mogelijk hulp te verleen.

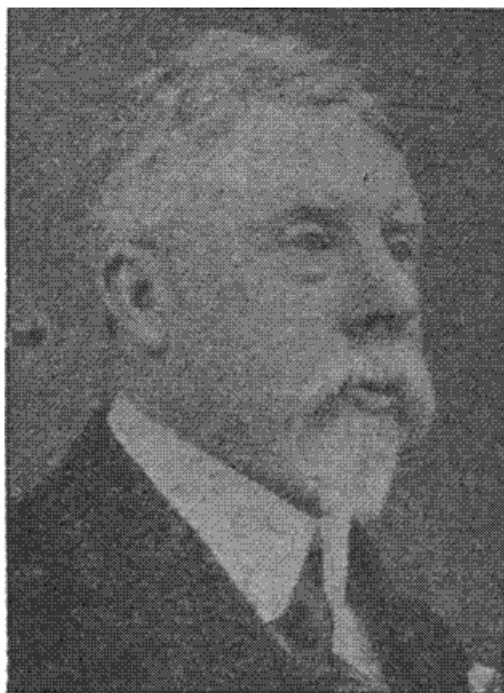
Koloniale Aardrijkskundige Vacantieleergang.

Het Comité voor Indische Lezingen en Leergangen heeft het voornemen, een driedaagschen kolonialen vacantieleergang voor leeraren in de aardrijkskunde in te stellen, welke in de a.s. Kerstvacantie zal worden gehouden in het gebouw van de Afdeeling Volkenkunde van het Koloniaal Instituut te Amsterdam. De bedoeling is, de nieuwere gegevens omtrent onze Nederlandsche Koloniën door voordracht en aanschouwing onder het bereik te brengen van de leeraren in de aardrijkskunde aan gymnasia, middelbare scholen, kweeken normaalscholen, zoomede van studenten in de aardrijkskunde. De leergang wordt voorbereid door eene Commissie, bestaande uit de heeren Prof. J.C. van Eerde, voorzitter; C. Lekkerkerker, R. Schuiling, G. Trouw en Dr. H.H. Zeylstra Fzn., secretaris. Het programma en de voorwaarden voor deelneming zullen later bekend gemaakt worden.

Nederlandsche schrijvers in Duitschland.

Sedert zoo wat een paar jaar mag Couperus zich verheugen in een groot lezerspubliek in Duitschland. Verschillende uitgevers stellen er belang in zijn werken aan den man te brengen. Zoo Borngräber en Ullstein te Berlijn, Georg Müller te München en Wunderlich te Leipzig. Het is vooral het exotische en het schilderen van vroegere glansperioden der beschaving, die uitgevers en lezers hun aandacht aan het werk van dezen Nederlander doen schenken.

Van den Vlaming Felix Timmermans verschijnen achtereenvolgens al de werken in Insel-Verlag te Leipzig. Dit heeft reeds een mooie collectie van Nederlandsche werken. Het schijnt er zich op te willen toeleggen

G.H. BREITNER, Kunstschilder.

RADEN ADJENG KARTINI †

DR. C. LELY, Oud-Min. v. Waterst.

Mevr. NOORDEWIER-REDDINGIUS, Zangeres.

Is. QUERIDO, Letterkundige.

een soort van Nederlandsche bibliotheek te vormen. En de belangstelling der lezers voor werken van Nederlandschen aard is onverzwakt. De eerste uitgave van 'Het Kindeken Jezus in Vlaanderen' was in een paar maanden heelemaal uitverkocht. De tweede uitgave is in druk. 'De schoone Uren van juffrouw Symphorosa, begijntjen' is reeds aangekondigd.

Van Arthur van Schendel verschijnt eveneens in Insel-Verlag 'De schoone Jacht' en van den Vlaming Raf Verhulst zijn groot en veelbesproken drama 'Jezus de Nazarener'. Het verschijnen van dit drama zal in Vlaanderen en ook in Holland velen met genoegen vervullen, omdat het voor een der schoonste drama's gehouden wordt, die in Vlaanderen geschreven werden, waar het zeer door de kritiek besproken werd en met den driejaarlijkschen prijs voor tooneel-letterkunde werd beloond.

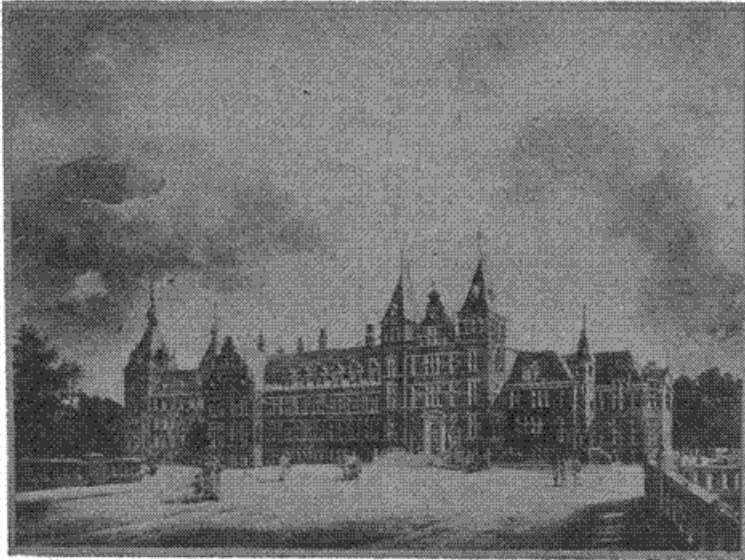
Van een anderen Vlaming, Georg P.M. Roose, verschijnen dit jaar nog bij Paul List te Leipzig, 'Bücherlese-Verlag', een roman 'De Geteekende' en een bundel 'Fantastische Geschiedenissen'.

Nederlandsche Schoolkalender.

De nieuwe uitgaaf 1920-1921, samenvallend met het schooljaar, is bij Wolters' Uitgevers-Maatschappij te Groningen verschenen en bevestigt den goeden indruk van zijn voorganger.

De samenstellers Mr. W.L. Hendriks en H.J. Schoo hebben weder tal van wetenswaardigheden voor de studeerende jeugd bijeen gebracht in dit 300 bladz. tellend boekje, dat opent met een kort stukje over het Koloniaal

KOLONIAAL INSTITUUT TE AMSTERDAM.
(Afb. uit Nederlandsche Schoolkalender.)

Instituut en vooral waarde heeft om den eigenlijken kalender, die op elke Zondagsbladzijde een portret bevat van een man of vrouw van beteekenis, voornamelijk Nederlanders. De bijschriften zijn beknopt en toch rijk aan inhoud, terwijl boven elk portret een lijfspreuk of kernwoord tot nadenken en navolgen aanspoort.

Ziehier eenige dezer, benevens enkele afbeeldingen:

Gaat niet, bestaat niet. (Troepspreuk van een Padvinderstroep).

Laten wij ons niet blind staren op wat ons scheidt, laten wij liever kracht zoeken in wat ons vereenigt. (Mr. H. Goeman Borgesius).

Het ware vrouwenleven is vormend, om zich heen grijpend, doordringend, mateloos invloedrijk. (Elise van Calcar).

Den grootsten dienst, dien we iemand kunnen bewijzen, is hem te helpen, zichzelf te helpen.

Het droogmaken van de Zuiderzee is het annexeeren van een provincie, niet door strijd maar door arbeid. (Dr. C. Lely).

Zuid-Afrika-nummer.

‘Commercial Holland’, het bij Nygh & Van Ditmar verschijnend maandschrift, heeft een geïllustr. ‘South Africa Number’ uitgegeven, met bijdragen van Joh. Visscher over de Historische betrekkingen tusschen Nederland en Zuid-Afrika en over Immigratie. Voorts werkten aan dit nummer mede de heeren H.C. Obreen, Consul Baerveldt e.a. De bijdragen zijn afwisselend in het Nederlandsch en Engelsch.

Comité voor Ned. Kinderen in den Vreemde.

Hoofddoel: Verzorging in Nederland).

44ste opgave van ontvangen bijdragen 1-30 Juni.

Onder-Comité Zwolle f 15.75, maakt met vorige opgaven f 4734.25.

B.H. f 30. -, H.J.F.R. f 1. -, L.M.d.J.v.S. f 25. -, A.M. f 100. -, Hl. B.D. f 25. -, W.v.H. f 10. -, M. en C.P. f 25. -, Kl. I.E. f 25. -, H.D. f 25. -, A.M. en Co. f 25. -, H.M. en Co. f 50. -, J.S. f 1. -, E.C. f 10. -, J.D. 22.50, H.G.S. f 100. -, P. en Co. f 100. -, N.I.E. Mij. f 50. -, Mr. F. f 50. -, A.G.E. f 50. -, H.G.Th. f 50. -, Th.W.B. f 50. -, St. H. Vg. f 50. -, C.S.E. f 50. -, B. en C. f 50. -, Th.H. f 50. -, Mr. E.Ph. f 25. -, J.D. f 25. -, allen te Amsterdam.

A.C.M. f 25. -, L.H.K. f 30. -, D.F. Pz. f 30. -, allen te Rotterdam.

R.D. f 15. -, Jhr. H.L. f 100. -, C.B. f 10. -, J.S. f 7.50, allen te Den Haag.

J.C.K. f 3.50, Dr. H.C.M. f 25. -, Mr. v.H. f 25. -, H.H.v.Z. f 10. -, J.E.L.S. f 5. -, N.N. f 2.50, S.H. f 2.50, mevr. v.d.Z. f 25. -, Mr. A.J.P. f 2.50, H.O. f 5. -, E.H.K. f 2. -, F.H.v.V. f 100. -, Overste Insula Dei f 5. -, D.v.D. f 5. -, R.E.M. f 2.50, W.W.d. f 10. -, allen te Arnhem; P.N. f 5. -, M.E. f 10. -, beiden te Alkmaar; G.F.K. f 10. -, Mr. G.W. Br. v.H. f 25. -, beiden te Assen; Dr. G. f 2. -, te Apeldoorn; B. f 5. -, v.R.V. f 2.50, beiden te Amersfoort; A.T.t.B. f 5. -, A.B. f 5. -, A.B.G. f 5. -, M.E. f 2.50, J.A.G. f 5. -, N.N. f 2.50, J.O. f 1. -, allen te Almelo; J.H.C.I. f 2.50, te Asten; F.W. f 2.50, te St. Anna Parochie; J.M.V. f 10. -, P.W. f 5. -, C.S.K. f 10. -, C.d.W.H. f 10. -, V. f 2.50, allen te Bussum; E.J.L. f 100. -, E.V. f 100. -, E.Th.v.H. f 25. -, beiden te Bloemendaal; J.d.K.K. f 5. -, te Breda; Jhr. I.P.D.O.t.N. f 30. -, te Baarn; H.M.S. f 2.50, Dr. P.d.K. f 25. -, Jhr. H.J.G.v.U. f 10. -, allen te Bilthoven; W.G.v.T. f 10. -, te Beek en Donk; Barnev. Hulp Z.V. f 10. -, te Barneveld; C.C.E. f 2.50, te Bolsward; J.W.v.M. f 10. -, te Brummen; Dre. L.C.Q.v.U. f 10. -, W.L.S.S. f 50. -, beiden te Breukelen; H.D.S. f 1. -, te Blaricum; H.F.v.E. f 10. -, te Buren; A.V.A. f 1. -, te Culemborg; O.A.A. f 5. -, J.W.S. f 1. -, mevr. S. f 10. -, A.J.P. f 2.50, allen te Delft; H.W. f 2.50, J.H.L. f 25. -, H.J.B. f 2.50, L. f 2.50, M.D. f 2.50, allen te Dordrecht; mej. A.R. f 5. -, te Doorn; H.W.v.R. f 5. -, te Dieren; K.H. f 2.50, te Driebergen; W.C.S. f 1. -, te Doesburg; M.G.R. f 5. -, C.R. f 25. -, beiden te Dubbeldam; E.B. f 25. -, wed. H.P.B. f 1. -, te Enschedé; J.A.M. f 5. -, te Enkhuizen; E.E.F.v.D. en Zn. f 20. -, te Eindhoven; A.F.H. f 2.50, te Elst; wed. v.H. f 25. -, te Empe; N.N. f 25. -, te Eerbeek; W.t.K. f 2.50, te Emmen; G.B.H. f 5. -, A.G.B.T. f 10. -, beiden te Ede; D.H.B. f 10. -, Dr. J.v.H. f 25. -, beiden te Eefde; Mr. J.A.G.G. f 10. -, O.Q.v.S. f 10. -, S.M. Sz. f 10. -, W.R. f 25. -, M.L.B.L. f 10. -, G.W. f 10. -, U.G.S. f 100. -, Fa. J.A.H. f 2. -, J.Ph.W. f 1. -, allen te Groningen; J.A.M. f 10. -, W.A.R. f 2.50, Th.S. f 10. -, P. f 10. -, Dr. J.P.T. f 10. -, wed. v.d.P. - T. f 1. -, A.D.v.V. f 1. -, D.v.H. f 10. -, allen te Gouda; wed. A.J.S.D. f 10. -, te Goes; C.S. Mij. f 10. -, toe Geldermalsen; J.P.K. f 1. -, te Gorinchem; G.M.L. f 2.50, te Ginneken; Dr. J.T.C. f 5. -, A.H. f 50. -, J.K. f 5. -, P.B. f 1. -, E.S. f 10. -, dames V. f 5. -, N.N. f 5. -, W. f 2.50, L. f 5. -, mevr. H. f 10. -, L.T. f 10. -, wed. H.O. f 2.50, allen te Hilversum; A.A. f 10. -, L.A.L. f 1. -, Mr. P.D. f 10. -, Dr. J.P.J.G. f 5. -, mevr. Z.M. f 10. -, S.W.d.K. f 40. -, Mr. A.A.S. f 10. -, G.J.D. f 10. -, G.v.T. f 100. -, F.R. f 10.

-, Dr. W.E.M. f 10. -, allen te Haarlem; N.N. f 10. -, G.J.v.d.L. f 1. -, beiden te Den Helder; E.W.v.H. f 2.50; G.v.T. f 25. -, beiden te Helmond; H.F.B. f 2.50, te Hulst; mevr. H.V. f 5. -, te Heerde; v.N.v.M. f 5. -, P.W.v.R. f 10. -, te Hoenderloo; R. f 10. -, te Hedel; J.K. f 1. -, te Haarlemmermeer; Heerlener. Afd. Com. v. Verz. Fr. Kinderen f 100. -, te Heerlen; G.D. f 10. -, te Hattem; v.d.W. f 10. -, te Hoevelaak; R.C.C.v.H. f 5. -, te Kampen; B.K.B. f 10. -, te Koudum; J.P.H. f 1. -, te Katwijk aan Zee; G.E.D. Tzn. f 10. -, te Koog aan de Zaan; J.W.v.L. f 5. -, S.L. f 2.50, J.P. f 10. -, C.v.V. f 10. -, J.B. f 2.50, Mr. H.A.S. f 2.50, H.O. f 10. -, W.P.J.S. f 5. -, B.H. f 2.50, Prof. J.Ph.V. f 10. -, Dr. Z.E. f 2.50, allen te Leiden; A.J.S. f 5. -, n.v.N. IJ. f 10. -, te Leeuwarden; A. f 12.50, te Laren; d.K. f 5. -, te Leerdam; Jhr. M.E.V. f 2.50, te Loon op Zand; G.H.N. f 2.50, te Lochem; L.W. f 2.50, te Maastricht; Mr. F.J.S. f 10. -, mevr. M.P.R. f 10. -, beiden te Middelburg; J.K.W.Z. f 10. -, te Midwoud; Dr. A.R.W. f 10. -, M.E.J. f 1. -, G.W.H.S. f 30. -, K.K. f 5. -, L.J.M.M. f 80. -, allen te Nijmegen; P.H.V. f 1. -, te Nijkerk; N.N. f 1. -, te Noordwijk; N.W. f 2.50, W.L. f 2.50, te Oosterbeek; mevr. D.G. - O. f 50. -, te Oldenzaal; Th.v.W.R. f 10. -, te Oenkerk; A.d.K. f 30. -, te Oostkapelle; Gebr. v.d.B. f 1. -, te Oss; P.C. f 25. -, te Poortugaal; N.N. f 10. -, te N.-Pekela; H.v.W. f 10. -, te Rhenen; A.W.S. f 5. -, te Rijswijk; St. K. fab. A. f 10. -, J.M.v.d.S. en Co. f 25. -, beiden te Schiedam; J.A.A. f 10. -, te Sexbierum; H.H. f 25. -, A.B.L. f 2.50, R.d.J. f 2.50, allen te Sneek; H.B. f 5. -, te Steenderen; C.O. Coöp. M. fab. d.W. f 50. -, te Schildwolde; J.T. f 10. -, te Stadskanaal; mevr. A.J.B.P. f 25. -, A.v.B. f 25. -, beiden te Tiel; Waalsche Diaconie f 50. -, L.J.v.P. f 2.50; Dr. v.L. f 5. -, Dr. H.Z. f 5. -, Prof. H. f 10. -, A.J.S.R. f 1. -, G.H.G. f 2. -, Dr. W.Z.v.D. f 5. -, C.C.v.d.H. f 2. -, Gebr. N. f 10. -, Jhr. Mr. K.F. f 5. -, Dr. J.W. f 3. -, L.H.W. f 10. -, mevr. B. f 5. -, G.A.P. f 10. -, allen te Utrecht; F.L. f 2.50, te Uift; P.J.N. f 0.50, J. f 1.50, beiden te Venlo; H.W. f 2.50, te Veendam; Jhr. v.d.W. f 10. -, C.B. f 5. -, J.P.d.J. f 10. -, C.H.B.A. f 10. -, C.H.B. f 2.50, allen te Velp; mej. H.P.W. f 2.50, te Voorburg; A.D.J. f 15. -, te Vlaardingen; J.P.K. f 1.50, te Vuren; P.d.C. f 25. -, te Veenwoude; H.D. f 10. -, te Warnsveld; W.v.G. f 2. -, te Well; P.L. f 10. -, te Wemeldinge; P.A.B. - D. f 10. -, te Waspik; Dr. R.J.M. f 20. -, te Westpolder; H.G.D.C. f 10. -, H.M.N. f 5. -, beiden te Wapenveld; H.A.W. f 25. -, te Winsum; A.B.v.G. f 15. -, v.T. f 25. -, beiden te Wassenaar; A.P.H. en Zn. f 2.50, te IJmuiden; D.J.v.R. f 50. -, Dr. v.R. f 25. -, Jhr. G.F.v.T. f 10. -, P.J.d.K. f 5. -, B.v.B. f 5. -, allen te Zeist; n.v. St. Pij. voorh. Z. f 10. -, te Zaandam; Mr. P.F.G. f 25. -, R.G.A.Z. Barn. v.H. f 10. -, beiden te Zwolle; A. f 10. -, te Zuidlaren; H.P.J.F. f 10. -, N.N. f 4. -, beiden te Zutphen; C.L. f 5. -, te Zuidland; Dr. F.D. f 5. -, te Zwijndrecht; J.H.G. f 10. -, te Zevenaar; A.J.N. f 10. -, te Zegwaard; C.d.B. f 2.50, te Zelhem.

In de afgelopen maand werd totaal ontvangen f 4640.75 en Mark 155. -, hetgeen met vorige opgave maakt f 288.477. - en Mrk. 31.253.68, terwijl de uitgaven in deze maand bedroegen f 4054.56 en Mrk. 169.

Uit de laatste berichten bleek, dat onze hulp nog zeer dringend noodig is, en derhalve werd besloten het aantal der te verzorgen kinderen uit te breiden en over de grenzen de meest behoeftigen van voedsel enz. te voorzien. Wij hopen spoedig in de gelegenheid te zijn eenige treinen met levensmiddelen en kleeren te verzenden. Hiervoor zijn veel middelen noodig.

Bijdragen worden gaarne ingewacht bij den Penningmeester:

S. VAN LIER Ez.,

Nassaukade 358, Amsterdam.

Postchèque en Girodienst No. 22889.

Vlaanderen en de vrede van Atrecht.

Onlangs werd mij de vraag gesteld, of de vrede van Atrecht (6 Januari 1579), waarbij Henegouwen, Artois, Rijssel, Douai en Orchies - de Waalsche gewesten der toenmalige Nederlanden behalve Doornik en Namen, die zich weldra ook aansloten¹⁾ - zich door Parma's handige bemiddeling aan den Koning van Spanje onderwierpen, 'tegen de bedoeling van de meerderheid der Vlamingen is tot stand gekomen'.

Als men die vraag zóó stelt, is zij moeilijk bevestigend of ontkennend te beantwoorden. Het is niet wel mogelijk de 'bedoeling van de meerderheid der Vlamingen' alsnog precies te doorgronden en aan 'volksstemmingen', al of niet van te voren 'gemaakt', dacht toen geen sterveling, aangezien de Staten der gewesten zulke dingen plachten te regelen, ditmaal in overleg met 's Konings landvoogd, Parma. Volkomen zeker acht ik echter de conclusie van mijn overleden ambtgenoot Bussemaker, die een groot werk wijdde aan de geschiedenis van 'De afscheiding der Waalsche gewesten van de Generale Unie'²⁾: 'het verdrag van Arras kon zelfs de hooge eischen van een patriot, mits hij ijverig katholiek was, bevredigen; goed uitgevoerd, liet het weinig te wenschen over en schonk hem, wat hij bij den aanvang van den strijd beoogd had.'³⁾ Wel kostte het nog eenige moeite om Parma en later den Koning te bewegen het te ratificeeren en moest men zich tot zijn teleurstelling nog belangrijke wijzigingen laten welgevallen, eer het zoover kwam, maar het lijdt geen twijfel, dat ook mèt die wijzigingen het verdrag aan de verlangens van ook minder ijverige Katholieken voldeed: de Pacificatie van Gent, de Unie van Brussel en het Eeuwig Edict uit Don Jan's tijd werden er door bevestigd, de uitsluitende handhaving van het Catholicisme werd er door vastgesteld.

Maar wie Calvinist was en blijven wilde, kon er zich natuurlijk niet mede vereenigen, evenmin als de weinig talrijke zeer gematigde Katholieken, die de voortzetting van den wanhopigen strijd verkozen, als aan de Calvinisten niet zekere mate van vrijheid van godsdienstoefening of ten minste van geloofsvrijheid werd gelaten.

Nu moet worden in het oog gehouden, dat de Calvinisten in Vlaanderen (en nog in sterker mate in Brabant) een weliswaar roerige en buitengemeen ijverende minderheid uitmaakten, maar toch een *minderheid*, die nog veel geringer van beteekenis werd, als men weet, dat, als het erop aankwam, een overgroot deel ervan aanstonds bereid was weder katholiek te worden, zooals bij Parma's onophoudelijk voortdringen tot 1585 toe overal in stad en land van Vlaanderen en Brabant is gebleken. Wat in den zomer van 1579 te Mechelen gebeurde, waar men aanvankelijk fier geweigerd had maar de stadsregeering al spoedig *op wensch der burgerij* zich bij het verdrag aansloot¹⁾; wat er voorviel te Brugge, waar een aansluiting bij het verdrag alleen verhinderd werd door het in de stad werpen van een aanzienlijk Staatsch garnizoen²⁾; wat er plaats had in 's Hertogenbosch, waar de Katholieke *burgerij* voorloopig nog met succès van afval werd weerhouden maar duidelijke blijken van

1) Luik en Luxemburg behoorden niet tot de Nederlanden.

2) 2 dl., Haarlem, 1895/6.

3) Bussemaker, II, blz. 240.

1) ib. blz. 266.

2) ib. blz. 267.

aarzeling toonde³⁾ - dat alles was typisch voor de stemming der overgrote meerderheid in Vlaanderen en Brabant.

Die stemming was zonder eenigen twijfel de-

3) ib. blz. 268.

ze: wij zijn en blijven katholiek; wij begeeren handhaving, neen waarborging onzer oude burgerlijke vrijheden; wij willen geregeerd worden door onze landgenooten, niet door Spanjaarden of andere vreemdelingen - als men ons dit belooft, grijpen wij met vreugde de gelegenheid aan om een einde te maken aan den vreeselijken krijg, die stad en land sedert zeven jaren terstert, handel en nijverheid vernietigd heeft, en aan het ondragelijke juk onzer Calvinisten. De uitspattingen der Calvinistische minderheid, die in Gent haar sterkste burcht had, de zwakheid van het landsgezag der Staten-Generaal, het toenemend wantrouwen in het succès van den Prins van Oranje deed het overige.

Als men de vraag zóó stelt: was de stemming der overgrootste meerderheid in Vlaanderen (en Brabant) zoo, dat men bereid was voor de zaak der Staten-Generaal nog verder den strijd voort te zetten door goed en bloed daaraan te wagen? - dan kan het antwoord niet anders dan volstrekt ontkennend zijn. Of verkoos zij zich te onderwerpen aan het verdrag van Atrecht? Ongetwijfeld. Eenige jaren later, in 1585, was het pleit dan ook beslecht. Eenige honderden Calvinisten, voor hun dierbaar geloof alles opofferend, hebben Vlaanderen en Brabant verlaten om met vrouw en kind in Engeland, Holland en Zeeland te gaan leven, medenemend hunne energie en hun talent; velen zijn hen gevolgd, omdat zij zich tegenover de nieuwe machthebbers al te zeer hadden gecompromitteerd. De overgrootste meerderheid der Vlamingen en Brabanders echter zijn in hun land gebleven en hebben gedaan, wat die van Nieuwpoort deden in het voorjaar van 1584.

Dan schrijft de Prins van Oranje aan zijn broeder, graaf Johan, het volgende¹⁾, dat zijn oordeel geeft over de stemming der zijnen in Vlaanderen en elders: *‘Le plu grand nombre est infirme comme on a toujours veu qu'en nécessité et affliction le nombre a esté le plus petit, et de fresche mémoire nous l'avons veu en Flandre, car l'Eglise de Nieuport n'estoit moindre que de trois mil personnes; quinze jours devant leur reddition, il n'y en avoit point qui fissent sonner plus haut les mesmes propos que vos théologiens font, et leurs ministres n'en faisoient guères moins. Dès le premier jour qu'ils virent la trompette de l'ennemy les sommer, il ne s'en trouva que trois seuls résolu en toute la ville, et nonobstant qu'ils eussent raisonnable garnison, toutesfois ils contraignirent les gens de guerre de sortir et se rendirent honteusement, jusques à abandonner leurs ministres en proie, ne les comprenant en leur capitulation; et eussent esté les paouvres gens mis à mort, sans qu'aucuns de mes anciens serviteurs eussent trouvé moien, au danger de leur vie et de leurs soldats, les desguiser et les faire passer entre leurs soldats’....*

Zoo ging het te Nieuwpoort en elders, want zoo waren en zijn nog de menschen in het algemeen, als het erop aankomt. Zoo zou het in 1574 ook zelfs te Leiden geweest zijn, als Van der Does, Van Hout en Van der Werff er niet geweest waren. De Prins, groot menschenkenner, wist het: *‘bien le plus petit nombre’* is standvastig tot het einde, en, hij mocht het zeggen: *‘entre lesquels j'espère par la grâce de Dieu estre’*.

P.J. BLOK.

1) Archives, VII, p. 344.

Overzicht der Hoofdbestuursvergadering van 17 Juli te 's-Gravenhage.

Aanwezig: de heeren P J. de Kanter, Voorzitter; Jhr. Mr. J.L.W.C. von Weiler, Ondervoorzitter, Mr. B. de Gaay Fortman, Secretaris-Penningmeester, de dames: N.J.C. van Breemen-Kruyt en A.C. Veen-Brons en de heeren J.S.C. Kasteleyn, Dr. W. van Lingen, K.E. Oudendijk, W.C. Schönstedt, C. Stadius Muller, Th.G.G. Valette, de Administrateur C. van Son, benevens Dr. W. van Everdingen als gast.

Afwezig met kennisgeving: de heeren Dr. M. Alvares Correa, Ch.R. Bakhuizen v.d. Brink, Dr. Th. Lens, Jhr. Mr. G.A.K. Michiels van Kessenich, en Mr. Dr. C.F. Schoch.

De Voorzitter opent te 2 uur de vergadering en doet alvorens de dagorde te beginnen mededeeling van een telegram van den eerevoorzitter Dr. Kiewiet de Jonge, die juist dien dag naar Indië vertrok:

‘Het mij zoo eervol en hartelijk geboden afscheid steeds gedachtig breng U allen gezamenlijk en ieder in het bijzonder nogmaals mijn oprechten dank en groet. Heil het Verbond en U allen.’

Daarna verkrijgt het woord de directeur der Boeken-Commissie om zijn standpunt over het crediet van het Hoofdbestuur aan de B.-C. uiteen te zetten.

De heer Van Everdingen dankt voor de gelegenheid, die hem geboden wordt, om het Hoofdbestuur eens mondeling een uiteenzetting te geven. Tot '18 genoot de B.-C. sedert verscheiden jaren f 2400. - subsidie, welke geheel ten bate der B.-C. kon worden aangewend. Was er een saldo dan kwam dit later steeds te pas. Het pas verschenen jaarverslag maakt ook van een saldo melding, maar daar zijn verscheiden giften onder sedert '15 ingekomen en die eerst nu na het einde van den oorlog en bij het weer aanknoopen der verbindingen, zullen worden verbruikt. Toch is dit niet het hoofdargument voor herstel van het subsidieen afschaffing van het credietbeginsel. Wie een goed inzicht in de werkzaamheden der B.-C. wil krijgen, bezoeke niet het Boekenhuis te Rotterdam, maar het kantoor te Bilthoven. Daar zal men tot de overtuiging moeten komen, dat de B.-C. elk jaar moet kunnen rekenen op een vast bedrag, te meer waar alles zooveel duurder is geworden en op een bepaald oogenblik voor aankoop van nieuwen voorraad geld beschikbaar moet zijn.

Spr. acht de B.-C. almee de beste bemiddelaarster voor levering van Nederlandsche boeken aan het buitenland. Hij stelt zijn aanblijven afhankelijk van herstel der subsidie.

Eenige leden uiten hun waardeering voor het werk der B.-C. en verklaren zich voor herstel van het subsidie-beginsel.

Van D.B.-zijde wordt opgemerkt dat de bijdrage aan de B.-C. afhankelijk is van de inkomsten van de hoofdkas en de B.-C. geen potje mag maken als de hoofdkas te kort komt. Het begrijpt ook niet, waarom men zoo staat op een subsidie, waar een crediet zelfs overschreden kan worden als er bepaalde nuttige doeleinden zijn.

Bij stemming verklaart de meerderheid der leden zich voor subsidie.

De voorzitter stelt nu aan de orde de: **Nota van het Hoofdbestuur over de voorstellen van den heer Oudendijk.**^{*)}

De voorzitter deelt mede, dat de prae-adviezen van het D.B. door het Hoofdbestuur gunstig zijn ontvangen. Dienovereenkomstig zal worden gehandeld Wat het zenden van boeken naar Vlaanderen betreft, elke aanvraag zal op de gewone wijze, d.i. door de B.-C. behandeld worden.

II. Ingekomen stukken en mededeelingen o.a.:

I. Verklaring der Commissie tot herziening der rekekening en verantwoording, dat de R. en V. over 1919 in orde is bevonden.

Gift van de Firma Van Gelder Zonen, groot f 1000. - voor Kapitaalfonds I.

Gift van de Papier-Maatschappij Firma Loeber en Bührmann van f 1000. - voor Kapitaalfonds II.

De administrateur licht toe dat dit het eerste resultaat is van zijn nieuwen veldtocht tot vermeerdering der fondsen. Met de gift van de Firma Loeber & Bührmann is tevens de grondslag gelegd voor Kapitaalfonds II, dat in geval van nood kan worden aangesproken.

Aanvraag om Nederlandsche zangboekjes door de Afd. Berlijn. Hieraan is voldaan.

Samenwerking der Nederlandsche vereenigen in West-Duitschland. Het Dag. Bestuur zoekt verbinding met deze.

Plan der Afd. Nieuw-York om de opvoering van Nederl. Tooneelstukken (vertaald) in Amerika te bevorderen. Medewerking wordt verleend.

De heer Hoppe heeft zijn benoeming als vertegenw. te Melbourne, de heer Ter Ellen die te Tampico aangenomen.

III. Voorstellen.

Voorstel om met het oog op de hooge exploitatiekosten van Neerlandia tot verhooging der jaarbijdragen te komen. Hierover zal een rondschrijven aan Groepen en Zelfst. Afdn. worden gericht.

Voorstel van het Dag. Bestuur omtrent het verlenen van steun voor het Ned. Onderwijs in Salamanca (Argentinië).

De vergadering kan zich in beginsel met dat voorstel vereenigen. Besloten wordt het geldelijk overzicht af te wachten, waarom gevraagd is.

*) Zie Juni-nr. blz. 78 punt IX.

Voorstel van het Dag. Bestuur om den heer J.S.C. Kasteleyn te benoemen tot vertegenwoordiger van het A.N.V. in het hoofdbestuur der Ned. Vereen. voor Tentoonstellingsbelangen.

Goedgekeurd.

IV. Vlaanderen.

Verzoek om subsidie voor den Vlaamsch-Hollandschen Studentenlanddag te Tilburg.

Besloten wordt een crediet van ten hoogste f 100. - toe te staan.

Verzoek om boeken voor de prijsuitdeeling op de Vlaamsche school te Gent.

Aan de B.-C. is verzocht eenige boeken beschikbaar te stellen.

V. Ned. Indië.

De omschrijving van het doel van het A.N.V. voor Oost-Indië.

De Voorzitter deelt mede, dat de Indologenvereening een betere omschrijving van het doel van het A.N.V. in Ned. Indië vraagt dan voorkomt in statuten.

Besloten wordt dat de afgevaardigden der betreffende Groep een betere formulering zullen aangeven.

VI. Ned. Antillen.

Aanvraag om schoolfilms.

Medegedeeld wordt dat de Commissie voor schoolbioscopen reeds over een 10-tal films beschikt.

Bij het Ministerie van Onderwijs is een plan aanhangig om Nederlandsche films in Indië en Indische in Nederland te laten vertoonen en voor opnemingen bepaalde personen uit te zenden.

De Vereen. Nederland in den Vreemde laat een film maken over N.-I. Samenwerking dezer vereening met het A.N.V., de Regeering en het Kol. Instituut is gewenscht. Besloten wordt dat Mevr. Van Breemen-Kruyt en de heeren Valette en Von Weiler een samenspreking zullen hebben met het Dept. van Koloniën om te komen tot centralisatie.

VII. Zuid-Afrika.

1. Het Nederlandsch Onderwijs in Rhodesië.

In herinnering wordt gebracht dat voor dit onderwijs gedurende 3 jaren £ 50 jaarlijks is uitgetrokken. Alvorens den tweeden termijn te storten heeft het D.B. inlichtingen ingewonnen over de resultaten. Door bemiddeling van de N.Z.A.V. is

een brief ingekomen van Ds. Badenhorst uit Rhodesië met een overzicht over de wijze van besteding der steungelden, waaruit blijkt, dat men ze goed kan gebruiken.

VIII. Vertegenwoordigers.

Nieuw-Guinea: De heer Krabman heeft wegens vertrek bedankt en beveelt als opvolger aan den heer H. van Schreven te Raboul. De heer Van Schreven wordt benoemd.

IX. Rondvraag.

De Voorzitter brengt nog de volgende punten ter sprake:

In de jongste vergadering der Groep Ned. Antillen heeft pater Euwens de wenschelijkheid uitgesproken van sneller berichtgeving van nieuwstijdingen voor Curaçao (kabelnieuws). Deze zaak zal worden ter hand genomen.

In de bedoelde vergadering is ook een leemte in de wet op het Nederlandschap voor de Antillen ter sprake gekomen.

Hieraan zal aandacht worden gewijd.

Adressen.

Aan Zijne Excellentie den Minister van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen, heeft het Hoofdbestuur de volgende twee adressen gezonden:

I.

Met groote waardeering heeft het Hoofdbestuur van het A.N.V. kennis genomen van den post groot f 10.000 door U op de begrooting gebracht voor studiebeurzen ten behoeve van Zuid-Afrikaansche studenten.

Wij zien daarin een streven van Uwe Excellentie om de cultureele banden tusschen Zuid-Afrika en Nederland nauwer toe te halen. Waar die echter slechts een onderdeel zijn van de verbindingen tusschen Nederland en zijn stamgebieden nemen wij de vrijheid U in overweging te geven ook voor andere stamverwanten, in het bijzonder voor Vlamingen die de Nederlandsche wetenschap in ons land zouden willen bestudeeren, eenige beurzen beschikbaar te stellen en tevens te willen bevorderen dat het nog niet afgestudeerde stamverwanten, die in ons land vertoeven, gemakkelijk worde gemaakt, hunne studiën aan onze Hoogeschoolen te kunnen voltooien.

II.

Hiermede hebben wij de eer het volgende onder Uwe aandacht te brengen, in verband met het vraagstuk van de vereenvoudiging der schrijftaal, dat van Regeeringswege binnenkort zijn beslag zal krijgen.

Het zal Uwe Excellentie ongetwijfeld bekend zijn, van hoe groot belang bedoelde vereenvoudiging ook is voor de gebieden buiten Nederland, waar onze taal door millioenen wordt gelezen, wij bedoelen Vaanderen en Zuid-Afrika.

Waar de uitbreiding en bevestiging van ons taalgebied vooral in die landen mede afhankelijk is van de meer of minder gemakkelijke wijze waarop het Nederlandsch is aan te leeren en te onderhouden, geven wij Uwe Excellentie in overweging, indien dit nog niet mocht zijn geschied, alsnog het oordeel in te winnen van de Vlaamsche en de Zuid-Afrikaansche Academie, tenzij U er de voorkeur aan mocht geven het oordeel van enkele bevoegde Vlaamsche en Afrikaansche taalkundigen in te winnen.

Door een dergelijke samenwerking van de in dezen deskundige geleerden zou voor ons land en de genoemde gebieden wellicht een eenheid van spelling verkregen worden, die tot een krachtige cultureele eenheid veel zou kunnen bijdragen.

* * *

Aan de Koninklijke Academie van Wetenschappen, te Amsterdam werd namens het Hoofdbestuur de volgende brief gericht:

Hiermede hebben wij de eer het volgende onder Uwe aandacht te brengen.

In onze laatste Hoofdbestuursvergadering is de wenschelijkheid uitgesproken dat de Koninklijke Academie van Wetenschappen meer dan tot nu toe zou rekening houden met het belang dat de Nederlandsche cultuur heeft bij een erkenning van en samenwerking met de vooraanstaande Vlamingen en Afrikaners.

Wanneer Uwe statuten er zich niet tegen verzetten dan zouden wij U wel in overweging willen geven aanzienlijke Vlamingen en Afrikaners als leden op te nemen, waardoor naar onze meening Uw Academie meer een centrum zou worden der Groot-Nederlandsche wetenschap.

Mocht Uw Bestuur het belang dezer uitbreiding erkennen, dan zou aan de Regeering geldelijke steun kunnen worden gevraagd om bedoelde leden in staat te stellen nu en dan de bijeenkomsten Uwer Academie bij te wonen, teneinde door een nauwe samenwerking de werkzaamheden der Academie ten opzichte van de cultureele eenheid van Nederland en zijn stamgebieden zoo vruchtdragend mogelijk te doen zijn.

* * *

Aan de Senaten onzer acht Hoogescholen is een verzoek gericht om pogingen aan te wenden tot wederinstelling van Vacantieleergangen voor Vlaamsche en Afrikaansche studenten.

Nederland.

De Nederlandsche pers uit het buitenland.

Aan de Besturen der 50 Openbare Leeszalen in Nederland is het volgend rondschrijven verzonden:

Hiermede brengen wij onder Uw aandacht, dat het voor ons volk van groot belang is, wanneer het op de hoogte blijft van het leven der Nederlanders en hun stamverwanten in het buitenland.

Ons Verbond streeft sedert zijn oprichting in 1898 naar versterking der banden met hen en naar wederzijdsche geestelijke uitwisseling.

Mocht Uw leeszaal nog niet geregeld ons maandblad 'Neerlandia' ontvangen, dan verklaren wij ons gaarne bereid het U geregeld kosteloos toe te zenden.

Om echter aan het leven en streven onzer land- en stamgenooten over heel de wereld nog meer bekendheid te verschaffen, zouden wij het op prijs stellen als U voor Uw leeszaal een abonnement nam op ten minste één Vlaamsche, Afrikaansche, O.-I., W.-I. en Amerikaansch-Hollandsche krant.

Wij geven U daarom in overweging uit de navolgende een keus te doen:

Ons Vaderland, Brussel;
Het Laatste Nieuws, Brussel;
De Standaard, Brussel;

Ons Land, Kaapstad;
De Burger, Kaapstad;
Het Westen, Potchefstroom;
De Volkstem, Pretoria.
De Vriend des Volks, Bloemfontein;

De Locomotief, Semarang;
Nieuws van den Dag, Batavia;
Java-Bode, Batavia;

Suriname, Paramaribo;
De West, Paramaribo;

Curaçaosche Courant, Curaçao;
Amigoe di Curaçao, Curaçao;

Pella's Weekblad, Pella Iowa (V.S.v.N.-A.);
De Grondwet, Holland, Michigan;
De Telegraaf, Paterson (N.-Jersey);
De Hollandsche Amerikaan, Kalamazoo, Michigan;
De Wachter, Grand Rapids, Michigan.

Hoogachtend,

Namens het Groepsbestuur:

SCHÖNSTEDT,

Voorzitter.

Doesburg.

Boeken-commissie

De Boeken-Commissie van 't A.N.V.

Voor de eerste maal na 1915 heeft de directeur onzer B.-C., Dr. W. van Everdingen, weer een verslag samengesteld loopend over 1916-1919, een tijdvak dus van door den oorlog zeer geremde en zelfs vernietigde werkzaamheid, welke voor dit belangrijk onderdeel van ons Verbond voornamelijk in het buitenland ligt.

Allen, die ook maar iets voelen voor onze taal- en stambelangen over de heele wereld, raden wij aan bedoeld verslag te lezen ook in verband met den pas verschenen vierden druk van het propagandaboekje der B.-C.

In het verslag lezen we o.m. over de hervatting der werkzaamheden:

‘In '19 gingen vele kisten naar West- en Oost-Indië (naar Zuid-Afrika een viertal), waarmee 'n begin werd gemaakt met de hoogst noodzakelijke aanvulling van de boekerijen in de Militaire Tehuizen of leeszaalen in Oost en West. Bovendien gingen de eerste kisten naar Buitenzorg, naar het Comité voor huisvesting van studeerende Inlanders aldaar, ten behoeve zijner Internaten te Batavia, Soekaboemi en Soerabaja. In '20 vingen wij aan met de aanvulling der boekerijen van 59 Zeemanshuizen, waarmede gepaard ging de weer opgevatte taak om naar alle daarvoor in aanmerking komende adressen wekelijks pakken dagbladen te zenden. Het was voor ons een voldoening al spoedig na de eerste verzendingen de van groote erkentelijkheid getuigende brieven te krijgen van Directies van Zeemanshuizen. Consuls en andere autoriteiten, die hun

vreugde uitspraken over dezen terugkeer tot de goede tijden van vóór den oorlog?

Het beredeneerd verslag geeft verschillende sprekende

cijfers, b.v.: Sedert de oprichting der B.-C. in 1902, werd aan bijdragen ontvangen en verwerkt bijna f 80.000; met 327 adressen in het buitenland houdt de B.-C. voeling; voor de militairen werden gedurende den oorlog 610 kisten boeken verzonden, in het geheel sedert de oprichting aan alle adressen samen 1881 kisten, aantal boeken in die 18 jaar 210.000, 22.000 pakken dagbladen en weekblaadjes, 5000 pakketten maandschriften.

Het rijk geïllustreerd propagandaboekje geeft daaromtrent uitvoerige opgaven en diagrammen, van welke hierbij een paar worden afgedrukt.

De directeur, die zoo geheel in zijn nuttigen arbeid

opgaat en er als 't ware mee is saamgegroeid, doet in zijn verslag een dringend beroep op alle Nederlanders van goeden wille en gevulde beurzen, om als leden der B.-C. toe te treden, omdat de kas dringend behoefte aan versterking heeft, wil zij haar taak naar behooren vervullen.

Wie kan, steune door geld, boeken, tijdschriften, kranten en muziek den arbeid van den directeur (adres: Villa Beyersoord, Soestdijkerstraatweg 136, Bilthoven) en zijn staf te Rotterdam (Boekenhuis: Van der Duynstraat 63, Rotterdam).

De laatste, die steeds in stilte werkt, mag hier wel eens met name genoemd: Mej. G.P. Hardenberg, Secretares, Mej. G.M. Nobel, 2e Secretares, W.J.L. Poelmans, Boekhouder; medewerkers: de dames M.C. Roodenburg, N. Hannink, J.C. van Hillegondsberg, P.A. Honig, A. Schupper' en de heeren J.H.J. Vink, J.W.E. van

Everdingen, J.U. Schilthuis, J.P. Smits, H.J.M. Voskuil, H.G. van Welsenens Jr., K.J. van Welsenens.

Wie nog niet met hun werkzaamheden op de hoogte is, vrage eens te Bilthoven het propagandaboekje aan en leze vooral het hoofdstukje: Hoe kan men dien arbeid steunen?

Hier is voor velen en op betrekkelijk gemakkelijke wijze voldoening-gevenden nationalen arbeid te verrichten.

Buitenland.

Afdeeling Bremen.

Aan het jaarverslag over 1919 is het volgende ontleend:

Op 1 Jan. 1919 telden wij 28 leden; op 31 Dec. 35.

De wekelijksche bijeenkomsten op Maandagavond hadden geregeld plaats; het bezoek daarvan was, door het grootere aantal leden, meestal grooter dan in de vorige jaren.

Aangezien de verhoogde huurprijs voor een vergaderlokaal niet uit de kasgelden kon worden bestreden, werd eene inzameling onder de leden gehouden, die Mrk. 392.50 opbracht.

Het bestuur heeft de wenschelijkheid eener contributieverhoging onder het oog gezien.

De Ondersteunings-Commissie verleende een bedrag van Mrk. 63. - aan ondersteuning, zoodat er op 31 Dec. 1919 nog een saldo van Mrk. 78.25 in kas was.

Het Onder-Comité Bremen van het Comité voor Nederlandsche kinderen in den Vreemde, mocht in den loop van het jaar aan bijdragen de som van Mrk. 325. - ontvangen.

Voor de eerste maal, sinds 1913, werd de verjaardag van H.M. de Koningin op 31 Aug., weder feestelijk gevierd. In het nieuwe clublokaal, dat toepasselijk versierd was, kwam een groot aantal leden met hunne dames bijeen en herdachten den geboortedag hunner geliefde Koningin, onder het zingen van vaderlandsche liederen, afgewisseld door talrijke voordrachten op muzikaal en ander gebied, een tombola en ten slotte een geanimeerd bal.

Ook het St. Nicolaasfeest werd weder in eere hersteld en behalve de kinderen der leden, waren ook ditmaal alle kinderen van 5-10 jaar der te Bremen wonende Nederlanders (niet-leden) uitgenoodigd.

Ruim 70 kinderen wachtten tegen half 5 op Zondag 7 Dec. in de met ontelbare nationale en oranje vlaggetjes versierde zaal, de komst van St. Nicolaas met zijn zwarten knecht af, die ditmaal door de heeren Baron en Manus werden voorgesteld.

Behalve door het aanbieden van versnaperingen, geschenken en vlaggen, werden de kinderen aangenaam beziggehouden door den heer Steketee, die goocheltoeren voor hen uitvoerde, terwijl tot slot ieder der kinderen van onzen Consul, den heer Baron, een paar wollen handschoenen ten geschenke kreeg, waarop zij zeer voldaan huiswaarts keerden.

In het voorjaar deelde de Nederlandsche Regeering mede, dat door bemiddeling van het Nationaal Steun-Comité, maandelijks levensmiddelen aan het Consulaat ter uitreiking aan te Bremen wonende Nederlanders zouden worden gezonden.

Onder voorzitterschap van onzen Consul, den heer Baron, werd een Comité gevormd, bestaande uit de heeren Perizonius, Eggers en Pathuis, dat de verdeeling op zich nam. Van af Mei kwamen geregeld maandelijksche pakketten, die tegen een betrekkelijk goedkoop prijs door iedereen met de grootste voldoening werden ontvangen en in alle huisgezinnen uitermate welkom waren.

Vlaanderen.

Vlaamsche overwinning.

Vrijdag 6 Augustus heeft de Belgische Kamer na een vinnige gedachtenwisseling met 95 tegen 43 stemmen en 9 onthoudingen de wet op de 'Taalregeling in Bestuurszaken' aangenomen.

De voornaamste bepaling in deze wet is, dat in het Vlaamsche gedeelte van het land niemand kan worden benoemd, indien hij niet de Vlaamsche taal kent, en in het Waalsche gedeelte niet, indien hij niet de Fransche taal kent.

Een gunstig teeken is, dat verschillende Walen tot de aanneming hebben meegewerkt. Zoo liet de Waalsche socialist Demblon zich aldus uit:

'Wat voor den een rechtvaardig is, moet 't ook voor den ander zijn. De rechten, die de Walen bezitten, komen eveneens aan de Vlamingen toe. Zoo zal er harmonie komen tusschen de taalgroepen en dan kan er eendracht in het land heerschen. Deze wet benadeelt de belangen van de Walen niet. Zijn er eenige Walen, die voortaan voor hun openbaar ambt Vlaamsch moeten leeren, omdat zij met Vlamingen in betrekking komen, wel, laten ze het dan leeren! Niemand is gedwongen een openbaar ambt te vervullen; wie het wel begeert, dient er de voorwaarden van te aanvaarden. Met gansch mijn hart heb ik voor deze wet gestemd. Zij is noodig om aan de Vlamingen een recht te schenken, dat men hun niet langer onthouden kan'.

* * *

De Nieuwe Ct. schreef naar aanleiding der erkenning van gelijke rechten voor Walen en Vlamingen:

'De inwilliging van één der Vlaamsche eischen ten aanzien van het gebruik van de taal in de Vlaamsche provinciën, beduidt een kleine overwinning van de Nederlandsche cultuur in België.

De stelselmatige miskening van onze taal bij onze Zuiderburen begint langzaam aan op een eind te loopen.

In zoover is de gevallen beslissing voor ons van beteekenis. De neiging om het Nederlandsch in België als een onbeduidend patois te beschouwen, kan hierdoor alleen verminderen. Het gebied van onze taal verruimt zich.

Tal van menschen, die het beneden zich achtten het Nederlandsch te leeren, zullen daartoe worden genoopt. Het Nederlandsch zal in België doordringen in kringen, die daarvan tot nu toe niets weten wilden.

De strijd daarover was een binnenlandsche Belgische aangelegenheid. Over het voorloopige resultaat mogen wij ons ook verheugen, maar het legt ons ook den plicht op den strijd voor de Vlamingen niet te bemoeilijken door franskiljonsche methoden. Te velen in Nederland beantwoorden nog Vlaamsche brieven uit België in het Fransch, spreken in Vlaanderen Fransch in plaats van hun moedertaal en bemoeilijken daardoor noodeloos den strijd voor het Nederlandsch.'

* * *

Intusschen, we zijn er nog niet, getuige het uitstel van behandeling door den Belgischen Senaat.

Een goed loyaal Vlaming waarschuwde ons:

‘Niet te vroeg victorie kraaien. Het Senaat zal nog wel wat vermieken. Oude menschen kunnen wel een beetje remmen, maar de geweldige Vlaamsche strooming tegenhouden kunnen ze toch niet.’

Zelfs al nam de Senaat de wet onveranderd aan, dan nog zal het van de loyale uitvoering afhangen of eindelijk aan de Vlamingen op taalgebied recht zal worden gedaan.

Zij hebben dus van nu af reeds te waken voor eerlijke toepassing van de taalwet, over welker aanneming elk waarachtig Nederlander, Vlaming en Afrikaner zich van harte zal verheugen.

Vlaamsche Studiebeurzen van den Dietschen Bond.

De Dietsche Bond, daartoe in staat gesteld door een schenking van warm voor het Nederlandsch stambelang gevoelende Noord-Nederlandsche zijde, zal een viertal studiebeurzen, elk groot 500 gulden 's jaars, beschikbaar stellen voor Vlaamsche studenten die, teneinde hooger Onderwijs in de eigen Nederlandsche

moedertaal te kunnen genieten, aan eene Noord-Nederlandsche Universiteit wenschen te studeeren. De beurzen dragen de namen: Jan Frans Willems-Beurs, Conscience-Beurs, Borms-Beurs en Herman van den Reeck-Beurs en zullen telkens voor een jaar worden toegekend.

De toewijzing van de Herman van den Reeck-Beurs voor den cursus 1920-21 zal de Dietsche Bond overlaten aan den Vader van Herman van den Reeck, den jongen Vlaamschen idealist, die op Guldensporendag te Antwerpen voor de Vlaamsch-Nederlandsche zaak zijn leven heeft gelaten.

Bij de toekenning der beurzen zal rekening worden gehouden met de begaafdheid en den geldelijken toestand der aanvragers.

Aanvragen moeten gericht worden aan het secretariaat van den Dietschen Bond, Achter St. Pieter 13, Utrecht.

Neerlandia maakt met instemming gewag van deze verheugende tijding. Dank aan den Nederlander, die blijkbaar onbekend wenscht te blijven, maar wiens daad veel zal bijdragen tot de cultureele toenadering van Vlaanderen en Nederland.

Een meening.

In verband met ons hoofdartikel van de vorige maand kan het zijn nut hebben hier af te drukken wat een Vlaming, zich noemend Amedeus, in het Vlaamsche Front, weekblad van den Antwerpschen Tak van 27 Juli 1919, schreef:

Mijn meening over het Algemeen Nederlandsch Verbond?

De wauwelende dagbladpers heeft haar best gedaan om het Nederlandsch Verbond een kwaden roep te geven.

Openhartig wil ik de netelige vraag beantwoorden: het Nederlandsch Verbond moet bloeien in Vlaanderen.

Waarom? Omdat deze vereeniging moet staan tegenover de Alliance française. Waar de fransche vereeniging ijvert om de fransche cultuur te verspreiden, moet het Nederlandsch Verbond zorg dragen voor de Nederlandsche cultuur, die onze eigen cultuur is.

Doch het Nederlandsch Verbond mag niet meer worden wat het was n.l. een Vlaamsche strijdende vereeniging. De omstandigheden en de bittere noodzakelijkheid van den tijd hebben het Verbond van zijn natuurlijke taak doen afzien om voor alles den Vlaamschen strijd te dienen.

Thans is alles anders geworden. Als strijddorps is het Verbond onbruikbaar geworden, maar als oultuurdrager wacht het nog eene schoone taak. Het Algemeen Nederlandsch Verbond kan in de toekomst, Hollanders en Vlamingen vereenigen, die in Vlaanderen de edelste uitingen van Nederlandsche kunst en beschaving willen verspreiden. De beste Nederlandsche dichters en denkers gelegenheid geven om in onze steden op te treden, leestafels van periodieken en nieuwe uitgaven oprichten, betrekkingen aanknoopen en onderhouden met stamgenooten in en buiten Europa. Ziedaar een eerste taak, die niemand aanstoot geven kan. Wie zijn eigen beschaving bemint, afgezien van alle opvattingen omtrent de Vlaamsche strijdwijze, kan zich bij het Verbond aansluiten.

Emiel Hullebroeck naar Zuid-Afrika.

Den 20sten der vorige maand is de bekende Vlaamsche zanger naar Zuid-Afrika vertrokken. 'Het Laatste Nieuws' liet Tineke van Heule een afscheidsbriefje schrijven in dier voege:

Gi gaat naar de Boeren in den Afrik en dat is verre, ennee? Ik hope alsdat gi aan die menschen onze schoonste vooskes zult leeren. Dat van den Vlamschen Leeuw en Moederke alleene; de meester zeit alsdat dat moederke ons Vlanderen is. En ook zingen dat schoone lieke op mij. En dat wreede vooske van Sezamber, met dat eiland voor de Vlamingen, en van den Ovoers met die bosschen, en van die streken vol kerkhoven, allemaal voor ons mannemenschen. Dan heb ik altijd ne krop in de keel.

Mijne man, gi weet alsdat wij getrouwt zijn toen ge dat schoon lieken op mij gemaakt hebt, mijne man doet joen ook de komplementen. En heel 't hof.

Seg, meneere Ullebreeck, wij zullen op joen peinzen binst dat gi bij de Boeren zijt. Dat zijn brave menschen, die ook liever Vlamsch spreken als wat anders. Groet ze zeere, en komt gi dan ook zeer weere, ennee?

Wij behoeven wel niet nader te betoogen, dat wij de kunstreis van den populairen Vlaamschen zanger van groot belang achten voor het versterken der banden tusschen Vlaanderen, Nederland en Zuid-Afrika.

Onze beste wenschen voor het welslagen van zijn optreden volgen hem. Hij zal stellig een schat van ervaringen en indrukken meebrengen, die hij, in zijn land teruggekeerd, weer dienstbaar kan maken aan het Groot Nederlandsch ideaal.

Oost-Indië.

Een paar jaren geleden werd door den Gouverneur-Generaal benoemd eene commissie om te ontwerpen een wet op de

Landsordening van Indië.

Die commissie is met haar taak gereed en de Indische bladen weten reeds mede te deelen, welke veranderingen in hoofdzaak worden aanbevolen.

De strekking is: Indië door Indië geregeerd en aan Nederland de contrôle.

Het komt ons voor, dat zelfs de meest vooruitschrijdenden met die voorstellen tevreden kunnen zijn.

Men oordeele:

Met uitsluiting van alle vreemdelingen zal ieder Nederlandsch onderdaan benoembaar zijn tot elk openbaar ambt, terwijl het toekennen van staatkundige rechten niet afhankelijk gesteld zal worden van onderscheidingen van ras of landaard; voorts zijn de van overheidswege op te leggen lasten voor allen dezelfde.

Alle Nederlandsche onderdanen, ouder dan 25 jaar, die het Nederlandsch, Maleisch of wel een andere hier inheemsche taal kunnen lezen en schrijven, zijn kiezers. Een maand na de groote verkiezingen worden de benoemde leden eerst aangewezen.

Het passiefkiezersrecht zal alleen worden toegekend aan Nederlandsche onderdanen, die ouder zijn dan 25 jaar en Nederlandsch kunnen lezen, schrijven en spreken.

De hoofdschijven van het gezag zijn: de Koning(in), de Gouverneur-Generaal, de Raad van Indië, de Landsstaten (ten hoogste 80 leden). Voorts wordt gehandeld over de bestuursindeeling in Gouvernemenen en Gewesten: in de eerste worden gevonden colleges, genaamd Staten, met een Raad van Bestuur: in de tweede kan aan het Hoofd van Gewestelijk Bestuur een Raad worden toegevoegd.

Eindelijk wordt ook de aandacht geschonken aan de instelling van gemeente- en dorps-besturen, waterschappen en landschappen.

Zonder ons in beschouwingen over den nieuw voorgestelden toestand te verdiepen, spreken wij alleen den wensch uit, dat met vermijding van gewelddaden, Insulinde zich gedeeltelijk tot een hooger standpunt moge opwerken.

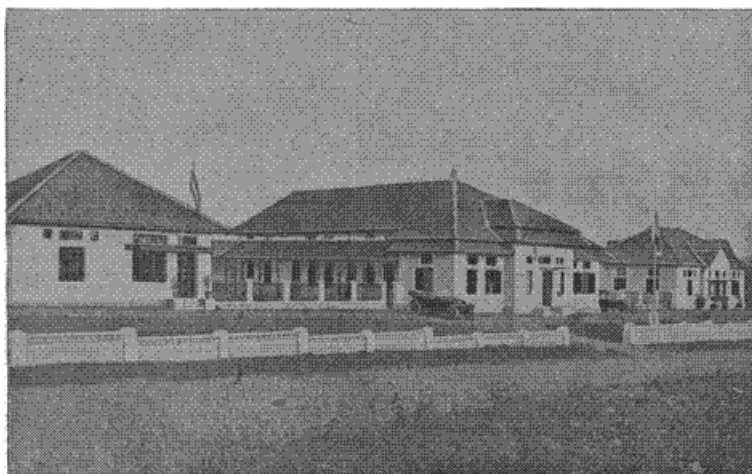
Zal de Indonesiër er meer welvarend door worden?

Aldus vragen wij onwillekeurig. En het antwoord luidt, zeer kort: Ja, als hij aanpakt!

Dat laatste is tot dusver nog in geen enkel opzicht geschied.

Eenige dagen geleden schreef de heer F e e n s t r a o.m. in de N. Rott. Crt.:

Op den grond van hun hart ligt de wensch, een landje gemeubileerd te krijgen, zooals een kind een boerderij krijgt in een spanen doos, een huisje, glimmende beestjes, kippen en eene blozende boerin, alles compleet. De boerin dan te vervangen door een stel Chineesche koelies en een Hollandschen planter, die het werk weten te doen. - Want dit is de leus van het 'Indië voor de Indiërs' in zijn eenvoudigste gestalte zooals de naieven zich dat droombeeld vormen. Niet het Indië zooals het was wordt begeerd. De wildernis, waar de mensch het dier moet bestrijden en waar het

leven schamel is, is nog wel à prendre. Maar men wenscht het Indië zooals het Westen dat maaakte; met tuinen als parken, waar goed dingen groeien en sporen en schepen, die goed dingen brengen en steden waar het goed leven is. En van dat moois een ieder zijn deel en ieder een baas en niemand een koelie. - Hoe spoedig zou de groote geest der wildernis, die steeds waakzaam is, zijn oude macht weer hernemen; hoe spoedig zou men weer terug zijn in de barbary, als deze kinderen hun zin eens kregen!'

Er is veel waarheid in deze woorden. Daarom nog geen verwijt! De Indonesische boer is niet lui, kan op eigen manier doorwerken, met geduld en volharding heel wat tot stand brengen. Maar tot dusverre mist de Indonesiër datgene wat den Europeaan, den Chinees, den 'vreemden Oosterling' tot grootere welvaart brengt. Op 't oogenblik nog niet de drang om zelf te maken, te scheppen - een drang, die b.v. 't Japansche volk heeft opgewerkt; ontwikkeling wordt voorloopig alleen gezocht om tot flink betaalde staatsbetrekkingen te komen. De techn. hoogeschool te Bandoeng opent een nieuw tijdperk.

En als nu bij den Indiër, die van den boom der Westersche kennis geproefd heeft, de vraag rijst: waarom z i j w e l e n w i j n i e t, dan moet dit niet alleen nijd verwekken, zooals wij op 't oogenblik in Indië aanschouwen maar ook nog iets anders: de begeerte om aan te pakken zooals de vreemdelingen dat doen. Ontwaakt deze begeerte niet, dan zal de nieuw voorgestelde Landsordening aan de oorspronkelijke bewoners van Insulinde weinig heil brengen. Kennis, geleerdheid baten een volk niets, als men niet geleerd heeft in den strijd om 't bestaan op de ware manier aan te pakken.

Het flink nijdig worden op a n d e r e n en daarna... flink kwaad op z i c h z e l v e n
is de weg tot vooruitgang

* * *

In de Juli-afl. des vorigen jaars werden door mij eenige bladzijden gewijd (91-94)
aan de 'ontwikkeling van het Indonesische meisje' en aan een
Vereeniging, die op dat gebied met vrucht werkzaam is.

het Kartinifonds.

Aan het ontvangen verslag over 1919 wordt hier een en ander ontleend:

Op den 24en Juli 1919 werd te Bandoeng ingewijd het nieuwe gebouw der
Normaalschool voor Indische hulponderwijzeressen van de
Van-Deventer-vereeniging voor West-Java. Die opening geschiedde
door de Gravin van Limburg Stirum.

[De hierbij gevoegde afbeelding der school toont weer, hoe ruim, frisch en gezellig
zoo'n inrichting in Indië er uit ziet, in tegenstelling met de hooge, logge, vaak somber
uitziende gebouwen in Europa].

Wat de genoemde Vereeniging betreft, de oprichting werd voorbereid door de
Afd. Alg. N. Verb. te Buitenzorg, die in Sepr. 1916 vertegenwoordigers
van verschillende Inlandsche vereenigingen bijeen riep om te beraadslagen over de
wijze, waarop het best door een blijvende stichting hulde zou kunnen worden gebracht
aan de nagedachtenis van Mr. Van Deventer. Een commissie van voorbereiding
werd ingesteld en daaruit werd op 20 April 1918

de Van-Deventer-Vereeniging over West-Java geboren. De gemeente Bandoeng hielp met bouwgrond; 1 Juni 1918 werd de eerste steen gelegd en reeds in October d.a.v. werd met het onderwijs aan de eerste klasse een aanvang gemaakt. Nu is er een tweede klasse bijgekomen en op den duur zullen er 4 klassen zijn, elk van ongeveer 25 meisjes.

De Kweekschool belooft dus te worden een belangrijke bron voor Indië's ontwikkeling.

Behalve deze school zijn er nu in Indië de volgende inrichtingen van dien aard: de Kweekschool te Salatiger, Normalscholen te Solo en te Djocja en de Fröbelkweekschool voor meisjes van alle landaarden te Batavia - alle in de laatste jaren tot stand gebracht. Het onderwijs in de Nederlandsche taal is er allerminst vergeten; daaraan wordt wekelijks besteed te Bandoeng 5 uur, te Salatiger 10 à 11, te Djocja 5 en te Batavia 11 uur.

Als toelichting wordt in dit verband gemeld: Alle meisjes- en kweek-scholen worden door de Regeering, voor zooverre zij niet rechtstreeks van haar uitgaan, krachtig gesteund; niet alleen, dat zij het 'leeuwendeel' betaalt voor den bouw en de salarissen, maar zoo noodig stelt zij ook hare beste leerkrachten voor dit 'bijzondere' onderwijs beschikbaar; zoo o.a. aan de kweekschool te Bandoeng.

Om tot het Kartinfonds terug te keeren deze Vereeniging kon in 1919 haar ondersteunend werk nog al voldoende voortzetten; 83 donateurs, 484 leden en 165 begunstigers droegen bij f 6781.50. Het door Mr. Abendeman uitgegeven merkwaardige boek Kartini's broeven, getiteld 'Door licht tot duisternis' gaf vanaf den beginne een bate van f 5327.40; zoo werkt de lieve ontslapene nog na haar heengaan voor haar Javaansche zusters. Jammer dat het kapitaal van f 76118.56 terugliep tot f 74639.98½. Zes scholen in Indië werden samen gesteund met f 10503.39. Moge het Kartinfonds in staat gesteld worden om 't kapitaalverlies in te halen en in 1920 met een dubbel bedrag te steunen!

In het verslag wordt er terecht op gewezen, als op een belangrijke gebeurtenis, dat ook in Indië

de gemeentezorg voor het Onderwijs

begint te ontwaken. Batavia en Semarang besloten tot de oprichting van Hollandsch-Indische en Hollandsch-Chineesche scholen; te Semarang werd de eerste Holl.-Ind.-school reeds geopend. Aan zulke scholen wordt door het Land subsidie verleend op denzelfden voet als aan particulieren, die bijzondere schoten oprichten.

Langzamerhand blijkt het dus, dat de gemeentebesturen in Indië, zoo vaak met mindere achting genoemd, zich tot volle werkzaamheid ontplooiën. Veel goeds werd reeds tot stand gebracht op 't gebied van volksgezondheid, woningbouw, stadsverfraaiing, enz. enz. En als de inkomsten niet zoo beperkt waren, zou men van gemeentewege overal de vleugels breder uitslaan.

Er wordt daarginds dus flink gewerkt, er is vooruitgang op ieder gebied; op menig gebied zelfs duizelingwekkend snel.

Mogen Nederlandsche jongelieden zich toch bekeeren van hun onwil om derwaarts te gaan en aan die ontwikkeling mede te werken.

Dan wenschen wij hun een:

‘Slamat Djalan!’
(goede reis!)

Dit is de naam van een handleiding¹⁾ ten dienste van hen, die zich op de hoogte wenschen te brengen van de Maleische spreektaal in Oost-Indië.

Gaarne onderschrijf ik het oordeel van den heer B g d . D . A b d o e l l a h (een meer bevoegd beoordeelaar dan ondergeteekende):

‘Nadat ik tevens verschillende andere in omloop zijnde populaire Maleische leerboekjes met dit werkje vergeleek, aarzel ik geen oogenblik te verklaren, dat “Selamat djalan” verreweg het beste Maleische leerboekje is voor hen, die niet in de gelegenheid zijn geweest in de Maleische taal wetenschappelijk onderricht te ontvangen.’

‘t Boekje is aardig, ‘leuk’ geschreven; de methode is vlug en opwekkend, doeltreffend; doorzaaid met tal van frische opmerkingen en anecdotes.

Het geeft de spreektaal, waarvan ieder beschaafd Europeaan zich bedienen moet, daarbij rekening houdende met het beleefdheidsgevoel van den Indonesiër (wat in andere handleidingen zelden ‘t geval is).

De uitgave is keurig verzorgd: goede leesbare letter; goed papier; stevige, buigbare, grijslinnen omslag.

Is het alleen bestemd voor hen, die naar Indië gaan? Ik meen, dat allen, die iets met Indië te maken hebben, o.a. de jongelui van handelskantoren enz., verstandig zullen doen door zich dit boekje aan te schaffen; ze zullen er geen spijt van hebben.

Kapitein V e r m e e r heeft alle eer van deze welgeslaagde pennevrucht.

‘s-Gr.

v.L.

Suriname.

Het Nederlandschap in Suriname.

In zijn inleiding tot de openbare vergadering van het A.N.V. op 5 Juni 1919 merkte de heer Kasteleyn op dat het zijn aandacht getrokken had, dat men hier sprak van Surinamers en Nederlanders. Allen waren toch Nederlanders! Dit zou voorzeker juist zijn, wanneer niet een groot deel der bevolking was uitgesloten, door omstandigheden onafhankelijk van hun wil, zooals ik hier onder zal uiteen zetten.

Op 1 Mei 1869 maakte tengevolge van het Koninklijk Besluit van 4 September 1898 No. 17 ‘het wettelijk gezag van het Oud-Hollandsche en van het Romeinsche regt’ plaats voor de nieuwe wetgeving in Suriname.

In artikel 10 der bepalingen op den overgang van de vroegere tot de nieuwe wetgeving (transitoire bepalingen) komt voor: ‘De erkenning van natuurlijke kinderen door de moeder, volgens art. 333 van het Burgerlijk Wetboek vereischt om burgerlijke

1) Slamet Djajan. Populaire handleiding voor de Maleische taal in de praktijk; door H.J. Vermeer, oudkapitein O.I.L. Met voorwoord van Baginda Dahlan Abdoellah, leeraar in de Maleische taal a.d. Universiteit te Leiden. Zuid-Hollandsche Boek- en Handelsdrukkerij ‘s-Gravenhage - 1920. - Prijs f 2.60. -

betrekkingen tusschen de moeder en het kind te doen ontstaan, wordt niet gevorderd ten aanzien van natuurlijke kinderen vóór invoering van het Burgerlijk Wetboek geboren. Artikel 333 luidt: Door het erkennen van een natuurlijk kind worden burgerlijke betrekkingen geboren tusschen dat kind en zijnen vader of zijne moeder.

Wanneer derhalve na de invoering der nieuwe wetgeving een moeder haar natuurlijk kind niet erkende bij de aangifte aan den ambtenaar van den Burgerlijken stand bij de geboorte of daarna zulks naliet uit onwetenheid, dan bestond er geen band alsvoren genoemd. Het kind was derhalve geen Nederlander, erfde niet van de moeder bij haar overlijden enz., enz. Dit is in tegenstelling met het Romeinsch Hollandsch Recht dat uitsprak: 'De moeder maakt geen bastaard' In de tegenwoordige wet, zoowel als in de Engelsche wet is een bastaard (niet erkend kind) *filius nullius*.

Wanneer men nu de geschiedenis der kolonie nagaat en weet dat de slavernij eerst werd afgeschaft in 1863 (1 Mei), waarna een 10 jarig staatstoezicht volgde - dat aan slaven het huwelijk verboden was, dat met den overgang van de oude naar de nieuwe wetgeving velen uit het volk niet bekend waren, dan

behoeft het geen verwondering te baren dat thans een aanzienlijk deel der bevolking in de omstandigheid is komen te verkeeren dat het, hoewel Surinamer en ingezetene, toch geen Nederlander is!

Zij die het verzuim begingen hun kinderen niet te erkennen in het tijdperk tusschen 1863 en nu, dat is 55 jaren, bezitten thans het Nederlandschap niet, al mogen zij thans zelf gehuwd zijn en wettige kinderen hebben. Ook de kinderen zijn nu van het Nederlandschap verstoken! Hier wordt de zonde der ouders wel bezocht aan de volgende geslachten.

En wist men dit niet? Blijkbaar niet, althans de vraag is tevoren niet opgeworpen. Het feit bleek, toen aan een gezeten koopman in Paramaribo, die zijn kind naar Nederland wilde zenden en een buitenlandsche pas vroeg, werd medegedeeld geen Nederlander te zijn, want al was hij gehuwd, zijn moeder was het niet geweest en hij was niet erkend. Al wat men hem geven kon, was een legitimatiebewijs, waarop stond dat hij g e e n Nederlander was! Dus vreemdeling.

Hoe meer men over de zaak nadenkt, hoe meer men tot de overtuiging komt, dat er duizenden in de kolonie zullen zijn, die in dezelfde omstandigheid verkeeren als de bedoelde persoon. Dat er in dien toestand de laatste jaren veel verbetering is gekomen, moet hier al aanstonds worden bijgevoegd. En wel sedert de totstandkoming van den Voogdijraad. Aan dit lichaam worden wekelijks opgaven verstrekt door den Ambtenaar van den Burgerlijken Stand, waarin opgenomen zijn de niet wettig geboren kinderen, die niet erkend zijn door de moeder. De voogdijraad roept die menschen op, teneinde hun te wijzen op de wenschelijkheid om voor erkenning te zorgen. Immers niet alleen het Nederlandschap is er mede gemoeid, doch eveneens het erfrecht, enz.

De wet op het Nederlandschap van 12 December 1892, die in 1903 wijziging onderging, behoeft dus andermaal een wijziging teneinde aan een groote groep der bevolking van Suriname het Nederlandschap te schenken, dat zij, zonder het te weten, missen en waarop zij feitelijk aanspraak mogen maken. De fout is niet de hunne, doch die hunner ouders en de overheid heeft zich er een halve eeuw niet over bekommerd. Er is dus iets goed te maken. Stel voor dat een zoodanige persoon, die niet wist het Nederlandschap te missen, in Nederland was komen wonen en aldaar tot lid van de 2e Kamer of een ander college gekozen was, waarvoor het Nederlandschap vereischt wordt! Men had hem misschien onwetend toegelaten. En de vele Surinamers buiten de kolonie vertoevende, in de Vereenigde Staten van Noord-Amerika, in Britsch Guyana enz., welke bescherming hebben deze (aangenomen dat zij in hetzelfde geval verkeeren als de bedoelde koopman)?

Hier is dus een vraagstuk hetwelk wordt opgedragen aan het A.N.V. Dat dit het zijne er toe bijdrage om deze belangrijke kwestie te brengen onder de aandacht der bevoegde macht in Nederland. In Suriname zal ook niet worden stil gezeten.

Paramaribo.

FRED. OUDSCHANS DENTZ.

Verwart de schrijver hier niet publiek- en privaatrecht? Intusschen komt men publiekrechtelijk tot hetzelfde resultaat, omdat de wet op het Nederlandschap en het ingezetenschap het territorialiteitsbeginsel alleen huldigt voor de in het Rijk geboren.

Red.

Het feest der Hollandsche Kolonisten.

In vervolg op het artikel over den herdenkingsdag der Hollandsche boeren, geven we hierbij een uittreksel van de feestrede uitgesproken door Mr. J.J.W. Eekhout, voorzitter onzer Groep Suriname.

Het is nu bijna een half jaar geleden, dat het adviseerend lid van de vereeniging 'De Nederlandsche Kolonist', de Heer Leys, de aandacht van ons Bestuur kwam vestigen op het historische feit, dat op 20 Juni 1920 zou worden herdacht, nl. de aankomst op 20 Juni 1845 van het eerste schip met Nederlandsche kolonisten in Suriname. De Heer Leys kwam daarbij onze medewerking en steun inroepen voor de verwezenlijking van het bij hem gerezen denkbeeld om U op dien dag een verrassing te bereiden.

Al te veel leeft gij in Uw betrekkelijk kleinen kring op U zelf, al te weinig komt gi in aanraking met de overige groepen der bevolking, al te zeer gaat Uw leven en streven buiten de burgerij om van de stad, waarvan gij ten hoogste één uur verwijderd leeft.

Ieder kent U, zooals gij des morgens in Uwe karretjes bespannen met paard of ezel, stadwaarts komt om de melk en de verdere voortbrengselen van Uw bedrijf aan den man te brengen. Maar hoe weinigen van de stedelingen weten iets meer af van dat bedrijf, van Uw heele bestaan!

Toen de oude Heer Tammenga, thans de eenig overgeblevene van de oorspronkelijke kolonisten die op 20 Juni 1845 voet aan land zetten op Suriname's bodem, nog lid was der Koloniale Staten, werd daar in 's Lands vergaderingzaal een stem uit Uw midden vernomen, en die stem had een goeden klank; doch toen de spreker zich door zijn hoogen leeftijd genoopt zag zich uit het openbare leven terug te trekken, zweeg ook die stem, en leefdet gij verder in stille afzondering Uw leventje voort.

Uwe geschiedenis, Hollandsche boeren, is zóó eervol voor U, zóó beschamend voor de eerste leiders, die U hier brachten en voor Bestuur en burgerij van kolonie en moederland, dat Uwe tegenwoordige toestand er door in een geheel ander daglicht treedt. Wanneer men ziet, hoe onverstand en bekrompenheid bij Uwe eigen leidsmannen, opzettelijke onwil en misdadige nalatigheid van de zijde van Bestuur en burgerij hebben samengewerkt, ja al het mogelijke hebben gedaan om deze kolonisatie-poging te doen mislukken, dan, Hollandsche boeren! krijgt men bewondering voor de taaie volharding, waarmede gij, ondanks alles wat tegen U was, hebt volgehouden.

Met een gepast gevoel van eigenwaarde moogt gij herdenken den dag, waarop vóór 75 jaren de eerste der kloeke Hollandsche boeren in Suriname voet aan wal zetten. Maar juist die gepaste eigenwaarde moet U er toe brengen, niet tevreden te zijn met het heden, doch hooger op te willen.

Het Bestuur is eindelijk begonnen aan U goed te maken, wat vorige Besturen misdreven. Aan een van de allereerste eischen - behoorlijk lager onderwijs voor uwe kinderen - is voldaan door de stichting in uw midden van de school aan den 2n Rijweg. Dat gebouw strekt u ook overigens tot vergaderplaats en vereenigingslokaal. Onlangs is daarin ondergebracht een flinke partij Hollandsche boeken, u door de Boekencommissie van het A.N.V. uit Nederland gezonden. De vorige Directeur van

den Landbouw, de Heer Huizinga, deed een eerste poging om het vereenigingsleven in U te wekken door de oprichting van de ‘Nederlandsche Boerenvereening’. Het hoofd van het Landbouwonderwijs en de landbouwleeraar Liems kwamen in uw midden geven den eersten landbouwleergang. Uit de oudleerlingen daarvan vormde zich de jonge flinke vereening ‘de Nederlandsche kolonist’.

Het tegenwoordige Bestuur der kolonie en zijn dienaren zijn U hartelijk genegen, vóór allen de Gouverneur en de heer Levs, in welken laatste gij een vriend en raadsman - ik zou bijna zeggen: een voorvechter - hebt gevonden, dien gij niet hoog genoeg op prijs kunt stellen.

Twee van de besten en flinksten Uwer zonen zijn onlangs met steun der Regeering naar Nederland vertrokken om daar met eigen oogen te zien het echte Hollandsche boerenbedrijf.

Laten meer Uwer het voorbeeld van die twee baanbrekers volgen en eveneens zich bereid verklaren om naar Nederland te worden uitgezonden. Zóó moet het gaan, wilt gij ooit vooruitkomen.

Versterkt U onderling tot een krachtige groep in onze maatschappij en laat die groep weer samenwerken met de andere bestanddeelen van onze samenleving aan de opbloei van Suriname.

* * *

De zilveren gedenkpenning aan elk der 55 kolonisten gezinnen uitgereikt, geslagen bij de fa. Begeer te Utrecht, vertoont aan de ééne zijde een zittende vrouwenfiguur, de welvaart voorstellende met een bundel graan en een hoorn des overvloeds vol fruit. Naast haar een ploeg en andere landbouwgereedschappen. Op den achtergrond ziet men een zaaïenden boer op zijn akker, in het verschieft een weiland met vee en een Hollandsch dorpje met kerktoren en windmolen. Daarboven staat geschreven: Zaaï en hoop op zegen.

Aan de keerzijde dit opschrift:

‘Ter herinnering aan de vestiging der Nederlandsche kolonisten in Suriname. Aangeboden door het Alg. Ned. Verbond. 1845-20 Juli-1920’.

Zuid-Afrika.

Het Ned. Lied is Zuid-Afrika.

Men zal zich herinneren dat door welwillende medewerking van Nederlandsche toondichters en uitgevers het vorig jaar een prachtige verzameling zang-muziek aan Mevr. Loopuyt - Maas, voorzitter der Afd. Kaapstad kon worden gezonden.

Zij heeft een onderafdeeling in het leven geroepen, genaamd *O n s L i e d*, welke eind Juni een eerste propaganda-uitvoering heeft gegeven.

‘De Zuid Afrikaan vereenigd met Ons Land’ schreef naar aanleiding daarvan:

‘Het Hollandse Lied (Nederl., Afr. en Vlaams) neemt in de Afr. samenleving zeker nog niet de plaats in, die het toekomst, als het waar is, dat het Afrikaner volk musikaal is. Het is overbodig over de oorzaken uit te wijden, beter is het tegemoet te komen aan het erkende bezwaar, dat de bestaande muziek zo weinig bekend is, en dat de boekhandel weinig kan uitrichten als het publiek niet weet wat het hebben wil.

De nieuwe onder-afdeling is reeds in het bezit van een verzameling liederen, bestaande uit ruim 250 nummers, waarvan vele weer liederbundels zijn, kinderliedjes en spelletjes voor kindertuin en school, voor de huiskamer en de wandeling, kinderoperettes; liederen voor mannenkoren, voor vrouwen en gemengde koren, en liederen (geestelike en wereldlike) voor solozang.

Ieder is welkom om in de leeskamer van het A.N.V. (Afrikaner Koffiehuis, Kaapstad), de muziek in te zien en iedere boekhandelaar kan de gekozen muziek bestellen.

Maar ‘Ons Lied’ wil meer doen. Het wil het lied voorzingen en tot de mensen brengen, zoals in Holland de oudere vereniging voor volkszang doet onder het bekende motto ‘Kun je nog zingen, zing dan mee’.

Nederland en Zuid-Afrika.

‘De Burger’ van 2 Juli vermeldt met erkentelijkheid het feit, dat de Nederlandsche regeering besloten heeft op de begrooting een bedrag van f 10.000 uit te trekken om daarmee aan Afrikaners gelegenheid te geven in Nederland het hooger onderwijs te volgen in het belang van de Dietsche beschaving.

Het blad schrijft o.m.

‘Het is ongetwijfeld de onafwijsbare plicht van hen, die in de wereld een gemeenschappelijke beschaving vertegenwoordigen, elkaar in dit opzicht te steunen.

Wanneer wij hier in Zuid-Afrika ons kultureel bestaan willen handhaven, dan is het noodig, dat wij tegenover de minder verwante kulturele invloeden, die dagelijks op ons inwerken, ook ons gemoed openstellen voor de invloed van de beschaving, die zoo na aan de onze verwant is.

In de vorming van de leiders van onze nationale strijd hebben wij veel te danken aan Nederland. Zij, die hun opleiding in Holland mochten genieten, zijn van daar teruggekomen niet als “baster-Hollandertjies”, maar als echte Afrikaners, in merg en been. Kijk maar de rangen van de voorvechters van onze afrikaanse taal en beschaving door en gij zult merken, hoe de hollandse invloed heeft gewerkt.

Noch Zuid-Afrika, noch Nederland zijn aangewezen op het spelen van een imperialistiese en aggressieve rol in de wereld. Wat de Dietsers echter op het oog hebben, is elkaar zooveel mogelijk te steunen in de handhaving van elkaars gemeenschappelijke beschaving. En dat doet men ongetwijfeld door nauwer contact te zoeken.

Wij verheugen ons in het feit, dat ook tans in officiële kringen de oogen zijn opengegaan voor het grote belang, dat Nederland heeft bij de handhaving van de dietsche kultuur in Zuid-Afrika, evenals wij, Afrikaners, reeds lang hebben beseft, hoe het bestaan alleen van de vrije staat Nederland van onschatbare betekenis voor ons is in onze strijd om de eigen dietsche beschaving’.

Gedachtenisrede.

Op den Uniedag heeft de heer Hoof van Bronkhorstfontein tusschen de doringboomen van Kafferfontein een gedachtenisrede gehouden, waaraan het volgende is ontleend:

‘In biesonder laat hierdie dag ons trug denk aan die grootste en swaarste oorlog wat onse nasie ooit deurgemaak het, want dit is die dag waarop ons 18 jaar gelede gestaan het voor die geopende graf van onse vlag en met die vlag meer dan 29000 van onse nasie waaronder 26 duisend vrouens en kinders. Nou wel, daar is baje van ons eie nasie wat vandag sê ons moet vergeet want ons leef nou onder ander omstandighede. Ik vra, hoe kan ons dit vergeet? Dit sou onmenselik wees! Dit sou onnatuurlik wees! Daar was nog nooit 'n nasie wat sy helde vergeet het nie. Daar was nog nooit 'n nasie wat sy Worstelstryd om Vryheid vergeet het. Daar was nog nooit 'n nasie, wat die naam van nasie werd is wat die moed opgegee het om sy Vryheid te win.

Laat ons by ons nakroos liefde vir hul vaderland aankweek. Dan en dan alleen kan ons 'n groot nasie word; as ons geleer het om onse voorouers te eer en ons land lief te hê. Vandag is nou een van die geleendhede waar ons gebruik van moet maak om met mekaar te praat oor die verlede, om mekaar op te beur vir die toekoms, om mekaar te help en aan te moedig tot opbou van ons nasie.

Om trots te wees op die dade van onse helde en heldinne moet ons die geskiedenis van ons land van 1657 tot 1902 getrouw nagaan en al die feite onbewimpeld onder oog kry. Vriende, as 'n Afrikaner dit getrouw doen dan voel hy in sy hart 'n gloed

van trots en liefde. Ja, ons kan trots wees op onse afkoms! Trots op onse helde en heldinne'.

Taalcommissie.

Onder eigen verantwoordelijkheid.

Adres: Helenastraat 46, 's-Gravenhage.

Ook toepasselijk op vele Nederlanders?

Een jongmensch, die in onzen arbeid belang stelt, vond en stuurde ons het volgende:

Sermone eo debemus uti, qui natus est nobis, ne peregrina verba inculcantes rideamur. (Cicero de off, 1.111).

Vertaald:

Men moet zijne moedertaal gebruiken, opdat men niet, vreemde woorden als stoplappen invoegende, uitgelachen worde.

Aanstellerij of gebrek aan stof in eigen taal?

Het ligt volstrekt niet op onzen weg leerboeken te beoordeelen, wat betreft de leerwijze, enz. Dezer dagen kregen we echter toevallig in handen een paar van zulke werkjes, die zich aandienen als 'stijloefeningen'. Nieuwsgierig keken we ze eens door en zagen tot onze niet geringe verbazing, dat de bewerkers er van tot stijloefeningen rekenen afkortingen als P.S., A.D., R.I.P., o.a., p.f., p.p.c., enz. We meenden zoo, dat stijloefeningen moesten dienen tot juist begrip van onzen woordenschat en nauwkeurige uitdrukking van gedachten. In gemoede... we kunnen die bedoeling in de bovengenoemde voorbeelden niet vinden.

Schuld hebben of schuld zijn aan niets?

Met U, mijnheer D., gaan we niet redetwisten over al of niet hoog staande opvoedkundigen. Maar dat dezen onder den invloed van Duitsche wijsgeerige en opvoedkundige werken vele Germanismen bezigen, kunnen we van hen herhaaldelijk hooren en lezen, als ze zich op hun studiegebied uiten. Natuurlijk is alleen goed Nederlandsch: **schuld hebben aan iets of iemand**. Wij hopen, dat ook de door U bedoelde schrijver dit leest en... nooit meer **schuld heeft aan** Germanismen.

Zoo gaat-ie goed.

Het Bondsgewest 'Rio de Janeiro' vaardigde 11 December 1919 een besluit uit, waarin staat, dat alle aankondigingen (Ook in dagbladen? Dat blijkt uit het besluit niet heel duidelijk!), metalen weg- enz. borden, opschriften enz. in de landstaal moeten aangebracht worden. Zoo iemand dit nalaat, betaalt hij een buitengewone belasting van pl.m. f 700. -. Vrijstelling daarvan krijgt hij, die vreemde talen gebruikt, maar daarbij de landstaal op de meest in het oog loopende wijze een plaats gunt. Ook vrij van deze belasting is hij, die een woord bezigt, dat in de landstaal niet over te brengen is.

De Nederlanders in 't algemeen bootsen zoo gaarne na, wat vreemden doen. **Dit** gebeurt dus ook wel in ons land binnen zeer korten tijd, vooral nu het van zoo heel ver komt.

Ingezonden.

Des zangers macht.

'Nu hebben in sommige plaatsen van ons land, leden van bestaande Zangverenigingen, de Varende Zangers, de uitnemende gedachte gehad om als **straat-zangers** het Nederlandsche lied beter bekend te maken'. Aldus de heer Lugard in het Juni-nr. van Neerlandia.

Wij keeren terug tot den tijd der Troubadours en Minnezangers, althans wij trachten dit te doen, en ik moet hier hélaas bekennen, dat Leiden **niet** de stad is, waar de ‘varende lüte’ op hun plaats zijn.

Toch moet men niet denken, dat wij hier geen pogingen aanwenden, om den Volkszang te verbeteren; onder leiding van Arnold Spoel, Joh. Oostveen, en nu onder leiding van een jong onderwijzer worden er in 't Leidsche Volkshuis, ongeveer één keer per maand, Volkszangavonden gegeven, die altijd groote belangstelling hebben. Dank zij deze avonden is men al zóó ver gekomen, dat de fabrieksmeisjes onder het werk of in de vrije oogenblikken, de liedjes van de volks zangavonden zingen. Wij kunnen dus het Nederlandsche Volk niets verwijten; **Zij** doen hun best, de meisjes, en dikwijls vertelt mij een kind van 12 jaar, ‘dat het toch zoo veel heerlijker is, **mooie** liedjes te zingen, dan die nare straatdeunen’. Maar wij, apostelen van het kunstlied, wij doen ons best **niet**; wij moeten het goede voorbeeld geven, en niet altijd de moderne **buitenlanders** doorvoelen en waardeeren, doch in de allereerste plaats onze eigen landgenooten, onze eigen, toch dikwijls zulke knappe, begaafde, diepvoelende componisten naar voren halen.

Wie kritiek heeft, wordt van alle kanten bekeken, wordt veel bespot en uitgelachen, veel over den hekel gehaald, maar wordt aan den anderen kant ook gewaardeerd, geprezen en geëerd. Het valt mij n.l. altijd op, dat de Hollandsche Zangers en Zangeressen zoo bitter weinig mooie, echt muzikale **Nederlandsche** liederen zingen, terwijl het Duitsch, Fransch en Italiaansch niet van de lucht is. Men kan zich verdedigen, en Italiaansch, de overheerschend vokaalrijke vreemde taal, voor Zangers de meest geschikte en aangenaamst zingende taal noemen, maar men zal ook moeten toegeven, dat het Duitsch, met zijn vele op elkaar gestapelde consonanten nu niet de makkelijkste zangtaal is, en het Nederlandsch staat precies gelijk met de spraakmoeielijkheden van het Duitsch.

Toevallig ben ik dit jaar veel in de gelegenheid geweest, onze Nederlandsche lieder-toonzetters goed te leeren kennen, en het is mij opgevallen, dat wij nog maar een héél klein schijntje van onze eigen, toch muzikaal en poëtisch zoo hoogstaande muziekliteratuur, hebben leeren waardeeren en liefhebben. De jonge Nederlandsche componisten klagen er zelf over, dat hunne liederen zoo weinig gezongen worden; ‘Men wil ons niet waardeeren, omdat men angstig is voor het nieuwe’. En waarom zingt men dan wel: Mahler, Weingärtner, Reger, Schönberg, Strauss, St. Saëns, enz. enz.?!...

Nederlandsche Zangers en Zangeressen! Laat uw liederen-repertoire uit **ten minste een derde deel** Hollandsche liederen bestaan, **dan** pas kan men zeggen, dat ‘Des Zangers Macht’ gezegevierd heeft.

Leiden, Juli 1920.

LOUS M.v. ITALLIE.

Aan de Redactie van Neerlandia,

Mijne Heeren.

In opdracht van de op Dinsdag 3 Aug. j.l. gehouden Algemeene Vergadering der Afd. Utrecht en O. van het A.N.V. heb ik de eer U mede te deelen, dat deze vergadering protest heeft uitgesproken tegen de in het Augustus-nummer van Neerlandia onder de rubriek ‘Vlaanderen’ neergeschreven veroordeeling van het

Vlaamsche Activisme. De vergadering heeft den wensch uitgesproken, dat de Hollandsche Redactie van Neerlandia zich in het vervolg van een dergelijk partijkiezen in de Vlaamsche politiek zal onthouden.

Vertrouwende, dat dit schrijven in de September-aflevering van Neerlandia zal opgenomen worden,

A.J. van VESSEM,
Secretaris.

Mededeelingen en Allerlei.

Het A.N.V. en de politiek.

In een lang stuk in de Toorts van 14 Augustus tracht de heer van Vessem het hoofdartikel van ons Aug.-nr. te ontzenuwen.

De toon, waarin het gesteld is, ontnemt ons den lust met dezen aanvaller den degen te kruisen, te meer waar zijn stuk den schijn heeft van tegen beter weten in te zijn geschreven, de heer v.V. kon althans beter weten.

Zoo beweert hij dat Groep Vlaanderen o.m. vertegenwoordigd door Rosa de Guchtenaere en Hypoliet Meert, sedert den oorlog werd genegeerd. Neerlandia Mei-nr. 1919 blz. 60, Juni-nr. '19 blz. 76 en 83 en Januari-nr. 1920 blz. 7, waar zeer waardeerd over genoemde Vlaamsche hoofdbestuurders gesproken wordt, kan het tegendeel bewijzen. Trouwens rubriek Vlaanderen behield altijd haar plaatsruimte in Neerlandia.

Schrijver heeft het o.m. nog over een rede van den heer Leo Meert, gehouden op de Alg. Vergadering van Groep Nederland te Deventer (Maart 1916), welke zou zijn geweigerd ondanks het besluit der vergadering tot opneming in het bondsorgaan.

Men kan het bewuste artikel echter vinden in het Juli-nr. 1916 van Neerlandia blz. 144-147.

Uit ons stukje 'Vlaanderen gespoord' in hetzelfde Augustus-nr. dat toch zeker krachtig opkwam voor het recht der Vlamingen, wordt aan een uit zijn verband gerukt zinnetje een geheel verkeerden uitleg gegeven.

Zoo zouden we kunnen doorgaan. Maar het verwarde betoog van den heer van Vessem negeert zoozeer alles wat het A.N.V. gedurende zijn meer dan twintigjarig bestaan voor Vlamingen en Zuid-Afrikaners heeft gedaan, dat gedachtenwisseling met zulk een bestrijder bij voorbaat tot onvruchtbaarheid is gedoemd.

Daarom laten we het hierbij.

Studentenlanddag te Tilburg.

In ons April-nr. schreven wij naar aanleiding der tegenwerking, die het Alg. Ned. Studentencongres te Leuven ondervond, dat zij tengevolge zou hebben dat de Nederlandsche en Vlaamsche jongelingschap nog meer dan tot nu toe zullen zoeken naar wegen, waarlangs geestelijk verkeer - dat zich immers nooit onderdrukken laat - zal kunnen plaats hebben.

De Studentenlanddag voor Vlaamsche en Nederlandsche studenten te Tilburg 15 en 16 Aug. j.l. gehouden, heeft het, vroeger zelfs dan wij dachten, bewezen. Er waren meer dan 200 deelnemers. Vooral het Vlaamsche element was goed vertegenwoordigd.

De heer A. Roothaert sprak den welkomsgroet uit. O.m. voerden het woord: de heeren Maes en Borgignon, Belgische Kamerleden, afgevaardigden der frontpartij, en de Vlamingen Ward Hermans en Dries Vos, voor de Nederlandsche studenten de heer Cohen Stuart, voor de Afrikaansche de heer R. Botha. Een groote volksvergadering en liederenavond besloot den eersten dag.

In de openlucht-bijeenkomst te Oisterwijk op Maandag 16 Aug. sprak Mr. P.W. de Koning van Amsterdam over 'De Nationale Gedachte'.

Op aanstichting van den voorzitter, Dr. Moller, rector der R.K. Leergangen te Tilburg is als blijvend gevolg van dezen studentenlanddag opgericht de vereeniging **Onze Kempen**, die zich ten doel stelt de Nederlandsche beschaving in de Kempen te bevorderen.

Sonnevanck.

In het Amerikaansche blad 'The New republic' wordt een 'ideal home' aan de Hudsonrivier staande te koop aangeboden.

Het huis heet: Sonnevanck.

Haarlem (Burger-Afd.)

Het Penningmeesterschap dezer Afdeeling wordt voorloopig weder waargenomen door den Heer J.C.A. Croin, Jordensstraat 58.

Nederland op z'n best.

- Er is een commissie van drie juristen benoemd, teneinde zekere gezichtspunten van de kwestie der Aalandseilanden te bestudeeren, voor de Volkenbondsraad een eindbeslissing neemt. Het zijn: Larnaude Dean van de rechtsfaculteit te Parijs, Staatsraad prof. Struycken uit Den Haag en Max Huber, raadsheer van het politieke departement te Bern.

Voor Afdeelingsavonden (vervolg).

J. Rietsema, Badhuisweg 101, Apeldoorn, Onderwerp: Misdaad, schuld en straf.
Albert Vogel en mevr. Ellen Vareno (mevr. Vogel), Frankenslag 30, Den Haag.
Voordrachten, dialogen, tooneelspel.

Nederlandsche Antillen.

Het Bestuur dezer Groep is thans als volgt samengesteld: H. Meerdink, voorzitter; D. de Marchena, onder-voorzitter, W.R. Menkman, secretaris, Jos. C. Henriquez, penningmeester.

De Vlaamsche Gids.

Van dit tijdschrift is de eerste aflevering na den oorlog verschenen bij den Nederlandschen Boekhandel te Antwerpen. Deze aanvullingsaflevering van den jaargang 1914-'20 bevat slechts twee levensschetsen van overleden Vlaamsche voormannen, n.l. een van Max Rooses, door Paul Fredericq, aan wien de tweede schets is gewijd door Pol Anri, en welke besloten wordt met de rede van Dr. Kiewiet de Jonge uitgesproken bij het graf van Prof. Fredericq.

Comité voor Ned. Kinderen in den Vreemde.

(Hoofddoel Verzorging in Nederland).

45e opgave van ontvangen bijdragen 1-31 Juli.

Onder-Comité Zwolle f 11,75; maakt met vorige opgaven f 4746. -.

Onder-Comité Deventer f 60. -; maakt met vorige opgaven f 4126.02. -.

Onder-Comité Dusseldorp bijdragen Ouders Mrk. 200. -.

E.C. f 10. -; J.H.F.R. f 1. -; J.D. f 22,50; J.D. f 25. -; J.D. f 37,50. -; J.H.B. f 2,50;
Wed. de W.-P. f 1. -; v.W. f 10. -; allen te Amsterdam.

A.Z.M. f 2,50; D.H. f 30. -; A.Z.M. f 25. -; allen te Rotterdam.

N.K. f 5. -; J.W.R.v.J. f 10. -; Th.v.R. f 10. -; B. f 10. -; H.C. f 2,50; J.S. f 7,50;
allen te Den Haag.

Mevr. K. f 4. -, W.F.K. f 1. -, te Alkmaar; A.W. f 1. -, A.S.K. f 2. -, Mr. B.M.d.J.v.E. f 5. - W. f 1. -, A.S.K. f 2. -, Mr. B.M.d.J.v.E. f 5. -, Dr. E.A.L.C. f 10. -, C.W. f 1. -, te Assen; W.H.B. f 2,50, te Appingedam; Mevr. V.S. f 2,50, N.d.B. f 2,50, N.N. f 10. -, Mevr. E. f 10. -, Mevr. B. f 12. -, Rector Gymnasii f 19,50, te Apeldoorn; M.M.C. f 50. -, Dre. R.U. f 2. -, J.F.O. f 1. -, J.C.K. f 1. -, Mevr. E.S.R. f 10. -, Ph. Ch. f 1. -, J.M.R. f 5. -, A.J.T. f 10. -, A.A.P.D. f 2,50, J.d.L.A. f 2,50, S. en Co. f 5. -, N.N. f 5. -, Fa. v.O. & Co. f 100. -, N.H.N. f 100. -, Mr. F.J.O. f 10. -, B. f 2. -, P.R. f 10. -, D.L. f 10. -, Jhr. d.C. f 10. -, Mr. Dr. C.W.M. f 10. -, A.W.P. f 5. -, te Arnhem; V.H. f 5. -, Mij. V.H.n.v. B. f 25. -, Fr. d.B.K. f 100. -, J.M.c.V. f 5. -, te Amersfoort; Dr. J.D.B.d.H. f 7,50, Mevr. K. f 10. -, te Aerdenhout; J.W. f 10. -, Tw. L. en K. fab. f 5. -, J.G. f 10. -, J.V. f 10. -, A.v.d.W. Az f 5. -, te Almelo; Dr. F.A.H. f 5. - te Alblasterdam; N.N. f 5. - te Ameide; J.M.V. f 10. -, W.L. f 5. -, te Bussum; L.P.D.o.t.N. f 30. -, L.H. f 30. -, te Baarn; Mevr. Wed. D.d.W.M. f 200. -, D.d.W. f 30. -, Wed. A.R. f 10. -, J.C.v.W. f 300. -, te Bloemendaal; Dames d.B. en H.T. f 4. -, A.d.H.L. f 5. -, B. f 25. -, B. f 2,50, te Breda; A.G.J.v.V. f 5. -, te Bergen op Zoom, Mevr. H.B.v.L. f 2,50 te Bosch en Duin; J.C.H. f 1. -, te Beek; N.N. f 2,50, te Bolsward; J.S. f 3. -, N.n.v.B.M.N.H.V. en D. f 25. -, L.E. f 10. -, n.v.B.B. & Co. f 1. -, J.M.F. f 1. -, te Den Bosch; M.D. f 10. -, te Beverwijk; Dames D. f 5. -, te Berg en Dal; M.v.L. f 2. -, te Beek en Donk! L.A.S. f 1. -, te Boxtel; Gebr. v.D. f 5. -, te Berlikum; Dre. C.W.

Th.v.B. f 10. -, Mevr. B. f 30. -, G.v.M. f 2,50, Dr. W.v.E. f 10. -, Jhr. H.J.Q.v.U. f 10. -, Mevr. B.v.S. f 5. -, J.E.E.G. f 10. -, te Bilthoven; Mevr. S. f 10. - te Cappelle; U.B. Jr. f 10. -, H.N.U. f 1. -, Dr. T.J. f 30. -, C.A.S. f 2,50, te Dordrecht; J.v.D. f 10. -, te Dongen; Ov. D. f 1. -, te Doorn; H.C.v.N. f 10. -, H.G. f 1,25, Jhr. J.v.C.K.v.B. f 10. -, te Driebergen; R.d.B. f 3. -, A.G.B. f 2,50, Mr. K.R. f 1. -, Mevr. Wed. W. f 10. -, te Deventer; Heer en Mevr. S.B. f 5. -, H.S. f 25. -, te Delft; J.H.H. f 2,50, te Drachten; H. f 2,50, te Denekamp; Ph.d.B.v.O. f 7,50, te Domburg; C.M.C. f 2,50, te Elburg; N.S. f 30. -, te Enkhuizen; H.V.L. f 5. -, H.K. f 2,50, Mr. A.F. f 5. -, te Eindhoven; J.H.G. 1£1 = f 10.33, te Ermelo (Z.A.); Ingr. J.D.R. f 50. -, te Enschedé; E.v.d.S. f 25. -, te Franeker; F.B. f 25. -, H.K. f 1. -, J.W.B. f 1. -, J.W. f 1. -, J.G.B. f 2,50, n.v. Gr. C. fab. f 2,50, J.E.S. en Zn. f 5. -, J.C.V. & Co. f 2,50, H.C.v.O. f 5. -, Dr. J.M.K. f 10. -, Dr. H.P.C. f 10. -, Dr. R.L. f 10. -, B.M.L. f 10. -, H. f 25. -, A.J.P. f 5. -, Dr. J.H.A.T.T. f 5. -, D.M.v.A. f 2,50, M.L. f 2. -, K. f 1. -, J.E.G. f 1. -, Dr. Goedereede; Dames de C. f 10. -, L.M.Z. f 5. -, te Ginneken; L.v.S. f 2,50, te 's-Gravenzande; A.W. f 2,50, te St. Geertruid.; P.F.v.d.B. f 10. -, te Goedereede; Dames de C. f 10. -, L.M.Z. f 5. -, te Hilversum; G.W.G. f 5. -, H.A. f 5. -, te Den Helder; D.B.F. Zn. f 10. -, te Hoorn; D.J.W. f 25. -, te Heveadorp; J.W.S. f 2,50, Fam. B. f 3. -, A.K. f 25. -, J.W.F. f 10. -, te Hengelo; D.K.A. f 10. -, te Hoornaar; J.d.W. f 2,50, Mevr. J.M.v.M. f 5. -, te Haarlem; Mej. M.G.v.H. f 10. -, te Harlingen; C.v.L.S. f 5. -, A.H. f 1. -, te Heese; Dr. K.K. f 5. -, te Havelte; M.P. f 2,50, Mevr. D.v.H. f 5. -, te Hees; E.S.P.d.C. f 10. -, te Heemstede; H.J.G. f 5. -, te Hoogeveen; Mr. A.H. f 10. -, te Heerlen; v.F.v.C. f 10. -, te Hooglaren; B. f 1. -, te Ilpendam; K. f 5. -, te Koevorden; B.H.M. - J.P.V. f 2,50, te Laag Keppel; C.J.C. f 10. -, te Koudum; J.M. f 5. -, te Kortegene; J.T. f 5. -, te Krimpsweg; K.S. & Zn. f 5. -, te Koog a.d. Zaan; W. f 2,50, N.N. f 5. -, Dr. N.v.d.W. f 25. -, B. & W. f 5. -, B. f 2,50, F.v.P. en E. f 10. -, W.F.v.R. f 2,50, te Leiden; T. f 2,50, W.L.B.d.l.F. f 2,50, J.H.d.W. f 4. -, Mr. Jv. H.T. f 10. -, V.F. f 2,50, A.v.H. Jr. & Co. f 5. -, J.B.A. f 25. -, A.S. f 2,50, T.C.S. f 2,50, C.V. f 2,50, J.P.H. f 10. -, Mr. N.G. f 5. -, E.C.N. f 5. -, J.H. f 1. -, H.W.d.W. f 1. -, H.N. f 2,50, te Leeuwarden; G.E. f 5. -, te Lemmer; Wed. S.A.l.C. f 10. -, te Loenen Vreeland; S.S. f 5. -, H.D. f 1. -, L. f 1. -, G.H. f 1. -, te Maastricht; J.C.v.A. f 10. -, J.M.N. f 5. -, te Meppel; v.R. f 1. -, J.W.v.d.R. f 5. -, C.M.G. f 10. -, J.W.V. f 60. -, Dr. N.v.d.L. f 2,50, Mevr. Br. v.B. f 10. -, J. en F. f 2,50, te Middelburg; S.A. f 5. -, te Menaldum; A.H. f 30. -, R.J.d.K.v.d.T. f 5. -, A.J.E.B. f 10. -, A.S. fab. f 10. -, S. & Co. f 25. -, Jhr. L.P.v.d.G. f 2. -, Dames G. f 5. -, n.v.L.G. f 10. -, Ph.v. IJ. f 2,50, M. f 5. -, J.J.S. f 2,50, P.B. f 5. -, Mevr. B. f 10. -, V. IJ. Mij. R. & H. f 100. -, H.S.N. f 10. -, te Nijmegen; J.V. f 3. -, te Nieuwerbrug a.d. Rijn; C.v.d.N. f 2,50, A. f 2,50, A.D. f 2,50, te Noordwijk a. Zee; Dr. C.d.J. f 2,50, te Nieuwveen; L.E.v.P. f 10. -, te Nunspeet; Pers. St. W. en St. Nieuweroord. f 16,85, te Nederhorst den Berg; Dr. D.H.v.R. f 10. -, te Noordwijk Binnen; J.B.v.B. f 10. -, G.J.B.M. f 25. -, te Oosterbeek; K.S. f 1. -, Augustinusga; N.N. f 10. -, te Oss; A. f 3. -, te Oud-Beierland; Mevr. Wed. V.Z. f 1. -, te Oosterhoogebrug; Mevr. Wed. A.J.H. f 2,50; L.F. f 5. -, Mej. D. f 40. -, te Oosterhout; A.v.d.H.v.d.B. f 2,50, H.S. f 10. - te Puttershoek; H.H.N. f 25. -, te Paterswolde; C.V. f 5. -, te Roozendaal; J.C.S.W. f 10. -, te Rijssen; C.F.B.v.d.B. f 2,50, H.S. f 10. -, te Rijswijk; E.K. f 0,50, te Schoonebeek; A.C.d.H.v.D. & A. f 11,50, te Schoten; U. f 10. -, te Sittard; G.A.v.H. f 10. -, G.E.d.J. f 2,50, J.W.v.B. f 2. -, te Sliedrecht; N.N. f 2,50, te Schoonhoven; S.K. f 5. -, te Sommelsdijk; H. f 3. -, te Sloten (Fr.); J.E.v.D. f 5. -, Dames D.J.K. f

25. -, A.H. f 10. -, te Sneek; A.W.v.M.L. f 10. -, te Steenberg; Ch.J.W. f 25. -, A.Z. f 5. -, M. f 2,50, H.K.M.d.K. f 5. -, te Schiedam; Mevr. S. f 10. -, te Terwolde; Gevr. N. f 2. -, H.D.S. f 5. -, L.J. f 5. - J.W.H. f 1,90, te Tilburg; Prof. Dr. N.S. f 5. -, K.N.R. f 2,50; J.E.R. f 5. -, N.B.K. f 5. -, Wed. B.d.I.T. f 2,50, J.T.? f 1. -, Mr. C.d.W. f 2,50, S. f 2,50, Mr. A.d.G. f 2,50; K.B. f 14. -, Wed. A.K.E.B. f 50. -, E.G. f 5. -, v.d.B. f 2,50, H.K. f 2,50, N.J.J.v.R.H. f 3. -, Coll. Chr. Stud. Bond. f 69,25, v.H. f 10. -, v.d.R. f 25. -, Mej. R. f 1. -, J.E. f 2,50, Gen. N. f 5. -, M.T. f 5. -, v.W.P. f 2,50, Ds. W.N. f 1,50, Dr. H.J.S. f 1. -, H.F.B. & Zn. f 10. -, Mevr. M.R. f 2,50, W.d.H. f 2,50, Dr. d.H. f 1. -, Dr. F.d.H. f 2,50, Mevr. Wed. A.v.d.P. f 1. -, C.Th. Bn. v.L. f 10. -, M. f 5. -, Dr. W.N.H. f 10. -, Mej. E.J.S. f 5. -, Mevr. Wed. Dr. P.v.V. f 10. -, G.H.v.B. f 25. - J.F.v.N. f 10. -, te Utrecht; Mevr. Wed. A.J.H. f 2,50, L.F. f 5. -, Mej. D. f 40. -, te Velp; D.B. f 1. -, te Velsen; G.A.B. f 1. -, te Vlissingen; J.L. f 2,50, te Vrijhove Cappelle; H.J.v.L. f 2,50, te Vooburg; P.S.B. f 5. -, te Veere; J.H.G. Jr. f 5. -, H.H. f 1. -, H.J.v.S. f 2,50, te Veenendaal; A.J.M. f 1. -, te Vreeswijk; E. f 30. -, te Vucht; P.C. Bn. v.d.F. f 10. -, J.M.H. f 300. -, P.L.v.R. f 10. -, te Vlaardingen; L.A.v.I. f 10. -, te Vianen; v.B.v.d.W. f 10. -, te Voorschoten; Mej. C.d.H. f 2,50, F.v.d.J. f 1. -, te Wolvega; P.A.B. f 2,50, te Wanrooy; J.C.H. f 1. -, te Wijhe; C.N.v.d.H. f 2,50, te Wissenkerke; R.W. f 1. -, te Wehe; P.V.S. f 10. -, te Wagenaar; D.E.A.I.C. f 10. -, te Winschoten; H.A. f 5. -, te Wilhelminadorp; P.J.F. f 10. -, te Wissenkerke; Mevr. M. f 12,50, Wed. L.v.H. f 25. -, te Wassenaar; J.H.d.N.S. f 20. -, te de Wijk; N.N. f 0,50, te Willemsstad; A. en M.S. f 5. -, te IJsselmonde; S.R. en V. f 1. -, K.V.H.Z. f 5. -, te Zwolle; J.M.F. f 2,50, te Zevenbergen; J.B. f 1. -, te Zwammerdam; J.P.Z. f 2,50, te Zwijndrecht; J.F.H. f 5. -, te Zundert; N.M. f 5. -, S. f 5. -, Bn. S.v.d.P. f 10. -, M. f 5. -, Mevr. P.v.S. f 5. -, J.K. f 2,50, J.H.L. f 5. -, J.P.N. f 10. -, J.A.V. f 2,50, Jhr. H. f 10. -, K. en H. f 10. -, J.d.H. f 10. -, Mevr. J.d.L.O. f 10. -, Dr. N.P.v.L.d.J. f 2,50; Prof. J.E.S.M. f 25. -, te Zeist; A.A.F. f 10. -, R.d.J. f 10. -, Br. V.H. f 0,25, te Zaandam; J. & Co. f 10. -, R.d.J. f 10. -, Br. v.H. f 5. -, te Zutphen; Dr. B.V. f 5. -, te Zevenbergschehoek; J.M. f 1. -, te Zoetermeer; S.B. f 30. -, te Zuidhorn; Mevr. d.C. f 10. - te Zandpoort.

In de afgelopen maand bedroegen de ontvangsten f 4340.02½ en Mrk. 200 tegenover de uitgaven van f 4136.17½ en Mrk. 676.60. Totaal werd tot heden ontvangen f 292787.02½ en Mrk. 31453.68.

Nog steeds komen dringende beden tot ons voor hulp, zoowel wat betreft huisvesting en verzorging hier te lande, als toezending van Levensmiddelen. Wij hopen binnenkort weder 200 kinderen van Nederlandsche Stam naar hier te brengen, waarvoor reeds de voorbereidende maatregelen worden genomen, echter hebben wij nog dringend gebrekaanplaatsing in eenvoudige gezinnen.

Wie geeft ons goed adressen op? Wie wil zelf voor korten tijd een noodlijdend Nederlandsche kind tot zich nemen? Voor levensmiddelen vraagt men ons in hoofdzaak: kindermeel, maizena, melkpoeder, kinderbeschuit, bischuit en griesmeel. Alle bijdragen worden gaarne in ontvangst genomen door de Penningmeester:

S. VAN LIER Ez.,

Amsterdam. Nassaukade 358.

Postchèque en girodienst No. 22889.

De ‘Pelgrimvaders’. Herlevende geestverwantschap.

In 't begin van de Septembermaand werd in Nederland en Engeland eene gebeurtenis herdacht, die rijk is geweest aan zegenrijke gevolgen voor de Nieuwe wereld - Amerika. Het was de tocht der Pilgrim-fathers uit Leiden via Delfshaven-Plymouth, naar Amerika,

Wie waren zij?

Eenige eenvoudige lieden uit Engeland, onder de leiding vooral van John Robinson, een hoogstaand man, verlieten Engeland, waar zij zich van de Staatskerk hadden afgescheiden als een land, dat hun geen gewetensvrijheid liet en waar kerker en schavot altijd dreigden. Zij begaven zich naar Amsterdam, waar reeds eenige Engelsche geestverwanten zich gevestigd hadden, maar voelden zich er minder thuis en gingen in Mei 1609, ten getale van ongeveer 100 personen, naar Leiden, waar zij welwillend werden toegelaten en mochten blijven wonen, ook na een protest van den Engelschen gezant.

Daar bleven zij tot 1620. ‘De gemeente groeide door aanwas uit Engeland tot een 300 communicanten, een dertigtal is poorter van Leiden geworden; de meesten hadden het wevers- en lakenbereidersambacht geleerd en bleven met handwerken arm. Dit heeft de gedachte aan een verdere pelgrimage levendig gehouden. Voorts waren de Leidsche zeden hun te wuft en hinderde hen met name de Sabbathsontheiliging. Dan ook wilden zij Engelsch blijven; zoo zagen zij uit naar het onbekende land over den Oceaan’.¹⁾

Zoo kochten zij in 1620 de ‘Speedwell’ van 60 ton en gingen na een aandoenlijke plechtigheid te Delfshaven sloop naar Plymouth. De wrakke ‘Speedwell’ moest helaas worden afgekeurd en zoo gingen op de ‘Mayflower’ een Walvischvaarder van 180 ton, door hen afgehuurd, 102 personen op 16 Sept. 1620 naar Amerika. ‘Na stormachtige reis zagen zij 9 November land bij kaap Cod, zeilden de veilige baai in, meenende bij hun doel de Hudson te zijn en kwamen den 11en ten anker. Nog een maand hebben zij toen naar eene goede plaats voor hun nederzetting gezocht, Maandag 11 December vonden zij de tegenwoordige haven van Plymouth (“Forefathers Bay”) en den 16den zeilde de “Mayflower” daar binnen. Het plan voor een stad werd ontworpen (met een Leyden-street als hoofdstraat), het doel was bereikt, de pelgrims hadden de plaats hunner rust gevonden. Een gedenkplaat wijst de plek, waar zij voet aan wal zetten.’

Al deze feiten zijn de vorige maand plechtig herdacht te Leiden, Delfshaven en Plymouth door vertegenwoordigers uit Amerika, Engeland, Nederland en Hongarije (een vertegenwoordiger uit Duitschland was verhinderd). Men weet dat Amerika die herdenking van zooveel belang achtte, dat het zich door een oorlogsbodem naar Rotterdam te zenden, liet vertegenwoordigen.

Straks zal ook Amerika zijn Herdenking gaan vieren: in November als nationale herdenking voor geheel de Republiek der Vereenigde Staten, het volgend jaar Juni en Juli in het bijzonder in Massachusetts als in engeren zin de stichting der Pilgrim-Fathers.

Geen wonder!

1) Belangstellenden vinden in het weekblad ‘De Hervorming’ (uitgeg. door Wink, Zalt-Bommel) over dit onderwerp twee duidelijke, mooie hoofdartikelen (nos van 21 en 28 Aug.) van de hand van den kerkhistoricus Prof. L. Knappert.

Deze eenvoudige 'pelgrimvaders', mannen van een vast karakter en een heilige overtuiging, worden in Amerika geacht als de grond-

vesters van den Amerikaanschen geest, van de democratie der Vereenigde Staten. 't Wordt dan ook als een voorrecht beschouwd, van die kloeke mannen af te stammen.

Wel heeft deze nieuwe Staat van idealisten zich niet zoo bijzonder uitgebreid (toen deze zich in 1691 met Massachusetts vereenigde waren er 17 Staatjes met 13000 zielen); maar een stevige grondslag was nu gelegd, waarop de later toestroomende Puriteinsche landverhuizers konden voortbouwen.

Wij, Nederlanders, denken dankbaar aan 't geen ons vaderland voor die mannen heeft gedaan. De Engelsche uitgewekenen werden gastvrij ontvangen; de Leidsche magistraten bekommerden zich daarbij niet om den toorn der Engelsche regeering.

Voorts - gelijk Prof. Knappert in de genoemde artikelen aantoont - werden ze in Nederland gedrenkt door den geest van een Willem de Zwijger en een Huig de Groot. Gewetensvrijheid - scheiding van Kerk en Staat - het recht op 't sluiten van een burgerlijk huwelijk - de erfeniskwestie (de kinderen deelen gelijk op) - zorg voor weezen, armen en zwakzinnigen en rechten der vrouw. Dat waren de geestelijke schatten, die de beginselvaste zwervelingen uit hun tijdelijke woonplaats in Nederland overbrachten naar de Nieuwe wereld.

Wij verheugen ons er in, dat dit bij de jongste feestviering door Engelschen en Amerikanen dankbaar is erkend. Groote waarde hechten wij in 't algemeen niet aan gelegenhedsredevoeringen, betuigingen van 'warme sympathie' enz. enz.; meestal zijn 't holle klanken, frases. Maar..... we meenen, dat h i e r mag gesproken worden van een gunstige uitzondering en dat de waardeerende woorden, door vele vreemdelingen bij die gelegenheid uitgesproken, w e l g e m e e n d waren. Wij meenen te mogen aannemen, dat een belangrijk en niet het slechtste deel van Engeland's en Amerika's burgerij met waardeerende hoogachting Nederland is toegedaan. Dr. P l o o y, predikant te Leiden schreef op de boot van Londen naar Rotterdam een mooi en bezielend verslag¹⁾ over de feestviering te Plymouth. 'Ongetwijfeld hebben de Hollandsche Herdenking en de Pilgrimfeesten in Engeland aan onzen Hollandschen naam buitengewoon veel goed gedaan'.

Dat is de volle waarheid. En daarom schreven wij boven dit artikeltje ook de woorden: *Herlevende geestverwantschap*. Die gemeenschap was er vroeger, uitte zich krachtig in woorden en daden, totdat de oorlogsdolheid de menschen daarginds verblindde. Nederland is in die oorlogsjaren miskend, gehoond, verguisd. Nu komt het heldere inzicht gelukkig langzamerhand terug; de met bloed belooopen oorlogsoogen beginnen weer de dingen te zien zooals zij zijn; de geestverwantschap herleeft.

Neêrlands kracht schuilt niet in een groot leger, maar in de achting, die het afdwingt door zijn roemrijk verleden en nu weer door zijn houding gedurende den wereldoorlog. Blijve dat zoo!

's-Gr.

v.L.

Vlaanderen.

1) Zie N.R.Ct. van 11 Sept.

Dr. M. Rudelsheim. †

Dr. Marten Rudelsheim is niet meer. Hij overleed plotseling op 10 September in de gevangenis te Antwerpen.

Die droeve mare zal door alle vrienden van den Nederlandschen stam met verbijstering ontvangen worden. Immers, Dr. Rudelsheim was door allen gekend, werd door allen gewaardeerd en bemind.

Toch achten wij het noodig dit werkzaam leven in korte woorden te schetsen.

Geboren te Amsterdam op 27 April 1873 leefde hij echter van kindsbeen af te Antwerpen. Hij volgde er de lessen van de Antwerpsche gemeenteschool en van het Koninklijk Athenaeum. Toen reeds was hij vurig Vlaamschgezind. Op het Athenaeum stichtte hij een genootschap dat zijn eigen tijdschrift uitgaf. Hij was nog te jong om van den bestaanden Vlaamschen Kring lid te worden. Als leerling was hij lid van de 'Grievenscommissie', die over de toepassing van de taalwet van 1883 op het Middelbaar Onderwijs moest waken. Daar zetelde hij nevens Max Roosees en Pol de Mont. Na zijn Athenaeum-studiën werd hij leerling-werktuigkundige op de scheepstimmerwerf Cockerill te Hoboken, maar verliet alras deze betrekking om zich weder aan de studie te geven. Hij ging te Gent in de philologie studeeren en promoveerde er als doctor. Reeds toen was hij lid van de meeste Vlaamsche organismen. Uit die jaren dagteekent ook zijn verdediging van de bestuurlijke scheiding in een studentenvergadering te Brugge aan de zijde van Lodewijk De Raet. Hij was medestichter van het bekende studententijdschrift 'Goedendag' en voorzitter van 't Zal wel gaan'.

Na zijn studiën voltooid te hebben was hij een tijd leeraar in het Instituut Dupuich te Brussel, waar hij Maurits Sabbe opvolgde. Later hulp-bibliothecaris in de stadsboekerij te Antwerpen.

Van dan af dagteekent zijn duurzaam en doelmatig werk ten bate van zijn volk. Dr. Rudelsheim was steeds overal bij. Nergens was er iets te behandelen of de nerveuze, wakkere figuur van Rudelsheim daagde op. Geducht debater wist hij elke bespreking op het juiste punt te brengen, alle tegenwerpingen en valsche argumenten ten spijt. Zijn ideaal, het welzijn van zijn volk was zijn doel, zijn lichtbaken, en dat was zijn sterkte. Bracht hij eens het debat op zijn juisten weg, dan was hij in zijn element, dan wist hij te regelen, te bespreken, te leiden, te organiseeren. Niets van tijdelijken aard kon hem aantrekken, maar wel werk van blijvende, duurzame beteekenis.

Laat ons slechts eenige punten aanstippen. Op zijn initiatief werd de Tweede Vlaamsche Hoogeschoolcom-

missie bijeengeroepen met Max Rooses tot voorzitter. Hij ijverde voor een Hollandsch-Belgische toenadering en wist den Franschen knoeiboel van de Belgische leden van de beruchte Commission Hollando-Belge van

Dr. M. RUDELSHEIM

Hennebicq en des Cressonnières aan de kaak te stellen. Te Antwerpen stichtte hij de Nederlandsche School, die wegens gebrek aan belangstelling van de al te lamendige Vlamingen te niet ging. Een tijd lang was hij onder Edward Keurvels liefhebber-regisseur bij de Vlaamsche Opera. Tevens stichtte hij de ‘Société des Archivistes et Bibliothécaires belges’ en was hij ondervoorzitter van de afdeeling bibliothekarissen. Buitendien vond hij nog tijd om verschillende verhandelingen te schrijven op letterkundig en geschiedkundig gebied en mede te werken aan talrijke dag- en weekbladen.

Zijn hoofdwerkzaamheid lag echter in den schoot van het A.N.V. Geen punt, dat onzen strijd aanbelangt, liet hij er onbesproken. Hij leidde de zaken in, besprak ze, en waakte tevens over de uitvoering van de genomen besluiten. Zijn werkzaamheid bracht een groot deel, het grootste misschien, bij tot den bloei van het A.N.V. in Vlaanderen. En geen wonder! Van 1898 af lid van het A.N.V. was hij sinds 1904 onafgebroken bestuurslid van den Antwerpschen Tak, sinds 1906 van het

Groepsbestuur en in 1909 lid van het Hoofdbestuur. Trouw bezoeker van de Nederlandsche Congressen, wist hij ook daar zijn invloed te doen gelden ten goede.

Het Hooger Onderwijs ging hem echter 't nauwst aan het hart. In de Hoogeschoolcommissie en tijdens den oorlog als secretaris van den Hoogeschoolbond verrichtte hij degelijk en heilzaam werk voor zijn geliefd Vlaanderen. Als lid eerst en later als voorzitter van de Afdeeling Hooger Onderwijs voor het volk van den Antwerpschen Tak van het A.N.V. wist hij deze tot hoogen bloei te brengen. Hij zag de bekroning van zijn werk in het stichten van die prachtig opgezette 'Volkshoogeschool', *een door en door Vlaamsch werk*, wat kwaadwilligen en afgunstigen er ook over mogen denken. Deze instelling was eenig in haar soort in Vlaanderen, ze vulde een leemte aan en zou een werk van openbaar nut geworden zijn, zoo laffe tegenwerking en dom begrepen patriotisme niet in het spel waren gekomen. Gansch de werkzaamheid en het doel van de Volkshoogeschool hier uiteen te zetten valt buiten het bestek van dit artikel. We verwijzen daarom naar het inleidend woord over doel en werking in het programma van het eerste jaar.

Vermelden wij ten slotte, dat Rudelsheim op deze zelfde plaats¹⁾ als correspondent voor Vlaanderen menig artikel schreef, dat als richtsnoer diende in den Vlaamschen strijd.

En dat alles deed Dr. Marten Rudelsheim met die belangloosheid en offervaardigheid, welke alle Vlaamsche idealisten kenmerkt.

Na zulk een leven van werken en zwoegen voor het heil, de ontvoogding, de ontwikkeling en de opbeuring van zijn volk, werd hij gestraft met hechtenis. Wij hebben hierover geen oordeel uit te spreken, maar achten het een ramp, dat door de schuld van het bestaande regiem zulke geesten, zulke weldoeners aan hun volk onttrokken worden. Hij viel op *ons* veld van eer.

Dr. Marten Rudelsheim, wij groeten U in naam van het A.N.V., uw heengaan treft ons allen diep, zeer diep. Wij vergeten U echter niet en bij Uw graf spreken we den wensch uit, dat Uw werk voor Vlaanderen's recht binnen het Staatsverband België zal doorgevoerd worden. Uw trouwe vrienden en medewerkers zullen het zich ten plicht rekenen op die wijze hulde te brengen aan uw nagedachtenis.

FRANS VAN LAAR.

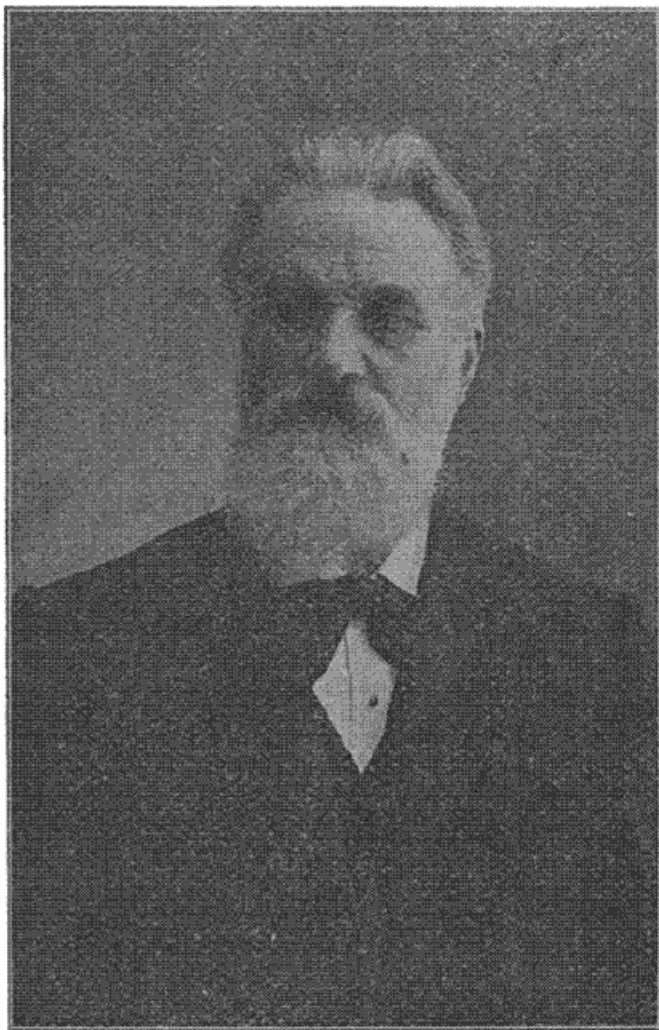
Antwerpen.

J. van Kerckhoven-Donnez † (In 1905 voorzitter van Groep België en lid van het Hoofdbestuur).

Niet in de droevige omstandigheden van Dr. Rudelsheim en ook niet als slachtoffer der Activisten-vervolging is de heer Van Kerckhoven-Donnez overleden. Toch wordt zijn heengaan in het Vlaamsche kamp als een verlies gevoeld. Eenige jaren was de overledene lid van het Hoofdbestuur van het A.N.V. voor Groep België.

Dr. Goy wijdde hem in 'Het Vlaamsche Land' o.m. deze waardeerende woorden: 'Waar hij optrad zag men onmiddellijk een heele periode van Vlaamschen strijd weer. Men dacht aan de dagen van Conscience. Al was hij misschien de oudste

1) Neerlandia. Red.

J. VAN KERCKHOVEN-DONNEZ

in jaren onzer strijders, toch was hij overal waar voor het Vlaamsche recht betoogd werd. Ik heb hem gezien bij dat eerste glorierijke Guldensporenfeest van 1919

het praeludium van onze bloedige zegepraal van heden.

Niet enkel was Jeroom van Kerckhoven in onze optochten en meetings een decoratief figuur. Wie ietwat de geschiedenis van onze beweging kende, wist dat hij een der flinkste en jongste elementen geweest was. Hij was de ziel van den Nederdietschen bond, de beschermer en verdediger van al onze Vlaamsche instellingen. Hij was een van de promotors van de Vlaamsche opera en van het Conservatorium.

Het aandenken van Jeroom van Kerckhoven - Donnez zullen alle Vlamingen in dankbare eere houden.'

Nederland.

Vergadering van den Groepsraad op 4 Sept. te Utrecht.

Vertegenwoordigd zijn de afdeelingen Amsterdam, Arnhem, Delft, Deventer, Dordrecht, 's-Gravenhage, Groningen, Haarlem, 's-Hertogenbosch, Leeuwarden, Rotterdam, Utrecht, Wageningen, Zwolle en Doesburg; de studenten-afdeelingen Amsterdam (Vrije Univ.) Delft, Groningen, Utrecht en de Jongelieden-afdeeling Deventer.

De Voorzitter opent te elf uur de vergadering en heet o.a. welkom den heer Mr. de Gaay Fortman - afgevaardigde van Groep Nederland in het H.B. - en den heer Calmeijer - nieuw opgetreden propagandist der Groep en afgevaardigde van de door hem nieuw opgerichte afdeeling Doesburg, die thans 14 leden telt.

De notulen der vorige vergadering (27 Maart) worden na een kleine aanvulling goedgekeurd.

De Voorzitter doet mededeeling van de verschillende ingekomen en uitgegeven stukken o.a.:

Schrijven van den heer Dr. Deckers, dat hij bedankt als lid van het Bestuur van Groep Nederland;

Schrijven van de Directie der Holland-Z.-Afrikalijn dat zij - op grond van door het groepsbestuur tot haar gericht verzoek - besloten heeft Z.-Afrikaansche jongelui, die aan Nederlandsche Universiteiten wenschen te gaan studeeren, kosteloos te vervoeren. (applaus).

Schrijven van onzen gezant te Tokio betreffende het aanbrengen van een gedenkplaat in het huis bewoond geweest door den Commandant Doeff op het schiereiland Desjima; steun wordt toegezegd.

Schrijven van den heer van Peski te Rotterdam met verzoek door groep Nederland te doen herdrukken enkele boekwerken van den bekenden schrijver van Balen. Gelet op de hooge kosten, beslist de vergadering in afwijzenden zin. De aandacht van

verschillende uitgevers zal echter gevestigd worden op de wenschelijkheid om zoo mogelijk te geraken tot de uitgave van boekwerken, waarin de daden van groote mannen van ons voorgeslacht herdacht worden.

Schrijven, gericht aan verschillende Nedrelandsche leeszaalen, waarbij de aandacht gevestigd wordt op in het Nederlandsch gedrukte dagbladen in het buitenland. (Zie Neerlandia, Sept, 1920).

Schrijven aan een 40-tal gemeenten in ons land met verzoek zoo mogelijk op de inrichtingen van onderwijs kosteloos plaatsen beschikbaar te stellen voor stamverwante jongelieden. De antwoorden - voor zoover ingekomen en waarvan sommige in gunstigen zin luiden - zullen ter kennis gebracht worden van de Zuid-Afrikaansche Vereeniging en van het H.B. van het A.N.V. (Zie Neerlandia, Aug. 1920).

Schrijven van den heer ten Haeff, die een plan ontwerpt voor een rondreis door Nederland, waarbij hij voordrachten zal houden over het Nederlandsche lied. Deze aangelegenheid wordt ter verdere behandeling in handen gesteld van het Dagelijksch Bestuur.

Schrijven van het H.B. waarbij wordt aangedrongen op Contributie-verhooging als middel tot versterking der inkomsten van het Verbond. De Voorzitter wijst er op dat er drie middelen zijn om den finantieelen toestand van het A.N.V. - die thans niet schitterend is - te verbeteren n.l: 1e Contributieverhooging; 2e opheffing der afdelingen; 3e. vereenvoudiging of inkrimping van het orgaan Neerlandia. Hij verzoekt de vertegenwoordigers der afdn, deze aangelegenheid in een afd.-vergadering grondig te overwegen, zullende ter zake in de volgende groepsraadsvergadering door het Bestuur een voorstel gedaan worden. (Van de inkomsten gaat thans ongeveer 40 pct. aan de afdelingen, 20 pct aan de groep en 40 pct. aan het Hoofdbestuur).

Aanbieding aan de Directie van de Nederlandsche expeditie naar Spitsbergen van den Liederen-bundel 'Kun je nog zingen, zing dan mee'. Van den heer Dresselhuys is een vriendelijke dankbetuiging ontvangen, terwijl volgens mededeeling in de N.R. Courant, de liederen met begeleiding van mandoline, thans druk gezongen worden op Spitsbergens kusten.

Daarna wordt overgegaan tot de bespreking van het verleenen van f 100 subsidie aan den Tilburgschen Studentenlanddag en f 50 aan de Dietsche trekvogels. Beide bedragen worden toegestaan nadat de voorzitter heeft medegedeeld, dat het bedrag aan den Stud. Landdag reeds door het Bestuur was uitgekeerd, daar de tijd drong en het niet mogelijk was het oordeel van alle afdelingen ter zake in te winnen. Er wordt gewezen op de wenschelijkheid om ter zake van subsidiën voeling te houden met het H.B. daar anders - zooals thans geschiedde - het H.B. en het Gr. B. ieder een subsidie verstrekken - wat niet de bedoeling kan zijn. Met deze opmerking zal in den vervolge rekening gehouden worden.

□ □ □

Na de pauze houdt de Voorzitter een rede over de houding, die het H.B.z.i. zoude moeten aannemen tegen de in het buitenland jegens ons land en onze stambelangen

gerichte propaganda. Hij stelt ten slotte twee motiën voor, waarover in de eerstvolgende vergadering gestemd zal worden.

De eerste motie te richten tot het H.B. luidt: ‘De groepsraadsvergadering..... acht het niet gewenscht thans nog in beschouwingen te treden over de houding door het H.B. gedurende den oorlog 1914-1918 ten opzichte van taal- en stambelangen in het buitenland aangenomen. Nu de vrede echter reeds geruimen tijd is ingetreden meent Groep Nederland - lettende op de onmiskenbaar actieve en tegen Nederlandsche- en stambelangen indruischende propaganda van in het buitenland werkzame partijen, vereenigingen, bladen en personen - dat de werkzaamheid van het A.N.V. zich krachtiger moet richten op steun aan die Nederlandsche- en Groot Nederlandsche belangen die onmiskenbaar belaagd worden.

De tweede motie, te richten aan het D.B. van het H.B. en de leden van de Redactie-Commissie van Neerlandia luidt:

‘De Groepsvergadering..... geeft als hare meening te kennen dat in de wijze waarop het orgaan van het Verbond geredigeerd wordt niet voldoende aandacht gewijd wordt aan de onmiskenbaar in het buitenland tegen Nederland en zijne stam- en taalbelangen gerichte propaganda en zou gaarne zien dat tegen die actie krachtiger front gemaakt werd, daar de invloed, die thans in dit opzicht van het orgaan uitgaat, naar haar

oordeel niet evenredig is aan de hooge kosten, die de uitgave van het orgaan vordert.’

Vervolgens wordt overgegaan tot het opmaken van een rooster van aftreding der afgevaardigden van Groep Nederland in het H.B. Door loting wordt beslist dat in 1920 moeten aftreden de heeren de Kanter en Mr. de Gaay Fortman, in 1921 de heeren Jhr. Mr. Michiels van Kessenich en Oudendijk en in 1922 Mevrouw van Veen - Brons.

Thans komt ter sprake de stichting van een eigen Groepskantoor in Velp. De Voorzitter acht het, na de wisseling der bij de afdelingen bekende stukken, niet noodzakelijk nogmaals in den breede uit te leggen, waarom hij dat eigen kantoor wenscht. Na eenig debat, waarbij de heer van Son o.a. te kennen geeft dat de administratie der groep zeer uitgebreid is, wat door den Voorzitter niet wordt ingezien, besluit de vergadering dat den Voorzitter een eenvoudig eigen kantoor wordt toegestaan, waarvoor een bedrag van f 900 per jaar wordt uitgetrokken. Bovendien wordt voor eerste inrichting van het kantoor f 500 toegestaan.

De administratie van de groep zal echter bij het kantoor in Dordrecht blijven. Het kantoor der groep - waar dus - om met een der afgevaardigden te spreken - de geestelijke leiding der groep zal berusten, treedt op 1 Januari 1921 in werking te Velp (adres zal nader worden bekend gemaakt).

Het penningmeesterschap blijft berusten bij den heer Tijssens te Rotterdam.

De afgevaardigde van de afdeling Amsterdam, de heer van Lier Sz. biedt staande de vergadering een bedrag van f 25 aan als bijdrage in de kosten van oprichting van het kantoor, welke schenking door de vergadering wordt toegejuicht.

Nadat de Voorzitter het een en ander heeft medegedeeld omtrent het niet doorgaan van den groepsdag te Maastricht, wordt besloten zoo mogelijk alsnog een *groepsdag* te houden *te Amsterdam* in de maand *November* en daarmee te doen samenvallen de groepsraadsvergadering, die anders in December zou moeten plaats vinden. De afgevaardigde van Amsterdam, de heer van Lier, verklaart zijn best te zullen doen om alsnog den groepsdag in Amsterdam te doen slagen, welke mededeeling door de vergadering met instemming begroet wordt.

De Voorzitter verzoekt eens te willen overdenken de mogelijkheid van het organiseeren van een Groot-Nederlandsche tentoonstelling in 1922 of 1923, die hij zich in drie groepen gesplitst denkt en wel: *a.* Nederland en koloniën, *b.* Nederland in den Vreemde en *c.* Stamverwanten. Gaarne zal hij in een volgende vergadering de meeningen over zulk een tentoonstelling vernemen, ten einde - bij ruime instemming - de zaak aan het H.B. voor te dragen.

In den loop der vergadering is nog beslist dat uitgaande stukken, die twee handteekeningen moeten dragen, naast de handteekening van den Voorzitter, die van een der bestuursleden - doch zoo mogelijk den heer Lugard - zal voeren.

Ten opzichte van de vergoeding aan den heer propagandist, vereenigde de vergadering zich met het voorstel van den Voorzitter - waarmede ook de heer Calmeyer had ingestemd - dat die vergoeding, na afloop van den winter zou worden vastgesteld en deze eenigermate verband zoude houden met de resultaten door hem verkregen.

Nadat de heer Dr. Schepers - vertegenwoordiger van de afd. Haarlem - den Voorzitter bedankt had voor hetgeen hij tot nu toe in het belang der groep gedaan had en de wijze waarop de vergadering door hem was geleid - waarmede de vergadering instemde - sloot de Voorzitter na de gebruikelijke rondvraag, - na de afdeelingen tot krachtige werkzaamheid te hebben opgewekt - de vergadering.

Doesburg, 8 Sept. 1920.

De w.n. Secretaris,
W.C. SCHÖNSTEDT.

Toondichter J.P.J. WIERTS.

J.P.J. Wierds.

Onder de strijders voor het Nederlandsche lied neemt de heer Wierds, bestuurslid der Afd. 's-Gravenhage, een voorname plaats in.

De verschijning van zijn portret in *Neerlandia* houdt verband met een jubileum. Dezen zomer toch is zijn 100e werk verschenen, een koor a capella, genaamd *De Vlaamsche Kermis*. Deze gebeurtenis is een welkome aanleiding om de Nederlanders en stamverwanten eens te wijzen op de verdiensten van dezen Nederlandschen toonkunstenaar, wiens liederen op bijna geen enkel programma van zangverenigingen ontbreken.

Zijn werken voor mannen- en gemengd koor zijn bij geen Nederlandschen zanger onbekend.

Vooral het volkslied heeft zijn liefde en wel in den uitgebreidsten zin, want zijn bundels tellen ook verscheiden Vlaamsche liedjes en Zuid-Afrikaansche volkswijsjes.

Zoo helpt Wierts op zijn kunstgebied het Groot-Nederlandsch ideaal mee verwezenlijken.

Van de Afdeelingen.

Assen.

Het secretariaat dezer Afdeeling wordt wegens vertrek van den heer P. Klinkenberg, waargenomen door den voorzitter Dr. J.A. Gerth van Wijk Jr., te Veenhuizen.

Nijmegen.

De heer Mr. Dr. J. Eysten heeft bedankt als secr.-penningm. Stukken voor deze afd. richte men voorloopig aan den voorzitter Dr. H.v.d. Velden, Pater Brugmansstraat 2.

Utrecht.

Bestuur: Mr. W.M.H. Boers, voorzitter; Prof. Dr. L.A. Verrijn Stuart, onder-voorzitter; A.J. van Vessem,

1ste secretaris; Mr. P.H. Ritter Jr., 2e secretaris; Prof. Mr. Dr. A.J. van den Bergh, penningmeester; Dr. C.W. Broers, S.H. Tjabring.

Utrecht (Jongel. Afd.).

De Secretaris, de heer N.G.J. Huigen, schrijft:

Zaterdag 11 September '20 heeft onze afdeeling afscheid genomen van een harer oudste en ijverigste strijders, n.l. ons eerlid Mr. P.J. Vellinga.

De voorzitter, de heer Th.A.v. Oort, dankte Mr. Vellinga voor al wat hij voor onze afdeeling gedaan heeft en overhandigde hem als aandenken en als bewijs van dankbaarheid een boekwerk.

Van harte wenschen wij ons eerlid toe, dat het hem goed moge gaan en, dat hij ook elders een krachtig strijder voor het Verbond moge zijn.

Bericht.

In verband met de beslissingen genomen in de Groepsraadsvergadering van 4 September j.l. wordt het *Secretariaat der Groep* voorloopig mede waargenomen door den ondergeteekende, wien dus mededeelingen en brieven betreffende de belangen van groep en afdeelingen kunnen worden toegezonden.

Alles wat de administratie betreft blijft berusten bij het Kantoor te Dordrecht (adres-veranderingen enz.) terwijl de finantieële aangelegenheden behandeld dienen te worden met den heer *D.J. Tijssens, penningmeester* der Groep, *Glashaven 20, Rotterdam*.

De Voorzitter,
W.C. SCHÖNSTEDT.

Vereeniging 'Nederland in den Vreemde'.

Aan een overzicht van haar werk in den laatsten tijd en de naaste plannen dezer vereeniging is het volgende ontleend:

Tijdens de Mahlerfeesten hielden vele buitenlanders verblijf in Amsterdam. Wij hebben bij deze gelegenheid bedoelde gasten in kennis gebracht met enkele bezienswaardigheden, die onze hoofdstad biedt, (Rijksmuseum, Diamantslijperij, Stoomschip 'J. Pz. Coen' der Mij. Nederland).

Onze vertegenwoordiger te Londen, Prof. Dr. P. Geyl, vroeg onze aandacht voor het bureau der Internationale Studentenorganisatie, aldaar op initiatief van de Scandinavische studenten gevestigd.

In Zweden wordt, in nauwe aansluiting met de onlangs opgerichte Zweedsch-Nederlandsche Vereeniging verbinding gehouden met alle daartoe in aanmerking komende kringen, opdat men voortdurend weten zal op welk gebied iets voor Nederlandsch initiatief te doen is.

Op denzelfden voet is te Kopenhagen een Deensch-Nederlandsche Vereeniging opgericht.

Ons Hoofdbestuur lid, de heer Mr. J.H. Abendanon, heeft, met verschillende lezingen over Nederland en Koloniën, het terrein in Spanje bewerkt, met dat gevolg, dat binnenkort de oprichting van een Spaansch-Nederlandsche Vereeniging wordt verwacht, een plan dat in Spanje groote sympathie gevonden heeft. Een Spaansche Commissie is gevormd. Voor 1921 staat een 'Nederlandsche Week' met tentoonstelling enz., in dit land op ons programma.

Ter gelegenheid van de a.s. tentoonstelling te Rijssel, zal de heer F. Vreede, onze vertegenwoordiger te Parijs, aldaar een voordracht met lichtbeelden houden over Nederland en Koloniën, terwijl een film over Nederlandsch-Indië, eigendom van de Vereeniging, verduidelijkt met een Fransche tekst, zal worden afgedraaid.

Onze vice-voorzitter, de Heer Mr. H.C. Dresselhuys, zal een voordracht houden over de economische betrekkingen tusschen Frankrijk en Nederland.

Door de werkzaamheid van onzen vertegenwoordiger in Italië, den heer Dr. G.J. Hoogewerff, zal denklijk binnenkort een 'Comitato Italo-Olandese' tot stand komen, teneinde ook aldaar de belangstelling levendig te houden voor ons land. Door den heer Hoogewerff werd krachtig gewerkt voor de oprichting van een Italiaansch-Hollandsche Kamer van Koophandel te Milaan.

Van de New-York Chamber of Commerce ontvingen wij mededeeling van de oprichting van The society for Arts, Science and Friendly Relations, welke society nauwe aansluiting met onze Vereeniging zoekt en onder meer onze medewerking inriep tot de oprichting en instandhouding van een periodiek handels-bulletin te New-York, om in wisselwerking der Amerikaansche en Nederlandsche pers de kooplieden uit beide landen op de hoogte te houden.

In verband met een samenspreking, die wij hadden met den Heer Henri Suydam, verbonden aan onze legatie te Washington, hebben wij ons in verbinding gesteld met de directie der 'Commercieele en Industriele Film', te 's-Gravenhage, alsmede met eenige Nederlandsche foto-bureaux, teneinde tot een verkoop of uitwisseling te geraken van Nederlandsche films en foto's in Amerika.

De tentoonstelling van hedendaagsche kunstwerken, te Brighton door ons ingericht, die 9 Juni geopend werd, is een schitterend succes geworden.

H.M. de Koningin heeft, ter gelegenheid van een audiëntie te kennen gegeven, dat zij het werk van Nederl. in de Vreemde zeer op prijs stelt, vooral daar het krachtigen steun verleent om de vriendschappelijke betrekkingen tusschen de volken te versterken.

Oost-Indië.

Een door de redactie ontvangen aardig boekje van 18 bladzijden is een aangename aanleiding om iets in 't midden te brengen over

een Javaanschen vorstenzoon als pionier

van den vooruitgang.

'Raden Mas' later 'Pangéran Ario Noto Dirodjo' was de zoon van den vijfden vorst van het Pakoe-Alamsche huis; aan zijn vader had hij het te danken, dat hij, den nieuwen koers volgende, in zijn jeugd eerst de Europeesche lagere school, later de

H.B.S. bezocht. Teruggekomen aan het Hof, werd hij - naar vaststaand gebruik - officier bij het Legioen van Pakoe Alam; eerst bij de Cavalerie; later - op 25-jarigen leeftijd - werd hij 2e Luitenant-kwartiermeester en toonde zich in 't beheer van gelden zoo betrouwbaar en schrander, dat hij belast werd met de portefeuille van finantiën van het Pakoe-Alamsche rijk; en dat was een zeer zware taak! Want tot dusverre overschreden de uitgaven doorgaans de ontvangsten en leeningen op den rentevoet van 15, 20 ja zelfs van 50 pct. moesten telkens gesloten worden. 't Was een chronisch kwaad, waaraan niemand den kop kon indrukken. Hem gelukte dat:

‘Niet alleen zou Pangéran Noto Dirodjo met goeden moed en vasten wil daartegen den strijd aanbinden, maar hij zou daarnaast ook den algemeenen toestand der finantiën aan een duchtige herziening onderwerpen. In de eerste plaats achtte hij het noodig, niet slechts van uit zijn bureau als administrateur instructies te geven in het belang der geldelijke bezuiniging, maar hij controleerde zelf zijn ondergeschikten en bezocht geregeld de werkplaatsen en de afzonderlijke bijkantoren (om na te gaan) of de uitgetrokken gelden inderdaad voor de bestemde doeleinden werden uitgegeven. Het spreekt van zelf, dat de prins op die wijze zich weldra den haat en de wrok van het hof-personeel en de

betrokken ambtenaren op den hals haalde, maar hij bereikte zijn doel: het evenwicht van de ontvangsten en uitgaven van het rijk. Behalve de uitgaven van het hof werden ook de andere posten der jaarlijksche staatsbegrooting zoodanig tot het hoog noodzakelijke teruggebracht, dat reeds in 1889 alle schulden, behalve die aan het Ned.-Indische gouvernement waren afbetaald.’

Wat zoo al meer door hem geregeld en gewrocht werd, hoe moeilijk zijn taak was, hoe hij voor den kleinen man optrad tegenover bevoorrechte adellijke personen en ook Europeesche planters, hoe hij verdacht gemaakt werd bij Resident en Ned.-Ind. regeering, en van zich wist af te spreken - dat alles vertellen ons de blzn.

PANGÉRAN ARIO NOTO DIRODJO (1858-1917)

8-13 van de levensschets^{*)} - ook hoe de Regeering hem ten slotte bevorderde tot Majoor en hem het officierskruis van de Oranje-Nassau Orde schonk.

*) Levensschets van *Pangéran Ario Noto Dirodjo* door S. Soeryaningrat uitgegeven door de Mij. 'Hadi Poestaka', Saxenburgerstraat 34, A'dam in Mei 1920. Het is de eerste van een reeks 'levensschetsen van vooraanstaande Indonesiërs'. Bij dezelfde Uitgevers Mij. zullen binnenkort verschijnen: 1. 'Açoka', drama door G. Gonggrijp; 2. 'Lotos en Morgendauw' door Noto Soeroto, den welbekenden schrijver van 'Melatiknoppen'; 'de Geur van Moeders Haarwong', 'Fluisteringen' en 'Bloemeketenen'.

En ten slotte wordt gewag gemaakt van zijne verdiensten op humanitair-sociaal gebied:

Zoo was hij stichter en voorzitter van de ‘Vereeniging voor Hollandsch-Indisch Onderwijs op neutralen grondslag, die - dank zij Noto Dirodjo's ijver - binnen korten tijd niet minder dan drie scholen, een te Soerakarta en twee te Djogjakarta heeft opgericht. Voorts was hij oprichter en voorzitter van het Javaansche studiefonds “Darmo Woro”, voorzitter van het hoofdbestuur van de intellectueelen-vereeniging “Boedi Oetomo” en verder bestuurslid van de Vereeniging “Djogjasche Kunstarbeid” in welke laatste hoedanigheid hij Westersche geleerden en kunstenaars bij hun onderzoekingen en studies vele diensten heeft bewezen.’

En.... de geest van den vader, die 22 Mei 1917 overleed leeft voort in zijn kinderen:

‘De eischen des tijds volkomen begrijpende, gaf hij zijn kinderen een goede opvoeding en een goed onderwijs. Raden Adjeng Karlah, thans Raden-Ajoe Noto Soedirdjo, de eerste Javaansche onderwijzeres met Europeesche hulpacte, is een dochter van hem. Voorts mag gewezen worden op de Noto's, die ware pioniers voor hun landgenooten zijn te noemen, alle zonen van Noto Dirodjo, n.l. de medicus Noto Koeworo, de dichter Noto Soeroto, de eerste Javaansche ingenieur Noto Diningrat, de eerste Javaansche jurist Mr. Gondowinoto, terwijl de andere broeders zich betoonen als ten voorbeeld strekkende leden der Javaansche samenleving. Verder heeft zich in den laatsten tijd naam verworven een jongere broeder van hem, de muziekgeleerde R.M.A Soerjo Poetro, terwijl vroeger twee andere broeders in Holland hebben gestudeerd, t.w.R.M.A. Koesoemo Joedo, de tegenwoordige regent van Ponorogo, tevens lid van den Volksraad en R.M.A. Noto Wirojo de helaas te vroeg ontslapen aanstaande handelsman, die in 't hooggebergte van Zwitserland begraven ligt.’

Met 't volste recht mocht de heer Suryaningrat zijn bezielde en bezielende schets eindigen met de woorden:

‘Moge het leven en werken van *Pangéran Ario Noto Dirodjo* een voorbeeld zijn voor allen, die voor Indonesië's heil werken en hen begeesteren tot ernst, plichtsbetrachting en volhardende werkzaamheid!’

De hoofdinhoud dezer levensschets werd hierboven eenigszins uitvoerig weergegeven om in ons Westen waardeering te wekken voor dezen verdienstelijken vorstentelg op Java. Hoe meer pit zich in 't Javaansche volk vertoont, des te aangener moet dit zijn voor den recht-geaarden Nederlander; des te meer kans is er, dat Nederland daarginds zijn hooge roeping zal kunnen vervullen en dat opvoeding tot zelfstandigheid geen ijdele toekomstdroom is.

Even worde er nog op gewezen, dat wij hier een voorbeeld hebben van

den gunstigen invloed van het Westen op het Oosten.

Hier is werkelijk ‘associatie van Oost en West’. Deze Oostersche edelman heeft zooveel nut kunnen stichten, omdat hij van het Westen leerde *geldelijk beheer en het stellen van orde op zaken*.

Die beide zaken lieten (en laten) bij vele Oostersche vorsten en grooten veel te wenschen over. Grootheidswaan; pronkzucht; neiging tot verspillen; het onderhouden van legio niets-nutte gunstelingen en familieleden; minachting van den ‘kleinen

Wij raden leesgezelschappen aan, door aanschaffing van deze en dergelijke weinig kostbare boekjes de kennis van den Oosterschen geest uit te breiden.

man'; 't beschouwen van de schatkist als een privaat bezit - ziedaar de groote fouten van het Oosten. Misschien zijn die op Java vergroot door de eigenaardige plaats, die de Hoofden er innamen tusschen den vreemden overheerscher en de miljoenenbevolking, want die grooten moesten ontzien en bevoordeeld worden, omdat door hunne bemiddeling het gezag werd uitgeoefend. Er waren natuurlijk steeds vele gunstige uitzonderingen¹⁾, maar de toestand was toch van dien aard, dat de voorzichtigen (nu vaak 're-

- 1) Schrijver dezer regelen had het voorrecht vele degelijke en sympathieke Regenten op Java te ontmoeten, aan wie bij nog steeds met groote waardeering terug denkt. Om er uit velen maar een te noemen, wie die gekend heeft den Regent van *Soemedang* (Preanger), *Pangéran Aria Soeria Atmadja* (die, hoop ik, nog in functie is), zal niet erkennen, dat deze waardige man met zijn eenvoud en fijne beschaving volkomen de eigenschappen had om als rechtvaardig en eerlijk bestuurder op te treden. Ik herinner mij, dat bij uitbetaling van schadeloosstellingen aan den 'kleinen man', de Regent dat aan niemand overliet; zelf ging hij naar de kleinste dessa's om te zorgen, dat ieder zijn rechtmatig deel kreeg. Hij is de nakomeling van den Regent, die in den 'Engelschen' tijd verzocht zich uit een gezelschap van Engelschen te mogen verwijderen, omdat er kwalijk van de Hollanders gesproken werd. De Engelschen eerden hem deswege en zeiden dat ze 't niet meer in zijn tegenwoordigheid zouden doen.

actieonairen' genoemd) zich nog altijd bezorgd afvragen of de tijd van meerdere ontvoogding wel werkelijk reeds aangebroken is.

Hoe meer hoogstaande personen als Pangéran Ario Noto Dirodjo er op Java worden gevonden, hoe meer de tijd van meerdere zelfregeering nabij is.

Zal - als die tijd gekomen is - de taak van Nederland in Insulinde geëindigd zijn?

Er zijn er, die zich het beloop der zaken aldus voorstellen. En in

een artikel in de 'Nationale',

een orgaan van de Vrije Liberalen, wordt tegen deze voorstelling te velde gerokken. Mijns inziens terecht - zeer terecht.

Dit artikel werd geschreven naar aanleiding van een zinsnede in het Koloniaal Verslag van 1919.

Die zinsnede luidt aldus:

'Waar nu een kleine schare van ongeduldigen van eenige ontwikkeling den tijd gekomen en zich zelf rijp schijnt te achten om de regeertaak over te nemen, daar is de verklaring niet overbodig, dat hiervan vooralsnog geen sprake kan zijn.'

Dat woord 'vooralsnog' acht de schrijver van het genoemde artikel bedenkelijk en hij levert een betoog (waarmede ik mij geheel vereenig, omdat ik reeds een en andermaal 't zelfde betoogde) dat het Nederlandsche *gezag* (beter ware gezegd de Nederlandsche *leiding*) een toekomst heeft in Indië, want zonder die leiding is er geen band, is er geen Insulinde, is er slechts een volkerengroep, onsamenvast, soms vijandig, tegenover elkaar staande.

Met instemming nemen we hier het slot van dit artikel over:

'Zoolang Nederlandsch-Indië een geheel is in staatkundig opzicht, ligt de taak voor Nederland als onpartijdige, centrale macht als van zelf aangewezen. Heengaan leidt noodwendig tot uiteenvallen van de verschillende deelen en dit is vernietiging van elke organisatie, die daar te lande tot stand is gebracht'.

'Neemt men dit alles in aanmerking, dan betreurt men te meer ondoordachte zinsneden in een Koloniaal Verslag als de aangehaalde¹⁾. Zelfvertrouwen, vertrouwen in eigen kracht, in taak en toekomst, dat is het, wat ons koloniaal bestuur noodig heeft. Moge zulk een geest spoedig wederkeeren. Ten tijde van het opstellen van dit verslag schijnt men daaraan te kort gekomen te zijn.'

Het is heel goed, dat die zaak eens in 't openbaar behandeld wordt, ook met het oog op de jongelui, die hun toekomst aan Indië zullen wijden. Het bewuste artikel werd aan de redactie toegezonden door een candidaat-Indisch-rechtelijk-ambtenaar, een warm voorstander van het A.N.V.

Deze heer, S. schrijft er bij:

'Dit artikel lijkt mij vooral daarom van belang, omdat het mij den laatsten tijd herhaaldelijk is opgevallen dat vooral aan jongelieden, - op een dwaalweg gebracht door uitingen van het Indonesisch Verbond (lees: sommige leden van het

1) Zoo erg is dit toch niet. Dat woordje 'vooralsnog' kan gemis aan vertrouwen in de toekomst beteekenen maar 't kan ook.... een *voorzichtig* woordje zijn.

Ind.-Verbond; v.L.) en door de actie van Sarikat Islam enz. - het Groot-Nederlandsch belang bij Indië niet meer duidelijk is; dat zij althans daaromtrent zeer verwarde denkbeelden koesteren.'

Juist!

De denkbeelden van zeer vele jongeren en... ouderen zijn op dit gebied uiterst verward. En zoo komt het, dat de schroom om naar Indië te gaan bij de Nederlandsche jongelui al weer grooter wordt.

Laat het 'van de daken' verkondigd worden: Nederland mag zijne roeping in Insulinde niet ten gevolge van valsche waanvoorstellingen opgeven. De eilanden, volken, rassen in dat eilandenrijk zijn de bouwsteenen, Nederland is het cement, dat die alle samenhecht tot een eenheid - een gemeenebest.

De bouwsteenen blijven - 't cement blijft ook. En ook als de Indische hoogeschool op ruime schaal werkkrachten aflevert, blijft daarginds nog ruimschoots plaats voor de jongelieden uit Nederland. Want: Daarginds is zeer veel te doen!

's-Gr

v.L.

Suriname.

Nickerie aan het verengelschen.

De brieveschrijver van De Surinamer te Nickerie, schrijft d.d. 9 Juli o.m. aan zijn blad:

Dat er Engelschgezindheid in Nickerie heerscht, valt niet te ontkennen. Zulks betreurt ik ten zeerste, niet uit een antipathiek gevoel tegen het Engelsch, doch uit een gevoel van liefde voor het Hollandsch, hetgeen geen enkel rechtgeaard vaderlander kan euvel duiden.

Toen de bevolking in Nickerie grootendeels uit Surinamers, onderdanen van de Ned. vlag, bestond, heerschte er een volslagen Nederlandsche eensgezindheid, doch sedert de trek van Engelschen naar hier is toegenomen, is eene verdeeldheid ontstaan. En met de jaren nam die toe. Het balatabedrijf heeft niet weinig tot die verdeeldheid bijgedragen.

In de jaren toen dat bedrijf zich snel uitbreidde, kwamen duizenden Engelschen naar Nickerie om hier een bestaan te vinden; dagelijks kwamen de booten gevuld met passagiers aan. Voor hun vertrek naar de binnenlanden, vertoefden zij geruimen tijd te Nickerie. Door hunne onbekendheid met de Nederlandsche taal, kwam het Nederlandsche volk tot de noodzakelijkheid om gebruik te maken van het Engelsch, zoodat die taal meer op den voorgrond trad. En het gevolg was, dat nagenoeg de meeste geboren Nickerianen beide talen even gebrekkig kunnen gebruiken, terwijl het Negerengelsch nog de zege wegdraagt.

Op verjaardagen van de leden van het Koninklijk Huis springt dit scherp in het oog. Bij eene wandeling door Nickerie's straten op een dier dagen vraagt men zich af of men in Nickerie de Nederlandsche vlag verafschuwt.

Behalve op de Gouvernementsgebouwen en de ter reede liggende vaartuigen ziet men van niet meer dan vier particuliere gebouwen de vlag wapperen.

Blijkt hieruit nationaliteitsgevoel?

Het 'Algemeen Nederl. Verbond', dat als taak op zich genomen heeft het Rood, Wit en Blauw hoog te

houden, kan in Nickerie een mooi arbeidsveld vinden. Het is te hopen, dat die Bond er toe zal medewerken, opdat de Engelsche gezindheid, die in Nickerie niet thuis behoort, haren weg naar den overkant der Corantijn, waar zij wel thuis behoort, neme.

Indien het Kol. Bestuur een handje helpt, bestaat geen vrees voor mislukking. Want hoe meer Nickerie in verbinding komt met Paramaribo, des te eerder zal de Engelsche sympathie verminderen. Zoolang bij de dagelijksche verbinding met den Engelschen kant er slechts een veertiendaagsche met Paramaribo verstrekt wordt, zal in Nickerie het Engelsch het Nederlandsch verdringen.

Buitenland.

Afd. Berlijn.

28 Augustus vierde deze Afd. het koninginfeest. Het aantal leden en genoodigden bedroeg ongeveer 200, waaronder het eerelid Consul-generaal Jean Georg.

De heer M.J. Knoops opende de bijeenkomst met een vaderlandsche toespraak, welke bezegeld werd met het Wien Neerlandsch bloed.

Het feestcomité, saamgesteld uit de dames Evertsen en Knoops en de heeren Knoops, Lariviéra en Evertsen, had gezorgd voor keurige 'tableaux vivants', waaraan ook de heeren Oostermann en Groeber hunne medewerking verleenden.

De heer Harry Seyd stelde op zeer verdienstelijke wijze een aantal bekende komponisten voor, wat zeer in den smaak van de aanwezigen viel.

Een gedeelte van het feest was aan den dans gewijd.

Bij het scheiden werd het bekende 'Waar de blanke top der duinen' aangeheven.

Het feest heeft velen naar meer doen verlangen.

Uit Siam.

De waarnemend Consul-Generaal voor Nederland, de heer H.G. von Oven, die hier eenige maanden vertoefde, heeft eenige weken geleden Bangkok verlaten, op weg naar Kaapstad, waar hij tot Consul-Generaal benoemd is. De Holl. Kolonie bood hem en mevrouw von Oven een afscheidsmaal aan, waarop duidelijk aan het licht kwam, in welk hoog aanzien hij, ondanks z'n kort verblijf hier ter stede, bij ons stond.

De juist aangekomen nieuw benoemde Buitengewoon Gezant en Gevolmachtigd Minister, de heer H.W.J. Huber, was tegelijkertijd onze gast. Deze laatste is den 12den dezer door den Koning in gehoor ontvangen.

Het valt te betreuren dat Nederland hier geen eigen Gezantschapsgebouw bezit. Zooals de toestand thans is, is zij vrij onhoudbaar.

Door het groote gebrek aan woningen, kan de nieuwe Gezant geen behoorlijk huis vinden, en heeft hij dus zijn intrek in een hotel moeten nemen, terwijl het consulaat zoolang is ondergebracht in het thans toch leegstaande Duitsche Gezantschapsgebouw.

Het onhoudbare van dien toestand treedt vooral in het oog, wanneer men bedenkt dat ons land hier extraterritoriale rechten heeft, zoodat alle onderdanen (een paar

duizend Javanen, Maleiers en Chineezers) onder onze wetten vallen, wat natuurlijk een behoorlijke plaats tot het houden van een rechtbank b.v., onmisbaar maakt.

Engeland, Frankrijk, Duitsland, ja zelfs Portugal hebben allen hun eigen grond met behoorlijke gebouwen. Die grond is, indien ik me niet vergis, van Siam ten geschenke gekregen. Indien we het niet daarheen kunnen leiden, dan zit er niets anders op, dan een stuk grond te koopen en eens en voor altijd een einde aan dien toestand te maken.

W. BLANKWAARDT,
Vert. A.N.V. te Bangkok.
15 Augustus 1920.

Afd. Rumenië.

Het bestuur is thans als volgt samengesteld: Dr. Hendrik Muller van Werendycke, Buitengewoon Gezant en Gevolmachtigd Minister der Nederlanden, Eerevoorzitter; Jhr. G. van der Maesen de Sombreff, Voorzitter; P. Dias Santilhano, Secretaris; C.W. Andretsch, Str. Berthelot 48, Boekarest, Penningmeester; B. Langeveld, Boekarest, J. Koppes, Ploesti, Commissarissen.

Taalcommissie.

Onder eigen verantwoordelijkheid.

Adres: Helenastraat 46, 's-Gravenhage.

Een aangename tijding voor velen!

De N.V. Ned. Huistelefoonmaatschappij meldt: *'Tijd is geld! Uit voorraad leverbaar!'*.

Spijslijsten.

Wederom - en door de zomeruitstapjes in vrij groot aantal - bereikten ons mededeelingen over spijslijsten in 't Fransch met veel fouten. We overwegen, wat we daartegen kunnen doen. De beste helpers zijn de gasten in de eethuizen, als ze een Nederlandsche spijslijst (durven?!) vragen.

Toeslagkaart.

Nu de *Nederlandsche* spoorwegen weer D-treinen laten loopen, heffen ze ook een bijslag op de reisgelden. Meer dan vroeger hadden we nu verwacht, dat de kaartjes die de conducteurs daarvoor afgeven, *bijslagkaarten* zouden heeten. Misschien in 1921 en volgende jaren?!

Hulp gevraagd.

Een Nederlander, die nagenoeg 35 jaren in Amerika heeft gewoond, wenscht een Engelsch boekje voor het herstellen enz. van auto's te vertalen. Hij vraagt ons daarvoor

een woordenboek, -lijst of wat dan ook. Kan een onzer leden ons zoo iets bezorgen?
De aanvrager zal gaarne alle onkosten vergoeden.

Zegt het voort.

Dezelfde aanvrager deelt ons mede, dat hij verleden jaar voor een Amerikaansche firma meer dan *honderd* handelsbrieven in het Nederlandsch vertaalde!

Crematie(plechtigheid) of verbranding(plechtigheid)?

De heer V.M. vraagt ons, of er bezwaar tegen bestaat, om eenvoudig van *verbranding* te spreken, dat niets anders zegt dan *crematie* en waarin van *plechtigheid* ook niet sprake is. O.i. geen enkel bezwaar, is er zelfs alles voor. De voorstanders van verbranding hebben het, dunkt ons, zelf in de hand het woord *verbranding* ingang te doen vinden. De heer V.M., blijkbaar voorstander, heeft, denken we, onze hulp daarbij niet noodig. Uit instemming met zijn voorstel maken we er gewag van. Weet de heer V.M. niet, dat de T.C. een *eigen* adres heeft?

Een Zuid-Afrikaansche klacht.

De heer W.R..... te Kaapstad meldt ons, dat Nederlanders en Afrikaners, in Nederland woonachtig, hem vaak brieven zenden met de bijvoeging op het adres *via Capetown of South-Africa*. ‘Die Nederlanders en Afrikaners schijnen te meenen, dat een brief zijn bestemming niet bereikt, als er die bijvoeging niet in het *Engelsch* op staat. Zij schijnen geen vertrouwen in de Nederlandsche taal te stellen’. ‘Maar’, voegt hij er bij, ‘op een brief, dien ik uit Portugal ontving, stond, letterlijk het volgende adres: Den heer W.R....

St.-Gregoorstraat,
Kaapstad
Zuid-Afrika.

en toch kwam die brief zonder eenige bijvoeging in het Portugeesch goed terecht.’

De Portugeezen waren ons eenmaal voor als ontdekkingsreizigers; nu blijktbaar in de erkenning van het goed recht van ons Nederlandsch! Dan zullen de Nederlanders dit goede voorbeeld wel volgen?! (T.C.).

Een oud liedje.

Palace.

Een zoon van het oude volk is met zijn telg te Scheveningen. De weetgierigheid van zoonlief bezorgde vader soms lastige oogenblikken. Ze staan aan den zeekant voor 't Palacehotel. Opeens vraagt zoon: ‘Vader, vader, wat beteekent dat, Palace?’ O, ‘zegt vader,’ snap je dat nou niet, jong? Dat beteekent ‘Pal aan Zee!’

Maandblad der Haarl. Stoomverffabriek.

Volksbewustzijn.

Naar aanleiding van de Olympische spelen te Antwerpen schrijft ons een onzer leden het volgende:

‘Voilà surtout la Hollande l'ennemie de toujours, les Bataves hypocrites, rapaces, avides au gain, jaloux de tous temps de notre prospérité; crevant de dépit au spectacle de notre gloire immortelle et impérissable acquise sur les champs de bataille pour une cause noble et sublime, voilà surtout la Hollande dont nous devons nous garder’.

Zoo sprak Luitenant-generaal De Witte in zijn voordrachten, alom in België gehouden.

Toch (zoo gaat het bedoelde lid na deze aanhaling verder) naar België! Daar meefuiven en meetoosten! Daar knipmessen voor Koning, Koningin, Ministers en Luitenant-generaals! Daar voor Nederland: ‘Hollande’ schrijven en met ‘Hollande’ voor de Koninklijke loge paradeeren.... Is 't niet misselijk? Maar Denemarken verfranschte zijn naam niet, noch iets anders.

Echt Haagsch.

Les modes chez Lampe. Spuistraat 8 La Haye. Toch met een bijsmaakje! Waarom *Spuistraat* en niet *Rue de Spui*?

De onsterfelijke Tante-Betjestijl.

Ook kan men den filialen order geven voor verzending naar het Buitenland en geschiedt zulks (i. pl. v. *zulks geschiedt*) dan rechtstreeks van de fabriek.

Blijft weg, Zeistenaren en alle overige Nederlanders.

Avis aan de geachte bezoekers en bewoners van Zeist en Omstreken. Naar het groote *artistique* succes door het American Cabaret behaald die 19 en 20 dezer in de groote zaal hun *prestaties* lieten zien en hooren, heeft de ondergeteekende de gelegenheid waargenomen, om het geachte publiek van het buitengewone talent der 'American Orchestre', leider Mr. Schnitzler, en het schitterende optreden van het 'Tango en Rag Duo' The Diamonts bij *vrij Entree*, te doen genieten, iederen dag van 3-6 uur. 's Avonds desgelijks *Soirée* van 7.30-11 uur bij *vrij Entrée*. Iederen Woensdag van 3-6 uur 'Highlife Tango-Tea' waarbij liefhebbers de nieuwste dansen kunnen leeren.

Voor dit *Rendez-vous der Cream de la Cream* worden enkel *extra invitaties* verstrekt.

Deze *unique* aanbieding in de gunst van het geachte publiek aanbevelend, hoogachtend, A.F. Legeer, Eigenaar Hotel Boschlust. - Zeist.

Goed bedoeld, doch... de Nederlanders slikken en verstaan (?) zulk Nederlandsch wel.

La Nouvelle Silhouette Feminine. (Collection d'hiver) Robes, Tailleurs, Manteaux. Een der *Premiers Couturiers de Paris* zal een dezer dagen in Amsterdam, Hotel de l'Europe, Den Haag, Hotel de Vieux Doelen, Rotterdam, Hotel Weimar, de nieuwste *creaties* toonen, uit door ons gefabriceerde zijden *nouveauté's* vervaardigd.

De chefs der eerste Modehuizen, die hierin belangstellen, worden verzocht zich te wenden tot onzen, *représentant* voor Noord-Europa: Mons. H. de Vries Mz., 86 Linnaeusparkweg, Amsterdam, die hun dan een *entrevue* zal doen *reserveeren*.

Maison Marie, Fournier. Lyon-Paris.

Wie verstaat het?

Op den omslag van een brief, die het Vrachtbureau voor stoomvaartondernemingen te Amsterdam aan het Militair Hospitaal te Paramaribo verzond, stond gestempeld: *Consignees' letter*. Wat heteekent dit en waarom dan niet in het Nederlandsch?

Ingezonden.

De Landsbond der Dietsche Trekvogels.

Toen ik eenige weken geleden in Apeldoorn zag aangeplakt 'De Dietsche Trekvogels komen', ging het mij, zooals het volgens den Bondsvoorzitter Prof. Dr. Wirth velen is gegaan, ik meende met een soort Hollandsch cabaret te doen te hebben. Door nieuwsgierigheid naar de aangekondigde uitvoering gedreven, bleek mij evenwel, dat het karakter van deze 'Trekvogels' van geheel anderen aard is. Waar dit veel verwantschap met de beginselen van het A.N.V. vertoont, en de jonge vereeniging

als buitengewoon lid tot het verbond is toegetreden, meen ik goed te doen, door in 'Neerlandia' met een enkel woord op de 'Trekvogelbeweging' te wijzen.

De 29 April 1920 opgerichte en Koninklijk goedgekeurde Landsbond der 'Dietsche Trekvogels' streeft met verschillende middelen naar de herleving der eigenaardige Nederlandsche ontwikkeling, naar het aankweeken van liefde voor eigen volksaad en bodem en naar verheffing van de zedelijke beginselen van ons volk. Zij hoopt haar beweging zich als een Groot-Nederlandsche te zien uitbreiden tot over Vlaanderen en Zuid-Afrika en meent door in de lagere standen het edelste en beste uit de volksziel op te wekken, krachtig mede te kunnen werken aan de oplossing van vele brandende maatschappelijke vragen van onzen tijd.

Het warm geschreven vlugschrift 'Wat is en wat wil de Dietsche Trekvogel?' (verkrijgbaar aan de Bondskanselarij, Haarlemmerweg 44c te Leiden) eindigt met de woorden:

Vrij en frank als een vogel in veld en lucht,
trouw aan het nest, aan heem en honk,
aan vaderland en volksstam, waar het ook zij -
Trekvogel heil!

Doesburg.

M.R.H. CALMEIJER.

Mededeelingen en Allerlei.

Vrede van Atrecht.

Prof. Blok schrijft ons:

In mijn artikel sloop een fout. In plaats van den datum van het verdrag van Atrecht, dat van 'reconciliatie' of vrede met den Koning (17 Mei 1579), noemde ik dien van de Unie van Atrecht. Het verandert aan de zaak natuurlijk niets, maar misschien verwondert zich iemand over den foutieven datum. Zijn verwondering moge hiermede verdwijnen.

Boeken-Commissie.

Z.K.H. Prins Hendrik heeft door middel van een geldelijke gift zijn belangstelling getoond in het werk onzer Boeken-Commissie.

Opnieuw: hulde!

Wij hadden een groot aantal cliché's, door Afd. Handel van het Min. van Landbouw, Nijverheid en Handel welwillend in bruikleen afgestaan, te zenden aan 'Die Landbouwer', orgaan van de Transvaalsche Landbouw Unie te Pretoria.

Van der Eb & Dresselhuys' Scheepvaart Mij. heeft om het goede doel - bekendmaking van onzen landbouw in Afrika - de verscheping kosteloos op zich genomen.

Ter navolging.

En lid te Haarlem schrijft: 'Ik verzoek U mijn bijdrage voor 't volgend jaar van f 3. - op f 5. - te willen brengen'.

Goed voorgaan doe goed volgen.

Koloniale Vacantiecursus voor Geografen.

In aansluiting aan ons bericht omtrent bovengenoemden cursus kunnen wij thans mededeelen, dat deze zal gehouden worden van 27-29 December a.s. te Amsterdam, in het gebouw van de afdeeling Volkenkunde van het Koloniaal Instituut, Keizersgracht 690. Het programma vermeldt: Prof. Dr. G.A.F. Molengraaff, hoogleeraar te Delft: 'Hoe ontstaan eilanden?' (in het bijzonder met betrekking tot onze koloniën); de heer C. Lekkerkerker, te Scheveningen: 'De economische vlucht van Ned.-Indië in de laatste jaren; haar omvang, richting, oorzaken en gevolgen'; de heer J. Kreemer, te 's-Gravenhage: 'Een en ander aangaande den Atjehschen volksgeest'.

Voorts zal Prof. J.C. van Eerde, directeur der afdeeling Volkenkunde van het Koloniaal Instituut, in het gebouw dier afdeeling eene demonstratie houden, terwijl de directeur van het laboratorium van de afdeeling Tropische Hygiëne van het Koloniaal Instituut en de directie van het 'Scheepvaarthuis' den deelnemers

welwillend gelegenheid geven deze instellingen onder deskundig geleide te bezichtigen.

De deelneming is opengesteld voor leeraren in de aardrijkskunde aan inrichtingen voor voorbereidend hooger, voor middelbaar onderwijs, en tot opleiding van onderwijzers(-essen), benevens voor studenten in de aardrijkskunde. Van de deelnemers zal een bijdrage van f 3. - geheven worden.

Elke deelnemer ontvangt na afloop van den cursus kosteloos een geschrift, aangevende de hoofdlijnen van de voordrachten, alsmede de daarbij eventueel behorende tabellen en cijfers.

Inlichtingen verstrekt de Secretaris der Commissie van Voorbereiding, Dr. H.H. Zeijlstra Fzn., Zwolscheweg 65, Deventer, bij wien men zich voor 15 October e.k. als deelnemer kan opgeven.

Afd. Nieuw-Nederland.

Door de welwillendheid van den nieuwen voorzitter, den heer A.J. Schrikker, vice-consul der Nederlanden, is een der ruime zalen van het nieuwe Ned.-consulaat te New-York gastvrij beschikbaar gesteld voor de vergaderingen der afdeling.

In September zou een groote muziekavond worden gegeven, waaraan verscheiden in Amerika vertoevende Nederlandsche toonkunstenaars hun medewerking zouden verleenen.

De verjaardag onzer Koningin is door verscheiden Nederlanders in Noord-Amerika opgewekt gevierd; mededeelingen hierover in het volgend nummer.

Nederland in Amerika.

Door bemiddeling van Prof. A.v.C.P. Huizinga te Thompson (Connect.) ontvingen wij een uitgebreide lijst van boeken voor de studie over Nederland en de Nederlanders, met betrekking tot Amerika, verdeeld in de volgende hoofdstukken: Geschiedkundige werken; Huiselijk leven en zeden; Nederlandsch-Amerika; Nederlandsche romans, taal- en woordenboeken.

Stoere werkers op Spitsbergen.

Ieder goed Hollander leest met opgewektheid, wat men uit Spitsbergen telkens in de N.R.Crt. schrijft over de stoere werkers aldaar, die helpen Oud-Hollands naam hoog te houden.

Als men leeft in een maatschappij, die 't vraagstuk schijnt te willen oplossen, hoe men voor zooveel mogelijk geld zoowenig mogelijk arbeid zal verrichten, zijn zulke berichten uit het Noorden een ware verademing; een frissche, gezonde, krachtige levensadem.

Moge 't opkomend geslacht die correspondenties uit Spitsbergen niet overslaan; lamlendigheid worde er door gebannen!

Met genoegen lazen we in de correspondentie van 22 Aug. (N.R.Crt. van 8 Sept.):

‘Veel is er alweer veranderd. Het lied van Hinkie-Pinkie wordt zelden meer gehoord. De *liederenbundel van het Nederlandsch Verbond* heeft glansrijk de overwinning verkregen en vaak hooren we ongeoeffende maar vroolijke forsche

mannenstemmen de Hollandsche liederen zingen onder begeleiding van een mandoline.^{□)}

Waardeering in den Vreemde.

Naar aanleiding van het betoog van Dr. Jan de Vries in de N.R. Crt. over de wenschelijkheid van vertalingen uit het Nederlandsch schrijft men aan dat blad uit Parijs, dat daar in uitgevers- en literaire kringen het gebrek aan kennis van onze letteren wel degelijk beseft wordt. Een der grootste uitgevers daar, die zelf plan heeft, daarin verbetering te brengen door een toenadering tusschen beide literaturen, vertelde onzen correspondent, dat bij zijn weten slechts drie Nederlandsche boeken in het Fransch zijn vertaald, waarvan de Kleine Johannes twee maal.

Met deze verhoogde of gewekte belangstelling, die door verscheiden landgenooten wordt gesteund en over welker praktische resultaten waarschijnlijk spoedig nader kan worden bericht, gaat die van Parijsche tijdschrift-redacties gepaard, waarvan eenige opdracht tot artikelen over onze literatuur verstrekten.

Handelshoogeschool te Rotterdam.

Verschenen is het studie-plan 1920-1921 dezer inrichting. Het is op aanvraag verkrijgbaar bij den pedel der Hoogeschool, Pieter de Hooghweg 122, Rotterdam.

-) 't Doet ons denken aan 't bekende:
Of... aller ziel en zin smelt luidkeels zich ineen en Nova-Zembla hoort de Psalmen van
Datheen.

De macht van het lied.

Hiervan deelt een onzer vertegenwoordigers in het buitenland het volgende staaltje uit zijn ervaring mee:

‘Ik kwam als jong matroos voor jaren in Singapore. Zooals gewoonlijk gingen wij naar de stad en kwamen in een groot koffiehuis, om ons te verkwikken. De zaal was gevuld met Engelschen, Denen, Noren, Duitschers en een paar Hollanders. De Engelschen begonnen te zingen, later ook de Denen en Noren. Daar de Duitschers in de minderheid waren, bleven deze stil. Eindelijk zei ik tegen de Duitschers: Zing toch ook eens een lied. Ja meenden ze, als die anderen maar geen lawaai maken. Ze wilden niet. Nu zei ik, dan zal ik zingen. Toen zong ik een Duitsch lied, dat goed werd opgenomen. Daarna zette ik mij bij de paar Hollanders en vroeg hun, of zij niet zingen konden, en dat ze toch zeker niet voor de Engelschen en Duitschers wilden onder doen. Neen, zeiden ze, we zijn maar met een paar man. Wel, antwoordde ik, al was ik alleen, dan zong ik nog. Ik sprong op een stoel, klapte in de handen, en nadat het stil geworden was, zong ik mijn lievelingslied: Beelden uit mijn kinderjaren, uit mijn jeugd zoo vrij en blij, en Ons hutje bij de zee.

Wat er volgde, toen ik het lied had uitgezongen? Eerst stilte, dan een oorverdoovend handgeklap. Opeens werd ik met stoel en al, hoog opgebeurd en in de zaal rondgedragen en het galmde: ‘Hoera voor Nederland’.

Nieuwe Nederlandsche postzegels.

De Minister van Waterstaat heeft een prijsvraag voor een Nederlandsche frankeerzegel doen uitschrijven, een maatregel die door alle kunstzinnigen wordt toegejuicht, want onze tegenwoordige postzegels houden de eer van Nederland op het gebied der grafische kunst niet op. Integendeel.

Geen Nederlander mag deze zaak beneden zijn aandacht rekenen. Een postzegel toch reist de heele wereld over en kan door zijn uiterlijk den naam van een land mee helpen hooghouden.

De samenstelling van den beoordeelingsraad, waarin kunstenaars als De Bazel, Konijnenburg en Veldheer zitting hebben naast mannen van de praktijk geeft goeden moed op het welslagen van de prijsvraag. Bovendien zijn o.m. de teekenaars Jan Toorop, Chris Lebeau en S.H. de Roos uitgenoodigd twee ontwerpen, een met en een zonder de beeltenis van onze Koningin, te vervaardigen.

Nederlandsche vlaggen gevraagd.

Het gebeurt meermalen, dat Nederlandsche vereenigingen in het buitenland ons om vlaggen vragen ter opluistering van feesten op vaderlandsche gedenkdagen.

Aankoop van nieuwe zou een te zwaar offer van onze kas vergen. Maar men kan toch wel dansen, al is het niet met de bruid. Halfsleetsche vlaggen en afleggertjes zijn ook welkom.

Wie op dat gebied iets te missen heeft: groote vlaggen, kindervlagjes, sjerpen e.d. zende dat aan het kantoor van het A.N.V., Blauwpoortsplein 3, Dordrecht.

Nederland op zijn best.

Op de onlangs te Darlington gehouden jaarlijksche tentoonstelling der 'Royal Agricultural Society of England' werd aan de N.V. Machinefabriek 'De Pol' te Zutphen als hoogste onderscheiding de zilveren medaille voor nieuwe werktuigen toegekend voor haar Reesink's patent-dorschmachine.

Deze zilveren medailles worden jaarlijks uitgereikt voor nieuwe of belangrijk verbeterde landbouwwerktuigen of machines, welke naar het oordeel der Jury een bijzondere onderscheiding waardig zijn. Van de 75 ingeschreven nieuwigheden werden er ditmaal slechts 5 bekroond.

Hollandsche emigranten in Zuid-Afrika.

De Transvaalsche briefschrijver van het Kaapsche blad 'Ons Land' meldt omtrent de Hollandsche boeren, door den heer Adam Boshoff tot emigratie bewogen:

'Verscheiden zijn reeds hier aangekomen en als landbouwers ondergebracht bij boeren. Het zijn alle praktiese zaai- of veeboeren. In Transvaal wil men nu deze pogingen steunen en het plan is, hier een kommissie te vormen om die mensen bij aankomst plek te bezorgen niet alleen, doch ook Holland voor te lichten, welke personen hier gewenst zijn.'

Afrikaansche waardeering.

Prof. dr. E.C. Pienaar van Stellenbosch uit in 'De Burger' zijn groote ingenomenheid met de aanbieding der Zuid-Afr. Scheepvaart Mij. om Afrikaners, die in Holland gaan studeeren, kostelooze overtocht te waarborgen, het besluit der Nederlandsche Regeering om 10.000 gld. per jaar voor Afrikaner-beurzen uit te trekken en de beschikbaarstelling van 10 beurzen elk van £ 50. - voor 2 jaar eveneens ten behoeve van Afrikaners door de Rotterdamsche Handelshoogeschool.

'Bravo Holland!' zoo schrijft hij. 'Is dit nie om van te watertand nie, jong Afrikaners? Daar het julle nou 'n kostelike geleentheid en geluk daarmee, kêrels! Toon dat julle dit waardeer, deur daarvan gebruik te maak. En laat dan blijk, as julle daar is, deur woord en daad en studie dat Holland die regte ding gedaan het en dat julle dit wêrd is.

Uit hierdie berigte blijk dat die werk van die N.Z.A.-Vereniging, die A.N.V. en die Dietsche Bond begin vrug te dra. Daar begin voeling te kom tussen die verskillende dele van die Dietse stam. Daar groei 'n besef van ons gemeenskappelijke kultuurbelange. Ons stambewussyn word wakker!'

Landverhuizing.

De steeds wetkzame Nederlandsche vereeniging Landverhuizing deed wederom een nuttig werk door de uitgave van een werkje, *Australië en Nieuw Zeeland*, bevattende beknopte inlichtingen en wenken voor hen, die over landverhuizing denken, en dat kosteloos voor belanghebbenden verkrijgbaar is (Bezuidennoutscheweg 30, Den Haag).

Zuid-Afrika en Nederland.

De Prov. Overijselsche en Zwolsche Courant schrijft:

In Londen is voor de Zuid-Afrikaansche Studenten een Clubhuis plechtig geopend door Lord Selborne, voormalig gouverneur-generaal in Zuid-Afrika. 't Draagt de naam van 'Botha House'. Grootendeels is 't betaald door bijeengebrachte giften, waar zich vooral de hoofdredacteur van de *South African World* voor ingespannen heeft.

Ook in Amsterdam hebben de vele Afrikaansche studenten die hier in Nederland studeeren, een tehuis. Althans tot voor kort hadden zij - heel eenvoudig, en niet zooals in Londen - een verblijf, waar zij hun boekerij hadden gevestigd, waar ze elkaar, en vooral landgenooten die overkwamen, konden ontmoeten; waar Nederlanders altijd welkom waren. 't Huis staat onder verkoop evenwel, en de kamers zijn hun opgezegd.

Het getal studenten neemt aanzienlijk toe, terwijl nog zeer velen worden verwacht; de reis van den voorzitter van de N.Z.A.V. in Afrika heeft dit zeer in de hand gewerkt. Tientallen hebben plan te komen. Zij hebben meer als ooit vroeger, behoefte aan een Zuid-Afrikaansch Tehuis, en doen nu moeite om ook een kapitaal bijeen te brengen, om een huis te koopen en te kunnen inrichten voor hun doel. Noodzakelijke hulp zoeken ze bij hun vrienden in de Zuid-Afrikaansche Staten. En ze zullen die zeker vinden.

Maar 't studeeren van Zuid-Afrikaanders hier te lande is niet alleen voor hen van belang, maar evenzeer voor ons eigen land.

Mocht dit vroeger niet algemeen worden ingezien,

in uitgebreiden kring wordt dit meer en meer gevoeld; even goed als de Engelschen 't weten en er naar handelen. De stoomvaartmaatschappij is al voorgegaan en de Handelsacademie in Rotterdam. Zwolle zelf gaf 't schitterend voorbeeld 't eerst in ons land twee plaatsen op 't Gymnasium beschikbaar te stellen voor Zuid-Afrikaansche jongelui.

Zeker zullen ook verscheidene welgestelde Nederlanders de pogingen van de Zuid-Afrikaansche studenten willen steunen met grooter of kleiner bedragen om in onze hoofdstad, evenals in Londen, voor die van ver over zee komen, een Tehuis in te richten.

Nederl. Zuid-Afrikaansche handel.

De Commissie voor den Nederl. Zuid-Afrik. Handel is begonnen met het uitgeven van een Maandbulletin. Het eerste nummer verscheen 1 Mei. Belanghebbenden kunnen zich om inlichtingen wenden tot het adres te 's-Gravenhage: Bezuidenhout 30.

Zuid-Afrikaansch geschenk.

H.M. onze Koningin heeft de vorige maand van een afvaardiging uit Zuid-Afrika, bestaande uit de heeren Blankenberg, Canham en Rose, Afrikaansche struisveeren ten geschenke ontvangen.

Het Nederlandsch te Weenen.

Naar aanleiding van de toegenomen betrekkingen tusschen Oostenrijk en Nederland heeft de volkshoogeschool te Weenen besloten een cursus in de Nederlandsche taal te openen, verdeeld in een lagere en een middelbare afdeeling. Er is vooral gedacht aan kinderen, die in Nederland zijn geweest en de kennis van het ze er hebben geleerd, willen aanvullen.

van de winter een cursus in de Nederlandsche taal te

‘Mijn kind zal hier Hollandsche les krijgen’, schreef onlangs de vader van een Weensch kind aan de pleegouders in Holland, ‘want het moet de taal kennen van het land, waar ze zooveel geniet’.

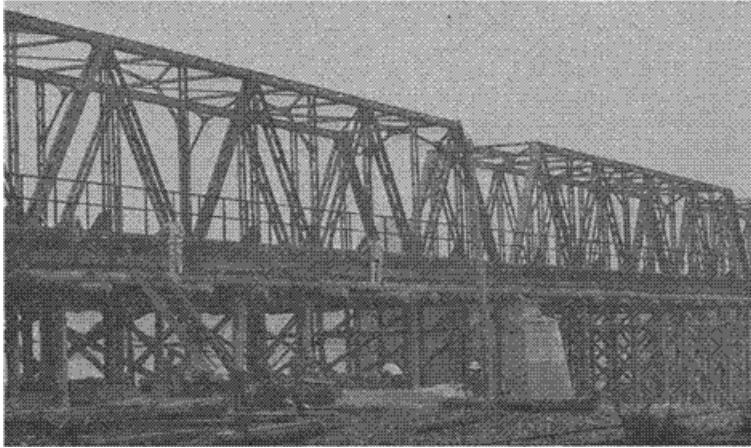
(Vad.)

Nederl. nijverheid in het buitenland.

Hierbij een kiekje van een in aanbouw zijnde spoorwegbrug in het Noorden van Siam, door de firma Begemann te Helmond geleverd.

De twee Hollandsche bruggebouwers, de heeren van Zeeland en Pomme, die op het kiekje zichtbaar zijn, zijn namens de firma met den bouw belast.

Wij danken deze afbeelding aan onzen vertegenwoordiger te Bangkok, den heer W. Blankwaardt Jr.

Spoorwegbrug in Siam. - Ned. fabriikaat.

Vraag om inlichting.

Wie kan het juiste adres mededeelen van:

D. Tutein Nolthenius, vroeger p.a. fa. Stork en Co., Nasastraat 154, Nieuw York;
A.J. Surie, vroeger p.a. fa. Stork en Co Nassastraat 154, Nieuw York; W.J. van
Wagtendonk, vroeger p.a. fa. Stork en Co. Nassastraat 154, Nieuw York; Mevr.
Joh. H.M. Engel-Wilsen, vroeger Alb. Thijmstraat 42huis, Amsterdam, Mej. H.J.J.
May, vroeger Wagenwegstraat, Paramaribo; G. van Dien, Directeur Balata Comp.,
Paramaribo; Dr. Sam M. Zwemer, vroeger Cairo (Egypte); Mej. S.E. Colder, vroeger
Zwiepscheweg, Lochem; J.W. van Oostrom Meyes, vroeger Binnensingel 4, Deventer;
A.R. Bukers, vroeger Nieuwstad 138, Leeuwarden; Th. Hagenaar, vroeger p.a.
Rheinisch-Westfalischen El. Werk, Wesel; A.L. Dijkstra, vroeger Directeur der
Mineraloch-werke 'Rhenania,' Monheim bij Dusseldorf; W.C. Leentvaar, vroeger
Neuer Graben 40, Dortmund; Dr. W.C. de Leeuw, vroeger Reiherstieg Deich,
Wilhelmsburg a.d. Elbe; Joh. W. Koopmans, vroeger Rue Chateau d'eau 51, Parijs;
G.K. Graaf van Hogendorp, vroeger Vinkelvej 11 II, Kopenhagen; Dr. H.F. Blunch,
Hamburg; H.J. Appel, vroeger p.a. Torpedofabriek Whitehead en Co., Fiume; J.C.C.
Anijs, vroeger Hchestr. 60, Leipzig; J. Postma, vroeger Akerstraat 25, Heerlen; E.E.F.
Romondt, vroeger Curaçao; A.G. Welbergen, vroeger Emmastraat 217, Den Haag;
D.J. Gulden, vroeger Consul der Nederlanden Mozartstr. 3, Essen-Ruhr; H.W.
Meindersma, vroeger Bergweg, Wageningen (thans in Indië); E. Beths, vroeger 52
Ariëttastr. Stapleton, Staten Eiland N.Y.; G.M. Bosma, 237 Bloomfield Str. Hoboken
N.-J.; Dr. J. Kalma, vroeger 17 W. 32rd. Str., Nieuw York; Jos. Lobatto, vroeger
299 Broadway, Nieuw York; Isid. van Emden, vroeger 972 Fox Str. Nieuw York;
Fred. J. Simons, vroeger 45 W. 125th Str., Nieuw York; H.v.d. Sluis, vroeger 235
Alexander Ave, Nieuw York; Coenraad de Waal, vroeger 84 Williamstr., Nieuw
York; Mej. M. Nahar, vroeger Port- of Spain (Trinidad); Em. A. Reteig, vroeger
Opzichter, Waterloo Estate, Carapichaina, Trinidad; W.J.H. Thijs, vroeger Planter,
Waterloo Estate, Carapichama, Trinidad; H. Kramer, vroeger Planter, Port-of-Spain,
Trinidad; P. Dijkstra, vroeger Kassier, Dutch Royal Mail, Port-of-Spain, Trinidad;
Albert C. Cosman, vroeger p.a. Thos Cook en Son, 245 Broadway Nieuw York; P.
Vierhout, Militair Apotheker, vroeger Curaçao; H.C.G. Aafjes, vroeger Good Hope
Road, Anacostia, Washington D.C.; J.v.d. Marel, vroeger Interlaken (Zwitserland).

Comité voor Ned. Kinderen in den Vreemde.

Hoofddoel: (Verzorging in Nederland).

Onder-Comité Zwolle f 11,75; maakt met vorige opgaven f 4757.75.

W.D. f 10. -; E.C. f 10. -; J.H.F.R. f 1. -; J.D. f 50. -; S.H.N. f 2.50; Bn. N.K. f 50. -; V. & Co. f 50. - H.O. en Zn. f 50. -; St. M.V.N. f 50. -; C.M.V. f 50. - W.P. & Co. f 50. -; T. & Co. f 25. -; E.S.L. f 50. -; G. & Co. f 25. -; D.M.C.W. f 25. -; B.A.M. f 50. -; H. Bnk. V.Z. f 25. -; K. Bnk. f 50. -; H. & Co. f 25. -; B.d.P. & P.B. f 25. -; N.N. f 10. -; F.T.G. f 25. -; H.v.O. f 1. -; Mevr. d. Wed. M.Th.M.S. f 15. -; J.D. f 75. -; allen te Amsterdam.

In A. f 15. -, J.S. f 7.50; A.D.F. f 50. - Mr. S.W.H. f 25. -; M.C.M.d.G. f 100. -; F.H.v.R. f 5. -; te Den Haag; A.C.M. f 10. -, te Rotterdam.

V.S.O. f 1. -; te Alkmaar; J.B.S. f 2.50, Mevr. K. f 10. -; A.d.C. f 5. -, te Aerdenhout; Diac. huis f 25. -, Dames M. f 20. -, P. Bn. f 10. -, N.N. f 2.50, Mr. F.N. f 10. -, P. f 20. -, Dr. G.W.v.d.F. f 10. -, te Arnhem; A.K. f 25. -, A.S.H. f 1. -, te Assen; D.W.T. f 25. -, te Appingedam; A.H.A. f 2. -, te Alfen a.d. Rijn; J.H.v.d.M. f 5. -, te Amersfoort; F.S. f 10. -, te Almelo; R.K. f 2. -, te Augustinusga; E.J.v.B. f 2.50, te Ambt. Vollenhoven; W.P.d.G. f 25. -; Dre. S.v.L.v.B. f 10. -, A.G.v.K.W. f 300. -, te Apeldoorn; J.M.V. f 10. -, V.N. f 10. -, N.N. f 1. -, A.L.C.t.B. f 2. -, Mevr. B. f 2.50, te Bussum; Jhr. L.P.D.O.t.N. f 30. -, te Baarn; Dre. S. f 25. -, K. f 25. -, G.M.B. f 10. -, H.L. f 20. -, te Bloemendaal; Dames W. f 2. -, F. f 1. -, te Blaricum; J. f 2.50, te Den Bosch; A.R.v.D. f 5. -, te Brummen; P.F. f 2.50, te Bellingwolde; C.K.H. f 1. -, te Berg Ambacht; E.H.E. f 5. -, te Nieuwe Beerta; B.B.J. f 2. -, C.d.W. f 2. -, N.V.G.H. f 10. -, Mevr. C.v.R. f 2.50, Dr. W.R.v.S. f 2.50, N.N. f 5. -, M.D. f 5. -, W.W. f 2.50, W.H. f 5, te Dordrecht; G.R. Fab f 10. -, te Dieren; W.v.H. f 10. -, Mevr. d.B.K. f 2.50, te Doorn; R.B. f 5. -, te Diepenveen, Mevr. v.V. f 25. -, te Driebergen; G.H.P. f 1. -, te Deventer; L.W. & Zn. f 1. -, te Dokkum. Ds. S. Kerkeraad f 5. -, te Drimmelen; S.M.H.v.G. f 100. -, te Dubbeldam; E.F.J.v.D. & Zn. f 10. -, H.D. f 1. -, te Eindhoven; C.F.d.H. f 10. -, te Eefde; F.v.d.K.B. f 5. -, H.t.K. f 25. -, W.W.v.H.t.K. f 100. -, H. f 2.50, te Enschede; M.C.C.R. f 25. -, C.F. f 5. -, te Elspeet; Mr. F.D. Gr. S. f 150 te Ellekom; J.J.v.d.S. f 25. -, te Ferward; G.W. f 10. -, J.W. f 1. -, A.J.P. f 2.50, Mr. J.A.v.G. f 5. -, Dr. E.F.D. f 20. -, A.R. f 25. -, Prof. Dr. J.K.A. f 10. -, C.J.W. f 2. -, te Groningen; J.v.e.J. f 5. -, J.v.B. & Zn. f 10. -, H.B. f 5. -, J.A.K. f 2.50, te Gouda; W.N.S. f 2. -, A.B. f 1. -, W.K. f 20. -, W.D.S. f 1. -, te Goes; D.N. f 2.50, te Groenlo; F. f 5. -, te Gorinchem; H.V. f 250, te Groot Ammers; H.B.v.L. f 10. -, S.R.A.v.d.M. f 25. -, F.M.M. f 10. -, M.B.V. f 25. -, A.W.d.K. f 50. -, Dre. Jhr. Q.H. f 50. -, W.S. Nr. v.A. f 20. -, Mevr. A.O.Z. f 10. -, J.N. f 25. -, te Haarlem; Wed. F.O. f 10. -, J.K. Fa. A.d.V. f 250, J.F. f 2. -, Mej. G.v.M. f 25. -, Mej. C.L.v.M. f 2.50, Mr. E.J.B. f 25. -, te Hilversum; A.P. f 1. -, te Heemstede; J.B. f 1.50, te Huis ter Heide; G.H. f 10. -, te Hulst; J.K. f 5. -, te Haastrecht; Gebr. S. f 5. -, P. f 3. - te Heerenveen; H. f 10. -, te Heusden; H.H.P. f 30. -, Gebr. S. & Co. f 250. -, te Hengelo; M.M. f 10. -, te Klundert; C.E.M.Z. f 2.50, te Krimpen a.d. IJsel; G.M. f 2.50, te Kauters; J.B. f 10. -, K.E. Fab. f 10. -, D.F.C.B. f 10. -, R.C.C.v.H. f 10. -, Prof. L.L. f 5. -, te Kampen; N.N. f 5. -, J.B. f 25. -, te Kinderdijk; Jhr. Mr. S.J.C. f 25. -, te Kulenborg; D.C.H. f 10. -, W.N.d.O. f 5. -, Mr. D.v.B. f 10. -, C.v.S. f 3. -, te Leiden; J.W.P. f 1. -, J.K. f 10. -, N.O. f 25. -, C.A.W.K.v.W. f 10. -, te

Leeuwarden; Kerkeraad G.A. Kerk f 1. -, te Leimuiden; n.v.F.v.D.S., f 4. -, te Lekkerkerk; B.A.W.K. f 2.50, te Losser; H.O. f 100. -, L.R.L. f 30. -, te Laag Soeren; H.J.d.V.v.S. f 25. -, N.N. f 10. -, te Meppel; T.L. f 25. -, te Maartensdijk; Jhr. H.B. f 30. -, A.J. f 10. -, te Middelburg; J.C. f 10. -, H.v.M. f 25. -, te Maastricht; C.W.D. f 2.50, A.H. f 30. - J.J.H. f 25. -, M.B. f 5. -, Mevr. J.M.v.S.B. f 10. -, D.J.F. f 5. -, J.A.E.M. f 10. -, te Nijmegen; P. f 10. -, te Oosterbeek; W.R.v.T. f 15. -, te Oost Capelle; B.N.C. f 1. -, te Oostburg; H.J.H.G. f 25. -, te Oldenzaal; C.W.S. f 25. -, te Oud Vossenmeer; Col. Ned. Herv. Gem. v. In. en Uit. Zend. f 10. -, te Oldenmarkt; Ds. W.M. f 5. -, te Ommerlandwijk; T.H.v.W.R. f 10. -, te Oenkerk; J.C.v.d.H. f 10. -, te Oosterland; J.G.T.M.G. f 1. -, te Phillipine; Mej. C.v.S. f 25. -, te Putten; E.N.d.G. f 2.50, te N.-Pekela; W.K.W. f 5. -, te Rilland; P.W.O. f 1. -, te Rauwerd; B. f 2.50, te Rockanje; L.v.L. f 1. -, te Sassenheim; E.J.P.v.D. f 2.50, te Straten; E.I. f 25. -, te Slikkerveer; J.A.v.N. f 10. -, te Steenberg; A. Bzn. v.H.v.K. f 5. -, te Steeg; A.G.S. f 25. -, te Sas van Gent; v.D. en D. f 10. -, te Tilburg; Dr. F. f 25. -, te Tiel; N.B. f 30. -, H.F.R. f 25. -, Jhr. E.W.v.P. f 5. -, J.H.L.v.B. f 10. -, Wed. P.S. en Z. f 5. -, J.d.S. f 1. -, J.S. f 2.50, Dre. S.C.G.v.U.W.v.C. f 75. -, Mej. A.M.N. f 100, Prof. G.G.N.d.V. f 12.50, Mr. J.F.v.B.C. f 2.50, N.V.L. f 2.50, E.K.d.C. f 5. -, Mr. A.F.W.v.L. f 25. -, te Utrecht; Wed. J.H.M. f 10. -, te Ulrum; J.A.V. f 10. -, te Vlissingen; Mevr. t.C.T. f 5. -, te Velp; H.v.K. f 10. -, te Voorschoten; J.D. Az. f 1. -, te Veendam; J.L. f 2. -, te Surhuizen; H.B.D.S. f 2.50, te Venlo; W.H. f 25. -, te Winsum; B.W.C. f 10. -, te Workum; N.V.K.R.H. f 5. -, te Wijk a. Zee; N.N. f 10. -, te IJlst; G.L. f 2.50, te Zeist; N.N. f 2.50, te Zaltbommel; N.N. f 1. -. te Zetten; Mej. M.v.d.B. f 2.50, te Zijderveld; Dr. A.J.C. f 2.50, te Zwolle; S.B. f 30. -, te Zuidhorn; P. f 1.25, te N.N.

De inkomsten bedroegen in de afgelopen maand f 4334.80 (waaronder f 872.50 voor melkvoorziening), terwijl hier tegenover stonden de uitgaven van f 4390.84. In totaal werd ontvangen f 297121.02½.

Binnen enkele dagen komt weder een transport noodlijdende kinderen, echter een klein getal, in vergelijking met het groote aantal, dat zoo dringend behoefte heeft aan huisvesting en verpleging hier te lande.

Wij stuiten nog steeds op moeilijkheden bij huisvesting. Door voedselvoorziening over de grenzen trachten wij reeds gedeeltelijk hulp te bieden.

Men helpe ons ons doel in beide richtingen te bereiken; daarvoor hebben wij den steun en de medewerking noodig, in woord en daad van heel het Nederlandsche Volk.

Niemand blijve achterwege zijn kleinen noodlijdenden stamgenootjes de helpende hand toe te steken.

Bijdragen worden gaarne ontvangen door den Penningmeester

S. VAN LIER Ez.,

Nassaukade 358,

Amsterdam.

Postcheque en Girodienst No. 22889.

Bladvulling.

Musica is een sunderlinghe hemelsche gave, van God geordineert en de menschen gegeven, niet tot oneerlijcken oft lichtveerdigen misbrijucken, maer om hem overal

danckelijck te lovene, ledicheit te schouwene, tijt te winnene, melancolie te verjagene,
onlust te verdrivene, sware geesten te verlichtene, beroerde herten te verheugene.

Ende waerom en soude men dat voortane niet also wel met gelijcker konst ende
soeticheit in onser moederspraken connen gedaen?

TIELMAN SUSATO,

in de voorrede van zijn Eerste Musyckboexken.

Antwerpen 1551.

Groepsdag.

Het is den leden van Groep Nederland bekend hoe de Groepsraad op 4 September j.l. besloot, dat dit jaar alsnog een 'groepsdag' gehouden zoude worden.

Die 'groepsdag' zal thans - dank zij de hartelijke medewerking van de afdeling Amsterdam' - op **27 November** a.s. plaats hebben in de hoofdstad des Rijks.

Het programma voor de bijeenkomst luidt:

Kwart voor 11 uur v.m. Samenkomst op de binnenplaats van het Stadhuis.

11 uur v.m. Ontvangst van Bestuur, afgevaardigden en leden met hunne dames door het gemeente-Bestuur van Amsterdam.

11½ uur v.m. Vergadering van den Groepsraad in Hotel Americain.

12½ uur n.m. Noenmaal aldaar.

2 uur n.m. Opening van den Groepsdag. Als spreker zal o.a. optreden Prof. Dr. J.W. Pont.

6 uur n.m. Gemeenschappelijke maaltijd in Hotel Americain.

8: uur n.m. Gezellig samenzijn op uitnoodiging van de afdeling 'Amsterdam', o.a. voordrachten van Nederlandsche, Vlaamsche en Zuid-Afrikaansche liederen door Mej. Antoinette van Dijk, begeleid door Mevr. A.v.L.-D.

Waar thans zulk een aantrekkelijke gelegenheid geboden wordt tot samenzijn en vruchtbaar wisselen van gedachten, vertrouwt het Bestuur, dat alle afdelingen afgevaardigden naar den Groepsdag zullen zenden en ook de leden van Groep Nederland in grooten getale zullen komen, te meer waar zij zulke kundige mannen zullen kunnen hooren spreken over voor Nederland en de Groot-Nederlandsche beweging op den voorgrond tredende vraagstukken en waar zij weten dat de Afdeling 'Amsterdam' als gastvrouw optreedt.

Ten einde alles zoo goed mogelijk te kunnen voorbereiden verzoekt de heer S. van Lier Ez. Secretaris-Penningmeester der afd. 'Amsterdam', Nassaukade 358, allen, die wenschen deel te nemen aan het middagmaal in Hotel Americain tegen f 6. - per persoon (zonder wijn), en die in Amsterdam zouden wenschen te overnachten, hem zoo spoedig mogelijk - in ieder geval **vóór 20 November** - opgave te zenden.

De heer Van Lier zal dan voor een en ander zorg dragen en hij vertrouwt - evenals het Bestuur - dat hij, vooral ten opzichte van den maaltijd, vele aanvragen zal ontvangen.

Van harte hopen wij dat een groote opkomst het bewijs zal leveren van de belangstelling der leden in den groei en bloei van het Alg. Nederl. Verbond.

Namens het Bestuur,

De Voorzitter,
SCHÖNSTEDT

N.S. In verband met het bovenstaande, kunnen voorstellen en denkbeelden als bedoeld in art. 39 van het Groeps-reglement tot 20 November a.s. bij den w.n. Secretaris (Doesburg) worden ingezonden.

Nederl. belangen in het buitenland.

I.

Zooals men zich zal herinneren, heeft het Hoofdbestuur het vorig jaar een rondschrjven gezonden aan de Nederlanders in het buitenland, om tot een overzicht te komen van hun verlangens ten opzichte van Nederlandsche handel, nijverheid en landbouw; onderwijs, wetenschap en kunst.

Deze poging beoogde niet alleen de behartiging van hun belangen, maar ook die van het Nederlandsche volk zelf, omdat in een bestendige wisselwerking tusschen hen en ons een der voorwaarden ligt van de welvaart van den geheelen Nederlandschen stam, zoowel stoffelijk als geestelijk.

De uitslag der eerste pogingen was niet in alle opzichten bevredigend. Het bleek, dat de lange overgangstoestand van oorlog tot vrede voor herstel der verbindingen nog niet gunstig was en tot vele Nederlanders in het buitenland nog niet het nieuwe besef was doorgedrongen, dat wederzijds alle krachten moeten worden ingespannen om Nederland zijn eervolle plaats te doen behouden in de eenmaal toch wederkomende volkerengemeenschap en dat de nieuwe tijd nieuwe geestkracht vraagt voor aansluiting bij de nieuwe verhoudingen.

Daarom werd dit jaar de poging hernieuwd, wat echter geen noemenswaardige vermeerdering der gegevens ten gevolge had.

Toch meent het Hoofdbestuur deze thans ter kennis van belanghebbenden te moeten brengen.

Een overzicht der wenschen werd opgemaakt, naar landen en plaatsen gerangschikt en tevens een rapport opgesteld, ingedeeld naar de onderwerpen.

Uit dit laatste wordt nu voor eenige artikelen de stof geput en begonnen met de stoffelijke zijde van het vraagstuk:

HANDEL, NIJVERHEID en LANDBOUW.

Het vierde punt der vragenlijst luidde: Kan een Nederlandsche Kamer van Koophandel in Uw omgeving nut stichten?

Het aantal dezer kamers toch is betrekkelijk gering. Voor zoover ons bekend bestaan thans Nederl. Kamers van Koophandel in het Buitenland te:

Londen, 2 Coleman street E.C. 2.

San Francisco, Ross Building, 235 Montgomerystreet (voor de Staten aan de Stille Zuidzee).

Brussel, Rue de Laeken 35b.

Parijs, Rue de Joubert 39.

Australië (The Netherland Chamber of Commerce for Australasia); Melbourne, Victoria Branche; Sydney, New South Wales Branch.

Duitschland Het eerste Nederlandsche Koopmansgilde te Berlijn, Behrentstrasse 20/II; Berlin W. 8, kantoor in Nederland te Amsterdam, Damrak 83.

Frankfurt a.M., Brentowplatz 1.

Düsseldorf, Humboldtstrasse 45.

Dortmund, Betenstrasse 9.

Zürich, Gessnerallee 9 (voor Zwitserland).

Genève, Rue du Rhône 6 (Passage des Lions).

New-York: New-York Chamber of Commerce for the Netherlands and the Netherlands East and West Indies Inc. 44 Beaver-Street (Room 403).

Buenos-Aires Cangallo 328.

Pretoria, Postbus 478; Johannesburg, Postbus 2888 (Vereenigde Nederlandsche Kamers van Koophandel in Zuid-Afrika).

Uit de antwoorden bleek, dat vooral Duitschland behoefte gevoelt aan Ned. Kamers van Koophandel. Onze berichtgevers te Berlijn, Hamburg en Leipzig achtten oprichting aldaar dringend noodig. Ook uit Trinidad (West-Indië) kwam een dergelijke mededeeling. Herstel der in 1914 te niet gegane Ned. Kamer van Koophandel te New York wordt gewenscht geacht.¹⁾

Uit verschillende plaatsen kwamen berichten, die gewaagden van behoefte aan Nederlandsche voortbrengselen en die uitzicht openden op een belangrijk afzetgebied. Ze volgen hier:

San Remo (Italië): Een goed Nederlandsch pension zou hier alle reden van bestaan hebben, evenals een Nederlandsche winkel voor den verkoop in het klein van cacao en chocolade, jams en vruchtensappen, zoogenaamde ‘Engelsche’ biscuits²⁾ en fijne tafelbesluitjes, eau de cologne, stijfsel, aardappelmeel, mosterd, likeuren, advocaat en bier (op flesschen of kruiken), verduurzaamde vleeschen vischwaren in blikjes, verduurzaamde groenten, gerookte paling, worst, rookvleesch, kaas, zeep, enz. enz.

De voornaamste fabrikanten en uitvoerders dezer artikelen zouden voor gemeenschappelijke rekening in eenige Italiaansche steden, die daarvoor in aanmerking komen, dergelijke winkels kunnen openen. Misschien zouden vitrines met kunstardewerk er tevens een plaatsje kunnen vinden. Bij een goed beheer worden gunstige bedrijfsresultaten verwacht.

Venterstad (Zuid-Afrika).

Hier is gebrek aan dorschmachines. Ook is er behoefte aan een kaasfabriek.

Schoongezicht (Zuid-Afrika).

Uit deze plaats werd ons bericht, dat jonge Nederlandsche boeren er nuttig werk en een goed bestaan kunnen vinden.

Angola (Port W. Afrika).

Het tijdstip voor het aanknoopen van handelsbetrekkingen is thans zeer gunstig, daar

1) Inmiddels is de Nederlandsch-Amerikaansche K.v.K. gesticht.
Red.

2) De Nederlandsche zijn even goed en..... goedkooper.
Red.

vóór den oorlog bijna alle artikelen uit Duitschland werden betrokken door middel van reizigers, agenten en eenige Duitse huizen. Het best zou zijn, indien eenige fabrikanten, voornamelijk van textielwaren, gezamenlijk een vertegenwoordiger, die de Portugeesche taal machtig is, er heen zonden, om de markt te bestudeeren.

De vertegenwoordiger van het A.N.V. zal gaarne zijn medewerking verleen.

Trinidad (W.-Indië).

Voor het Nederlandsche fabriek is hier een open markt. Men acht daarvoor ter plaatse noodig Nederlandsche vertegenwoordigers van Nederlandsche handelshuizen en scheepvaartmaatschappijen.

Nieuw York (Amerika)

Noodzakelijk wordt geacht, dat de Nederlandsche fabrikanten en kooplieden door het zenden van vertrouwde degelijke agenten en het stichten van filialen de Nederlandsche voortbrengselen o.a. kunstnijverheid, meer onder de aandacht van de Amerikanen brengen. Daarvoor wordt de stichting van een Nederlandsch Huis aanbevolen.

Mexico, stad (Midden-Amerika).

Gedurende den oorlog is Nederland daar van de markt gedrongen, vooral de kaashandel kan en moet weer ten spoedigste hersteld worden. Voor niet te jonge Nederlandsche handelsbedienden is er plaats.

Tampico (Mexico).

Er is hier een goed afzetgebied voor textielnijverheid en Delftsch aardewerk, het best in te voeren door goede Nederlandsche zakenreizigers.

Naschrift: Voor dergelijke mededeelingen, wenken en wenschen uit het Buitenland houdt de Redactie zich te allen tijde aanbevolen. Ook behoeft het nauwelijks gezegd dat onze vertegenwoordigers bereid zijn belanghebbenden over dergelijke aangelegenheden inlichtingen te verschaffen.

Ter navolging.

Dezer dagen ontving de Voorzitter van Groep Nederland een vriendelijk schrijven van het Bestuur van de afdeeling 'Amsterdam' met een ingesloten bedrag van vijftig gulden ter tegemoetkoming in de oprichtingskosten van het Kantoor te Velp.

Dit bewijs van belangstelling en deze krachtige steun worden door ons Bestuur des te meer op prijs gesteld, aangezien de afdeeling 'Amsterdam' nimmer op zelfstandigheid van de groep heeft aangedrongen en zelfs - indien ik mij niet vergis - tegen die zelfstandigheid gekant was.

Moge het 'goed voorgaan doet goed volgen' ook hier van toepassing blijken te zijn en menige afdeeling zich geroepen gevoelen het schoone voorbeeld van

‘Amsterdam’ te volgen, waardoor de groepskas ten opzichte harer uitgaven belangrijk ontlast zal worden.

Intusschen hulde en dank aan het Bestuur van de afdeeling ‘Amsterdam’.

SCHÖNSTEDT.

Wij en 't Wilhelmus.

Uit ondoordringbre diepten klonk
Een stem, die met een hol gebonk
't Verschrikte mensdom wakker dreunde.
Het was of heel het aardrijk wanklen ging.
Of 't al vergaan zou, waar de mens aan hing:
Hij kromp ineen en steunde.

Wat heilige verering vond
En vast als marmazuilen stond
Bij wat op aarde leeft en was en worde,
De aloude maatschappij, waar elk voor boog,
Zij wankelt: uit de diepten doemt omhoog
Een nieuwe wereldorde.

Geen overleverde oppermacht
Geeft eerbied wie op 't nieuwe wacht;
Grondvesten, zelfs der oude wereld, scheuren
En hooploos zien de angstvalligen het aan,
Dat heel die stille vrede moet vergaan:
Zij kunnen niets dan treuren.

Wie in die nacht geen uitkomst ziet
En vreest al wat daar woelt en ziet
En uit de diepten op komt wielen,
Hij zal staan beven, als het nieuwe 't wint,
Hij slaat aan 't schreien als 't ontstelde kind:
Hem zal de tijd vernielen.

Wij willen niet angstvallig zien
Naar wat deez' wilde tijden biên,
Wij gaan de toekomst in met vol vertrouwen.
Wij zijn een eenheid. Wat men ook verguist,
Eén lied niet, dat door Neerlands zielen bruist;
't Wilhelmus van Nassouwen.

Uit tijden van beroering klinkt
Het albezielend en doordringt
De zielen ook van wie 't niet willen eren.
Het oude en 't nieuwe bindt dat lied aaneen:
Het was in leed en vreugde ons gemeen,
Doet nog ons triomferen.

Het drijft de zelfzucht uit de ziel
't Heft op wie diepverslagen viel:
Hiervan omruist zal 't volk ook 't stoutste wagen:
‘Mijn schilt ende betrouwen’ klinkt en 't oog,
Omfloersd van tranen gaat van zelf omhoog.
Om kracht, om steun te vragen.

Vrij kome een nieuwe maatschappij,
Mag alles ook verand'ren, wij

Staan vast als volk, wij blijven vol betrouwen:
Tot Nederlanders, fier op deze naam,
Smeedt het met gloed ook de uitersten te zaam,
't Wilhelmus van Nassouwen.

Haarlem, 3 Oktober 1920.
J.B. SCHEPERS.

Van de Afdeelingen.

Delft (Studenten-Afd.)

Bestuur: J.J. van Wouw, voorzitter; Mej. Th.E.C. Micheels, ondervoorzitster; E.H. Ebels, 1e secretaris, van Leeuwenhoeksingel 19; L.H. de Langen, 2e secretaris; R.C. Hoeffelman, penningmeester.

De Secr. schrijft:

Op Woensdag 6 Oct. hield Dr. René de Clercq een voordrachtavond. Hier en daar een mooi lied uit zijn vele werk kiezende, kwam de spreker in de 2e helft van zijn voordracht ook over den harden strijd te spreken, die Vlaanderen heeft te voeren. De liederen 'Wat doen we

voor U arm diets', dat in 1909 gedicht, reeds de feitelijke eisch om zelfbestuur inhoudt en ook het 'Aan die van Havere, toen zij vergaten dat ook Vlaanderen in België ligt' lieten niet na indruk te maken op het talrijke gehoor. Wie er nog niet van overtuigd was, dat de Activisten slechts Vlaamsche idealisten zijn, die we als Vlaamsche en dus Groot-Nederlandsche strijders hebben te eeren, werd dit nu.

De avond was ook voor de afdeeling, die met een 50-tal nieuwe leden werd versterkt, een groot succes. Tijdens de pauze werden exemplaren van de Toorts verkocht door eenige vriendelijke damesleden. De opbrengst werd aan het Herman van den Reeckfonds gezonden. Een groot aantal Neerlandia-nummers, welwillend ter beschikking gesteld, werden uitgedeeld.

's-Gravenhage.

De Dietsche Kunstavonden, waarmee deze Afd. verleden jaar zooveel eer inlegde, worden dezen winter hervat.

22 Oct. openden de Dietsche Trekvogels de reeks met een welgeslaagde uitvoering van Oud-Nederlandsche liederen en dansen.

Haarlem.

22 Oct. trad voor deze Afd. op de heer B. Maes, Belgisch Kamerlid, met een lezing over de verhouding tusschen Honand en België en de heteekenis der Vlaamsche Beweging in dit vraagstuk.

Rotterdam (Jgl. Afd.).

De Secretaris schrijft:

Maandag 18 October gaf onze afdeeling haar eersten voordrachtavond, dezen winter, in de Grootte Nutszaal. Na een kort openingswoord van den voorzitter, den heer J.A.L. Daman Willems, werd het woord gegeven aan den heer Albert Vogel en Mevrouw Ellen Vareno. Albert Vogel, voortreffelijk voordrachtskunstenaar, heeft op werkelijk schitterende wijze eenige Nederlandsche werken voorgedragen en wel achtereenvolgens 'een Christelyk Liet' van Marnix van St. Aldegonde, 'de Dood van Pelias' uit Bilderdijs 'Ziekte der Geleerden' en 'Amyite' van Frans Bastiaanse, daarna 'Morgenstond' van den Vlaamschen Dichter Prosper van Langendonck. Hierna droeg Mevrouw Ellen Vareno fragmenten uit Gorter's 'Mei' voor en 'Het Schavottooneel' uit Louis Couperus' roman 'De Ongelukkige'. Na de rustpoos vergastte Albert Vogel de aanwezigen nog op het drama van George Gonggrijp 'Belsasar'. Dat hetgeen Albert Vogel zoowel als Mevrouw Ellen Vareno liet hooren, in den smaak viel, bewezen de dankbare toejuichingen. Jammer was het dat niet veel meer leden dezen kunstavond hebben bijgewoond.

Ons afdeeliningsbestuur heeft het plan behalve dezen Nederlandschen avond, ook nog een Vlaamschen en een Zuid-Afrikaanschen avond te doen geven. Dat dan een volle zaal de belooning moge zijn voor zijn werken.

Oost-Indië.

Het belangrijkste nieuws voor Nederland en Insulinde is ongetwijfeld

de benoeming van den nieuwen Gouverneur-Generaal

van Nederl.-Indië. Tot deze hooge waardigheid werd geroepen *Mr. D. Fock*, die in Maart of April van 1921 de bestuurstaak zal overnemen van den aftredenden Landvoogd, *Graaf van Limburg Stirum*.

Vooraf ten behoeve van onze lezers 'in de verstrooiing' (in 't Buitenland) volge hier een korte schets van den levensloop van dezen verdienstelijken landsdienaar:

Geboren op 19 Juni 1858 te Wijk bij Duurstede.

In 1880 te Leiden gepromoveerd in de rechts- en staatswetenschappen.

Van 1881 tot 1898 advocaat in Nederlandsch-Indië, eerst te Semarang, later te Batavia.

Vestigt zich in 1899 als advocaat in Rotterdam en wordt kort daarna lid van de Provinciale (later van de Gedeputeerde) Staten van Zuid-Holland, van welke provincie zijn vader, *Mr. C. Fock*, vele jaren Commissaris der Koningin was geweest.

Van 1901 tot 1905 lid van de Tweede Kamer.

Van 1905 tot 1908 Minister van Koloniën.

Van 1908 tot 1911 Gouverneur van Suriname.

Van 1913 tot nu toe, onafgebroken, lid van de Tweede Kamer.

Van 1916 tot nu toe bekleedde hij aldaar den Voorzitterszetel.

Deze dorre opsomming toont voldoende, dat de nieuwe Gouverneur-Generaal reeds heel wat levenswerk achter den rug heeft en zijne benoeming heeft te danken aan eigen groote verdiensten. De uitbreiding van het onderwijs in Indië had de volle belangstelling van Minister Fock, al was de bredere ontwikkeling daarvan eerst vrucht van de laatste jaren.

Ongetwijfeld zal de nieuwe Landvoogd voortgaan in de richting van opvoeding van Indië; maar tevens uitgaan van de grondgedachte dat Insulinde en Nederland blijvend bij elkander behooren. Het is bekend, dat de nieuwbenoemde Landvoogd met den aftredenden titularis wel van meening verschilt over de wijze, waarop de voortontwikkeling van Indië moet worden geleid. Misschien is het juist als men meent, dat de heengaande en de komende Gouverneur-Generaal elkander aanvullen.

Moge het bestuur van *Mr. Dirk Fock* evenzeer voor Insulinde als voor Nederland gezegend zijn.¹⁾

- 1) Voor een lid van het A.N.V. is het een aangename indruk, dat 't hier geen partij-benoeming geldt. *Rechts* benoemt *Links* als *Links* het meest geschikt geacht wordt en..... omgekeerd. Zoo behoort het! Landsbelang in de eerste plaats! De beginselen en de richting van ons Verbond en in de eerste plaats van Groep 'Nederland' worden zeker wel 't best uitgesproken in de woorden van *Nicolaas Beets*:

'Blijf één, blijf één, mijn Vaderland;

De aanstaande bestuurswisseling te Buitenzorg valt ongeveer samen met ‘een historisch oogenblik van buitengewone beteekenis in den ontwikkelingsgang van Indië’.

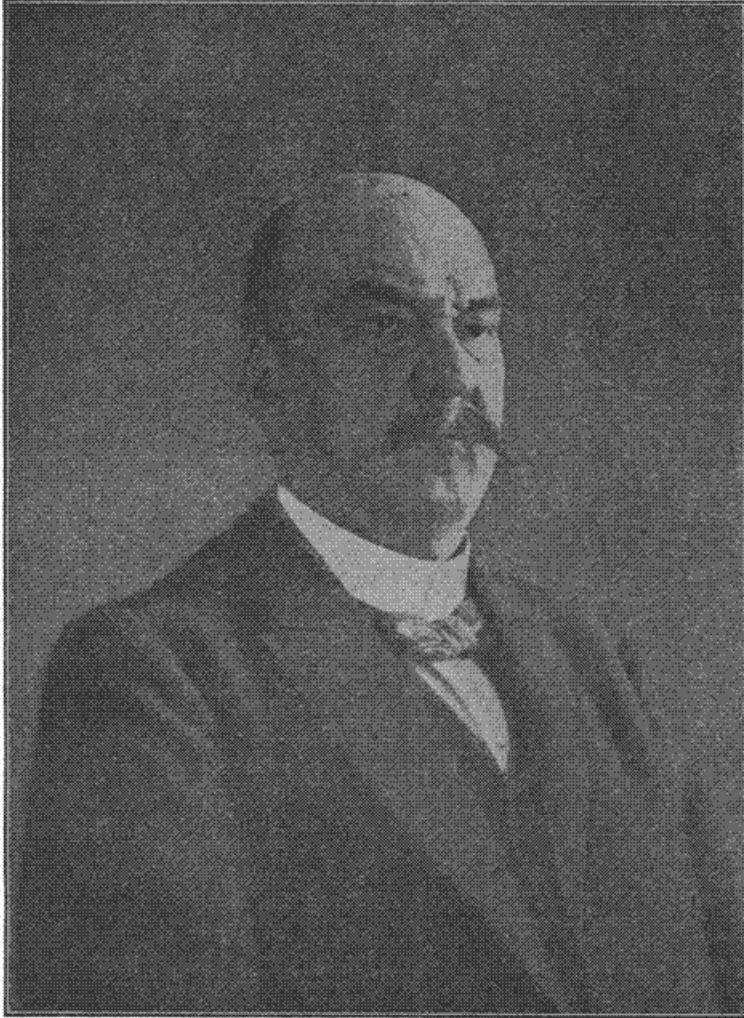
Zoo noemt ir. *R.A. van Sandick*

De opening van de Bijzondere Technische Hoogeschool te Bandoeng.

De heer *Van Sandick* had de vriendelijkheid, ons een afdruk te zenden van een onder dezen titel geschreven opstel van zijne hand in het Weekblad ‘*De Ingenieur*’. En hoewel in deze rubriek reeds herhaaldelijk iets over deze Hoogeschool gezegd werd, vinden wij in die zending aanleiding er nog eens op terug te komen. De opening had plaats op 3 Juli j.l. Achtereenvolgens spraken de H.H.: *K.A.R. Bosscha*, prest. van het college van Directeuren; ir. *R.A. van Sandick*, lid en vertegenwoordiger van den Raad van Beheer van het Kon. Instituut voor Hooger Technisch Onderwijs in Ned.-Indië; *Mr. K.F. Creutzberg*, Directeur van Onderwijs en Eeredienst; *Prof. Mr. I.H. Carpentier Alting*, president van het Coll. van Curatoren; *Prof. ir. I. Klopper*, rector magnificus; *B. Coops*, Burgemeester van Bandoeng; *Raden Adipati Aria Achmad Djajadiningrat*, Regent van Serang; *Dr. Yap Hong Tjoen*, namens de Chineesche bevolkingsgroep;

Blijf één en ongeschonden!
Geen staatspartij, geen godsdiensttwist
verscheure door geweld of list,
wat God heeft saamgebonden!

Mas Dwidjosewojo. vertegenwoordiger

Z. Ex Mr. D. FOCK, benoemd Gouverneur van Ned Indië.

van de Ver eenigingen 'Boedi Oetomo' en 'Perserikatan Goeroe Hindia Belanda'; nog eens *K.A.R. Bosscha* (slotrede); daarna de opening der school door Z. Exc. Mr. *J.P. Graaf van Limburg Stirum*, Gouverneur-Generaal, met een zeer kort maar pittig woord.

Ten slotte het afzender van telegrammen aan H.M. de Koningin en aan den Raad van beheer te 's-Gravenhage en onderteekening eener oorkonde.

Uit deze opsomming moge blijken, dat de opening dezer hoogeschool een grootsch nationaal karakter had; wèl mocht dus Ir. van Sandick spreken van een historisch oogenblik.'

Plaatsruimte verbiedt ons, aan de gehouden redevoeringen (het artikel heeft 34 blz.) iets naders te ontleenen. Alleen dit wat de heer v.S. mededeelde over 't ontstaan der stichting:

'De geschiedenis van die stichting is bijzonder kort. In 1917 (tijdens het verblijf in Nederland van de Deputatie "Indië Weerbaar") werd uit kringen van handel, industrie, landbouw- en nijverheidsondernemingen en

Onze Eere-voorzitter en zijn echtgenoot op hun reis naar Indië. Colombo 20-7-20.

sheepvaart een kapitaal bijeen gebracht, dat in 1919 was geklommen tot 3½ miljoen gulden.

De stichters constitueerden zich tot een algemeen bestuur van een vereeniging, welke doel duidelijk blijkt uit haar naam: Koninklijk Instituut voor Hooger Technisch Onderwijs in Nederlandsch-Indië'.

Over de beteekenis en het doel der stichting zegt dezelfde spreker:

Het is een stap in de tichting van de economische en sociale opvoeding van Indië, een weg met reusachtige perspectieven. De eerste stap naar een toekomst, waarin de kinderen des lands, in hun land opgeleid, in aanmerking komen, niet alleen voor de ondergeschikte, lager bezoldigde betrekkingen, maar waar zij, zooals de soldaten van Napoleon, die den maarschalksstaf in hun ransel droegen, zullen kunnen beklimmen de hoogste sporten van de ladder van den Rijksdienst in hun vaderland. Dat is de groote beteekenis van de stichting der Technische Hoogeschool. Het is het doel, dat bij het geschenk aan Indië op den voorgrond stond. Een doel-zoo eenvoudig, zoo vanzelf sprekend, zoo door en door logisch, zoo kerngezond, dat ieder, die liefde heeft voor dit schoone land, vurig zal begeeren zijn medewerking aan de voltrekking van dat doel te verleenē'.

Hierbij moeten wij het laten.

Alleen nog de vermelding, dat wij in het verslag van ir.

van Sandick ook eenige afbeeldingen aantreffen (die wel wat duidelijker hadden mogen zijn). Wij vinden er het Ontwerp-platte-grond van het gebouwen-complex - alles nieuw en breed; Kiekjes van een reeds in gebruik genomen gebouw (echt Indisch daktype van de Padangsche bovenlanden, ontwerper ir. *H. Maclaine Pont*) en een paar onduidelijke kiekjes van de plechtigheid. Het inwendige van het gebouw doet het Westersche oog vreemd aan, doet meer denken aan een loods.

En nu:

Mogen alle goede wenschen, die in de talrijke redevoeringen werden uitgesproken, vervuld worden!

O.a. deze, dat - waar Nederland moeite heeft genoegzame werkkrachten te leveren voor Indië's ontwikkeling op ieder gebied - tal van zonen des lands, Indonesiërs, Indo-Europeanen, Chineezers e.a. de gelederen mogen komen vullen.

Want:

De stroom van vreemdelingen houdt aan.

Aan de mailberichten wordt het volgende bericht ontleend:

‘Naar de Java Bode verneemt, hebben de *pogingen*, in Nederland aangewend, om *technisch personeel in het buitenland te werven* voor den S.S.-dienst en voor andere gouvernementendiensten, tot dusver een gunstig gevolg. Vooral uit Oostenrijk, Denemarken en Zweden hebben vele technici zich aangemeld, alsook verschillende Zwitsersche ingenieurs voor het bureau van waterkracht en electriciteit te Bandoeng. Er schijnen zich echter in Nederland moeilijkheden voor te doen met het verkrijgen van scheepsgelegenheid’.

Wij zijn jegens die vreemdelingen geenszins vijandig of zelfs onwelwillend gestemd; integendeel; hunne-hulp is welkom en wordt dankbaar aanvaard. En ook in den vervolge zal het op menig gebied wenschelijk blijken, vreemde hulp in te roepen. Maar..... alleen dan, als 't werkelijk noodzakelijk blijkt; 't moet hooge uitzondering zijn.

En ook uit dit oogpunt is de oprichting der nieuwe hoogeschool gebleken dringend noodig te zijn.

's-Gr.

v.L.

West-Indie

De geschiedenis der Joden in Suriname.

De derde der reeks lezingen, die Groep Suriname aan zijn leden dit jaar aanbood, werd gehouden door den heer Hilfman, godsdienstleeraar van de Port. Israelitische gemeente met het onderwerp: ‘Eenige grepen uit de geschiedenis der Joden in Suriname’. Spreker vertelde van de eerste vestiging der Joden in Suriname, voorzoover dit kon worden nagegaan. Volgens Professor Stokvis^(*) stond het onbetwistbaar vast

(*) De invloed van Tropische gewesten op den mensch in verband met kolonisatie en gezondheid. Haarlem, de Erven Bohn. 1894, Blz. 52.

dat er aan het einde van vijftien honderd al Joden in deze kolonie woonden. Met teiten gestaafd heeft spreker het niet gevonden, doch de omstandigheid, dat de eerste huwelijksinzegening tusschen Joden heeft plaats gehad in 1643, n.l. tusschen den opperrabijn Hahan Ishak Meatob en Jehudith, dochter van Jechiel Meatob, waarbij getuigen waren Devid M. Meza en Imanuel de Solis, maakt de bewering van Prof. Stokvis niet onwaarschijnlijk, die tot deze gevolgtrekking komt: De vestiging eener Europeesche volksplanting van generatie tot generatie tot in meerdere geslachten in de tropen is volkomen mogelijk; de stichting eener echte exploitatie kolonie - zooals onze Oost en West die aanbieden - is, onverschillig of de stamouders tot de Ariers dan wel tot de Semieten behooren, een voldongen feit. (**)

Op 12 September 1659 wordt aan de Joden door de bewindhebbers der geotroyeerde West-Ind. Comp. een privilegie geschonken en met David Nasy als patroon van een kolonie in Cayenne (dat toen Nederlandsch was). Van daar vertrokken zij naar Suriname in 1664. Van de Engelschen - toen eigenaars van Suriname - ontvingen zij op 17 Augustus 1665 een privilegie, waarin o.m. wordt gezegd: 'dat jeder en alle persoonen van de Hebraische Natie te gemoet hier resideerende, en die in de toekomstige hier sullen koomen, resideeren, te trafiqueeren onder ons ofte het district en de limiten van deese Colonie sullen genieten en jousseeren alle de Privilegien en Vrijheeden de Burgers en Inwoonders van deese Colonie vergunt, alsof zij Engelsche gebooren waaren'. Tevens werd hen geschonken 10 akkers land op Thorarica, waar zij kerken en scholen mochten bouwen en begraven. In 1672 werd op de Savanna een synagoge gebouwd, welke grond door Samuel Nassy aan de Ned. Port. Isr. geschonken werd. Verder werden besproken de vestigingen nabij de Casipoerakreek en het Kordonpad, waarvan ten slotte de laatste, op de Joden Savanna overbleef, als zijnde de gezondste. In levendige kleuren schilderde spreker die stichting op de Joden Savanna, het leven aldaar, het verloop en het verval. Zelfs toen in Paramaribo kerken verrezen, zoowel van de Portugeesche Joden (die hun kerk afstonden aan de inmiddels ontstane talrijke groep der Hoogduitsche Joden) als de Hoogduitsche, bleef de Synagoge op de Savanna de hooftkerk. Daarheen begat men zich om de groote feestdagen te herdenken en ontspanning te zoeken van het drukke zakenleven der hoofdstad, waarheen men noodwendig nad moeten verhuizen.

Slechts een ruine is er over van de Synagoge, die voor eeuwen gebouwd was, tengevolge van den groei van een rank tusschen de steenen muren.

De verdraagzaamheid, milddadigheid jegens den medemensch, de burgerplicht jegens het land, werden op boeiende wijze beschreven en talrijke belangrijke geschiedkundige bijzonderheden medegedeeld, ook over de moeilijkheden met den Gouverneur van Scharphuizen en de trouw, waarmede Gouverneur van Sommelsdijck de door de Engelschen geschonken en door de Nederlanders overgenomen voorrechten naleefde.

Van dien burgerplicht bleek herhaaldelijk zooals bij den moord op van Sommelsdijck, de invallen van Ducasse (toen de Joden het fort Zeelandia bezetten om te verdedigen) en van Casard. Ook liefde en trouw aan het Oranjehuis, waarmede goede betrekkingen werden onderhouden, was een hunner deugden.

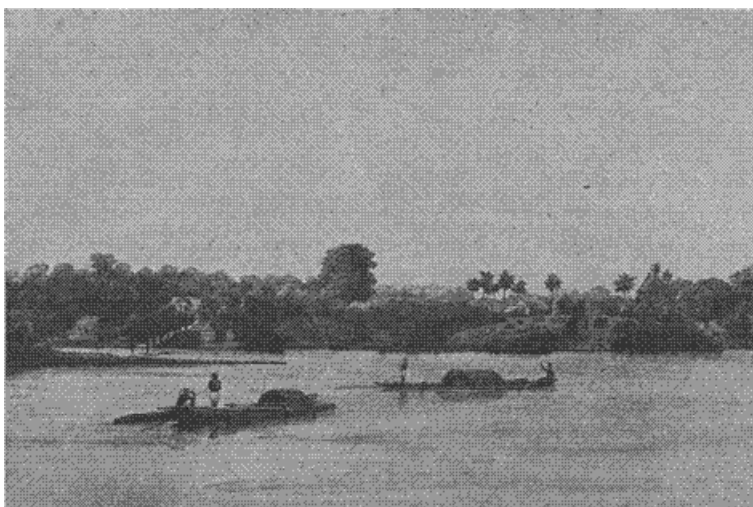
Daarna kwam spr. op het aandeel in kunsten en wetenschappen en de slavernij. Hij eindigde zijn lezing, welke door den waarn. Gouverneur en gade en een talrijk publiek werd bijgewoond, met hulde te brengen aan het A.N.V. (waarvan hij een der oudste leden is) dat in zich vereenigt allen, behorende tot den Nederlandschen stam,

(**) Alsvoren, blz. 57.

in welk werelddeel ook gevestigd en toe te wenschen dat het, na langen stilstand opnieuw begonnen, moge bloeien in lengte van dagen.

De voorzitter, Mr. Eekhout bracht in warme woorden den heer Hilfman dank voor zijn boeiende, belangrijke lezing, die hij op den vooravond van zijn vertrek naar Nederland had willen houden en voor de geschiedkundige bijdrage in de vestiging der eerste kolonisten van deze kolonie.

FRED. OUDSCHANS DENTZ.

Post Gelderland en Joden Savanna (rechts)

Gezicht op de Synagoge en het Kerkhof der Joden Savanna van de zijde van het Militair Kordonpad gezien.

Naar fotografiën van Mef. Curiel van de 'Gezigten uit Neerlands West-Indiën, naar de natuur geteekend en beschreven door G.W.C. Voorduin, Luitenant ter Zee, op steen gebragt door Jhr J.E. van Heemskerk van Beest, Oud Luitenant ter zee, Amsterdam, Frans Buffa en zonen, 1860-1862'

De West-Indische Gids.

Het in 1919 opgerichte tijdschrift: de West-Indische Gids is reeds sedert eenige maanden zijn tweede levensjaar ingetreden. Wij hebben reeds de 6de aflevering van den tweeden jaargang (maandaflevering October) voor ons liggen. Niemand zal het ons euvel duiden, wanneer wij thans nog eens de aandacht op dit tijdschrift vestigen, nu het den eersten moeilijken tijd door is.

Het was een moedige daad van redactie en uitgeefster om een tijdschrift in het leven te roepen, speciaal gewijd aan de West-Indische belangen. Allerlei vragen kwamen naar voren, waarop alleen de onbekende toekomst antwoord kon geven. Zou het tijdschrift lezers trekken; zouden er steeds voldoende deskundige medewerkers gevonden kunnen worden en zou er op den duur voldoende stof aanwezig zijn om het tijdschrift belangrijk te doen blijven?

Maar naast moed was hier ook beleid noodig. Men moest van den aanvang af een hoog standpunt innemen, en de brandende vraagstukken en wetenswaardigheden zóó aan de lezers doen voorleggen, dat deze eene onpartijdige meening zich konden vormen en bovenal, dat de beide Nederlandsche koloniën in het verre Westen daardoor gediend zouden zijn.

De oprichters waren zich van een en ander volkomen bewust. De oud-Gouverneur van Suriname en oud-Minister van Koloniën, thans benoemd Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië. Mr. D. Fock, wees er in zijn inleidend woord op, dat alleen bekendheid de verkeerde meeningen omtrent de West-Indische koloniën kon doen veranderen en dat zeker de gewenschte deskundigen zich zouden beschikbaar stellen. Iets in het belang dier koloniën te bereiken, dat was de wensch der oprichters. En die wensch is niet beschaamd geworden. De eerste-jaargang heeft ons twee boekdeelen rijker gemaakt, die in geen enkele koloniale bibliotheek mogen ontbreken, evenmin als in de boekerij van een openbare leeszaal of in eene boekenkast met koloniale litteratuur.

Het gewaad van het tijdschrift is met den tweeden jaargang eenigszins veranderd. Nadat reeds bij de 6de aflevering van den eersten jaargang het tijdschrift van de uitgeefster: Algemeene Uitgevers Maatschappij, Amsterdam (Ad Usum Mundi) Dir. G.H. Jonckheer, was overgegaan naar de Naaml. Vennootschap Boek- en Handelsdrukkerij voorheen Ipenbuur en van Seldam te Amsterdam, trad met den tweeden jaargang als uitgever op Martinus Nijhoff te 's-Gravenhage. Ook het redactieadres veranderde. In de plaats van den heer Struycken de Roysanour kwam zijn mederedacteur Dr. H.D. Benjamins, een der bekende samenstellers van de Encyclopaedie van West-Indië, maar de redactie zelve bleef in dezelfde handen en het bij den eersten jaargang betoonde beleid kan dus ook voor het vervolg verzekerd geacht worden. Voor de volledigheid zij nog vermeld, dat de abonnementsprijs van f 15. - gebracht werd op f 16. -.

Het is eene bekende zaak, dat het dikwijls gemakkelijker is iets te beginnen dan iets vol te houden. Dat zal de redactie van de West-Indische Gids ook wel ondervinden. De ervaring heeft echter reeds aangetoond, dat er stof te over is, waarmede het belangstellende lezerspubliek kan worden voorgelicht. Wij twijfelen dan ook niet of het tijdschrift zal onder blijvende degelijke en frissche leiding zijne roeping blijven vervullen.

Mogen wij één wensch uiten, dan is het de volgende:

Dag- en weekbladen vervullen tegenwoordig een veel grootere rol dan eenige tientallen jaren geleden. Alles wat belangrijk is voor den lezer vindt men tegenwoordig veelal in die dag- en weekbladen. Maar - het in dien vorm tot ons komende is veroordeeld om opgeruimd te worden. Alleen tijdschriften bewaart men. Daarin alles te verzamelen, wat de moeite van het bewaren en overlezen of later aanhalen waard is, zou voor den belanghebbende of belangstellende een groot gemak opleveren. Eene eenvoudige opsomming van wat over de kolonie geschreven is en thans onder het hoofd: 'Bibliographie' wordt opgenomen, achten wij daartoe niet voldoende. Wat heeft men, om nu maar alleen bij de laatst verschenen aflevering te blijven, aan eene eenvoudige verwijzing naar hetgeen in druk verschenen is over Tropenhygiëne van Prof. Flu; over den maatschappelijken arbeid van de zending der Evangelische Broedergemeente in Suriname, in eene lezing door den heer S. Beck medegedeeld; over het Nederlandschap in Suriname in Neerlandia voorkomende; over de balataproductie in Suriname en over 'die landwirthschaftliche Produktion Surinames' Een korte mededeeling van het geschrevene geeft aan het tijdschrift groote, blijvende waarde. Zoo doet ook de redactie van het Tijdschrift van het Kon. Ned. Aardrijkskundig Genootschap en de samensteller van de rubrieken Suriname en Curaçao in het koloniaal weekblad van Oost en West.

Aan dien wensch voegen wij nog een bescheiden raad.

Men bewege zich niet te veel op geschiedkundig terrein. Daarmede vangt men niet de aandacht van de menschen uit de praktijk, die over de kolonie willen worden ingelicht. De brandende vraagstukken eischen bezonken en onpartijdige voorlichting, terwijl zij nog brandend, actueel zijn. En actueele feiten of misstanden dienen rustig maar duidelijk uiteengezet te worden.

Voor Suriname noemen wij nu slechts enkele: de vreedzame penetratie door Amerika; de bezwaren met de immigratie door de gerezen loonkwesties; de toekomst van koffie- en cacao-cultuur in verband met wereldmarkt en wereldprijzen; de mislukking van de aanvankelijke plannen van het Suriname Studie Syndicaat; de teleurstellingen van den Gouverneur Staal; het onbegrijpelijke Regeeringsbesluit om een deel van den spoorweg op te breken, enz. Daarmede bedoelen wij niet bijdragen als die van den heer F. Greiner in het October-nummer over de oorzaken van de achterlijkheid van Suriname. Dergelijke bijdragen, waarin vrijwel over alles wat in de kolonie moeizaam is opgebouwd en geworden, de staf wordt gebroken, voldoen niet aan de voorwaarden van bezonkenheid en onpartijdigheid, zoo noodig in een tijdschrift van de waarde van de West-Indische Gids. Er wordt te veel stof door opgejaagd en te veel gefundeerde tegenspraak door uitgelokt van menschen, die de kolonie ten minste evengoed kennen als de genoemde schrijver.

Wij wenschen aan de West-Indische Gids een lang leven en een zich steeds meer uitbreidend aantal lezers.

3 October 1920

C.F.S.

Amerika.

Nederlandsch leven in Nieuw Nederland.

Aan de laatste brieven van den ijverigen Secretaris der Afd. Nieuw-Nederland, den heer J. van Folker, zijn de volgende mededeelingen ontleend:

‘Bezig Amerika vindt moeilijk tijd tot feesten op werkdagen. Niettemin vierde 31 Aug. de Orange Aid Society (Nederl. W.I. Kleurlingen) in het Haarlem Casino lustig Hr. Ms. verjaardag met een muziekkuitvoering, bal enz.

Prof. Dr. A.v.C.P. Huizinga hield eene pakkende feestrede. Het fraaie Oranjevaandel der Vereeniging werd in optocht rondgedragen en de toonen van Wien Neerlandsch Bloed en Wilhelmus schalden op indrukwekkende wijze uit honderden kelen, begeleid door orkest, evenals de z.g. *Oranje Litanie* der Vereeniging.

De w.n. Consul-Generaal zond H.M. de Koningin per kabel een gelukwensch, die binnen enkele uren eene dankbetuiging namens H.M. uitlokte, aan den heer D.J. Steyn Parvé gericht.

Op Zondag 29 Aug. ging “Eendracht Maakt Macht” vereenigd met de Afdeeling “Nieuw Nederland” van het A.N.V. reeds voor met Koninginnedag te vieren op *Wel-*

*tevrede*n bij Glenham-Beacon, N.Y., 60 Eng. mijlen van hier, prachtig gelegen tegen berghellingen aan de Vischkilkreek, te midden van bosschen en velden, waar de gulle gastheer, ons medelid de heer Joh. M. Gantvoort, honderden gelegenheid gaf zijne buitenplaats te bezigen om te wandelen, varen, visschen, zwemmen en andere pret te genieten o.m. de oud-Vaderlandsche volksliederen, begeleid door een piano op een automobiel, lustig betokkeld door 's gastheers buurman, den heer Adr. Lubbers wonende op "Het Hoekje", dat evenals Weltevrede trofeeën en wappingen van Rood (of Oranje), Blanje, Bleu met vele oranjewimpels' enz. vertoonde. Per reuzenboot van de Hudson Daglijn op en neer de rivier te varen was een feest op zichzelf.

Indrukwekkend was de intocht langs Weltevrede's oprijdreef met den heer Lubbers als voorrijder, omgord door een oranjesherp en den heer Jac. van Twisk 'Eendracht Maakt Macht' 's vaandrig, die de banier der Vereeniging statig liet prijken.

Allen waren ruimschoots voldaan en zeer ingenomen met het aanbod van den heer Gantvoort om een volgend Oranjefeest enkele dagen lang op Weltevrede te komen verwijlen.

Hoboken's Vereeniging '*Neerlandia*' hield 5 September een welgeslaagd Koninginnefeest in Atlantic Garden, waar de heer Consul Steyn Parvé een krachtig toegejuichte feestrede hield.

Paterson's Friezen en hun Uitspanning Troch Ynspanning, lieten zich 6 Sept. evenmin onbetuigd als de Friesche Kolonie te Whitinsville (Massachusetts) en N. Jersey's Hollandsche Vrouwenvereeniging De Harmonie.

U ziet, de Nederlandsch-Amerikanen vergeten Vorstin, het oude Vaderland en hunne volksliederen geenszins.

De geestdriftige leden in de Passaic Vallei gorden zich aan hun afgelegen landstreek meer werkdadig te doen optreden. Zij kozen tot w.n. voorzitter den heer Dr. Jur. Frans Smit (een volijverig gezien man, die zijne kantoren voor vergaderingen openstelt) en tot w.n. Secretaris den heer Corn Poelstra, den vermaarden veteraan, hoofdredacteur, enz. van het officieel Nederlandsch Nieuwsblad de Telegraaf', beiden te Paterson N.J.

Ons gewaardeerd medelid, de heer Theod Van Hemert, Bur. 1031, 120 Broadwav, Nieuw York, N.Y. heeft, als stichter en impressario der triomfen vierende N.Y. Opera Association Verbondsleden gelegenheid geboden op Columbusdag, 12 Oct. in het fraaie Lexington Theater, Bizet's Carmen te genieten, bij intekening tegen plm. 35 pct. prijsverlaging. Honderden leden met hunne gasten worden verwacht.

'Nieuw Nederland' doet meer en meer van zich spreken. Dank zij den heer Van Hemert, heeft de Afdeeling ook zusterinstellingen als 'Eendracht Maakt Macht', Hoboken's Neerlandia, Paterson's Nut van 't Algemeen, N. Jersey's Damesvereeniging Harmonie, Nederlandsche Club, Nederlandsche Kamer van Koophandel, Netherland Col. Musical Association, Orange Aid Society enz. kunnen nooden hare leden als gasten tot die opera toe te laten tegen zulke matige kosten.

De Afd. A.N.V. zal in de 2e helft van Oktober 't groote Kunstenaarsfeest geven in het vermaarde Orgelconcertgebouw van het z.g. New York City College, aan het St. Nikolaas-Terras en de 138ste str. Er worden ongeveer 1500 bezoekers verwacht tot het hooren van Vaderlandsche kunstenaars als Mevr. van Dijck Hageman, Mevr. Dopper, Mej. Cato van Vollenhoven en de heeren Dirk Fock, Prof. Ingraham, Corn. van Vliet, Wm Willeken, Chr. Kriens, Coenraad Bos, Joh. van Bommel, Dirk Gootjes.

Amerika, Nederland en de Volkenbond.

Een speciale medewerker van 'de Haagsche Post', die ons toeschijnt niet 'de-eerste-de-beste' te zijn, had een onderhoud met een Amerikaan, een persoon van invloed en vat diens meening in het onderstaande samen:

'Een eerste vereischte voor Amerika's internationale staatkunde is een op hechte basis gegroundveste Volkenbond. Ik heb hier het oog op een bond, die alle staten van Europa omvat, dus óók Duitschland en Rusland en die begint met alle mogelijke nationale conflicten uit den weg te ruimen, niet door blindelings individueele eischen te steunen, doch door toepassing van onpartijdige arbitrage. Een Raad, samengesteld uit scheidsrechters, entoeankelijk voor elken invloed van buitenaf zal tot taak moeten hebben, alle bestaande verdragen na te gaan, en deze te verbeteren, waar dit op grond van onweerlegbare nationale en economische eischen noodig blijkt te zijn. Van zulk een bond zal Amerika gaarne als werkend lid deel uitmaken, en dank zij de te Versailles opgedane ervaring zullen wij in staat blijken, doelmatiger werkzaam te zijn. Laat ik hier terloops opmerken, dat Holland in dat verband geroepen zal zijn, belangrijke diensten te bewijzen. Holland toch verheugt zich in Amerika's warme sympathie, een gevoel dat, afgescheiden van den historischen band tusschen beide landen, zijn oorsprong vindt in de belangrijke diensten, die Holland reeds gepresteerd heeft in het belang van onze toekomstige taak. De kring van geestverwante naties is bitter beperkt in onze dagen, en ik moet in alle eprechtheid verklaren, dat Holland ons nader staat, en een belangrijker factor vormt in onze plannen voor de toekomst, dan de meeste andere Europeesche naties. Wat de Amerikanen vooral met bewondering vervult is de bij alle bescheidenheid toch met zoo vaste hand geleide staatkunde, welke Holland volgt; want, hoewel een machtig koloniaal rijk, spant dit land zich oprecht in om onschatbare, veelzijdige hulp te verleenen bij het werk van den wederopbouw, zonder naar prestige te visschen en zonder te trachten munt te slaan uit zijn sterke positie. Holland zal een groote aanwinst voor den Bond blijken te zijn, en het is met het oog op toekomstige samenwerking, dat wij met groote belangstelling het doen en laten van de regeering te Den Haag volgen.'

Taalcommissie.

Onder eigen verantwoordelijkheid.

Adres: Helenastraat 46, 's-Gravenhage.

Brievenbus.

D.K. te 's-Gr.: Op ons verzoek verschijnt voortaan maandelijks weer de Brievenbus in Neerlandia. U is stellig een onzer leden, die toejuicht, dat de Redactie van

Neerlandia de bewijsgronden van de T.C. voor de noodzakelijkheid van 't behoud der brievenbus aanvaardde.

M.L. te R.: Wij meenen, dat ieder Nederlander dienaangaande inlichtingen vindt in Prof. Dr. F.A. Stoett: Spreekwoorden, enz.

N.V.J.M. te A'dam: Zeker, Mn. M., als..... Maar die Amerikaansche Nederlander kent misschien geen enkelen boekhandelaar hier bij name, *ons* wel, terwijl hij weet, dat wij hem zullen helpen, misschien ook nog anderen, die ongevraagd nu mededeeling krijgen van zijn vraag en het antwoord er op. Inmiddels vriendelijk dank voor uw bericht.

N.N. te A.: Waarom verzwijgt U ons uw naam? Durft u er niet openlijk tegenover ons voor uitkomen, dat u zoo oprecht Nederlandsch voelt? Zie het antwoord op uw vraag in dit nummer.

A.H. te H.: Het spijt ons zeer, maar we kunnen uw stukje niet opnemen, omdat u den naam van het blad verzwijgt.

Dr. A.D.F. te D.: De volgende maand hopen wij uw kaart te behandelen; ze kwam wat laat voor dit nummer.

Als Kurhaus nog eens Badhuis wordt.....

Mijnheer de Redacteur,

Sta mij toe, een macht in Uw geacht blad te uiten over het antipathiek anti-Nederlandsch gedoe in de meeste Hotels in Scheveningen.

Hollanders brengen er thans in hoofdzaak de clandestie, betalen met goede Hollandsche Banknoten, maar een Hollandsch woord hooren zij er bijna nooit. 't Is Fransch en Duitsch; van den kleinsten Picolo tot den diksten Ober-kellner wordt er gemonsieurt en gemeinherrt zonder ophouden.

Mijn Hollandsche hart verzet zich tegen dit on-nationaal gedoe.

Hoe anders eert men zijn taal in het buitenland. En wat bijzonder onbehoorlijk is: weet men wel, dat de Hollandsche kellner, zelfs de knapste, in het buitenland haast geen kans heeft op een plaatsing, terwijl onze Scheveningsche Hotels uitsluitend niet-Hollandsch bedienend personeel aannemen dat, als het seizoen ten einde is, met volle buidels naar la Patrie of der Heimath wederkeert, zonder een duit belasting te hebben betaald!

Geen volk heeft zoo weinig ernstig en practisch nationaal besef als het onze.

N.R.Ct.

Hoogachtend,

EEN NEDERLANDER.

Crematie of Verbranding.

De heer Th.G.G. Valette schrijft ons:

Naar aanleiding van het berichtje: Crematie(plechtigheid) of verbranding(plechtigheid)? op blz. 137 van 'Neerlandia' verwijs ik U naar de 'Berichten & Mededeelingen der Vereeniging voor Facultatieve Lijkverbranding', 1920, 45, 1, waarin op blz. 1 twee maal van *verassing* wordt gesproken, terwijl op blz. 2 naast *verassing* ook crematie gebruikt wordt.

Hulp gekregen.

De heer P.M. te A'dam, lid van de N.V. Johannes Muller aldaar, meldt ons, dat hij voor de vertaling in het Engelsch enz. van een boekje voor het herstellen van auto's, enz. zonder twijfel kan aanbevelen: *Ten Bosch*, Viertalig technisch woordenboek (Uitgave van Kluwer te Deventer). Wij vermelden dit hier, omdat er mogelijk andere Nederlanders dan die Amerikaansche (Neerlandia blz. 137) zijn, die zoo iets verlangen te kennen of te bezitten.

Hoe iemand het tegengestelde kan zeggen van wat hij bedoelt.

Een bekend dagbladschrijver zegt van een bewering van iemand, met wien hij van meening verschilt: 'Deze stelling is te bewijzen!'.... Welnu, waarom dan nog langer getwist?

O, dat 'is te'!

Een slecht voorbeeld van de Regeering.

In een Koninklijk Besluit, dat alle ministers hebben ondertekend, beleedigt de Regeering de Nederlandsche Taal, door het duidelijke Nederlandsche woord 'landsverdediging' te verwerpen en het uitheemsche woord 'defensie' te gebruiken. We hebben nu een *Ministerie van Defensie* gekregen in plaats van een *Ministerie van Landsverdediging*. En dat Ministerie moet nog wel de bescherming van ons eigen volksbestaan behartigen!

Het is wel droevig.

En dit?

In ambtelijke mededeelingen vonden we herhaaldelijk berichten aangaande de *onderzeeboot* K.V. Weet dan onze Zeemacht niet, dat het eenige goed Nederlandsche woord voor dit vaarttuig *duikboot* is? En dat *onderzeeboot* of *onderzeeër* een Germanisme is?

Tante-Betjestijl... en nog wat Germanismen!

De zaagmolen wordt reeds tot het uiterste *uitgenut*, doch *kan deze* het boschwerk niet bijhouden. Het vloten geschiedt *middels* drijfkisten.

Wel wat veel verbeelding!

De Directeur van *onze Nederlandsche Tooneelschool* durft me daar bij een feestmaal van den Nederlandschen Kunstenaarskring zeggen, dat de spijslijst zonderlinge gerechten heeft bevat. Zoo begonnen we met een 'buiten dienst gestelde hertogin (Hors d'Oeuvre Duchesse), om te eindigen met een Afrikaansche bom (Bombe Africaine). Hij stelde voor bij het volgend congres een commissie te benoemen voor het samenstellen van een spijskaart

(Het Vaderland).

Nog eens die lijdende vorm!

Als men de ambtelijke stukken leest, niet het minst de militaire, dan zou men tot het bedroevende besluit komen, dat we alleen maar *lijdende* en geen *leidende* overheden bezitten. In het leger *doet* niemand iets, alles *wordt gedaan!* Een gezaghebbend persoon durft niet te zeggen: *'Ik bepaal'*, neen, hij zegt heel voorzichtig: *'Door mij wordt bepaald'*. Iemand, die zijn meening in een verslag of bericht mededeelt, zegt niet: *'Ik stem hiermede in'*, doch: *'Door mij wordt hiermede ingestemd'*, of nog voorzichtiger: *'Hiermede wordt ingestemd'*. In de taal moet de aard van een volk zich afspiegelen. Welnu, dan vermijde men dien karakterloozen stijl.

Ingezonden.

De averechtsche houding der Hollandsche Hoofdbestuursfractie van het A.N.V.

Als lid van het A.N.V., die daadwerkelijk mijne belangstelling voor het Verbond getoond heb door het waarnemen, vroeger van het secretarisschap en voorzitterschap der Utrechtsche Studentenafd., thans van het secretarisschap der Afd. Utrecht e.O., verzoek ik plaatsruimte in het ‘Orgaan van het A.N.V.’ tot rechtzetting der caricaturiale voorstelling door een schrijver in de September-aflevering van dit blad gegeven van mijn artikel in De Toorts van 14 Aug.

In de eerste plaats zij opgemerkt, dat mijn artikel niet behandelt het onderwerp ‘Het A.N.V. en de politiek’, gelijk het opschrift in Neerlandia doet vermoeden; noch trachtte ik, gelijk beweerd wordt, het hoofdartikel onder dien titel in het Aug.-nummer van Neerlandia te ontzenuwen. Het ware onnoodig dáártoe een artikel van drieduizend woorden te schrijven: wanneer men beweert, dat het A.N.V. zich ‘buiten de politiek’ moet houden, miskent men volstrekt het wezen van het A.N.V., dat een *politieke* vereeniging is. Immers: volgens de statuten¹⁾ beoogt het A.N.V. het steunen van den strijd voor den Nederlandschen Stam, o.a. dus in Vlaanderen en Zuid-Afrika. Deze strijd is een *politieke* strijd, en steun daaraan verleend, ware het slechts door het zenden van een

1) Het doel van het A.N.V. volgens de statuten: a. de verhooging van de zedelijke en stoffelijke kracht van den Nederl. *stam*; b. handhaving en verbreiding van de Nederlandsche taal.

Nederlandsch a, b, c-boekje aan een kind in Vlaanderen of Zuid-Afrika, is een *politieke* daad. Zoo is een vereeniging, die tot doel heeft dezen strijd te steunen, een *politieke* vereeniging. Een bestuurder van het A.N.V., die niet van Stampolitiek wil weten, is als ‘le bourgeoisgentilhomme’, die zijn leven lang proza gesproken had, zonder dat hij het wist.

Dit in het voorbijgaan over een onderwerp, dat mijn artikel niet behandelde. Wat ik echter wèl behandeld heb, in een artikel onder hetzelfde hoofd als ik hierboven plaats, was het ontstellend gemis aan inzicht in de taak van het Hoofdbestuur van het A.N.V. en het zonderling gemis aan feitenkennis, dat uit het hoofdartikel in de Aug.-aflevering sprak. Om te beginnen heb ik gewezen op de grove onjuistheid van de bewering in Neerlandia: ‘Het is de Vlaamsche kwestie en *in 't bijzonder is het de jacht in België op de Activisten*, die in (N. -) Nederland eenige beroering heeft gewekt, welke beroering een uitweg zocht in het A.N.V. en thans heeft geleid tot den eisch van inmenging van (N. -) Nederland in de binnenlandsche zaken van België’ (ik cursiveer). Wie heeft ooit gehoord, schreef ik, dat er dezerzijds of vanwaar ook, geëischt is dat Holland, en dat wil blijkbaar zeggen, de Hollandsche Regeering, zich in verband met de vervolging der Activisten tot België zou richten? En wat heeft dit te maken met de kritiek op het Hoofdbestuur van het A.N.V.? En waarom weet de Redactie van Neerlandia niet, dat de ontevredenheid over de houding van het H.B. heel andere oorzaken heeft als deze gefantaseerde, en veel oudere? Wat aan het H.B. verweten wordt is, dat het veinzend te vergeten, dat het A.N.V. een *Stam*-verbond is, en dat Nederlandsch in zijn naam niet beteekent ‘Hollandsch’ maar ‘Dietsch’, en veinzend te vergeten, dat het H.B. zich heeft te bekommeren om algemeen Dietsche, en niet slechts om Hollandsche belangen, zich niet bekommerd heeft om het Dietsch belang, en dit onder voorwendsel, dat het zich uitsluitend bekommerde om het Hollandsch belang - wat zijn eenige taak niet was. Terwijl in werkelijkheid de drijfveer van het Hoofdbestuur geweest is: te voorkomen, dat een gedeelte der Hollandsche leden, die als lid in het A.N.V. gesleept zijn, zonder van het doel van het A.N.V. veel te begrijpen, en wel in 't bijzonder het Ententomane gedeelte hiervan, voor het lidmaatschap zou bedanken, indien zij konden bemerken, dat *het doel van het A.N.V. in Vlaanderen*, mede nagestreefd werd door de Duitsche politiek. En om deze camouflage heeft het H.B. erger gedaan nog, dan zich niet om het Dietsch belang in Vlaanderen te bekommeren: het heeft niet alleen gezondigd door *nalaten*, maar het heeft gezondigd door *doen*. Het heeft in Neerlandia, dat *orgaan* van het A.N.V. heet te zijn, de vrije gedachtenwisseling onderdrukt, het *heeft geweigerd in Neerlandia op te nemen en te vermelden moties en handelingen van wettig geconstitueerde afdeelingen van het A.N.V.*

Van dit laatste heb ik verschillende voorbeelden gegeven, te beginnen met de Liersche motie van 18 April 1915.

Vervolgens heb ik gecritiseerd het negeren van Vlaanderen gedurende den oorlog, in het artikel in de Aug.-aflevering voorgesteld als..... een daad van onpartijdigheid! ‘Welke partij had het Hoofdbestuur moeten kiezen, die van de Fronters, van het Algemeen Vlaamsch Verbond, van de Activisten?’ durfde men in dit artikel te vragen. En men voegde daaraan toe: ‘zich mengende in de Belgische aangelegenheden, had het Hoofdbestuur zich dan moeten scharen aan de zijde van een der Vlaamsche partijen, 't geen noodzakelijk zou hebben geleid tot vervreemding van de andere.’

Hierbij heb ik opgemerkt: ‘Maar den Dordtschen Heeren werd niet gevraagd, partij te kiezen: hun wordt verweten, dat zij gedurende den oorlog *Groep Vlaanderen negeerden*. Zij hadden den plicht, in Neerlandia tot uiting te doen komen, wat *groep Vlaanderen van het A.N.V. daarin wenschte te uiten*. De Dordtsche Heeren hadden over die uitingen niet te oordeelen. Groep Vlaanderen was Activistisch. De uitingen van Groep Vlaanderen zouden dus Activistisch zijn geweest. Maar daar het Activisme den Dordtschen Heeren niet aanstond, besloten zij, ‘zich mengende in de Belgische aangelegenheden enz,’ de uitingen van de eigen Groep Vlaanderen uit Neerlandia te weren, ‘zich daardoor scharende aan de zijde van een der Vlaamsche partijen’, en wel van de Passieven.

‘Men lette wel: had men de Activistische uitingen der eigen Vlaamsche groep in Neerlandia doen verschijnen, de Dordtsche heeren hadden zich daardoor niet op Activistisch standpunt gesteld. Het was slechts natuurlijk, dat Groep Vlaanderen zich uitte zooals zij was; ware het A.N.V. in Vlaanderen passief geweest, de uitingen in Neerlandia mochten met hetzelfde recht passief geweest zijn. Maar door de uitingen van Groep Vlaanderen, die nu eenmaal Activistisch was, te onderdrukken, koos het A.N.V. partij. En men liet het niet bij een partij kiezen in den vorm van onderdrukken der Activistische uitingen alleen. Men koos ook partij door het *wèl toelaten van passivistische uitingen en door zich te laten leiden door passivistische adviezen*.’

Van dit alles heb ik in mijn artikel voorbeelden genoemd. Als voorbeeld van het laatste heb ik genoemd de weigering, na ingewonnen advies van een buiten het Verbondsbestuur staand Vlaamsch Passivist, tot opneming in Neerlandia van den door den heer Leo Meert in Maart 1916 op Alg. Verg. te Deventer gehouden rede. ‘Zoo werd advies gevraagd aan *buiten* het Verbondshestuurling staande personen’, schreef ik ‘omdat deze tot de partij der Passieven behoorden’. De schrijver in Neerlandia meent mij dit voorbeeld uit de hand te kunnen slaan, door de triomfante mededeeling dat de rede verschenen is in de Juli-aflevering 1916. Dat men zich genoodzaakt heeft gezien op zijn aanvankelijke weigering terug te komen, en dat men het stuk toen drie maanden te laat als mosterd na den maaltijd eindelijk nog gepubliceerd heeft, was mij bij het schrijven van mijn artikel ontschoten: anders had ik het vermeld. Aan de juistheid van mijn bewering omtrent het inwinnen van advies aan Passieve zijde - *en als voorbeeld daarvan heb ik deze aangelegenheid genoemd* - doet dit *niets* af.

Door den schrijver in de September-aflevering van Neerlandia wordt beantwoording van mijn uitvoerige kritiek op de houding van de Hollandsche Hoofdbestuursfractie *gedurende den oorlog* ontweken, door te schrijven, dat in mijn artik I beweerd is, dat Groep Vlaanderen ‘*sedert den oorlog*’ genegeerd werd, en door dan deze fantasie te weerleggen door te wijzen op stukjes in 't Mei-nummer 1919, 't Juni-nummer 1919 en 't Januari-nummer 1920. Dit lijkt zeer weinig op een poging om de lezers van Neerlandia omtrent de strekking van mijn betoog een juisten indruk te geven..... Evenmin, wanneer gezegd wordt, dat ik ‘aan een uit zijn verband gerukt zinnetje een geheel verkeerden uitleg heb gegeven’, wanneer nóch van uit zijn verband rukken, nóch van uitleg geven, sprake kan zijn, waar slechts door mij vermeld is, dat in de Aug.-afl. blz. 106 gesproken is over de ‘niet weg te redeneeren fout’ der Activistische politiek: een uitlating, waartegen overigens ook een protest is uitgebracht door de Afdeeling Utrecht en Omstreken, protest, dat vermeld staat in de September-aflevering naast het stukje tegen mij gericht, waarin men tracht te ontkennen zich deze bewering veroorloofd te hebben....

Ik zal het voor ditmaal hierbij laten: de in de toekomst van het A.N.V. belangstellende lezer, thans omtrent de strekking van mijn betoog ingelicht, kan dit

in De Toorts naslaan en hij zal dan bevestiging vinden dat het niet is een betoog van iemand, die het A.N.V. afbreuk wil doen, zooals men hem in de September-aflevering van Neerlandia heeft willen doen gelooven, maar een poging van iemand, die véél voor het A.N.V. gevoelt, om te trachten zoo duidelijk mogelijk vast te stellen, wat aan de Hol-

landsche Hoofdbestuursfractie omtrent hare houding gedurende den oorlog verweten moet worden, om daaruit voor de toekomst tot een gedragslijn voor de leden ten beste van het Verbond te besluiten. Hij zal dan bemerken, dat De Toorts bezielde is met groote liefde voor het A.N.V. Hij zal dit bemerken uit het reeds genoemde artikel in De Toorts van 14 Aug. 1920; uit ons onderschrift bij een ingezonden artikel in De Toorts van 28 Aug., waarin wij het A.N.V. tegen een door den inzender geuit o.i. onjuist verwijt verdedigden en uit een artikel in De Toorts van 11 September, waarin wij uitvoerig en met groote waardeering melding maakten van eenige verheugende uitingen op stamgebied van Hoofdbestuur en Bestuur van Groep N. Nederland in den laatsten tijd.

Acht iemand mijne in De Toorts gegeven principieele beschouwingen aanvechtbaar: dat hij er de zijne tegenover stelle. De Opstelraad van De Toorts zal er gaarne zijn kolommen voor openstellen. Dat de Redactie van Neerlandia hetzelfde doe: van belangstelling voor het Verbond getuigende oppositie - uitingen kleinzielig, kleinerend wegpeuteren onder den redactioneelen domper kan, tot droefheid van elk Groot-Nederlander, Neerlandia en het A.N.V. slechts doen vermuffen en tot onbeduidendheid doen zakken; een openlijke en oprechte gedachtenwisseling over de groote lijnen in de Verbondsactie kan het A.N.V. en zijn orgaan slechts ten goede komen.

Utrecht, 15 September 1920.

A.J. VAN VESSEM.

Hoewel de pennestrijd door den heer Van Vessem uitgelokt zich hoofdzakelijk beweegt om de houding van het Hoofdbestuur en de redactie gedurende den oorlog, en de tegenwoordige leiders van het Verbond en zijn orgaan moeilijk daarvoor verantwoordelijk kunnen worden gesteld, heeft de Redactie-Commissie geen bezwaar de zelfverdediging van den bestrijder op te nemen, opdat de leden van het Verbond na vergelijking met de gewraakte stukken zich een zelfstandige meening kunnen vormen. Onzerzijds slechts enkele kantteekeningen.

Wij hebben niet beweerd dat 's heeren van Vessem's artikel in de Toorts behandelde 'Het A.N.V. en de politiek'. Wij kozen dien titel voor ons eigen artikel in verband met de strekking van het Toortsartikel, dat we wilden bestrijden. Dat redactioneel recht zal men ons toch moeilijk kunnen betwisten.

Wij zijn den schrijver dankbaar dat hij thans de kwestie, waarom alle onverkwikkelijke aanvallen op het Hoofdbestuur gedurende de laatste jaren hebben gedraaid, zuiver stelt. Het A.N.V. is volgens hem een *politieke* vereeniging. Dat is juist, wat wij altijd hebben bestreden en wat de overgrote meerderheid der leden van het A.N.V. ook niet zal wenschen. Ieder, die het doel van ons Verbond en de middelen ter bereiking in de statuten naleest, zal daarin nergens lezen dat wij den politieken strijd in Vlaanderen en Zuid-Afrika moeten steunen. De bedoeling der samenstellers van de Statuten van het A.N.V. is dat ook nooit geweest. De wensch van den heer v. Vessem is al te zeer de vader zijner... wetsuitlegging. Een *Algemeen Ned. Verbond*, dat zich zou gaan bemoeien met den politieken partijstrijd in andere landen, zou zelfmoord plegen, evenzeer wanneer het zich met kerkelijke twisten zou gaan inlaten. Dit is wel degelijk de bedoeling van al. 2 van art. 4 der statuten: 'Het kent kerkelijke noch staatkundige partij'. 12 Dec. 1915 verklaarden de Vlaamsche

hoofdbestuurders nog in Neerlandia dezelfde opvatting te zijn toegedaan 'en dat derhalve elke poging om het Verbond van de tot nog toe in acht genomen onzijdige houding te doen afwijken, moet worden geweerd'. (Zie Neerlandia Jan. 1916 blz 8).

De uitingen der Groep Vlaanderen werden niet geweerd, zoolang kon worden aangenomen dat er werkelijk nog een Groep bestond. Wel werd met omzichtigheid te werk gegaan, wat in de oorlogsjaren toch zeker wel geboden was, ook om onze Regeering niet in moeilijkheden te brengen. Dat het Hoofdbestuur geacht werd dichter bij de passivisten dan bij de activisten te staan, spreekt vanzelf, omdat niet-bemoeiing met de activistische politiek vanzelf tot passiviteit leidde.

Omdat het A.N.V. geen politieke doeleinden nastreeft en mag nastreven, hebben de weinigen die het gaarne in die richting hadden gedreven den Dietschen Bond opgericht en in zijn statuten nadrukkelijk dat politieke doel bepaald. Wij nemen dezen Bond zijn politiek niet kwalijk, maar laat hij het A.N.V. in zijn baan zijn doeleinden laten nastreven.

Wij hebben nooit geschreven over vrees voor inmenging der Nederlandsche regeering in de activisten-vervolging in België. Wij vreesden bemoeiing van onderdeelen der Verbondsorganisatie met deze netelige buitenlandsche kwestie, welke bemoeiing trouwens strijdig is met art. 16 van het Groepsreglement.

Het is onredelijk te spreken van de Hollandsche fractie in het Hoofdbestuur, waar het Hoofdbestuur één geheel vormt, samengesteld uit de afgevaardigden van de verschillende groepen Besluiten van eenig belang worden alleen door het geheele Hoofdbestuur genomen. Evenzeer is het onredelijk te smalen op de 'Dordtsche Heeren'. Het Hoofdbestuur bestaat thans uit 15 personen, waarvan er slechts 2 te Dordrecht wonen, 6 te 's-Gravenhage, 2 te Amsterdam, 1 te Aerdenhout, 1 te Doesburg, 1 te Roermond, 1 te Rijswijk en 1 te Zaandam.

De Redactie van Neerlandia is bij Hoofdbestuurbesluit toevertrouwd aan 6 leden, aan welke de Administrateur als Secretaris is toegevoegd en wier bevoegdheden bij reglement zijn vastgesteld. Geen stuk wordt geplaatst, dat niet de instemming heeft van de meerderheid der Redactie-Commissie. Er kan dus geen sprake van zijn dat de leiding zou berusten bij een paar te Dordrecht wonende leden van het Hoofdbestuur.

Wij zijn den heer Van Vessem dankbaar, dat hij zijn sympathie voor het A.N.V. toont, maar geven hem in overweging dat niet te doen in termen, die den goeden naam van het Verbond slechts kunnen schaden, alleen omdat men het niet in de richting heeft kunnen drijven, die door de leiding noodlottig werd en nog wordt geacht en die de overgrootste meerderheid der leden zeker niet op wil.

Ten slotte nog dit:

In de velerlei verwijten, die de heer v. Vessem het Hoofdbestuur doet, is een soort van het gehalte als 'het sparen van Ententomane leden'. De heer v. Vessem ziet spoken, waar ze niet zijn. Hij houde ons ten goede, dat we op zulke beweringen niet ingaan en de gedachtenwisseling over dit onderwerp sluiten.

Red.

Mededeelingen en Allerlei.

Voor Afdeulingsavonden.

Prof. J. van Baren, Lawicksche Allée 107, Wageningen. Het Nederlandsche Landschap (met lichtbeelden).

T. Brondgeest Jr., Heerenweg 199, Haarlem. Wat wij van Indië moeten weten; wat van hem, die daarheen wil, verwacht wordt; klimaat, gezondheid, levenswijze; de Europ. vrouw in Indië, Indo-Europeanen; omgang met inboorlingen, zedelijkheid.

Dr. H. van Cappelen, Malakkastraat 150, Den Haag.

1. De bodem van Suriname en zijne voortbrengselen.
2. De neger- en indianenbevolking van Suriname.
3. Een expeditie door de binnenlanden van Suriname.

Alle met lichtbeelden.

Josef Cohen, Taco Mesdagstraat 44a, Groningen. Nederlandsche Volksoverleveringen.

Mr. D.J.v. Doorninck, Hattem, Multatuli (E. Douwes Dekker) als hervormer en dichter; pro en contra een werkkring in N.O.I.

Antoinette van Dijk, P.C. Hoofdstraat 112, Amsterdam. Zangavond van Oud-Ned. Liedjes met geschiedkundige toelichting, in kleederdracht uit verschillende tijdperken bij piano en luit. Moderne Levensliedjes.

Th. van Erp, Albertinestraat 12, Den Haag. De Boroboedoer. Monumentale Hindoe-kunst op Midden Java. De Mendoettempel op Midden Java. Het ornament in de Hindoe-Kunst op Java. De Prambanan-tempels.

W.J. Giel, Schuytstraat 100, Den Haag.

1. De Inlandsche bevolking van N.I.
2. Het leven en werken van den Europeaan in N.I.
3. Het animisme en de Islam onder de Indische bevolking.
4. Het Bestuur over N.I.
5. Bali en de Baliërs.

Alles met lichtbeelden.

J.C. Michelsen, Galileistraat 8, Den Haag. Een reis naar en een verblijf in de kolonie Curaçao.

Ds. J.N. Pattist, Aardenburg; Zeeuwsch-Vlaanderen (met lichtbeelden).

Mr. P.H. Ritter Jr., Hugo de Grootstr. 6bis, Utrecht.

1. Het nationaal beginsel als cultuurwaarde en zedelijke waarde in onzen tijd.
2. De taak van Nederland.
3. De internationale beteekenis der Vlaamsche beweging.

Mevr. Mies C. Zwierzina, Wilhelminastraat 28, Den Haag.

1. Adama van Scheltema als volksdichter.
2. De Javaansche dichter Raden Mas Noto Soeroto en zijne proza-gedichten.
3. Proza en gedichten van de 80ers en de jongere dichters.

Jubileum.

De heer Arnold Spoel, de bekende voorvechter van het Ned. Lied gaf 15 Oct. te 's-Gravenhage zijn 50en volkszangavond en 17 Oct. de 100e uitvoering met zijn a cappella-koor.

Emiel Hullebroeck.

Deze Vlaamsche zanger en toondichter kwam, zag en overwon in Zuid-Afrika. Berichten uit Kaapstad en Stellenbosch spreken van groote geestdrift. *De Burger* besloot een verslag over een zijner liederavonden aldus:

‘Ons wens Mnr. Hullebroeck verder alle sukses op sy toer deur die land toe en ons hoop dat vele dorpe in ons land nog die genot van so'n liederenavond sal kan smaak, want Mnr. Hullebroeck werk inderdaad saam om liefde vir die lied te ontwikkel.’

Spellingvereenvoudiging.

Door het Hoofdbestuur der Ned. Zuid-Afrik. Vereeniging is aan den Minister van Onderwijs een zelfstandig adres gezonden, waarin het aandringt om bij de beslissing inzake de spelling-vereenvoudiging, die eerlang naar aanleiding der desbetreffende Staatscommissie te wachten is, ook rekening te houden met de Zuid-Afrikaansche belangen.

Nederlandsche lezingen te Londen.

Dezen winter worden te Londen lezingen over Nederlandsche wetenschap, letteren en kunst gehouden door Dr. H.L. Oort, Utrecht; Prof. Dr. J. Huizinga, Leiden; Prof. Dr. Martin, Den Haag; Prof. Dr. J. Boeke, Utrecht; Herman Robbers, Amsterdam; Prof. Dr. P. Geyl, Londen en P. Hartig, Londen. Laatstgenoemde zal de Vlaamsche letterkunde behandelen.

Wie volgt?

Wederom heeft een lid van het A.N.V. vrijwillig zijn bijdrage verhoogd, ditmaal van f 5. - tot f 10. -.

Nickerie.

Naar aanleiding van het stukje in het vorig nr. over de verengelsching van Nickerie (Suriname) schrijft de heer S. van Lier Ez. ons:

‘Het stukje over Nickerie acht ik zeer zwartgallig. Als tegenstelling kan dienen, dat vooraanstaande mannen in Nickerie hunne kinderen naar Nederland zenden voor opvoeding en studie.. Dit neemt hand over hand toe.’

Vertegenwoordigers.

Ahwaz (Perzische golf): P.P. ter Meulen.

Antofagasta (Chili): B. Barends, Casilla 931.

Archangel: J. Smith, Consul der Nederlanden.

Bangkok (Siam): W. Blankwaardt Jr.

Barcelona (Spanje): Ary Kriens, Consejo de Ciento 345.

Basic City (Virginie, V.S.v.A.): Emil Uyldert, Dir. der Mij. ‘Virginia’.

Bethlehem (O.V.S.) P. van Gent.

Buenos Aires (Argentinië): Mr. H. van Maanen, Soc. Hipotecaria Holandesa del Rio de la Plata, Av. de Mayo 621.

Cairo (Egypte) G. Vogel, P.B. 461.

Chefoo (China) B. van Exter, C.I., c.o. Netherlands Harbour Works Co.

Chinde (Port. East-Africa): J. van Geldere, Villa Fontes Sugar Estate.

Claremont (Western Austr.): Mevrouw A. Semmens Siebenhaar, ‘Boschhek’, Riley Road.

Colon (Rep. Panama): J.J. Ecker Sr., koopman, Vice Consul der Nederlanden.

Davos Platz: P. Plantenga, Consul der Nederlanden, Hotel Curhaus.

Duinkerken: Emile Descamps, Groot Synthen, bij Duinkerken (Frankrijk).

Emden: George Meinen, Mittelwaldstr. 1.

Genua: G.H. van Straaten, Corso Principe, Amedeo 9, Interno 4.

Hamburg: F.H. Rincker, Catharinenbrücke 1 (St. Annenhof).

Havana (Cuba) M.M. Pinedo, Consul der Nederlanden, Garcia Gonzalez Calle Cuba 87.

Honkong: J.D.F. Mulder, p.a. Bank of Canton.

Humpata (Angola, Port. West Afr.) via Mossamedes: Herman Smit Azn., Randfontein.

Kansas City (Missouri): Mr. H. Visscher, c.o. Kansas City Southern Railway Co.

La Guaira (Venezuela): I.J. de Hart, Kassier b.d. Fa. Hellmund en Co.

Londen: J.E.A. Reyneke van Stuwe, Ty Canol. 34 Alwyne Road, Wimbledon, Londen S.W.

Luimbale (Mombolo Port. W.-Afr.) via Benguela Angola: P. van der Smit.

Manaos (Brazilië): H.E. Weytingh, Caixa No. Correio 13a.

Maracaibo (Venezuela): S.F. Duwaer, Fa. Breuer Moller en Co.

Melbourne: H.J. Hoppe, P.B. 679

Mexico D.F.: Karel Ansoul, Apartado 567.

Panama (Rep. Panama):.....

Para (Brazilië): W.E. Weitingh, c.o.J. Marques, Caixa No. Correio 700.

St. Petersburg: M. Mohr, Alexandrofski Prospect 23.

Pretoria (Transvaal): Fred. Rompel, P.B. 389.

Rosario (Argentinië): J. Lanser, Barrio Belgrado Rosaria.

San Juan Bautista (Mexico): Wm. C. de Wit.

Santa Fé (Argentinië): J.A. Benraadt, Ingenieur, Calle Gobernador Vera 273.

Shanghai (China): F.J. Blom, C.I., Peking Road 3.

Stockholm: J. Rippe, Gep. Kapt. Inf. O.-I.L., Fryxellsgatan 4.

Sydney (N.S.W.): H. Eldring, p/a. Kon. Paketv. Mij., G.P.O. Box 217.

Tampico (Mexico): Joh. ter Ellen, p/a. N.V. Petr. Mij. 'La Corona' S.A., Apartado 238.

Teheran (Perzië): J.P. de Hoog, Consul-Generaal der Nederlanden.

Winnipeg (Canada): L. Droogleever Fortuyn, Dir. Ned. Transatl. Hypotheekbank, 400 Garry Building.

Comité voor Ned. Kinderen in den Vreemde.

(Hoofddoel: Verzorging in Nederland).

.47e opgave van ontvangen bijdragen van 1-30 Sept.

Financieel Hulp-Comité f 2500. - maakt met vorige opgave f 37040 en Mrk. 1200.

Onder-Comité Zwolle f 21,75 maakt met vorige opgave f 4779,50.

Onder-Comité Dusseldorp, bijdragen ouders Augustus en September Mrk. 505.

E.C. f 10. -, J.H.F.R. f 1. -, J.W.B. f 50. -, I.H.C. f 25. -, Fa. F.S. f 25. -, R.v.L. f 25. -, B.B. Mij. d.A. f 25. -, W.B. en Co. f 25. -, H.B.B. Mij. f 5. -, K.v.L. f 25. -, n.v.K.F.I. Mij. v.h.V.K. f 25. -, B.J.N. f 25. -, E.M.B.L. en Co. f 25. -, B.H.N. f 25. -, S. & Co. f 25. -, L.G. f 25. -, S.W.B. f 25. -, R.B. f 50. -, K.B. f 50. -, R. & Co. f 25. -, J.K. & Co. f 50. -, 't L.E.B. f 25. -, W.B. f 25. -, J.H.A.G. f 25. -, W.E. f 25. -, H.C. & Ch. Fab. v.h.C. & Co. f 25. -, G.H. f 25. -, W.B. f 25. -, H.N.S.M. & K.W.I.M. f 25. -, J.M. & S. f 25. -, E.K. & Co. f 25. -, n.v.G.V.S. f 25. -, V.L. f 20. -, G.M.d.C. f 10. -, D.S.G. f 25. -, K. f 25. -, H.D. f 25. -, J.D. f 50. -, D. f 10. -, K.H.L.L. f 50. -, allen te Amsterdam.

L.v.E. f 10. -, K.E.O. f 2,50, W.S.d.V.R. f 5 -, F.C.H. f 10. -, J.S. f 7.50, C.B.N. f 10. -, Jhr. v.S.B. f 5 -, Dr. J.v.E. f 2,50, A.d.S. f 3,50, N.N. f 10. -, Mr. J.H.N. f 5. -, n.v.N.G. f 50, Dames L. f 50. -, S. f 10. - Mr. A.v.L. f 1. -, R. Brn. B. f 10. -, Dr. H.O.S. f 10. -, Dr. A.G.W. f 2,50, G.L.H. f 100. -, Mevr. W.P.d.V.v.B. f 100, -, Mevr. v.D. f 10. -, Mr. W.M. f 5. -, P. f 10. -, d.V. f 10. -, J.H. f 5. -, Mevr. R. f 5. -, Dr. K.H.B.H. f 5. -, W.Th.I. f 20. -, J.D.v.R. f 10. -, Dr. D.C. f 2,50, E.V. f 10. -, G.A.v.D. f 5. -, N.I.T.H. Mij. f 25. -, S.A. f 25. -, W.F.M. f 25. -, M.H. f 15. -, M.J. f 25. -, Mevr. J.M.v.d.V. f 10. -, B. f 10. -, K.A.E. f 10. -, Mr. J.K. f 5. -, v.R. f 5. -, Mevr. A. f 2.50, A.C. Brn. B. f 5. -, v.R. f 5. -, Mevr. M.J. f 5. -, C.H. f 2.50, A.J. f 2.50, Mej. A.T. f 2.50, M.F. f 2,50, H.J.M. f 1. -, M.R. f 2,50, E.M.T. f 1. -, A.S. f 1. -, d.B. & K.S. f 2. -, H.Z. f 2. -, F.H. f 2.50, M.R. f 2.50, E.M.P. f 1. -, J.L.G. f 2.50, Mej. A.S. f 2.50, Th.S. f 2,50, C. f 2.50, Dr. A.V. f 5. -, J.A.H. f 5. -, G.W.d.R. f 5. -, F.K. & Zn. f 5. -, F.H. f 6.50, Jhr. J.A.R. f 10. -, A.C.d.K. f 10. -, H.S.M.L. f 10. -, Jhr. A.v.T. f 10. -, Mevr. D.D. f 20. -, Ds. H.E.P. f 25. -, 1. Mevr. Wed. E.H.d.L. f 25. -, Mevr. C. f 10. -, Wed. N.v.d.H.S. f 2.50, v.K. f 2,50, L.G.B. f 2,50, G. f 2,50, L. f 5. -, Mevr. v.N.v.N. f 5. -, Dames H. f 10. -, M.P. f 10. -, Mr. L.Ch.B. f 10. -, D.H.G. f 20. -, G.J.L.S. f 25. -, Jhr. J.D.S. f 25. -, Mevr. W.G.v.d.P. f 25. -, C.P.v.S. f 50. -, Mr. E.v.R. f 25. -, R.D. f 30. -, Ph.W.N.S. f 25. -. R.H. f 25. -, D.A.R.v.d.L. f 10. -, Mr. W.T.K.C.B. f 5. -, Mr. A.H.K. O. f 2,50, Dre. Jhr. H.G.V.B. f 10. -, Prof. Dr. W.K.G. f 10. -, Mevr. V.S. f 60. -, V.G. f 1. -, Mevr. Wed. A.H.B., M. f 5. -, B.S. f 2,50. Mevr. Wed. A.G.G. 'B f 5. -, A.G. f 25. -, Mevr. T. f 25. -, P.W. f 25. -, M.d.M.M. f 15. -, M.M.F.v.V. f 10. -, Wed. Mr. S.V.L.J. f 10. -, Mevr. v.A. f 10. -, P.H. f 5. -, L.L. f 5. -, J.W.d.K. f 2.50, F.C.H. f 10. -. Mevr. W.M.N. f 2,50, S.B. f 1. -, P. & B. f 1. -, Dr. G.V.P. f 5. -, Jhr. J.L.T.W.v.Z.v.R. f 2.50, J.P.O. f 1. -, Dames W. & W. f 7.50, W.H.C. f 2.50, G.N.P. f 2,50, Mej. Dr. E.B.A.T. f 2.50, allen te Den Haag.

A.C.M. f 25.50, G.V. f 3. -, N.N. f 5. -, A.S.K. f 10. -, A.A.V. f 1. -, M.D.M. f 2. -, D.A. f 2,50, Mej. C.A.P. f 5. -, J.d.L. & Zn. f 5. - L.G.B.H. f 25. -, Mevr. L.E.S. f

10. -, Fa, J.K. Hzn. f 10. -, Wed. G.B.P.H.J.C.v.M. f 50. -, Mr. M.F. f 5. -, Jhr. J.K.W.D. f 2,50, K.P.v.W. f 10, allen te Rotterdam.

S. f 10. -, J.W.B. f 5. -, te Arnhem; Dames W. f 5. -, te Assen; Jhr. Mr. W.H.N. f 10. -, te Almelo; C.C.v.d.G. f 5. -, te Blaricum; C.J.K.G. f 1. -, J.G.R. f 5. -, Dames R.G. f 2,50, te Breda; Wed. O.J.R. f 100. -, te Bilthoven; C.A.v.W.C. f 10. -, P.V. f 25. -, te Bloemendaal; L.P.D.O.t.N. f 30. -, te Baarn; n.v.N. Fab. B. f 25. -, te Bolnes; Ds. H.G.v.d.F. f 10. - te Colmschte; A.t.V. f 3. -, te Dordrecht; Mr. J.S. f 100. -, H.W.S. f 5. -, ook te Dordrecht; Mr. A.O. f 5. -, te Deventer; Ds. L.E. f 2,50, te Durgerdam; J.C.W.t.K. f 50. -, te Enschedé; n.v.P.H.G.F. f 1000. - te Eindhoven; Mr. W v.d.V.T. f 10. -, E.M.J. f 25. -, te Ede; D.O. f 5. -, te Elzinge; d.P. f 2,50, te Gouda. F.B. f 10. -, Mr. C.C.G. f 50. -, te Groningen; M.v.R. f 2,50, te 's-Hertogenbosch; Mevr. Wed. A.E.M.M. f 25. -, te Huis ter Heide; C.W.A.d.l.P. f 10. -, S.J.d.B. f 25. -, W.S.V. f 10. -, te Hilversum; d.J.d.J. f 2,50, Mevr. Wed. C.M.G. f 2. -, M.H. f 10. -, te Haarlem; J.d.E. f 10. -, te Heemstede; S.d.J. f 10. -, te Hardegarijp; Ds. H.W.A. f 10. - te Holwierda; C.J.N.v.L.v.T. f 10. -, te Hoogland; P.L.d.B. f 2,50, te Havelte; J.E.L. f 1. -, S.S. f 1. -, te Leeuwarden; B.E.S.A.Z. f 2,50, Mr. A.S.d.B. f 10. -, P.G.T. f 1. -, P.K. f 5. -, te Leiden; Dr. H.F.F.A.J.B. f 25. -, te Meden; R.A. f 10. -, te Mexico-Citty; J.d.Z. f 1. -, A.d.H. f 30. -, M.W. f 25. - te Nijmegen; R.D. f 10. -, te Ooster Hesselen; P.v.L. f 10. -, te Purmerend; H.J.H. f 10. -, te Paterswolde; D.J.L. f 25. -, Prof. H.v.d.B. f 20. -, M.B. f 30. -, M.B. f 30. -, Prof. Dr. P.J.C. f 15. -, Waalsche Diaconie f 50. -, Dr. W.H. f 5. -, Jhr. Mr. L.J.M.v.R. f 50. -, te Utrecht; G.S. f 1. -, te Vlissingen; Jhr. M.B.v.H. f 20. -, te Velzen; L.S. f 2. -, te Volendam; Mevr. Wed. Mr. N.F.W. f 10. -, te Wijk aan Zee; Q. f 2,50, te Watergraafsmeer; C.B. f 25. -, Dr. A. f 10. -, te Zutphen; C.A.V.v.V. f 5. -, Bss. v.B.R. f 100. -, A.v.d.N. f 5. -, Mej. M.G.E. f 4. -, W.O.L. f 2. -, te Zeist; Fam. C.K. f 25. -, te Zantpoort; C.D. f 10. -, te Zomerdijk; G.J.H.v.d.R. f 5. -, te Zantvoort; H.L.P. f 100. -, te Zaltbommel; IJ. Z. f 15. -, te Zetten; S.B. f 30. -, te Zuidhorn.

De inkomsten bedroegen in de afgelopen maand, dank vooral aan den flinken steun van het Financieel Hulp-Comité, f 5761.25, waaronder f 1330. - voor melkvoorziening, en Mrk. 505 (Augustus en September) waartegenover stonden de uitgaven van f 5716. - en Mark 2660 (Augustus en September). In totaal werd sedert de oprichting ontvangen f 310153.47½ en Mrk. 31560.

Wij konden weder 34 noodlijdende Nederlandsche kindertjes van over de grenzen naar hier brengen een heel klein getal echter, tegenover het groot aantal hongerige kindertjes, dat vergeefs op hulp uit het Vaderland wacht, en een zeer slechte verhouding tot het groote aantal kinderen van Vreemde Nationaliteit, waarvoor wél de huizen worden opengesteld. Opnieuw vragen wij dringend opgave voor plaatsing in eenvoudige gezinnen, waarvoor ons Comité de tegemoetkoming verstrekt.

Om eenigszins in den ergsten nood voorloopig te voorzien, zonden wij wederom 50 kisten gecondenseerde melk aan verschillende Nederlandsche Consulaten in Duitschland ter kosteloze verdeling in gezinnen met zeer jonge kinderen, zwakke kinderen, en aanstaande moeders. Er staan weder 64 kisten ter verzending gereed.

Om dit werk te kunnen voortzetten roepen wij weder met goed vertrouwen de hulp van het Nederlandsche Volk in.

Men zende zijne bijdrage aan den
Penningmeester
S. VAN LIER Ez.,
Nassaukade 358,

Amsterdam.

Uiterste Wilsbeschikking.

Aan hen, die het A.N.V. bij uiterste wilsbeschikking wenschen te bedenken, wordt daartoe de volgende vorm aanbevolen:

Ik vermaak aan het Algemeen Nederlandsch Verbond te Dordrecht, waarvan de Statuten zijn goedgekeurd bij Koninklijke Besluiten van 23 Jan. 1905 en 29 Oct. 1907, nommer 89, de som van..... gulden, uit te keeren binnen..... maanden na mijn overlijden, vrij van alle rechten en kosten.

PORTRET VAN 1907.

Dr. A. Kuyper. †

Neerlandia, dat gaarne Neerland's groote mannen eert om wat zij deden voor de eer en den roem van het Nederlandsche volk en voor zijn beschavingstaak in de gemeenschap der volken, mag niet achterwege blijven in hulde aan de nagedachtenis van Dr. Abraham Kuyper, die 8 November j.l. op 83-jarigen leeftijd te 's-Gravenhage is overleden.

Niet als vergood en gevreesd partijleider, niet als geweldig kampvechter voor de antirevolutionaire beginselen, niet als theoloog en staatsman van den eersten rang worde hij hier herdacht.

Het Alg. Ned. Verbond, dat Kuyper's sympathie had, omdat het aan de grootheid onzer voorvaderen mede de kracht tracht te ontleenen om tot nieuwe grootheid aan te sporen en ook de stamverwanten in zijn omhoogstreving wil meevoeren door den band der gemeenschappelijke belangen, is aan deze groote figuur dank verschuldigd voor de ongeëvenaarde wijze, waarop hij als welsprekend redenaar en geheel eenig stylist onze mooie taal beheerschte en er de beeldende schoonheid van deed uitstralen; voor de wijze ook, waarop hij in heel zijn levenshouding de vrijheidstraditie van het

Nederlandsche volk heeft voortgezet; niet het minst voor zijn krachtige medewerking aan de verbreiding van de Verbondsbeginnselen in het buitenland.

De Boeren in Zuid-Afrika, in hun onverzwakt geloof der vaderen hem dierbaar boven alle stamverwanten, vonden in hem een der krachtigste verdedigers hunner belangen, toen Engelsche overmacht hen naar het leven stond. Men denke aan zijn opzienbarend artikel 'La Crise Sud Africaine' in de Revue des Deux Mondes, dat met behulp van het A.N.V. in verscheiden talen werd verspreid¹⁾; aan de openstelling der Nederlandsche Hoogescholen voor Afrikaansche studenten onder zijn ministerschap, aan den door hem ingestelden leerstoel voor het Romeinsch Hollandsch recht aan de Leidsche Hoogeschool.

Ook de verheffing der Polytechnische School te Delft tot Technische Hoogeschool is Dr. Kuypers werk geweest.

1) In een beperkt aantal nog verkrijgbaar aan het kantoor van het A.N.V. te Dordrecht, in boekvorm, prijs f 0.75.

Om dezelfde reden als de Boeren, konden de Nederlanders in Noord-Amerika, voor de overgrote meerderheid zijn geloofsgenooten, op zijn belangstelling en steun rekenen. Zijn reis door Noord-Amerika²⁾ in 1899, toen hij onze afstammelingen, die er als Christen-pioniers moeilijke tijden hadden beleefd, in geestdrift wist te brengen, had de stichting onzer Groep Noord-Amerika ten gevolge, die toen niet beklifde maar thans weer herleven gaat.

Ook voor de Vlamingen en hun taalstrijd is hij herhaaldelijk in de bres gesprongen. En voor al deze stambelangen zou hij nog veel meer hebben willen doen, indien de partij, die hij had groot gemaakt en herhaaldelijk ter overwinning voerde, niet dit schitterend talent, dien grooten geleerde, dien stoeren strijder geheel voor zich had opgeëischt.

Maar dat hij zijn naam gaf aan ons Verbond door zijn bereidverklaring om zitting te hebben in den Raad van Bijstand van Groep Nederland, heeft ook aan zijn vele kerkelijke en staatkundige volgelingen vertrouwen ingeboezemd voor ons Verbond en onze taak in en buiten het vaderland. Hem ook dankt het A.N.V. de eerste rijkssubsidie.

De Groot-Nederlandsche beweging ontleende gezag aan zijn voorgang en heeft profijt gehad van zijn vele groote gaven en talenten.

't Was wel vooral het Calvinistische Nederland, dat Dr. Kuyper op 12 November j.l. in diepen rouw ten grave heeft gedragen, maar heel Nederland is zich bewust, dat met hem een zijner grootste zonen is heengegaan

Hoofdbestuur.

Beknopt overzicht der Hoofdbestuursvergadering van 16 October 1920 te 's-Gravenhage.

Aanwezig: de heeren P.J. de Kanter, Voorzitter; Jhr. Mr. J.W.C.v. Weiler, onder-voorz.; Mr. B. de Gaay Fortman, Secr.-Penningm.; Mevr. A.C. Veen-Brons en de heeren Ch.R. Bakhuizen v.d. Brink, Dr. W.v. Lingen, Kapt. K.E. Oudendijk, Mr. Dr. C.F. Schoch, Kol. W.C. Schönstedt, Th.G.C. Valette en C.v. Son, Administrateur, als gast de heer C.K. Kesler, Bestuurslid der Groep Suriname.

Afwezig met kennisgeving: de heeren Dr. M. Alvares Correa, J.S.C. Kasteleyn, Dr. Th. Lens, Jhr. Mr. G.A.K. Michiels van Kessenich en C Statius Muller.

De Voorzitter opent te 2 uur de vergadering met een woord van welkom, in het bijzonder aan den heer Bakhuizen v.d. Brink, wiens gezondheid bijwoning der vergadering weder mogelijk maakt en den heer Kesler, op wiens tegenwoordigheid als Bestuurslid der Groep Suriname bijzonder prijs wordt gesteld.

De heer Schönstedt vraagt het woord voor een aangenaam persoonlijk feit. Spr. wenscht namens Groep Nederland den voorzitter geluk met zijn te verwachten weder intreden in de Tweede Kamer, hetgeen niet anders dan het Verbond ten goede kan komen.

De Voorzitter dankt voor deze waardeerende woorden en stelt aan de orde:

- 2) Zie zijn 'Varia Americana', in het bijzonder het hoofdstuk 'Onze Stamgenooten in Amerika'.

Punt I. *Notulen der vergadering van 17 Juli.*

Deze worden zonder wijziging goedgekeurd.

Punt II. *Mededeelingen o.a.:*

Dankbetuiging namens H.M. de Koningin voor aangeboden gelukwensen op 31 Aug.

Dankbetuiging van het bestuur van den Studentenlanddag te Tilburg voor den steun van f 100. -.

Mededeelingen dat een rondschriften aan de Groepen is gezonden in zake de noodzakelijkheid van verhooging der jaarbijdragen.

Verzoek van den heer Teppema, consul der Nederlanden te Sydney, om lichtbeelden over Nederlandsche kunst voor Australië. (Aan Ned. in den Vreemde overgedaan).

Mevr. v. Breemen-Kruyt heeft bedankt als lid van het Hoofdbestuur voor Groep Ned. Antillen wegens haar a.s. vertrek naar Oost-Indië.

Besloten wordt haar een dankbetuiging te zenden voor hetgeen zij ondanks haar kort lidmaatschap van het Hoofdbestuur voor het Verbond heeft gedaan.

Ontvangen: Gedenkpenning met diploma voor onze deelneming aan de Gentsche wereldtentoonstelling in 1913.

Verzoek uit Middelburg (Transvaal) om boeken.
(Doorgezonden aan de Boeken-Commissie).

Idem van den heer Prof. G.v.d. Andel te Grand Rapids.

Ontslagneming van den heer A.v. Hoogstraten als vertegenwoordiger te Budapest, wegens vestiging te Amsterdam.

Naar een opvolger wordt uitgezien.

Besloten wordt den heer v. Hoogstraten een dankbetuiging te zenden voor de goede diensten gedurende vele jaren aan het Verbond bewezen.

Punt III. *De verhouding van het Hoofdbestuur tot de redactie van Neerlandia.*

Enkele leden achten het in het algemeen gewenscht dat stukken in Neerlandia onderteekend worden en dat goed uitkome, wie in redactioneele artikelen met *wij* bedoeld wordt; het Hoofdbestuur kan in dezen niet verantwoordelijk gesteld worden.

Van D.B.-zijde wordt opgemerkt, dat redactioneele artikelen natuurlijk door één lid worden ontworpen, maar aan het oordeel van de heele commissie onderworpen. Voortaan zal onderscheid worden gemaakt tusschen wat van Redactie en Hoofdbestuur uitgaat.

In het reglement voor de Redactie is de onderlinge verhouding duidelijk geregeld.

Punt IV. *Het plan tot uitgave van een Nederlandsch weekblad voor het buitenland.*

Medegedeeld wordt dat het proefnr. binnenkort kan worden verwacht.

Punt V. *Hervatting der Vacantieergangen.*

Gegevens over de zeven voor den oorlog gehouden Vacantieergangen vanwege het A.N.V. zijn verstrekt aan enkele senaten, die medewerking overwegen.

Punt VI. *Aanvraag om medewerking tot stichting van een bibliotheek voor Hollanders te Londen.*

Besloten wordt een afwachtende houding aan te nemen en eerst te zien wat de belanghebbenden zelf tot stand brengen.

Punt VII. *Voorstel tot verhooging der toelage aan den Directeur der Boeken-Commissie van f 600. - tot f 1000. -.*

Opgemerkt wordt dat hieronder verschillende uitgaven, o.a. reis- en verblijfkosten zijn begrepen. Het voorstel van het Dag. Bestuur wordt goedgekeurd.

Tevens wordt besloten met den directeur in overleg te treden over de aanstelling van een plaatsvervangend directeur.

Punt VIII. *Voorstel om steun te verleen en aan de Afd. Rotterdam van Volkszang voor een nieuwe uitgaaf van Liederbriefkaarten.*

Besloten wordt f 100. - steun te verleen en.

Punt IX. *De regeling der jaarbijdrage voor leden in Neder-Duitschland, in verband met de koers der Marken.*

Gewezen wordt op de artikelen van een Hamburger, Dr. H.F. Blunck, in de Haagsche Post, waaruit blijkt dat de Neder-Duitschers zich na verwant voelen aan de Nederlandsche cultuur. Oprichting van een Afd. Plat-Duitschers van het A.N.V. met gemakkelijke betalingsvoorwaarden wat de jaarbijdrage betreft in verband met de valuta, ware te overwegen.

De Seretaris-Penningmeester merkt op dat dit laatste reeds wordt toegepast voor de leden van het A.N.V. in Duitschland, die het verlangen. Verscheidenen is toegestaan in Marken hun bijdrage te voldoen.

Besloten wordt Dr. Blunck in overweging te geven zich tot den vertegenwoordiger van het A.N.V. te Hamburg te wenden voor samenwerking.

Punt X. *Groep Indië.*

Nieuwe formuleering van het doel v.h.A.N.V. ten opzichte van Ned. Indië.

Deze wordt aldus vastgesteld:

‘In het besef van saamhoorigheid behartiging van de belangen der bevolking van de overzeesche deelen van het Rijk met gelijke toewijding als die der bevolking van Nederland zelf.

Indische aangelegenheden.

De Voorzitter brengt in herinnering dat den heer Kasteleyn verzocht is op zijn reis door de Oost met het Bestuur van Groep Ned. Indië een samenspreking te hebben over verschillende Verbondsbelangen en ook te willen nagaan in hoeverre de Oost in aanmerking komt voor inzameling van fondsen ten bate van het A.N.V. en een propagandareis door den Administrateur.

Punt XI. *West-Indië.*

De Koloniale boekerij te Paramaribo.

Er wordt op gewezen, dat er in Paramaribo wel drie bibliotheken bestaan. Men wil ze concentreeren in de Koloniale boekerij.

De vergadering is van oordeel, dat wij onzen zelfstandigen weg moeten gaan, tot het Gouvernement in staat blijkt een goede openbare leeszaal en bibliotheek te kunnen inrichten en onderhouden, dan is combineeren te overwegen met behoud van eigen beheer.

Kabelnieuws voor West-Indië.

Maatregelen worden besproken om vlugger en goedkooper kabelnieuws voor W.I. te verkrijgen.

Als straks de draadlooze instelling op de Veluwe klaar is en Paramaribo en Willemstad hebben hun ontvangstations, dan zal beter aan den wensch kunnen worden voldaan.

Ook acht men het tijdstip gunstig om voor W.I. ook het instituut der uitgestelde telegrammen te verkrijgen, die zooveel goedkooper zijn.

Hierover zal een adres tot den Minister van Koloniën gericht worden.

Punt XII. *Vertegenwoordigers.*

Bezoek van den heer Duwaer, vertegenwoordiger te Maracaibo aan Dordt.

Medegedeeld wordt dat de vertegenwoordiger bij die gelegenheid een bijdrage van f 1000. - aan het Kapitaalfonds heeft toegezegd.

Constantinopel. De heer Mr. J.H. Kramers, oud-bestuurslid Stud. Afd. Leiden, thans drogman aan het consulaat te Constantinopel, wordt benoemd tot vertegenwoordiger.

Rome. Ontslagneming van den heer C. Fledderus.

Aan dezen afgetreden vertegenwoordiger zal dank worden betuigd voor bewezen diensten. Het Dag. Bestuur zoekt een geschikt opvolger.

Singapore. Tot vertegenwoordiger wordt benoemd de heer H.M. Boelen.

Nagerecht.

Voorstel van het D.B. om 100 dollar beschikbaar te stellen voor de oprichting der Groep Noord-Amerika.

Goedgekeurd. Er wordt op aangedrongen, dat Nieuw Nederland toch vooral de invloedrijkste Nederlanders in N. Am. voor onze belangen moet winnen.

Voorstel om steun te verleen aan het Ned. onderwijs in Salamanca (Z.Am.).

f 100. - subsidie wordt verleend en besloten een brief aan den Minister van Buitenlandsche Zaken te richten om op regeeringssteun aan te dringen.

Rondvraag.

Mededeeling van een pas ingekomen schrijven van Dr. M.J. van der Meer te Frankfort, die medewerking vraagt voor de oprichting van een Nederlandsch Instituut

aldaar, voornamelijk voor het stichten van een Nederlandsche bibliotheek. Hij denkt ten minste f 1000. - noodig te hebben.

Besloten wordt f 500. - beschikbaar te stellen, wanneer Nederland in den Vreemde, welke vereeniging zich ook voor deze zaak interesseert, een gelijk bedrag geeft.

Mededeeling van een pas ontvangen brief van den heer H.G.C. Cohen Stuart te Delft, die steun vraagt voor het in Maart 1921 aldaar te houden Groot-Nederlandsch Studenten Congres. Het programma belooft ook een Vondel-voorstelling van Royaards. Daarvoor is echter een waarborgfonds noodig.

Besloten wordt voor f 250. - in het waarborgfonds deel te nemen.

Hierna sluit de Voorzitter de vergadering.

Buitenland.

Uit Roemenië.

Men schrijft ons uit Bucarest:

4 Oct. 1920 vond hier een bijeenkomst plaats van zoo goed als alle Nederlanders, die op het oogenblik te Bucarest vertoefden en van een geheel anderen aard dan ooit te voren. De Gezant, Dr. Hendrik Muller, had reeds vroeger den wensch kenbaar gemaakt, dat, nu in Rumenië geen Hollandsche predikant te vinden is, een Nederlandsche godsdienstoefening zou worden gehouden, voor alle gezindten geschikt, door een der Hongaren, die zooals men weet sedert veel meer dan een eeuw aan de Utrechtsche universiteit hun opleiding hebben ontvangen. Voor een geheel ander doel bevond zich hier een week lang Ds. Lodewijk Nagy, die aldaar gestudeerd heeft en thans predikant is in een Hongaarsch grensdorp van Nieuw-Rumenië. Hij was het, die op bovenvermelden dag de eerste Nederlandsche godsdienstoefening heeft gehouden in Rumenië.

Behalve de Nederlandsche kolonie en ook vreemden, die met Hollanders of Hollandschen zijn gehuwd, en hun kinderen, was een talrijk publiek aanwezig, dat de kerk vulde en bestond uit belangstellende Rumenen en Hongaren. De Gezant spreidde persoonlijk in den aanvang

de Nederlandsche vlag uit over de kleine tafel aan den voet van den preekstoel, terwijl het orgel zich liet hooren. Daarop hield de predikant, die met een Hollandsche is gehuwd, in goed Nederlandsch een schoone en pakkende rede, waarin hij wees op den band met het vaderland, op de plichten van den Nederlander in den vreemde, ook ten opzichte van zijn land en op de noodzaak van het vasthouden aan de goede zeden en gebruiken aldaar. Hij hield ons daarbij het voorbeeld voor, gegeven door onze Koningin en Haar Huis, en bad daarop voor Haar en de Haren, ons volk en ons allen.

Een nieuwe band is op dien dag om ons geslagen.

De Gezant hoopt ook andere geestelijken, van verschillenden godsdienst, voor het leiden van dergelijke bijeenkomsten bereid te vinden en heeft thans aan eenigen onzer de wenschelijkheid en de mogelijkheid ter overweging voorgelegd om een Nederlandsch geestelijke te beroepen, die op afwisselende plaatsen algemeene godsdienstoefeningen zou houden en tevens bereid zou zijn om eenig onderwijs te geven aan Hollandsche kleine kinderen in dit land in de Nederlandsche taal, geschiedenis en aardrijkskunde. Misschien zou hij ook enkele voordrachten kunnen houden in de Fransche taal over Nederland en Nederlandsch-Indië voor een Rumeensch publiek. De moeilijkheid doet zich gelden, dat de Nederlanders in Rumenië zeer verspreid wonen en de verkeersmiddelen hier sedert den oorlog uitermate gebrekkig zijn, terwijl voorts de kinderen grootelijks verschillen van leeftijd.

De enkele R.-C. geestelijken van Hollandsche nationaliteit wonen ver van de plaatsen, waar wij gevestigd zijn.

Voordracht over Nederlandsch Volksleven te Stockholm.

De heer D.J. van der Ven, uit Arnhem, die dezer dagen als gast van het Zweedsche Toeristtrafiek Verbond Zweden bereist, hield, daartoe aangezocht door het Bestuur der Zweedsch-Nederlandsche Vereeniging alhier, den 8en November eene door licht- en filmbeelden opgehelderde lezing over het onderwerp: *'Het Hollandsche volksleven en het Hollandsche Skansen'*¹⁾.

De heer Van der Ven begon in zijne in het Duitsch gehouden rede, uiteen te zetten wat Holland op cultuurhistorisch gebied van Zweden geleerd had en herdacht met dankbaarheid den grooten Hazelius.

Na erop te hebben gewezen, dat elk volk, dat zichzelf eerbiedigt, verplicht is, zijn cultuurgeschiedenis in eere te houden, gaf hij een overzicht van alles, wat op dat gebied in Nederland is gedaan en hoe, vooral op aanstichting van den heer F.A. Hoefler in 1912 de Vereeniging 'Het Nederlandsche Openluchtmuseum' tot stand kwam.

Wij kregen een plan te zien van het door de gemeente Arnhem afgestane terrein de Waterberg, waar elke provincie hare eigene afdeeling heeft.

Door mooie en duidelijke lichtbeelden kreeg men eene voorstelling van plattelandswoningen uit de meest verschillende streken van ons land, van de oudste tijden af. Ook andere merkwaardige voorwerpen werden vertoond en daarbij de historische trekschuit natuurlijk niet vergeten.

1) Skansen is het bekende Stockholmsche Openluchtmuseum, op aanstichting van den beroemden Dr. Hazelius tot stand gekomen.

Oude zeden en gebruiken, zoomede volksfeesten enz. werden aan de hand van lichtbeeld en in film verklaard, onze schilderachtige kleederdrachten vertoond, in het kort de Zweedsche en vermoedelijk ook vele Nederlandsche toehoorders maakten kennis met dingen, waarvan zij waarschijnlijk vroeger nooit hadden gehoord.

Dankbare toejuichingen beloonden den spreker.

Na afloop hooft het Bestuur der Zweedsch-Nederlandsche Vereeniging aan den heer en mevrouw Van der Ven een avondmaal in Grand Hotel Royal aan. Daarbij sprak de Voorzitter, Oud-Minister Ericson, uit naam der Vereeniging den heer Van der Ven een woord van dank toe, voor diens welwillendheid, aan de uitnodiging der Vereeniging te hebben willen gehoor geven, en daardoor te hebben medegewerkt aan het doel der Vereeniging: Nederland en zijne Koloniën alhier bekend te maken en de banden tusschen beide landen op kultureel- en handelsgebied nauwer aan te knopen.

Stockholm, 10 November 1920.

J. RIPPE.

Vert. Alg. Ned. Verb.

Nederland.

Het VIIe Groot-Nederlandsch Studenten-Congres Delft 1921.

Zooals den leden van het A.N.V. bekend zal zijn, werden sinds 1910 jaarlijks Groot-Nederlandsche Studenten-Congressen, beurtelings in Holland en Vlaanderen gehouden.

De bedoeling van deze Congressen is, de toenadering tusschen de Hollandsche, Vlaamsche en Zuid-Afrikaansche Studenten te bevorderen en vraagstukken te bespreken, die voor de Nederlandsche beschaving van groot gewicht kunnen worden.

De oorlog onderbrak de Congressenreeks, door de onmogelijkheid, waarin de Vlaamsche Studenten verkeerden, om de Congressen bij te wonen.

Na den oorlog echter zijn onmiddellijk pogingen in het werk gesteld om de rij der Congressen wederom voort te zetten en in Maart j.l. heeft te Leuven het VIe Groot-Nederlandsch Studenten-Congres plaats gehad. Dit Congres is echter door de Belgische regeering zoodanig tegengewerkt, dat het voor de Hollandsche deelnemers onmogelijk was, een visum voor hun paspoort te verkrijgen. Slechts enkelen zijn er in geslaagd om zonder pas het Congres te bereiken.

Ondanks de geweldige tegenwerking van Franskiljonsche en Waalsche zijde is het Congres prachtig geslaagd. Het volgende jaar is Delft aan de beurt om het Congres gastvrijheid te verleen.

Onmiddellijk na de zomervacantie is het bestuur van het Algemeen Nederlandsch Studenten Verbond (Tevens Congresbestuur, secretariaat Oostsingel 12c Delft) aan het werk getogen om plannen te ontwerpen en toebereidselen te treffen. Het heeft vast besloten het Congres te houden op 18, 19 en 20 Maart 1921.

We kunnen reeds mededeelen dat we van Prof. Pont een toezegging mochten ontvangen om als spreker op te treden, terwijl Prof. P.J. Blok voorloopig toestemde.

Nadere bijzonderheden zullen zoo spoedig mogelijk worden bekend gemaakt.

De Propaganda-Commissie voor het VIIe Groot-Nederl. Stud. Congres 1921.

Delft, 8 November 1920.

Van de Afdeelingen.

Delft (Stud. Afd.).

De secretaris schrijft:

Op 2 November herdacht de Stud Afd. Delft feestelijk haar tien-jarig bestaan. Na eenige jaren van meer of minderen bloei, scheen het alsof de oorlog, die zooveel vernietigde, ook onze afdeeling ten doode had gedoemd.

Veel en taai volgehouden werk is toen noodig geweest en ook gedaan om de Afd. er bovenop te houden en de uitslag heeft degenen, die meehielpen, beloond. Van een 45-tal leden in 1917 groeide zij tot 216. En niet het aantal leden alleen geeft recht op voldoening, ook de liefde die men koestert voor de hoogste idealen van het Verbond, groeit. Een krachtig vereenigingsleven is het gevolg. Kenmerkend is nog, dat de toenemende bloei begint, nadat men o.a. ook door eenige uitstekende sprekers, de leden meer bekend maakte met de Vlaamsche en Afrikaansche beweging.

Een woord van hulde past hier aan hen, die de ten doode opgeschrevene vereeniging weer deden opleven en zich door de schijnbaar hopelooze vooruitzichten niet lieten ontmoedigen, zelfs niet toen het hun voorafgaande bestuur als zijn meening te kennen gaf: 'Het is hier in Delft onmogelijk een eenigszins levende afdeeling te krijgen'. Op het door deze personen begonnen werk, bouwen we nog steeds voort. Zoo kon dan ook het 10-jarig bestaan feestelijk worden gevierd.

's-Middags werd door een 3-tal sprekers, Nederland, Vlaanderen, en Z.-Afrika vertegenwoordigende een korte toespraak gehouden, die prachtig de Groot-Nederlandsche geest, die in de Afd. heerscht, weergaven. Een eenvoudige gemeenschappelijke maaltijd telde bijna 60 deelnemers. De stemming was prachtig. De avond werd in gezellig samenzijn doorgebracht, waarbij we door de zeer op prijs gestelde medewerking van Mej. Schoep uit Rotterdam, op verscheiden buitengewoon in den smaak vallende Groot-Nederlandsche liederen werden onthaald. De Vlaamsche toondichter Duvossel luisterde door zijn prachtig spel den avond mede op. Ook de leden lieten zich niet onbetuigd. De hartelijke belangstelling die de Afd. van vele zijden, waarbij we in een eerste plaats de Burger-afd. Delft noemen, mocht ondervinden, gaf reden tot vreugde. Mocht ook deze Afd. tot meerderen bloei komen (en de vaste wil van haar bestuur geeft daartoe alle hoop) dan kunnen er bij goede samenwerking, nog groote dingen in Delft gedaan worden.

Twee punten waren er die een schaduw wierpen over de feeststemming: 1e. dat ons eerelid mevr. Cohen Stuart, die zulke groote verdiensten heeft voor onze Afd. door ziekte verhinderd was tegenwoordig te zijn; 2e. de noodtoestand, waarin Vlaanderen verkeert en het besef, dat het A.N.V. hier zooveel zou kunnen doen. Pijnlijk werden we hieraan herinnerd door den Vlaamschen spreker. Voor dit vervullen van zijn Vlaamschen en Groot-Nederlandschen plicht zijn we hem dankbaar, als goede A.N.V.-leden hopen we van harte dat er spoedig verandering komt.

's-Gravenhage.

23 November gaf deze Afd. weer een Dietschen Kunstavond, ditmaal gewijd aan Vlaamsche kunst, o.a. aan den dichter Willem Gijssels. Medewerkenden waren: het Dubbel Gemengd Kwartet 'Caecilia', Directeur de heer J. Bartelsman, dat dit jaar te Delft een 1ste prijs behaalde, de Vlaamsche toondichter C. Hinderdael, de zangeres Mevr. E. Monjou en de zanger F. van Schoor. De heeren J. Borms en D. Hermans zegden gedichten van Gijssels.

Stud. Afd. Leiden.

Bestuur: Mej. F. van Lissa, voorzitter; Mej. E.H. Korvezee, 1e secretaresse, Vreewijkstr. 1; W. Bisschop, penningmeester; J.C. Ligtvoet Jr., 2e secretaris; Mej. E. Prins, ondervoorzitter.

Voor afdeulingsavonden.

J. van Ammers-Küller, Oegstgeesterlaan 7, Leiden.

1. De techniek van het tooneel en het ontstaan van een tooneelstuk. 2. De verhouding van ouders en kinderen en de literatuur. 3. Het hedendaagsche jonge meisje in de hedendaagsche letterkunde gespiegeld.

Elk desgewenscht gevolgd door de voordracht van 1 of 2 novellen.

T. Brondgeest Sr., Heerenweg 199, Haarlem.

Wat wij van Indië moeten weten; wat van hem, die daarheen wil, verwacht wordt; klimaat, gezondheid, levenswijze; de Europ. vrouw in Indië, Indo-Europeanen; omgang met inboorlingen, zedelijkheid. (Met lichtbeelden).

Liederenavond. Tekst en melodie van René de Clercq. Bewerking van Lieven Duvosel (o.m. 3 bundels van 6 liederen uitgegeven bij Alsbach en Co., Amsterdam). Inleider: Dr. René De Clercq, begeleider: Lieven Duvosel, zanger: G. Dils. Inlichtingen geeft Dr. René De Clercq, Prinsenstraat 8, Bussum.

Mr. J.F. Flor Heuvelmans, Valkenboschkade 620, Den Haag.

1. Albrecht Rodenbach te Leuven in 1880. De Studentenbeweging, Studentenschetsen uit 'Jan Blokker'. 2. Vlaamsche Studentenschetsen. (vooral geschikt voor Stud. en Jgl. Afdeelingen). 3. Vlaamsche novellen. 4. Oorlogsnovellen.

C.K. Kesler, Kostverlorenstraat 81, Zandvoort.

Lezing over West-Indië, zooals het thans is en zooals het vroeger is geweest.

H. Michelsen, Galileistraat 8, Den Haag.

Een reis naar en een verblijf in de kolonie Curaçao (met lichtbeelden).

Herman Poort, Koninginnelaan 5a, Groningen.

Waarde en wezen onzer nieuwste literatuur; realisme en romantiek, romantiek en humor; de literatuur als spiegel van ons leven; kunstenaar en maatschappij; de poëzie, haar karakter en haar beteekenis; twee dichters van dezen tijd (Henriëtte Roland Holst en P.C. Boutens); de Russische geest in de Russische literatuur.

J.L. Walch, van Beuningenstr. 61, Den Haag.

1. Van den Vos Reinaerde. 2. Ontwikkeling en ontstaan van het geestelijk spel in de Middeleeuwen. 5. De Hoogste Wet.

Oost-Indië.

Het is zeker weinig opwekkend als ik in Neerlandia's laatste aflevering van 1920 kom aandragen met een voor Nederland en Insulinde

Ontmoedigende mededeeling.

Reeds herhaaldelijk, o.a. in het vorige nummer, wees ik op de geringe belangstelling van de Nederlandsche jongelieden in Indische betrekkingen.

Nu deelt *Ir. R.A. van Sandick* in de *Ingenieur* 't volgende mede:

‘Aan ingenieurs van den Nederlandsch-Indischen staatsdienst zijn voor het tijdvak van 1 Januari-20 September 1920:

	Nederl.	Buitenl.
reeds vertrokken	9	21
reeds aangenomen, doch nog niet vertrokken	15	23
en worden in dienst genomen, indien zij geneeskundig zullen zijn goedgekeurd,	-	33
in behandeling is de uitzending van	-	7 en verscheidenen.
Totaal	24	84 en verscheidenen.

De werving van ingenieurs voor Indië is echter geenszins afgelopen Want aan de behoefte is niet voldaan.

De behoefte voor 1920 is nog 162, die voor 1921 is nog slechts onvolkomen bekend, doch is, volgens de bekende cijfers, reeds 40, altijd in de onderstelling dat er geen onvervulde wenschen van 1920 moeten worden overgenomen.

Het totaal van 108 (zie boven) is dus zeker minder dan de helft van de behoefte.

Men bedenke daarbij, dat al deze cijfers alleen aangeven de toeneming van vreemdelingen, van af 1 Januari 1920. Maar er waren er reeds velen. Bovendien worden er in Indië zelf aangenomen. Er zijn thans sommige regeeringsbureaux, waar men meer Duitsch hoort dan Nederlandsch. (De Scandinaviërs beginnen ook met Duitsch te spreken, al leeren zij spoedig Nederlandsch).

We konden niet vermoeden, dat het zóó erg was.

Onze geringe schrik is geworden tot een hevigen schrik'.

Geen wonder, dat de heer v.S. schreef:

'De geringe schrik is geworden tot een hevigen schrik'.

Want de toestand is heel verdrietig voor allen, die den band tusschen Nederland en Insulinde nauwer willen toehalen.

Schrik doet opschrikken, maakt wakker. Moge dat thans bewaarheid worden!

Eerst de vraag:

Wat is er aan te doen?

Het is niet zoo gemakkelijk, die vraag te beantwoorden. Want het kwaad heeft enorme afmetingen aangenomen. Men bedenke, dat 's heeren v.S.'s mededeeling alleen Ingenieurs betreft en dat het er bij alle takken van den Staatsdienst even somber uitziet.

In de eerste plaats zal het *Departement van Koloniën* dieper in 's lands beurs moeten tasten, al is de Indische begroting voor 1921 reeds goed op weg naar het milliard. Dat Departement deed reeds veel: bekendmaking van de Indische dienstvoorwaarden overal in Nederland, ook in 't buitenland - het stichten van talrijke studiebeurzen - verhooging van salarissen. En - 't moet erkend worden - dat bij de opgetreden groote duurte in Indië de moeilijkheid dubbel groot is.

Voorwaar, hen, die met de leiding dezer zaken belast zijn, behoeft men niet te benijden!

Naar veler meening is, vooral in onze dagen, voor jonge menschen, die gehuwd naar Indië gaan, de eerste tijd de moeilijkste; 't leergeld, dat de pas aangekomene moet betalen, is zoo ontzaglijk groot, dat men er jaren lang onder gebukt gaat en..... met dit doel gaat toch zeker niemand naar Indië. Zoo komen de raadgevingen aan vrienden en kennissen in 't moederland: 'Bedenkt U honderdmaal voor gij uw land verlaat'.

Aan te bevelen zou dus zijn een flinke verhooging van 't aanvangssalaris en een ruime tegemoetkoming in geld niet alleen bij 't vertrek uit Nederland, maar ook een tweede bij de vestiging in Indië.

Dat zou weer veel geld kosten, maar 't doel op een andere manier te bereiken zal zeer bezwaarlijk gaan.

En zou 't een 'vrome wensch' zijn, dat de aankomende gezinnen in een eenvoudig en goedkoop hotel, door de Regeering op te richten en te exploiteeren, tijdelijk herberging vonden? Reeds vóór den oorlog was die eerste tijd voor velen om wanhopig te worden, hoeveel te meer thans - nu de duurte der hotels in Batavia schrikbarend is toegenomen.

Zoo zou er, naar mijn bescheiden meening, door de Regeering nog meer kunnen gedaan worden om den overgang van Nederland naar Insulinde voor onze jonge lieden meer aantrekkelijk te maken. Om nog één ding te noemen, zouden kortere verbintenissen, met aan het einde een flinke gratificatie, velen kunnen overhalen, die nu huiverig zijn om bijna hun geheele leven aan een onbekende toekomst te verbinden.

Een en ander wordt door mij neergeschreven niet als raadgevingen van een betweter, maar naar aanleiding van bedenkingen, die ik zoo van tijd tot tijd door studenten hoorde maken.

Er is nog een andere bedenking, waarover wij 't vroeger reeds hadden: deze 'dat 't met Nederlands' taak in Indië spoedig gedaan zal zijn'. Wij trachtten toen aan te toonen, dat men zich deswege niet te bezorgd behoeft te maken; Nederland en Indië hebben elkander noodig tot in lengte van dagen. 'Ja maar', zegt men, 'werpen andere mogendheden, b.v. Japan, niet al te begeerige blikken naar Insulinde?' Indertijd was dat een relletje voor courantschrijvers, die gaarne wat stof opjagen. 't Was aldoor: 'de wolf komt; de wolf komt' en van zoo iets blijft maar al te veel hangen.

Sedert is dat alarm roepen gelukkig geluwd en wij mogen ook in dit opzicht wijzen op

bemoedigende verschijnselen.

De pogingen, die in de laatste twee jaren door vooraanstaande Nederlanders zijn gedaan om de banden met andere volkeren nauwer toe te halen, ook door een einde te maken aan het 'onbekend maakt onbemind', waren allesbehalve te vergeefs; droegen rijke vruchten; de uitland wel eens een dreigenden toon tegen Insulinde aangenomen.

Zoo ging het ook met Japan. Hadden 'Jingo's' in dat land wel eens een dreigenden toon tegen Insulinde aangeslagen, het bleek en blijkt duidelijk genoeg, dat men daar niets anders verlangt dan, tot wederzijdsch profijt, in waarachtige vriendschap met Nederlandsch-Indië te leven. Ook in *Neerlandia* werd reeds gewezen op de alleraangenaamste verwelkoming van onzen voortreffelijken nieuwen gezant *Jhr. de Graeff* en op de meer dan gewoon geestdriftige ontvangst van het Nederlandsche eskader; bij die gelegenheid werd allerminst vergeten wat Japan aan Nederland te danken heeft.

Nu weer is een afvaardiging uit Ned. Indië met den goed-ronden Nederlander *Zeilinga*, president van de Javasche Bank, aan 't hoofd, daar op de meest schitterende wijze ontvangen en gehuldigd.

't Is toch niet te onnoozel, hoop ik, uit zulke verschijnselen op te maken, dat Insulinde een waardige plaats inneemt tusschen de natiën van Oost-Azië.

Een gunstig verschijnsel mag ook genoemd worden de neiging tot samenwerken in 't opbouwen van de Indische maatschappij die zich aldoor openbaart van de zijde der Chineesche burgers. Nu weder hebben eenige voorname Chineezzen opgericht de *Centrale Vereeniging tot bevordering der Oogheekunde in Nederlandsch-Indië*. De geboortegeschiedenis dezer Vereeniging is aldus: De heer *Mr. Vissering*, President

der Ned. Bank, had aan *Dr. Yap* voor dat doel ter hand gesteld een in Nederland bijeengebracht bedrag van f 20.000. Nu werd onder de leiding van den heer *Zeilinga*, President der Javasche Bank vergaderd en besloten dat 't Bestuur der Vereeniging zal bestaan uit 12 Chineezzen gekozen uit den handel en 't Chineesche officierenkorps, terwijl de heer *Zeilinga* het penningmeesterschap zal waarnemen. Ter vergadering sprak de *Majoor Khou Kim An* de volgende nobele woorden:

‘Tot dusver is alles wat door de Chineezzen tot stand gebracht is, in 't uitsluitend belang van de Chineesche gemeente geweest¹⁾, nu bestaat de gelegenheid om iets te doen in 't belang van het algemeen. Laat ons nu toonen, dat wij hier in Indië zijn, niet alleen om handel te drijven, om geld te verdienen, maar ook om het belang van het land te dienen’.

Deze flinke taal werd met geestdrift aangehoord en tengevolge daarvan besloten, dat de klinieken zullen worden opengesteld voor alle rassen en volken in Insulinde.

- 1) De brave Majoor doelt hier op het gestelde doel van tot dusver opgerichte Chineesche Vereenigingen. Overigens is bekend (en ook onder deze rubriek herhaaldelijk meegedeeld) dat reeds sedert jaren door Chineezzen duizenden en tienduizenden werden geofferd voor algemeene menschlievende en maatschappelijke doeleinden.

't Geld zal er wel komen; Stichters zijn zij, die f 10.000 ineens of f 1200 jaarlijks betalen.

Mogen wij het bovenstaande niet als een zeer goede tijding beschouwen? 't zal steeds meer blijken, dat Insulinde in de Chineezzen bezit: flinke staatsburgers, die krachtigen steun zullen verleenen bij 't opbouwen van het Indische Gemeenebest.

En.... als Ned.-Indië de Japanners en de Chineezzen als goede vrienden mag beschouwen, dan kan het zonder vrees voor buitenlandsch gevaar (daarom nog niet zorgeloos) zich rustig en krachtig blijven ontwikkelen.

En nu komen wij ten slotte terug op de bovengestelde vraag: *Wat is er aan te doen?* En dan wordt geantwoord: *Nederland (en vooral 't jonge Nederland) moet meer vertrouwen hebben in Indië's toekomst;* Indië is het Nederland aan gene zijde van den Oceaan, waar met durf bezielde Nederlanders een schoonen en nuttigen werkkring kunnen vinden.

Mij dunkt ook, dat de leden van 't A.N.V. wél zullen handelen door van dit vertrouwen in hunnen kring te getuigen.

't Welk doende - zullen zij een goed werk verrichten voor 1921 en..... naar wij hopen, de verre toekomst.

's-Gr.
v.L.

Zuid-Afrika.

Het Nederlandsch in Kaapstad.

Emiel Hullebroeck, die zijn triumftocht in Zuid-Afrika houdt met het Nederlandsche lied, schrijft 'Zuid-Afrikaansche Indrukken' in de *Wereldkroniek*. Over de weinige bekendheid met het Nederlandsch in Kaapstad schrijft hij 't volgende:

'Kaapstad in een totaal Engelsche stad en de Afrikaners en Hollanders, die er wonen, loopen er als verloren en kunnen die Engelsche atmosfeer zelfs niet gedeeltelijk wegnemen. Ik heb beproefd het overal met Nederlandsch gedaan te krijgen, zonder veel bijval. In 't groote Postkantoor moest men er op mijn verzoek een Afrikaner, jong ambtenaar, bijhalen. In de grootste magazijnen en apotheken verstond men mij niet'.

'Officieel zijn, zooals men weet, de beide talen (Afrikaansch en Engelsch) sedert de stichting der Z.A. Unie op gelijke voet gesteld en in alles wat van den Staat uitgaat, wordt daar met nauwgezetheid de hand aan gehouden. Er zijn echter te veel Engelsche ambtenaren, die in betrekking waren, toen die wet werd gestemd en, hoewel men thans veel jonge Afrikaners aanstelt, zal het jaren duren, vooraleer Kaapstad den indruk zal kunnen leveren van een stad, waar twee verschillende rassen op den zelfden voet leven en gelijke rechten genieten'.

* * *

Eenigszins anders is de ervaring van den heer *J. Modest Lauwerys*, die ook pas in Zuid-Afrika is geweest. Hij schreef in 'Het Vlaamsche Land':

‘De stroom is niet meer te keeren. De Volkstaal is Afrikááns en geen Nederlands; het wordt zonder noemenswaardige afwijking over heel Afrika gesproken. Afrikaans is geen verminkt-platneuzig krom Nederlands, maar een eigen taal *uit* het Nederlands. Voor mij klinkt zij welluidend, en door een Afrikaner gesproken zeer muzikaal. Hoor wat de fijne literator L. Baekelmans reeds in het jaar 1910 schreef naar aanleiding van Schartens artikel in ‘De Gids’, waarin hij ‘t Afrikaans met klanken van een gebarsten viool vergeleek. ‘Neen, Scharten bezit het juiste inzicht niet; de stoere taaiheid van een ras dat wenst zich zelf te blijven; zijn eigen taal te behouden, uiting te geven aan de ziel en de geest in de Moedertaal, “so slicht en recht” zooals Klaus Groth zong. Als Vlaming roepen wij de Afrikaners toe “Gij zult niet ten onder gaan!”

Indien men het Afrikaans ter zijde zou leggen omdat het niet algemeen beschaafd Nederlands is, dan ontkennen zij tevens de zoet gevooidheid van onze Gezelle, en houde men op de Provençaalse dichter Mistral en de Bretoense letterkunde te bewonderen.’

Afdeeling Kaapstad.

Het laatste door de nieuwe secretares, Mej. M.G.v.d. Werff uitgebrachte jaarverslag dezer werkzame Afd. brengt hulde aan de afgetreden bestuurders Philip R. Botha, die naar Europa ging, en den heer Fagan, die tot professor te Stellenbosch werd benoemd.

Lezingen werden voor de Afd. gehouden door den heer Graham Botha over ‘de dagen van Riebeeck’ en door den wnd. Consul-Generaal Dr. Lorentz over Ned. Indië, met een mooie reeks lichtbeelden.

Ook werden gezellige avonden gegeven o.a. een, waarop de dames Le Roux, Tilanus en Menzies van hun schoonen zang deden genieten en de heer en Mevr. De Groot van hun voordrachten. Met genoegen wordt teruggedacht aan een ontvangavond ten huize van den heer en Mevr. Lorentz.

Omtrent de medewerking van Afd. Kaapstad aan de plannen der Zuid-Afrikaners tot den bouw van een Volkshospitaal meldt het verslag:

‘Het bestuur bood aan om op een bazaar, die ten bate van dit doel gehouden zou worden, voor een eigen tafel te zorgen. Deze bazaar slaagde biezonder goed. In lange tijd was er niet zo'n grote samenwerking tussen de leden van het Verbond onderling en met de zusterverenigingen geweest. Van alle zijden kwamen bijdragen toegestroomd, ook allerlei vruchten en groenten of handwerken en andere gewilde artikelen. De Hollandse tafel maakte dan ook op deze bazaar een eervolle vertoning. Het grootste gedeelte van het werk was natuurlijk weer onze onvermoeide voorzitterster mevr. Loopuyt - Maas ten deel gevallen, maar het sukses was dan ook groot.

Voor hetzelfde doel bood mevr. Luyt aan om met een veertigtal Hollands- en Afrikaanssprekende kinderen de kinder-operette Assepoester op te voeren. Met geestdrift heeft mevr. Luyt dit moeilike werk op zich genomen. De uitvoering was een groot sukses.

Het eerste gedeelte van de avond werd in beslag genomen door Assepoester, terwijl het tweede gedeelte voor Kaapstad iets geheel nieuws was: Hollandse trio's, duetten, solo's en voordrachten werden uitgevoerd in een nieuwe vorm. De uitvoerenden n.l. stelden zoo nauwkeurig mogelijk de groep voor, die door Dirk Hals vereeuwigd is in de “Muziekpartij”. De schilder Roworth verleende welwillend zijn medewerking.

Hierdoor vestigde men niet alleen de aandacht op Hollandse muziek, maar tegelijkertijd op Hollandse kunst.’

Uit de verdere mededeelingen teekenen wij nog op, dat een krans werd gelegd op het graf van Generaal Botha, dat het Hoofdbestuur sedert kort optreedt als adviseerend comité voor de Ned. Zuid-Afrikaansche Vereeniging h.t.l. en aanraking had met haar voorzitter, Prof. Pont, toen deze Kaapstad bezocht.

Over de Openbare Hollandsche Boekerij en Leeskamer van het A.N.V. te Kaapstad, waarover een afzonderlijk verslag is uitgebracht, deelen we een en ander mee in het volgend nummer.

Nederlanders en Stamverwanten vraagt aan het kantoor van het A.N.V. te Dordrecht het proefnummer van ONS VADERLAND, Ned. Weekblad voor het Buitenland.

Ingezonden.

De Nederlandsche Weermacht.

‘Neérlands kracht schuilt niet in een groot leger, maar in de achting, die het afdwingt door zijn roemrijk verleden’. Aldus de heer v.L. in zijn artikel ‘De Pelgrimvaders’ (Neerlandia Oct. 1920, blz. 130). Het is een feit, dat men met de punten der bajonetten slechts vrees afdwingt, en dat een cultuur, die zich met dergelijke machtsmiddelen moet handhaven niet de ware is, en nooit *achting* zal verwerven. Gelukkig is het, dat de Nederlandsche beschaving, behalve door haar roemrijk verleden, vooral de bewondering van een groot deel der wereld wekt door de voortbrengselen van den Nederlandschen geest, door strenge toepassing van een internationaal recht, door durf in handelszaken, enz. Geheel afgescheiden daarvan is de vraag of een weermacht gemist kan worden om aanslagen op het vrije bestaan er van te verijdelen. Wanneer men de uitlatingen van vooraanstaande mannen in binnen- en buitenland mag gelooven, staat het vast, dat Nederland, wanneer het niet beschikt had over een gevechtsklaar leger, in den wereldoorlog zou zijn betrokken. Als het kanon spreekt, zwijgt de stem van het recht! En waar de heer v.L. zelf schrijft: ‘Nederland is in die oorlogsjaren miskend, gehoond, verguisd’ en opmerkt, dat ‘de oorlogsdolheid de menschen daarginds verblindde’ en spreekt van ‘met bloed beloopten oorlogsoogen’, daar kan hij toch bezwaarlijk van oordeel zijn, dat alleen een beroep op ons roemrijk verleden Nederland gespaard zou hebben van verwoeste steden en dorpen, in puin geschoten kerken, ontelbare houten kruisjes. En hoe dan nu de toestand van den Nederlandschen stam zou zijn (ik heb hier vooral het oog op Vlaanderen), wanneer de kern daarvan zoo zwaar aangetast was geworden, acht ik niet twijfelachtig. Reeds lang heeft het mij dan ook verwonderd, dat in ‘Neerlandia’ geen woord van hulde is gebracht aan den Nederlandschen soldaat, die lange oorlogsjaren in zenuwslopend afwachten de soevereiniteit van Nederland, maar tegelijk van het voortbestaan van den Nederlandschen stam waarborgde! De vraag of de heer v.L. ook niet vindt dat ons ‘roemrijk verleden’ van tijd tot tijd zwaar naar kruitdamp ruikt, moge hij zelf beantwoorden.

Waar nu gebleken is, dat de te hooi en te gras naar voren geschoven aanslag op het bestaansrecht van de Nederlandsche weermacht zeer terecht ook buiten de vereeniging aanstoot heeft gegeven, (Zie ‘Ons Leger’. Oct. 1920, blz. 267) meende ik niet langer te mogen zwijgen.

Ch.C. van der Vlis.

's-Gravenhage, October 1920.

* * *

De geachte inzender van bovenstaand artikeltje zocht iets in mijn woorden, wat er niet in ligt. Ze hebben met ons legervraagstuk niets te maken; ze laten in het midden of ons leger klein of groot moet zijn. Ze zijn bedoeld als geruststelling en troost voor

een klein volk, welks weermacht tegenover de groote mogendheden uiteraard klein is (Wie zal dit ontkennen?)

Welnu, klein volk, dwing achting af door Uw voorbeeld; door Uw optreden; door Uw geheele zijn; dat zij Uw schild, ook als gij, tegen uw zin, gedwongen wordt Uw goed recht met de wapenen te verdedigen.

Het aantal lezers, dat zich aan mijne woorden geërgerd heeft, zal dunkt me zeer gering zijn; en de heer v.d.V. zal misschien willen toegeven, dat hij wel wat hard van stal geloopt is. Ik zou het hierbij kunnen laten, maar wil toch even opkomen tegen de beschuldiging, dat *Neerlandia* geen hulde zou gebracht hebben aan den Nederlandschen soldaat; de heer v.d.V. vrage maar eens aan *Dr. Van Everdingen* te Bilthoven wat deze als Directeur van de Boekencommissie voor onze 'mennekes' deed. Dat waren *dadens*; en ook *met woorden* - zij 't misschien niet in lange artikelen - werd vaak hulde gebracht; genoeg? Zeer zeker niet, want al was er een geheel nummer van *Neerlandia* aan gewijd, dan ware zeker nog niet voldoende geprezen de houding van ons Nederlandsche leger in die eindelooze dagen van zenuwuitpuddend wacht houden; dagen voor den Nederlandschen soldaat moeilijker te doorstaan dan de meest felle strijd.

Het artikeltje van 'Pro Patria', waarvan de heer v.d.V. gewag maakt, heb ik gelezen. Het gaat uit van dezelfde misvatting, als die den heer v.d.V. de pen deed opnemen.

Iets eigenaardigs is 't, dat de schrijver in den aanhef verklaart niet gaarne een steentje naar *Neerlandia* te willen werpen; en zie, hij gooit een.... steen.

's-Gr.

v.L.

Hulp gegeven.

In het October-nr. van *Neerlandia* blz. 137 onder het hoofd 'Hulp gevraagd', staat het verzoek mede te deelen wat voor het vertalen van een Engelsch boekje voor 't herstellen van auto's kan dienstig zijn. Ik vestig de aandacht van aanvrager op het volgend woordenboekje waarin tal van woorden voorkomen, die men in later verschenen woordenboeken niet vinden kan. Desgewenscht houd ik het ter beschikking van den belanghebbende. Het is 'A New Pocket-Dictionary of the English and Dutch and Dutch and English Languages; containing also: a vocabulary of proper names and a catalogue of the irregular verbs, by A. Jaeger. - Gouda, G.B. van Goor.'

Heveadorp (Gld.). 12-XI-'20.

Hoogachtend

K. REINHARD.

Nederland op zijn best.

In het Juli-nummer van *Neerlandia* las ik een artikel van den heer H.C.F. Hennig over het Ned. fabriekaat in het buitenland. Hier is een ander staaltje doch van een werkman. 'k Ben hier aan 't werk aan een reusachtige exportslachterij. Bij het aanleggen van de electriche verlichtingen gebruikte men gloeilampen uit de U.S.A., (Japan) en ook Hollandsche gemaakt bij Philips, Eindhoven. Sprekende met een electricien aangaande de beste lamp, zei hij: Praat me niet van U.S.A., de eenigste echte goede lamp, welke ik ooit gebruikte was de Philipslamp. Indien iets heel goed

is dan is hun uitdrukking: That old Dutch globe, will do me. En dat is wat hij zeide. Elke lamp die je thans hier ziet is een Philips 'made in Holland.'

Darwin, (Australië) 20-9-'20.

J.v.d. HAVE.

Taalcommissie.

Onder eigen verantwoordelijkheid.

Adres: Helenastraat 46, 's-Gravenhage.

Brievenbus.

Jhr. V.d.W. te 's-Gr. en Jhr. G.L.S. te D.H. - Dat iemand onderzeeër en onderzeeboot niet als Germanismen voelt, bewijst (U wordt niet boos?), dat hij zijn eigen, in dit geval Nederlandsche, taal niet goed voelt. Dat deze woorden ouder zijn dan duikboot, bewijst alleen, dat waar is, wat wij al zoo vaak schreven n.l. dat de Nederlanders veel te dikwijls klakkeloos vreemden woorden een Nederlandsch uiterlijk geven. Ruimte verbiedt ons les te geven in allerlei -ismen, zoodat U, hopen wij, nu maar op gezag gelooft, dat duikboot het

eenig goede Nederlandsche woord voor de 2 namaaksels uit het Duitsch is, evenals *zoeklicht* voor *schijnwerper*.

Ongenoemde. - *poststempel Assen*. U heeft zeker gelezen, dat het Hoofdbestuur zich tot de Regeering heeft gewend met een verzoek om de ook door u gewenschte verandering van *defensie* in *landsverdediging*.

A.H. te H. Indien u niet vermeldt, uit welk dagblad uw uitknipsel is, mogen wij het niet opnemen.

Dr. A.D.F. te D. Vindt u 'zaktafels' voor een deskundige zoo gek? En logarithmentafels dan? Waar er bovendien bijstaat 'in 4 decimalen' en alleen de boekhandel ze verkoopt, achten wij het juist heel goed gevonden; *tabellen* (dat u wil) is zeker onjuist, want tabellen zijn toch heel andere dingen.

W.H. te R. Natuurlijk helpt elke daad meer dan schrijven. Doch dit is noodig, om de aandacht te vestigen op het noodeloos gebruik van vreemde woorden. Wij hopen dat iedere Nederlander, voordat het *Kurhaus* zelfs *Badhuis* is, zich als u inschrijft in het Nederlandsch, indien hij in een Nederlandsch sprekend deel der aarde is!

J.L.A.P. te A'dam. Ditmaal is er geen plaats voor een antwoord aan u. Wij hopen in Januari.

E.L.K. Schm. te 's-Gr. Uw artikel in de Nieuwe Ct. van 4 Nov. had al onze aandacht en instemming. Gaarne voegen we hierbij uw opmerking, dat *gouvernement* moest wijken voor *land*. We bevelen den leden van het A.N.V. ten zeerste het bovenbedoelde artikel ter lezing aan. - Ja, dat *departement* plaats maakte voor *ministerie*, zagen ook wij graag. Of het gebeuren zal in ambtelijken stijl?

A.K. te 's-Gr. De 'spelregels', die u ons zond, zijn zeker in slecht Nederlandsch geschreven. Dat een Duitse zaak haar best doet, om haar waren voor Nederlanders gemakkelijker bruikbaar te maken, is o.i. lofwaardig. Zie '*Pénétration pacifique*'.

Wat voor de T.C. nà 17 Nov. is ingekomen of nog inkomt, vindt op zijn vroegst een plaats in het Januarinummer.

'Pénétration pacifique'. Wel handig!

'Au bon Marché, de bekende zaak te Parijs, zendt naar Nederland haar prijscourant en sluit daarbij in 4 bladzijden vol mededeelingen voor de afnemers. In het Fransch? Neen, in het Nederlandsch!! Zouden ze dat in ons land verstaan en de bedoeling er van begrijpen?

Als Mr. J. van Lennep dat eens had gehoord!

Een Delftsch student berichtte ons, dat een zijner hoogleeraren het volgende Nederlandsch (van vreemde smetten lang niet vrij!) sprak: 'En nu zullen we zien, mijne heeren, hoe we een *hall changeeren* in een *corridor*'.

Dat lastige Nederlandsch ook!

Een nieuwe kapperszaak te 's-Gravenhage kondigt zich aan als *coiffeur générale*? Is de *coiffeuse* daar soms *le général*?

Om.

Dit woordje kan bij vele schrijvers van onze dagen maar geen genade vinden. Dit kan blijken uit de volgende zinnen, waarin het m.i. niet mag ontbreken: ‘Zeer velen oordeelen den tijd gekomen, de toelatingseischen aanmerkelijk te verzwaren’, ... ‘tot ze weer genoeg kracht voelde het leven weer op haar schouders te nemen’.

Aktentasch

wordt wel gebruikt om hetgeen men een *portefeuille* pleegt te noemen, niet een zakportefeuille, maar een portefeuille die men onder den arm draagt. Goed gekozen vind ik dat woord niet: een portefeuille is geen *tasch*: een tasch draag ik niet onder mijn arm, en de inhoud van een portefeuille *kan* wel uit akten bestaan, maar meestal bestaat hij uit andere stukken, dan die men ten onzent akten pleegt te noemen.

House of Lords.

In de Hofstraat te 's-Gravenhage vindt men een ‘American Bar’ tevens ‘House of Lords’. Zoo heeft niet alleen Engeland, maar ook Den Haag - of als men wil Amerika - tegenwoordig zijn heerenhuis.

Byoutier.

In Den Haag vindt men vele juweliers, die zich *byoutier* noemen. Dit is niet Hollandsch, en ook niet Fransch. In Frankrijk bestaan niet *byoutiers*, wel *bijoutiers*.

Goede manieren.

De vierde druk is verschenen van een boekje van Jonkvr. H.A. Rappard over Goede Manieren.

Op blz. 2 lezen we: ‘als gij afscheidsvisites maakt, moet gij voorzien zijn van visitekaartjes, waarop gij P.P.C. (pour prendre congé) hebt geschreven en deze geeft gij af, als gij “niet thuis” of “belet” krijgt’.

Zeer geachte Jonkvrouw, dat noemen wij niet goede, maar *slechte* manieren.

Een Nederlander, die zijn afkomst niet wil verloochenen, geeft in dergelijke gevallen een kaartje af met t.a. of voluit *ten afscheid*.

Nu we toch over verkortingen op naamkaartjes schrijven, verzoeken we allen leden van het A.N.V. die er invloed op kunnen oefenen, te bevorderen, dat met Nieuwjaar op kaartjes en in aankondigingen niet p.f., maar m.g. of m.h.g. voorkomt.

Zegt het voort!

T.C.

Mededeelingen en Allerlei.

Ons Vaderland.

Onder dezen naam is het proefnummer verschenen van het Nederlandsch Weekblad voor de Nederlanders en Stamverwanten in het buitenland.

Het wordt in een groote oplaag over heel de wereld verspreid. Leden van het A.N.V. vraagt aan de Adm. van 't A.N.V. te Dordrecht exemplaren ter verspreiding onder uw vrienden in het buitenland.

Alleen bij genoegzame intekening kan tot de geregelde uitgaaf worden overgegaan.

Nederlandsche belangen in het buitenland.

Het vervolg van het artikel onder dit hoofd in het vorig nummer begonnen moet wegens plaatsgebrek tot het volgend nummer worden uitgesteld.

We hebben ten opzichte van I iets goed te maken. Daarin stond een opgaaf van de *Nederlandsche Kamers van Koophandel* met haar adressen, welke ons van officieele zijde waren verstrekt. Bij het overnemen hebben wij verzuimd voor de Brusselsche Kamer het Nederlandsche adres op te geven, welke fout we bij dezen herstellen: Het is: *Laekenstraat 35b*.

Voorts verzoekt de Ned. K.v.K. voor Duitschland te melden dat haar indeeling en adressen de volgende veranderingen hebben ondergaan:

Afd. Noord-Duitschland: Berlijn W. 8 Behrenstr. 20; Dordtmund, Betenstr. 9.
 Afd. Zuid-Duitschland: Frankfort a.M. Elbestr. 60
 Afd. Rijngebied: Dusseldorp Humboldtstr. 45; Keulen, Roonstr. 13; Krefeld,
 Hochstr. 85.

Amnestie.

Tak Leuven van het Alg. Vlaamsch Hoogstudentenverbond heeft zich in een motie uitgesproken ten gunste van onmiddellijke en algeheele amnestie voor staatsmisdrijven, als middel om in België rust, orde en welvaart te doen wederkeeren

Landsbond der Dietsche Trekvogels.

Het is met dezen nieuwen bond niet naar wensch gegaan, zoodat de stichter en voorzitter, prof. dr. H. Wirth, een verbeterd en versterkt gilde heeft samengesteld, waarmede hij een wereldreis gaat ondernemen. Het plan is Noord-Amerika. Japan. China, de Philippijnen, Nederlandsch-Indië en Zuid-Afrika te bezoeken.

De werking van den Landsbond wordt dezen winter h.t.l. voortgezet door mevr. Wirth, de eerste luitspeelster en luitzangster, ingeleid door een lezing met lichtbeelden van prof. Wirth.

Als bewijs van belangstelling in het streven schonk H.M. onze Koningin-Moeder een gift aan het bestuur.

Koninginnerolprent.

Op Vrijdag 24 Sept. had eene kosteloze vertooning plaats van de rolprent: 'De zegetocht van Hare Majesteit de Koningin door Limburg en Zeeuwsch Vlaanderen' in het Kino Theater 'Bellevue', aangeboden door de groep Suriname van het Alg. Ned. Verbond aan de leerlingen van de kosteloze openbare scholen voor gewoon lager onderwijs en van de gesubsidieerde scholen te Paramaribo en omgeving, die naar het oordeel van den Inspecteur voor het Onderwijs daarvoor in aanmerking kwamen.

Ruim 2000 kinderen woonden de opvoering bij in drie groepen van 1000, onder geleide hunner onderwijzers

Militaire muziek luisterde den feestavond op. Er was groote geestdrift bij de kinderen. Dapper zongen zij de vaderlandsche liederen mede, die ten gehoor werden gebracht. Het was een golf van vaderlandsliefde, die over de jeugd ging en de liefde voor Vaderland en Vorstin werd in die 3 malen drie kwartier meer aangewakkerd en tot uiting gebracht dan op menige andere wijze.

Aldus schrijft 'de Surinamer' van 26 September.

Nederl. op z'n best.

- De Ned. Havenbouwwerken Mij., te Port Said werkzaam zal in Maart 1921 een aanvang maken met het bouwen van een haven te Jaffa voor rekening der Palestijnsche regeering. De kosten worden berekend op ongeveer een kwart miljoen gulden. Met

den bouw zal drie jaar gemoeid zijn en een duizendtal arbeiders zal er werk door vinden.

- Volgens de Nieuwe Courant heeft Kapitein de Jong, een der Nederlandsche schermers op de VIIe Olympiade te Antwerpen, een schrijven ontvangen van den heer G. Trombert, kampioen der kampioenen 1920 en vice-president van den Franschen schermbond, waarin hij den te zijner beschikking gestelden prijs voor sportiviteit toekent aan hem en zijn kameraden. Deze spreekt de meening uit, dat inzonderheid de heere Doorman 't schoonste voorbeeld van sportieven geest heeft gegeven door zijn kameraden te beoordeelen met een gestrengheid, die niet nagevolgd is door andere rechters, zoo vaak hun landgenooten er bij waren betrokken.

- Omtrent de stranding van het stoomschip 'Arakan', van de stoomvaartmaatschappij 'Rotterdamsche Lloyd', op 29 Augustus van dit jaar, bij Point Reyes, op de kust van Californië, zijn de volgende bijzonderheden bekend geworden:

Toen op 31 Augustus de golven over de 'Arakan' braken, het schip in een toestand verkeerde, dat het slechts door een wonder gered kon worden en de geheele bemanning in ernstig levensgevaar verkeerde, zond de gezagvoerder, kapitein Van Ronkel, den consul-generaal der Nederlanden te San Francisco per draadloos bericht een gelukwensch met den verjaardag der Koningin.

Het gedrag van den gezagvoerder, officieren en bemanning was moedig en volhardend en heeft niets te wenschen overgelaten.

Een jong Nederlander, de heer J.H. van Hoboken, kanselier aan het onsulaat-generaal te San Francisco, begaf zich aan boord van het schip, toen het gestrand in de branding lag en bleef daar, tot het schip veilig in de haven was gebracht.

Hollanders te Emden gehuldigd.

De vorige maand zijn een 50-tal Groningsche ouders en kinderen in Emden, de Duitsche stad aan gene zijde van den Dollar, op bezoek geweest, omdat Emdens burgerij behoefte had hun dank te zeggen voor alles wat zij in dagen van nood en gebrek hadden gedaan.

Zij werden ontvangen met het Nederlandsch Volkslied, in optocht ging men door de feestelijk versierde straten naar het raadhuis, waar de beeltenis onzer Koningin prijkte. De burgemeester voerde het woord en de heer Vroeg, redacteur van de N. Pr. Gr. Ct. herinnerde er aan wat Emden als toevluchtsoord voor de Groningers in den 80-jarigen oorlog was geweest.

's Middags werd een dankstond gehouden waarin Prof. Jaeger, predikant der Oud-Ger. Kerk in Pruisen, voorging in het Nederlandsch.

De Ostfriesische Zeitung bevatte een welkomstgroet, die aldus aanving:

De Flaggen weihn van d'Rathustoom,
De Trummel klingt - wat schallt dat Hoorn!
De Minsken all tausamenstromen.
Hör Hart is vull van Dank un Trau,
Hör Mund de röppt ju alle tau:
Willkommen!

Comité voor Ned. Kinderen in den Vreemde.

(Hoofddoel: Verzorging in Nederland).

Tegenover de ontvangsten in de afgelopen maand¹⁾ van f 4188.75 (waaronder f 930 voor voedselvoorziening) en Mrk. 170, waardoor het totaal der ontvangsten sedert den aanvang van ons werk steeg tot f 314342.22½ en Mrk. 31730. - waren de uitgaven f 5316.75½ en Mrk 368.65, hetgeen dus een teruggang onzer kasmiddelen van ongeveer f 1200 beteekent. De winter nadert, de nood neemt toe! De toestand, vooral in Duitschland, waar vele duizenden *Nederlandsche kinderen* wonen, die dringend ook onze hulp behoeven, is nog zoo critiek, dat van terugzending der kinderen, die hier verpleegd worden, nog geen spraak kan zijn. Integendeel, ons werk heeft dringend uitbreiding noodig, ook over de grenzen in den vorm van zendingen levensmiddelen en kleeding, terwijl het aantal kinderen, dat wij hier te lande verplegen, uitbreiding vraagt. Om dit te bereiken hebben wij noodig én kasmiddelen én adressen van eenvoudige gezinnen, die bereid zijn onze kinderen tegen *matige vergoeding* onderdak te verschaffen. Dankbaar erkennen wij, dat in menig recht Nederlandsch gezin onze kinderen eenigen tijd kosteloos liefderijke opname vonden. Dit moge tot voorbeeld strekken.

Bijdragen worden gaarne ontvangen door den Penningmeester S. VAN LIER Ez. Nassaukade 358, Amsterdam.

Postcheque en Girodienst No. 22889.

1) De opsomming moet ditmaal wegens plaatsgebrek achterwege blijven. - Red.